BOMBAY BRANCH

OF THE

Royal Asiatic Society.

DIONYSII
HALICARNASSENSIS
OPERA OMNIA

QUIBUS

ETIAM ACCEDUNT FRAGMENTA

AB

ANGELO MAIO

NUPER REPERTA.

AD

OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM

ACCURATE EDITA.

EDITIO STEREOTYPA.

TOM. V.

LIPSIAE

SUMPTIBUS OTTONIS HOLTZE.

1883.

LIPSIAE.
Impresserunt Metzger & Wittig.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ

ΠΕΡΙ

ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ.

Quibus usui erit hic libellus.

Δῶρόν τοι ἐγὼ, τέκνον φίλε, τοῦτο δίδωμι· καθάπερ ἡ παρ' Ὁμήρῳ φησὶν Ἑλένη ξενίζουσα τὸν Τηλέμαχον· πρώτην ἡμέραν ἄγοντι ταυτηνὶ γενέθλιον, ἀφ' οὗ παραγέγονας εἰς ἀνδρὸς ἡλικίαν, ἡδίστην καὶ τιμιωτάτην ἑορτῶν ἐμοί. πλὴν οὔτε χειρῶν δημιούργημα πέμπω σοι τῶν ἐμῶν, ὡς ἐκείνη ἔφη διδοῦσα τῷ μειρακίῳ τὸν πέπλον· οὔτ' εἰς γάμου μόνον ὥραν, καὶ γαμετῆς χάριν εὔθετον· ἀλλὰ ποίημα μὲν καὶ γέννημα παιδείας καὶ ψυχῆς τῆς ἐμῆς, κτῆμα δέ σοι τὸ αὐτὸ καὶ χρῆμα πρὸς ἁπάσας τὰς ἐν τῷ βίῳ χρείας, ὁπόσαι γίνονται διὰ λόγων, ὠφέλιμον, ἀναγκαιότατον ἁπάντων χρημάτων, εἴ τι δὴ κἀγὼ τυγχάνω τῶν δεόντων φρονῶν. ἅπασι μὲν ὁμοίως τοῖς ἀσκοῦσι τοὺς πολιτικοὺς λόγους, ἐν ᾗ

ποτ' ἂν ἡλικίᾳ τε καὶ ἕξει τυγχάνωσιν ὄντες· μάλιστα δὲ τοῖς μειρακίοις τε καὶ νεωστὶ τοῦ μαθήματος ἁπτομένοις ὑμῖν, ὦ Ῥοῦφε Μελίτιε, πατρὸς ἀγαθοῦ, κἀμοὶ τιμιωτάτου φίλων.

Διττῆς γὰρ οὔσης ἀσκήσεως περὶ πάντας, ὡς εἰπεῖν, τοὺς λόγους, τῆς περὶ τὰ νοήματα, καὶ τῆς περὶ τὰ ὀνόματα· ὧν ἡ μὲν τοῦ πραγματικοῦ τόπου μᾶλλον ἐφάπτεσθαι δόξειεν ἄν, ἡ δὲ τοῦ λεκτικοῦ· καὶ πάντων, ὅσοι τοῦ λέγειν εὖ στοχάζονται, περὶ ἀμφοτέρας τὰς θεωρίας τοῦ λόγου ταύτας σπουδαζόντων ἐξ ἴσου· ἡ μὲν ἐπὶ τὰ πράγματα καὶ τὴν ἐν τούτοις φρόνησιν ἄγουσα ἡμᾶς ἐπιστήμη βραδεῖά ἐστι καὶ χαλεπὴ νέοις, μᾶλλον δὲ ἀδύνατος εἰς ἀγενείων καὶ μειρακίων πεσεῖν ἡλικίαν. ἀκμαζούσης γὰρ ἤδη συνέσεώς ἐστι, καὶ πολιαῖς κατηρτυμένης ἡλικίας ἡ τούτων γνῶσίς ἐστιν οἰκειοτέρα· πολλῇ μὲν ἱστορίᾳ λόγων τε καὶ ἔργων, πολλῇ δὲ πείρᾳ καὶ συμφορᾷ παθῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων συναυξανομένη. τὸ δὲ περὶ τὰς λέξεις φιλότιμον καὶ φιλόκαλον καὶ ταῖς νεαραῖς πέφυκε συνανθεῖν οὐχ ἧττον ἡλικίαις. ἐπτόηται γὰρ ἅπασα νέου ψυχὴ περὶ τὸν τῆς ἑρμηνείας ὡραϊσμόν, ἀλόγους τινὰς καὶ ὥσπερ ἐνθουσιώδεις ἐπὶ τοῦτον λαμβάνουσα ὁρμάς· οἷς πολλῆς πάνυ καὶ ἔμφρονος δεῖ τῆς πρώτης ἐπιστασίας τε καὶ ἀγωγῆς, εἰ μέλλουσι μὴ πᾶν, ὅ τι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶσσαν ἔπος ἔλθῃ, λέγειν, μηδ' εἰκῇ συνθήσειν τὰ προστυχόντα ἀλλήλοις, ἀλλ' ἐκλογῇ τε χρήσεσθαι καθαρῶν ἅμα καὶ γενναίων ὀνομάτων, καὶ συνθέσει ταῦτα κοσμήσειν μεμιγμένον ἐχούσῃ

τῷ σεμνῷ τὸ ἡδύ. εἰς δὴ τοῦτο τὸ μέρος, ὃ δεῖ πρῶτον νέοις ἀσκεῖσθαι, συμβάλλομαί σοι μέρος εἰς τὸν ἔρωτα, τὸ περὶ συνθέσεως τῶν ὀνομάτων, πραγματείαν οὐκ ὀλίγοις μὲν ἐπὶ νοῦν ἐλθοῦσαν, ὅσοι τῶν ἀρχαίων ῥητορικὰς, ἢ καὶ διαλεκτικὰς συνέγραψαν τέχνας, οὐδενὶ δ' ἀκριβῶς, οὐδ' ἀποχρώντως μέχρι τοῦ παρόντος ἐξειργασμένην, ὡς ἐγὼ πείθομαι. ἐὰν δ' ἐγγένηταί μοι σχολὴ, καὶ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων ἑτέραν ἐξοίσω σοι γραφὴν, ἵνα τὸν λεκτικὸν τόπον τελείως ἐξειργασμένον ἔχῃς. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν πραγματείαν εἰς νέωτα, πάλιν ὥραις ταῖς αὐταῖς, προσδέχου, θεῶν ἡμᾶς φυλαττόντων ἀσινεῖς τε καὶ ἀνόσους, εἰ δή ποτε ἡμῖν ἄρα τούτου πέπρωται βεβαίως τυχεῖν. νυνὶ δ' ἣν τὸ δαιμόνιον ἐπὶ νοῦν ἤγαγέ μοι πραγματείαν προσδέχου.

Huius libelli capita.

Κεφάλαια δ' αὐτῆς ἐστιν, ἃ πρόκειταί μοι δεῖξαι, ταῦτα· „Τίς τ' ἐστὶν ἡ τῆς συνθέσεως φύσις, „καὶ τίνα ἰσχὺν ἔχει, καὶ τίνων στοχάζεται, καὶ πῶς „αὐτῶν τυγχάνει, καὶ τίνες αἱ γενικώταται αὐτῆς „εἰσι διαφοραὶ, καὶ τίς ἑκάστης χαρακτὴρ, καὶ ποίαν „κρατίστην αὐτῶν πείθομαι· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, „τί ποτ' ἐστὶ τὸ ποιητικὸν ἐκεῖνο, καὶ εὔγλωσσον „καὶ μελιχρὸν ἐν ταῖς ἀκοαῖς, ὃ πέφυκε τῇ συν„θέσει τῆς πεζῆς λέξεως παρακολουθεῖν, ποιητικῆς „τε κατασκευῆς τὸν ἀποίητον ἐκμιμουμένης λόγον, „καὶ σφόδρα ἐν τῇ μιμήσει κατορθούσης αὐτῷ τὸ „κράτος· καὶ διὰ ποίας ἂν ἐπιτηδεύσεως γένοιτο

„ἑκάτερον αὐτῶν.“ τοιαυτί μὲν δή τινά ἐστιν, ὡς τύπῳ περιλαβεῖν, ὑπὲρ ὧν μέλλω λέγειν.

Compositionis definitio et partes.

II. Ἡ σύνθεσίς ἐστιν, ὥσπερ καὶ αὐτὸ δηλοῖ τοὔνομα, ποιά τις θέσις παρ᾽ ἄλληλα τῶν τοῦ λόγου μορίων· ἃ δὴ καὶ στοιχεῖά τινες τῆς λέξεως καλοῦσι. ταῦτα δὲ Θεοδέκτης μὲν καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ οἱ κατ᾽ ἐκείνους φιλοσοφήσαντες τοὺς χρόνους. ἄχρι τριῶν προήγαγον, ὀνόματα καὶ ῥήματα καὶ συνδέσμους πρῶτα μέρη τῆς λέξεως ποιοῦντες. οἱ δὲ μετ᾽ αὐτοὺς γενόμενοι, καὶ μάλιστα οἱ τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως ἡγεμόνες, ἕως τεττάρων προὐβίβασαν, χωρίσαντες ἀπὸ τῶν συνδέσμων τὰ ἄρθρα. εἶθ᾽ οἱ μεταγενέστεροι τὰ προσηγορικὰ διελόντες ἀπὸ τῶν ὀνοματικῶν, πέντε ἀπεφήναντο τὰ πρῶτα μέρη. ἕτεροι δὲ καὶ τὰς ἀντωνυμίας ἀποζεύξαντες ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, ἕκτον στοιχεῖον τοῦτο ἐποίησαν. οἱ δὲ καὶ τὰ ἐπιῤῥήματα διεῖλον ἀπὸ τῶν ῥημάτων, καὶ τὰς προθέσεις ἀπὸ τῶν συνδέσμων, καὶ τὰς μετοχὰς ἀπὸ τῶν προσηγορικῶν. οἱ δὲ καὶ ἄλλας τινὰς εἰσάγοντες τομὰς, πολλὰ τὰ πρῶτα μόρια τῆς λέξεως ἐποίησαν· ὑπὲρ ὧν οὐ μικρὸς ἂν εἴη λόγος. πλὴν ἥ γε τῶν πρώτων, εἴτε τῶν τριῶν, ἢ τεττάρων, εἶθ᾽ ὅσων δή ποτε ὄντων μερῶν πλοκὴ καὶ παράθεσις, τὰ λεγόμενα ποιεῖ κῶλα. ἔπειθ᾽ ἡ τούτων ἁρμονία τὰς καλουμένας συμπληροῖ περιόδους· αὗται δὲ τὸν σύμπαντα τελειοῦσι λόγον

Compositionis opus et officium.

Ἔστι δὴ τῆς συνθέσεως ἔργα, οἰκείως θεῖναι τά τ' ὀνόματα παρ' ἄλληλα, καὶ τοῖς κώλοις ἀποδοῦναι τὴν προσήκουσαν ἁρμονίαν, καὶ ταῖς περιόδοις διαλαβεῖν αὐτὸν ὅλον τὸν λόγον. δευτέρα δ' οὖσα μοῖρα, τῶν περὶ τὸν λεκτικὸν τόπον θεωρημάτων κατά γοῦν τὴν τάξιν· ἡγεῖται γὰρ ἡ τῶν ὀνομάτων ἐκλογή, καὶ προϋφίσταται ταύτης κατὰ φύσιν· ἡδονὴν καὶ πειθὼ καὶ κράτος ἐν λόγοις οὐκ ὀλίγῳ κρείττω ἐκείνης ἔχει. καὶ μηδεὶς ἡγήσηται παράδοξον, εἰ, πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων θεωρημάτων περὶ τὴν ἐκλογήν, ὑπὲρ ὧν πολὺς ἐγένετο φιλοσόφοις τε καὶ ῥητορικοῖς ἀνδράσι λόγος, ἡ σύνθεσις δευτέραν ἔχουσα χώραν τῇ τάξει, καὶ λόγων οὐδὲ πολλοῦ δεῖ τῶν ἴσων ἐκείνῃ τυχοῦσα, τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει καὶ δύναμιν, ὥστε περιεῖναι πάντων τῶν ἐκείνης ἔργων καὶ κρατεῖν· ἐνθυμούμενος, ὅτι καὶ αἱ περὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὅσαι διαφόρους ὕλας λαμβάνουσαι, συμφορητὸν ἐκ τούτων ποιοῦσι τὸ τέλος, ὡς οἰκοδομική τε καὶ τεκτονική, καὶ ποικιλτική, καὶ ὅσαι ταῖς τοιαύταις εἰσὶν ὁμογενεῖς, αἱ συνθετικαὶ δυνάμεις, τῇ μὲν τάξει δεύτεραι τῶν ἐκλεκτικῶν εἰσι, τῇ δὲ δυνάμει πρότεραι. ὥστ', εἰ καὶ τῷ λόγῳ τὸ αὐτὸ συμβέβηκεν, οὐκ ἄτοπον ἡγητέον. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ πίστεις παρασχεῖν τοῦ προκειμένου, μή τι δόξωμεν ἐξ ἑτοίμου λαμβάνειν τῶν ἀμφισβητήσιν ἐχόντων λόγων.

Dictionis genera, et quae compositionis potestas.

III. Ἔστι τοίνυν πᾶσα λέξις, ᾗ σημαίνομεν τὰς νοήσεις, ἡ μὲν ἔμμετρος, ἡ δ' ἄμετρος· ὧν ἑκατέρα, καλῆς μὲν ἁρμονίας τυχοῦσα, καλὸν οἷά τ' ἐστὶ ποιεῖν τὸ μέτρον καὶ τὸν λόγον· ἀνεπιστάτως δὲ καὶ ὡς ἔτυχε ῥιπτομένη, προσαπόλλυσι καὶ τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ χρήσιμον. πολλοὶ γοῦν ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, φιλόσοφοί τε καὶ ῥήτορες, λέξεις πάνυ καλὰς καὶ πρεπούσας τοῖς ὑποκειμένοις ἐκλέξαντες ἐπιμελῶς, ἁρμονίαν δ' αὐταῖς περιθέντες εἰκαίαν τινὰ καὶ ἄμουσον, οὐδὲν χρηστὸν ἀπέλαυσαν ἐκείνου τοῦ πόνου. ἕτεροι δέ, εὐκαταφρόνητα καὶ ταπεινὰ λαβόντες ὀνόματα, συνθέντες δ' αὐτὰ ἡδέως καὶ περιττῶς, πολλὴν τὴν ἀφροδίτην τῷ λόγῳ περιέθηκαν. καὶ σχεδὸν ἀνάλογόν τι πεπονθέναι δόξειεν ἂν ἡ σύνθεσις πρὸς τὴν ἐκλογήν, ὃ πάσχει τὰ ὀνόματα πρὸς τὰ νοήματα. ὥσπερ γὰρ οὐδὲν ὄφελος διανοίας ἐστὶ χρηστῆς, εἰ μή τις αὐτῇ κόσμον ἀποδώσει καλῆς ὀνομασίας, οὕτω κἀνταῦθα οὐδέν ἐστι προὔργου λέξιν εὑρεῖν καθαρὰν καὶ καλλιῤῥήμονα, εἰ μὴ καὶ κόσμον αὐτῇ τις ἁρμονίας τὸν προσήκοντα περιθήσει.

Ἵνα δὲ μὴ δόξω, φασὶν, ἀναπόδεικτα λέγειν, ἐξ ὧν ἐπείσθην κρεῖττον εἶναι καὶ τελειότερον ἄσκημα τῆς ἐκλογῆς τὴν σύνθεσιν, ἔργῳ πειράσομαι δεικνύναι, ἐμμέτρων τε καὶ πεζῶν λόγων ἀπαρχὰς ὀλίγας προχειρισάμενος· λαμβανέσθω δὲ ποιητῶν μὲν Ὅμηρος, συγγραφέων δὲ Ἡρόδοτος· ἀπόχρη γὰρ ἐκ τού-

των καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰκάσαι. ἔστι δὴ παρ᾿ Ὁμήρῳ μὲν ὁ παρὰ τῷ συβώτῃ καταγόμενος Ὀδυσσεὺς περὶ τὴν ἑωθινὴν ὥραν ἀκρατίζεσθαι μέλλων, ὡς τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἦν· ἔπειτα ὁ Τηλέμαχος αὐτοῖς ἐπιφαινόμενος ἐκ τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀποδημίας. πράγματα λιτὰ καὶ βιωτικὰ ἡρμηνευμένα ὑπέρευ. ποῦ δὲ ἐστιν ἡ τῆς ἑρμηνείας ἀρετὴ, τὰ ποιήματα δηλώσει παρατεθέντα αὐτά·

Τὼ δ᾿ αὖτ᾿ ἐν κλισίῃς, Ὀδυσεὺς καὶ δῖος ὑφορβὸς
Ἐντύνοντο ἄριστον. ἅμ᾿ ἠοῖ κειαμένω πῦρ,
Ἔκπεμψάν τε νομῆας ἅμ᾿ ἀγρομένοισι σύεσσι.
Τηλέμαχον δὲ περίσαινον κύνες ὑλακόμωροι,
Οὐδ᾿ ὕλαον προσιόντα. νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς
Σαίνοντάς τε κύνας, ὑπὸ δὲ κτύπος ἦλθε ποδοῖιν
Αἶψα δ᾿ ἄρ᾿ Εὔμαιον προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα·
Εὔμαι᾿, ἦ μάλα τίς τοι ἐλεύσεται ἐνθάδ᾿ ἑταῖρος,
Ἢ καὶ γνώριμος ἄλλος, ἐπεὶ κύνες οὐχ ὑλάουσιν,
Ἀλλὰ περισσαίνουσι· ποδῶν δ᾿ ὑπὸ δοῦπον ἀκούω.
Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτε οἱ φίλος υἱὸς
Ἔστη ἐνὶ προθύροισι. ταφὼν δ᾿ ἀνόρουσε συβώτης·
Ἐκ δ᾿ ἄρα οἱ χειρῶν πέσεν ἄγγεα, τοῖς ἐπονεῖτο
Κιρνὰς αἴθοπα οἶνον. ὁ δ᾿ ἀντίος ἦλθεν ἄνακτος·
Κύσσε δέ μιν κεφαλήν τε καὶ ἄμφω φάεα καλὰ,
Χεῖράς τ᾿ ἀμφοτέρας· θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ.

Ταῦθ᾿ ὅτι μὲν ἐπάγεται καὶ κηλεῖ τὰς ἀκοὰς, ποιημάτων τε καὶ τῶν πάνυ ἡδίστων οὐδενὸς ἧττω μοῖραν ἔχει, πάντες ἂν οἶδ᾿ ὅτι μαρτυρήσειαν. ποῦ δὴ

αὐτῶν ἐστιν ἡ πειθώ, καὶ διὰ τί τοιαῦτά ἐστι; πότερον διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, ἢ διὰ τὴν σύνθεσιν; οὐδεὶς ἂν εἴποι διὰ τὴν ἐκλογήν, ὡς ἐγὼ πείθομαι. διὰ γὰρ τῶν εὐτελεστάτων τε καὶ ταπεινοτάτων ὀνομάτων πέπλεκται πᾶσα ἡ λέξις, οἷς ἂν καὶ γεωργός, καὶ θαλαττουργός, καὶ χειροτέχνης, καὶ πᾶς ὁ μηδεμίαν ὥραν τοῦ λέγειν εὖ ποιούμενος, ἐξ ἑτοίμου λαβὼν ἐχρήσατο. λυθέντος γοῦν τοῦ μέτρου, φαῦλα φανήσεται τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ ἄζηλα. οὔτε γὰρ μεταφοραί τινες ἐν αὐτοῖς εὐγενεῖς ἔνεισιν, οὔτε ὑπαλλαγαὶ, οὔτε καταχρήσεις, οὔτ᾽ ἄλλη τροπικὴ διάλεκτος οὐδεμία, οὔτε δὴ γλῶτται πολλαί τινες, οὔτε ξένα, ἢ πεποιημένα ὀνόματα. τί οὖν λείπεται μὴ οὐχὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ κάλλους τῆς ἑρμηνείας αἰτιᾶσθαι; τοιαῦτ᾽ ἐστι παρὰ τῷ ποιητῇ μυρία, ὡς εὖ οἶδ᾽ ὅτι πάντες ἴσασιν· ἐμοὶ δ᾽ ὑπομνήσεως ἕνεκα λέγοντι ἀρκεῖ ταῦτα μόνα εἰρῆσθαι.

Φέρε δὴ μεταβῶμεν καὶ ἐπὶ τὴν πεζὴν διάλεκτον, καὶ σκοπῶμεν, εἰ κἀκείνῃ τὸ αὐτὸ συμβέβηκε πάθος, ὥστε περὶ μικρὰ καὶ φαῦλα πράγματά τε καὶ ὀνόματα συνταχθέντα καλῶς, μεγάλας γίνεσθαι τὰς χάριτας. ἔστι δὴ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ βασιλεύς τις Λυδῶν, ὃν ἐκεῖνος Κανδαύλην [καλεῖ, Μυρσίλον δὲ καλεῖσθαι] φησὶν ὑφ᾽ Ἑλλήνων, τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἐρῶν, ἔπειτα ἀξιῶν τινα τῶν ἑταίρων αὐτοῦ γυμνὴν τὴν ἄνθρωπον ἰδεῖν. ὁ δὲ, ἀπομαχόμενος μὴ ἀναγκασθῆναι· ὡς δὲ οὐκ ἔπειθεν, ὑπομένων τε καὶ θεώμενος αὐτὴν Γύγης ἦν. τὸ δὲ πρᾶγμα οὐχ ὅτι σεμνόν, ἢ καλλιλογεῖσθαι ἐπιτήδειον, ἀλλὰ

καὶ ταπεινὸν καὶ ἐπικίνδυνον, καὶ τοῦ αἰσχροῦ μᾶλλον, ἢ τοῦ καλοῦ, ἐγγυτέρω· ἀλλ' εἴρηται σφόδρα δεξιῶς, καὶ κρεῖττον γέγονεν ἀκουσθῆναι λεγόμενον, ἢ ὀφθῆναι γινόμενον. ἵνα δὲ μή τις ὑπολάβῃ, τὴν διάλεκτον εἶναι τῆς ἡδονῆς αἰτίαν τῇ λέξει, μεταθεὶς αὐτῆς τὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν Ἀτθίδα γλῶτταν, καὶ οὐδὲν ἄλλο περιεργασάμενος, οὕτως ἐξοίσω τὸν διάλογον· „Γύγη, οὐ γάρ σε δοκῶ πείθεσθαί μοι „λέγοντι τὰ περὶ τοῦ εἴδους τῆς γυναικός· ὦτα γὰρ „τυγχάνει ἀνθρώποις ὄντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν „ποίει, ὅπως ἐκείνην θεάσῃ γυμνήν. Ὁ δὲ, μέγα „ἀναβοήσας εἶπεν· δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐχ „ὑγιᾶ, κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεάσασθαι „γυμνήν; ἅμα δὲ χιτῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται „καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποις „ἐξεύρηται, ἐξ ὧν μανθάνειν δεῖ· ἐν οἷς ἓν τόδ' „ἐστὶν, ὁρᾶν τινα τὰ ἑαυτοῦ. ἐγὼ δὲ πείθομαι, ἐκείνην πασῶν γυναικῶν εἶναι καλλίστην, καὶ σοῦ δέομαι μὴ χρῄζειν ἀνόμων. ὁ μὲν δὴ λέγων ταῦτα „ἀπεμάχετο, ὁ δ' ἠμείβετο τοῖσδε· Θάρσει, Γύγη, „καὶ μὴ φοβοῦ μήτ' ἐμὲ, ὡς πειρώμενός σου λόγον „λέγω τόνδε· μήτε γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μή τι σοι ἐξ „αὐτῆς γένηται βλάβος. ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτως, ὥστε μηδὲ μαθεῖν αὐτὴν ὀφθεῖσαν „ὑπό σου. ἀγαγὼν γάρ σε εἰς τὸ οἴκημα, ἐν ᾧ κοιμώμεθα, ὄπισθεν τῆς ἀνοιγομένης θύρας στήσω· „μετὰ δ' ἐμὲ εἰσελθόντα παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἡ „ἐμὴ ἐς κοίτην. κεῖται δὲ ἐγγὺς τῆς εἰσόδου θρόνος· „ἐπὶ τοῦτον τῶν ἱματίων καθ' ἓν ἕκαστον ἐκδῦσα

„θήσει. καὶ καθ' ἡσυχίαν πολλὴν παρέσται σοι „θεάσασθαι. ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου πορεύηται „ἐπὶ τὴν εὐνήν, κατὰ νώτου τ' αὐτῆς γένῃ, σοι με-„λέτω τὸ ἐντεῦθεν, ὅπως μή σε ὄψεται ἀπιόντα διὰ „θυρῶν. ὁ μὲν δή, ὡς οὐκ ἠδύνατο διαφυγεῖν, ἕτοι-„μος ἦν ποιεῖν ταῦτα. Οὐκ ἂν ἔχοι τις οὐδ' ἐν-„ταῦθα εἰπεῖν, ὅτι τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ σεμνότης τῶν „ὀνομάτων εὔμορφον πεποίηκε τὴν φράσιν. ἀνεπι-„τήδευτα γάρ ἐστι καὶ ἀνέκλεκτα, οἷα φύσις τέθεικε „σύμβολα τοῖς πράγμασιν· οὐδὲ γὰρ ἥρμοττεν ἴσως „κρείττοσι χρήσασθαι ἑτέροις. ἀνάγκη δή που, ὅταν „τοῖς κυριωτάτοις τε καὶ προσεχεστάτοις ὀνόμασιν „ἐκφέρηται τὰ νοήματα, μηδὲν σεμνότερον εἶναι, ἢ „οἷά ἐστιν. ὅτι δ' οὐδὲν ἐν αὐτοῖς ἐστι σεμνὸν „οὐδὲ περιττόν, ὁ βουλόμενος εἴσεται, μεταθεὶς „οὐδέν, ὅτι μὴ τὴν ἁρμονίαν. πολλὰ δὲ καὶ παρὰ „τούτῳ τῷ ἀνδρὶ τοιαῦτά ἐστιν. ἐξ ὧν ἄν τις τεκμή-„ραιτο, ὅτι οὐκ ἐν τῷ κάλλει τῶν ὀνομάτων ἡ πειθὼ „τῆς ἑρμηνείας ἦν, ἀλλ' ἐν τῇ συζυγίᾳ ἦν. καὶ περὶ „μὲν τούτων ἱκανὰ ταῦτα."

Soluta compositione, solvi orationis vim et pulchritudinem.

IV. Ἵνα δὲ πολὺ μᾶλλον αἴσθηται, ὅσην ἔχει ῥώμην ἡ συνθετικὴ δύναμις ἔν τε ποιήμασι καὶ λόγοις, λήψομαί τινας εὖ ἔχειν δοκούσας λέξεις, ὧν τὰς ἁρμονίας μεταθεὶς, ἀλλοῖα φαίνεσθαι ποιήσω καὶ τὰ μέτρα καὶ τοὺς λόγους. λαμβανέσθω δὲ πρῶτον ἐκ τῶν Ὁμηρικῶν ταυτί·

Ἀλλ' ἔχον ὥστε τάλαντα γυνὴ χερνῆτις ἀληθὴς,
Ἥ τε σταθμὸν ἔχουσα, καὶ εἰρίον ἀμφὶς ἀνέλκει,
Ἰσάζουσ', ἵνα παισὶν ἀεικέα μισθὸν ἄρηται.

τοῦτο τὸ μέτρον ἡρωϊκόν ἐστιν, ἑξάπουν, τέλειον, κατὰ πόδα δάκτυλον βαινόμενον. ἐγὼ δὴ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων τούτων μετακινήσας τὴν σύνθεσιν, τοὺς αὐτοὺς στίχους ἀντὶ μὲν ἑξαμέτρων ποιήσω τετραμέτρους, ἀντὶ δὲ ἡρωϊκῶν προσῳδικοὺς, τὸν τρόπον τοῦτον·

Ἀλλ' ἔχον ὥστε γυνὴ χερνῆτις τάλαντα ἀληθὴς,
Ἥ τ' εἰρίον ἀμφὶς καὶ σταθμὸν ἔχουσ' ἀνέλκει
Ἰσάζουσ', ἵν' ἀεικέα παισὶν ἄροιτο μισθόν.

τοιαῦτά ἐστι τὰ πριάπεια, ὑπό τινων δὲ ἰθυφάλλια λεγόμενα, ταυτί·

Οὐ βέβηλος, ὡς λέγεται, τοῦ νέου Διονύσου,
Κἀγὼ δ' ἐξ ἐργασίης ὠργιασμένος ἥκω.

ἄλλους πάλιν λαβὼν στίχους Ὁμηρικοὺς, οὔτε προσθεὶς οὐδὲν αὐτοῖς, οὔτ' ἀφελὼν, τὴν δὲ σύνθεσιν ἀλλάξας μόνον, ἕτερον ἀποδώσω μέλος τετράμετρον, τὸ καλούμενον Ἰωνικόν·

Ὣς ὁ πρόσθ' ἵππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυσθεὶς,
Βεβρυχὼς, κόνιος δεδραγμένος αἱματοέσσης.
Ὣς ὁ πρόσθ' ἵππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυσθεὶς,
Αἱματοέσσης κόνιος δεδραγμένος, βεβρυχώς.

τοιαῦτά ἐστι τὰ Σωτάδια ταυτί·

Ἔνθ' οἱ μὲν ἐπ' ἄκραις πυραῖς νέκυες ἔκειντο
Γῆς ἐπὶ ξένης, ὀρφανὰ τείχεα προλιπόντες
Ἑλλάδος ἱερῆς, καὶ μυχὸν ἑστίης πατρῴης,
Ἥβην τ' ἐρατεινὴν, καὶ καλὸν ἡλίου πρόσωπον.

Δυναίμην δ' ἂν ἔτι πολλὰς ἰδέας μέτρων καὶ διαφόρους εἰς τὸν ἡρωϊκὸν ἐμπιπτούσας στίχον ἐπιδεικνύναι. τὸ δ' αὐτὸ κᾂν τοῖς ἄλλοις ὀλίγου δεῖν πᾶσι συμβεβηκὸς μέτροις τε καὶ ῥυθμοῖς ἀποφαίνειν, ὥστε τῆς μὲν ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων τῆς αὐτῆς μενούσης, τῆς δὲ συνθέσεως μόνης μάλιστα πεσούσης, τά τε μέτρα μεταῤῥυθμίζεσθαι, καὶ συμμεταπίπτειν αὐτοῖς τὰ σχήματα, τὰ χρώματα, τὰ ἤθη, τὰ πάθη, τὴν ὅλην τῶν ποιημάτων ἀξίωσιν· ἀλλ' ἀναγκασθήσομαι πλειόνων ἅψασθαι θεωρημάτων, ὧν ἔνια ὀλίγοις πάνυ ἐστὶ γνώριμα. ἐπὶ πολλῶν δ' ἴσως, καὶ οὐχ ἥκιστα ἐπὶ τῶν τοιούτων, καλῶς ἂν ἔχοι τὰ Εὐριπίδεια ταῦτα ἐπενεγκεῖν·

Μή μοι
Λεπτῶν θίγγανε μύθων, ψυχή·
Τί περισσὰ φρονεῖς; εἰ μὴ μέλλεις
Σεμνύνεσθαι παρ' ὁμοίοις.

ταῦτα μὲν οὖν ἐάσειν μοι δοκῶ κατὰ τὸ παρόν. ὅτι δὲ καὶ ἡ πεζὴ λέξις τὸ αὐτὸ δύναται παθεῖν τῇ ἐμμέτρῳ, μενόντων μὲν τῶν ὀνομάτων, ἀλλασσομένης δὲ τῆς συνθέσεως, πάρεστι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν. λήψομαι δ' ἐκ τῆς Ἡροδότου λέξεως τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας, ἐπεὶ καὶ γνώριμός ἐστι τοῖς πολλοῖς, μεταθεὶς τὸν χαρακτῆρα τῆς διαλέκτου μόνον. „Κροῖ„σος ἦν Λυδὸς μὲν γένος, παῖς δὲ Ἀλυάττου, τύ„ραννος δὲ ἐθνῶν τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ· ὃς, „ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας μεταξὺ Σύρων τε καὶ Πα„φλαγόνων, ἐξίησι πρὸς βορέαν ἄνεμον εἰς τὸν „Εὔξεινον καλούμενον πόντον.“ Μετατίθημι τῆς

λέξεως ταύτης τὴν ἁρμονίαν, καὶ γενήσεταί μοι οὐκέτι ἐπαγωγικὸν τὸ πλάσμα, οὐδ' ἱστορικὸν, ἀλλ' ὀρθὸν μᾶλλον καὶ ἐναγώνιον· „Κροῖσος ἦν υἱὸς „μὲν Ἀλυάττου, γένος δὲ Λυδὸς, τύραννος δὲ τῶν „ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ ἐθνῶν· ὃς, ἀπὸ μεσημβρίας „ῥέων μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων, εἰς τὸν „Εὔξεινον καλούμενον πόντον ἐκδίδωσι πρὸς βο„ρέαν ἄνεμον." Οὗτος ὁ χαρακτὴρ οὐ πολὺ ἀπέχειν ἂν δόξειεν τῶν Θουκυδίδου τούτων· „Ἐπίδαμνός „ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ εἰσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον· „προσοικοῦσι δ' αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι, Ἰλ„λυρικὸν ἔθνος" πάλιν διαλλάξας τὴν αὐτὴν λέξιν, ἑτέραν αὐτῇ μορφὴν ἀποδώσω, τὸν τρόπον τοῦτον· „Ἀλυάττου μὲν υἱὸς ἦν Κροῖσος, γένος δὲ Λυδὸς, „τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ τύραννος ἐθνῶν· ὃς, „ἀπὸ μεσημβρίας ῥέων Σύρων τε καὶ Παφλαγόνων „μεταξὺ, πρὸς βορέαν ἔξεισιν ἄνεμον εἰς τὸν καλού„μενον πόντον Εὔξεινον." Ἡγησιακὸν τὸ σχῆμα τοῦτο τῆς συνθέσεως, μικρόκομψον, ἀγενὲς, μαλθακόν. τούτων γὰρ τῶν λήρων ἱερεὺς ἐκεῖνος ἀνὴρ, τοιαῦτα γράφων· „Ἐξ ἀγαθῆς ἑορτῆς ἀγαθὴν ἄγο„μεν ἄλλην. — Ἀπὸ Μαγνησίας εἰμὶ τῆς μεγάλης „Σιπυλεύς. — Οὐ γὰρ μικρὰν εἰς Θηβαίων ὕδωρ „ἔπτυσεν ὁ Διόνυσος· ἡδὺς μὲν γάρ ἐστι, ποιεῖ δὲ „μαίνεσθαι."

Compositio verborum habet vim maiorem delectu.

Ἅλις ἔστω τῶν παραδειγμάτων. ἱκανῶς γὰρ οἴομαι πεποιηκέναι φανερὸν, ὃ προὔκειτό μοι, ὅτι μεί-

ζοντα ἰσχὺν ἔχει τῆς ἐκλογῆς ἡ σύνθεσις. καί μοι δοκεῖ τις οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν εἰκάσας αὐτὴν τῇ Ὁμηρικῇ Ἀθηνᾷ. ἐκείνη τε γὰρ τὸν Ὀδυσσέα τὸν αὐτὸν ὄντα ἄλλοτε ἀλλοῖον ἐποίει φαίνεσθαι, τοτὲ μὲν ῥυσόν, καὶ μικρόν, καὶ αἰσχρόν,

Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον, ἠδὲ γέροντι.

τοτὲ δὲ τῇ αὐτῇ ῥάβδῳ πάλιν ἐφαψαμένη,

Μείζονά τ' εἰσιδέειν, καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι
— — καδδὲ κάρητος
Οὔλας ἧκε κόμας ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.

αὕτη τε, τὰ αὐτὰ λαμβάνουσα ὀνόματα, τοτὲ μὲν ἄμορφα καὶ πτωχὰ καὶ ταπεινὰ ποιεῖ φαίνεσθαι τὰ νοήματα, τοτὲ δὲ ὑψηλὰ καὶ πλούσια καὶ ἁδρὰ καὶ καλά. καὶ τούτῳ μάλιστα διαλλάττει ποιητής τε ποιητοῦ, καὶ ῥήτωρ ῥήτορος, τῷ συντιθέναι δεξιῶς τὰ ὀνόματα. τοῖς μὲν οὖν ἀρχαίοις ὀλίγου δεῖν πᾶσι πολλὴ ἐπίδοσις ἦν αὐτοῦ. παρ' ὃ καὶ καλά ἐστιν αὐτῶν τὰ μέτρα, καὶ τὰ μέλη, καὶ οἱ λόγοι· τοῖς δὲ μεταγενεστέροις οὐκέτι, πλὴν ὀλίγων· χρόνῳ δ' ὕστερον παντάπασιν ἠμελήθη· καὶ οὐδεὶς ᾤετο δεῖν ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι, οὐδὲ συμβάλλεσθαί τι τῷ κάλλει τῶν λόγων. τοιγάρτοι τοιαύτας συντάξεις κατέλιπον, οἵας οὐδεὶς ὑπομένει μέχρι κορωνίδος διελθεῖν· Φύλαρχον λέγω, καὶ Δοῦριν, καὶ Πολύβιον, καὶ Ψάωνα, καὶ τὸν Καλαντιανὸν Δημήτριον, Ἱερώνυμόν τε καὶ Ἀντίλοχον, καὶ Ἡρακλείδην, καὶ Ἡγησίαν Μάγνητα, καὶ ἄλλους μυρίους· ὧν ἁπάντων τὰ ὀνόματα εἰ βουλοίμην λέγειν, ἐπιλείψει με ὁ τῆς ἡμέρας χρόνος. καὶ τί δεῖ τούτους θαυμάζειν,

ὅπου γε καὶ οἱ τὴν φιλοσοφίαν ἐπαγγελλόμενοι, καὶ τὰς διαλεκτικὰς ἐκφέροντες τέχνας, οὕτως εἰσὶν ἄθλιοι περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, ὥστ' αἰδεῖσθαι καὶ λέγειν· ἀπόχρη δὲ τεκμηρίῳ χρήσασθαι τῷ λόγῳ Χρυσίππου τοῦ Στωϊκοῦ· περαιτέρω γὰρ οὐκ ἂν προβαίην. τούτου γὰρ οὔτ' ἄμεινον οὐδεὶς τὰς διαλεκτικὰς τέχνας ἠκρίβωσεν, οὔτε χείρονι ἁρμονίᾳ συνταχθέντας ἐξήνεγκε λόγους τῶν ὀνόματος καὶ δόξης ἀξιωθέντων. καίτοι σπουδάζειν γέ τινες προσεποιήθησαν αὐτῶν καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος, ὡς ἀναγκαῖον ὂν τῷ λόγῳ, καὶ τέχνας τινὰς ἐπέγραψαν ὑπὲρ τῆς συντάξεως τῶν τοῦ λόγου μορίων. ἀλλὰ πολλοί, ἢ μᾶλλον πάντες, ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἀπεπλανήθησαν, καὶ οὐδ' ὄναρ εἶδον, τί ποτ' ἐστὶ τὸ ποιοῦν ἡδεῖαν καὶ καλὴν τὴν σύνθεσιν.

Ἐγωγ' οὖν, ὅτε διέγνων συντάττεσθαι ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ἐζήτουν, εἴ τι τοῖς πρότερον εἴρηται περὶ αὐτῆς, καὶ μάλιστα τοῖς ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλοσόφοις, εἰδὼς τοὺς ἄνδρας οὐ μικρὰν φροντίδα τοῦ λεκτικοῦ τόπου πεποιημένους· δεῖ γὰρ αὐτοῖς τἀληθῆ μαρτυρεῖν. οὐδαμῇ δ' οὐδὲν ὑπ' οὐδενὸς εὑρὼν τῶν ὀνόματος ἠξιωμένων οὔτε μεῖζον, οὔτ' ἔλαττον συναχθὲν εἰς ἣν ἐγὼ προῄρημαι πραγματείαν· ἃς δὲ Χρύσιππος καταλέλοιπε συντάξεις διττάς, ἐπιγραφὴν ἐχούσας· Περὶ τῆς συντάξεως τῶν τοῦ λόγου μερῶν·· οὐ ῥητορικὴν θεωρίαν ἐχούσας, ἀλλὰ διαλεκτικήν, ὡς ἴσασιν οἱ τὰς βίβλους ἀνεγνωκότες, ὑπὲρ ἀξιωμάτων συντάξεως, ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν, καὶ δυνατῶν καὶ ἀδυνάτων, ἐνδεχομένων τε

καὶ μεταπιπτόντων, καὶ ἀμφιβόλων, καὶ ἄλλων τινῶν τοιουτοτρόπων, οὐδεμίαν οὔτε χρείαν, οὔτ᾽ ὠφέλειαν, τοῖς πολιτικοῖς λόγοις συμβαλλομένων, εἰς γοῦν ἡδονὴν, ἢ κάλλος ἑρμηνείας, ὧν δεῖ στοχάζεσθαι τὴν σύνθεσιν· ταύτης μὲν τῆς πραγματείας ἀπέστην. ἐσκόπουν δ᾽ αὐτὸς ἐπ᾽ ἐμαυτοῦ γενόμενος, εἴ τινα δυναίμην εὑρεῖν φυσικὴν ἀφορμὴν, ἐπειδὴ παντὸς πράγματος καὶ πάσης ζητήσεως αὕτη δοκεῖ κρατίστη εἶναι καὶ ἀρχή. ἁψάμενος δέ τινων θεωρημάτων, καὶ δόξας ὁδῷ τινι τὸ πρᾶγμα χωρεῖν, ὡς ἔμαθον ἑτέρωσέ ποι ταύτην ἄγουσαν ἐμὲ τὴν ὁδὸν, οὐχ ὅποι προὐθέμην καὶ ἀναγκαῖον ἦν ἐλθεῖν, ἀπέστην. κωλύει δ᾽ οὐδὲν ἴσως κἀκείνης ἅψασθαι τῆς θεωρίας, καὶ τὰς αἰτίας εἰπεῖν, δι᾽ ἃς ἐξέλιπον αὐτὴν, ἵνα μή με δόξῃ τις ἀγνοίᾳ παρελθεῖν αὐτὴν, ἀλλὰ μὴ προαιρέσει.

Quo modo construendae sint partes orationis.

V. Ἐδόκει δή μοι τῇ φύσει μάλιστα ἡμᾶς ἑπομένους οὕτω δεῖν ἁρμόττειν τὰ μόρια τοῦ λόγου, ὡς ἐκείνη βούλεται. αὐτίκα τὰ ὀνόματα ἡγούμην τάττειν πρὸ τῶν ῥημάτων· τὰ μὲν γὰρ τὴν οὐσίαν δηλοῦν, τὰ δὲ τὸ συμβεβηκός· προτέραν δ᾽ εἶναι τῇ φύσει τὴν οὐσίαν τῶν συμβεβηκότων· ὡς τὰ Ὁμηρικὰ ἔχει· „Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον.“ — καὶ· „Μῆνιν ἄειδε, θεά. — καὶ· Ἠέλιος δ᾽ ἀνόρουσε λιπών.“ — καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. ἡγεῖται μὲν γὰρ ἐν τούτοις τὰ ὀνόματα, ἕπεται δὲ τὰ ῥήματα. πιθανὸς ὁ λόγος, ἀλλ᾽ οὐκ

ἀληθὴς ἔδοξεν εἶναί μοι. ἕτερα γοῦν παράσχοιτ' ἄν τις παραδείγματα παρὰ τῷ αὐτῷ ποιητῇ κείμενα ἐναντίως συντεταγμένα, ἢ ταῦτα συντέτακται, καλά τε οὐχ ἧττον καὶ πιθανά. τίνα οὖν ἐστι ταῦτα;

Κλῦθί μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, Ἀτρυτώνη. καὶ·

Ἔσπετε νῦν μοι, Μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι. καὶ·

Μνῆσαι πατρὸς σεῖο, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ.

ἐν γὰρ τούτοις ἡγεῖται μὲν ῥήματα, ὑποτέτακται δὲ τὰ ὀνόματα· καὶ οὐδεὶς ἂν αἰτιάσαιτο τὴν σύνταξιν αὐτῶν ὡς ἀηδῆ. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἄμεινον ἐδόκουν εἶναι τὰ ῥήματα πρότερα τάττειν τῶν ἐπιῤῥημάτων· ἐπειδὴ πρότερόν ἐστι τῇ φύσει τὸ ποιοῦν, ἢ πάσχον, τῶν συνεδρευόντων αὐτοῖς, τρόπου λέγω, καὶ τόπου, καὶ χρόνου, καὶ τῶν παραπλησίων, ἃ δὴ καὶ καλοῦμεν ἐπιῤῥήματα· παραδείγμασι χρώμενος τούτοις·

Τύπτε δ' ἐπιστροφάδην τῶν δὲ στόνος ὄρνυτ' ἀεικής.

Ἤριπε δ' ἐξοπίσω, ἀπὸ δὲ ψυχὴν ἐκάπυσσεν.

Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρός.

ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις ὕστερα τέτακται των ῥημάτων τὰ ἐπιῤῥήματα. καὶ τοῦτο πιθανὸν μὲν ὡς τὸ πρῶτον, οὐκ ἀληθὲς δέ, ὡς οὐδ' ἐκεῖνο. καὶ γὰρ δὴ καὶ ταῦτα παρὰ τῷ ποιητῇ ἐναντίως, ἢ ἐκεῖνα, εἴρηται·

Βοτρυδὸν δὲ πέτονται ἐπ' ἄνθεσιν εἰαρινοῖσι.

Σήμερον ἄνδρα φάοσδε μογοστόκος Εἰλείθυια Ἐκφανεῖ. —

ἆρ᾽ οὖν χεῖρω τι γέγονε τὰ ποιήματα, ὑποταχθέντων ἐνταῦθα τοῖς ἐπιῤῥήμασι τῶν ῥημάτων; ἔτι καὶ τάδε ᾠόμην δεῖν μὴ παρέργως φυλάττειν, ὅπως τὰ πρότερα τοῖς χρόνοις καὶ τῇ τάξει πρότερα λαμβάνηται· οἷά ἐστι ταυτί.

Αὖ ἔρυσαν μὲν πρῶτα, καὶ ἔσφαξαν, καὶ ἔδειραν. καί·

Λίγξε βιὸς, νευρὴ δὲ μέγ᾽ ἴαχεν, ἆλτο δ᾽ ὀϊστός. καί·

Σφαῖραν ἔπειτ᾽ ἔῤῥιψε μετ᾽ ἀμφίπολον βασίλεια,
Ἀμφιπόλου μὲν ἅμαρτε, βαθείῃ δ᾽ ἔμβαλε δίνῃ.

νὴ Δία, φαίη τις ἄν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ οὐχ οὕτω συντεταγμένα ποιήματα, οὐδὲν ἧττον, ἢ ταῦτα, καλά·

Πλῆξεν ἀνασχόμενος σχίζῃ δρυὸς, ἣν λίπε κείων.

πρότερον γὰρ δήπου τὸ ἐπανατείνασθαί ἐστι τοῦ πλῆξαι. καὶ ἔτι·

Ἤλασεν ἄγχι στὰς, πέλεκυς δ᾽ ἀπέκοψε τένοντας
Αὐχενίους.

πρῶτον γὰρ δή που προσήκει τῷ μέλλοντι τὸν πέλεκυν ἐμβάλλειν εἰς τοὺς τένοντας τοῦ ταύρου, τὸ στῆναι αὐτοῦ πλησίον. ἔτι πρὸς τούτοις καὶ ἠξίουν τὰ μὲν ὀνοματικὰ προτάττειν τῶν ἐπιθέτων· τὰ δὲ προσηγορικὰ, τῶν ὀνοματικῶν· τὰς δὲ ἀντωνυμίας, τῶν προσηγορικῶν· ἔν τε τοῖς ῥήμασι φυλάττειν, ἵνα τὰ ὀρθὰ τῶν ἐγκεκλιμένων ἡγῆται, καὶ τὰ παρεμφατικὰ τῶν ἀπαρεμφάτων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά. πάντα δὲ ταῦτα διεσάλευσεν ἡ πεῖρα, καὶ τοῦ μηδενὸς ἄξια ἀπέφηνε. τοτὲ μὲν γὰρ ἐκ τούτων

ἐγίνετο καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς ἡδεῖα ἡ σύνθεσις καὶ καλή, τοτὲ δ' ἐκ τῶν μὴ τοιούτων, ἀλλ' ἐναντίων. διὰ ταύτας μὲν δὴ τὰς αἰτίας τῆς θεωρίας ἀπέστην. ἐμνήσθην δ' αὐτῶν καὶ νῦν, οὐχ ὡς σπουδῆς ἀξίων· καὶ τὰς διαλεκτικὰς παρεθέμην τέχνας, οὐχ ὡς ἀναγκαίας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς δοκῶν ἔχειν τι αὐτὰς χρήσιμον εἰς τὴν παροῦσαν θεωρίαν, περὶ πολλοῦ ποιῆται εἰδέναι, θηρευθεὶς ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν πραγματειῶν ὁμοιότητά τινα ἐχούσαις, καὶ τῇ δόξῃ τῶν συνταξαμένων αὐτάς.

Antiqui magnam structurae orationis curam habuerunt.

Ἐπάνειμι δ' ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν, ἀφ' ἧς εἰς ταῦτα ἐξέβην· ὅτι πολλὴ πρόνοια τοῖς ἀρχαίοις ἦν, καὶ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι, φιλοσόφοις τε καὶ ῥήτορσι, τῆς ἰδέας ταύτης· καὶ οὔτε τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασιν, οὔτε τὰ κῶλα τοῖς κώλοις, οὔτε τὰς περιόδους ἀλλήλαις εἰκῇ συνάπτειν ᾤοντο δεῖν· τέχνη δέ τις ἦν παρ' αὐτοῖς καὶ θεωρήματα, οἷς χρώμενοι συνετίθεσαν εὖ. τίνα δ' ἦν τὰ θεωρήματα ταῦτα, πειράσομαι διδάσκειν, ὡς ἂν οἷός τ' ὦ, ὅσα μοι δύναμις ἐγένετο συνεξευρεῖν· οὐχ ἅπαντα λέγω, ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἀναγκαιότατα.

Tria esse, quae ad facultatem struendae orationis potissimum spectant. Vocum qualis connexio.

VI. Δοκεῖ μοι τῆς συνθετικῆς ἐπιστήμης τρία ἔργα εἶναι· ἓν μέν, ἰδεῖν, τί μετὰ τίνος ἁρμοττόμε-

νον πέφυκε καλὴν καὶ ἡδεῖαν λήψεσθαι συζυγίαν· ἕτερον δέ, γνῶναι τῶν ἁρμόττεσθαι μελλόντων πρὸς ἄλληλα, πῶς ἂν ἕκαστον σχηματισθὲν κρείττονα φαίνεσθαι ποιήσειε τὴν ἁρμονίαν· τρίτον δ', εἴ τι δεῖται μετασκευῆς τῶν λαμβανομένων, ἀφαιρέσεως λέγω καὶ προσθήκης καὶ ἀλλοιώσεως, γνῶναί τέ πως καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν χρείαν οἰκείως ἐξεργάσασθαι. τί δὲ τούτων ἕκαστον δύναται, σαφέστερον ἐρῶ, χρησάμενος εἰκόσι τῶν δημιουργικῶν τε τεχνῶν τισιν, ἃς ἅπαντες ἴσασιν· οἰκοδομικῇ λέγω καὶ ναυπηγικῇ, καὶ ταῖς παραπλησίαις. ὅ τε γὰρ οἰκοδόμος ὅταν πορίσηται τὴν ὕλην, ἐξ ἧς μέλλει κατασκευάζειν τὴν οἰκίαν, λίθους, καὶ ξύλα, καὶ κέραμον, καὶ τἄλλα πάντα, συντίθησιν ἐκ τούτων ἤδη τὸ ἔργον, τρία ταῦτα πραγματευόμενος, ποίῳ δεῖ λίθῳ τε καὶ ξύλῳ καὶ πλίνθῳ ποῖον ἁρμόσαι λίθον, ἢ ξύλον, ἢ πλίνθον· ἔπειτα, πῶς τῶν ἁρμοζομένων ἕκαστον καὶ ἐπὶ ποίας πλευρᾶς ἑδρᾶσαι· καὶ τρίτον, εἴ τι δύσεδρόν ἐστιν, ἀποκροῦσαι καὶ περικόψαι, καὶ αὐτὸ τοῦτο εὔεδρον ποιῆσαι. ὅ τε ναυπηγὸς τὰ αὐτὰ ταῦτα πραγματεύεται δή. παραπλήσιά φημι δεῖν ποιεῖν καὶ τοὺς μέλλοντας εὖ συνθήσειν τὰ τοῦ λόγου μόρια. πρῶτον μὲν σκοπεῖν, ποῖον ὄνομα, ἢ ῥῆμα, ἢ τῶν ἄλλων τι μορίων, ποίῳ συνταχθὲν ἐπιτηδείως ἔσται κείμενον, καὶ πῶς οὐκ ἄμεινον· οὐ γὰρ δὴ πάντα γε μετὰ πάντων τιθέμενα ὁμοίως πέφυκεν διατιθέναι τὰς ἀκοάς· ἔπειτα διακρίνειν, πῶς σχηματισθὲν τοὔνομα, ἢ τὸ ῥῆμα, ἢ τῶν ἄλλων ὁτιδήποτε, χαριέστερον ἱδρυνθήσεται· καὶ πρὸς τὰ

ὑποκείμενα πρεπωδέστερον. λέγω δ' ἐπὶ μὲν τῶν ὀνομάτων, πότερον ἑνικῶς, ἢ πληθυντικῶς, λαμβανόμενα κρείττω λήψεται συζυγίαν· καὶ πότερον κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐκφερόμενα πτῶσιν, ἢ κατὰ τῶν πλαγίων τινά· καὶ εἴ τινα πέφυκεν ἐξ ἀρσενικῶν γίνεσθαι θηλυκά, ἢ ἐκ θηλυκῶν ἀρσενικά, ἢ οὐδέτερα, ἐκ τούτων πῶς ἂν ἄμεινον σχηματισθείη, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. ἐπὶ δὲ τῶν ῥημάτων, πότερα κρείττονα ἔσται λαμβανόμενα, τὰ ὀρθά, ἢ τὰ ὕπτια· καὶ κατὰ ποίας ἐγκλίσεις ἐκφερόμενα, ἃς δή τινες πτώσεις ῥηματικὰς καλοῦσι, κρατίστην ἕδραν λήψεται· καὶ ποίας παρεμφαίνοντα διαφορὰς χρόνων, καὶ εἴ τινα τοῖς ῥήμασιν ἄλλα παρακολουθεῖν πέφυκε. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τοῦ λόγου μερῶν φυλακτέον, ἵνα μὴ καθ' ἓν ἕκαστον λέγω. ἐπὶ δὲ τούτοις τὰ ληφθέντα διακρίνειν, εἴ τι δεῖ μετασκευῆς ὄνομα, ἢ ῥῆμα, ὡς ἂν ἐναρμονιώτερον τε καὶ εὐεδρότερον γένοιτο. τοῦτο τὸ στοιχεῖον ἐν μὲν ποιητικῇ δαψιλέστερόν ἐστιν, ἐν δὲ λόγοις πεζοῖς σπανιώτερον γίνεταί τε, καὶ ἐν τούτοις, ἐφ' ὁπόσον ἂν ἐγχωρῇ. ὅ τε γὰρ λέγων· „Εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶ„να·“ προστέθεικέ τι τῇ ἀντωνυμίᾳ γράμμα, τῆς συνθέσεως στοχαζόμενος. ἄρτιον γὰρ ἦν· „Εἰς „τοῦτον τὸν ἀγῶνα·“ εἰπεῖν. καὶ πάλιν ὁ λέγων· „Κατιδὼν Νεοπτόλεμον τὸν ὑποκριτήν·“ τῇ προθέσει παρηύξηκε τοὔνομα· τὸ γὰρ Ἰδὼν ἀπέχρη. ὅ τε γράφων· „Μήτ' ἰδίας ἔχθρας μηδεμιᾶς ἕνεχ' „ἥκειν·“ ταῖς συναλοιφαῖς ἠλάττωκε μόρια τοῦ λόγου, καὶ παρακέκρουκέ τινα τῶν γραμμάτων. καὶ

τὸ Ἐποίησεν ἀντὶ τοῦ Ἐποίησε λέγων χωρὶς τοῦ ν· καὶ Ἔγραψε ἀντὶ τοῦ Ἔγραψεν λέγων· καὶ Ἀφαιρήσομαι ἀντὶ τοῦ Ἀφαιρεθήσομαι, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· ὅ τε Χωροφιλῆσαι λέγων τὸ Φιλοχωρῆσαι, καὶ Λελύσεται λέγων τὸ Λυθήσεται, καὶ τὰ τοιουτότροπα, μετασκευάζει τὰς λέξεις, ἵν' αὐτῷ γένοιντο ἁρμοσθεῖσαι καλλίους καὶ ἐπιτηδειότεραι.

Membrorum quae sit structura.

VII. Μία μὲν δὴ θεωρία τῆς συνθετικῆς ἐπιστήμης ἡ περὶ αὐτὰ τὰ πρῶτα μόρια καὶ στοιχεῖα τῆς λέξεως· ἑτέρα δὲ, ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔφαμεν, ἡ περὶ τὰ καλούμενα κῶλα, ποικιλοτέρας τε δεομένη πραγματείας καὶ μείζονος· ὑπὲρ ἧς αὐτίκα δὴ πειράσομαι λέγειν ὡς ἔχω γνώμης. καὶ γὰρ ταῦτα ἁρμόσαι πρὸς ἄλληλα δεῖ, ὡς οἰκεῖα φαίνεσθαι καὶ φίλα· καὶ σχηματίσαι ὡς ἂν ἐνδέχεται κράτιστα, προσκατασκευάσαι τ', εἴ πού τι δέοι, μειώσει καὶ πλεονασμῷ, καὶ εἰ δή τιν' ἄλλην κατασκευὴν δέχεται τὰ κῶλα. τούτων δὲ ἕκαστον ἡ πεῖρα αὐτὴ διδάσκει. πολλάκις γὰρ τουτὶ μὲν τὸ κῶλον τούτου προτεθὲν, ἢ ἐπὶ τούτῳ τεθὲν, εὐστομίαν τινὰ ἐμφαίνει καὶ σεμνότητα· ἑτέραν δέ τινα συζυγίαν λαβὸν, ἄχαρι φαίνεται καὶ ἄσεμνον· ὃ δὲ λέγω, σαφέστερον ἔσται, εἴ τις αὐτὸ ἐπὶ παραδείγματος ἴδοι. ἔστι δή τις παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ λέξις ἐν τῇ Πλαταιέων δημηγορίᾳ πάνυ χαριέντως συγκειμένη καὶ μεστὴ πάθους, ἥδε· „Ὑμεῖς τ', ὦ Λακεδαιμόνιοι, „ἡ μόνη ἐλπὶς, δέδιμεν, μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε.“ φέρε

δή τις λύσας τὴν συζυγίαν ταύτην, μεθαρμοσάτω τὰ κῶλα οὕτως· „Ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, δέ„διμεν, μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε, ἡ μόνη ἐλπίς.“ ἆρ᾽ ἔτι μένει, τοῦτον τὸν τρόπον ἡρμοσμένων τῶν κώλων, ἡ αὐτὴ χάρις, ἢ τὸ αὐτὸ πάθος; οὐδεὶς ἂν εἴποι. τί δαὶ εἰ τὴν Δημοσθένους λέξιν ταύτην; „Τὸ λαβεῖν οὖν τὰ διδύμενα ὁμολογῶν ἔννομον „εἶναι, τὸ τούτων χάριν ἀποδοῦναι, παρανόμων „γράφῃ;“ εἰ λύσας τις, καὶ μεταθεὶς τὰ κῶλα, τοῦτον τὸν τρόπον ἐξενέγκαι· „Ὁμολογῶν οὖν ἔν„νομον εἶναι τὸ λαβεῖν τὰ διδόμενα, παρανόμων „γράφῃ τὸ τούτων χάριν ἀποδοῦναι.“ ἆρ᾽ ὁμοίως ἔσται δικανικὴ καὶ στρογγύλη; ἐγὼ μὲν οὐκ οἴομαι.

Membrorum ac dictionis conformatio.

VIII. Ἡ μὲν δὴ περὶ τὴν ἁρμογὴν τῶν κώλων θεωρία τοιαύτη· ἡ δὲ περὶ τὸν σχηματισμὸν ποταπή; οὐκ ἔστιν εἷς τρόπος τῆς ἐκφορᾶς τῶν νοημάτων, ἀλλὰ τὰ μὲν ὡς ἀποφαινόμενοι λέγομεν, τὰ δὲ ὡς διαποροῦντες, τὰ δὲ ὡς πυνθανόμενοι, τὰ δὲ ὡς εὐχόμενοι, τὰ δὲ ὡς ἐπιτάττοντες, τὰ δὲ ὡς ὑποτιθέμενοι, τὰ δ᾽ ἄλλως πως σχηματίζοντες· οἷς ἀκολούθως καὶ τὴν λέξιν πειρώμεθα σχηματίζειν. πολλοὶ δὲ δή που σχηματισμοὶ καὶ τῆς λέξεώς εἰσιν, ὥσπερ καὶ τῆς διανοίας· οὓς οὐχ οἷόν τε κεφαλαιωδῶς περιλαβεῖν· ἴσως δὲ καὶ ἄπειροι, περὶ ὧν πολὺς ὁ λόγος, καὶ βαθεῖα ἡ θεωρία. οὐ δὴ τὸ αὐτὸ δύναται ποιεῖν τὸ αὐτὸ κῶλον οὕτω σχηματισθὲν,

ἢ οὕτως. ἐρῶ δ' ἐπὶ παραδείγματος. εἰ τοῦτον ἐξή-νεγκε τὸν τρόπον ὁ Δημοσθένης τὴν λέξιν ταύτην· „Ταῦτα εἰπὼν ἔγραψα, γράψας δ' ἐπρέσβευσα, „πρεσβεύσας δ' ἔπεισα Θηβαίους." ἆρ' οὕτως ἂν συνέκειτο χαριέντως, ὡς νῦν σύγκειται; „Καὶ οὐκ „εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δέ· οὐδ' ἔγραψα „μὲν, οὐκ ἐπρέσβευσα δέ· οὐδ' ἐπρέσβευσα μὲν, „οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους." πολὺς ἂν εἴη μοι λό-γος, εἰ περὶ πάντων βουλοίμην λέγειν τῶν σχημα-τισμῶν, ὅσους τὰ κῶλα ἐπιδέχεται. ἀπόχρη δ' εἰσα-γωγῆς ἕνεκα τοσαῦτα εἰρῆσθαι.

Membrorum ornatus.

IX. Ἀλλὰ μὴν ὅτι γε καὶ μετασκευὰς δέχεται τῶν κώλων ἔνια, τοτὲ μὲν προσθήκας λαμβάνοντα οὐκ ἀναγκαίας ὡς πρὸς τὸν νοῦν, τοτὲ δ' ἀφαιρέσεις ἀτελῆ ποιούσας τὴν διάνοιαν· ἃς οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα ποιοῦσι ποιηταί τε καὶ συγγραφεῖς, ἢ τῆς ἁρμονίας, ἵν' ἡδεῖα καὶ καλὴ γένοιτο· πάνυ ὀλί-γου δεῖν οἴομαι λόγου. τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσαι, τήνδε τὴν λέξιν, ἣν ὁ Δημοσθένης εἴρηκε, προσθή-κῃ πλεονάζειν οὐκ ἀναγκαίᾳ τῆς ἁρμονίας ἕνεκα; „Ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθείην, ταῦτα πράττων καὶ „κατασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, κἂν μή-„πω βάλλῃ, μηδὲ τοξεύῃ." βραχύτερον τοῦ δέον-τος ὂν καὶ οὐχ ἡδὺ ἀκουσθῆναι, τῇ προσθήκῃ ταύτῃ γεγένηται χαριέστερον. καὶ ἔτι τὴν Πλα-τωνικὴν ἐκείνην περίοδον, ἣν ἐν τῷ ἐπιταφίῳ ὁ ἀνὴρ γράφει, τίς οὐκ ἂν φαίη παραπληρώματι λέ-

ξεως οὐκ ἀναγκαίῳ προσηρανίσθαι; „Ἔργων γὰρ „εὖ πραχθέντων λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ „κόσμος γίνεται τοῖς πράξασι παρὰ τῶν ἀκουσάν„των." πρὸς οὐδὲν ἀναγκαῖον λέγεται, ἀλλ' ἵνα τὸ τελευταῖον κῶλον τό· Τοῖς πράξασι· πάρισόν τε καὶ ἐφάμιλλον τοῖς πρὸ αὐτοῦ γένηται. τί δὲ δὴ τὸ παρ' Αἰσχίνῃ λεγόμενον τουτί; „Ἐπὶ σαυτὸν „καλεῖς, ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς, ἐπὶ τὴν δημοκρα„τίαν καλεῖς." τρίκωλον ἐν τοῖς πάνυ ἐπαινούμενον, οὐχὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας ἔχεται; ὃ γὰρ οἷόν τ' ἦν ἐνὶ κώλῳ περιληφθῆναι τόνδε τὸν τρόπον· „Ἐπὶ „σεαυτὸν καὶ τοὺς νόμους καὶ τὴν δημοκρατίαν „καλεῖς·" τοῦτο εἰς τρία διῄρηται, τῆς αὐτῆς λέξεως, οὐ τοῦ ἀναγκαίου ἕνεκα, τοῦ δὲ ἡδίω ποιῆσαι τὴν ἁρμονίαν, πολλάκις τεθείσης, καὶ πρόςεστι πάθος τῷ λόγῳ. τῆς μὲν δὴ προσθέσεως, ἣ γίνεται τοῖς κώλοις, οὗτος ὁ τρόπος· τῆς δ' ἀφαιρέσεως τίς; ὅταν τῶν ἀναγκαίων τι λέγεσθαι λυπεῖν μέλλῃ καὶ διοχλεῖν τὴν ἀκρόασιν, ἀφαιρεθὲν δὲ χαριεστέραν ποιεῖν τὴν ἑρμηνείαν· οἷάπερ ἐστὶν ἐν τοῖς μέτροις τὰ Σοφόκλεια ταυτί·

Μύω τε καὶ δέδορκα, κἀξανίσταμαι,
Πλεῖον φυλάσσων αὐτὸς, ἢ φυλάσσομαι.

ἐνταῦθα γὰρ ὁ δεύτερος στίχος ἐκ δυοῖν σύγκειται κώλων. τελεία γὰρ ἂν ἡ λέξις ἦν οὕτως ἐξενεχθεῖσα· „Πλέον φυλάσσων αὐτὸς ἑτέρους, ἢ φυλασσόμενος „ὑφ' ἑτέρων·" τὸ δὲ μέτρον ἠδίκητο, καὶ οὐκ ἂν ἔσχεν ἣν νυνὶ χάριν ἔχει. ἐν δὲ τοῖς πεζοῖς λόγοις τὰ τοιαῦτα· „Ἐγὼ δ' ὅτι μὲν τινων κατηγοροῦντα,

„πάντας ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἀτέλειαν, τῶν ἀδίκων „ἐστὶν, ἐάσω.“ μεμείωται γὰρ κἀνταῦθα τῶν δυοῖν κώλων ἑκάτερον· αὐτοτελῆ δ' ἂν ἦν, εἰ ταῦτα οὕτως ἐξήνεγκεν· „Ἐγὼ δ' ὅτι μὲν τινων κατηγο„ροῦντα, ὡς οὐκ ἐπιτηδείων ἔχειν τὴν ἀτέλειαν, „πάντας ἀφαιρεῖσθαι καὶ τοὺς δικαίως αὐτῆς τυ„χόντας, τῶν ἀδίκων ἐστὶν, ἐάσω.“ ἀλλ' οὐκ ἐδόκει τῷ Δημοσθένει πλείονα ποιεῖσθαι λόγον τῆς ἀκριβείας τῶν κώλων, ἢ τῆς εὐρυθμίας.

Ταῦτα δ' εἰρήσθω μοι περὶ τῶν καλουμένων περιόδων· καὶ γὰρ ταύταις χρὴ ταῖς τε προηγουμέναις καὶ ταῖς ταύταις ἑπομέναις οἰκείως συναρμόττειν, ὅταν ἐν ταῖς περιόδοις προσήκῃ τὸν λόγον ἐκφέρειν. οὐ γὰρ πανταχῇ γε τὸ ἐμπερίοδον χρήσιμον. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ θεώρημα τῆς συνθετικῆς ἐπιστήμης ἴδιον, πότε δεῖ χρῆσθαι περιόδοις, καὶ μέχρι πόσου, καὶ πότε μή.

Quae in compositione praecipue spectanda sint.

X. Δεωρισμένων δή μοι τούτων, ἀκόλουθον ἂν εἴη τὸ λέγειν, τίνα ἐστὶν, ὧν δεῖ στοχάζεσθαι τὸν βουλόμενον συντιθέναι τὴν λέξιν εὖ, καὶ διὰ τίνων θεωρημάτων τυγχάνοι τις ἂν, ὧν βούλεται. δοκεῖ δέ μοι δύο ταῦτα εἶναι τελικώτατα, ὧν ἐφίεσθαι δεῖ τοὺς συντιθέντας εὖ μέτρα τε καὶ λόγους, ἥ τε ἡδονὴ καὶ τὸ καλόν. ἀμφότερα γὰρ ἐπιζητεῖ ταῦτα ἡ ἀκοὴ, ὅμοιόν τι πάσχουσα τῇ ὁράσει· καὶ γὰρ ἐκείνη πλάσματα, καὶ γραφὰς, καὶ γλυφὰς, καὶ ὅσα δημιουργήματα χειρῶν ἀνθρωπίνων ὁρῶσα,

ὅταν εὑρίσκῃ τὸ θ' ἡδὺ ἐνὸν αὐτοῖς καὶ τὸ καλὸν, ἀρκεῖται, καὶ οὐδὲν ἔτι ποθεῖ. καὶ μὴ παράδοξον ἡγήσηταί τις, εἰ δύο ποιῶ τέλη, καὶ χωρίζω τὸ καλὸν ἀπὸ τῆς ἡδονῆς· μηδὲ ἄτοπον εἶναι νομίσῃ, εἴ τινα ἡγοῦμαι λέξιν ἡδέως μὲν συγκεῖσθαι, μὴ καλῶς δέ· ἢ καλῶς μὲν, οὐ μὴν καὶ ἡδέως· φέρει γὰρ ἡ ἀλήθεια τὸ τοιοῦτο, καὶ οὐδὲν ἀξιῶ καινόν. ἡ δέ τοι Θουκυδίδου λέξις, καὶ ἡ Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου; καλῶς μὲν σύγκειται, νὴ Δία, εἴπερ τινὲς καὶ ἄλλαι, οὐ μὴν ἡδέως γε πάνυ· ἡ δέ γε τοῦ Κνιδίου συγγραφέως Κτησίου, καὶ ἡ τοῦ Σωκρατικοῦ Ξενοφῶντος, ἡδέως μὲν, ὡς ἔνι μάλιστα, οὐ μὴν καλῶς γε, ἐφ' ὅσον ἔδει. λέγω δὲ κοινότερον, ἀλλ οὐχὶ καθάπαξ· ἐπεὶ καὶ παρ' ἐκείνοις ἥρμοσταί τινα ἡδέως, καὶ παρὰ τούτοις καλῶς. ἡ δὲ Ἡροδότου σύνθεσις ἀμφότερα ταῦτα ἔχει· καὶ γὰρ ἡδεῖά ἐστι καὶ καλή.

Quae suavem et pulchram orationem constituant.

XI. Ἐξ ὧν δὲ οἴομαι γενήσεσθαι λέξιν ἡδεῖαν καὶ καλὴν, τέτταρά ἐστι τὰ κυριώτατα καὶ κράτιστα, μέλος, καὶ ῥυθμὸς, καὶ μεταβολὴ, καὶ τὸ παρακολουθοῦν τοῖς τρισὶ τούτοις πρέπον. τάττω δὲ ὑπὸ μὲν τὴν ἡδονὴν, τὴν ὥραν, καὶ τὴν χάριν, καὶ τὴν εὐστομίαν, καὶ τὴν γλυκύτητα, καὶ τὸ πιθανὸν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· ὑπὸ δὲ τὸ καλὸν, τὴν μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὸ βάρος, καὶ τὴν σεμνολογίαν, καὶ τὸ ἀξίωμα, καὶ τὸ πιθανὸν, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. ταυτὶ γάρ μοι δο-

κεῖ κυριώτατα εἶναι. καὶ ὡσπερεὶ κεφάλαια τῶν ἄλλων ἐν ἑκατέρῳ. ὧν μὲν οὖν στοχάζονται πάντες οἱ σπουδῇ γράφοντες μέτρον, ἢ μέλος, ἢ τὴν λεγομένην πεζὴν λέξιν, ταῦτ᾽ ἐστί· καὶ οὐκ οἶδα, εἴ τι παρὰ ταῦθ᾽ ἕτερον· οἱ δὲ πρωτεύσαντες ἐν ἑκατέρῳ τε καὶ ἐν ἀμφοτέροις, πολλοί τε καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες. παραδείγματα δ᾽ ἀμφοῖν καθ᾽ ἕκαστον φέρειν ἐν τῷ παρόντι οὐκ ἐγχωρεῖ, ἵνα μὴ περὶ ταῦτα κατατρίψω τὸν λόγον· καὶ ἅμα εἴ τι λεχθῆναι περί τινος αὐτῶν καθήκει, καὶ δεήσει που μαρτυριῶν, ἕτερος αὐτοῖς ἔσται καιρὸς ἐπιτηδειότερος, ὅταν τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἁρμονιῶν ὑπογράφω. νῦν δὲ ταῦτα εἰρῆσθαι περὶ αὐτῶν ἀπόχρη. ἐπάνειμι δὲ πάλιν ἐπὶ τὰς διαιρέσεις, ἃς ἐποιησάμην τῆς θ᾽ ἡδείας συνθέσεως καὶ τῆς καλῆς, ἵνα μοι καθ᾽ ὁδὸν, ὥς φασι, χωρῇ ὁ λόγος.

Ἔφην δὲ, τὴν ἀκοὴν ἥδεσθαι πρώτοις μὲν τοῖς μέλεσιν, ἔπειτα τοῖς ῥυθμοῖς, τρίτον ταῖς μεταβολαῖς· ἐπὶ δὲ τούτοις ἅπασι τῷ πρέποντι. ὅτι δ᾽ ἀληθῆ λέγω, τὴν πεῖραν αὐτὴν παρέξομαι μάρτυρα, ἣν οὐχ οἷόν τε διαβάλλειν τοῖς κοινοῖς πάθεσιν ὁμολογουμένην. τίς γάρ ἐστιν, ὃς οὐχ ὑπὸ μὲν ταύτης τῆς μελῳδίας ἄγεται καὶ γοητεύεται, ὑφ᾽ ἑτέρας δέ τινος οὐδὲν πάσχει τοιοῦτον; καὶ ὑπὸ μὲν τούτων τῶν ῥυθμῶν οἰκειοῦται, ὑπὸ δὲ τούτων διοχλεῖται; ἤδη δ᾽ ἔγωγε καὶ ἐν τοῖς πολυανθρωποτάτοις θεάτροις, ἃ συμπληροῖ παντοδαπὸς καὶ ἄμουσος ὄχλος, ἔδοξα καταμαθεῖν, ὡς φυσική τις ἐστὶν ἁπάντων ἡμῶν οἰκειότης πρὸς εὐμέλειάν τε

καὶ εὔρυθμίαν, κιθαριστήν τ' ἀγαθὸν, σφόδρα εὐδοκιμοῦντα, ἰδὼν θορυβηθέντα ὑπὸ τοῦ πλήθους, ὅτι μίαν χορδὴν ἀσύμφωνον ἔκρουσε, καὶ ἔφθειρε τὸ μέλος· καὶ αὐλητὴν, μετὰ τῆς ἄκρας ἕξεως χρώμενον τοῖς ὀργάνοις, καὶ αὐτὸ τοῦτο παθόντα, ὅτι ἀσύμφωνον ἐμπνεύσας, ἢ μὴ πιέσας τὸ στόμα, θρυλιγμὸν, ἢ τὴν καλουμένην ἐκμέλειαν, ηὔλησε. καί τοι εἴ τις κελεύσειε τὸν ἰδιώτην τούτων τι, ὧν ἐνεκάλει τοῖς τεχνίταις ὡς ἡμαρτημένων. αὐτὸν ποιῆσαι λαβόντα τὰ ὄργανα, οὐκ ἂν δύναιτο. τί δή ποτε; ὅτι τοῦτο μὲν ἐπιστήμης ἐστὶν, ἧς οὐ πάντες μετειλήφαμεν· ἐκεῖνο δὲ πάθους, ὃ πᾶσιν ἀπέδωκεν ἡ φύσις.

Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ῥυθμῶν γινόμενον ἐθεασάμην, ἅμα πάντας ἀγανακτοῦντας καὶ δυσαρεστουμένους, ὅτε τις ἢ κροῦσιν. ἢ κίνησιν, ἢ φωνὴν, ἐν ἀσυμμέτροις ποιήσαιτο χρόνοις, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς ἀφανίσειεν. καὶ οὐχὶ τὰ μὲν εὐμελῆ καὶ εὔρυθμα ἡδονῆς μεστά ἐστι, καὶ πάντες ὑπ' αὐτῶν κηλούμεθα· αἱ μεταβολαὶ δὲ καὶ τὸ πρέπον οὐκ ἔχουσι τὴν αὐτὴν ὥραν καὶ χάριν, οὐδ' ὑπὸ πάντων ὁμοίως διακούονται. ἀλλὰ κἀκεῖνα πάνυ κηλεῖ πάντας ἡμᾶς κατορθούμενα, καὶ εἰς πολλὴν ὄχλησιν ἄγει ἁμαρτανόμενα· τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσειε; τεκμαίρομαι δὲ, ὅτι καὶ τῆς ὀργανικῆς μούσης, καὶ τῆς ἐν ᾠδαῖς γοητείας, καὶ τῆς ἐν ὀρχήσει χάριτος ἐν ἅπασι διευστοχούσης, μεταβολὰς δὲ μὴ ποιησαμένης εὐκαίρους, ἢ τοῦ πρέποντος ἀποπλανηθείσης, βαρὺς μὲν ὁ κόρος, ἀηδὲς δὲ τὸ μὴ

τοῖς ὑποκειμένοις ἁρμόττον ἐφάνη. καὶ οὐκ ἀλλοτρίᾳ κέχρημαι τοῦ πράγματος εἰκόνι. μουσικὴ γάρ τις ἦν καὶ ἡ τῶν πολιτικῶν λόγων ἐπιστήμη, τῷ ποσῷ διαλλάττουσα τῆς ἐν ᾠδαῖς καὶ ὀργάνοις, οὐχὶ τῷ ποιῷ. καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ καὶ μέλος ἔχουσιν αἱ λέξεις, καὶ ῥυθμὸν, καὶ μεταβολὴν, καὶ πρέπον· ὥστε καὶ ἐπὶ ταύτης ἡ ἀκοὴ τέρπεται μὲν τοῖς μέλεσιν, ἄγεται δὲ τοῖς ῥυθμοῖς, ἀσπάζεται δὲ τὰς μεταβολὰς, ποθεῖ δ' ἐπὶ πάντων τὸ οἰκεῖον· ἡ δὲ διαλλαγὴ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον.

Διαλέκτου μὲν οὖν μέλος ἑνὶ μετρεῖται διαστήματι τῷ λεγομένῳ Διὰ πέντε, ὡς ἔγγιστα· καὶ οὔτε ἐπιτείνεται πέρα τῶν τριῶν τόνων καὶ ἡμιτονίου ἐπὶ τὸ ὀξὺ, οὔτε ἀνίεται τοῦ χωρίου τούτου πλεῖον ἐπὶ τὸ βαρύ. οὐ μὴν ἅπασά γε ἡ λέξις ἡ καθ' ἓν μόριον λόγου ταττομένη τῆς αὐτῆς λέγεται τάσεως· ἀλλ' ἡ μὲν ἐπὶ τῆς ὀξείας, ἡ δ' ἐπὶ τῆς βαρείας, ἡ δ' ἐπ' ἀμφοῖν. τῶν δ' ἀμφοτέρας τὰς τάσεις ἐχουσῶν αἱ μὲν κατὰ μίαν συλλαβὴν συνεφθαρμένον ἔχουσι τῷ ὀξεῖ τὸ βαρὺ, ἃς δὴ περισπωμένας καλοῦμεν· αἱ δὲ ἐν ἑτέρῳ τε καὶ ἑτέρῳ χωρὶς ἑκάτερον ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν οἰκείαν φυλάττον φύσιν. καὶ ταῖς μὲν δισυλλάβοις οὐδὲν τὸ διὰ μέσου χωρίον βαρύτητος καὶ ὀξύτητος· ταῖς δὲ πολυσυλλάβοις, οἷαί ποτ' ἂν ὦσιν, ἡ τὸν ὀξὺν τόνον ἔχουσα μία ἐν πολλαῖς βαρείαις ἔνεστιν. ἡ δ' ὀργανική τε καὶ ᾠδικὴ μοῦσα διαστήμασί τε χρῆται πλείοσιν, οὐ τῷ διὰ πέντε μόνον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ διὰ πασῶν ἀρξαμένη, καὶ τὸ διὰ πέντε μελῳδεῖ, καὶ τὸ διὰ τεσσάρων,

καὶ τὸ διάτονον, καὶ τὸ ἡμιτόνιον, ὡς δέ τινες οἴονται, καὶ τὴν δίεσιν αἰσθητῶς. τάς τε λέξεις τοῖς μέλεσιν ὑποτάττειν ἀξιοῖ, καὶ οὐ τὰ μέλη ταῖς λέξεσιν, ὡς ἐξ ἄλλων τε πολλῶν δῆλον, καὶ μάλιστα τῶν Εὐριπίδου μελῶν, ἃ πεποίηκε τὴν Ἠλέκτραν λέγουσαν ἐν Ὀρέστῃ πρὸς τὸν χορόν·

Σῖγα, σῖγα, λευκὸν ἴχνος ἀρβύλης
Τιθεῖτε, μὴ κτυπεῖτε. —
Ἀποπρόβατ' ἐκεῖσ' ἀπόπροθι κοίτας.

ἐν γὰρ δὴ τούτοις τὸ „Σῖγα, σῖγα, λευκὸν" ἐφ' ἑνὸς φθόγγου μελῳδεῖται, καίτοι τῶν τριῶν λέξεων ἑκάστη βαρείας τε τάσεις ἔχει καὶ ὀξείας. καὶ τὸ „Ἀρβύλης" ἐπὶ μέσῃ συλλαβῇ τὴν τρίτην ὁμότονον ἔχει, ἀμηχάνου ὄντος ἓν ὄνομα δύο λαβεῖν ὀξείας. καὶ τοῦ „Τιθεῖτε" βαρυτέρα μὲν ἡ πρώτη γίνεται, δύο δὲ μετ' αὐτὴν ὀξύτονοί τε καὶ ὁμόφωνοι. τοῦ „Κτυπεῖτε" ὁ περισπασμὸς ἠφάνισται· μιᾷ γὰρ αἱ δύο συλλαβαὶ λέγονται τάσει. καὶ τὸ „Ἀποπρόβατ'" οὐ λαμβάνει τὴν τῆς μέσης συλλαβῆς προσῳδίαν ὀξεῖαν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν τετάρτην συλλαβὴν καταβέβηκεν ἡ τάσις τῆς τρίτης. τὸ δ' αὐτὸ γίνεται καὶ περὶ τοὺς ῥυθμούς. ἡ μὲν γὰρ πεζὴ λέξις οὐδενὸς οὔτ ὀνόματος, οὔτε ῥήματος, βιάζεται τοὺς χρόνους, οὐδὲ μετατίθησιν· ἀλλ' οἵας παρείληφε τῇ φύσει τὰς συλλαβὰς τάς τε μακρὰς καὶ τὰς βραχείας, τοιαύτας φυλάττει. ἡ δὲ ῥυθμικὴ καὶ μουσικὴ μεταβάλλουσιν αὐτὰς μειοῦσαι καὶ αὔξουσαι, ὥστε πολλάκις εἰς τἀναντία μεταχωρεῖν· οὐ γὰρ ταῖς συλλαβαῖς ἀπευθύνουσι τοὺς χρόνους, ἀλλὰ τοῖς χρόνοις τὰς συλλαβάς.

Δεδειγμένης δὴ τῆς διαφορᾶς, ᾗ διαφέρει μουσικὴ λογικῆς, λοιπὸν ἂν εἴη κἀκεῖνα λέγειν, ὅτι τὸ μὲν τῆς φωνῆς μέλος, λέγω δ᾽ οὐ τῆς ᾠδικῆς, ἀλλὰ τῆς ψιλῆς, κἂν ἡδέως διατιθῇ τὴν ἀκοὴν, εὐμελὲς λέγοιτ᾽ ἄν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐμμελές· ἡ δ᾽ ἐν τοῖς χρόνοις τῶν μορίων συμμετριάζουσα τὸ μελικὸν σχῆμα, εὔρυθμος, ἀλλ᾽ οὐκ ἔνρυθμος. πῇ δὲ διαφέρουσιν ἀλλήλων, ταῦτα κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν ἐρῶ· νυνὶ δὲ τὰ ἀκόλουθα ἀποδοῦναι πειράσομαι, πῶς ἂν γένοιτο λέξις πολιτικὴ παρὰ τὴν σύνθεσιν, ἡδύνουσα τὴν ἀκρόασιν, κατά τε τὰ μέλη τῶν φθόγγων, καὶ κατὰ τὰς συμμετρίας τῶν ῥυθμῶν, καὶ κατὰ τὰς ποικιλίας τῶν μεταβολῶν, καὶ κατὰ τὸ πρέπον τοῖς ὑποκειμένοις· ἐπειδὴ ταῦτα ὑπεθέμην τὰ κεφάλαια.

Qua compositione oratio civilis audientibus grata sit et iucunda.

XII. Οὐχ ἅπαντα πέφυκε τὰ μέρη τῆς λέξεως ὁμοίως διατιθέναι τὴν ἀκοὴν, ὥσπερ οὐδὲ τὴν ὁρατικὴν αἴσθησιν τὰ ὁρατὰ πάντα, οὐδὲ τὴν γευστικὴν τὰ γευστὰ, οὐδὲ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις τὰ κινοῦντα ἑκάστην· ἀλλὰ καὶ γλυκαίνουσί τινες αὐτὴν ἦχοι καὶ πικραίνουσι, καὶ τραχύνουσι καὶ λεαίνουσι, καὶ πολλὰ ἄλλα πάθη ποιοῦσι περὶ αὐτήν. αἰτία δὲ ἥ τε τῶν γραμμάτων φύσις, ἐξ ὧν ἡ φωνὴ συνέστηκε, πολλὰς καὶ διαφόρους ἔχουσα δυνάμεις, καὶ ἡ τῶν συλλαβῶν πλοκὴ παντοδαπῶς σχηματιζομένη τοιαύτην δὴ δύναμιν ἐχόντων τῶν τῆς λέξεως μο

ρίων, ἐπειδὴ μεταθεῖναι τὴν ἑκάστου φύσιν οὐχ οἷόν τε, λείπεται τῇ μίξει καὶ κράσει καὶ παραθέσει συγκρύψαι τὴν παρακολουθοῦσαν αὐτῶν τισιν ἀτοπίαν, τραχέσι λεῖα μίσγοντα, καὶ σκληροῖς μαλακά, καὶ κακοφώνοις εὔφωνα, καὶ δυσεκφόροις εὐπρόφορα, καὶ βραχέσι μακρά, καὶ τἆλλα τὸν αὐτὸν τρόπον εὐκαίρως συντιθέντα, καὶ μήτ' ὀλιγοσύλλαβα πολλὰ ἑξῆς λαμβάνοντα· κόπτεται γὰρ ἡ ἀκρόασις· μήτε πολυσύλλαβα πλείω τῶν ἱκανῶν, μηδὲ δὴ ὁμοιότονα παρ' ὁμοιοτόνοις, μηδ' ὁμοιόχρονα παρ' ὁμοιοχρόνοις. χρὴ δὲ καὶ τὰς πτώσεις τῶν ὀνοματικῶν ταχὺ μεταλαμβάνειν· μηκυνόμεναι γὰρ ἔξω τοῦ μετρίου πάνυ προσίστανται ταῖς ἀκοαῖς· καὶ τὴν ὁμοιότητα διαλύειν συνεχῶς, ὀνομάτων τινῶν ἑξῆς τιθεμένων πολλῶν ῥημάτων, καὶ τῶν ἄλλων μερῶν, τὸν κόρον φυλαττόμενον· σχήμασί τε μὴ τοῖς αὐτοῖς διαμένειν, ἀλλὰ θαμινὰ μεταβάλλειν· καὶ τρόπους μὴ τοὺς αὐτοὺς ἐπεισφέρειν, ἄλλα ποικίλλειν· μηδὲ δὴ ἄρχεσθαι πολλάκις ἀπὸ τῶν αὐτῶν, μηδὲ λήγειν εἰς τὰ αὐτά, ὑπερτείνοντα τὸν ἑκατέρου καιρόν.

Καὶ μηθεὶς οἰηθῇ με καθάπαξ ταῦτα παραγγέλλειν, ὡς ἡδονῆς αἴτια διὰ παντὸς ἐσόμενα, ἢ τοὐναντίον ὀχλήσεως· οὐχ οὕτως ἀνόητός εἰμι· οἶδα γὰρ ἐξ ἀμφοῖν γινομένην πολλάκις ἡδονήν, τοτὲ μὲν ἐκ τῶν ἀνομοίων, τοτὲ δ' ἐκ τῶν ὁμογενῶν· ἀλλ' ἐπὶ πάντων οἴομαι δεῖν τὸν καιρὸν ὁρᾶν· οὗτος γὰρ ἡδονῆς καὶ ἀηδίας κράτιστον μέτρον. καιροῦ δ' οὔτε ῥήτωρ οὐδείς, οὔτε φιλόσοφος, εἰς τόδε χρόνου τέχνην ὥρισεν· οὐδ' ὅσπερ πρῶτος ἐπεχείρησε περὶ

αὐτοῦ γράφειν Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, οὐδ' ὅ τι λόγου ἄξιον ἔγραψεν· οὐδ' ἔχει φύσιν τὸ πρᾶγμα εἰς καθολικὴν καὶ ἔντεχνόν τινα περίληψιν πεσεῖν· οὐδ' ὅλως ἐπιστήμῃ θηρατός ἐστιν ὁ καιρὸς, ἀλλὰ δόξῃ. ταύτην δ' οἱ μὲν ἐπὶ πολλῶν καὶ πολλάκις γυμνάσαντες, ἄμεινον τῶν ἄλλων εὑρίσκουσιν· οἱ δὲ ἀνάσκητον ἀφέντες, σπανιώτερον καὶ ὥσπερ ἀπὸ τύχης.

Ἵνα δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἴπω, ταῦτ' οἴομαι χρῆναι φυλάττειν ἐν τῇ συνθέσει τὸν μέλλοντα διαθήσειν τὴν ἀκοὴν ἡδέως· τὰ εὐμελῆ καὶ εὔρυθμα καὶ εὔφωνα ὀνόματα, ὑφ' ὧν γλυκαίνεταί τε καὶ μαλάττεται, καὶ τὸ ὅλον οἰκείως διατίθεται ἡ αἴσθησις, ταῦτ' ἀλλήλοις συναρμόττειν, ἢ τὰ μὴ τοιαύτην ἔχοντα φύσιν ἐγκαταπλέκειν τε καὶ συνυφαίνειν τοῖς δυναμένοις αὐτὴν γοητεύειν, ὥστε ὑπὸ τῆς ἐκείνων χάριτος ἐπισκοτεῖσθαι τὴν τούτων ἀηδίαν· οἷόν τι ποιοῦσιν οἱ φρόνιμοι στρατηλάται κατὰ τὰς τάξεις τῶν στρατευμάτων. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι συγκρύπτουσι τοῖς ἰσχυροῖς τὰ ἀσθενῆ, καὶ γίνεται αὐτοῖς οὐδὲν τῆς δυνάμεως μέρος ἄχρηστον. διαναπαύειν τε καὶ τὴν ταυτότητά φημι δεῖν, μεταβολὰς εὐκαίρους εἰσφέροντα· καὶ γὰρ ἡ μεταβολὴ παντὸς ἔργου χρῆμα ἡδύ. τελευταῖον δὲ, ὃ δὴ καὶ πάντων ἐστὶ κράτιστον, οἰκείαν ἀποδιδόναι τοῖς ὑποκειμένοις καὶ πρέπουσαν ἁρμονίαν. δυσωπεῖσθαι δ' οὐδὲν οἴομαι δεῖν, οὔτ' ὄνομα, οὔτε ῥῆμα, ὅ γ' ἐπιτέτραπται μὴ σὺν αἰσχύνῃ λέγεσθαι. οὐδὲν γὰρ οὕτω ταπεινὸν, ἢ ῥυπαρὸν, ἢ μιαρὸν, ἢ ἄλλην τινὰ δυσχέρειαν ἔχον ἔσεσθαί φημι λόγου μόριον, ᾧ ση

μαίνεταί τι σῶμα, ἢ πρᾶγμα, ὃ μηδεμίαν ἕξει χώραν ἐπιτηδείαν ἐν λόγοις.

Παρακελεύομαι δ' ἐν τῇ συνθέσει πιστεύοντας ἀνδρείως πάνυ καὶ τεθαῤῥηκότως αὐτὰ ἐκφέρειν, Ὁμήρῳ τε παραδείγματι χρωμένους, παρ' ᾧ καὶ τὰ εὐτελέστατα κεῖται τῶν ὀνομάτων· καὶ Δημοσθένει, καὶ Ἡροδότῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὧν ὀλίγον ὕστερον μνησθήσομαι, καθ' ὅ τι ἂν ἁρμόττῃ περὶ ἑκάστου. ταῦτά μοι περὶ τῆς ἡδείας εἰρήσθω συνθέσεως, ὀλίγα μὲν ἀπὸ πολλῶν θεωρημάτων, ἱκανὰ δὲ, ὡς κεφάλαια εἶναι.

Quomodo pulchra efficiatur orationis membrorumque structura.

XIII. Καλὴ δὲ ἁρμονία πῶς γένοιτ' ἂν, εἴ τις ἔροιτο, ἢ ἐκ ποίων θεωρημάτων, οὐκ ἄλλως πως μὰ Δία φαίην ἄν, οὐδ' ἐξ ἄλλων τινῶν, ἢ ἐξ ὧνπερ ἡδεῖα. τὰ γὰρ αὐτὰ ποιητικὰ ἀμφοῖν, μέλος εὐγενὲς, ῥυθμὸς ἀξιωματικὸς, μεταβολὴ μεγαλοπρεπὴς, τὸ πᾶσι τούτοις παρακολουθοῦν πρέπον. ὥσπερ γὰρ ἡδεῖά τις γίνεται λέξις, οὕτω καὶ γενναία τις ἑτέρα· καὶ ῥυθμὸς ὥσπερ γλαφυρός τις, οὕτω καὶ σεμνὸς ἕτερος· καὶ τὸ μεταβάλλειν ὥσπερ χάριν ἔχει τινὰ, οὕτω καὶ πιθανόν. τὸ δὲ δὴ πρέπον εἰ μὴ τοῦ καλοῦ πλεῖστον ἕξει μέρος, σχολῇ γ' ἂν ἄλλου τινός. ἐξ ἁπάντων δὴ φημι τούτων ἐπιτηδεύεσθαι δεῖν τὸ καλὸν ἐν ἁρμονίᾳ λέξεως, ἐξ ὧνπερ καὶ τὸ ἡδύ. αἰτία δὲ κἀνταῦθα ἥ τε τῶν γραμμάτων φύσις, καὶ ἡ τῶν συλλαβῶν δύναμις, ἐξ ὧν πλέκεται τὰ ὀνόματα. ταῦτα ὑπὲρ ὧν καιρὸς ἂν εἴη λέγειν, ὥσπερ ὑπεσχόμην

Vocis elementa literae. Literarum natura et differentiae.

XIV. Ἀρχαὶ μὲν οὖν εἰσι τῆς ἀνθρωπίνης καὶ ἐνάρθρου φωνῆς, αἱ μηκέτι δεχόμεναι διαίρεσιν, ἃς καλοῦμεν στοιχεῖα καὶ γράμματα· γράμματα μὲν, ὅτι γραμμαῖς τισι σημαίνεται· στοιχεῖα δὲ, ὅτι πᾶσα φωνὴ τὴν γένεσιν ἐκ τούτων λαμβάνει πρῶτον, καὶ τὴν διάλυσιν εἰς ταῦτα ποιεῖται τελευταίαν. τῶν δὲ στοιχείων τε καὶ γραμμάτων οὐ μία πάντων φύσις, διαφοραὶ δ᾽ αὐτῶν. πρώτη μὲν, ὡς Ἀριστόξενος ὁ μουσικὸς ἀποφαίνεται, καθ᾽ ἣν τὰ μὲν φωνὰς ἀποτελεῖ, τὰ δὲ ψόφους· φωνὰς μὲν, τὰ λεγόμενα φωνήεντα· ψόφους δὲ, τὰ λοιπὰ πάντα. δευτέρα δὲ, καθ᾽ ἣν τῶν φωνηέντων ἃ μὲν καθ᾽ ἑαυτὰ ψόφους ὁποίους δή τινας ἀποτελεῖν πέφυκε, ῥοῖζον, ἢ συριγμὸν, ἢ ποππυσμὸν, ἢ τοιούτων τινῶν ἄλλων ἤχων δηλωτικά· ἃ δ᾽ ἐστὶν ἁπάσης ἄμοιρα φωνῆς καὶ ψόφου, καὶ οὐχ οἷά τ᾽ ἠχεῖσθαι καθ᾽ ἑαυτά. ταῦτα μὲν ἄφωνά τινες ἐκάλεσαν, θάτερα δὲ ἡμίφωνα. οἱ δὲ τριχῇ νείμαντες τὰς πρώτας τε καὶ στοιχειώδεις φωνῆς δυνάμεις, φωνήεντα μὲν ἐκάλεσαν, ὅσα καὶ καθ᾽ ἑαυτὰ φωνεῖται, καὶ μεθ᾽ ἑτέρων, καὶ ἔστιν αὐτοτελῆ· ἡμίφωνα δὲ, ὅσα μετὰ μὲν τῶν φωνηέντων κρεῖττον ἐκφέρεται, καθ᾽ ἑαυτὰ δὲ χεῖρόν τε καὶ οὐκ αὐτοτελῶς· ἄφωνα δὲ, ὅσα οὔτε τὰς τελείας, οὔτε τὰς ἡμιτελείας φωνὰς ἔχει καθ᾽ ἑαυτὰ, μεθ᾽ ἑτέρων δ᾽ ἐκφωνεῖται.

Ὁ ἀριθμὸς δ᾽ αὐτῶν ὅστις ἐστὶν, οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν ἀκριβῶς· ἐπεὶ πολλὴν παρέσχε καὶ τοῖς πρὸ

ἡμῶν ἀπορίαν τὸ πρᾶγμα. οἱ μὲν γὰρ ᾠήθησαν εἶναι τρισκαίδεκα τὰ πάντα τῆς φωνῆς στοιχεῖα, κατεσκευάσθαι δὲ τὰ λοιπὰ ἐκ τούτων· οἱ δέ, καὶ τῶν εἰκοσιτεσσάρων, οἷς χρώμεθα νῦν, πλείω. ἡ μὲν οὖν ὑπὲρ τούτων θεωρία γραμματικῆς τε καὶ μετρικῆς, εἰ βούλεταί τις, καὶ φιλοσοφίας οἰκειοτέρα. ἡμῖν δ' ἀπόχρη μήτ' ἐλάττους τῶν κδ', μήτε πλείους ὑποθεμένοις, δεικνύναι τὰς τῆς φωνῆς ἀρχάς, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῇ λέγειν, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν φωνηέντων ποιησαμένοις.

Vocales.

Ἔστι δὲ ταῦτα τὸν ἀριθμὸν ζ'· δύο μὲν μακρά, τό τ' η καὶ τὸ ω· [δύο δὲ βραχέα, τό τ' ε καὶ τὸ ο·] τρία δὲ δίχρονα, τό τ' α καὶ τὸ ι καὶ τὸ υ, ἃ καὶ ἐκτείνεται, καὶ συστέλλεται· ἃ οἱ μὲν δίχρονα, ὥσπερ ἔφην, οἱ δὲ μεταπτωτικὰ καλοῦσιν. ἐκφωνεῖται δὲ ταῦτα πάντα τῆς ἀρτηρίας συνεχούσης τὸ πνεῦμα, καὶ τοῦ στόματος ἁπλῶς σχηματισθέντος, τῆς τε γλώσσης οὐδὲν πραγματευομένης, ἀλλ' ἠρεμούσης. πλὴν τὰ μὲν μακρά, καὶ τῶν διχρόνων ὅσα μακρῶς λέγεται, τεταμένον λαμβάνει καὶ διηνεκῆ τὸν αὐλὸν τοῦ πνεύματος· τὰ δὲ βραχέα, ἢ βραχέως λεγόμενα, ἐξ ἀποκοπῆς τε καὶ μιᾷ πληγῇ πνεύματος, καὶ τῆς ἀρτηρίας ἐπὶ βραχὺ κινηθείσης, ἐκφέρεται. τούτων δὴ κράτιστα μέν ἐστι καὶ φωνὴν ἡδίστην ἀποτελεῖ τά τε μακρά, καὶ τῶν διχρόνων ὅσα μηκύνεται κατὰ τὴν ἐκφοράν, ὅτι πολὺν ἠχεῖται χρόνον, καὶ τοῦ πνεύματος οὐ κατακόπτει τὸν τόνον· χείρω δὲ τα

βραχέα, ἢ τὰ βραχέως λεγόμενα. ὅτι μικρόφωνά τ' ἐστὶ καὶ σπαδονίζει τὸν ἦχον. αὐτῶν δὲ τῶν μακρῶν εὐφωνότατον τὸ α, ὅταν ἐκτείνηται· λέγεται γὰρ ἀνοιγομένου τοῦ στόματος ἐπὶ πλεῖστον, καὶ τοῦ πνεύματος ἄνω φερομένου πρὸς τὸν οὐρανόν. δεύτερον δὲ τὸ η· ὅτι κάτω περὶ τὴν βάσιν τῆς γλώσσης ἐρείδει τὸν ἦχον ἀκόλουθον, ἀλλ' οὐκ ἄνω, καὶ μετρίως ἀνοιγομένου. τρίτον δὲ τὸ ω· στρογγύλλεταί τε γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ στόμα, καὶ περιστέλλει τὰ χείλη, τήν τε πληγὴν τὸ πνεῦμα περὶ τὸ ἀκροστόμιον ποιεῖται. ἔστι δὲ ἧττον τούτου τὸ υ· περὶ γὰρ αὐτὰ τὰ χείλη συστολῆς γενομένης ἀξιολόγου, πνίγεται καὶ στενὸς ἐκπίπτει ὁ ἦχος. ἔσχατον δὲ πάντων τὸ ι· περὶ τοὺς ὀδόντας τε γὰρ ἡ κρότησις τοῦ πνεύματος γίνεται, μικρὸν ἀνοιγομένου τοῦ στόματος, καὶ οὐκ ἐπιλαμπρυνόντων τῶν χειλέων τὸν ἦχον. τῶν δὲ βραχέων οὐδέτερον μὲν εὔηχον, ἧττον δὲ δυσηχὲς τὸ ο· διΐστησι γὰρ τὸ στόμα κρεῖττον θατέρου, τὴν δὲ πληγὴν λαμβάνει περὶ τὴν ἀρτηρίαν μᾶλλον.

Semivocales. Mutae.

Φωνηέντων μὲν οὖν γραμμάτων αὕτη ἡ φύσις· ἡμιφώνων δὲ τοιάδε. ὀκτὼ γὰρ τὸν ἀριθμὸν ὄντων αὐτῶν, πέντε μέν ἐστιν ἁπλᾶ, τό τε λ, καὶ τὸ μ, καὶ τὸ ν, καὶ τὸ ρ, καὶ τὸ σ· τρία δὲ διπλᾶ, τό τε ζ, καὶ τὸ ξ, καὶ τὸ ψ. διπλᾶ δὲ λέγουσιν αὐτὰ, ἤτοι διὰ τὸ σύνθετα εἶναι, τὸ μὲν ζ διὰ τοῦ σ καὶ δ, τὸ δὲ ξ διὰ τοῦ κ καὶ σ, τὸ δὲ ψ διὰ τοῦ π καὶ σ,

συνεφθαρμένων ἀλλήλοις καὶ ἰδίαν φωνὴν λαμβανόντων· ἢ διὰ τὸ χώραν ἐπέχειν δυοῖν γραμμάτων ἐν ταῖς συλλαβαῖς παραλαμβανόμενα. ἑκάστου δὴ τούτων κρείττω μέν ἐστι τὰ διπλᾶ τῶν ἁπλῶν· ἐπειδὴ μείζονά ἐστι τῶν ἑτέρων, καὶ μᾶλλον ἐγγίζειν δοκεῖ τοῖς τελείοις· ἧττω δὲ τὰ ἁπλᾶ, διὰ τὸ εἰς βραχυτέρους αὐτῶν τόνους συνάγεσθαι τὸν ἦχον. ἐκφωνεῖται δ' αὐτῶν ἕκαστον τοιόνδε δή τινα τρόπον· τὸ μὲν λ, τῆς γλώσσης πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνισταμένης, καὶ τῆς ἀρτηρίας συνεχούσης τὸ πνεῦμα· τὸ δὲ μ, τοῦ μὲν στόματος τοῖς χείλεσι πιεσθέντος, [τοῦ δὲ πνεύματος] διὰ τῶν ῥωθώνων μεριζομένου· τὸ δὲ ν, τῆς γλώττης τὴν φορὰν τοῦ πνεύματος ἀποκλειούσης, καὶ μεταφερούσης ἐπὶ τοὺς ῥώθωνας τὸν ἦχον· τὸ δὲ ρ, τῆς γλώσσης ἄκρας ἀποῤῥαπιζούσης τὸ πνεῦμα, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐγγὺς τῶν ὀδόντων ἀνισταμένης· τὸ δὲ σ, τῆς μὲν γλώσσης προσαναγομένης ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν, τοῦ δὲ πνεύματος διὰ μέσου αὐτοῦ φερομένου, καὶ περὶ τοὺς ὀδόντας λεπτὸν καὶ στενὸν ἐξωθοῦντος τὸ σύριγμα. τρία δὲ τὰ λοιπὰ ἡμίφωνα μικτὸν λαμβάνει τὸν ψόφον, ἐξ ἑνὸς μὲν τῶν ἡμιφώνων, τοῦ σ, τριῶν δὲ ἀφώνων, τοῦ τε κ καὶ τοῦ δ καὶ τοῦ π.

Οὗτοι [οἱ] σχηματισμοὶ γραμμάτων ἡμιφώνων. δύναται δ' οὐχ ὁμοίως κινεῖν τὴν ἀκοὴν ἅπαντα· ἡδύνει μὲν γὰρ αὐτὴν τὸ λ, καὶ ἔστι τῶν ἡμιφώνων γλυκύτατον· τραχύνει δὲ τὸ ρ, καὶ ἔστι τῶν ὁμογενῶν γενναιότατον: μέσως δέ πως διατίθησι τὰ διὰ τῶν ῥωθώνων συνηχούμενα, τό τε μ καὶ τὸ ν, κερα-

τοειδεῖς ἀποτελοῦντα τοὺς ἤχους. ἄχαρι δὲ καὶ ἀηδὲς τὸ σ, καὶ, εἰ πλεονάσειε, σφόδρα λυπεῖ· θηριώδους γὰρ καὶ ἀλόγου μᾶλλον, ἢ λογικῆς, ἐφάπτεσθαι δοκεῖ φωνῆς ὁ συριγμός· τῶν γοῦν παλαιῶν σπανίως ἐχρῶντό τινες αὐτῷ καὶ πεφυλαγμένως. εἰσὶ δὲ, οἳ ἀσίγμους ᾠδὰς ὅλας ἐποίουν· δηλοῖ δὲ τοῦτο Πίνδαρος, ἐν οἷς φησι· „Πρὶν μὲν ἧρπε σχοινοτενῆ „φωνήεντα διθυράμβων, καὶ τὸ Σὰν κίβδαλον, „ἄνθρωποι." τριῶν δὲ τῶν ἄλλων γραμμάτων, ἃ δὴ διπλᾶ καλεῖται, τὸ ζ μᾶλλον ἡδύνει τὴν ἀκοὴν τῶν ἑτέρων. τὸ μὲν γὰρ ξ, διὰ τοῦ κ, τὸ δὲ ψ, διὰ τοῦ π, τὸν συριγμὸν ἀποδίδωσι, ψιλῶν ὄντων ἀμφοτέρων. τοῦτο δ' ἡσυχῇ τῷ πνεύματι δασύνεται, καὶ ἐστι τῶν ὁμογενῶν γενναιότατον. καὶ περὶ μὲν τῶν ἡμιφώνων τοσαῦτα.

Τῶν δὲ καλουμένων ἀφώνων ἐννέα ὄντων, τρια μὲν ἐστι ψιλὰ, τρία δὲ δασέα, τρία δὲ μεταξὺ τούτων. ψιλὰ μὲν τό τε κ, καὶ τὸ π, καὶ τὸ τ· δασέα δὲ τό τε χ, καὶ τὸ φ, καὶ τὸ θ· κοινὰ δὲ ἀμφοῖν τό τε γ, καὶ τὸ β, καὶ τὸ δ. ἐκφωνεῖται δὲ αὐτῶν ἕκαστον τρόπον τόνδε· τρία μὲν, ἀπὸ τῶν χειλέων ἄκρων, τὸ π καὶ τὸ φ καὶ τὸ β, ὅταν, τοῦ στόματος πιεσθέντος, τὸ προβαλλόμενον ἐκ τῆς ἀρτηρίας πνεῦμα λύσῃ τὸν δεσμὸν αὐτοῦ. καὶ ψιλὸν μὲν ἐστιν αὐτῶν τὸ π, δασὺ δὲ τὸ φ, μέσον δὲ ἀμφοῖν τὸ β· τοῦ μὲν γὰρ ψιλώτερόν ἐστι, τοῦ δὲ δασύτερον. μία μὲν αὕτη συζυγία τριῶν γραμμάτων ἀφώνων ὁμοίῳ σχήματι λεγομένων, ψιλότητι δὲ καὶ δασύτητι διαφερόντων. τρία δὲ ἄλλα λέγεται, τῆς γλώσσης ἄκρῳ

τῷ στόματι προσερειδομένης κατὰ τοὺς μετεωροτέρους ὀδόντας, ἔπειθ' ὑπὸ τοῦ πνεύματος ὑποῤῥιπιζομένης, καὶ τὴν διέξοδον αὐτῷ περὶ τοὺς ὀδόντας ἀποδιδούσης, τὸ τ καὶ τὸ θ καὶ τὸ δ. διαλλάττει δὲ καὶ ταῦτα δασύτητι καὶ ψιλότητι· ψιλὸν μὲν γάρ ἐστιν αὐτῶν τὸ τ, δασὺ δὲ τὸ θ, μέσον δὲ καὶ ἐπίκοινον τὸ δ. αὕτη δευτέρα συζυγία γραμμάτων ἀφώνων. τρία δὲ τὰ λοιπὰ τῶν ἀφώνων λέγεται μὲν, τῆς γλώττης ἀνισταμένης κατὰ τὸν οὐρανὸν ἐγγὺς τῆς φάρυγγος, καὶ τῆς ἀρτηρίας ὑπηχούσης τῷ πνεύματι, τὸ κ καὶ τὸ χ καὶ τὸ γ, οὐδενὶ ταῦτα διαφέροντα τῷ σχήματι ἀλλήλων, πλὴν ὅτι τὸ μὲν κ ψιλῶς λέγεται, τὸ δὲ χ δασέως, τὸ δὲ γ μετρίως καὶ μεταξὺ τούτων. κράτιστα μὲν οὖν ἐστιν, ὅσα τῷ πνεύματι πολλῷ λέγεται· δεύτερα δὲ, ὅσα μέσῳ· κακίω δὲ, ὅσα ψιλῷ. ταῦτα μὲν γὰρ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν ἔχει μόνην· τὰ δὲ δασέα, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος προσθήκην, ὥστε ἐγγὺς τοῦ τελειότατα εἶναι ἐκεῖνα.

XV. Ἐκ δὴ τῶν γραμμάτων τοσούτων τε ὄντων καὶ δυνάμεις τοιαύτας ἐχόντων, αἱ καλούμεναι γίνονται συλλαβαί. τούτων δὲ ἔστι καὶ μακραὶ μὲν, ὅσαι συνεστήκασιν ἐκ τῶν φωνηέντων τῶν μακρῶν, ἢ τῶν διχρόνων, ὅταν μακρῶς ἐκφέρηται, καὶ ὅσαι λήγουσιν εἰς μακρὸν, ἢ μακρῶς λεγόμενον γράμμα, ἤτοι τῶν ἡμιφώνων, ἢ ἀφώνων· βραχεῖαι δὲ, ὅσαι συνεστήκασιν ἐκ βραχέος φωνήεντος, ἢ βραχέως λαμβανομένου, καὶ ὅσαι λήγουσιν εἰς ταῦτα. μήκους δὲ καὶ βραχύτητος συλλαβῶν οὐ μία φύσις, ἀλλά

καὶ μακρότεραί τινές εἰσι τῶν μακρῶν, καὶ βραχύτεραι τῶν βραχειῶν. ἔσται δὲ τοῦτο φανερὸν ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων.

Ὁμολογεῖται δὴ, βραχεῖαν εἶναι συλλαβὴν, ἣν ποιεῖ φωνῆεν βραχὺ [γράμμα] τὸ ο, ὡς λέγεται Ὁδός. ταύτῃ προστεθήτω ἓν γράμμα τῶν ἡμιφώνων τὸ ρ, καὶ γενέσθω Ῥόδος· μένει μὲν ἔτι βραχεῖα ἡ συλλαβὴ, πλὴν οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ἕξει τινὰ παραλλαγὴν ἀκαρεῖ παρὰ τὴν προτέραν. ἔτι προστεθήτω ταύτῃ τῶν ἀφώνων γραμμάτων τὸ τ, καὶ γενέσθω Τρόπος· μείζων αὕτη τῶν προτέρων ἔσται συλλαβῶν, καὶ ἔτι βραχεῖα μένει. τρίτον γ' ἔτι γράμμα τῇ αὐτῇ συλλαβῇ προστεθήτω τὸ σ, καὶ γενέσθω Στρόφος· τρισὶν αὕτη προσθήκαις ἀκουσταῖς μακροτέρα γενήσεται τῆς βραχυτάτης, μένουσα ἔτι βραχεῖα. οὐκοῦν τέσσαρες αὗται βραχείας συλλαβῆς διαφοραὶ τὴν ἀνάλογον ἔχουσαι αἴσθησιν τῆς παραλλαγῆς μέτρον. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς μακρᾶς. ἡ γὰρ ἐκ τοῦ η γινομένη συλλαβὴ, μακρὰ τὴν φύσιν οὖσα, τεττάρων γραμμάτων προσθήκαις παραυξηθεῖσα, τριῶν προταττομένων, ἑνὸς δὲ ὑποταττομένου, καθ' ἣν λέγεται Σπλὴν, μείζων ἂν δήπου λέγοιτο εἶναι τῆς προτέρας ἐκείνης τῆς μονογραμμάτου. μειουμένη δ' αὖ πάλιν καθ' ἓν ἕκαστον τῶν προστεθέντων γραμμάτων, τὰς ἐπὶ τοὔλαττον παραλλαγὰς αἰσθητὰς ἂν ἔχοι. αἰτία δὲ ἥτις ἐστὶ τοῦ μήτε τὰς μακρὰς ἐκβαίνειν τὴν ἑαυτῶν φύσιν μέχρι γραμμάτων ἑπτὰ μηκυνομένας, μήτε τὰς βραχείας, εἰς ἓν ἀπὸ πολλῶν γραμμάτων συστελλομένας, ἐκπίπτειν τῆς βραχύτη-

τος, ἀλλὰ κἀκείνας ἐν διπλασίῳ λόγῳ θεωρεῖσθαι τῶν βραχειῶν, καὶ ταύτας ἐν ἡμίσει τῶν μακρῶν, οὐκ ἀναγκαῖον ἐν τῷ παρόντι σκοπεῖν. ἀρκεῖ γὰρ, ὅσον εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν ἥρμοττεν, εἰρῆσθαι, ὅτι διαλλάττει καὶ βραχεῖα συλλαβὴ βραχείας, καὶ μακρὰ μακρᾶς, καὶ οὔτε τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, οὔτ' ἐν λόγοις ψιλοῖς, οὔτ' ἐν ποιήμασιν, ἢ μέλεσι, διὰ ῥυθμῶν, ἢ μέτρων, κατασκευαζομένοις, πᾶσα βραχεῖα καὶ πᾶσα μακρά.

Πρῶτον μὲν δὴ θεώρημα τοῦτο τῶν ἐν ταῖς συλλαβαῖς παθῶν, ἕτερον δὲ τοιόνδε. τῶν γραμμάτων πολλὰς ἐχόντων διαφορὰς οὐ μόνον παρὰ τὰ μήκη καὶ τὰς βραχύτητας, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοὺς ἤχους, ὑπὲρ ὧν ὀλίγῳ πρότερον εἴρηκα, πᾶσα ἀνάγκη τὰς ἐκ τούτων συνισταμένας συλλαβὰς, ἢ διὰ τούτων πλεκομένας, ἅμα τήν τε ἰδίαν ἑκάστου σώζειν δύναμιν, καὶ τὴν κοινὴν ἁπάντων, ἣ γίνηται διὰ τῆς κράσεώς τε καὶ τῆς παραθέσεως αὐτῶν· ἐξ ὧν μαλακαί τε φωναὶ γίνονται καὶ σκληραὶ, καὶ λεῖαι καὶ τραχεῖαι, γλυκαίνουσαί τε τὴν ἀκοὴν καὶ πικραίνουσαι, καὶ στύφουσαι καὶ διαχέουσαι, καὶ πᾶσαν τὴν ἄλλην κατασκευάζουσαι διάθεσιν φυσικήν· αὗται δ' εἰσὶ μυρίαι τὸ πλῆθος ὅσαι.

Ταῦτα δὴ καταμαθόντες οἱ χαριέστατοι ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων, τὰ μὲν αὐτοί τε κατασκευάζουσιν ὀνόματα, συμπλέκοντες ἐπιτηδείως ἀλλήλοις τὰ γράμματα, καὶ τὰς συλλαβὰς δὲ οἰκείως, οἷς ἂν βούλωνται παραστῆσαι πάθεσι, ποικίλως φιλοτεχνοῦσιν, ὡς ποιεῖ πολλάκις Ὅμηρος· ἐπὶ μὲν προση·

νέμων αἰγιαλῶν τῇ παρεκτάσει τῶν συλλαβῶν τὸν ἄπαυστον ἐμφαίνειν βουλόμενος ἦχον·

'Ηϊόνες βοόωσιν ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω.

ἐπὶ δὲ τοῦ τυφλουμένου Κύκλωπος, τό τε τῆς ἀλγηδόνος μέγεθος, καὶ τὴν διὰ τῶν χειρῶν βραδεῖαν ἔρευναν τῆς τοῦ σπηλαίου θύρας·

Κύκλωψ δὲ στενάχων τε καὶ ὠδίνων ὀδύνῃσι,
Χερσὶ ψηλαφόων.

καὶ ἄλλοθί που δέησιν ἐνδείξασθαι βουλόμενος πολλὴν καὶ κατεσπουδασμένην

Οὐδ' εἴ κεν μάλα πολλὰ πάθοι ἑκάεργος 'Απόλλων,
Προπροκυλινδόμενος πατρὸς Διὸς αἰγιόχοιο.

μυρία ἐστὶν εὑρεῖν παρ' αὐτῷ τοιαῦτα, χρόνου μῆκος, ἢ σώματος μέγεθος, ἢ πάθους ὑπερβολὴν, ἢ στάσεως ἠρεμίαν, ἢ τῶν παραπλησίων τι δηλοῦντα, παρ' οὐδὲν οὕτως ἕτερον, ἢ τὰς τῶν συλλαβῶν κατασκευάς· καὶ ἄλλα τούτοις ἐναντίως εἰργασμένα εἰς βραχύτητα, καὶ τάχος, καὶ σπουδὴν, καὶ τὰ τούτοις ὁμογενῆ· ὡς ἔχει ταυτί·

'Αμβλήδην γοόωσα μετὰ δμωῇσιν ἔειπεν. καὶ·
'Ηνίοχοι δ' ἔκπληγεν, ἐπεὶ ἴδον ἀκάματον πῦρ.

ἐφ' ὧν μὲν γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος δηλοῦται συγκοπὴ, καὶ τὸ τῆς φωνῆς ἄτακτον· ἐφ' ὧν δ' ἡ τῆς διανοίας ἔκπληξις, καὶ τὸ τοῦ δείματος ἀπροσδόκητον, ποιεῖ δὲ τούτων ἑκάτερον ἡ τῶν συλλαβῶν τε καὶ γραμμάτων ἐλάττωσις

Rei subiectae convenientia eligenda esse vocabula.

XVI. Καὶ αὐτοί τε δὴ κατασκευάζουσιν οἱ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι, πρὸς χρῆμα ὁρῶντες, οἰκεῖα καὶ δηλωτικὰ τῶν ὑποκειμένων τὰ ὀνόματα, ὥσπερ ἔφην· πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τῶν ἔμπροσθεν λαμβάνουσιν, ὡς ἐκεῖνοι κατεσκεύασαν, ὅσα μιμητικώτατα τῶν πραγμάτων ἐστίν· ὡς ἔχει ταυτί·

Ῥοχθεῖ γὰρ μέγα κῦμα ποτὶ ξερὸν ἠπείροιο.
Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇσ' ἀνέμοιο.
Αἰγιαλῷ μεγάλῳ βρέμεται, σμαραγεῖ δέ τε πόντος.
Σκέπτετ' ὀϊστῶν τε ῥοῖζον καὶ δοῦπον ἀκόντων.

μεγάλη τούτων ἀρχὴ καὶ διδάσκαλος ἡ φύσις, ἡ ποιοῦσα μιμητικοὺς ἡμᾶς καὶ θετικοὺς τῶν ὀνομάτων, οἷς δηλοῦται τὰ πράγματα, κατά τινας εὐλόγους καὶ κινητικὰς διανοίας ὁμοιότητας· ὑφ' ὧν ἐδιδάχθημεν ταύρων τε μυκήματα λέγειν, καὶ χρεμετισμοὺς ἵππων, καὶ φρυαγμοὺς τράγων, πρός τε βρόμον καὶ πάταγον ἀνέμων, καὶ συριγμὸν κάλων, καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια παμπληθῆ, τὰ μὲν φωνῆς μιμητικά, τὰ δὲ μορφῆς, τὰ δ' ἔργου, τὰ δὲ πάθους, τὰ δὲ κινήσεως, τὰ δ' ἠρεμίας, τὰ δ' ἄλλου χρήματος ὁτουδήποτε, περὶ ὧν εἴρηται πολλὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν. τὰ κράτιστα δὲ νέμω, ὡς πρώτῳ τὸν ὑπὲρ ἐτυμολογίας εἰσάγοντι λόγον, Πλάτωνι τῷ Σωκρατικῷ, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλοθι, μάλιστα δὲ ἐν τῷ Κρατύλῳ.

Quibus modis pulchra constituatur dictio.

Τί δὴ τὸ κεφάλαιόν ἐστί μοι τοῦ λόγου; ὅτι

παρὰ μὲν τὰς τῶν γραμμάτων συμπλοκὰς ἡ τῶν συλλαβῶν γίνεται σύνθεσις ποικίλη, παρὰ δὲ τῶν συλλαβῶν συνθέσεις ἡ τῶν ὀνομάτων φύσις παντοδαπή, παρὰ δὲ τὰς τῶν ὀνομάτων ἁρμονίας πολύμορφος ὁ λόγος γίνεται· ὥστε πολλὴ ἀνάγκη, καλὴν μὲν εἶναι λέξιν, ἐν ᾗ καλά ἐστιν ὀνόματα, καλῶν δ' ὀνομάτων συλλαβάς τε καὶ γράμματα καλὰ αἴτια εἶναι, ἡδεῖάν τε διάλεκτον ἐκ τῶν ἡδυνόντων τὴν ἀκοὴν γίνεσθαι· καὶ τὸ παραπλήσιον, ὀνομάτων τε καὶ συλλαβῶν καὶ γραμμάτων τάς τε κατὰ μέρος ἐν τούτοις διαφοράς, καθ' ἃς δηλοῦται τά τε ἤθη, καὶ τὰ πάθη, καὶ αἱ διαθέσεις, καὶ τὰ ἔργα τῶν προσώπων, καὶ τὰ συνεδρεύοντα τούτοις, ἀπὸ τῆς πρώτης κατασκευῆς τῶν γραμμάτων γίνεσθαι τοιαῦτα.

Χρήσομαι δ' ὀλίγοις δείγμασι τοῦ λόγου τοῦδε, τῆς σαφηνείας ἕνεκα· τὰ γὰρ ἄλλα, πολλὰ ὄντα, ἐπὶ σεαυτοῦ συμβαλλόμενος εὑρήσεις. ὁ δὴ πολυφωνότατος ἁπάντων τῶν ποιητῶν Ὅμηρος, ὅταν μὲν ὥραν ὄψεως εὐμόρφου καὶ κάλλος ἡδονῆς ἐπαγωγὸν ἐπιδείξασθαι βούληται, τῶν τε φωνηέντων τοῖς κρατίστοις χρήσεται, καὶ τῶν ἡμιφώνων τοῖς μαλακωτάτοις, καὶ οὐ καταπυκνώσει τοῖς ἀφώνοις τὰς συλλαβάς, οὐδὲ συγκόψει τοὺς ἤχους, παρατιθεὶς ἀλλήλοις τὰ δυσέκφορα, πραεῖαν δέ τινα ποιήσει ἁρμονίαν τῶν γραμμάτων καὶ ῥέουσαν ἀλύπως διὰ τῆς ἀκοῆς, ὡς ἔχει ταυτί.

Ἡ δ' ἴεν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια,
Ἀρτέμιδι ἰκέλη, ἠὲ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ. καὶ·
Δήλῳ δήποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ

Φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα. καὶ·

Καὶ Χλῶριν εἶδον περικαλλέα, τήν ποτε Νηλεὺς
Γῆμεν ἑὸν διὰ κάλλος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἕδνα.

ὅταν δὲ οἰκτρὰν, ἢ φοβερὰν, ἢ ἀγέρωχον ὄψιν εἰσάγῃ, τῶν τε φωνηέντων οὐ τὰ κράτιστα θήσει, ἀλλὰ τῶν ψοφοειδῶν, ἢ ἀφώνων τὰ δυσεκφορώτατα λήψεται, καὶ καταπυκνώσει τούτοις τὰς συλλαβάς· οἷά ἐστι ταυτί.

Σμερδαλέος δ᾽ αὐτῇσι φάνη κεκακωμένος ἅλμῃ.
Τῇ δ᾽ ἐπὶ μὲν Γοργὼ βλοσυρῶπις ἐστεφάνωτο,
Δεινὸν δερκομένη, περὶ δὲ δεῖμός τε φόβος τε.

ποταμῶν δέ γε σύῤῥυσιν εἰς χωρίον ἓν, καὶ πάταγον ὑδάτων ἀναμισγομένων ἐκμιμήσασθαι τῇ λέξει βουλόμενος, οὐκ ἔτι λείας συλλαβάς, ἀλλ᾽ ἰσχυρὰς καὶ ἀντιτύπους θήσει·

Ὡς δ᾽ ὅτε χείμαῤῥοι ποταμοὶ κατ᾽ ὄρεσφι ῥέοντες,
Ἐς μισγάγκειαν συμβάλλετον ὄβριμον ὕδωρ.

βιαζόμενον δέ τινα πρὸς ἐναντίον ῥεῦμα ποταμοῦ μετὰ τῶν ὅπλων, καὶ τὰ μὲν ἀντέχοντα, τὰ δὲ ὑποφερόμενον εἰσάγων, ἀνακοπάς τε ποιήσει συλλαβῶν, καὶ ἀναβολὰς χρόνων. καὶ ἀντιστηριγμοὺς γραμμάτων·

Δεινὸν δ᾽ ἀμφ᾽ Ἀχιλῆα κυκώμενον ἵστατο κῦμα,
Ὦθει δ᾽ ἐν σάκεϊ πίπτων ῥόος, οὐδὲ πόδεσσιν
Εἶχε στηρίξασθαι. —

ἀραττομένων δὲ περὶ πέτρας ἀνθρώπων, ψόφον τε καὶ μόρον οἰκτρὸν ἐνδεικνύμενος, ἐπὶ τῶν ἀηδεστάτων τε καὶ κακοφωνοτάτων χρονιεῖ γραμμάτων, οὐδαμῇ λεαίνων τὴν κατασκευὴν, οὐδὲ ἡδύνων·

Σὺν δὲ δύω μάρψας, ὥστε σκύλακας, ποτὶ γαίῃ
Κόπτ'· ἐκ δ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.

πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν, εἰ πάντων παραδείγματα βουλοίμην φέρειν καὶ κατὰ τὸν τόπον τόνδε, ὧν ἄν τις ἐπαιτήσειεν· ὥστ' ἀρκεσθεὶς τοῖς εἰρημένοις, ἐπὶ τὰ ἑξῆς μεταβήσομαι. φημὶ δὲ, τὸν βουλόμενον ἐργάσασθαι λέξιν καλὴν ἐν τῷ συντιθέναι τὰς φωνὰς, ὅσα καλλιλογίαν καὶ μεγαλοπρέπειαν, ἢ σεμνότητα, περιείληφεν ὀνόματα, εἰς τοῦτο συνάγειν. εἴρηται δέ τινα περὶ τούτων καὶ Θεοφράστῳ τῷ φιλοσόφῳ κοινότερον ἐν τοῖς Περὶ Λέξεως, ἔνθα ὁρίζει, τίνα ὀνόματα φύσει καλά· παραδείγματος ἕνεκα, ὧν συντιθεμένων, καλὴν οἴεται καὶ μεγαλοπρεπῆ γενήσεσθαι τὴν φράσιν· καὶ αὖθις ἕτερα πικρὰ καὶ ταπεινὰ, ἐξ ὧν οὔτε ποίημα χρηστὸν ἔσεσθαί φησιν, οὔτε λόγον. καὶ μὰ Δία οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ταῦτα τῷ ἀνδρὶ εἴρηται. εἰ μὲν οὖν ἐγχωροίη, πάντα εἶναι τὰ μόρια τῆς λέξεως, ὑφ' ὧν μέλλει δηλοῦσθαι τὸ πρᾶγμα, εὔφωνά τε καὶ καλλιῤῥήμονα, μανίας ἔργον ζητεῖν τὰ χείρω· εἰ δ' ἀδύνατον εἴη τοῦτο, ὥσπερ ἐπὶ πολλῶν ἔχει, τῇ πλοκῇ καὶ μίξει καὶ παραθέσει πειρατέον ἀφανίζειν τὴν τῶν χειρόνων φύσιν. ὅπερ Ὅμηρος εἴωθεν ἐπὶ πολλῶν ποιεῖν. εἰ γάρ τις ἔροιτο ὁντινοῦν τῶν ποιητῶν, ἢ ῥητόρων, τίνα σεμνότητα, ἢ καλλιλογίαν, ταῦτα ἔχει τὰ ὀνόματα, ἃ ταῖς Βοιωτίας κεῖται πόλεσιν, Ὑρία, καὶ Μυκαλησσὸς, καὶ Γραῖα, καὶ Ἐτεωνὸς. καὶ Σκῶλος, καὶ Θίσβη, καὶ Ὀγχηστὸς, καὶ Εὔτρησις, καὶ τἆλλα ἑξῆς, ὧν ὁ ποιη-

τῆς μέμνηται, οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν οὐδ' ἡντινοῦν ἔχοι. ἀλλ' οὕτως αὐτὰ καλῶς ἐκεῖνος συνύφανεν, καὶ παραπληρώμασιν εὐφώνοις διείληφεν, ὥστε μεγαλοπρεπέστατα φαίνεσθαι τούτων ὀνόματα·

Βοιωτῶν μὲν Πηνέλεως καὶ Λήϊτος ἦρχον,
Ἀρκεσίλαός τε, Προθοήνωρ τε, Κλόνιός τε·
Οἵ θ' Ὑρίην ἐνέμοντο, καὶ Αὐλίδα πετρήεσσαν,
Σχοῖνόν τε, Σκῶλόν τε, πολύκνημόν τ' Ἐτεωνόν,
Θέσπειαν, Γραῖάν τε, καὶ εὐρύχορον Μυκαλησσόν·
Οἵ τ' ἀμφ' Ἅρμ' ἐνέμοντο, καὶ Εἰλέσιον, καὶ Ἐρυθράς·
Οἵ τ' Ἐλεῶν' εἶχον, ἠδ' Ὕλην, καὶ Πετεῶνα,
Ὠκαλέην, Μεδεῶνά τ', ἐΰκτίμενον πτολίεθρον.

ἐν εἰδόσι λέγων οὐκ οἴομαι πλειόνων δεῖν παραδειγμάτων. ἅπας ἐστὶν ὁ κατάλογος αὐτῶν τοιοῦτος, καὶ πολλὰ ἄλλα, ἐν οἷς ἀναγκασθεὶς ὀνόματα λαμβάνειν οὐ καλὰ τὴν φύσιν, ἑτέροις αὐτὰ κοσμεῖ καλοῖς, καὶ λύει τὴν ἐκείνων δυσχέρειαν τῇ τούτων εὐμορφίᾳ. καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις.

De numeris orationis.

XVII. Ἐπεὶ δὲ τοὺς ῥυθμοὺς ἔφην οὐ μικρὰν μοῖραν ἔχειν τῆς ἀξιωματικῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς συνθέσεως, ἵνα μή μέ τις εἰκῇ δόξῃ λέγειν, ῥυθμοὺς καὶ μέτρα μουσικῆς οἰκεῖα θεωρίας, εἰς οὐ ῥυθμικήν, οὐδ' ἔμμετρον εἰσάγοντα διάλεκτον, ἀποδώσω καὶ τὸν ὑπὲρ τούτων λόγον. ἔχει δὲ οὕτως· Πᾶν ὄνομα καὶ ῥῆμα καὶ ἄλλο μόριον λέξεως, ὅ τι μὴ μονοσύλλαβόν ἐστιν, ἐν ῥυθμῷ τινι λέγεται· τὸ δ' αὐτὸ καλῶ πόδα καὶ ῥυθμόν.

Pedes disyllabi et trisyllabi.

Δισυλλάβου μὲν οὖν λέξεως διαφοραὶ τρεῖς. ἢ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων ἔσται βραχειῶν, ἢ ἐξ ἀμφοτέρων μακρῶν, ἢ τῆς μὲν βραχείας, τῆς δὲ μακρᾶς. τοῦ δὲ τρίτου τούτου τοῦ ῥυθμοῦ διττὸς ὁ τρόπος· ὁ μέν τις ἀπὸ βραχείας ἀρχόμενος, καὶ λήγων εἰς μακράν· ὁ δ' ἀπὸ μακρᾶς, καὶ λήγων εἰς βραχεῖαν. ὁ μὲν οὖν βραχυσύλλαβος, Ἡγεμών τε καὶ Πυῤῥίχιος καλεῖται, καὶ οὔτε μεγαλοπρεπής ἐστιν, οὔτε σεμνός· σχῆμα δ' αὐτοῦ τοιόνδε·

Λέγε δὲ σὺ κατὰ πόδα νεόλυτα μέλεα.

ὁ δ' ἀμφοτέρας τὰς συλλαβὰς μακρὰς ἔχων, κεκληται μὲν Σπονδεῖος, ἀξίωμα δ' ἔχει μέγα καὶ σεμνότητα πολλήν· παράδειγμα δ' αὐτοῦ τόδε·

Ποίαν δῆθ' ὁρμάσω, ταύταν, ἢ κεῖναν, κείναν,
ἢ ταύταν;

ὁ δ' ἐκ βραχείας τε καὶ μακρᾶς συγκείμενος, ἐὰν μὲν τὴν ἡγουμένην λάβῃ βραχεῖαν, Ἴαμβος καλεῖται, καὶ οὐκ ἔστιν οὐκ ἀγεννής· ἐὰν δ' ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἄρχηται, Τροχαῖος, καὶ ἔστι μαλακώτερος θατέρου καὶ ἀγεννέστερος· παράδειγμα δὲ τοῦ προτέρου τοιόνδε·

Ἐπεὶ σχολὴ πάρεστιν, παῖ Μενοιτίου.

τοῦ δ' ἑτέρου·

Θυμέ, θύμ' ἀμηχάνοισι κήδεσιν κυκώμενε.

Δισυλλάβων μὲν δὴ μορίων λέξεως διαφοραί τε καὶ ῥυθμοὶ καὶ σχήματα τοσαῦτα· τρισυλλάβων δ' ἕτερα πλείω τῶν εἰρημένων, καὶ ποικιλωτέραν ἔχοντα θεωρίαν. ὁ μὲν γὰρ ἐξ ἁπασῶν βραχειῶν συνε-

στὼς, καλούμενος δὲ ὑπό τινων Χορεῖος, Τρίβραχυς πούς· οὗ παράδειγμα τοιόνδε·

Βρόμιε, δοροτοφόρε, ἐνυάλιε, πολεμοκέλαδε·

ταπεινός τε καὶ ἄσεμνός ἐστι καὶ ἀγενὴς, καὶ οὐδὲν ἂν ἐξ αὐτοῦ γένοιτο γενναῖον. ὁ δ' ἐξ ἁπασῶν μακρῶν, Μολοττὸν δ' αὐτὸν οἱ μετρικοὶ καλοῦσιν, ὑψηλός τε καὶ ἀξιωματικός ἐστι καὶ διαβεβηκὼς ὡς ἐπὶ πολύ· παράδειγμα δ' αὐτοῦ τόδε·

Ὦ Ζηνὸς καὶ Λήδας κάλλιστοι σωτῆρες.

ὁ δ' ἐκ μακρᾶς καὶ δυοῖν βραχειῶν, μέσην μὲν λαβὼν τὴν μακρὰν ἑκατέρας τῶν βραχειῶν, Ἀμφίβραχυς ὠνόμασται· καὶ οὐ σφόδρα· τῶν εὐσχημόνων ἐστὶ ῥυθμῶν, ἀλλὰ διακέκλασταί τε καὶ πολὺ τὸ θῆλυ καὶ ἀγενὲς ἔχει· οἷά ἐστι ταυτί·

Ἴακχε διθύραμβε, σὺ τῶνδε χοραγέ.

ὁ δὲ προλαμβάνων τὰς δύο βραχείας, Ἀνάπαιστος μὲν καλεῖται, σεμνότητα δ' ἔχει πολλήν· καὶ, ἔνθα δεῖ μέγεθος περιθεῖναι τοῖς πράγμασιν, ἢ πάθος, ἐπιτήδειός ἐστι παραλαμβάνεσθαι· τούτου τὸ σχῆμα τοιόνδε·

Βαρύ μοι κεφαλῆς ἐπίκρανον ἔχει.

ὁ δ' ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀρχόμενος, λήγων δ' ἐς τὰς βραχείας, Δακτυλικὸς μὲν καλεῖται, πάνυ δ' ἐστὶ σεμνὸς, καὶ εἰς κάλλος ἁρμονίας ἀξιολογώτατος, καὶ τόγε ἡρωϊκὸν μέτρον ἀπὸ τούτου κοσμεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· παράδειγμα δ' αὐτοῦ τόδε·

Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν.

οἱ μέντοι ῥυθμικοὶ τούτου τοῦ ποδὸς τὴν μακρὰν βραχυτέραν εἶναί φασι τῆς τελείας· οὐκ ἔχοντες δ'

εἰπεῖν πόσῳ, καλοῦσιν αὐτὴν ἄλογον. ἕτερον δ' ἀντίστροφόν τινα τούτῳ ῥυθμὸν, ὃς ἀπὸ τῶν βραχειῶν ἀρξάμενος ἐπὶ τὴν ἄλογον τοῦτον τελευτᾷ, χωρίσαντες ἀπὸ τῶν ἀναπαίστων, Κύκλον καλοῦσι, παράδειγμα αὐτοῦ φέροντες τοιόνδε·

Κέχυται πόλις ὑψίπυλος κατὰ γᾶν.

περὶ ὧν ἂν ἕτερος εἴη λόγος. πλὴν ἀμφότεροί γε τῶν πάνυ καλῶν οἱ ῥυθμοί. ἓν ἔτι λείπεται τρισυλλάβων ῥυθμῶν γένος, ὃ συνέστηκε μὲν ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας, τρία δ' ἔχει σχήματα· μέσης μὲν γὰρ γενομένης τῆς βραχείας, ἄκρων δὲ τῶν μακρῶν, Κρητικός τε λέγεται, καὶ ἔστιν οὐκ ἀγεννής· ὑπόδειγμα δ' αὐτοῦ τοιόνδε·

Οἱ δ' ἐπείγοντο πλωταῖς ἀπήνῃσι χαλκεμβόλοισιν.

ἐὰν δὲ τὴν ἀρχὴν αἱ δύο μακραὶ κατάσχωσι, τὴν δὲ τελευτὴν βραχεῖα· οἷά ἐστι ταυτί·

Σοὶ, Φοῖβε Μοῦσαί τε, συμβῶμεν·

ἀνδρῶδες δὲ πάνυ τοῦτο σχῆμα, καὶ εἰς σεμνολογίαν ἐπιτήδειον. τὸ δ' αὐτὸ συμβήσεται, κἂν ἡ βραχεῖα πρώτη τεθῇ τῶν μακρῶν. καὶ γὰρ οὗτος ὁ ῥυθμὸς ἀξίωμα ἔχει καὶ μέγεθος· παράδειγμα δ' αὐτοῦ τόδε·

Τίν' ἀκτὰν, τίν' ὕλαν δράμω; ποῖ πορευθῶ;

τούτοις ἀμφοτέροις ὀνόματα κεῖται ῥυθμοῖς ὑπὸ τῶν μετρικῶν, Βακχεῖος μὲν τῷ προτέρῳ, θατέρῳ δὲ Ὑποβάκχειος. οὗτοι δώδεκα ῥυθμοί τε καὶ πόδες εἰσὶν οἱ πρῶτοι καταμετροῦντες ἅπασαν ἔμμετρόν τε καὶ ἄμετρον λέξιν, ἐξ ὧν γίνονται στίχοι τε καὶ κῶλα. οἱ γὰρ ἄλλοι ῥυθμοὶ καὶ πόδες πάντες ἐκ

τούτων εἰσὶ σύνθετοι. ἁπλοῦς δὲ ῥυθμὸς, ἢ πούς, οὔτ' ἐλάττων ἐστὶ δυοῖν συλλαβῶν, οὔτε μείζων τριῶν· καὶ περὶ μὲν τούτων οὐκ οἶδα ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν.

Numerorum vis et potestas.

XVIII. Ὧν δὲ ἕνεκα νῦν ὑπήχθην ταῦτα προειπεῖν· οὐ γὰρ δὴ τηνάλλως γέ μοι προὔκειτο ῥυθμῶν τε καὶ μετρικῶν ἅπτεσθαι θεωρημάτων, ἀλλὰ τοῦ ἀναγκαίου ἕνεκα· ταῦτά ἐστιν, ὅτι διὰ τῶν γενναίων καὶ ἀξιωματικῶν καὶ μέγεθος ἐχόντων ῥυθμῶν ἀξιωματικὴ γίνεται σύνθεσις καὶ βεβαία καὶ μεγαλοπρεπὴς, διὰ δὲ τῶν ἀγενῶν καὶ ταπεινῶν ἀμεγέθης καὶ ἄσεμνος, ἐάν τε καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι τούτων λαμβάνωνται τῶν ῥυθμῶν, ἐάν τ' ἀλλήλοις κατὰ τὰς ὁμοζυγίας συμπλέκωνται. εἰ μὲν οὖν ἔσται δύναμις ἐξ ἁπάντων τῶν κρατίστων ῥυθμῶν συνθεῖναι τὴν λέξιν, ἔχοι ἂν ἡμῖν κατ' εὐχήν· εἰ δ' ἀναγκαῖον εἴη μίσγειν τοῖς κρείττοσι τοὺς χείρονας, ὡς ἐπὶ πολλῶν γίνεται· τὰ γὰρ ὀνόματα ἔγκειται τοῖς πράγμασιν, ὡς ἔτυχεν· οἰκονομεῖν αὐτὰ χρὴ φιλοτέχνως, καὶ διακλέπτειν τῇ χάριτι τῆς συνθέσεως τὴν ἀνάγκην, ἄλλως τε καὶ πολλὴν τὴν ἄδειαν ἔχοντας. οὐδὲ γὰρ ἀπελαύνεται ῥυθμὸς οὐδεὶς ἐκ τῆς ἀμέτρου λέξεως, ὥσπερ ἐκ τῆς ἐμμέτρου.

Μαρτύρια δὲ, ὧν εἴρηκα, παραθεῖναι λοιπὸν, ἵνα μοι καὶ πίστιν ὁ λόγος λάβῃ. ἔστι δ' ὀλίγα περὶ πολλῶν. φέρε δὴ, τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν, ἀξιωματικῶς τε συγκεῖσθαι καὶ μεγαλοπρεπῶς τὴν Θουκυ-

δίδου λέξιν τὴν ἐν τῷ ἐπιταφίῳ ταύτην; „Οἱ μὲν „πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἤδη εἰρηκότων ἐπαινοῦσι τὸν „προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ „τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι „αὐτόν." τί οὖν ἐστιν, ὃ πεποίηκε ταύτην μεγαλοπρεπῆ τὴν σύνθεσιν; τὸ ἐκ τοιούτων συγκεῖσθαι ῥυθμῶν τὰ κῶλα. τρεῖς μὲν γὰρ οἱ τοῦ πρώτου προηγούμενοι κώλου σπονδεῖοι πόδες εἰσίν ὁ. δὲ τέταρτος ἀνάπαιστος· ὁ δὲ μετὰ τοῦτον αὖθις σπονδεῖος· ἔπειτα κρητικός· ἅπαντες ἀξιωματικοί. καὶ τὸ μὲν πρῶτον αὐτῷ κῶλον διὰ ταῦτά ἐστι σεμνόν· τὸ δὲ ἑξῆς τοῦτο· „Ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ „νόμῳ τὸν λόγον τόνδε·" ὅτι δύο μὲν ἔχει τοὺς πρώτους πόδας ὑποβακχείους, κρητικὸν δὲ τὸν τρίτον, εἶτ' αὖθις ὑποβακχείους δύο, καὶ συλλαβήν, ὑφ' ἧς τελειοῦται τὸ κῶλον· ὥστ' εἰκότως σεμνόν ἐστι καὶ τοῦτο, ἐκ τῶν εὐγενεστάτων τε καὶ καλλίστων ῥυθμῶν συγκείμενον. τὸ δὲ δὴ τρίτον κῶλον „Ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις „ἀγορεύεσθαι αὐτόν·" ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ κρητικοῦ ποδός, δεύτερον δὲ λαμβάνει τὸν ἀνάπαιστον, καὶ τρίτον σπονδεῖον, καὶ τέταρτον αὖθις ἀνάπαιστον, εἶτα δύο τοὺς ἑξῆς δακτύλους, καὶ σπονδείους δύο τοὺς τελευταίους, εἶτα κατάληξιν. εὐγενὲς δὴ καὶ τοῦτο διὰ τοὺς πόδας γέγονε. τὰ πλεῖστα δέ ἐστι παρὰ Θουκυδίδῃ τοιαῦτα, μᾶλλον δ' ὀλίγα μὴ οὕτως ἔχοντα. ὥστ' εἰκότως ὑψηλὸς εἶναι δοκεῖ καὶ καλλιεπὴς καὶ εὐγενής, ὡς ἐκλέγων τοὺς ῥυθμούς.

Τὴν δὲ δὴ Πλατωνικὴν λέξιν ταύτην. τίνι ποτὲ ἄλλῳ κοσμηθεῖσαν, οὕτως ἀξιωματικὴν εἶναι φαίη τις ἂν καὶ καλήν. εἰ μὴ τῷ συγκεῖσθαι διὰ τῶν καλλίστων τε καὶ ἀξιολογωτάτων ῥυθμῶν; ἔστι γὰρ δὴ τῶν πάνυ φανερῶν καὶ περιβοήτων, ᾗ κέχρηται ὁ ἀνὴρ κατὰ τὴν τοῦ ἐπιταφίου ἀρχήν· „Ἔργῳ μὲν „ἡμῖν οἵδ' ἔχουσι τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς· „ὧν τυχόντες, πορεύονται τὴν εἱμαρμένην πορείαν.“ ἐν τούτοις δύο μέν ἐστιν, ἃ συμπληροῖ τὴν περίοδον, κῶλα· ῥυθμοὶ δέ. οἱ ταῦτα διαλαμβάνοντες, οἵδε· βακχεῖος μὲν ὁ πρῶτος· οὐ γὰρ δή γε ὡς ἴαμβον ἀξιώσαιμ' ἂν ἔγωγε τὸ κῶλον τουτὶ ῥυθμίζειν, ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐκ ἐπιτροχαλοὺς καὶ ταχεῖς, ἀλλ' ἀναβεβλημένους καὶ βραδεῖς τοῖς οἰκτιζομένοις προσῆκεν ἀποδίδοσθαι τοὺς χρόνους· σπονδεῖος δὲ ἕτερος· ὁ δ' ἑξῆς δάκτυλος, διαιρουμένης τῆς συναλοιφῆς· εἶτα μετὰ τοῦτον σπονδεῖος· ὁ δὲ ἑξῆς μᾶλλον κρητικός, ἢ ἀνάπαιστος· ἔπειθ', ὡς ἡ ἐμὴ δόξα, σπονδεῖος· ὁ δὲ τελευταῖος ὑποβάκχειος· εἰ δὲ βούλεταί τις, ἀνάπαιστος· εἶτα κατάληξις. τούτων τῶν ῥυθμῶν οὐδεὶς ταπεινός, οὐδεὶς ἀγενής. τοῦ δὲ ἑξῆς κώλου· „Ὧν τυχόντες πορεύονται τὴν εἱμαρμένην „πορείαν·“ δύο μὲν εἰσιν οἱ πρῶτοι πόδες κρητικοί, σπονδεῖοι δὲ οἱ μετὰ τούτους δύο· μεθ' οὓς αὖθις κρητικός, ἔπειτα τελευταῖος ὑποβάκχειος ἀνάγκη δή, τὸν ἐξ ἁπάντων συγκείμενον καλῶν ῥυθμῶν καλὸν εἶναι λόγον. μυρία τοιαῦτά ἐστι καὶ παρὰ Πλάτωνι. ὁ γὰρ ἀνὴρ εὐμέλειάν τε καὶ εὐρυθμίαν συνιδεῖν δαιμονιώτατος· καὶ εἴ γε δεινὸς ἦν

οὗτος ἐκλέξαι τὰ ὀνόματα, ὡς συνθεῖναι περιττός, καί νύ κεν ἢ παρέλασσε τὸν Δημοσθένην κάλλους ἑρμηνείας εἵνεκεν, ἢ ἀμφήριστον ἔθηκε. νῦν δὲ δὴ περὶ μὲν τὴν ἐκλογήν ἐστιν ἃ διαμαρτάνει, καὶ μάλιστα ἐν οἷς ἂν τὴν ὑψηλὴν καὶ περιττὴν καὶ ἐγκατάσκευον διώκει φράσιν· ὑπὲρ ὧν ἑτέρωθί μοι δηλοῦται. σαφέστερον δὲ συντίθησι τὰ ὀνόματα, καὶ ἡδέως, καὶ καλῶς νὴ Δία· καὶ οὐκ ἄν τις αὐτὸν ἔχοι κατὰ τοῦτο μέμψασθαι τὸ μέρος.

Ἑνὸς ἔτι παραθήσομαι λέξιν, ᾧ τὰ ἀριστεῖα τῆς ἐν λόγοις δεινότητος καταδίδωμι. ὅρος γὰρ δή τις ἐστὶν ἐκλογῆς τ' ὀνομάτων καὶ κάλλους συνθέσεως ὁ Δημοσθένης. ἐν δὴ τῷ περὶ τοῦ στεφάνου λόγῳ τρία μέν ἐστιν, ἃ τὴν πρώτην περίοδον συμπληροῖ, κῶλα· οἱ δὲ κατὰ ταῦτα καταμετροῦντες οἵδε εἰσὶν οἱ ῥυθμοί· „Πρῶτον μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς „θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις.“ ἄρχει δὲ τοῦδε τοῦ κώλου βακχεῖος ῥυθμός, ἔπειθ' ἕπεται σπονδεῖος. εἶτα ἀνάπαιστος, καὶ μετὰ τοῦτον ἕτερος σπονδεῖος, εἶθ' ἑξῆς κρητικοὶ τρεῖς, σπονδεῖος δὲ ὁ τελευταῖος. τοῦ δὲ δευτέρου κώλου τοῦδε· „Ὅσην „εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν „ὑμῖν·“ πρῶτος μὲν ὑποβάκχειός ἐστι πούς, εἶτα βακχεῖος, εἰ δὲ βούλεταί τις δάκτυλος· ἔπειτα κρητικός· μεθ' οὓς εἰσι δύο σύνθετοι πόδες, οἱ καλούμενοι Παίονες· οἷς ἕπεται μολοττός, ἢ βακχεῖος· ἐγχωρεῖ γὰρ ἑκατέρους αὐτὸν διαιρεῖν· τελευταῖος δὲ ὁ σπονδεῖος. τοῦ δὲ τρίτου κώλου, τοῦ· „Τοσαύτην ὑπάρξαι μοι παρ' ὑμῶν εἰς τουτονὶ τὸν

„ἀγῶνα·“ ἄρχουσι μὲν ὑποβάκχειοι δύο, ἔπειτα κρητικὸς, ᾧ συνῆπται σπονδεῖος· εἶτ' αὖθις βακχεῖος, ἢ κρητικός, καὶ ὁ τελευταῖος πάλιν κρητικὸς, εἶτα κατάληξις. τί οὖν ἐκώλυε, καλὴν ἁρμονίαν εἶναι λέξεως, ἐν ᾗ μήτε πυῤῥίχιός ἐστι πούς, μήτ' ἰαμβικὸς, μήτ' ἀμφίβραχυς, μήτε τῶν χορείων, ἢ τῶν τροχαίων, μηδείς; καὶ οὐ λέγω τοῦτο, ὅτι τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἕκαστος οὐ κέχρηταί ποτε καὶ τοῖς ἀγεννεστέροις ῥυθμοῖς· κέχρηται γάρ· ἀλλ' εὖ συγκεκρύφασιν αὐτοὺς καὶ συνυφάγκασι διαλαβόντες τοῖς κρείττοσι τοὺς χείρονας.

Οἷς δὲ μὴ ἐγένετο πρόνοια τούτου μέρους, οἱ μὲν ταπεινὰς, οἱ δὲ κατακεκλασμένας, οἱ δ' ἄλλην τινὰ αἰσχύνην, ἢ ἀμορφίαν, ἐχούσας ἐξήνεγκαν τὰς γραφάς. ὧν ἐστι πρῶτός τε καὶ τελευταῖος καὶ μέσος ὁ Μάγνης σοφιστὴς Ἡγησίας· ὑπὲρ οὗ, μὰ τὸν Δία καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς ἅπαντας, οὐκ οἶδ', ὅ τι χρὴ λέγειν, πότερον τοσαύτη περὶ αὐτὸν ἦν ἀναισθησία καὶ παχύτης, ὥστε μὴ συνορᾷν, οἵτινές εἰσιν εὐγενεῖς, ἢ ἀγενεῖς ῥυθμοὶ, ἢ τοσαύτη θεοβλάβεια καὶ διαφθορὰ τῶν φρενῶν, ὥστ' εἰδότα τοὺς κρείττους, ἔπειτα αἱρεῖσθαι τοὺς χείρονας; ὃ καὶ μᾶλλον πείθομαι. ἀγνοίας μὲν γάρ ἐστι καὶ τὸ κατορθοῦν πολλαχοῦ· προνοίας δὲ, τὸ μηδέποτε. ἐν γοῦν ταῖς τοσαύταις γραφαῖς, ἃς καταλέλοιπεν ὁ ἀνὴρ, μίαν οὐκ ἂν εὕροι τις σελίδα συγκειμένην εὐτυχῶς· ἔοικε δὲ ταῦτα ὑπολαβεῖν ἐκείνων κρείττω, καὶ μετὰ σπουδῆς αὐτὰ ποιεῖν, εἰς ἃ δι' ἀνάγκην ἄν τις ἐμπεσὼν ἐν λόγῳ σχεδίῳ δι' αἰσχύνης ἔθετο φρόνημα

ἔχων ἀνήρ. θήσω δὲ καὶ τούτου λέξιν ἐκ τῆς ἱστορίας, ἵνα σοὶ γένηται δῆλον ἐξ ἀντιπαραθέσεως, ὅσην μὲν ἀξίωσιν ἔχει τὸ εὐγενὲς ἐν ῥυθμοῖς, ὅσην δ' αἰσχύνην τὸ ἀγενές.

Τί δὲ ὃ λαμβάνει πρᾶγμα ὁ σοφιστής; τοιόνδε. Ἀλέξανδρος, πολιορκῶν Γάζαν, χωρίον τι τῆς Συρίας πάνυ ἐχυρὸν, τραυματίας τε γίνεται κατὰ τὴν προσβολὴν, καὶ τὸ χωρίον αἱρεῖ χρόνῳ φερόμενος. ὁ δ' ὑπ' ὀργῆς τούς τ' ἐγκαταληφθέντας ἀποσφάττει πάντας, ἐπιτρέψας τοῖς Μακεδόσι τὸν ἐντυχόντα κτείνειν, καὶ τὸν ἡγεμόνα αὐτὸν αἰχμάλωτον λαβὼν, ἄνδρα ἐν ἀξιώματι καὶ τύχης καὶ εἴδους, ἐξ ἁρματείου δίφρου δῆσαι κελεύσας ζῶντα, καὶ τοὺς ἵππους ἐλαύνων ἀνὰ κράτος, ἐν τῇ πάντων ὄψει διαφθείρει τοῦτον. οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν δεινότερα πάθη, οὐδ' ὄψεις φοβερωτέρας. πῶς δὴ ταῦτα ἡρμήνευκεν ὁ σοφιστὴς, ἄξιον ἰδεῖν, πότερον σεμνῶς καὶ ὑψηλῶς, ἢ ταπεινῶς καὶ καταγελάστως; „Ὁ δὲ „βασιλεὺς ἔχων τὸ σύνταγμα προηγεῖτο, καί πως ἐβε„βούλευτο τῶν πολεμίων τοῖς ἀρίστοις ἀπαντᾷν εἰσ„ιών. τοῦτο γὰρ ἔγνωστο, κρατήσασιν ἑνὸς, συνεκ„βάλλειν καὶ τὸ πλῆθος. ἡ μὲν οὖν ἐλπὶς αὕτη „συνέδραμεν εἰς τὸ τολμᾷν, ὥστ' Ἀλέξανδρον μηδέ„ποτε κινδυνεῦσαι πρότερον οὕτως. ἀνὴρ γὰρ τῶν „πολεμίων, εἰς γόνατα συγκαμφθεὶς, ἔδοξε τοῦτ' „Ἀλεξάνδρῳ τῆς ἱκετείας ἕνεκα πρᾶξαι. προέμενος „δ' ἐγγὺς μικρὸν ἐκνεύει τὸ ξίφος ἐνέγκαντος ὑπὸ „τὰ πτερύγια τοῦ θώρακος, ὥστε γενέσθαι καὶ τὴν „πληγὴν οὐ καιριωτάτην· ἀλλὰ τὸν μὲν αὐτὸς ἀπο-

„λεισε, κατὰ κεφαλῆς τύπτων τῇ μαχαίρᾳ· τοὺς δ' „ἄλλους ὀργὴ πρόσφατος ἐπίμπρατο. οὕτω γὰρ „ἑκάστου τὸν ἔλεον ἐξέστησεν ἡ τοῦ τολμήσαντος „ἀπόνοια, τῶν μὲν ἰδόντων, τῶν δ' ἀκουσάντων, „ὥστε ἑξακισχιλίους ὑπὸ τὴν σάλπιγγα ἐκείνην τῶν „βαρβάρων κατακοπῆναι. τὸν μέντοι βασιλέα αὐ-„τὸν ἀπήγαγον ζῶντα Λεωνάτος καὶ Φιλωτᾶς. ἰδὼν „δὲ πολύσαρκον, καὶ μέγαν, ὡς βδελυρώτατον· μέ-„λας γὰρ ἦν καὶ τὸ χρῶμα· μισήσας ἐφ' οἷς ἐβεβού-„λευτο, καὶ τὸ εἶδος, ἐκέλευσε διὰ τῶν ποδῶν χαλ-„κοῦν ψαλλίον διείραντας, ἕλκειν κύκλῳ γυμνόν. „πιλούμενος δὲ κακοῖς περὶ πολλὰς τραχύτητας „ἔκραζεν. αὐτὸ δ' ἦν, ὃ λέγω, τὸ συνάγον ἀνθρώ-„πους. ἐπέτεινε μὲν γὰρ ὁ πόνος, βάρβαρον δ' ἐβόα „δεσπότην, καὶ ἱκετεύων· γελᾶν δὲ ὁ σολοικισμὸς „ἐποίει. τὸ δὲ στέαρ καὶ τὸ κύτος τῆς γαστρὸς ἐνέ-„φαινε Βαβυλώνιον ζῶον ἕτερον ἁδρόν. ὁ μὲν οὖν „ὄχλος ἐνέπαιζε, στρατιωτικὴν ὕβριν ὑβρίζων εἰδε-„χθῆ καὶ τῷ τρόπῳ σκαιὸν ἐχθρόν."

Ἆρά γε ὅμοια ταῦτά ἐστι τοῖς Ὁμηρικοῖς ἐκεί-νοις, ἐν οἷς Ἀχιλλεὺς ἐστιν αἰκιζόμενος Ἕκτορα με-τὰ τὴν τελευτήν; καίτοιγε πάθος ἐκείνου ἔλαττον· εἰς ἀναίσθητον γὰρ σῶμα ἡ ὕβρις· ἀλλ' ὅμως ἄξιόν ἐστιν ἰδεῖν, πόσῳ διενήνοχεν ὁ ποιητὴς τοῦ σοφιστοῦ.

Ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα
Ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε τένοντε
Ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ' ἐξῆπτεν ἱμάντας,
Ἐκ δίφροιο δ' ἔδησε· κάρη δ' ἕλκεσθαι ἔασεν.

Ἐς δίφρον δ᾽ ἀναβὰς, ἀνά τε κλυτὰ τεύχε᾽ ἀείρας,
Μάστιξεν δ᾽ ἐλάαν· τὼ δ᾽ οὐκ ἀέκοντε πετέσθην.
Τοῦ δ᾽ ἦν ἑλκομένοιο κονίσαλος· ἀμφὶ δὲ χαῖται
Κυάνεαι πίπλαντο, κάρη δ᾽ ἅπαν ἐν κονίῃσι
Κεῖτο πάρος χαρίεν· τότε δὲ Ζεὺς δυσμενέεσσι
Δῶκεν ἀεικίσσασθαι ἑῇ ἐν πατρίδι γαίῃ.
Ὣς τοῦ μὲν κεκόνιτο κάρη ἅπαν. ἡ δέ νυ μήτηρ
Τῖλλε κόμην, ἀπὸ δὲ λιπαρὴν ἔῤῥιψε καλύπτρην
Τηλόσε· κώκυσεν δὲ μάλα μέγα, παῖδ᾽ ἐσιδοῦσα.
Ὤιμωξεν δ᾽ ἐλεεινὰ πατὴρ φίλος, ἀμφὶ δὲ λαοὶ
Κωκυτῷ τ᾽ εἴχοντο καὶ οἰμωγῇ κατὰ ἄστυ.
Τῷ δὲ μάλιστ᾽ ἄρ᾽ ἔην ἐναλίγκιον, ὡς εἰ ἅπασα
Ἴλιος ὀφρυόεσσα πυρὶ σμύχοιτο κατ᾽ ἄκρης.

οὕτως εὐγενῶς ἅμα καὶ δεινῶς πάθη λέγεσθαι προσῆκεν ὑπ᾽ ἀνδρῶν φρόνημα καὶ νοῦν ἐχόντων. ὡς δὲ ὁ Μάγνης εἴρηκεν, ὡς ὑπὸ γυναικῶν, ἢ κατεαγότων ἀνθρώπων, λέγοιτ᾽ ἂν, καὶ οὐδὲ τούτων μετὰ σπουδῆς, ἀλλ᾽ ἐπὶ χλευασμῷ καὶ καταγέλωτι. τί οὖν αἴτιον ἐκείνων μὲν τῶν ποιημάτων τῆς εὐγενείας, τούτων δὲ τῶν φλυαρημάτων τῆς ταπεινότητος; ἡ τῶν ῥυθμῶν διαφορὰ μάλιστα, εἰ καὶ μὴ μόνη. ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ οὐδὲ εἷς στίχος ἄσεμνος, οὐδ᾽ ἀδόκιμος· ἐνταῦθα δ᾽ οὐδεμία περίοδος, ἥτις οὐ λυπήσει. εἰρηκὼς δὲ καὶ περὶ τῶν ῥυθμῶν, ὅσην δύναμιν ἔχουσιν, ἐπὶ τὰ λειπόμενα μεταβήσομαι·

Quibus mutationibus illustranda sit oratio.

XIX. Ἦν δέ μοι τρίτον θεώρημα τῶν ποιούντων τὴν καλὴν ἁρμονίαν ἡ μεταβολή. λέγω δὲ οὐ

τὴν ἐκ τῶν κρειττόνων ἐπὶ τὰ χείρω· πάνυ γὰρ εὔηθες· οὐδέ γε τὴν ἐκ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ κρείττω· ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς ὁμοειδέσι ποικιλίαν. κόρον γὰρ ἔχει καὶ τὰ καλὰ πάντα, ὥσπερ καὶ τὰ ἡδέα, μένοντα ἐν τῇ ταυτότητι· ποικιλλόμενα δ' ἐν ταῖς μεταβολαῖς ὡς ἀεὶ καινὰ μένει. ἐν τοῖς μὲν οὖν τὰ μέτρα καὶ τὰ μέλη γράφουσιν οὐχ ἅπαντα ἔξεστι μεταβάλλειν, ἢ οὐχ ἅπασιν, οὐδ' ἐφ' ὅσον βούλονται. αὐτίκα τοῖς μὲν ἐποποιοῖς μέτρον οὐκ ἔξεστι μεταβάλλειν, ἀλλ' ἀνάγκη, πάντας εἶναι τοὺς στίχους ἑξαμέτρους· οὐδέ γε ῥυθμὸν, ἀλλὰ τοῖς ἀπὸ μακρᾶς ἀρχομένοις συλλαβῆς χρήσονται, καὶ οὐδὲ τούτοις ἅπασι· τοῖς δὲ τὰ μέλη γράφουσι τὸ μὲν τῶν στροφῶν τε καὶ ἀντιστρόφων οὐχ οἷόν τ' ἀλλάξαι μέλος. ἀλλ' ἐάν τ' ἐναρμονίους, ἐάν τε χρωματικὰς, ἐάν τε διατόνους ὑπόθωνται μελῳδίας, ἐν πάσαις δεῖ ταῖς στροφαῖς τε καὶ ἀντιστρόφοις τὰς αὐτὰς ἀγωγὰς φυλάττειν· οὐδέ γε τοὺς περιέχοντας ὅλας τὰς στροφὰς ῥυθμοὺς καὶ ἀντιστροφὰς, ἀλλὰ δεῖ καὶ τούτους τοὺς αὐτοὺς διαμένειν. περὶ δὲ τὰς καλουμένας ἐπῳδὰς ἀμφότερα κινεῖν ταῦτ' ἔξεστι, τό τε μέλος καὶ τὸν ῥυθμόν· τά τε κῶλα, ἐξ ὧν ἑκάστη συνέστηκε περίοδος, ἐπὶ πολλῆς ἐξουσίας δέδοται αὐτοῖς ποικίλως διαιρεῖν, ἄλλοτε ἄλλα μεγέθη καὶ σχήματα αὐταῖς περιτιθέντας, ἕως ἂν ἀπαρτίσωσι τὴν στροφήν· ἔπειτα πάλιν δεῖ τὰ αὐτὰ μέτρα καὶ κῶλα ποιεῖν.

Οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι μελοποιοὶ, λέγω δ' Ἀλκαῖόν τε καὶ Σαπφὼ, μικρὰς ἐποιοῦντο στροφάς·

ὥστε ἐν ὀλίγοις τοῖς κώλοις οὐ πολλὰς εἰσῆγον τας μεταβολάς, ἐπῳδοῖς τε πάνυ ἐχρῶντο ὀλίγαις· οἱ δὲ περὶ Στησίχορόν τε καὶ Πίνδαρον, μείζους ἐργασάμενοι τὰς περιόδους, εἰς πολλὰ μέτρα καὶ κῶλα διένειμαν αὐτάς, οὐκ ἄλλου τινός, ἢ τῆς μεταβολῆς, ἔρωτι. οἱ δέ γε Διθυραμβοποιοὶ καὶ τοὺς τρόπους μετέβαλλον, Δωρίους τε καὶ Φρυγίους καὶ Λυδίους ἐν τῷ ᾄσματι ποιοῦντες· καὶ τὰς μελῳδίας ἐξήλλαττον, τοτὲ μὲν ἐναρμονίους ποιοῦντες, τοτὲ δὲ χρωματικάς, τοτὲ δὲ διατόνους· καὶ τοῖς ῥυθμοῖς κατὰ πολλὴν ἄδειαν ἐνεξουσιάζοντες διετέλουν· οἵ γε δὴ κατὰ Φιλόξενον καὶ Τιμόθεον καὶ Τελέστην· ἐπεὶ παρά γε τοῖς ἀρχαίοις τεταγμένος ἦν ὁ Διθύραμβος. ἡ δὲ πεζὴ λέξις ἅπασαν ἐλευθερίαν ἔχει καὶ ἄδειαν ποικίλλειν ταῖς μεταβολαῖς τὴν σύνθεσιν, ὅπως βούλεται.

Quae dictio praestantissima haberi debeat.

Καὶ ἔστι λέξις κρατίστη πασῶν, ἥτις ἂν ἔχοι πλείστας ἀναπαύλας τε καὶ μεταβολὰς ἁρμονίας, ὅταν τουτὶ μὲν ἐν περιόδῳ λέγηται, τουτὶ δ' ἔξω περιόδου· καὶ ἥδε μὲν ἡ περίοδος ἐκ πλειόνων πλέκηται κώλων, ἥδε δ' ἐξ ἐλαττόνων· αὐτῶν δὲ τῶν κώλων τὸ μὲν βραχύτερον ᾖ, τὸ δὲ μακρότερον· καὶ τὸ μὲν αὐτῶν γοργότερον, τὸ δὲ βραδύτερον, τὸ δ' ἀκριβέστερον· ῥυθμοί τ' ἄλλοι, καὶ σχήματα παντοῖα, καὶ τάσεις φωνῆς αἱ καλούμεναι προσῳδίαι διάφοροι, κλέπτουσαι τῇ ποικιλίᾳ τὸν κόρον. ἔχει δέ τινα χάριν ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ το οὕτω

συγκείμενον, ὥστε μὴ συγκεῖσθαι δοκεῖν. οὐ πολλῶν δ' οἴομαι δεῖν λόγων εἰς τοῦτο τὸ μέρος· ὅτι γὰρ ἥδιστόν τε καὶ κάλλιστον ἐν λόγοις ἡ μεταβολὴ, πάντας εἰδέναι πείθομαι. παράδειγμα δ' αὐτῆς ποιοῦμαι πᾶσαν μὲν τὴν Ἡροδότου λέξιν, πᾶσαν δὲ τὴν Πλάτωνος, πᾶσαν δὲ τὴν Δημοσθένους· ἀμήχανον γὰρ εὑρεῖν τούτων ἑτέρους ἐπεισοδίοις τε πλείοσι, καὶ ποικιλίαις εὐρωστέραις, καὶ σχήμασι πολυειδεστέροις χρησαμένους· λέγω δὲ τὸν μὲν, ὡς ἐν ἱστορίας σχηματισμῷ· τὸν δὲ, ὡς ἐν διαλόγων χάριτι· τὸν δὲ, ὡς ἐν λόγων ἐναγωνίων χρείᾳ. ἀλλ' οὐχ ἥ γ' Ἰσοκράτους καὶ τῶν ἐκείνῳ γνωρίμων αἵρεσις ὁμοία ταύταις ἦν· ἀλλὰ καίπερ ἡδέως καὶ μεγαλοπρεπῶς πολλὰ συνθέντες οἱ ἄνδρες οὗτοι, περὶ τὰς μεταβολὰς καὶ τὴν ποικιλίαν οὐ πάνυ εὐτυχοῦσιν· ἀλλ' ἔστι παρ' αὐτοῖς εἰς περιόδου κύκλος, ὁμοειδὴς σχημάτων τάξις, συμπλοκὴ φωνηέντων ἡ αὐτή· ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα κόπτοντα τὴν ἀκρόασιν. οὐ δὴ ἀποδέχομαι τὴν αἵρεσιν ἐκείνην κατὰ τοῦτο τὸ μέρος. καὶ αὐτῷ μὲν ἴσως τῷ Ἰσοκράτει πολλαὶ χάριτες ἐπήνθουν ταύτην ἐπικρύπτουσαι τὴν ἀμορφίαν· παρὰ δὲ τοῖς μετ' ἐκεῖνον ἀπ' ἐλαττόνων τῶν ἄλλων κατορθωμάτων περιφανέστερον γίνεται τοῦτο τὸ ἁμάρτημα.

Quibus modis decora fiat orationis structura.

XX. Εἷς ἔτι μοι καταλείπεται λόγος ὁ περὶ τοῦ πρέποντος. ὡς γὰρ τοῖς ἄλλοις σχήμασιν ἅπασι παρεῖναι δεῖ τὸ πρέπον· καὶ εἴ τι ἄλλο ἔργον ἀτυ-

χεῖ τούτου τοῦ μέρους, εἰ καὶ μὴ τοῦ παντός, τοῦ κρατίστου γ' ἀτυχεῖ. περὶ μὲν οὖν ὅλης τῆς ἰδέας ταύτης οὐχ οὗτος ὁ καιρὸς ἀνασκοπεῖν· βαθεῖα γάρ τις αὕτη καὶ πολλῶν πάνυ δεομένη λόγων ἡ θεωρία. ὅσα δ' εἰς τοῦτο συντείνει τὸ μέρος, ὑπὲρ οὗ τυγχάνω ποιούμενος τὸν λόγον, εἰ μὴ καὶ τὰ πάντα, μηδὲ τὰ πλεῖστα, ὅσα γ' οὖν ἐγχωρεῖ, λεγέσθω.

Ὁμολογουμένου δὴ παρὰ πᾶσιν, ὅτι πρέπον ἐστὶ τὸ τοῖς ὑποκειμένοις ἁρμόζον προσώποις τε καὶ πράγμασιν, ὥσπερ ἡ ἐκλογὴ τῶν ὀνομάτων, ἡ μέν τις ἂν εἴη πρέπουσα τοῖς ὑποκειμένοις, ἡ δ' ἀπρεπής, οὕτω δή που καὶ ἡ σύνθεσις. παράδειγμα δὲ τούτου χρὴ παραλαμβάνειν τὴν ἀλήθειαν. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐχ ὁμοίᾳ συνθέσει χρώμεθα ὀργιζόμενοι καὶ χαίροντες, οὐδ' ὀλοφυρόμενοι καὶ φυβούμενοι, οὐδ' ἐν ἄλλῳ τινὶ πάθει, ἢ κακῷ ὄντες, ὥσπερ ὅταν ἐνθυμώμεθα. καὶ μηδὲν ἡμᾶς ὅλως ταράττῃ, μηδὲ παραλυπῇ. δείγματος, ἢ παραδείγματος ἕνεκα ταῦτα εἴρηκα ὀλίγα περὶ πολλῶν, ἐπεὶ μυρία ὅσα τις αἴτια εἰπεῖν ἔχοι, τὰς ἰδέας ἁπάσας ἐκλογίζεσθαι βουλόμενος τοῦ πρέποντος. ἓν δέ. ὃ προχειρότατον ἔχω καὶ κοινότατον εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ, τοῦτο ἐρῶ. οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει τῆς ψυχῆς ὄντες, ὅταν ἀπαγγέλλωσι τὰ πράγματα, οἷς ἂν παραγενόμενοι τύχωσιν, οὐχ ὁμοίᾳ χρῶνται συνθέσει περὶ πάντων, ἀλλὰ μιμητικοὶ γίνονται τῶν ἀπαγγελλομένων, καὶ ἐν τῷ συντιθέναι τὰ ὀνόματα οὐδὲν ἐπιτηδεύοντες, ἀλλὰ

φυσικῶς ἐπὶ τοῦτο ἀγόμενοι. ταῦτα δὲ παρατηροῦντα δεῖ τὸν ἀγαθὸν ποιητήν τε καὶ ῥήτορα μιμητικὸν εἶναι τῶν πραγμάτων, ὑπὲρ ὧν ἂν τοὺς λόγους ἐκφέρῃ, μὴ μόνον κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν. ὃ ποιεῖν εἴωθεν ὁ δαιμονιώτατος Ὅμηρος, καίτοι μέτρον ἔχων ἕν, καὶ ῥυθμοὺς ὀλίγους, ἀλλ' ὅμως ἀεί τι καινουργῶν ἐν τούτοις καὶ φιλοτεχνῶν· ὥστε μηδὲν ἡμῖν διαφέρειν γινόμενα τὰ πράγματα, ἢ λεγόμενα ὁρᾷν. ἐρῶ δ' ὀλίγα, οἷς ἄν τις δύναιτο παραδείγμασι χρῆσθαι ἐπὶ πολλῶν.

Ἀπαγγέλλων οὖν πρὸς τοὺς Φαίακας Ὀδυσσεὺς τὴν ἑαυτοῦ πλάνην, καὶ τὴν εἰς ᾅδου κατάβασιν εἰπών, τὰς ὄψεις τῶν ἐκεῖ κακῶν ἀποδίδωσιν. ἐν δὲ τούτοις καὶ τὰ περὶ τὸν Σίσυφον διηγεῖται πάθη, ᾧ φασι τοὺς καταχθονίους θεοὺς ὅρον πεποιῆσθαι τῆς τῶν δεινῶν ἀπαλλαγῆς, ὅταν ὑπὲρ ὄχθου τινὸς ἀνακυλίσῃ πέτρον τινά· τοῦτο δ' ἀμήχανον εἶναι, καταπίπτοντος, ὅταν εἰς ἄκρον ἔλθῃ, πάλιν τοῦ πέτρου. πῶς οὖν δηλώσει ταῦτα μιμητικῶς. καὶ κατ' αὐτὴν τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, ἄξιον ἰδεῖν.

Καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
Λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν.
Ἤτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε,
Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον. —

ἐνταῦθα ἡ σύνθεσίς ἐστιν ἡ δηλοῦσα τῶν γινομένων ἕκαστον, τὸ βάρος τοῦ πέτρου, τὴν ἐπίπονον ἐκ τῆς γῆς κίνησιν, τὸν διερειδόμενον τοῖς κώλοις, τὸν ἀναβαίνοντα πρὸς τὸν ὄχθον, τὴν μόγις ἀνω-

θουμένην πέτραν. οὐδεὶς ἂν ἄλλως εἴποι, παρὰ τί γέγονε τούτων ἕκαστον· οὐ γὰρ εἰκῆ, οὐδ' ἀπὸ ταὐτομάτου. πρῶτον μὲν τοῖς δυσὶ στίχοις, ἐν οἷς ἀνακινεῖ τὴν πέτραν, ἔξω δυοῖν ῥημάτων τὰ λοιπὰ τῆς λέξεως· μόρια πάντα ἐστὶν ἤτοι δισύλλαβα, ἢ μονοσύλλαβα· ἔπειτα ἡμίσει πλείους εἰσὶν αἱ μακραὶ συλλαβαὶ τῶν βραχειῶν ἐν ἑκατέρῳ τῶν στίχων· ἐπειθ' ἅπασαι διαβεβήκασιν αἱ τῶν ὀνομάτων ἁρμονίαι διαβάσεις εὐμεγέθεις, καὶ διεστήκασι πάνυ αἰσθητῶς, ἢ τῶν φωνηέντων συγκρουομένων, ἢ τῶν ἡμιφώνων τε καὶ ἀφώνων συναπτομένων· ῥυθμοῖς τε καὶ δακτύλοις καὶ σπονδείοις τοῖς μηκίστοις, καὶ πλείστην ἔχουσι διάβασιν, ἅπαντα σύγκειται. τί δὴ τούτων ἕκαστον δύναται; αἱ μὲν μονοσύλλαβοί τε καὶ δισύλλαβοι λέξεις, πολλοὺς μεταξὺ χρόνους ἀλλήλων ἀπολείπουσαι, τὸ χρόνιον ἐμιμήσαντο τοῦ ἔργου· αἱ δὲ μακραὶ συλλαβαί, στηριγμούς τινας ἔχουσαι καὶ ἐγκαθίσματα, τὴν ἀντιτυπίαν, καὶ τὸ βαρύ, καὶ τὸ μόγις· τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ὀνομάτων ψύγμα, καὶ ἡ τῶν τραχυνόντων γραμμάτων παράθεσις, τὰ διαλείμματα τῆς ἐνεργείας, ἐποχάς τε καὶ τοῦ μόχθου μέγεθος· οἱ ῥυθμοὶ δ' ἐν μήκει θεωρούμενοι, τὴν ἔκτασιν τῶν μελῶν, καὶ τὸν διελκυσμὸν τοῦ κυλίοντος, καὶ τὴν τοῦ πέτρου ἔρεισιν. καὶ ὅτι ταῦτ' οὐ φύσεώς ἐστιν αὐτοματιζούσης ἔργα, ἀλλὰ τέχνης μιμήσασθαι τὰ γινόμενα πειρωμένης, τὰ τούτοις ἑξῆς λεγόμενα δηλοῖ. τὸν γὰρ ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἐπιστρέφοντα πάλιν καὶ κατακυλιόμενον πέτρον οὐ τὸν αὐτὸν ἡρμήνευκε

τροπον, ἀλλ' ἐπιταχύνας τε καὶ συστρέψας τὴν σύνθεσιν. προειπὼν γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι·

— ἀλλ' ὅτε μέλλοι

Ἄκρον ὑπερβαλέειν —·

ἐπιτίθησι τούτῳ·

— τότ' ἀποστρέψασκε κραταί' ἴς.

Αὖθις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής.

οὐχὶ συγκατακεκύλισται τῷ βάρει τῆς πέτρας ἡ τῶν ὀνομάτων σύνθεσις, μᾶλλον δ' ἔφθακε τὴν τοῦ λίθου φορὰν τὸ τῆς ἀπαγγελίας τάχος; ἔμοιγε δοκεῖ. καὶ τίς ἐνταῦθα πάλιν αἰτία; καὶ γὰρ ταύτην ἄξιον ἰδεῖν· ὁ τὴν καταφορὰν δηλῶν τοῦ πέτρου στίχος μονοσύλλαβον μὲν οὐδεμίαν, δισυλλάβους δὲ δύο μόνας ἔχων λέξεις. τοῦτ' οὐκ ἐᾷ πρῶτον διεστηκέναι τοὺς χρόνους, ἀλλ' ἐπιταχύνει· ἔπειθ' ἑπτακαίδεκα συλλαβῶν οὐσῶν ἐν τῷ στίχῳ, δέκα μέν εἰσι βραχεῖαι συλλαβαὶ, ἑπτὰ δὲ μόναι μακραὶ, καὶ οὐδ' αὗται τέλειοι. ἀνάγκη οὖν κατεσπάσθαι καὶ συστέλλεσθαι τὴν φράσιν τῇ βραχύτητι τῶν συλλαβῶν ἐφελκομένην. ἔτι πρὸς τούτοις οὐδ' ὄνομα ἀπ' ὀνόματος ἀξιόλογον εἴληφε διάστασιν· οὔτε γὰρ φωνήεντι φωνῆεν, οὔτε ἡμιφώνῳ ἡμίφωνον, ἢ ἄφωνον [γίνεται,] ἃ τραχύνειν πέφυκε καὶ διϊστάνειν τὰς ἁρμονίας, οὐδέν ἐστι παρακείμενον. οὐ δὴ διάστασις αἰσθητὴ, μὴ διηρτημένων τῶν λέξεων, ἀλλὰ συνολισθαίνουσιν ἀλλήλαις καὶ συγκαταφέρονται, καὶ τρόπον τινὰ μία ἐξ ἁπασῶν γίνεται διὰ τὴν τῶν ἁρμονιῶν ἀκρίβειαν. ὃ δὲ μάλιστα τῶν ἄλλων θαυμάζειν ἄξιον, ῥυθμὸς οὐδεὶς τῶν μακρῶν, οἳ φύ-

σιν ἔχουσι πίπτειν εἰς μέτρον ἡρῷον, οὔτε σπονδεῖος, οὔτε βακχεῖος, ἐγκαταμέμικται τῷ στίχῳ, πλὴν ἐπὶ τῆς τελευτῆς· οἱ δ' ἄλλοι πάντες εἰσὶ δάκτυλοι, καὶ οὗτοί γε παραδεδιωγμένας ἔχοντες τὰς ἀλόγους, ὥστε μὴ πολὺ διαφέρειν ἐνίους τῶν τροχαίων. οὐδὲν δὴ τὸ ἀντιπράττον ἐστὶν, εὔτροχον καὶ περιφερῆ καὶ καταῤῥέουσαν εἶναι τὴν φράσιν ἐκ τοιούτων συγκεκροτημένην ῥυθμῶν.

Πολλά τις ἂν ἔχοι τοιαῦτα δεῖξαι παρ' Ὁμήρῳ λεγόμενα· ἐμοὶ δ' ἀποχρῆν ἐδόκει ταῦθ', ἵνα ἐγγένηταί μοι καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰπεῖν. ὧν μὲν οὖν δεῖ στοχάζεσθαι τοὺς μέλλοντας καλὴν καὶ ἡδεῖαν ποιήσειν σύνθεσιν ἔν τε ποιητικῇ καὶ λόγοις ἀμέτροις, ταῦτα κατ' ἐμὴν δόξαν ἐστὶ, τά γ' οὖν κυριώτατα καὶ κράτιστα. ὅσα δ' οὐχ οἷά τ' ἦν, ἐλάττω τ' ὄντα τούτων, καὶ ἀμυδρότερα, καὶ διὰ πλῆθος δυσπερίληπτα γραφῇ, ταῦτ' ἐν ταῖς καθ' ἡμέραν γυμνασίαις προϋποθήσομαί σοι, καὶ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων καὶ ῥητόρων μαρτυρίαις χρήσομαι. νῦν δὲ τὰ καταλειπόμενα, ὧν ὑπεσχόμην, καὶ οὐδενὸς ἧττον ἀναγκαῖα εἰρῆσθαι, ταῦτ' ἔτι προσθεὶς τῷ λόγῳ, παύσομαι·
„Τίνες εἰσὶ διαφοραὶ τῆς συνθέσεως, καὶ τίς ἑκά-
„στης χαρακτὴρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τῶν τε πρωτευσάν-
„των ἐν αὐταῖς μνησθῆναι, καὶ δείγματα ἑκάστου
„παρασχεῖν. ὅταν δὲ ταῦτα λάβῃ μοι τέλος, τότε
„κἀκεῖνα διευκρινήσω. τὰ παρὰ πολλοῖς ἀπορούμε-
„να, τί ποτ' ἐστὶν, ὃ ποιεῖ τὴν πεζὴν λέξιν ὁμοίαν
„ποιήματι φαίνεσθαι, μένουσαν ἐν τῷ τοῦ λόγου

„σχήματι, τὴν δὲ ποιητικὴν φράσιν ἐμφερῆ τῷ πε„ζῷ λόγῳ, φυλάττουσαν τὴν ποιητικὴν σεμνότητα." σχεδὸν γὰρ οἱ κράτιστα διαλεχθέντες, ἢ ποιήσαντες, ταῦτα ἔχουσιν ἐν τῇ λέξει τὰ ἀγαθά. πειρατέον δὴ καὶ περὶ τούτων, ἃ φρονῶ, λέγειν. ἄρξομαι δ' ἀπὸ τοῦ πρώτου.

Quae sint compositionis differentiae.

XXI. Ἐγὼ τῆς συνθέσεως εἰδικὰς μὲν πολλὰς διαφορὰς σφόδρα εἶναι τίθεμαι, καὶ οὔτ' εἰς σύνοψιν ἐλθεῖν δυναμένας, οὔτ' εἰς λογισμὸν ἀκριβῆ. οἴομαί τ' ἴδιον ἡμῶν ἑκάστῳ χαρακτῆρα, ὥσπερ ὄψεως, οὕτω καὶ συνθέσεως ὀνομάτων παρακολουθεῖν, οὐ φαύλως παραδείγματι χρώμενος ζωγραφαίῳ. ὥσπερ γὰρ ἐν ἐκείνῃ τὰ αὐτὰ φάρμακα λαμβάνοντες ἅπαντες οἱ τὰ ζῶα γράφοντες, οὐδὲν ἐοικότα ποιοῦσιν ἀλλήλοις τὰ μίγματα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν ποιητικῇ τε διαλέκτῳ καὶ τῇ ἄλλῃ ἁπάσῃ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι χρώμενοι πάντες, οὐχ ὁμοίως αὐτὰ συντίθεμεν. τὰς μέντοι γενικὰς αὐτῆς διαφορὰς ταύτας εἶναι πείθομαι τὰς τρεῖς, αἷς ὁ βουλόμενος ὀνόματα θήσεται τὰ οἰκεῖα, ἐπειδὰν τούς τε χαρακτῆρας αὐτῶν. καὶ τὰς διαφορὰς ἀκούσῃ. ἐγὼ μέντοι κυρίοις ὀνόμασιν οὐκ ἔχων αὐτὰς προσαγορεῦσαι, ὡς ἀκατονομάστους, μεταφορικοῖς ὀνόμασι καλῶ, τὴν μὲν αὐστηράν, τὴν δὲ γλαφυράν, ἢ ἀνθηράν, τὴν δὲ τρίτην κοινήν. ἣν ὅπως ποτὲ γίνεσθαι φαίην ἂν ἔγωγε, ἀπορῶ, καὶ δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν, εἴτε κατὰ τὴν στέρησιν τῶν ἄκρων

ἑκατέρας, εἴτε κατὰ μίξιν· οὐ γὰρ ῥᾴδιον εἰκάσαι τὸ σαφές. μήποτ' οὖν κρεῖττον ᾖ λέγειν, ὅτι κατὰ τὴν ἄνεσίν τε καὶ τὴν ἐπίτασιν τῶν ἐσχάτων ὅρων, οἱ διὰ μέσου γίνονται πολλοὶ πάνυ ὄντες; οὐ γὰρ ὥσπερ ἐν μουσικῇ τὸ ἴσον ἀπέχει τῆς νεάτης καὶ ὑπάτης ἡ μέση, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐν λόγοις ὁ μέσος ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἴσον ἀφέστηκεν· ἀλλ' ἔστι τῶν ἐν πλάτει θεωρουμένων, ὡς ἀγέλη τε καὶ σωρὸς καὶ ἄλλα πολλά. ἀλλὰ γὰρ οὐχ οὗτος ὁ καιρὸς ἁρμόττων τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ· λεκτέον δ', ὡς ὑπεθέμην, περὶ τῶν χαρακτήρων οὐχ ἅπανθ' ὅσα εἰπεῖν ἔχοιμι· μακρῶν γὰρ ἂν οἶμαι πάνυ δεήσειν λόγων· ἀλλ' αὐτὰ τὰ φανερώτατα.

Qui sit austerae compositionis character.

XXII. Τῆς μὲν οὖν αὐστηρᾶς ἁρμονίας τοιόσδε [καὶ] ὁ χαρακτήρ. ἐρείδεσθαι βούλεται τὰ ὀνόματα ἀσφαλῶς, καὶ στάσεις λαμβάνειν ἰσχυράς, ὥστ' ἐκ περιφανείας ἕκαστον ὄνομα ὁρᾶσθαι, ἀπέχειν τ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ μόρια διαστάσεις ἀξιολόγους αἰσθητοῖς χρόνοις διειργόμενα· τραχείαις τε χρῆσθαι πολλαχῇ καὶ ἀντιτύποις ταῖς συμβολαῖς, οὐδὲν αὐτῇ διαφέρει, οἷον γίνονται τῶν λογάδην συντιθεμένων ἐν οἰκοδομίαις λίθων αἱ μήτ' εὐγώνιοι, μήτε συνεξεσμέναι βάσεις, ἀργαὶ δέ τινες καὶ αὐτοσχέδιοι· μεγάλοις τε καὶ διαβεβηκόσιν εἰς πλάτος ὀνόμασιν ὡς τὰ πολλὰ μηκύνεσθαι φιλεῖ. τὸ γὰρ ἐκ βραχείας συλλαβῆς συνάγεσθαι, πολέμιον αὐτῇ, πλὴν εἴ ποτε ἀνάγκη βιάζοιτο

Ἐν μὲν δὴ τοῖς ὀνόμασι ταῦτα πειρᾶται διώκειν, καὶ τούτων γλίχεται· ἐν δὲ τοῖς κώλοις ταῦτά τ' οὐχ ἧττον ἐπιτηδεύει, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς ἐκλέγεται, καὶ οὔτε πάρισα βούλεται τὰ κῶλα ἀλλήλοις εἶναι, οὔτε παρόμοια, οὔτ' ἀναγκαίᾳ δουλεύοντα ἀκολουθίᾳ, ἀλλ' εὐγενῆ καὶ ἁπλᾶ καὶ ἐλεύθερα. φύσει τ' ἐοικέ-
11 ναι μᾶλλον αὐτὰ βούλεται, ἢ τέχνῃ, καὶ κατὰ πάθος λέγεσθαι μᾶλλον, ἢ κατ' ἦθος. περιόδους δὲ συντιθέναι συναρτιζούσας τὸν νοῦν τὰ πολλὰ μὲν οὔτε βούλεται· εἰ δέ ποτε αὐτομάτως ἐπὶ τοῦτο κατενεχθείη, τὸ ἀνεπιτήδευτον ἐμφαίνειν ἐθέλει καὶ ἀφελές· οὔτε προσθήκαις τισὶν ὀνομάτων, ἵνα ὁ κύκλος ἐκπληρωθῇ, μηδὲν ὠφελούσαις τὸν νοῦν χρωμένη, οὔθ' ὅπως αἱ βάσεις αὐτῶν γένοιντο θεατρικαί τινες, ἢ γλαφυραί, σπουδὴν ἔχουσα· οὐδ' ἵνα τῷ πνεύματι τοῦ λέγοντος ὦσιν αὐτάρκεις συμμετρούμεναι μὰ Δία. οὐδ' ἄλλην πραγματείαν τοιαύτην ἐπιτηδεύει, οὐδ' ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἁρμονίας, κατὰ ταῦτα δὲ πτώσεις, ποικίλη περὶ τοὺς σχηματισμούς, ὀλιγοσύνδεσμος, ἄναρθρος, ἐν πολλοῖς ὑπεροπτικὴ τῆς ἀκολουθίας, ἥκιστα ἀνθηρά, μεγαλόφρων, αὐθέκαστος, ἀκόμψευτος, τὸν ἀρχαϊσμὸν καὶ τὸ πῖνον ἔχουσα κάλλος.

Ταύτης δὲ τῆς ἁρμονίας πολλοὶ μὲν ἐγένοντο ζηλωταὶ κατά τε ποίησιν καὶ ἱστορίαν καὶ λόγους πολιτικούς, διαφέροντες δὲ τῶν ἄλλων, ἐν μὲν ἐπικῇ ποιήσει ὅ τε Κολοφώνιος Ἀντίμαχος καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὁ φυσικός· ἐν δὲ μελοποιΐᾳ Πίνδαρος· ἐν δὲ τραγῳδίᾳ Αἰσχύλος· ἐν δ' ἱστορίᾳ Θουκυδίδης. ἐν

δὲ πολιτικοῖς λόγοις Ἀντιφῶν. ἐνταῦθα ἡ μὲν ὑπόθεσις ἀπῄτει πολλὰ παρασχέσθαι τῶν εἰρημένων ἑκάστου παραδείγματα, καὶ ἴσως οὐκ ἂν ἀηδὴς ὁ λόγος ἐγένετο, πολλοῖς ὥσπερ ἄνθεσι ποικιλλόμενος ἐαρινοῖς· ἀλλ' ὑπέρμετρον ἔμελλε φανήσεσθαι τὸ σύνταγμα, καὶ σχολικὸν μᾶλλον, ἢ παραγγελτικόν. οὐ μὲν δὴ ἀνέλεγκτα παραλιπεῖν τὰ ῥηθέντα ἥρμοττεν, ὡς δὴ φανερὰ καὶ οὐ δεόμενα μαρτυρίας. ἔδει δέ πως τὸ μέτριον ἀμφοῖν λαβεῖν, καὶ μήτε πλεονάσαι τοῦ καιροῦ, μήτ' ἐλλιπεῖν τῆς πίστεως. τοῦτο δὴ πειράσομαι ποιῆσαι, δείγματα λαβὼν ὀλίγα παρὰ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν. ποιητῶν μὲν οὖν Πίνδαρος ἀρκέσει παρακληθεὶς, συγγραφέων δὲ Θουκυδίδης· κράτιστοι γὰρ οὗτοι ποιηταὶ τῆς αὐστηρᾶς ἁρμονίας. ἀρχέτω δὲ Πίνδαρος, καὶ τούτου διθύραμβός τις, οὗ ἐστιν ἀρχή· „Δεῦτ' ἐν „χορὸν, Ὀλύμπιοι, ἐπί τε κλυτὰν πέμπετε χάριν, „θεοί· πολύβατον οἵ τ' ἄστεος ὀμφαλὸν θυόεντα ἐν „ταῖς ἱεραῖς Ἀθήναις οἰχνεῖτε, πανδαίδαλόν τ' εὐκλέ' „ἀγοράν. ἰοδέτων λάβετε στεφάνων τῶν ἐαριδρέπτων „λοιβάν. Διόθεν τέ με σὺν Ἀγλαΐᾳ ἴδετε, πορευ„θέντες ἀοιδαῖς δεύτερον ἐπὶ κισσοδέταν θεόν, ὃν „Βρόμιον, ὃν Ἐριβόαν βροτοὶ καλέομεν· γόνον „ὑπάτων τε πατέρων μέλπομεν, γυναικῶν τε Καδ„μείαν Σεμέλαν. ἐν Ἀργείᾳ Νεμέᾳ μάντιν οὐ λαν„θάνει φοίνικος ἔρνος, ὁπότ', οἰχθέντος Ὡρᾶν θα„λάμου, εὔοδμον ἐπαΐωσιν ἔαρ φυτὰ νεκτάρεα. „τότε βάλλεται, τότε ἐπ' ἄμβροτον χέρσον ἐρατὰ „ἴων φόβα, ῥόδα τε κόμαισι μίγνυνται. ὑμνεῖτε

„ὀμφᾷ μελέων σὺν αὐλοῖς· ὑμνεῖτε Σεμέλαν ἑλι„κάμπυκα, χοροί.“ Ταῦθ' ὅτι μέν ἐστιν ἰσχυρὰ καὶ στιβαρὰ καὶ ἀξιωματικὰ, καὶ πολὺ τὸ αὐστηρὸν ἔχει, τραχύνει τ' ἀλύπως καὶ πικραίνει τὰς ἀκοὰς μετρίως, ἀνακέκληταί τε τοῖς χρόνοις, καὶ διαβέβηκεν ἐπὶ τὸ πολὺ ταῖς ἁρμονίαις, καὶ οὔτε θεατρικὸν δὴ τοῦτο καὶ γλαφυρὸν ἐπιδείκνυται κάλλος, ἀλλὰ τὸ ἀρχαϊκὸν ἐκεῖνο καὶ τὸ αὐστηρὸν, ἅπαντες ἂν, οἶδ' ὅτι, μαρτυρήσειαν οἱ μετρίαν αἴσθησιν ἔχοντες περὶ λόγους. τίνι δὲ κατασκευασθέντα ἐπιτηδεύσει τοιαῦτα γέγονεν· οὐ γὰρ ἄνευ γε τέχνης καὶ λόγου τινὸς, αὐτοματισμῷ καὶ τύχῃ χρησάμενα, τοῦτον εἴληφε τὸν χαρακτῆρα· ἐγὼ πειράσομαι δεικνύειν.

Τὸ πρῶτον αὐτῷ κῶλον ἐκ τεσσάρων σύγκειται λέξεως μορίων, ῥήματος καὶ συνδέσμου καὶ δυοῖν προσηγορικῶν· τὸ μὲν οὖν ῥῆμα καὶ ὁ σύνδεσμος, συναλοιφῇ κερασθέντα, οὐκ ἀηδῆ πεποίηκε τὴν ἁρμονίαν· τὸ δὲ προσηγορικὸν, τῷ συνδέσμῳ συντιθέμενον, ἀποτετράχυκεν ἀξιολόγως τὴν ἁρμογήν. τὸ γὰρ „Ἐν χορὸν“ ἀντίτυπόν τε καὶ οὐκ εὐπετές, τοῦ μὲν συνδέσμου λήγοντος εἰς ἡμίφωνον στοιχεῖον, τὸ ν; τοῦ δὲ προσηγορικοῦ τὴν ἀρχὴν λαμβάνοντος ἀφ' ἑνὸς τῶν ἀφώνων, τοῦ χ· ἀσύμμικτα δὲ τῇ φύσει ταῦτα τὰ στοιχεῖα καὶ ἀκόλλητα. οὐ γὰρ πέφυκε κατὰ μίαν συλλαβὴν τοῦ χ προτετάχθαι τὸ ν· ὥστ' οὐδὲ συλλαβῶν δύο τὰ μόρια γινόμενα συνάπτει τὸν ἦχον, ἀλλ' ἀνάγκη σιωπήν τινα γίνεσθαι μέσην ἀμφοῖν τὴν διορίζουσαν ἑκατέρου τῶν γραμμάτων τὰς δυνάμεις. τὸ μὲν δὴ

πρῶτον κῶλον οὕτω τραχύνεται τῇ θέσει. κῶλα δέ με δέξαι νυνὶ λέγειν, οὐχ οἷς Ἀριστοφάνης, ἢ τῶν ἄλλων τις μετρικῶν, διεκόσμησε τὰς ᾠδάς· ἀλλ' οἷς ἡ φύσις ἀξιοῖ διαιρεῖν τὸν λόγον, καὶ ῥητόρων παῖδες τὰς περιόδους διαιροῦσι.

Τὸ δὲ τούτῳ παρακείμενον κῶλον, τὸ „Ἐπί τε „κλυτὰν πέμπετε χάριν," βέβηκέ τε ἀπὸ τοῦ προτέρου διάβασιν ἀξιόλογον, καὶ περιείληφεν ἐν αὐτῷ πολλὰς ἁρμονίας ἀντιτύπους. ἄρχει μὲν γὰρ αὐτοῦ στοιχεῖον ἓν τῶν φωνηέντων, τὸ ε, καὶ παράκειται ἑτέρῳ φωνήεντι, τῷ ι· εἰς τοῦτο γὰρ ἔληξε τὸ πρὸ αὐτοῦ. οὐ συναλείφεται δ' οὐδὲ ταῦτα ἀλλήλοις, οὐδὲ προτάττεται κατὰ μίαν συλλαβὴν τὸ ι τοῦ ε· σιωπὴ δή τις ἡ μεταξὺ ἀμφοῖν γίνεται διερείδουσα τῶν μορίων ἑκάτερον, καὶ τὴν βάσιν ἀποθοῦσα αὐτοῖς ἀσφαλῆ. ἐν δὲ τῇ κατὰ μέρος συνθέσει τῶν κώλων, τοῖς μὲν „Ἐπί τε συνδέσμοις," ἀφ' ὧν ἄρχεται τὸ κῶλον· εἴτε ἄρα πρόθεσιν αὐτῶν δεῖ τὸ ἡγούμενον καλεῖν· τὸ προσηγορικὸν ἐπικείμενον μόριον „Κλυτὰν" ἀντίτυπον πεποίηκε καὶ τραχεῖαν τὴν σύνθεσιν. κατὰ τί δήποτε; βούλεται μὲν εἶναι βραχεῖα ἡ πρώτη συλλαβὴ τοῦ „Κλυτὰν·" μακροτέρα δέ ἐστι τῆς βραχείας, ἐξ ἀφώνου τε καὶ ἡμιφώνου καὶ φωνήεντος συνεστῶσα. τὸ δὲ μὴ εἰλικρινῶς αὐτῆς βραχὺ, καὶ ἅμα τὸ ἐν τῇ κράσει τῶν γραμμάτων δυσέκφορον, ἀναβολήν τε ποιεῖ καὶ ἐγκοπὴν τῆς ἁρμονίας. εἰ γοῦν τὸ κ τὶς ἀφέλοι τῆς συλλαβῆς, καὶ ποιήσειεν „Ἐπί τε λυτὰν," λυθήσεται καὶ τὸ βραδὺ καὶ τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας πάλιν τῷ „Κλυτὰν"

προσηγορικῷ τὸ „Πέμπετε“ ῥηματικὸν ἐπικείμενον οὐκ ἔχει συνῳδὸν, οὐδ' εὐκέραστον τὸν ἦχον· ἀλλ' ἀνάγκη στηριχθῆναι τὸ ν, καὶ, πιεσθέντος ἱκανῶς τούτου, ἀκουστὸν γενέσθαι τὸ π· οὐ γάρ ὑποτακτικόν τῷ ν τὸ π. τούτου δ' αἴτιος ὁ τοῦ στόματος σχηματισμός, οὔτε κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, οὐδὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ τῶν γραμμάτων ἐκφέρων ἑκάτερον, τὸ π καὶ τὸ ν. τοῦ μὲν γὰρ περὶ τὸν οὐρανόν τε γίνεται ἦχος, καὶ τῆς γλώσσης ἄκροις τοῖς ὀδοῦσι προσανισταμένης, καὶ τοῦ πνεύματος διὰ τῶν ῥωθώνων μεριζομένου· τοῦ δὲ π, μύσαντός τε τοῦ στόματος, καὶ οὐδὲν τῆς γλώσσης ἐνεργούσης, τοῦ τε πνεύματος κατὰ τὴν ἄνοιξιν τῶν χειλῶν τὸν ψόφον λαμβάνοντος ἀθροῦν, ὡς δὴ καὶ πρότερον εἴρηταί μοι. ἐν δὴ τῷ μεταλαμβάνειν τὸ στόμα σχηματισμὸν ἕτερον ἐξ ἑτέρου, μήτε συγγενῆ, μήτε παρόμοιον, ἐμπεριλαμβάνεταί τις χρόνος, δι' οὗ συνίσταται τὸ λεῖον καὶ εὐπετὲς τῆς ἁρμονίας, καὶ ἅμα οὐδὲ ἡ προηγουμένη τοῦ „Πέμπετε“ συλλαβὴ μαλακὸν ἔχει τὸν ἦχον, ἀλλ' ὑποτραχύνει τὴν ἀκοὴν, ἄρχουσά τ' ἐξ ἀφώνου καὶ λήγουσα εἰς ἡμίφωνον. τῷ τε „Χάριν“ τὸ „Θεοὶ“ παρακείμενον ἀνακόπτει τὸν ἦχον, καὶ ποιεῖ τὸν διορισμὸν ἀξιόλογον τῶν μορίων· τοῦ μὲν εἰς ἡμίφωνον λήγοντος, τοῦ ν· τοῦ δὲ ἄφωνον ἔχοντος ἡγούμενον, τὸ θ. οὐδενὸς δὲ πέφυκε προτάττεσθαι τῶν ἀφώνων τὰ ἡμίφωνα.

Τούτοις ἐπιφέρεται τρίτον κῶλον τουτί· „Πολύβατον οἵ τ' ἄστεος ὀμφαλὸν θυόεντα ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀθήναις οἰχνεῖτε.“ ἐνταῦθα τῷ τε „Ὀμφα-

λόν," εἰς τὸ ν λήγοντι, τὸ „Θυόεντα" παρακείμενον, ἀπὸ τοῦ θ ἀρχόμενον, ὁμοίαν ἀποδίδωσιν ἀντιτυπίαν τῇ πρότερον· καὶ τῷ „Θυόεντα," εἰς φωνῆεν, τὸ α, λήγοντι, ἐπεζευγμένον τὸ „Ἐν ταῖς ἱεραῖς," ἀπὸ φωνήεντος, τοῦ ε, λαμβάνον τὴν ἀρχὴν, διέσπακε τῷ μεταξὺ χρόνῳ τὸν ἦχον οὐκ ὄντι ὀλίγῳ. τούτοις ἐκεῖνα ἕπεται· „Πανδαίδαλόν τ' εὐκλέ' ἀγοράν·" τραχεῖα κἀνταῦθα καὶ ἀντίτυπος ἡ συζυγία. ἡμιφώνῳ γὰρ ἄφωνον συνάπτεται γράμμα, τῷ ν τὸ τ· καὶ διαβέβηκεν ἀξιόλογον διάστασιν ἡ μεταξὺ τοῦ τε προσηγορικοῦ, τοῦ „Πανδαίδαλον;" καὶ τῆς συναλοιφῆς τῆς ἐπισυναπτομένης αὐτῷ. μακραὶ γάρ εἰσιν ἀμφότεραι, μείζων δ' οὐκ ὀλίγῳ τῆς συμμετρίας ἡ συναλείφουσα τὰς δύο συλλαβὰς, ἐξ ἀφώνου τε καὶ δυοῖν συνεστῶσα φωνηέντων. εἰ γοῦν τις ἀφέλοιτο αὐτῆς τὸ τ, καὶ ποιήσειε „Πανδαίδαλον εὐκλέ' ἀγο„ράν," εἰς τὸ δίκαιον ἐλθοῦσα μέτρον, εὐπετεστέραν ποιήσει τὴν ἁρμονίαν.

Ὅμοια τούτοις ἐστὶ κἀκεῖνα· „Ἰοδέτων λάβετε „στεφάνων." παράκειται δύο ἡμίφωνα ἀλλήλοις, τὸ ν καὶ τὸ λ, φυσικὴν οὐκ ἔχοντα συζυγίαν, τῷ μὴ κατὰ τοὺς ὁμοίους σχηματισμοὺς τοῦ στόματος ἐκφέρεσθαι. καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις λεγόμενα μηκύνεταί τε ταῖς συλλαβαῖς, καὶ διέστηκε ταῖς ἁρμονίαις ἐπὶ πολύ· „Στεφάνων τῶν ἐαριδρέπτων." μακραὶ γὰρ καὶ δεῦρο συγκρούονται συλλαβαὶ τὸ δίκαιον ὑπεραίρουσαι μέτρον· ἥ τε λήγουσα τοῦ „Στεφάνων" μορίου, δυσὶ περιλαμβάνουσα ἡμιφώνοις φωνῆεν γράμμα φύσει μακρόν, καὶ ἡ συναπτομένη ταύτῃ, τρισὶ μη-

κυνθεῖσα γράμμασιν, ἀφώνῳ καὶ φωνήεντι μακρῶς λεγομένῳ καὶ ἡμιφώνῳ. διορισμός τ' οὖν γέγονε τοῖς μήκεσι τῶν συλλαβῶν, καὶ ἀντιτυπία τῇ παραθέσει τῶν γραμμάτων, οὐκ ἔχοντος τοῦ τ συνῳδὸν τῷ ν τὸν ἦχον, ὡς καὶ πρότερον εἴρηκα παράκειται δὲ καὶ τῷ „Λοιβὰν“, εἰς τὸ ν λήγοντι, ἀπὸ τοῦ δ ἀρχόμενον ἄφωνον, τὸ „Διόθεν τέ με·“ καὶ τῷ „Σὺν Ἀγλαΐᾳ,“ εἰς τὸ ι λήγοντι, τὸ „Ἴδετε πορευθέντες ἀοι- „δαῖς,“ ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ι. πολλά τις ἂν εὕροι τοιαῦτα, ὅλην τὴν ᾠδὴν σκοπῶν.

Ἵνα δὲ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν εἰπεῖν ἐγγένηταί μοι χρόνος, Πινδάρου μὲν ἅλις ἔστω· Θουκυδίδου δὲ λαμβανέσθω λέξις ἡ ἐκ τοῦ προοιμίου ἥδε· „Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν „Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν „πρὸς ἀλλήλους, ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου, „καὶ ἐλπίσας, μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον „τῶν προγεγενημένων, τεκμαιρόμενός τε, ὅτι ἀκμά- „ζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι παρασκευῇ „τῇ πάσῃ, καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὁρῶν ξυνιστάμε- „νον πρὸς ἑκατέρους, τὸ μὲν εὐθὺς, τὸ δὲ καὶ δια- „νοούμενον. κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἑλ- „λησιν ἐγένετο καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, ὡς δὲ „εἰπεῖν, καὶ ἐπὶ πλείστων ἀνθρώπων. τὰ γὰρ πρὸ „αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα, σαφῶς μὲν εὑρεῖν „διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατον ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων, „ὧν ἐπιμακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμ- „βαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι, οὔτε κατὰ „τοὺς πολέμους, οὔτε ἐς τὰ ἄλλα. φαίνεται γὰρ ἡ

,νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμέ-
„νη, ἀλλὰ μεταναστάσεις τε οὖσαι τὰ πρότερα, καὶ
„ῥᾳδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀπολείποντες, βιαζό-
„μενοι ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων. τῆς γὰρ ἐμπορίας
„οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔ-
„τε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ
„ἑαυτῶν ἕκαστοι, ὅσον ἀποζῆν, καὶ περιουσίαν χρη-
„μάτων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γῆν φυτεύοντες· ἄδηλον
„ὄν, ὁπότε τις ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων,
„ἄλλος ἀφαιρήσεται· τῆς καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου
„τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χα-
„λεπῶς ἀνίσταντο."

Αὕτη πάλιν ἡ λέξις, ὅτι μὲν οὐκ ἔχει λείας, οὐδὲ συνεξεσμένας ἀκριβῶς τὰς ἁρμονίας, οὐδέ ἐστιν εὐεπὴς, καὶ λεληθότως ὀλισθαίνουσα διὰ τῆς ἀκοῆς, ἀλλὰ πολὺ τὸ ἀντίτυπον καὶ τραχὺ καὶ στρυφνὸν ἐμφαίνει, καὶ ὅτι πανηγυρικῆς μὲν, ἢ θεατρικῆς, οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐφάπτεται χάριτος, ἀρχαϊκὸν δέ τι καὶ αὔθαδες ἐπιδείκνυται κάλλος, ὡς πρὸς εἰδότας ὁμοίως τοὺς ἀπαιδεύτους ἅπαντας, οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἄλλως τε καὶ αὐτοῦ τοῦτό γε τοῦ συγγραφέως ὁμολογήσαντος, ὅτι εἰς μὲν ἀκρόασιν ἧττον ἐπιτερπὴς ἡ γραφή ἐστι· „κτῆμα δ' εἰσαεὶ μᾶλλον, ἢ „ἀγώνισμα εἰς τὸ παραυτίκα, ἀκούειν σύγκειται." τίνα δέ ἐστι τὰ θεωρήματα, οἷς χρησάμενος [ὁ] ἀνὴρ οὕτως εὐπινῆ καὶ αὐστηρὰν πεποίηκε τὴν ἁρμονίαν, δι' ὀλίγων σημανῶ. ῥᾷον γάρ ἐστι μικρὰ μεγάλων εἶναι δείγματα τοῖς μὴ χαλεπῶς ἐπὶ τὴν τοῦ ὁμοίου τε καὶ ἀκολούθου μεταβαίνουσι θεωρίαν

Αὐτίκα ἐν ἀρχῇ τῷ „Ἀθηναῖος“ προσηγορικῷ τὸ „Ξυνέγραψε“ ῥῆμα ἐφαρμοττόμενον διΐστησιν ἀξιολόγως τὴν ἁρμονίαν. οὐ γὰρ προτάττεται τὸ σ τοῦ ξ κατὰ συνεκφορὰν τὴν ἐν μιᾷ συλλαβῇ γινομένην. δεῖ δέ, τοῦ σ σιωπῇ καταληφθέντος, τότ᾽ ἀκουστὸν γενέσθαι τὸ ξ. τοῦτο δὲ τραχύτητα ἐργάζεται καὶ ἀντιτυπίαν τὸ πάθος. ἔπειθ᾽ αἱ μετὰ τοῦτο γινόμεναι συγκοπαὶ τῶν ἤχων, τοῦ τε ν καὶ τοῦ τ καὶ τοῦ π καὶ τοῦ κ, τετράκις ἑξῆς ἀλλήλαις παρακείμεναι, χαράττουσιν εὖ μάλα τὴν ἀκοήν, καὶ διασαλεύουσιν ἀξιολόγως τὰς ἁρμονίας, ὅταν φῇ „Τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων.“ τούτων γὰρ τῶν μορίων τῆς λέξεως οὐδέν, ὅ τι οὐχὶ καταληφθῆναι δεῖ καὶ πιεσθῆναι πρότερον ὑπὸ τοῦ στόματος, περὶ τὸ τελευταῖον γράμμα, ἵνα τὸ συναπτόμενον αὐτῷ τρανὴν καὶ καθαρὰν τὴν ἑαυτοῦ λάβῃ δύναμιν. ἔτι πρὸς τούτοις ἡ τῶν φωνηέντων παράθεσις, ἡ κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ κώλου τοῦδε γενομένη ἐν τῷ „Καὶ Ἀθηναίων,“ διακέκρουκε τὸ συνεχὲς τῆς ἁρμονίας καὶ διέστακε, πάνυ αἰσθητὸν τὸν μεταξὺ λαβοῦσα χρόνον· ἀκέραστοί τε γὰρ αἱ φωναὶ τοῦ τε ι καὶ τοῦ α, καὶ ἀποκόπτουσαι τὸν ἦχον· [τὸ δὲ εὐεπὲς οἱ συνεχεῖς τε καὶ οἱ συλλειαινόμενοι ποιοῦσιν ἦχοι.]

Αὖθις ἐν τῇ δευτέρᾳ περιόδῳ προηγούμενον κῶλον τουτί· „Ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου·“ μετρίως ἁρμόσας ὁ ἀνήρ, ὡς ἂν εὔφωνόν τε καὶ μάλιστα φαίνοιτο καὶ μαλακόν· τὸ μετὰ τοῦτο πάλιν ἀποτραχύνει καὶ διασπᾷ τοῖς διαχαλάσμασι τῶν ἁρμονιῶν· „Καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιο-

„λογώτατον τῶν προγεγενημένων." τρία γὰρ ἀλλήλοις ἑξῆς οὐ διὰ μακροῦ παράκειται τὰ φωνήεντα, συγκρούσεις ἐργαζόμενα καὶ ἀνακοπὰς, καὶ οὐκ ἐῶντα τὴν ἀκρόασιν ἑνὸς κώλου συνεχοῦς φαντασίαν λαμβάνειν. ἥ τε περίοδος αὐτῷ λήγουσα εἰς τὸ „Τῶν „προγεγενημένων," οὐκ ἔχει τὴν βάσιν εὔγραμμον καὶ περιφερῆ, ἀλλ' ἀκόρυφός τις φαίνεται καὶ ἀκατάστροφος, ὥσπερ μέρος οὖσα τῆς δευτέρας, ἀλλ' οὐχὶ τῆς πρώτης τέλος.

Τὸ δ' αὐτὸ πέπονθε καὶ ἡ τρίτη περίοδος. καὶ γὰρ ἐκείνης ἀπερίγραφός ἐστι καὶ ἀνέδραστος ἡ βάσις, τελευταῖον ἔχουσα μόριον· „Τὸ δὲ καὶ διανοού„μενον·" πολλὰς ἅμα περιέχουσα καὶ αὐτὴ φωνηέντων τε πρὸς φωνήεντα ἀντιτυπίας καὶ ἡμιφώνων πρὸς ἡμίφωνα, ἅπερ ἐργάζεται τὰ μὴ συνῳδὰ τῇ φύσει καὶ τραχύτητας. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, δώδεκά που περιόδων οὐσῶν, ἃς παρεθέμην, εἴ τις αὐτὰς συμμέτρως μερίζοι πρὸς τὸ πνεῦμα, κώλων δὲ τῶν ἐμπεριλαμβανομένων *ἐν αὐταῖς οὐκ ἐλαττόνων, ἢ τριάκοντα, τὰ μὲν εὐεπῶς συγκείμενα καὶ συνεξεσμένα ταῖς ἁρμονίαις οὐκ ἂν εὕροι τις ἕξ, ἢ ἑπτὰ, τὰ πάντα κῶλα, φωνηέντων δὲ συμβολὰς ἐν ταῖς δώδεκα περιόδοις ὀλίγου δεῖν τριάκοντα, ἡμιφώνων τε καὶ ἀφώνων ἀντιτύπων καὶ πικρῶν καὶ δυσεκφόρων παραβολάς· ἐξ ὧν αἵ τ' ἀνακοπαὶ καὶ τὰ πολλὰ ἐγκαθίσματα τῇ λέξει γέγονε τοσαῦτα τὸ πλῆθος, ὥστ' ὀλίγου δεῖν καθ' ἕκαστον αὐτῆς μόριον εἶναί τι τῶν τοιούτων. πολλὴ δὲ ἡ τῶν κώλων ἀσυμμετρία πρὸς ἄλληλα, καὶ ἡ τῶν περιόδων ἀνωμαλία, καὶ ἡ

τῶν σχηματισμῶν καινότης, καὶ τὸ τῆς ἀκολουθίας ὑπεροπτικὸν, καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα χαρακτηριστικὰ τῆς ἀκομψεύτου τε καὶ αὐστηρᾶς ἐπελογισάμην ὄντα ἁρμονίας. ἅπαντα γὰρ ἐπεξιέναι πάλιν ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων, καὶ καταδαπανᾷν εἰς ταῦτα τὸν χρόνον, οὐκ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι.

Quinam character sit politae floridaeque compositionis.

XXIII. Ἡ δὲ γλαφυρὰ καὶ ἀνθηρὰ σύνθεσις, ἣν δευτέραν ἐθέμην τῇ τάξει, χαρακτῆρα τοιόνδε ἔχει· οὐ ζητεῖ καθ' ἕκαστον ὄνομα ἐκ περιφανείας ὁρᾶσθαι, οὐδ' ἐν ἕδρᾳ πάντα βεβηκέναι πλατείᾳ τε καὶ ἀσφαλεῖ, οὐδὲ μακροὺς τοὺς μεταξὺ αὐτῶν εἶναι χρόνους, οὐδ' ὅλως τὸ βραδὺ καὶ σταθηρὸν, τοῦτο φίλον αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ κινεῖσθαι βούλεται τὴν ὀνομασίαν, καὶ φέρεσθαι, καὶ θάτερα κατὰ τῶν ἑτέρων ὀνομάτων ὀχεῖσθαι, τὴν ἀλληλουχίαν λαμβάνοντα βάσιν, ὥσπερ τὰ ῥέοντα νάματα καὶ μηδέποτε ἀτρεμοῦντα· συνειλῆφθαί τ' ἀλλήλοις ἀξιοῖ καὶ συνυφάνθαι τὰ μόρια τῆς λέξεως ὄψιν ἀποτελοῦντα εἰς δύναμιν. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν αἱ τῶν ἁρμονιῶν ἀκρίβειαι, χρόνον αἰσθητὸν οὐδένα τὸν μεταξὺ τῶν ὀνομάτων λαμβάνουσαι· ἔοικέ τε κατὰ τοῦτο τὸ μέρος εὐητρίοις ὑφαῖς, ἢ γραφαῖς συνεφθαρμένα τὰ φωτεινὰ τοῖς σκιεροῖς ἐχούσαις. εὔφωνά τε βούλεται εἶναι πάντα ὀνόματα καὶ λεῖα, καὶ μαλακὰ, καὶ παρθενωπά. τραχείαις δὲ συλλαβαῖς καὶ ἀντιτύποις ἀπέχθεταί που· τὸ δὲ θρασὺ πᾶν καὶ παρακεκινδυνευμένον καὶ δι' εὐλαβείας ἔχει.

Οὐ μόνον δὲ τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασιν ἐπιτηδείως συνηρμόσθαι βούλεται καὶ συνεξέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ κῶλα τοῖς κώλοις συνυφάνθαι, καὶ πάντα εἰς περίοδον τελευτᾶν, κώλου τε μῆκος, ὃ μὴ βραχύτερον ἔσται, μηδὲ μεῖζον, τοῦ μετρίου, καὶ περιόδου χρόνον, οὗ πνεῦμα τέλειον ἀνδρὸς κρατήσει· ἀπερίοδον δὲ λέξιν, ἢ περίοδον ἀκώλιστον, ἢ κῶλον ἀσύμμετρον, οὐκ ἂν ὑπομείνειεν ἐργάσασθαι. χρῆται δὲ καὶ ῥυθμῶν οὐ τοῖς μηκίστοις, ἀλλὰ τοῖς μέσοις τε καὶ βραχυτέροις· καὶ τῶν περιόδων τὰς τελευτὰς εὐρύθμους εἶναι βούλεται καὶ βεβηκυίας, ὡς ἀπὸ στάθμης· τἀναντία ποιοῦσα ἐν ταῖς τούτων ἁρμογαῖς, ἢ ταῖς τῶν ὀνομάτων. ἐκεῖνα μὲν γὰρ συναλείφει, ταύτας δὲ διΐστησι, καὶ ὥσπερ ἐκ περιόπτου βούλεται φανερὰς εἶναι. σχήμασί τ' οὐ τοῖς ἀρχαιοπρεπεστάτοις, οὐδ' ὅσοις ἢ σεμνότης τις, ἢ βάρος, ἢ πῖνος πρόσεστιν, ἀλλὰ τοῖς τρυφεροῖς καὶ μαλακοῖς ὡς τὰ πολλὰ χρῆσθαι φιλεῖ· ἐν οἷς πολὺ τὸ ἀπατηλόν ἐστι καὶ θεατρικόν. ἵνα δὲ κοινότερον εἴπω, τοὐναντίον ἔχει σχῆμα τῇ προτέρᾳ κατὰ μέγιστα· ὑπὲρ ὧν οὐδὲν δέομαι πάλιν λέγειν.

Ἀκόλουθον δ' ἂν εἴη καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πρωτεύσαντας καταριθμήσασθαι. ἐποποιῶν μὲν οὖν ἔγωγε μάλιστα νομίζω τουτονὶ τὸν χαρακτῆρα ἐπεξεργάσασθαι Ἡσίοδον· μελοποιῶν δὲ Σαπφώ, καὶ μετὰ ταύτην Ἀνακρέοντά τε καὶ Σιμωνίδην· τραγῳδοποιῶν δὲ μόνον Εὐριπίδην· συγγραφέων δ' ἀκριβῶς μὲν οὐδένα, μᾶλλον δὲ τῶν πολλῶν Ἔφορόν τε καὶ Θεόπομπον· ῥητόρων τ' Ἰσοκράτην· θήσω δε

καὶ ταῦτα παραδείγματα τῆς ἁρμονίας, ποιητῶν μὲν προχειρισάμενος Σαπφὼ, ῥητόρων δ' Ἰσοκράτην. ἄρξομαι δ' ἀπὸ τῆς μελοποιοῦ.

Ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφροδίτα,
Παῖ Διὸς, δολοπλόκε, λίσσομαί σε,
Μή μ' ἄσαισι, μηδ' ἀνίαισι δάμνα,
Πότνια, θῦμον·
Ἀλλὰ τυῖδ' ἔλθ', αἴποκα κἀτερῶτα
Τᾶς ἐμᾶς αὔδας ἀΐοισα πόλλυ
Ἔκλυες, πατρὸς δὲ δόμον λιποῖσα,
Χρύσεον ἦλθες
Ἅρμ' ὑποζεύξασα. κάλοι δέ σ' ἆγον
Ὠκέες στροῦθοι, περὶ γᾶς μελαίνας
Πύκνα δινεῦντες πτερ' ἀπ' ὠρανῶ αἰθέρος διὰ μέσσω.
Αἶψ' ἀλλ' ἐξίκοντο· Τὺ δ', ὦ μάκαιρα,
Μειδιάσαισ' ἀθανάτῳ προσώπῳ,
Ἤρε, ὅ ττι δ' ἦν τὸ πέπονθα, κ' ὅ ττι
Δὴν τε κάλημμι·
Κ' ὅ ττ' ἐμῷ μάλιστα θέλω γενέσθαι
Μαινόλᾳ θύμῳ· τίνα δ' αὖτε πείθημμι σαγηνέσσαν φιλότητα· Τίς σ', ὦ
Σαπφοῖ, ὑβρίζει;
Καὶ γὰρ αἰ φεύγει, ταχέως διώξει·
Αἰ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δώσει·
Αἰ δὲ μὴ φιλεῖ, ταχέως φιλάσει,
Ἤ οὐκὶ ἐθέλλοις.
Ἐλθέ μοι καὶ νῦν, χαλεπᾶν δὲ λῦσον
Ἐκ μεριμνᾶν, ὅσσα δέ μοι τελέσσαι

Θῦμος ἱμέῤῥει, τέλεσον, σὺ δ' αὐτὰ
Σύμμαχος ἔσσο.

ταύτης τῆς λέξεως ἡ εὐέπεια καὶ ἡ χάρις ἐν τῇ συνεπείᾳ καὶ λειότητι γέγονε τῶν ἁρμονιῶν. παράκειται γὰρ ἀλλήλοις τὰ ὀνόματα καὶ συνύφανται κατά τινας οἰκειότητας καὶ συζυγίας φυσικὰς τῶν γραμμάτων. τὰ γὰρ φωνήεντα τοῖς ἀφώνοις τε καὶ ἡμιφώνοις συνάπτεται, μικροῦ δεῖν, δι' ὅλης τῆς ᾠδῆς, ὅσα προτάσσεσθαί τε καὶ ὑποτάσσεσθαι· ἡμιφώνων δὲ πρὸς ἡμίφωνα, καὶ φωνηέντων πρὸς ἄλληλα συμπτώσεις αἱ διασαλεύουσαι τοὺς ἤχους ὀλίγαι πάνυ εἰσίν. ἔγωγ' οὖν ὅλην τὴν ᾠδὴν ἀνασκοπούμενος, πέντε, ἢ ἓξ ἴσως εὗρον, ἐν τοῖς τοσούτοις ὀνόμασι καὶ ῥήμασι καὶ τοῖς ἄλλοις μορίοις, ἡμιφώνων τε γραμμάτων συμπλοκὰς τῶν μὴ πεφυκότων ἀλλήλοις κεράννυσθαι, καὶ οὐδὲ ταύτας ἐπὶ πολὺ τραχυνούσας τὴν εὐέπειαν εὑρίσκω· φωνηέντων δὲ παραθέσεις, τὰς μὲν ἐν τοῖς κώλοις αὐτοῖς γινομένας, ἔτι ἐλάττους, ἢ τοσαύτας· τὰς δὲ συναπτούσας τὰ κῶλα ἀλλήλοις, ὀλίγῳ τινὶ τούτων πλείονας. εἰκότως δὴ γέγονεν ἡ λέξις εὔρους τις καὶ μαλακὴ, τῆς ἁρμονίας τῶν ὀνομάτων μηδὲν ἀποκυματιζούσης τὸν ἦχον. ἔλεγον δ' ἂν καὶ τὰ λοιπὰ τῆς συνθέσεως ταύτης ἰδιώματα, καὶ ἀπεδείκνυον ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων τοιαῦτα ὄντα, οἷα ἐγώ φημι, εἰ μὴ μακρὸς ἔμελλεν ὁ λόγος γενήσεσθαι, καὶ ταυτολογίας τινὰ δόξαν παρέχειν. ἐξέσται γάρ σοι παντὶ τ' ἄλλῳ καθ' ἓν ἕκαστον τῶν ἐξηριθμημένων ὑπ' ἐμοῦ κατὰ τὴν προέκθεσιν τοῦ χαρακτῆρος ἐπιλέγεσθαί τε καὶ σκο-

πεῖν ἐπὶ παραδειγμάτων κατὰ πολλὴν εὐκαιρίαν καὶ σχολήν. ἐμοὶ δ' οὐκ ἐγχωρεῖ τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ἀπόχρη δεῖξαι μόνον ἀρκούντως, ἃ βούλομαι τοῖς δυνησομένοις παρακολουθῆσαι.

Ἑνὸς ἔτι παραθήσω λέξιν ἀνδρὸς εἰς τὸν αὐτὸν κατεσκευασμένην χαρακτῆρα, Ἰσοκράτους τοῦ ῥήτορος, ὃν ἐγὼ μάλιστα πάντων οἴομαι τῶν πεζῇ τῇ λέξει χρησαμένων ταύτην ἀκριβοῦν τὴν ἁρμονίαν. ἔστι δὲ ἡ λέξις ἐκ τοῦ Ἀρεοπαγιτικοῦ ἥδε· „Πολ-„λοὺς ὑμῶν οἴομαι θαυμάζειν, ἥντινά ποτε γνώμην „ἔχων, περὶ σωτηρίας τὴν πρόσοδον ἐποιησάμην, „ὥσπερ τῆς πόλεως ἐν κινδύνοις οὔσης, ἢ σφαλερῶς „αὐτῇ τῶν πραγμάτων καθεστώτων, ἀλλ' οὐ πλείους „μὲν τριήρεις, ἢ διακοσίας, κεκτημένης, εἰρήνην δὲ „καὶ τὰ περὶ τὴν χώραν ἀγούσης, καὶ τῶν κατὰ „θάλατταν ἀρχούσης· ἔτι δὲ συμμάχους ἐχούσης „πολλοὺς μέν, τοὺς ἑτοίμως ἡμῖν, ἤν τι δέῃ, βοη-„θήσοντας, πολὺ δὲ πλείους, τοὺς τὰς συντάξεις ὑπο-„τελοῦντας. καὶ τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας. ὧν „ὑπαρχόντων, ἡμᾶς μὲν ἄν τις φήσειεν εἰκὸς εἶναι „θαῤῥεῖν, ὡς πόῤῥω τῶν κινδύνων ὄντας· τοῖς δ' „ἐχθροῖς τοῖς ἡμετέροις προσήκειν δεδιέναι, καὶ „βουλεύεσθαι περὶ σωτηρίας. ὑμεῖς μὲν οὖν οἶδ' „ὅτι τούτῃ χρώμενοι τῷ λογισμῷ, καὶ τῆς ἐμῆς „προσόδου καταφρονεῖτε, καὶ πᾶσαν ἐλπίζετε τὴν „Ἑλλάδα ταύτῃ τῇ δυνάμει κατασχήσειν· ἐγὼ δὲ „δι' αὐτὰ ταῦτα τυγχάνω δεδιώς. ὁρῶ γὰρ τῶν πό-„λεων τὰς ἄριστα πράττειν οἰομένας, κάκιστα συμ-„βουλευομένας· καὶ τὰς μάλιστα θαῤῥούσας, εἰς

„πλείους κινδύνους καθισταμένας. αἴτιον δὲ τούτων „ἐστὶν, ὅτι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν οὐδὲν αὐ„τὸ καθ' αὑτὸ παραγίνεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ „συντέτακται καὶ συνακολουθεῖ τοῖς μὲν πλούτοις „καὶ ταῖς δυναστείαις ἄνοια, καὶ μετὰ ταύτης ἀκο„λασία, ταῖς δὲ ἐνδείαις καὶ ταῖς ταπεινότησι σω„φροσύνη καὶ πολλὴ μετριότης. ὥστε χαλεπὸν εἶναι „διαγνῶναι, ποτέραν ἄν τις δέξαιτο τῶν μερίδων „τούτων τοῖς παισὶ τοῖς αὑτοῦ καταλιπεῖν· ἴδοιμεν „γὰρ ἄν, ἐκ μὲν τῆς φαυλοτέρας εἶναι δοκούσης „ἐπὶ τὸ βέλτιον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς πράξεις ἐπιδι„δούσας· ἐκ δὲ τῆς κρείττονος φαινομένης ἐπὶ τὸ „χεῖρον εἰθισμένας μεταπίπτειν."

Ταῦθ' ὅτι συνείληπταί τε καὶ συγκέχρωσται, καὶ οὐ καθ' ἓν ἕκαστον ὄνομα ἐν ἕδρᾳ περιφανεῖ καὶ πλατείᾳ βέβηκεν, οὐδ' ἐν μακροῖς τοῖς μεταξὺ χρόνοις διείργεται καὶ διαβέβηκεν ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἐν κινήσει τ' ὄντα φαίνεται καὶ φορᾷ καὶ ῥύσει συνεχεῖ, πραεῖαί τ' αὐτῶν εἰσι καὶ μαλακαὶ καὶ προπετεῖς αἱ συνάπτουσαι τὴν λέξιν ἁρμονίαι, τὸ ἄλογον ἐπιμαρτυρεῖ τῆς ἀκοῆς πάθος. ὅτι δ' οὐκ ἄλλα τινὰ τούτων ἐστὶν αἴτια, ἢ τὰ προειρημένα ὑπ' ἐμοῦ περὶ τῆς ἀγωγῆς ταύτης τῶν λόγων, ῥᾴδιον ἰδεῖν. φωνηέντων μὲν γὰρ ἀντιτυπίαν οὐκ ἄν τις οὐδεμίαν εὕροι, ἐν γοῦν οἷς παρεθέμην ἀριθμοῖς. οἶμαι δ' οὐδ' ἐν ὅλῳ τῷ λόγῳ, πλὴν εἴ τί με διαλέληθεν· ἡμιφώνων δὲ καὶ ἀφώνων ὀλίγας, καὶ οὐ πάνυ ἐκφανεῖς, οὐδὲ συνεχεῖς. ταῦτα δὲ τῆς εὐεπείας αἴτια τῇ λέξει γέγονε, καὶ ἡ τῶν κώλων συμμετρία

πρὸς ἄλληλα, τῶν τε περιόδων ὁ κύκλος, ἔχων τι περιφανὲς καὶ εὔγραμμον καὶ τεταμιευμένον ἄκραις ταῖς συμμετρίαις. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα οἱ σχηματισμοὶ οἱ πολὺ τὸ νεαρὸν ἔχοντες· εἰσὶ γὰρ ἀντίθετοι, καὶ παρόμοιοι, καὶ πάρισοι, καὶ οἱ παραπλήσιοι τούτοις, ἐξ ὧν ἡ πανηγυρικὴ διάλεκτος ἀποτελεῖται. οὐκ ἀναγκαῖον εἶναί μοι δοκῶ μηκύνειν καὶ τὰ λοιπὰ διεξιών· ἱκανῶς γὰρ εἴρηται καὶ περὶ ταύτης τῆς θέσεως, ὅσα γε ἥρμοττεν.

Qui communis sit mediaeque compositionis character.

XXIV. Ἡ δὲ τρίτη τε καὶ μέση τῶν εἰρημένων δυοῖν ἁρμονιῶν, ἣν κοινὴν καλῶ, σπάνει τε κυρίου καὶ κρείττονος ὀνόματος, σχῆμα μὲν ἴδιον οὐδὲν ἔχει, κεκέρασται δέ πως ἐξ ἐκείνων μετρίως, καὶ ἔστιν ἐκλογή τις τῶν ἐν ἑκατέρᾳ κρατίστων. αὕτη δοκεῖ μοι τὰ πρωτεῖα ἐπιτηδεία εἶναι φέρεσθαι, ἐπειδὴ μεσότης μέν ἐστι· μεσότης δὲ ἡ ἀρετὴ καὶ βίων, καὶ ἔργων, καὶ τεχνῶν, ὡς Ἀριστοτέλει δοκεῖ, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι κατ᾽ ἐκείνην τὴν αἵρεσιν φιλοσοφοῦσιν. ὁρᾶται δὲ, ὥσπερ ἔφην καὶ πρότερον, οὐ κατὰ ἀπαρτισμὸν, ἀλλ᾽ ἐν πλάτει, καὶ τὰς ἰδίας πολλὰς ἔχει διαφοράς· οἵ τε χρησάμενοι αὐτῇ, οὐ τὰ αὐτὰ πάντες, οὐδ᾽ ὁμοίως ἐπετήδευσαν, ἀλλ᾽ οἱ μὲν ταῦτα μᾶλλον, οἱ δ᾽ ἐκεῖνα ἐπέτεινάν τε καὶ ἀνῆκαν, ἄλλως ἄλλοι τὰ αὐτὰ, καὶ πάντες ἐγένοντο λόγου ἄξιοι κατὰ πάσας τὰς ἰδέας τῶν λόγων.

Κορυφὴ μὲν οὖν ἁπάντων καὶ σκοπὸς,
Ἐξ οὗ πως πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα
Καὶ πᾶσαι κρῆναι, ——

δικαίως ἂν Ὅμηρος λέγοιτο. πᾶς γὰρ αὐτῷ τόπος, οὗ τις ἂν ἅψηται, ταῖς τ' αὐστηραῖς καὶ ταῖς γλαφυραῖς ἁρμονίαις εἰς ἄκρον διαπεποίκιλται. τῶν δ' ἄλλων, ὅσοι τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ μεσότητα ἐπετήδευσαν, ὕστερον μὲν ἐκεῖνοι μακρῷ παρ' Ὅμηρον ἐξεταζόμενοι φαίνοιντ' ἄν· καθ' ἑαυτοὺς δ' εἰ θεωροίη τις αὐτοὺς, ἀξιοθέατοι· μελοποιῶν μὲν, Στησίχορός τε καὶ Ἀλκαῖος· τραγῳδοποιῶν δὲ, Σοφοκλῆς· συγγραφέων δὲ, Ἡρόδοτος· ῥητόρων δὲ, Δημοσθένης· φιλοσόφων δὲ, κατ' ἐμὴν δόξαν, Δημόκριτός τε καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης. τούτων γὰρ ἑτέρους εὑρεῖν ἀμήχανον ἄμεινον κεράσαντας τοὺς λόγους. καὶ περὶ μὲν τῶν χαρακτήρων ταῦτα ἱκανά. παραδείγματα δὲ τούτων οὐκ οἴομαι δεῖν φέρειν, φανερῶν πάνυ ὄντων, καὶ οὐδὲν δεομένων λόγου.

Εἰ δέ τινι δοκεῖ καὶ πόνου πολλοῦ ταῦτα καὶ πραγματείας μεγάλης ἄξια εἶναι, καὶ μάλα ὀρθῶς δοκεῖ κατὰ τὸν Δημοσθένην· ἀλλ' ἐὰν λογίσηται τοὺς ἐξακολουθοῦντας αὖ τοῖς κατορθουμένοις ἐπαίνους, καὶ τὸν καρπὸν τῶν ἁπάντων, ὡς γλυκὺς, εὐπαθείας ἡγήσεται τοὺς πόνους. Ἐπικουρείων δὲ χορὸν, οἷς οὐδὲν μέλει τούτων, παραιτούμεθα· τὸ γὰρ „οὐκ ἐπιπόνου τοῦ γράφειν ὄντος," ὡς αὐτὸς Ἐπίκουρος λέγει, τοῖς μὴ στοχαζομένοις τοῦ πυκνὰ μεταπίπτοντος κριτηρίου, πολλῆς ἀργίας ἦν καὶ σκαιότητος ἀλεξιφάρμακον.

Quomodo soluta oratio poëmati pulchro, aut odae, similis fiat.

XXV. Τούτων δή μοι τέλος ἐχόντων, ἐκεῖνά σε οἴομαι ποθεῖν ἔτι ἀκοῦσαι, πῶς γράφεται λέξις ἄμετρος ὁμοία καλῷ ποιήματι, ἢ μέλει, καὶ πῶς ποίημά γε, ἢ μέλος, πεζῇ λέξει καλῇ παραπλήσιον. ἄρξομαι δὲ πρῶτον ἀπὸ τῆς ψιλῆς λέξεως, ἕνα τῶν ἀνδρῶν προχειρισάμενος, ὃν ἐν τοῖς μάλιστα οἶμαι τὴν ποιητικὴν ἐκμεμάχθαι, βουλόμενος μὲν καὶ πλείους, οὐκ ἔχων δὲ χρόνον ἱκανὸν ἐφ' ἅπασι. φέρε δή, τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειε τοῖς κρατίστοις ἐοικέναι ποιήμασί τε καὶ μέλεσι τοὺς Δημοσθένους λόγους, καὶ μάλιστα τάς τε κατὰ Φιλίππου δημηγορίας, τούς τε δικανικοὺς ἀγῶνας τοὺς δημοσίους; ὧν ἐξ ἑνὸς ἀρκέσει προλαβεῖν τὸ προοίμιον τουτί· „Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομισάτω με μήτ' „ἰδίας ἔχθρας μηδεμιᾶς ἕνεχ' ἥκειν Ἀριστοκράτους „κατηγορήσοντα τουτουί, μήτε μικρὸν ὁρῶντά τι „καὶ φαῦλον ἁμάρτημα, ἑτοίμως οὕτως ἐπὶ τούτῳ „προάγειν ἐμαυτὸν εἰς ἀπέχθειαν· ἀλλ' εἴπερ ἄρ' „ἐγὼ ὀρθῶς λογίζομαι καὶ σκοπῶ, περὶ τοῦ τὴν „Χεῤῥόνησον ἔχειν ἀσφαλῶς ὑμᾶς, καὶ μὴ παρα„κρουσθέντας ἀποστερηθῆναι πάλιν αὐτῆς. περὶ „τούτου τοίνυν ἐστί μοι ἅπασα σπουδή."

Πειρατέον δὲ καὶ περὶ τούτων λέγειν, ἃ φρονῶ. μυστηρίοις μὲν οὖν ἔοικεν ἤδη ταῦτα, καὶ οὐκ εἰς πολλοὺς οἷά τε ἐστὶν ἐκφέρεσθαι. ὥστ' οὐκ ἂν εἴην φορτικός, εἰ παρακαλοίην, οἷς θέμις ἐστὶν, ἥκειν ἐπὶ τὰς τελετὰς τοῦ λόγου, θύρας δ' ἐπιθέσθαι λέ-

γοιμι ταῖς ἀκοαῖς τοὺς βεβήλους. εἰς γελοῖα γὰρ ἔνιοι λαμβάνουσι τὰ σπουδαιότατα δι᾽ ἀπειρίαν, καὶ ἴσως οὐδὲν ἄτοπον πάσχουσιν. ἃ δ᾽ οὖν βούλομαι λέγειν, τοιάδε ἐστί.

Πᾶσα λέξις ἡ δίχα μέτρου ἐγκειμένη, ποιητικὴν μοῦσαν, ἢ μελικὴν χάριν, οὐ δύναται προσλαβεῖν, κατά γοῦν τὴν σύνθεσιν αὐτήν· ἐπεὶ καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν ὀνομάτων μέγα τι δύναται, καὶ ἔστι τις ὀνομασία ποιητική, γλωττηματικῶν τε καὶ ξένων καὶ τροπικῶν καὶ πεποιημένων, οἷς ἡδύνεται ποίησις, εἰς κόρον ἐγκαταμιγέντων τῇ ἀμέτρῳ λέξει· ὃ ποιοῦσιν ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οὐχ ἥκιστα Πλάτων. οὐ δὴ λέγω περὶ τῆς ἐκλογῆς· ἀλλ᾽ ἀφείσθω κατὰ τὸ παρὸν ἡ περὶ ταῦτα σκέψις· περὶ τῆς συνθέσεως αὐτῆς ἔστω ἡ θεωρία, τῆς ἐν τοῖς κοινοῖς ὀνόμασι καὶ τετριμμένοις καὶ ἥκιστα ποιητικοῖς τὰς ποιητικὰς χάριτας ἐπιδεικνυμένης. ὅπερ οὖν ἔφην, οὐ δύναται ψιλὴ λέξις ὁμοία γενέσθαι τῇ ἐμμέτρῳ καὶ ἐμμελεῖ, ἐὰν μὴ περιέχῃ μέτρα καὶ ῥυθμούς τινας ἐγκαταμεμιγμένους ἀδήλως. οὐ μέντοι προσήκει γ᾽ ἔμμετρον, οὐδ᾽ ἔῤῥυθμον, αὐτὴν εἶναι δοκεῖν· ποίημα γὰρ οὕτως ἔσται καὶ μέλος, ἐκβήσεταί τε ἁπλῶς τὸν αὑτῆς χαρακτῆρα· ἀλλ᾽ εὔρυθμον αὐτὴν ἀπόχρη καὶ εὔμετρον φαίνεσθαι μόνον. οὕτω γὰρ ἂν εἴη ποιητικὴ μέν, οὐ μὴν ποίημά γε· καὶ εὐμελὴς μέν, οὐ μέλος δέ.

Τίς δ᾽ ἐστὶν ἡ τούτων διαφορά, πανυ ῥᾴδιον ἰδεῖν. ἡ μὲν ὅμοια περιλαμβάνουσα μέτρα, καὶ τεταγμένους σώζουσα ῥυθμούς, κατὰ στίχον, ἢ περίο-

δον, ἢ στροφήν, διὰ τῶν αὐτῶν σχημάτων περαινομένη, κἄπειτα πάλιν τοῖς αὐτοῖς ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ἐπὶ τῶν ἑξῆς στίχων, ἢ περιόδων, ἢ στροφῶν, χρωμένη, καὶ τοῦτο μέχρι πολλοῦ ποιοῦσα, ἔῤῥυθμός ἐστι καὶ ἔμμετρος, καὶ ὀνόματα κεῖται τῇ τοιαύτῃ λέξει μέτρον καὶ μέλος· ἡ δὲ πεπλανημένα μέτρα καὶ ἀτάκτους ῥυθμοὺς ἐμπεριλαμβάνουσα, καὶ μήτ' ἀκολουθίαν ἐμφαίνουσα αὐτῶν, μήτε ὁμοζυγίαν, μήτ' ἀντιστροφὴν, εὔρυθμος μέν ἐστιν, ἐπειδὴ διαπεποίκιλταί τισι ῥυθμοῖς· οὐκ ἔῤῥυθμος δὲ, ἐπειδὴ οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς, οὐδὲ κατὰ τὸ αὐτό. τοιαύτην εἶναι δή φημι πᾶσαν λέξιν εὔμετρον, ἥτις ἐμφαίνει τὸ ποιητικὸν καὶ μελικόν· ᾗ δὴ καὶ τὸν Δημοσθένη κεχρῆσθαί φημι. καὶ ὅτι ἀληθῆ ταῦτά ἐστι, καὶ οὐδὲν ἐγὼ καινοτομῶ, λάβοι μὲν ἄν τις καὶ ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους μαρτυρίας τὴν πίστιν. εἴρηται γὰρ τῷ φιλοσόφῳ τά τ' ἄλλα περὶ τῆς λέξεως τῆς πολιτικῆς ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τῶν Ῥητορικῶν Τεχνῶν, οἵαν αὐτὴν εἶναι προσήκει, καὶ δὴ καὶ περὶ τῆς εὐρυθμίας, ἐξ ὧν ἂν τοιαύτη γένοιτο· ἐν ᾗ τοὺς ἐπιτηδειοτάτους ὀνομάζει ῥυθμοὺς, καὶ πῇ χρήσιμος ἕκαστος αὐτῶν καταφαίνεται, καὶ λέξεις παρατίθησί τινας, αἷς πειρᾶται βεβαιοῦν τὸν λόγον. χωρὶς δὲ τῆς Ἀριστοτέλους μαρτυρίας, ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐμπεριλαμβάνεσθαί τινας τῇ πεζῇ λέξει ῥυθμοὺς, εἰ μέλλοι τὸ ποιητικὸν ἐπανθήσειν αὐτῇ κάλλος, ἐκ τῆς πείρας αὐτῆς γνώσεται.

Αὐτίκα ὁ κατὰ Ἀριστοκράτους λόγος, οὗ καὶ μικρῷ πρότερον ἐμνήσθην, ἄρχεται μὲν ἀπὸ κωνι-

κοῦ στίχου τετραμέτρου δι' ἀναπαίστων τῶν ῥυθμῶν ἐγκειμένου· λείπεται δὲ ποδὶ τοῦ τελείου, παρ' ὃ καὶ λέληθεν· „Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, „νομίσῃ με.“ τοῦτο γὰρ εἰ προσλάβοι τὸ μέτρον πόδα, ἤτοι κατ' ἀρχάς, ἢ διὰ μέσου, ἢ ἐπὶ τελευτῆς, τέλειον ἔσται τετράμετρον ἀναπαιστικόν, ὃ καλοῦσί τινες Ἀριστοφάνειον· „Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθη„ναῖοι, νομίσῃ με παρεῖναι·“ ἴσον δὲ τῷ·

Λέξω τοίνυν [τὴν] ἀρχαίαν παιδείαν, ὡς διέκειτο.

τάχα τις ἐρεῖ πρὸς ταῦτα· ὅτι οὐκ ἐξ ἐπιτηδεύσεως τοῦτο, ἀλλ' ἐκ ταὐτομάτου ἐγένετο· πολλὰ γὰρ αὐτοσχεδιάζει μέτρα ἡ φύσις. ἔστω τοῦτο ἀληθὲς εἶναι. ἀλλὰ καὶ τὸ συναπτόμενον τούτῳ κῶλον, εἰ διαλύσειέ τις αὐτοῦ τὴν δευτέραν συναλοιφήν, ἣ πεποίηκεν αὐτὸ ἄσημον, ἐπισυνάπτουσα τῷ τρίτῳ κώλῳ, πεντάμετρον ἐλεγειακὸν ἔσται συντετελεσμένον ἀκριβῶς τουτί· „Μήτ' ἰδίας ἔχθρας μηδεμιᾶς ἕνεκα·“ ὅμοιον τούτοις·

Κοῦραι ἐλαφροπόδων ἴχνι' ἀειράμεναι.

καὶ τοῦτ' ἔτι κατὰ τὸν αὐτὸν ὑπολάβωμεν αὐτοματισμὸν ἄνευ γνώμης γεγονέναι, ἀλλ' ἑνὸς τοῦ μεταξὺ κώλου συγκειμένου λεκτικῶς, τοῦ „Ἥκειν „Ἀριστοκράτους κατηγορήσοντα τουτουΐ,“ τὸ συμπλεκόμενον τούτῳ πάλιν κῶλον ἐκ ῥυοῖν συνέστηκε μέτρων· „Μήτε μικρὸν δρῶντά τι καὶ φαῦλον „ἁμάρτημα, ἑτοίμως οὕτως ἐπὶ τούτῳ.“ τοιγάρτοι Σαπφικόν τι ἐπιθαλάμιον τουτί·

Οὐ γὰρ ἑτέρα ἦν παῖς, ὦ γαμβρέ, τοιαύτα·

καὶ τοῦ κομικοῦ τετραμέτρου, λεγομένου δὲ Ἀριστοφανείου, τοῦδε·

Ὅτ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἤνθουν, καὶ σωφροσύνη νενόμιστο·

τούς τε τελευταίους πόδας τρεῖς καὶ τὴν κατάληξιν ἐμβαλὼν, συνάψειε τοῦτον τὸν τρόπον·

Οὐ γὰρ ἑτέρα ἦν παῖς, ὦ γαμβρὲ, τοιαύτα,—καὶ σωφροσύνη νενόμιστο·

οὐδὲν διοίσει τοῦ „Μήτε μικρὸν ὁρῶντά τι καὶ φαῦ-„λον ἁμάρτημα, ἑτοίμως οὕτως ἐπὶ τούτῳ.“ τὸ δ' ἀκόλουθον ἴσον ἐστὶν ἰαμβικῷ τριμέτρῳ, τὸν ἔσχατον ἀφῃρημένῳ πόδα· „Προάγειν ἐμαυτὸν εἰς ἀπέ-„χθειαν·“ τέλειον γὰρ ἔσται προσλαβὸν πόδα, καὶ γενόμενον τοιοῦτον· „Προάγειν ἐμαυτὸν εἰς ἀπέ-„χθειάν τινι.“ παρίδωμεν ἔτι καὶ ταῦτα, ὡς οὐκ ἐξ ἐπιτηδεύσεως, ἀλλ' αὐτοματισμῷ γενόμενα. τί οὖν βούλεται πάλιν τὸ προσεχὲς τούτῳ κῶλον; ἰάμβειον γάρ ἐστι καὶ τοῦτο τρίμετρον ὀρθόν· „Ἀλλ' εἴπερ „ἄρ' ὀρθῶς ἐγὼ λογίζομαι·“ τοῦ Ἄρα συνδέσμου μακρὰν λαμβάνοντος τὴν προτέραν συλλαβὴν, καὶ ἔτι γε, νὴ Δία, μέσου παρεκπεσόντος τοῦ „Καὶ σκοπῶ,“ ὑφ' οὗ δὴ τὸ μέτρον ἐπισκοτούμενον ἠφάνισται. τὸ δ' ἐπὶ τούτῳ λαμβανόμενον κῶλον ἐξ ἀναπαίστων σύγκειται ῥυθμῶν, καὶ προάγει μέχρι ποδῶν ὀκτὼ, τὸ αὐτὸ σχῆμα διασῶζον· „Περὶ τοῦ τὴν Χεῤῥόνη-„σον ἔχειν ἀσφαλῶς ὑμᾶς, καὶ μὴ παρακρουσθέντας·“ ὅμοιον τῷ παρ' Εὐριπίδῃ·

Ὦ βασιλεῦ χώρας τῆς πολυβώλου, Κισσεῦ, πεδίον πυρὶ μαρμαίρων.

καὶ τὸ μετὰ τοῦτο πάλιν κείμενον τοῦ αὐτοῦ κώλου μέρος τουτί· „Ἀποστερηθῆναι πάλιν αὐτῆς·“ ἰαμβικόν τρίμετρόν ἐστι, ποδὶ καὶ ἡμίσει λεῖπον. ἐγένετο δ' ἂν τέλειον οὕτως· „Ἀποστερηθῆναι πάλιν αὐτῆς „ἐν μέρει.“ ταυτὶ φῶμεν αὐτοσχέδια εἶναι καὶ ἀνεπιτήδευτα, οὕτω ποικίλα [καὶ πολλὰ] ὄντα; ἐγὼ μὲν οὐκ ἀξιῶ. καὶ γὰρ τὰ ἑξῆς τούτοις ὅμοια εὑρεῖν ἐστι, πολλῶν καὶ παντοδαπῶν ἀνάμεστα μέτρων τε καὶ ῥυθμῶν.

Ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτον ὑπολάβῃ τις μόνον οὕτω κατεσκευάσθαι τὸν λόγον, ἑτέρου πάλιν ἅψομαι τοῦ πάνυ ἡρμηνεῦσθαι δαιμονίως δοκοῦντος, τοῦ ὑπὲρ Κτησιφῶντος, ὃν ἐγὼ κράτιστον ἀποφαίνομαι πάντων λόγων. ὁρῶ δὲ κἂν τούτῳ μετὰ τὴν προσαγόρευσιν τῶν Ἀθηναίων εὐθέως τὸν κρητικὸν ῥυθμόν· εἴτ' ἄρα παιᾶνά τις βούλεται αὐτὸν καλεῖν· διοίσει γὰρ οὐδὲν τῶν ἐκ πέντε συγκειμένων χρόνων· οὐκ αὐτοσχεδίως, μὰ Δία, ἀλλ' ὡς οἷόν τε μάλιστα ἐπιτετηδευμένως δι' ὅλου τοῦ κώλου πλεκόμενον τοῦτον· „Τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις.“ οὐ τοιοῦτος μέντοι κἀκεῖνός ἐστιν ὁ ῥυθμός;

Κρησίοις ἐν ῥυθμοῖς παῖδα μέλψωμεν.

ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ. ἔξω γὰρ τοῦ τελευταίου ποδὸς τὰ γ' ἄλλα ἐν πᾶσιν ἴσα ὥρισται. καὶ τοῦτο εἰ βούλεταί τις αὐτοσχέδιον, ἀλλὰ καὶ τὸ συναπτόμενον τούτῳ κῶλον ἰαμβικὸν ἐστιν ὀρθόν, συλλαβῇ τοῦ τελείου δέον, ἵνα κἀνταῦθ' ἄσημον γένηται τὸ μέτρον· ἐπεὶ μιᾶς γε συλλαβῆς προστεθείσης τέλειον ἔσται· „Ὅσην εὔνοιαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ·“ κἄπειτα ὁ

Παιὰν, ἢ ὁ Κρητικὸς ἐκεῖνος ὁ πεντάχρονος ἥξει ῥυθμὸς ἐν τοῖς ἑξῆς τούτοις· „Τῇ πόλει καὶ πᾶσιν „ὑμῖν, τοσαύτην ὑπάρξαι μοι παρ' ὑμῶν εἰς τουτονὶ „τὸν ἀγῶνα.“ τοῦτό γ' οὖν ἔοικεν, ὅτι μὴ κατακεκλασμένους ἔχει δύο πόδας ἐν ἀρχαῖς. κατὰ γοῦν τὰ ἄλλα πάντα τῷ παρὰ Βακχυλίδῃ·

Οὐχ ἕδρας ἔργον, οὐδ' ἀμβολᾶς,
Ἀλλὰ χρυσαιγίδος Ἰωνίας
Χρὴ παρ' εὐδαίδαλον ναὸν
Ἐλθόντας, ἁβρόν τι δεῖξαι.

Ὑφορῶμαί τινα πρὸς ταῦτα καταδρομὴν ἀνθρώπων, τῆς μὲν ἐγκυκλίου παιδείας ἀπείρων, τὸ δ' ἀγοραῖον τῆς ῥητορικῆς μέρος ὁδοῦ τε καὶ τέχνης χωρὶς ἐπιτηδευόντων· πρὸς οὓς ἀναγκαῖον ἀπολογήσασθαι, μὴ δόξωμεν ἔρημον ἀφεικέναι τὸν ἀγῶνα. ἐροῦσι δὴ ταῦτα· „Ὁ Δημοσθένης οὖν οὕτως „ἄθλιος ἦν, ὥσθ', ὅταν γράφοι τοὺς λόγους, μέτρα „καὶ ῥυθμοὺς, ὥσπερ οἱ πλάσται, παρατιθέμενος, „ἐναρμόττειν ἐπειρᾶτο τούτοις τοῖς τύποις τὰ κῶλα, „στρέφων ἄνω καὶ κάτω τὰ ὀνόματα, καὶ παραφυ„λάττων τὰ μήκη καὶ τοὺς χρόνους, καὶ τὰς πτώσεις „τῶν ὀνομάτων, καὶ τὰς ἐγκλίσεις τῶν ῥημάτων, καὶ „πάντα τὰ συμβεβηκότα τοῖς μορίοις τοῦ λόγου „πολυπραγμονῶν; ἠλίθιος μὲν τ' ἂν εἴη εἰς τοσαύ„την σκευωρίαν καὶ φλυαρίαν ὁ τηλικοῦτος ἀνὴρ „ἑαυτὸν διδούς.“ Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια κωμῳδοῦντας αὐτοὺς καὶ καταχλευάζοντας οὐ χαλεπῶς ἄν τις ἀποκρούσαιτο, ταῦτα εἰπών.

Πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδὲν ἄτοπον ἦν, εἰ τοσαύτης

ἠξιωμένος ἀνὴρ, ὅσης οὐδεὶς τῶν πρότερον ὀνομασθέντων ἐπὶ δεινότητι λόγων. ἔργα συνταττόμενος αἰώνια, καὶ διδοὺς αὐτὸν ὑπεύθυνον τῷ πάντα βασανίζοντι φθόνῳ καὶ χρόνῳ, μηδὲν εἰκῇ μήτε πρᾶγμα παραλαμβάνει, μήτ' ὄνομα· πολλὴν δ' ἀμφοῖν ἔχει τούτων πρόνοιαν, τῆς τ' ἐν τοῖς νοήμασιν οἰκονομίας, καὶ τῆς εὐμορφίας τῆς περὶ τὰ ὀνόματα· ἄλλως τε καὶ τῶν τότε ἀνθρώπων οὐ γραπτοῖς, ἀλλὰ γλυπτοῖς καὶ τορευτοῖς ἐοικότας ἐκφερόντων λόγους· λέγω δ' Ἰσοκράτους καὶ Πλάτωνος τῶν σοφιστῶν. ὁ μὲν γὰρ τὸν πανηγυρικὸν λόγον, ὡς οἱ τὸν ἐλάχιστον χρόνον γράφοντες ἀποφαίνουσιν, ἐν ἔτεσι δέκα συνετάξατο· ὁ δὲ Πλάτων, τοὺς ἑαυτοῦ διαλόγους κτενίζων καὶ βοστρυχίζων, καὶ πάντα τρόπον ἀναπλέκων, οὐ διέλιπεν ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἔτη. πᾶσι γὰρ δήπου τοῖς φιλολόγοις γνώριμα τὰ περὶ τῆς φιλοπονίας τἀνδρὸς ἱστορούμενα, τά τ' ἄλλα, καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὴν δέλτον, ἥν, τελευτήσαντος αὐτοῦ, λέγουσιν εὑρεθῆναι, ποικίλως μετακειμένην τὴν ἀρχὴν τῆς Πολιτείας ἔχουσαν, τήνδε· „Κατέβην χθὲς εἰς Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος τοῦ „Ἀρίστωνος·" τί οὖν ἦν ἄτοπον, εἰ καὶ Δημοσθένει φροντὶς εὐφωνίας τε καὶ ἐμμελείας ἐγένετο, καὶ τοῦ μηδὲν εἰκῇ καὶ ἀβασανίστως τιθέναι μήτ' ὄνομα, μήτ' ἐννόημα; πολύ τε γὰρ μᾶλλον ἐμοὶ δοκεῖ προσήκειν ἀνδρὶ κατασκευάζοντι λόγους πολιτικούς, μνημεῖα τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως αἰώνια, μηδενὸς τῶν ἐλαχίστων ὀλιγωρεῖν, ἢ ζωγράφων τε καὶ τορευτῶν παισίν, ἐν ὕλῃ φθαρτῇ χειρῶν εὐστοχίας καὶ πόνους

ὑποδεικνυμένοις, περὶ τὰ φλέβα καὶ τὰ πτίλα καὶ τὸν χνοῦν καὶ τὰς τοιαύτας μικρολογίας κατατρίβειν τῆς τέχνης τὴν ἀκρίβειαν. τούτοις δὴ τοῖς λόγοις χρώμενος δοκεῖ μοί τις οὐδὲν ἔξω τοῦ εἰκότος ἀξιοῦν, καὶ ἔτι ἐκεῖνα εἰπών· ὅτι μειράκιον μὲν ὄντα, καὶ νεωστὶ τοῦ μαθήματος ἁπτόμενον αὐτὸν, οὐκ ἄλογον πάντα περισκοπεῖν, ὅσα δυνατὰ ἦν εἰς ἐπιτήδευσιν ἀνθρωπίνην ἐλθεῖν· ἐπειδὴ δὲ χρόνιος ἄσκησις ἰσχὺν πολλὴν λαβοῦσα, τύπους τινὰς ἐν τῇ διανοίᾳ παντὸς τοῦ μελετωμένου καὶ σφραγῖδας ἐνεποίησεν, ἐκ τοῦ ῥᾴστου τε καὶ ἀπὸ τῆς ἕξεως αὐτὸ ἤδη ποιεῖν. οἷόν τι γίνεται κἀν ταῖς ἄλλαις τέχναις, ὧν ἐνέργειά τις, ἢ ποίησις, τὸ τέλος. αὐτίκα οἱ κιθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν καὶ αὐλεῖν ἄκρως εἰδότες, ὅταν κρούσεως ἀκούσωσιν ἀσυνήθους, οὐ πολλὰ πραγματευθέντες ἀπαριθμοῦσιν αὐτὴν εὐθὺς ἐπὶ τῶν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ νοήσει, μανθάνοντες δέ γε χρόνῳ πολλῷ καὶ πόνῳ τὰς δυνάμεις τῶν φθόγγων, ἀναλαμβάνουσι. καὶ οὐκ εὐθὺς αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐν ἕξει τοῦ δρᾷν τὰ παραγγελλόμενα ἦσαν, ὀψὲ δέ ποτε, καὶ ὅτε ἡ πολλὴ ἄσκησις αὐτῶν τὸ ἔθος κατέστησεν εἰς φύσιν, τότε τῶν ἔργων ἐγένοντο ἐπιτυχεῖς.

Καὶ τί δεῖ περὶ τῶν ἄλλων λέγειν; ὃ γὰρ ἅπαντες ἴσμεν, ἀπόχρη καὶ πᾶσαν αὐτῶν διακόψαι τὴν φλυαρίαν. τί δ' ἐστι τοῦτο; τὰ γράμματα ὅταν παιδευώμεθα, πρῶτον μὲν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκμανθάνομεν, ἔπειτα τοὺς τύπους καὶ τὰς δυνάμεις· εἶθ' οὕτω τὰς συλλαβὰς, καὶ τὰ ἐν ταύταις πάθη· καὶ μετὰ τοῦτ' ἤδη τὰς λέξεις, καὶ τὰ συμβεβηκότα

αὐταῖς, ἐκτάσεις τε λέγω καὶ συστολὰς καὶ προσῳδίας, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις· ὅταν δὲ τὴν τούτων ἐπιστήμην λάβωμεν, τότ' ἀρχόμεθα γράφειν τε καὶ ἀναγινώσκειν κατὰ συλλαβήν, καὶ βραδέως τὸ πρῶτον· ἐπεὶ δὲ ὁ χρόνος ἀξιόλογος προσελθὼν τύπους ἰσχυροὺς αὐτῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ποιήσει, τότ' ἀπὸ τοῦ ῥᾴστου δρῶμεν αὐτά, καὶ πᾶν, ὅ τι ἂν ἐπιδῷ τις βιβλίον, ἀπταίστως διερχόμεθα ἕξει τε καὶ τάχει ἀπίστῳ. τοιοῦτον δὴ καὶ περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, καὶ περὶ τὴν εὐέπειαν τῶν κώλων ὑποληπτέον γίνεσθαι παρὰ τοῖς ἀθληταῖς τοῦ ἔργου· τοῖς δὲ τούτου ἀπείροις, ἢ ἀτριβέσιν ἔργου οἱουοῦν, θαυμάζειν καὶ ἀπιστεῖν, εἴ τι κεκροτημένον ὑφ' ἑτέρου γίνεται διὰ τέχνης, οὐκ ἄλογον. πρὸς μὲν οὖν τοὺς εἰωθότας χλευάζειν τὰ παραγγέλματα τῶν τεχνῶν, ταῦτα εἰρήσθω.

Quomodo oratio ligata simillima videatur solutae.

XXVI. Περὶ δὲ τῆς ἐμμελοῦς καὶ ἐμμέτρου συνθέσεως τῆς ἐχούσης πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν πεζὴν λέξιν τοιαῦτά τινα λέγειν ἔχω· ὡς πρώτη μέν ἐστιν αἰτία κἀνταῦθα τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ ἐπὶ τῆς ἀμέτρου ποιητικῆς, ἡ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἁρμογή· δευτέρα δέ, ἡ τῶν κώλων σύνθεσις· τρίτη δέ, ἡ τῶν περιόδων ἐμμετρία. τὸν δὲ βουλόμενον ἐν τούτῳ τῷ μέρει κατορθοῦν, τὰ τῆς λέξεως μόρια δεῖ πολυειδῶς στρέφειν τε καὶ συναρμόττειν, καὶ τὰ κῶλα ἐν διαστήμασι ποιεῖν συμμέτρως, μὴ συναπαρτίζοντα τοῖς στίχοις, ἀλλὰ διατέμνοντα τὸ μέ-

τρον, ἄνισά τε ποιεῖν αὐτὰ καὶ ἀνόμοια· πολλάκις δὲ καὶ εἰς κόμματα συνάγειν βραχύτερα κώλων, τάς τε περιόδους μήτε ἰσομεγέθεις, μήτε ὁμοιοσχήμονας τὰς γοῦν παρακειμένας ἀλλήλαις, ἐργάζεσθαι. ἔγγιστα γὰρ φαίνεται λόγοις τὸ παρὰ τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰ μέτρα πεπλανημένον. τοῖς μὲν οὖν τὰ ἔπη καὶ τοὺς ἰάμβους καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὁμοιοειδῆ μέτρα κατασκευάζουσιν οὐκ ἔνεστι πολλοῖς διαλαμβάνειν μέτροις, ἢ ῥυθμοῖς, τὰς ποιήσεις, ἀλλ' ἀνάγκη μένειν ἀεὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος. τοῖς δὲ μελοποιοῖς ἔξεστι πολλὰ μέτρα καὶ ῥυθμοὺς εἰς μίαν ἐμβαλεῖν περίοδον· ὥσθ' οἱ μὲν τὰ μονόμετρα συντιθέντες, ὅταν διαλύσωσι τοὺς στίχους, τοῖς κώλοις διαλαμβάνοντες ἄλλοτε ἄλλως, διαχέουσι καὶ ἀφανίζουσι τὴν ἀκρίβειαν τοῦ μέτρου· καὶ ἐὰν τὰς περιόδους μεγέθει τε καὶ σχήματι ποικίλας ποιῶσιν, εἰς λήθην ἐμβάλλουσι τοῦ μέτρου. οἱ δὲ μελοποιοὶ, πολυμέτρους τὰς στροφὰς ἐργαζόμενοι, καὶ τῶν κώλων ἑκάστου πάλιν ἀνίσων ὄντων καὶ ἀνομοίων ἀλλήλοις, ἀνομοίους τε καὶ ἀνίσους ποιούμενοι τὰς διαιρέσεις, δι' ἄμφω ταῦτα οὐκ ἐῶντες ἡμᾶς ὁμοειδοῦς ἀντίληψιν λαβεῖν ῥυθμοῦ, πολλὴν τὴν πρὸς τοὺς λόγους ὁμοιότητα κατασκευάζουσιν ἐν τοῖς μέλεσιν. ἔνεστί τε, καὶ τροπικῶν καὶ ξένων καὶ γλωττηματικῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ποιητικῶν ὀνομάτων μενόντων ἐν τοῖς ποιήμασι, μηδὲν ἧττον αὐτὰ φαίνεσθαι λόγῳ παραπλήσια.

Μηδεὶς δὲ ὑπολαμβανέτω με ἀγνοεῖν, ὅτι κακία ποιήματος ἡ καλουμένη Λογοείδεια δοκεῖ τις

εἶναι· μηδὲ καταγινωσκέτω μου ταύτην τὴν ἀμαθίαν, ὡς ἄρα ἐγὼ κακίαν τινὰ ἐν ἀρεταῖς τάττω ποιημάτων, ἢ λόγων· ὡς δ' ἀξιῶ διαιρεῖν κἀν τούτοις τὰ σπουδαῖα ἀπὸ τῶν μηδενὸς ἀξίων, ἀκούσας μαθέτω. ἐγὼ τοῦ λόγου τὸν μὲν, ἰδιώτην ἐπιστάμενος ὄντα, τὸν ἀδολέσχην τοῦτον λέγω καὶ φλύαρον· τὸν δὲ πολιτικὸν, ἐν ᾧ πολὺ τὸ κατεσκευασμένον ἐστὶ καὶ ἔντεχνον· ὅ τι μὲν ἂν τῶν ποιημάτων ὅμοιον εὑρίσκω τῷ φλυάρῳ καὶ ἀδολέσχῃ, γέλωτος ἄξιον αὐτὸ τίθεμαι· ὅ τι δ' ἂν τῷ κατεσκευασμένῳ καὶ ἐντέχνῳ, ζήλου καὶ σπουδῆς ἐπιτήδειον τυγχάνειν οἴομαι. εἰ μὲν οὖν διαφόρου προσηγορίας τῶν λόγων ἑκάτερος ἐτύγχανεν, ἀκόλουθον ἦν ἂν καὶ τῶν ποιημάτων, ἃ τούτοις ἔοικε, διαφόροις ὀνόμασι καλεῖν ἑκάτερον· ἐπειδὴ δὲ ὅ τε σπουδαῖος, καὶ ὁ μηδενὸς ἄξιος ὁμοίως καλεῖται λόγος, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις, τὰ μὲν ἐοικότα τῷ καλῷ λόγῳ ποιήματα καλὰ ἡγούμενος, τὰ δὲ τῷ μοχθηρῷ πονηρὰ, [οὐδὲν ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου ὁμοειδείας ταραττόμενος.] κωλύσει γὰρ οὐδὲν ἡ τῆς ὀνομασίας ὁμοιότης, κατὰ διαφόρων ταττομένη πραγμάτων, τὴν ἑκατέρου φύσιν ὁρᾶν. καὶ περὶ τούτων μὲν ἅλις.

Ὧν δὲ προὐθέμην τὰ παραδείγματα θεὶς, αὐτοῦ κατακλείσω τὸν λόγον. ἐκ μὲν οὖν τῆς ἐπικῆς ποιήσεως ταῦτ' ἀπόχρη·

Αὐτὰρ ὅ γ' ἐκ λιμένος προσέβη τρηχεῖαν ἀταρπὸν,
ἓν μὲν δὴ τοῦτο κῶλον. ἕτερον δέ·

Χῶρον ἀν' ὑλήεντα —

ἔλαττόν τι τοῦ προτέρου, καὶ δίχα τέμνον τὸν στίχον. τρίτον δὲ τουτί·

— δι' ἄκριας —

ἔλαττον κώλου κομμάτιον.

— ἦ οἱ Ἀθήνη
Πέφραδε δῖον ὑφορβὸν —

ἐξ ἡμιστίχων δύο συγκείμενον, καὶ τοῖς προτέροις οὐδὲν ἐοικός. ἔπειτα τὸ τελευταῖον·

— ὅς οἱ βιότοιο μάλιστα
Κήδετο οἰκήων, οὓς κτήσατο δῖος Ὀδυσσεύς.

ἀτελῆ μὲν ποιοῦν τὸν τρίτον στίχον, τοῦ δὲ τετάρτου τῇ προσθήκῃ τὴν ἀκρίβειαν ἀφῃρημένον. ἔπειτ' αὖθις·

Τὸν δ' ἄρ' ἐνὶ προδόμῳ εὗρ' ἥμενον —

ῥοῦ συνεκτρέχον οὐδὲ τοῦτο τῷ στίχῳ.

— ἔνθα οἱ αὐλὴ
Ὑψηλὴ δέδμητο —

ἄνισον καὶ τοῦτο τῷ προτέρῳ. κἄπειτα ὁ ἑξῆς νοῦς ἀπερίοδος ἐν κώλοις τε καὶ κόμμασι λεγόμενος. ἐπιθεὶς γάρ·

— περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ,

πάλιν ἐποίσει·

Καλή τε μεγάλη τε —

βραχύτερον κώλου κομμάτιον. εἶτα·

— περίδρομος —

ὄνομα καθ' ἑαυτὸ νοῦν τινα ἔχον. εἶθ' ἑξῆς τὰ ἄλλα τοῦτον κατασκευάζει τρόπον· τί γὰρ δεῖ μηκύνειν τὸν λόγον;

Ἐκ δὲ τῆς ποιήσεως τῆς Ἰαμβικῆς τὰ Εὐριπίδου ταυτί·

Ὦ γαῖα πατρὶς, ἣν Πέλοψ ὁρίζεται,
Χαῖρ' —

τὸ πρῶτον ἄχρι τούτου κῶλον.

— ὃς τε πέτρον Ἀρκάδων δυσχειμέρων
Ἐμβατεύεις —

τὸ δεύτερον μέχρι τοῦδε.

— ἔνθεν εὔχομαι γένος.

τοῦτο τρίτον. τὰ μὲν πρότερα μείζονα στίχου· τοῦτο δ' ἔλαττον.

Αὔγη γάρ Ἀλέου παῖς με τῷ Τιρυνθίῳ
Τίκτει λαθραίως Ἡρακλεῖ —

μετὰ τοῦτο·

— ξύνοιδ' ὄρος
Παρθένιον —

οὐδέτερον αὐτῶν στίχῳ συμμετρούμενον. εἶτ' αὖθις ἕτερον στίχου τ' ἔλαττον καὶ στίχου μεῖζον

— ἔνθα μητέρ' ὠδίνων ἐμὴν
Ἔλυσεν Εἰλείθυια —

καὶ τὰ ἑξῆς τούτοις παραπλήσια.

Ἐκ δὲ τῆς μελικῆς τὰ Σιμωνίδεια ταῦτα. γέγραπται δὲ κατὰ διαστολὰς, οὐχ ὧν Ἀριστοφάνης, ἢ ἄλλος τις, κατεσκεύασε κώλων, ἀλλ' ὧν ὁ πεζὸς λόγος ἀπαιτεῖ. πρόσεχε δὴ τῷ μέλει, καὶ ἀναγίνωσκε ταῦτα κατὰ διαστολὰς, καὶ εὖ ἴσθ', ὅτι λήσεταί σε ὁ ῥυθμὸς τῆς ᾠδῆς, καὶ οὐχ ἕξεις συμβαλεῖν οὔτε στροφὴν, οὔτ' ἀντιστροφὴν, οὔτ' ἐπῳδόν· ἀλλὰ φανήσεταί σοι λόγος, οὑτωσὶ διειρόμενος·

ἔστι δὲ ἡ διὰ πελάγους φερομένη Δανάη, τὰς ἑαυτῆς ἀποδυρομένη τύχας·

Ὅτε λάρνακι ἐν δαιδαλέᾳ ἄνεμος
βρέμῃ πνέων, κινηθεῖσα δὲ λίμνα
δείματι ἔριπεν· οὔτ᾽ ἀδιάνταισι
παρειαῖς, ἀμφί τε Περσεῖ βάλλε
φίλαν χέρα, εἶπέν τε· Ὦ τέκνον,
οἷον ἔχω πόνον· σὺ δ᾽ αὖτε γαλαθηνῷ
ἤτορι κνώσσεις ἐν ἀτερπεῖ δώματι,
χαλκεογόμφῳ δέ, νυκτιλαμπεῖ,
κυανέῳ τε δνόφῳ. τὺ δ᾽ αὐαλέαν
ὕπερθε τεὰν κόμαν βαθεῖαν
παριόντος κύματος οὐκ ἀλέγεις,
οὐδ᾽ ἀνέμου φθόγγων, πορφυρέᾳ
κείμενος ἐν χλανίδι, πρόσωπον καλόν.
εἰ δέ τοι δεινὸν τό γε δεινὸν ἦν,
καί κεν ἐμῶν ῥημάτων λεπτὸν
ὑπεῖχες οὖας. κέλομαι, εὗδε, βρέφος,
εὑδέτω δὲ πόντος, εὑδέτω ἄμετρον κακον.
μεταβουλία δέ τις φανείη,
Ζεῦ πάτερ, ἐκ σέο· ὅ τι δὴ θαρσαλέον
ἔπος, εὔχομαι τεκνόφι δίκας μοι.

Τοιαῦτά ἐστι τὰ ὅμοια τοῖς καλοῖς λόγοις μέτρα καὶ μέλη, διὰ ταύτας γινόμενα τὰς αἰτίας, ἃς προεῖπά σοι,

Τοῦθ᾽ ἕξεις δῶρον ἡμέτερον, ὦ Ῥοῦφε, πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων, εἰ βουληθείης ἐν ταῖς χερσί τ᾽ αὐτὰ συνεχῶς, ὥσπερ τι καὶ ἄλλο τῶν πάνυ χρησίμων, ἔχειν. καὶ συνασκεῖν αὐταῖς καθ᾽ ἡμέραν

γυμνασίαις. οὐ γὰρ αὐτάρκη τὰ παραγγέλματα τῶν τεχνῶν ἐστι δεινοὺς ἀνταγωνιστὰς ποιῆσαι τοὺς βουλομένους δίχα μελέτης τε καὶ γυμνασίας· ἀλλ' ἐπὶ τοῖς πονεῖν καὶ κακοπαθεῖν κεῖται, ἢ σπουδαῖα εἶναι τὰ παραγγέλματα καὶ λόγου ἄξια, ἢ φαῦλα καὶ ἄχρηστα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΤΕΧΝΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ.

I.
De Oratione Panegyrica.

Πανήγυρις εὕρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν εἰς ἀνάπαυσιν τῶν περὶ τὸν βίον μειζόνων παραδιδομένη, ὥς που ὁ Πλάτων φησὶν, οἰκτειράντων τῶν θεῶν τὸ ἀνθρώπειον ἐπίπονον γένος. συνήχθησαν δὲ ὑπὸ ἀνθρώπων σοφῶν, κατεστάθησαν δὲ ὑπὸ πόλεων κοινῇ κοινῷ δόγματι, εἰς τέρψιν καὶ ψυχαγωγίαν τῶν παρόντων. συντέλεια δὲ ἡ εἰς τὰς πανηγύρεις ἀλλήλων, παρὰ μὲν τῶν πλουσίων δαπάναι χρημάτων· παρὰ δὲ τῶν ἀρχόντων κόσμος περὶ τὴν πανήγυριν καὶ τῶν ἐπιτηδείων εὐπορία. οἱ δ' ἀθληταὶ τῇ ῥώμῃ τῶν σωμάτων κοσμοῦσι τὴν πανήγυριν, καὶ ὅσοι γε δὴ Μουσῶν καὶ Ἀπόλλωνος ὀπαδοὶ, τῇ μουσικῇ τῇ παρ' ἑαυτῶν. ἀνδρὶ δὲ περὶ λόγους ἐσπουδακότι, καὶ σύμπαντα τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀνα-

τεθεικότι τούτοις, πρέποι ἂν, οἶμαι, τοῖς τοιούτοις λόγοις κοσμεῖν τὴν πανήγυριν, τέχνῃ μετιόντι τὸν λόγον, ὡς μὴ κατὰ τοὺς πολλοὺς εἴη αὐτῷ γινόμενος. φέρε οὖν εἰς τοῦτο ὦ Ἐχέκρατες, λέγωμέν σοι, ὥσπερ ὁδοῦ τινος ἀστιβοῦς τοῖς πολλοῖς ἡγεμόνες γινόμενοι, ἣν πάλαι παρὰ τῶν πατέρων τῆς ἡμεδαπῆς σοφίας παραλαβόντες ἔχομεν· ἐκεῖνοι δὲ, καὶ οἱ ἔτι τούτων ἀνώτεροι, παρ' Ἑρμοῦ τε καὶ Μουσῶν λαβεῖν ἔφασαν, οὐ μεῖον, ἢ ὁ Ἀσκραῖος ποιμὴν ποίησιν παρὰ τῶν αὐτῶν τούτων ἐν τῷ Ἑλικῶνι.

2. Ἴθι οὖν σὺν τέχνῃ οὑτωσὶ μετιὼν τοὺς λόγους. Θεός μέν γέ που πάντως πάσης ἡστινοσοῦν πανηγύρεως ἡγεμὼν καὶ ἐπώνυμος· οἷον, Ὀλυμπίων μὲν, Ὀλύμπιος Ζεύς· τοῦ δ' ἐν Πυθοῖ, Ἀπόλλων. ἀρχὴ μὲν δὴ τοῦ λόγου τοῦδε, τοῦ θεοῦ, ὅστις ποτ' ἂν ᾖ, ἔπαινος ἡμῖν γενέσθω, ὥσπερ προσωπεῖόν τι τηλαυγὲς προκείμενος τοῦ λόγου. ἐπαινέσεις δ' ἀπὸ τῶν προσόντων τῷ θεῷ· εἰ μὲν Ζεὺς, ὅτι βασιλεὺς θεῶν, ὅτι τῶν ὅλων δημιουργός· εἰ δ' Ἀπόλλων, ὅτι μουσικῆς εὑρετής, ὅτι ὁ αὐτὸς Ἡλίῳ, Ἥλιος δὲ πάντων πᾶσιν ἀγαθῶν αἴτιος· εἰ δὲ Ἡρακλῆς, ὅτι Διός, καὶ ἃ παρέσχε τῷ βίῳ. καὶ σχεδὸν ὁ τόπος συμπληρωθήσεται, ἐξ ὧν ἕκαστος ἢ εὗρεν, ἢ παρέσχε τοῖς ἀνθρώποις. ἐν βραχεῖ δὲ ταῦτα, ὡς μὴ τοῦ ἐπιόντος ὁ λόγος ὁ προάγων μείζων γίγνοιτο.

3. Ἐφεξῆς ἐπιέναι χρὴ τὸν ἔπαινον τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἡ πανήγυρις· περὶ θέσεως αὐτῆς, περὶ γενέσεως· ἐν ᾧ, τίς ὁ κτίστης, θεὸς, ἢ ἥρως, καὶ εἴ τι ἔχεις περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν· εἴ τι πέπρακται τῇ πόλει, ἢ ἐν

πολέμοις, ἢ ἐπ' εἰρήνης. ἁρμόσει δὲ καὶ περὶ μεγέθους λέγειν, εἰ μεγάλη ἢ σμικρά, ὅτι κάλλει διαφέρουσα, ὅτι, εἰ καὶ σμικρά, ἀλλὰ δυνάμει ἰσοῦται ταῖς μεγάλαις· ὅσα περὶ κόσμον, οἷον ἱερῶν, ἢ τῶν ἐν τούτοις ἀναθημάτων, δημοσίων οἰκοδομημάτων, ἰδιωτικῶν, ὥς που καὶ Ἡρόδοτος πεντόροφα καὶ ἑξόροφά φησιν εἶναι ἐν Βαβυλῶνι· ἂν ποταμὸς ᾖ μέγας, ἢ καθαρός, ἢ συμβαλλόμενος τοῖς ἐνοικοῦσι τὴν χώραν· εἰ δὲ δὴ καὶ μῦθος εἴη λεγόμενός τις περὶ τῆς πόλεως, οὕτω μὲν ἂν καὶ πολλὴν γλυκύτητα ἔχοι ὁ λόγος.

4. Λεκτέον δ' ἐπὶ τούτοις καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνος, τίς ἀρχὴ καὶ κατάστασις αὐτοῦ, ἢ ἐφ' οἷστισιν ἐτέθη· εἴτε μῦθός τις εἴη, εἴτε ἄλλο τι ἀρχαῖον. ἐν τούτῳ δὲ γενόμενος, μὴ ἁπλῶς παρέλθῃς τὸν τόπον, ἀλλὰ παραβαλεῖν χρὴ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀγῶνας. τοῦτο δ' εὐπορήσεις τῷ λόγῳ, οἷον ἀπὸ καιροῦ παραβάλλων· εἰ μὲν πρὸς ἔαρ ἄγοιτο, ὅτι ἐν τῷ συμμετροτάτῳ πρὸς ἑκάτερα· εἰ δ' ἐν χειμῶνι, ὅτι ἐν τῷ ἐῤῥωμενεστάτῳ καὶ ἀνδρειοτάτῳ, ὡς ἂν εἴποι τις, καιρῷ· εἰ δ' ἐν θέρει, ὅτι πρὸς ἄσκησιν καὶ θεωρίαν τῶν θεωμένων κατεστάθη, καὶ ὅτι ἔλεγχος τῆς προαιρέσεως, καὶ μὴ ὄντων ἀθλητῶν τοὺς θεωμένους ἀγωνίζεσθαι. ἔχοις δ' ἂν καὶ τὸ φθινόπωρον ἐπαινεῖν, καὶ [ὅτι] ἀπὸ συγκομιδῆς τῶν καρπῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἤδη παύεσθαι τοὺς ἀνθρώπους τῶν πόνων.

5. Σκοπεῖσθαι δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς διαθέσεως τοῦ ἀγῶνος δεῖ. εἰ μὲν μουσικὸς καὶ γυμνικός,

εἴη, ὅτι τελεώτατος ὁ ἀγὼν, καὶ ἀνενδεῶς κεκραμένος καὶ ῥώμῃ σωμάτων, καὶ καλλιφωνίᾳ, καὶ τοῖς λοιποῖς μέρεσι τῆς μουσικῆς· εἰ δὲ γυμνικὸς, ὅτι τὴν μουσικὴν ὡς ἐκθηλύνουσαν τὴν ψυχὴν παρῃτήσατο, τὴν δὲ ῥώμην τῶν σωμάτων παρέλαβε· καὶ ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἀγωνίας χρήσιμος πρὸς τὴν ἀνδρείαν τὴν ἐν τοῖς πολέμοις.

6. Μὴ παρέργως δὲ μηδ' αὐτὸν τὸν στέφανον παρέλθῃς, ὅστις εἴη· οὐδὲ γὰρ ἐν τούτῳ γενόμενος ἀπορήσεις ἐπαίνου. τὴν μὲν δρῦν, ὅτι ἱερὰ Διὸς, καὶ ὅτι ἡ πρώτη καὶ πρεσβυτάτη τροφὴ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι οὐκ ἄφωνος. ἀλλὰ καὶ ἐφθέγξατό ποτε ἐν Δωδώνῃ. εἰ δ' ἐλαια, ὅτι ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ὅτι ἄκος πόνων, καὶ ὅτι τὰ τρόπαια ἀπὸ τούτου τοῦ φυτοῦ ἀνέθεσαν οἱ παλαιοὶ, καὶ ὅτι τῆς νίκης τοῦτο σύμβολον τὸ φυτὸν, καὶ ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ τούτῳ πρώτῳ ἐστέψατο νικήσασα τὸν Ποσειδῶνα, καὶ ὅτι οἰκειότατον τοῖς ἀγωνιζομένοις· τὰ γὰρ γυμνάσια διὰ τοῦ ἐλαίου διαπονεῖται· καὶ ὅτι συναγωνίζεται πρὸς τὸν λόγον, δι' οὗ πανηγύρεις κοσμοῦνται. καὶ τὴν δάφνην δ' ἐρεῖς, ὅτι καὶ ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ μαντικὸν τὸ φυτόν. εἰ δὲ βούλει καὶ τοῦ μύθου ἐφάπτεσθαι τοῦ περὶ τῆς Δάφνης, οὐδὲ τοῦτό σοι ἀπὸ τρόπου εἴη ἂν εἰρημένον. ὁμοίως δὲ καὶ ἕτερον εἰ ἐπείη, οἷον οἱ καρποὶ Δημητριακοὶ, ἢ πίτυος. εὐπορήσεις δὲ που καὶ περὶ τούτων ἑκάστου. οὐκ ἔξω δὲ φιλοτιμίας οὐδὲ τὸ παραβαλεῖν τὸν στέφανον πρὸς τοὺς παρ' ἄλλοις

7. Ὁ δέ σοι τοῦ παντὸς λόγου οἱονεὶ κολοφὼν ἐπήχθω τοῦ βασιλέως ἔπαινος, καὶ ὅτι τῷ ὄντι ἀγωνοθέτης πάντων ἀγώνων, ὁ τὴν εἰρήνην πρυτανεύων, δι' ἣν καὶ τοὺς ἀγῶνας ἐπιτελεῖν οἷόν τε. ἤδη δέ τινες καὶ τοὺς διατιθέντας τοὺς ἀγῶνας ἐπήνεσαν, εἰ ἄρα ἔνδοξοί τινες οὗτοι, ὅτι καὶ ἐν ἄλλοις πρότερον γενόμενοι χρήσιμοι, καὶ ἐν τούτοις ὅτι φιλοτιμότατοι. εἰ δὲ μὴ ἄλλα ἔχεις πρεσβύτερα, ὅτι ἀρχὴ τῆς φιλοτιμίας τῆς περὶ τὴν πατρίδα μεγίστη καὶ Ἑλληνικωτάτη. ἡ δὲ λέξις ἄλλη μὲν κατὰ τὴν ἑκάστων φύσιν, ἢ βούλησιν.

8. Εἰ δὲ δὴ κρατεῖν χρὴ τὴν ἐμὴν γνώμην, οὐ μονότροπον ταύτην συμβουλεύσαιμ' ἂν εἶναι, ἀλλὰ ποικίλην καὶ μεμιγμένην, καὶ τὰ μὲν τῇ ἀφελείᾳ προάγοντα, τὰ δ' ἐν ἀντιθέτοις τε καὶ παρισώσεσιν Ἰσοκράτους, τὰ δὲ διῃρημένοις. ταύτην γὰρ τὴν ὁδὸν καὶ τὸν τοῦ ἡμεδαποῦ χοροῦ ἡγεμόνα τε καὶ κορυφαῖον οἶδα μετιόντα, ὡς ἔπος εἰπεῖν. ἢ ἐν τοῖς πλείστοις· εἰ μή τις πρὸς εἶδος γράφειν τι προὔθετο. ἑκάστης δ' ἰδέας ἔοικεν ἡ ὕλη τὴν ἀφορμήν. δεῖ δὲ τοῖς νοήμασιν ἐπακολουθοῦσαν καὶ τὴν ἑρμηνείαν ἐπάγειν· οἷα τὰ μὲν ἀφηγηματικὰ καὶ μύθου τινὸς ἐχόμενα, ἀφελῶς προάγοντα· ὅσα δὲ περὶ βασιλέων, ἢ θεῶν, σεμνῶς· ὅσα δὲ περὶ παραβολῶν καὶ συγκρίσεων, πολιτικῶς· εἰ μὴ ἄρα τις πρὸς τὴν ἀξίαν τινὰ ἰδέαν λόγου διὰ πάντων παρέχοιτο. ἐπιδεικτικώτερον δὲ τὸ προειρημένον καὶ δημοτερπέστερον.

II.

De Oratione Nuptiali.

Ἐμοὶ μὲν ἦν τερπνὸν, αὐτὸν παρόντα καὶ συγχορεύοντα καὶ ἀναβακχεύοντα μετά σου, τῆς φίλης ἐμοὶ κεφαλῆς, ὑμνεῖν τε καὶ ἀνυμνεῖν τὸν μικρὸν ὕστερον ἐπιτελεσθησόμενον γάμον, καὶ ᾄδειν γε τὸν Ὑμέναιον τὸν ἐπὶ τοῖς γάμοις πρέποντα λέγεσθαι. ἐπεὶ δ' ἔοικε δεσμός τις οὗτος ὁ πρὸς τοῖς λόγοις καὶ τῇ παιδεύσει τῇ παρούσῃ, διαιρεῖν ἡμᾶς τοῖς σώμασι καὶ τοῖς τόποις ἀπ' ἀλλήλων· μὴ γὰρ δὴ ταῖς ψυχαῖς τε καὶ διαθέσεσι, καὶ ἐννοίαις ταῖς ἐπ' αὐταῖς χωρισθείημέν ποτε· ἀλλ' οὖν ἔστω σοι ὥσπέρ τι δῶρον παρ' ἐμοῦ εἰς συντέλειάν τε καὶ κόσμον τῶν γάμων, τὸ μηδὲ τῶν περὶ τούτων εἰωθότων λέγεσθαι, μηδ' αὐτῶν ἀπείρως ἔχειν, εἴτ' οὖν αὐτὸς καὶ παρὰ σεαυτῷ φυλάττειν βούλοιο, εἴτε καὶ ἑτέρῳ τινὶ τοῦτον οἷον ἔρανόν τινα εἰς χάριν συνεισφέρειν. τάχα μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἤδη ποτὲ καὶ ἄλλοτε προανεκρούσω ἐν τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων, ὁπηνίκα κομιδῇ νέος ὢν παρ' ἐμοὶ τὴν πρώτην ὁδὸν τῶν ῥητορικῶν μετῄεις, τά τ' ἄλλα γράφων καὶ συγγράφων γυμνάσματά τε καὶ ἀσκήματα τῆς ῥητορικῆς, καὶ δὴ καὶ τὰς θέσεις οὕτω λεγομένας, καὶ τούτων τὰ εἰς τὸν περὶ αὐτοῦ τοῦ γάμου λόγον συντείνοντα, καὶ τὴν προτροπὴν τὴν εἰς αὐτά.

2. Προκεχείρισται γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τοῦτο πρὸ πάντων τοῖς νεωτέροις εἰς γραφήν· εἰ γαμητέον. οὐ πόῤῥω δ' οὐδὲ νῦν ὁ ὑφ' ἡμῶν προχειρι-

ζόμενος λόγος τῆς περὶ τὰς τοιαύτας ἰδέας τῶν λόγων θήρας, ἀμέλει γέ τοι οὐδὲ τούτοις, οἷςπέρ που καὶ ἐν ταῖς θέσεσιν ἀπὸ θεῶν, καὶ ὅτι οὗτοι οἱ εὑρόντες καὶ δείξαντες τοὺς γάμους τοῖς ἀνθρώποις· Ζεὺς γὰρ καὶ Ἥρα, πρῶτοι ζευγνύντες τε καὶ συνδυάζοντες· οὕτω τοι ὁ μὲν καὶ Πατὴρ καλεῖται πάντων, ἡ δὲ Ζυγία, ἀπὸ τοῦ ζευγνύναι τὸ θῆλυ τῷ ἄῤῥενι. καὶ ἀπὸ τούτων τῶν θεῶν καὶ ὁ τῶν λοιπῶν θεῶν χορὸς παρῆλθεν εἰς τὸν βίον τῶν ἐπιφημισθέντων τοῖς γάμοις, γαμηλίων τε καὶ γενεθλίων οὕτως ὀνομαζομένων· καὶ ὅτι ὁ γάμος αἴτιος τοῦ τ' ὀνομασθῆναι τούτους τοὺς θεοὺς καὶ τιμᾶσθαι. ἄνευ γὰρ τῶν γάμων οὐδ' ἂν αἱ τιμαὶ τούτων παρῆλθον εἰς ἀνθρώπους.

3. Ἐφεξῆς ἐπάγειν χρὴ τὸν περὶ τῆς φύσεως λόγον, καὶ ὅτι τοῦτο αὐτῆς ἔργον, τὸ γεννᾶν τε καὶ κυΐσκειν· καὶ ὅτι διῆλθε διὰ πάντων τῶν ἔργων αὐτῆς καὶ ζώων καὶ φυτῶν. εἶτα τὴν διαφορὰν ἐπάξομεν τῆς ἐν τοῖς ἀνθρώποις μίξεως καὶ κοινωνίας, ὅτι τὰ μὲν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε μίγνυται· ὁ δ' ἄνθρωπος τάξιν τινὰ καὶ νόμον ἐξεῦρε τοῦ γάμου, οὐκ ἀγεληδὸν δίκην θηρίων ἐπιτρέπων μίγνυσθαι, ἀλλὰ σύμμιξιν καὶ κοινωνίαν δυοῖν τοῖν προσφορωτάτοιν εἰς ἅπαντα τὸν βίον μεμηχανημένος. ἐν ᾧ, ὅτι τοῦ μὲν θηριώδους καὶ πεπλανημένου βίου ἀπηλλάγησαν, βίον δὲ ἥμερον καὶ τεταγμένον ἔσχον διὰ τοῦ γάμου· καὶ ὅτι θνητὸν ὄν γε τὸ ἀνθρώπειον, ἐκ τῆς μίξεως καὶ κοινωνίας τοῦ γάμου ἀθάνατον γέγονεν ἐκ τῆς διαδοχῆς τῶν ἐπιγινομένων· ὥσπερ φῶς ἀνα

πτόμενον καὶ διαμένον καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις, τῇ γεννήσει τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μήποτε ἀποσβεννύμενον. καὶ τοῦτον ἄν τις εἴποι δικαίως ἔρανον κάλλιστον οὐ χρημάτων, οὐδὲ κτημάτων τινῶν, ἀλλ' αὐτῆς τῆς φύσεως καὶ τοῦ γένους.

4. Εἶτ' ἐξετάσεις ἐπὶ τούτοις, ὅσα προσγίνεται τοῖς γεγαμηκόσι. πρῶτον μὲν πρὸς δόξαν, ὅτι ἐνδοξότεροι· τὸ κάλλιστον μέρος τῆς ἀρετῆς εὐθὺς ἀπὸ τῶν γάμων ἀρχόμενοι καρποῦσθαι, τὴν σωφροσύνην. ὁ γὰρ γάμος εὐθὺς καὶ σωφροσύνης δόξαν περιτίθησι τοῖς ἀνθρώποις· καὶ οἱ τοιοῦτοι δοκοῦσι τῆς μὲν ἀτάκτου μίξεως ἀπηλλάχθαι, πρὸς δὲ μίαν ἀφορᾶν μόνην τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος γυναῖκα. ἐκ δὲ τούτου καὶ ἐντιμοτέρους ἀνάγκη γίνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πιστοτέρους δοκεῖν, καὶ εὐνουστέρους περὶ τὰς αὐτῶν πατρίδας ἐν παντὶ, διὰ τὸ ὥσπερ ὅμηρα δεδωκέναι ταῖς πατρίσι τοὺς ἑαυτῶν παῖδας, δι' οὓς ἀναγκαῖον καὶ μᾶλλον εἰς τὰς συμβουλίας παραλαμβάνεσθαι.

5. Καὶ πρὸς λύπας τε καὶ δυσχερῆ τὰ ἐν τῷ βίῳ γάμος χρησιμώτατος, κουφότερα ταῦτα παρασκευάζων, ὥσπερ φορτία, μεταδιδόντων ἡμῶν ταῖς ἑαυτῶν γυναιξὶ τῶν δυσχερῶν, καὶ τῆς κοινωνίας παρηγορουμένων. ἐν δὲ τούτῳ καὶ τὰ ἡδέα ἀνάγκη τερπνότερα φαίνεσθαι, μὴ αὐτῶν ἐφ' ἑαυτῶν εὐφραινομένων, ἀλλ' ἐχόντων καὶ τοὺς συμπανηγυρίζοντας καὶ τοὺς συνευφραινομένους παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς. καὶ ἑορταὶ δὲ καὶ πανηγύρεις διὰ τοῦτο τερπναὶ, ὅτι ἐν πολλοῖς

γίνονται ἀνάγκη δ' ἐκ τούτων καὶ τὰς συγγενείας αὐξάνεσθαι. καὶ ὅτι ἐκ τούτου πρῶτον μὲν συνοικίαι ἐγένοντο, εἶτα καὶ κῶμαι, εἶτα καὶ πόλεις. ἐκ δὲ τῶν ἐπιγαμίων καὶ ἡ γνῶσις πλείων, καὶ ἡ συγγένεια ὑπερορίοις. ἤδη παραθετέον καὶ μνηστέον καὶ ἐνδόξων γάμων, ἢ ἀρχαίων, καὶ ὅσα ἀπὸ τούτων ἀγαθὰ ἐγένετο τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὡς ἡ ἀποτροπὴ τῶν δυσχερῶν διὰ γάμου· οἷον ὅτι Μενέλεως ἀθάνατος ἐγένετο διὰ τὸν γάμον τῆς Ἑλένης, καὶ ὁ Πηλεὺς διὰ τὸν τῆς Θέτιδος· καὶ ὁ Ἄδμητος διὰ τὴν Ἄλκηστιν τὸν ἐκ τῆς εἱμαρμένης θάνατον διέφυγεν.

6. Ἐπειδὰν δ' ἱκανῶς περὶ τούτων διέλθῃς, εὐχῇ χρηστέον ἀγαθῶν μὲν αἴτησιν ἐχούσῃ περὶ τῶν γάμων καὶ τῆς παιδοποιΐας. ἀποτροπὴν δὲ τῶν κακῶν. εἶτα διατυπωτέον λόγῳ, οἷον προαναφωνοῦντα, ὁποῖος ἂν ὁ βίος ὁ μετὰ τῶν παίδων γένοιτο, ὅτι τερπνότατος χορὸς παίδων εἰ γένοιτο ὁρῶντι, καὶ ὅτι τρόπον τινὰ ἐξ ἀρχῆς ἀνανεάζεσθαι αὐτὸν καὶ ἀνηβάσκειν σὺν τοῖς αὐτοῦ παισίν. ἐν τούτῳ δ' ἀνάγκη καὶ ἀναμιμνήσκειν, ὧν ποτε καὶ αὐτὸς ἐν νεότητι ἐποίησεν. ἡδεῖα δὲ καὶ ἡ μνήμη τῶν ἐν παισὶν ἡμῖν πεπραγμένων, καὶ ὅτι οὐδὲν ἕτερόν ἐστι τὸ ποιοῖν ἐξ ἀρχῆς πάλιν βεβιωκέναι. εἰ δ' εἰκόνα τις ὁρῶν ἑαυτοῦ ἄψυχον ἥδεται, ὅταν καὶ μὴ ἄψυχον ταύτην ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ ἔμψυχον, μηδὲ μίαν, ἀλλὰ πολλάς, ἂν οὕτω τύχῃ. ἀπακτέον δὲ πάλιν καὶ ἐνταῦθα ἱστοριῶν τινων μνημονεύοντα, ὅσοι ἀπὸ παίδων εὐτύχησαν, ὅσοι κακῶν ἀποτροπὰς εὕραντο, οἷον τῷ Ἀγχίσῃ παρὰ τοῦ Αἰνείου. δεῖ δὲ μηδὲ τὰ πρόσωπα

τῶν γαμούντων τε καὶ γαμουμένων παρεῖναι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐπαίνους λέγειν. ποτὲ μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ χρηστέον τῷ τύπῳ τούτῳ, ποτὲ δὲ καὶ ἐπὶ τέλει. ἐὰν μὲν οὖν πάνυ ἔνδοξα ᾖ, ἐν ἀρχῇ· ἐὰν δὲ ἥττονα, ὑποβάλλοντα καὶ ἐπὶ πᾶσι λέγοντα.

7. Ὁ δ' ἔπαινος ἅπερ ἐν τοῖς ἐγκωμίοις ἕξει, καὶ τόποι οἱ αὐτοὶ, ὁ ἀπὸ τῆς πατρίδος, ὁ ἀπὸ τοῦ γένους, ὁ ἀπὸ τῆς φύσεως, ὁ ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς, καὶ ὅτι ἴσοι καὶ ὅμοιοι καὶ βέβαιοι ἀμφότεροι, καὶ ἐκ τούτων πατέρων καὶ προπατόρων· καὶ εἰ μὲν ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος, ὅτι ἐκ πολλοῦ προσῳκειωμένοι ὑπὸ τοῦ τόπου· εἰ δ' ἐκ διαφόρων, ὅτι καὶ ὑπὸ θεῶν συνήχθησαν εἰς τὴν κοινωνίαν· εἰ δὲ δὴ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους εἰσὶν, ὅτι αὔξησις και οἰκειότης συγγενείας ἄλλη ἐπ' ἄλλῃ γέγονε, καὶ δεσμὸς βεβαιότερος καὶ ἰσχυρότερος. ὅταν δ' ἀπὸ διαφόρων ἐπιτηδευμάτων, ὁ μὲν ἀπὸ στρατείας, ὁ δ' ἀπὸ παιδείας, καὶ ἁρμονία αὕτη ἀρίστη, τὸ εἰς ταὐτὸν σοφίαν τε καὶ ἀνδρείαν τελεῖν, καὶ οἵους εἰκὸς τοὺς ἀπὸ τούτων γενέσθαι.

8. Εἰ δὲ δὴ αὐτὸς εἴης ὁ γαμῶν ὁ τὸν λόγον διαθέμενος, περὶ αὐτοῦ τούτου προοιμιαστέον χαριέντως, ὥσπερ οὖν καὶ σοὶ ποιητέον, ὅτι, εἰ καὶ οἱ ἐρασταὶ τὰ αὑτῶν παιδικὰ ἐπαινοῦσι, πολὺ δή που μᾶλλον αὐτῷ πρέποι τὸν γάμον ἐπαινεῖν, ἢ τὰ ἑαυτοῦ παιδικά· καὶ ὅτι τῷ λόγῳ καὶ τῇ παιδείᾳ καὶ ἐκ τούτου χρηστέον, ὥσπερ ἤδη προοιμιαζόμενον, καὶ προκαταμαντευόμενον περὶ τῶν παίδων, ὅτι καὶ αὐτοὺς εἰκὸς διαφέροντας περὶ παιδείαν γενέσθαι.

9. Λέξει δὲ χρηστέον ἀφελεῖ μᾶλλον, ἐγγὺς Ξενοφῶντός τε καὶ Νικοστράτου βαίνοντα, ὀλιγαχοῦ δ' ἐξαίροντα τὸν λόγον εἰς σεμνότητα, εἴ που τὰ ἐννοήματα ἀναγκάζοι.

III.

De Oratione Natalitia.

Ἐχόμενος δέ σοι τούτου ὁ ἐπὶ ταῖς γενέσεσι τῶν παίδων λεγόμενος λόγος· γάμῳ γάρ που γένεσιν ἀνάγκη ἀκολουθεῖν· ὃν καὶ αὐτὸν τελεῖν χρὴ τοῦτον τὸν τρόπον. ἐπεὶ γὰρ ἀρχὴ τῆς γενέσεως τῆς ἑκάστου ἡ ἡμέρα, ἐφ' ἧς ἐγένετο, ἀναγκαῖόν που ὀλίγα ἄττα καὶ περὶ τῆς ἡμέρας εἰπεῖν, οἷον ἐγκωμιάζοντα τὸ προσόν, εἰ ἄρα ἴδιόν τι ἔχει παρὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας ἐπισημαινόμενον. εἰ μὲν τῇ νουμηνίᾳ, ὅτι ἀρχὴ τοῦ μηνός· ἀρχὴ δὲ κράτιστον, καὶ ἐξ ἀρχῆς τὰ πάντα· καὶ ὅτι ἥμισυ τοῦ παντός, ἢ τὸ πᾶν, κατὰ τὸν Πλάτωνα. εἰ δὲ ἑβδόμῃ, ἢ ἕκτῃ, ὅτι ἱεραὶ τοῖν θεοῖν, καὶ ὅτι κοινωνία πρὸς τὸ κρεῖττον κατὰ τὸ τῆς γενέσεως. ἔχοις δ' ἂν καὶ περὶ τῆς ἐννάτης λέγειν, ὅτι ἱερὰ τοῦ Ἡλίου, καὶ ὅτι εἰκὸς ἐπίσημον τὸν τοιοῦτον γενέσθαι, τάχα δὲ καὶ εὐεργετικὸν κατὰ τὴν τοῦ Ἡλίου φύσιν. εἰ δὲ πεντεκαιδεκάτη εἴη, ὅτι καὶ αὐτὴ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ὅτι τέλειος ἐν τούτῳ ὁ κύκλος, καὶ εἰκὸς ἀνενδεῆ τὴν τοιαύτην εἶναι γένεσιν τοῦ ἀνδρός. ὁμοίως δ' εἰ καὶ ἄλλη τις ἡμέρα, ἢ τῇ ἀρχῇ, ἢ τῷ τέλει προσβιάζοντας, καὶ τὸ προσὸν θεωροῦντας, οὕτω πειρᾶσθαι τὸν ἔπαινον ποιεῖσθαι.

2. Ἐπὶ δὲ τῇ ἡμέρᾳ τὸν καιρὸν ἐπιθεωρεῖν ἀναγκαῖον, ὁποῖός τις οὗτος· καὶ τοῦ καιροῦ τὸ μὲν κατὰ τὴν ὥραν, οἷον ἐν χειμῶνι, ἢ ἐν ἦρι, ἢ ἐν τοῖς ἑτέροις μέρεσι τοῦ ἔτους, ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ τοῦ ἀγῶνος ἐπαίνοις ἐπεσημαινόμεθα τὰς ἰδιότητας τῶν καιρῶν, τῷ μεν τὸ ἀνδρεῖον, τῷ δὲ τὸ φαιδρὸν ἀπονέμοντας. καὶ τῷ θέρει τὸ πεπληρῶσθαι τὴν γῆν ἐν τούτῳ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τῷ λοιπῷ δὲ τὸ ἐν ἀνέσει καὶ ἀναπαύλῃ τῶν ἔργων γενέσθαι. ἐπισημαίνεσθαι δὲ καὶ τὰ συμβεβηκότα ἐνίοτε τοῖς καιροῖς· οἷον εἰ ἐν ἑορτῇ τις γέγονεν, οἷον ἐν Διονυσίοις, ἢ ἐν μυστηρίοις, ἢ ἐν πανηγύρεσίν τισιν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα ἀφορμὰς παρέξει σοι εἰς τὸν ἔπαινον.

3. Ἀπὸ δὲ τούτου ἰτέον καὶ ἐπὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς τις γέγονε. πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ περιέχοντος τὸ ἔθνος, Ἀσίαν, Εὐρώπην· καὶ τούτου αὖ πάλιν, Ἑλληνικὸν, ἢ βάρβαρον· ἢ σοφίαν, ἢ ἀνδρείαν τοῦ ἔθνους, ἤ τι τοιοῦτον ἐπισημαινόμενον. εἶτα ἐπὶ τὸ περιεχόμενον· τίς ἡ πόλις, καὶ ἡ μητρόπολις αὐτῶν· ἐχομένη ἡ πόλις μητροπόλεως τῇ τιμῇ τῇ μεγάλῃ, πολυάνθρωπος, εὔφορος πρὸς ἀνδρῶν ἀρετὴν, ἢ ἄν τι ἕτερον ἀνδραγάθημα τῆς πόλεως. ἔπειτα τὰ μὲν περιεχόμενα ἐν τῇ πόλει· ποίας τινὸς οἰκίας, ὅτι οὐ φαύλης, ὅτι οὐκ ἀδόξου, γένους ἐνδόξου, ποίων τινῶν προγόνων καὶ πατέρων, καὶ ἔπαινον ἐν βραχεῖ τούτων ἀπὸ τῶν προσόντων.

4. Μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν ἔπαινον ἰέναι τοῦ ἐγκωμιαζομένου, καὶ οὗ ἡ γενέθλιος· ποίας τινὸς φύσεως κατὰ σῶμα, καὶ

ἰσχύν. εἰ μέγας ἐστὶ, κατὰ τὸν Αἴαντα· εἰ καλὸς καὶ ἀνδρεῖος, κατὰ τὸν Ἀχιλλέα. καὶ εἰ εὔβουλος, ἢ δίκαιος, ἢ σώφρων εἴη, τὰ ἁρμόζοντα πρόσωπα, τὸν Νέστορα, τὸν Θεμιστοκλέα, τὸν Ἀριστείδην, τὸν Φωκίωνα. εἰ χρηστός. ὅτι θυμοειδὴς μετὰ τοῦ πράου, καὶ ὅτι ὀξὺς ἐνθυμηθῆναι. κἂν ᾖ μικρὸς, ὅτι μείζων τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν, κατὰ τὸν Τυδέα, κατὰ τὸν Κόνωνα.

5. Οἷός τις τὰ περὶ τὸν βίον, εἰ φιλόκαλος εἰ φιλοπρεπής· οἷος πρὸς τοὺς ἰδιώτας, πρὸς τὴν, πόλιν. κατὰ τὰς φιλοτιμίας τὰς πρὸς τὴν πόλιν. κἂν εἰ ἐπιστήμης τινὸς ἐπήβολος εἴη, οἷον ἰατρικῆς, ἢ ῥητορικῆς, ἢ φιλοσοφίας, θετικῶς ἐπάγοντα τὸν ἐν τούτοις ἔπαινον, εἰς ὅσα τούτων ἕκαστοι χρήσιμον. οὕτω γὰρ ἂν ἀμφιλαφὴς ὁ λόγος γένοιτο· ποῖος ἤδη γέγονε, ποῖός ἐστιν ἐν τῷ παρόντι, καὶ ποῖον εἰκὸς ἔσεσθαι εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον. ἐν τούτῳ δὲ γενόμενοι, οὐκ ἄπο τρόπου ἂν ποιοῖμεν καὶ εὐχόμενοι τοῖς τε ἄλλοις καὶ τοῖς γενεθλίοις θεοῖς περὶ τοῦ μέλλοντος βίου, καὶ τοῦ ἀμείνω τοῦ παρεληλυθότος γενέσθαι τοῦτον, καὶ πολλὰς περιόδους χρόνων τελέσαντα, εἰς λιπαρὸν καὶ εὔδαιμον γῆρας παρελθεῖν.

IV.

De *Oratione Epithalamia.*

Πρὸ δὲ τοῦ περὶ τῆς γενέσεως λόγου· μικροῦ γάρ με παρῆλθεν ὑπὸ τοῦ θορύβου καὶ τῆς ταραχῆς τῆς περὶ τὴν ἔξοδον· ὁ ἐπὶ τῷ θαλάμῳ λεγόμε-

νος λόγος· ἐχόμενος δέ τοι μάλιστα καὶ ἀκόλουθος εἴη τοῖς ἀμίκτοις τῶν λόγων σχεδὸν, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὢν τῷ γαμικῷ, πλὴν τῷ χρόνῳ διαφέρων, ἐπὶ τετελεσμένοις τοῖς γάμοις λεγόμενος οὗτος· οὐ μὴν τοῖς γ᾽ ἄλλοις ἀπᾴδων τοῦ προειρημένου, καὶ ὥσπερ ἀντὶ Ὑμεναίων ἐπᾳδόμενος τοῖς γάμοις ἐστίν. ἦν μὲν οὖν καὶ παρὰ Σαπφοῖ τῆς ἰδέας ταύτης παραδείγματα ἐπιθαλαμίοις οὕτως ἐπιγραφομέναις ταῖς ᾠδαῖς· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οὐχ ἡ αὐτὴ μεταχείρησις ποιήσεώς τε καὶ πεζοῦ λόγου, ἀλλ᾽ ὥσπερ τοῖς μέτροις, οὑτωσὶ δὲ καὶ τοῖς ἐννοήμασι διενήνοχε ταῦτα, τοῦτον ἄν μοι δοκεῖ τὸν τρόπον καὶ τοῦτον τὸν λόγον προσφόρως μεταχειρίσασθαι, εἰ ἐν μὲν τῷ προοιμίῳ εὐθὺς αὐτὸ τοῦτο ἐπισημαίνοιο, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι τὸν Ὑμέναιον ᾄδουσιν, ἡμεῖς δ᾽ ἀντὶ τοῦ Ὑμεναίου τὸν λόγον, οὐχ ὑπ᾽ αὐλοῖς, ἢ πηκτίσιν, ἢ νὴ Δία καλλιφωνίᾳ τινὶ τοιαύτῃ, ἀλλ᾽ ἐπαίνοις καὶ ὕμνοις τῶν γεγαμηκότων.

2. Εἶτ᾽ ἐπὶ τούτοις ἐπάγειν, ὅτι ἀναγκαῖος ὁ γάμος ἀνθρώποις γ᾽ οἶσι· σωτηρία γὰρ τοῦ γένους· καὶ ὅσα ἀγαθὰ ἐκ τοῦ γάμου. εἶτα μεταβήσῃ ἐπὶ τὰ πρόσωπα τῶν συνόντων εἰς τὸν γάμον, ὁποῖοί τινες οὗτοι· ἐν ᾧ περὶ γένους ἐρεῖς αὐτῶν καὶ τροφῆς, καὶ περὶ κάλλους σωμάτων καὶ ἡλικίας· ὅσα ἐκ τύχης αὐτοῖς πρόσεστιν· καὶ περὶ ἐπιτηδευμάτων, ὅτι σπουδὴν ἔσχον περὶ τὸν γάμον καὶ τὴν σύζευξιν αὐτήν· ὅπως διάκεινται ἐπὶ τῷ γάμῳ οἱ οἰκεῖοι, οἱ ἀλλότριοι, ἡ πόλις αὐτὴ δημοσίᾳ· ὅτι πᾶσι διὰ σπουδῆς ὁ γάμος ἐστί· καὶ ὁ γάμος ἔοικε

πανηγύρει τινὶ, καὶ νεομηνίᾳ, καὶ δημοτελεῖ ἑορτῇ τῆς πόλεως. ὥσπερ δ' ἐν τοῖς γαμικοῖς ἠξιοῦμεν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπισκοπεῖν, οἷον, εἰ ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος, εἰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους, οὑτωσὶ δὲ μηδ' ἐν τούτῳ παρὰ φαῦλον ποιεῖσθαι τὸ μέρος τοῦ λόγου τούτου.

3. Ἐπὶ δὲ τοῖς ἐπαίνοις καὶ τοῖς ἐγκωμίοις καὶ προτροπή τις ἔστω τοῖς γαμοῦσι πρὸς τὸ σπουδάζειν περὶ ἀλλήλους καὶ ὁμονοεῖν ὅτι μάλιστα· καὶ ὅσα ἀγαθὰ ἐκ τῆς τοιαύτης ὁμονοίας καὶ φιλίας ἀνάγκη συμβαίνειν, ἀπὸ τοῦ καθόλου ἐπὶ τὸ ἴδιον ἄγοντα τὸν λόγον· ὅτι ὁμόνοια πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ἡγεῖται τῶν ἀγαθῶν. μάλιστα δὲ τοῖς γεγαμηκόσι. καὶ εἰς τοῦτο καὶ τὸ τοῦ Ὁμήρου παραληπτέον ἐνδόξῳ χρήσει χρώμενον, ὅτι οὐδὲν μεῖζον ἀγαθὸν,

Ἢ ὅθ' ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἔχητον
Ἀνὴρ ἠδὲ γυνή. —

τίνα μὲν ἐκ τούτου τοῖς ἐχθροῖς ἀνιαρά, τίνα δὲ ἡδέα τοῖς φίλοις. ἐπὶ τέλει δὲ καὶ εὐχῇ χρῆσθαι, ὅπως ὅτι τάχιστα παῖδες γένοιντο, ὡς καὶ τούτων ἐπιδεῖν γάμους, καὶ ᾄσαι τὸν Ὑμέναιον, καὶ ὑπόθεσιν ἔχειν αὖθις τοιούτων λόγων.

V.

De Oratione Compellatoria.

Ἰσοκράτης μὲν, ὁ σὸς ἑταῖρος καὶ ἐμὸς, ὦ Ἐχέκρατες, εἴπερ ἄλλο τι, φησὶ χρῆναι προσεῖναι τοῖς σπουδαίοις ἀνθρώποις, ἐν τῇ παραινέσει τῇ

πρὸς τὸν Ἱππονίκου, καὶ τὴν φιλοπροσηγορίαν· ὅπερ ἐστὶ τὸ προσφωνεῖν τοὺς ἀπαντῶντας, ὡς αὐτός φησιν. εἰ δὲ καὶ ἰδίᾳ χρῆν πρὸς ἕκαστον τοῦτο ποιεῖν, ὅπως καὶ τοὺς ἰδιώτας ὡς ὅτι μάλιστα οἰκειοτέρως καὶ εὐμενεστέρως ἔχειν πρὸς ἡμᾶς παρασκευάζοιμεν ἐκ τῆς τοιαύτης φιλοπροσηγορίας· πολλῷ δή που ἀναγκαιότερον τὸ πρᾶγμα, καὶ ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς προσφωνήσεως, εἰ πρὸς τοὺς ἐν τέλει καὶ ἐν ἀρχαῖς γεγονότας ἀφ᾽ ἡμῶν γίνοιτο, μάλιστά γε δὴ τοὺς ἑκάστοτε ἐκ βασιλέων εἰς τὰ ἔθνη καὶ τὰς πόλεις τὰς ἡμετέρας παραγινομένους, ὅπως καὶ αὐτοὺς διὰ τοιούτου τρόπου, καὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τὰς αὑτῶν πατρίδας οἰκειοτέρως διακεῖσθαι παρασκευάσαιμεν. ἀμέλει γέ τοι καὶ τὸ πρᾶγμα ἤδη ἐπιχωριάζει ἐπὶ πᾶσι, καὶ καθάπερ τις οὗτος ὁ νόμος καὶ θεσμὸς διελήλυθε διὰ πάντων, ὡς εὐθὺς ἅμα τε τῇ πρώτῃ τῶν πυλῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, εἰσόδῳ προσφωνεῖν τούτους δημοσίᾳ τὰς πόλεις ὑφ᾽ ἑνὸς ὁτουοῦν τῶν ἀρίστων κατὰ τὴν παιδείαν, ὥσπερ δημοσίᾳ τινὶ φωνῇ καὶ κοινῷ προσαγορεύματι προσαγορεύοντος. φέρε οὖν εἴπωμέν τι καὶ περὶ τούτων τῶν λόγων, ὅπως ἂν καὶ τούτους ἄριστα καὶ ῥᾷστα μεταχειριζοίμεθα.

2. Καθόλου μὲν ὁ τρόπος αὐτῶν τοιοῦτος, ὡς συστασίν τινα ἔχειν τῆς αὐτῶν πατρίδος πρὸς τοὺς ἄρχειν μέλλοντας. δεῖ δ᾽ οὐκ αὐτὸ τοῦτο μόνον πραγματεύεσθαι ἐν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ μηδ᾽ αὐτῶν ἐν τῷ τοιῷδε ὀλιγώρως ἔχειν. ἀρχὴ οὖν ἐμοὶ δοκεῖ ἀναγκαιοτάτη ἂν αὐτὴ γενέσθαι περὶ αὐτοῦ τ᾽ εἰ-

πεῖν, καὶ τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως, καὶ δι' ὅ τι προκεχείρισται ἐκ πάντων ἐπὶ τὸν λόγον, καὶ ὅ τι ἀναγκαία αὐτῷ ἡ ὑπόθεσις τοῦ λόγου. ἐχέτω δ' ἐν τούτῳ καὶ θεραπείαν τινὰ τοῦ ἄρχοντος, ὡς ἀποδεχομένου τοὺς τοιούτους ἅπαντας, καὶ οἷον αὐτοῦ χεῖρα ὀρέγοντος, διόπερ καὶ ἑτοιμότερον ὑπήκουσε· καὶ ὅτι ἦν μὲν καὶ ἀκούειν τοῦτο εὐθὺς περὶ αὐτοῦ, πολὺ δ' ἔτι ἐναργέστερον τῇ ὄψει αὐτῇ πέφηνεν ἀτεχνῶς, οἷον ἐκ τοῦ προσώπου καὶ τῆς φαιδρότητος, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ, τοῦ ἔθους καὶ τῆς πρὸς ταῦτα δεξιότητος φανερῶν γινομένων. οὕτω δὲ προκαταστησάμενον τὸν λόγον, ἑξῆς ἰτέον ἐπὶ τὸ ἐγκώμιον τοῦ βασιλέως, ἐν βραχεῖ τοῦτο ποιησάμενον, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐπισημηνάμενον, ὅτι οὐδὲ ὁ σύμπας χρόνος ἐξαρκέσαι πρὸς τοῦτο, καὶ ὅτι ἑτέρου καιροῦ, οὐ τοῦ παρόντος. κατακλείσας δὲ τὸ ἐγκώμιον εἰς τοῦτο, ὅτι ἕν τι τῶν καλῶν τῶν βασιλέως καὶ τοῦτο, τὸ τοιοῦτον ἄνδρα ἐπιλεξάμενον καταπέμψαι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος οὐ πόῤῥω βαίνοντα τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως.

3. Καὶ ἐντεῦθεν ἀρχέσθω σοι τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἡγουμένου. χρήσῃ δὲ καὶ ἐνταῦθα τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς λόγοις, ἀπὸ γένους, ἀπὸ φύσεως, ἀπὸ ἀνατροφῆς, εἰ μὲν φανερὰ εἴη, καθ' ἕκαστον ἀκριβῶς διεξιόντα· εἰ δ' ἄδηλα, κατὰ τὸ πιθανὸν προάγοντα, ὅτι ἀνάγκη τῶν τηλικούτων καὶ τοιούτων κατηξιωμένον, οὐ γένει, οὔτε φύσει, οὔτ' ἀνατροφῇ λείπεσθαί τινων, ἀλλὰ διὰ ταῦτα προκεκρίσθαι. τά γε μὴν φανερὰ ἀκριβέστερον ἐπισημαινόμενον, οἷον, ἐν νέᾳ ἡλικίᾳ τοιοῦτος, τί

χρὴ προσδοκᾶν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον; καὶ ὅτι νέος μὲν τὴν ἡλικίαν, πρεσβύτερος δὲ τὴν φρόνησιν. εἰ δὲ πρεσβύτης, ὅτι ἐν πολλοῖς δοὺς πεῖραν ἑαυτοῦ τῆς ἀρετῆς, εἰκότως καὶ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐπιστεύθη· καὶ ὅτι καὶ τοῦτο τῆς εὐμοιρίας τῆς περὶ αὐτὸν, τὸ ἐν τῷ γήρᾳ ἀκμάζειν. εἰ δὲ δὴ καὶ σεμνότης τις προσείη τῷ προσώπῳ, μηδὲ τοῦτο παρέργως παρατρέχειν. εἰ φιλολόγος εἴη, ἐγκώμιον παιδείας, καὶ ὅτι οἱ πεπαιδευμένοι μάλιστα ἄξιοι ἀρχῆς καὶ τοιαύτης ἡγεμονίας. καὶ εἴ γε τὴν Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον εἴη πεπαιδευμένος, τοῖς ἀρίστοις τῶν Ῥωμαίων παραβάλλειν· εἴτε τὴν Ἑλληνικὴν, τοῖς τῶν Ἑλλήνων· διὰ τοῦτο δὲ καὶ δίκαιος, καὶ σώφρων, καὶ περὶ τὰς δίκας ἀκριβής. παραδείγμασι δὲ καὶ ἐπὶ τούτῳ χρηστέον προσώποις, τῷ Ἀριστείδῃ, τῷ Θεμιστοκλεῖ ἐφαρμόζοντα, καὶ παραβάλλοντα, καὶ τούτων ἀμείνω ἀποφαίνοντα.

4. Ἐὰν δ᾽ ἔχωμεν καὶ πράξεις τινὰς αὐτοῦ προγεγενημένας, καὶ ἀρχὰς προηνυμένας λέγειν, ἢ ἐν στρατείαις, ἢ ἐν διοικήσεσι, καὶ ταύτας παρατιθέναι. ἐὰν δὲ καὶ τιμὰς ἔχωμεν αὐτῷ πατέρων γενομένας λέγειν, καὶ τούτων χρὴ μνημονεύειν. καὶ ἐντεῦθεν προτροπὴ καὶ παράκλησις πρὸς εὔνοιαν τῆς πόλεως, ἐπισημηνάμενον, ὅτι χρηστὴν ἐλπίδα περὶ τούτου ἔχουσι. φανερὸν γάρ τοι ἀπὸ τοῦ οὕτως ἀποδέξασθαι τὴν πόλιν, ἀπὸ τοῦ φιλανθρώπως καὶ εὐπροσηγόρως ἅπασι προσενεχθῆναι καὶ ὁμιλῆσαι, ὅτι εἰκότως τοῦτο ἐποίησεν. τοιαύτη γὰρ ἡ πόλις, οἵα ἀμείβεσθαι τοὺς εὖ χρησαμένους ἑαυτῇ.

5. Καὶ ἐντεῦθεν ὁ ἔπαινος ὁ περὶ τῆς πόλεως, ἐὰν λέγῃς περὶ γένους αὐτῆς, περὶ δυνάμεως τῆς ἐν ταῖς προσόδοις, περὶ παιδείας τῶν ἐνοικούντων, περὶ χώρας τῆς ὑποτελοῦς, ἀφ' ἧς ἡ πρόσοδος, εἰ μὲν πολλὴ εἴη, εἰς ἰσχὺν τῆς πόλεως ἀναφέροντα· εἰ δ' ὀλίγη, ὅτι ἀρκεῖται καὶ ταύτῃ. ὅπουπερ ἂν οἰκιστὴν ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ἐάν τε θεός, ἐάν τε ἥρως εἴη, εἴτ' οὖν τῶν ἀρχαίων τις, εἴτ' οὖν τῶν ἔναγχος γεγενημένων βασιλέων. εἰ οὖν καὶ μύθους τινὰς ἔχοιμεν προσόντας τῇ πόλει, μηδὲ τούτους παραλιπεῖν. μετὰ ταῦτα περὶ μεγέθους τῆς πόλεως, περὶ κάλλους, περὶ θέσεως, εἴτ' ἠπειρωτικὴ εἴη, εἴτ' ἐπιθαλαττίδιος, ἢ νησιῶτις. καὶ εἴ τινας τιμὰς ἔχοιμεν παρὰ βασιλέων, μηδὲ ταύτας παραλιπεῖν, κἂν εἰ πράξεις τινὰς προγεγενημένας, ἢ παλαιάς, ἢ νέας, ἢ εἰ τιμὰς προϋπαρξάσας παρ' ἡμῶν πρὸς τοὺς ἄρχοντας τοὺς προγεγενημένους.

6. Ἐν ἅπασι δὲ τούτοις μεμίχθω ἡ προτροπὴ καὶ παράκλησις πρὸς εὔνοιαν τῆς πόλεως· δεῖν γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄρχοντας ταῖς τοιαύταις πόλεσι τὰς παρ' ἑαυτῶν εὐνοίας προσνέμειν. ἐπὶ δὲ τῷ τέλει εὐχῇ χρησόμεθα ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἄρχοντος. καὶ ὑπὲρ ἡμῶν δ' αὐτῶν πάλιν μνησθησόμεθα, εἰ μὲν τῶν ἀρχομένων εἴημεν, ὅτι ἀπὸ τοῦ τοιούτου ἡμεῖς τιμῆς καὶ δόξης τευξόμεθα· εἰ δὲ τῶν ἤδη προευδοκιμηκότων καὶ προειρηκότων ἀνεπαχθῶς περὶ αὐτῶν, εἰπόντες τὸ μὴ φυλαχθήσεσθαι μόνον ἐπὶ τούτων τὴν δόξαν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ καὶ πολλῷ ἀμείνω πρὸς τὸ λοιπὸν ἔσεσθαι.

7. Ἀπαγγελία δὲ πρέποι ἂν μάλιστα μεμιγμένη τῷ τοιούτῳ λόγῳ, ἐνιαχοῦ μὲν συνεστραμμένη, ἐνιαχοῦ δὲ διῃρημένη, τῆς ἐν τοῖς μύθοις ἀφελεστέρα. τὸ δὲ σαφὲς τῆς ἑρμηνείας δι᾽ ὅλου τοῦ λόγου μάλιστα ἐν σπουδῇ ἔστω τῷ λέγοντι. καθόλου ὁ περὶ τῶν πανηγυρικῶν λόγος ὧδέ πως περαίνοιτο ἄν.

VI.

De Oratione Funebri.

Οὐ μὴν δὴ οὐδὲ τούτων ἀπείρους ἔχειν τόν γε δὴ ὁδῷ τινι καὶ ἐπιστήμῃ μετιόντα λόγους χρή. ἀπευκτὰ μὲν γὰρ τὰ τοιαῦτα· ἀναγκαῖα δ᾽ ἀνθρώποις γ᾽ οὖσι, καὶ παρελθοῦσιν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον. ἀνθρώπῳ γὰρ γενομένῳ, κατὰ τὸν τοῦ Καλλιίσχρου τὸν τῶν τριάκοντα, βέβαιον μὲν οὐδὲν, ὅτι μὴ τὸ θανεῖν καὶ γενομένῳ. καὶ ζῶντι, εἰ μὴ οἷόν τ᾽ ἐκτὸς ἄτης βαίνειν. ἐπειδὴ τοίνυν ἀμφοῖν δύο λόγοι μεμηχάνηνται, ὁ μὲν κοινὸς πρὸς πόλιν ἅπασαν, καὶ δῆμον, ὁ ἐπὶ τοῖς ἐν πολέμῳ πεσοῦσιν· ἰδίᾳ δὲ καὶ καθ᾽ ἕκαστον πρὸς αὐτοῖν, οἷα δὴ τὰ πολλὰ ἐν εἰρήνῃ συμπίπτειν ἀνάγκη. ἐν διαφόροις ἡλικίαις ἑκάστῳ τῆς τελευτῆς συμπεσούσης· ὄνομά γε μὴν ἀμφοῖν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ, ἐπιτάφιος οὕτως ὀνομαζόμενος· παραδείγματα αὐτῶν ἐστί που καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, τοῦ μὲν κοινοῦ καὶ πολιτικοῦ παρά γε τῷ τοῦ Ὀλόρου, καὶ παρὰ τῷ τοῦ Ἀρίστωνος· Λυσίας τε, καὶ Ὑπερίδης, καὶ ὁ Παιανιεύς. καὶ ὁ τοῦ Ἰσοκράτους ἑταῖρος, Ναυ

κράτης, πολλὰς ἡμῖν τοιαύτας ἰδέας παρέσχοιτο. οὐκ ἀπορήσομεν δ' οὐδὲ τῶν πρὸς ἕκαστον· ἐπεί τοι καὶ τὰ ποιήματα μεστὰ τούτων, οἱ ἐπικήδειοι οὕτως ὀνομαζόμενοι, θρῆνοί τε ὡσαύτως οὕτως. πολύς τε καταλογάδην ἐστὶ τοιούτων λόγων, ἔν τε τοῖς πάλαι καὶ τοῖς ὀλίγον τι πρὸ ἡμῶν γενομένοις. λήξομεν δ' οὐδὲ νῦν, ἕστ' ἂν γένος ἀνθρώπων καὶ τὸ χρεὼν ἐπικρατοῦν ᾖ. μετίοιμεν οὖν αὐτοῖν ἑκάτερον τὸν τρόπον τοῦτον.

2. Συνελόντι μὲν οὖν ἐπιτάφιος ἔπαινός ἐστι τῶν κατοιχομένων. εἰ δὲ τοῦτο, δῆλόν που, ὡς καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν τόπων ληπτέον, ἀφ' ὧνπερ καὶ τὰ ἐγκώμια. πατρίδος, γένους, φύσεως, ἀγωγῆς, πράξεως· ἄχρι μὲν οὖν τινος τὴν αὐτὴν ἰτέον. οἷον περὶ πατρίδος λέγοντα, ὅτι μεγάλη καὶ ἔνδοξος καὶ ἀρχαία, καὶ εἰ τύχοι αὐτὴ πρώτη παρελθοῦσα εἰς ἀνθρώπους, οἷα καὶ Πλάτων περὶ τῆς Ἀττικῆς διέξεισιν· εἰ δὲ μικρά, ὅτι διὰ τούτους ἤδη καὶ τὴν ἀρετὴν τὴν τούτων καὶ δόξαν ἔνδοξος καὶ αὐτὴ ἐγένετο, οἷον ἡ Σαλαμὶς διὰ τὸν Αἴαντα, ἢ τὴν ἀρετὴν τῶν ναυμαχησάντων, καὶ ἡ Αἴγινα διὰ τὸν Αἰακόν. ἢ εἴ τι βέλτιον περὶ αὐτῆς ἔχοιμεν λέγειν εὑρημένον, ὥσπερ Θείαν τὴν Σαλαμῖνα εἶπεν ὁ Πύθιος· ὅτι ἐκ θεοῦ ἐκτίσθη, ὥσπερ Ἰωνία, Βυζάντιον, ἢ εἰ δή τις ἑτέρα πόλις ᾖ. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐν πολέμοις πεσόντων κἂν ἐπιδαψιλεύσαιτό τις ἐν τούτοις. ἐπὶ δὲ τῶν καθ' ἕκαστον οὐ πάνυ τι ἀναγκαῖος ὁ πολὺς περὶ τῆς πατρίδος λόγος· ἰτέον οὖν ἐπὶ τοὺς προγόνους· εἰ οἱ πρόγονοι μὴ ἐπήλυ-

δες, ἀλλ' αὐτόχθονες· καὶ εἰ ἐπήλυδες, ἀλλὰ κρίσει τὴν ἀρίστην γῆν λαβόντες, οὐ τύχῃ· καὶ ὅτι ἢ ἐκ τοῦ Δωρικοῦ γένους, ὅπερ ἀνδρειότατον· ἢ ἐκ τοῦ Ἰωνικοῦ, ὅπερ σοφώτατον, καὶ ὅτι Ἕλληνες. εἰ δ' ἐπί τινος εὐκλείας λόγος γίνοιτο, ὅτι πατρὸς ἀγαθοῦ, καὶ προγόνων, καὶ ἐν βραχεῖ περὶ αὐτῶν εἰπεῖν τὸν ἔπαινον, ὁποῖοι δημοσίᾳ, ὁποῖοι ἰδίᾳ, ὁποῖοι ἐν λόγοις, ὁποῖοι ἐν βίῳ, καὶ εἴ τι ἐν ἔργοις, ἢ ἐν πράξεσιν, ἢ τινα τοιαῦτα, ἢ ποιότης τοῦ προσώπου παρέχοι ἐκ τῆς φύσεως, ὅτι εὐφυὴς εἰς πάντα. κοινὸς δὲ ὁ τοιοῦτος.

3. Ἐν δὲ τῇ ἀγωγῇ γενόμενοι, ἐπὶ μὲν τῶν κοινῶν τὴν πολιτείαν ληψόμεθα, ὅτι ἡ δημοκρατία, ἢ ἀριστοκρατία. ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις τὴν ἀνατροφὴν, καὶ τὴν παιδείαν, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα· ἐν δὲ ταῖς κοιναῖς πράξεσιν ὁ μὲν κοινὸς ἕξει τὰ κατὰ πολέμους ἔργα, καὶ ὅπως ἐτελεύτησαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ Πλάτων γε, καὶ ὁ Θουκυδίδης· καὶ τοῖς ἄλλοις εἴρηται. ὁπόταν δὲ περὶ ἑνός τινος λέγωμεν, περὶ τῆς ἀρετῆς ποιησόμεθα τὸν λόγον, οἷον περὶ ἀνδρείας, περὶ δικαιοσύνης, περὶ σοφίας, ὁποῖος περὶ τὴν πόλιν· ἐν τούτοις ὁποῖος ἰδίᾳ περὶ ἕκαστα, ὁποῖος περὶ φίλους, ὁποῖος περὶ ἐχθρούς· καὶ ἔτι προστεθείσθω, οἷος περὶ γονέας, οἷος ἐν ἀρχαῖς ἐπί τινα ἦρξεν.

4. Μετὰ ταῦτα δ' ἐν μὲν τοῖς κοινοῖς ἐπὶ τὸ προτρεπτικὸν μεταβησόμεθα, προτρέποντες ἐπὶ τὰ ὅμοια τοὺς ὑπολειπομένους. καὶ πολὺς ὁ τόπος οὗτος. εἶτα οὕτως ἐπὶ τὸ παραμυθητικὸν τῶν πατέ-

ρων, ὅσοι τ' ἔτι παιδοποιεῖσθαι ἱκανοὶ, ὅσοι τ' ἔξω τῆς ὥρας ταύτης· καὶ εἴρηται ταῦτα καὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ. ἐν δὲ τοῖς ἰδίοις τὸ μὲν προτρεπτικὸν ἐνίοτε μὲν οὐδὲ ὅλως παραλαμβάνομεν, διὰ τὸ τάχα ἂν, εἰ τύχοι, παῖδας εἶναι τοὺς κατοιχομένους· ἐνίοτε δ' ἐπὶ βραχὺ, πλὴν ἐπὶ τοῖς πάνυ ἐνδόξοις. ἐνταῦθα γὰρ οὐδὲν κωλύοι καὶ ἐπὶ πλεῖον χρῆσθαι τῷ εἴδει· οἷον ἐπὶ ἄρχοντός τινος καὶ τοιούτου προσώπου ἐπιτάφιος γίνοιτο, ἀναγκαῖον παρακελεύεσθαι τοῖς παισὶ μιμεῖσθαι τοὺς ἑαυτῶν τοκέας, καὶ ἐπὶ τὰ ὅμοια σπεύδειν. ἀναγκαιότερος δὲ ὁ παραμυθητικὸς παραμυθουμένων ἡμῶν τοὺς προσήκοντας. δεῖ δ' εἰδέναι καὶ τὴν μέθοδον τοῦ παραμυθητικοῦ. οὐ γὰρ θρηνεῖν, οὐδ' ἀπολοφύρεσθαι τοὺς ἀποθανόντας. οὐ γὰρ ἂν παραμυθοίμεθα τοὺς ὑπολειπομένους, ἀλλὰ μεῖζον τὸ πένθος παρασκευάζοιμεν· καὶ οὐ δόξει εἶναι τῶν κατοιχομένων ἔπαινος, ἀλλ' ὀλοφυρμὸς, ὡς τὰ δεινότατα παθόντων. πειρᾶσθαι δ' ἐν τῷ παραμυθεῖσθαι καὶ ἐνδιδόναι τοῦ πάθους τοῖς ὑπολειπομένοις, καὶ μὴ ἀντιτείνειν εὐθύς· ῥᾷον γὰρ ἐπαξόμεθα. ἅμα δὲ καὶ ἔπαινον ἕξει ὁ λόγος, εἰ λέγοιμεν, ὅτι οὐ ῥᾴδιον ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ῥᾷον φέρειν. ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐν πολέμῳ τελευτήσαντες ὅμοιοι ταῖς ἡλικίαις, οὐδὲν ἀπὸ τούτων ἕξομεν εἰς παραμυθίαν ἐπιχειρεῖν, πλὴν ὅτι ἐνδόξως ἀπέθανον ὑπὲρ τῆς πατρίδος· καὶ οὕτως ὅτι ταχὺς καὶ ἀναίσθητος ὁ τοιοῦτος θάνατος, καὶ ἐκτὸς βασάνων καὶ τῶν κακῶν τῶν ἐκ τῆς νόσου· ὅτι δημοσίας ταφῆς ἔλαχον

ζηλωτὸν δὲ τοῦτο καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα· καὶ ἀθάνατος αὐτῶν ἡ δόξα.

5. Ἐπὶ δὲ τοῖς καθ᾽ ἕκαστον καὶ ἀπὸ τῶν ἡλικιῶν πολλὰς ἀφορμὰς παρέξει ὁ λόγος εἰς παραμυθίαν· εἰ μέν τις ἄφνω τελευτήσειε καὶ ἀλύπως, ὅτι μακαρίως αὐτῷ ἡ τελευτὴ συνηνέχθη· εἰ δέ τις νόσῳ καὶ πολὺν χρόνον νοσήσας, ὅτι γενναίως ἐνεκαρτέρησεν ἐν τῇ νόσῳ· ἢ εἴ τις ἐν πολέμῳ, ὅτι ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγωνιζόμενος· ἢ εἴ τις ἐν πρεσβείᾳ, ὅτι ὑπὲρ τῆς πόλεως· κἂν ᾖ ἐν ἀποδημίᾳ, ὅτι οὐδὲν διενήνοχε· „Μία γὰρ καὶ ἡ αὐτὴ οἶμος, κατὰ τὸν Αἰσχύλον, εἰς ᾅδου φέρουσα·“ εἰ δέ τις ἐν τῇ πατρίδι, ὅτι ἐν τῇ φιλτάτῃ καὶ τῇ γειναμένῃ, καὶ τοῖς οἰκειοτάτοις παισίν. ἀπὸ ἡλικίας, εἰ μὲν νέος ὢν τοῦτο πάθοι, ὅτι θεοφιλής· τοὺς γὰρ τοιούτους φιλοῦσιν οἱ θεοί· καὶ ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν πολλοὺς ἀνήρπασαν, οἷον τὸν Γανυμήδην, τὸν Τιθωνόν, τὸν Ἀχιλλέα, μὴ βουλόμενοι αὐτοὺς ἐν τοῖς κακοῖς τοῖς ἐν τῇ γῇ κυλινδεῖσθαι, ἢ πολὺν χρόνον ἐγκατορωρύχθαι τὴν ψυχὴν ἐν τῷ σώματι, ὥσπερ ἐν τάφῳ, ἢ ἐν δεσμωτηρίῳ, μηδὲ δουλεύειν δεσπόταις κακοῖς, ἀλλ᾽ ἐλευθεροῦν· καὶ μακάριοι φεύγοντες τὰ ἀλγεινὰ τοῦ βίου, καὶ τὰ πάθη τὰ συμπίπτοντα τοῖς ἀνθρώποις, μυρία ταῦτ᾽ ὄντα καὶ ἄπειρα, ὀφθαλμῶν πηρώσεις, ποδῶν, ἑτέρου τινὸς μέρους τοῦ σώματος, καὶ ὅτι τῷ ὄντι ἡ νόσος ἀλγεινοτάτη. εἰ δὲ μέσην τὴν ἡλικίαν, ὅτι ἐνακμάσας τῷ βίῳ, καὶ ἐν ᾧ δεῖγμα τῆς ἀρετῆς τῆς ἑαυτοῦ παρέσχε· καὶ ὅτι ποθούμενος, οὐκ ἀηδὴς ἤδη διὰ

τὸ γῆρας γενόμενος, ἀπῆλθε τοῦ βίου, ἀλλ' ἐν ἡλικίᾳ. εἰ δ' ἐν γήρᾳ τις τελευτήσειεν, ὅτι εἰς πᾶσαν ἀπόλαυσιν τῶν ἐν τῷ βίῳ καλῶν συνεμετρήθη αὐτῷ ὁ χρόνος. ἐν τούτῳ παρατιθέναι ἀναγκαῖον, ὁπόσα ἐν πανηγύρεσι τερπνά, ὅσα ἐν γάμοις, παιδοποιΐαις, τιμαῖς παρὰ τῆς πατρίδος· ταῦτα γὰρ ἡ πλείων περίοδος τοῦ χρόνου παρέχειν εἴωθεν· καὶ ὅτι λιπαρὸν γῆρας κατὰ τὸν Νέστορα ἐβίωσεν, ὃς τούτου ἕνεκεν ἐνδιέτριψεν, ἵνα παράδειγμα γένηται τοῖς ἄλλοις, καὶ μάλιστα εἰ ἔνδοξον εἴη τὸ πρόσωπον. ἐπὶ τέλει δὲ περὶ ψυχῆς ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ὅτι ἀθάνατος, καὶ ὅτι τοὺς τοιούτους ἐν θεοῖς ὄντας ἄμεινον εἰκὸς ἀπαλλάττειν. ἀρχὰς δ' ἐνίοτε αὐτὸ παρέξει τὸ πρόσωπον ἰδίας καὶ μὴ κοινάς· οἷον εἰ ἀπὸ λόγου εἴη, ὅτι ἀκόλουθον τοῖς λόγοις εὐφημεῖν αὐτόν· ἢ εἴπερ ἐπὶ ἑτέροις αὐτός τι τοιοῦτον εἰρηκὼς εἴη, ὅτι τὸν αὐτὸν ἔρανον καὶ τούτῳ ἀποδοτέον· ἢ ὅτι ποτ' ἂν ἡ ἰδιότης τοῦ προσώπου παρέχει.

6. Ἡ δ' ἀπαγγελία ποικίλη, ἐν μὲν τοῖς ἀγωνιστικοῖς συνεστραμμένη· ἐν δὲ τοῖς ἐνδόξοις καὶ μέγεθος ἔχουσιν, οἷον ὅσα περὶ ψυχῆς, διῃρημένη καὶ μέγεθος ἔχουσα καὶ ἐγγὺς βαίνουσα τῆς τοῦ Πλάτωνος

VII.

De Exhortatione ad Athletas.

Ἀκόλουθος ἂν εἴη, καί, ὥς εἴποι τις, συναφὴς ὦ Ἐχέκρατες, καὶ ὁ ἐν ταύταις ταῖς πανηγυ-

ρεσι λεγόμενος λόγος, οὐκ εις αὐτὴν μέντοι τὴν πανήγυριν, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀνταγωνιστὰς τοὺς ἐν τῇ πανηγύρει, καὶ τοῖς ἀγωνισταῖς ἀθληταῖς δή που ὁ προτρεπτικὸς οὗτος λεγόμενος. σκεπτέον οὖν πρῶτον εὐθὺς, ὅστις ποτὲ ὁ ἀγών· ὡς ἔγωγ' οἶδα καὶ Ὀλυμπιᾶσι καὶ ἐπ' ἐμοῦ τοῦτο γενόμενον, καὶ Πυθοῖ, καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ εἰσι· νῦν μὲν γὰρ ἴσως πολίτης, νῦν δὲ καὶ αὐτῶν τῶν περὶ τὸν ἀγῶνά τις. ἐγὼ δ' ἤδη καὶ τὸν ἀγωνοθέτην εἶδον ἀγωνιστὴν τούτου τοῦ λόγου γεγενημένον.

2. Τὰς γὰρ ἀρχὰς ἴσως που καὶ ἐντεῦθέν τις οὐκ ἀπὸ καιροῦ ποιήσεται. εἰ μὲν πολίτης εἴη, ὅτι καὶ αὐτὸς, πεισθεὶς τοῖς ἀγωνοθέταις καὶ τῷ τῆς πόλεως νόμῳ, εἰς τὸν ἀγῶνα καθῆκεν ἑαυτὸν, καὶ παρεβάλετο κινδύνῳ οὐχ ἧττον ὄντι ἐργώδει· ἐκεῖνος μὲν γὰρ σώματος, ὁ δὲ ψυχῆς· χαλεπώτεροι δὲ οἱ ἀγῶνες οἱ τῆς ψυχῆς, ἢ τοῦ σώματος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἀγωνίας τῶν σωμάτων καὶ φανερὰ ἡ νίκη καὶ ὑπὸ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἥπερ ἐναργεστάτη τῶν αἰσθήσεων· ἔτι δὲ καὶ βραβευτὴς ἐφέστηκεν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κρείττων τοῦ παρὰ τῶν ἄλλων φθόνου. ἡ δὲ κρίσις οὐκ ἐφ' ἑνὶ, ἀλλ' ἐπὶ πολλοῖς· καὶ οὐκ ὀφθαλμοῖς κρίνουσιν, ἀλλὰ γνώμῃ, ἐν ᾗ πολλὰ τὰ ἀντισατοῦντα, ἄγνοια, καὶ φιλοτιμία, καὶ φθόνος· ἐφ' ἅπασι δὲ τὸ μὴ βούλεσθαι τοὺς ἀκούοντας μείζονα εἶναι τὰ ἐπαινούμενα τοῦ περὶ αὐτῶν λόγου. τούτοις δὲ ὑποβάλλειν κἀκεῖνο ἀναγκαῖον, τὸ ἀνελεῖν ὡς ἀντικείμενον ἐκ τῆς τοῦ προσώπου ποιότητος, εἰ μὴ καταφρονητέον λόγου τοῖς ἀθλη-

ταῖς, ὅτι ἐν ἔργοις δοκοῦσι. λόγος γὰρ εἰς πάντα ἐπιτήδειος, καὶ πρὸς πᾶν ἐπιῤῥώννυσιν· οὕτω καὶ ἐπὶ πολέμου καὶ ἐπὶ παρατάξεως δέονται στρατιῶται τοῦ παρὰ τῶν στρατηγῶν λόγου καὶ τῆς προτροπῆς, καὶ αὐτοὶ αὐτῶν ἐῤῥωμενέστεροι ἐγένοντο. μάλιστα δὲ οἱ ἀθληταὶ δέοιντο ἂν τῆς ἀπὸ τοῦ λόγου προτροπῆς καὶ ἐπικελεύσεως, ὄντες μὲν καὶ αὐτοὶ Ἑρμοῦ τε καὶ Ἡρακλέους μαθηταί τε καὶ ζηλωταί· ὧν ὁ μὲν εὑρετὴς τοῦ λόγου, ἢ αὐτόχρημα λόγος· ὁ δὲ σὺν τῇ Ἀθηνᾷ πάντα κατώρθωσε τὰ ἐπιταχθέντα· ἡ δὲ τί ἂν ἄλλο εἴη, ἢ νοῦς τε καὶ λόγος; καὶ δσημέραι δ' ἐπὶ ταῖς γυμνασίαις ἑκάστοτε τοιούτους τοὺς ἐπικελευομένους ἔχοντες αὐτοῖς.

3. Εἶτα διαφορὰν ἐρεῖς, ὅσῳ κρείττων οὗτος ὧν ἐκείνων, εἰδέναι καὶ ταῦτα· ὅτι ὁ μὲν ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων· οὗτος δ' ἀπὸ τῶν δεδοκιμασμένων καὶ βίῳ καὶ λόγῳ καὶ δόξῃ· καὶ ἐκεῖνος μὲν ἔθει τινί· οὗτος δὲ νόμῳ πόλεως καὶ δόγματι ἀρχόντων· κἀκεῖνος, δι' ὃν ἐπιβόησίς τις, μηδὲν τῶν ἤχων διαφέρων· οὗτος δὲ, μετὰ ἐπαίνων καὶ ἀποδείξεων παράκλησις. εἰ ἀκόλουθον τοῖς περὶ τὸ τοῦ σώματος καλὸν σπουδάσουσι, καὶ περὶ τὸ καλὸν τὸ ἐπὶ τῇ ψυχῇ σπουδάσαι καὶ μᾶλλον, ὅσῳ τιμιώτερον ψυχὴ σώματος, εἰ μὴ καὶ αὐτοὺς ἀσκοῦντας, ἀλλὰ τοῖς ἀσκήσασι πειθομένους· ὅπερ οὐδὲ δυσχέρειάν τινα ἔχει, οὐδὲ πόνον, ἄλλως τε καὶ ἐπὶ συμφέροντι τῶν πεισθέντων τῆς πειθοῦς γινομένης. ὥσπερ γὰρ καὶ ἐν στρατοπέδῳ οἱ γνησιώτατοι, παρὰ

τῶν στρατηγῶν λόγους ἀκούσαντες, μάλιστα φιλοτιμοῦνται περὶ τὴν νίκην, οὕτω καὶ οἱ ἐπὶ τοῖς ἀγῶσι προτρεπτικοὺς λόγους οἰκείως ἀναδεξάμενοι· μάλιστα γὰρ ὀρέγοιντο τοῦ περιγενέσθαι. καὶ ὅτι τοῖς ἐπαγγελλομένοις τὴν σωτηρίαν τοῦ σώματος προσήκει καὶ ἀψευδεῖν ἐν τούτῳ. εἰ δή πού τις, καίτοι τῆς ἀπὸ τούτων δόξης ἀδήλου τυγχανούσης, ὅμως ἐφίεται τούτου ἄλλως μηδὲ ἀνάγκης οὔσης, πόσῳ μᾶλλον τοὺς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο παρόντας καὶ παραδεδωκότας ἑαυτοὺς, καὶ τούτου ἕνεκεν ἐπὶ τοσοῦτον τοῖς γυμνασίοις χρησαμένους, καὶ ὑπευθύνους ἑαυτοὺς καταστήσαντας, πειθομένους φαίνεσθαι τῷ ἐπὶ τοῦτο ὑπὸ τῆς πόλεως καὶ τῶν ἀγωνοθετῶν καὶ τοῦ νόμου προκεχειρισμένῳ; εἰ δὲ δὴ καὶ ἀγωνοθέτης εἴη ὁ λέγων, πρὸς τούτοις, ἢ πρὸ ἁπάντων τούτων ἁρμόσει εἰπεῖν, ὅτι διατιθεὶς τὸν ἀγῶνα οὐκ ὤκνησεν ἀγωνιστὴν καὶ ἑαυτὸν καταστῆσαι, καὶ ὑποβαλεῖν τῇ τῶν ἀκουόντων κρίσει, ἕνεκα τοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ ἔνδοξον καὶ μέγαν καὶ περισπούδαστον τοῦτον γενέσθαι, πολλῷ δή που ἀναγκαιότερον αὐτοῖς ἀγωνιζομένοις καὶ κληρονομεῖν μέλλουσι τῆς τοῦ ἀγῶνος δόξης. τῷ δὲ ξένῳ καὶ τούτῳ ἂν ἁρμόζοι λέγειν, ὅτι προσήκων αὐτῷ ὁ λόγος διὰ τὴν ἐπιδημίαν καὶ τὴν μετουσίαν τῆς θέας. οἱ γὰρ τῆς θέας μεταδόντες καὶ τοῦ λόγου τοῦ περὶ αὐτῆς μετέδοσαν· ἄλλως τε καὶ 'πὶ τῷ ἐνδοξοτέραν τὴν πανήγυριν γενέσθαι. καὶ ὅτι γνήσιος πολίτης οὐχ ὁ ἐγγεγραμμένος μόνον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὁ εὔνους τῇ πόλει, καὶ περὶ τὰ καλὰ μόνον τὰ τῆς

πόλεως σπουδάζων. εἰ δὲ δὴ καὶ μὴ πολίτης ὢν ἐπείσθη τοῖς ἐπιτάξασι καθεῖναι ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα, πολλῷ δή που μᾶλλον τοῖς ἀθληταῖς σπουδαστέον περὶ αὐτὸν τοῖς, ὡς ἂν εἴποι τις, πολίταις τοῦ ἀγῶνος οὖσι

4. Τούτων δὲ τῶν ἀφορμῶν τάχα ἄν τινες καὶ εἰς τὸν πανηγυρικὸν λόγον ἁρμόζοιεν, τοιούτων προσώπων πανηγυριζόντων, καὶ τοιούτων ποιητῶν ἐμπειρειλημμένων. τοιαύτης δὲ προκαταστάσεως γινομένης, ὑποβλητέον καὶ τὸν περὶ τῶν πανηγύρεων καθόλου λόγον ἔπαινον ἔχοντα τῶν προκαταστησαμένων, ὅτι τῶν πολέμων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους διαφόρων καταπαύσαντες τὰς πόλεις συνήγαγον, ὥσπερ εἰς μίαν πόλιν, τὴν πατρίδα πάντων, ὡς κοινῇ συνελθόντας θύειν καὶ ἑορτάζειν, λήθην ἁπάντων τῶν πρότερον ποιησαμένους· καὶ οὐ ταῦτα ἀπέχρησε μόνον, ἀλλὰ καὶ θεάματα καὶ ἀκροάματα μυρία ἐπὶ μυρίοις προέθεσαν, οὐκ εἰς ψυχαγωγίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὠφέλειαν· διὰ μὲν τῶν μουσικῶν ἀκροαμάτων παιδεύοντες ἡμᾶς, διὰ δὲ τῶν γυμνικῶν συνασκοῦντες εἰς τοὺς πολέμους. καλὸν μὲν οὖν καὶ τοῖς ἐπιδημοῦσι σπουδάζειν περὶ τὴν θέαν, πολὺ δὲ κάλλιον τοῖς ἀγωνιζομένοις αὐτοῖς τοῖς μὲν γὰρ πρόσκαιρος ἡ τέρψις, τοῖς δ' ἀθάνατος ἡ δόξα· καὶ παραχρῆμα μὲν γίνεται ἑκάστῳ τούτων εὐφημεῖσθαι καὶ δακτυλοδεικτεῖσθαι ἐπὶ τοῖς καλλίστοις, νικᾶν, στεφανοῦσθαι, ἀναγορεύεσθαι, διὰ μιᾶς πράξεως καὶ νίκης, οὐ μιᾶς πόλεως γενόμενον, ἀλλὰ σχεδὸν ἁπάσης τῆς οἰκουμένης. ἕκαστος γὰρ τῶν παρόντων τῆς ἀρετῆς ἀποδεχόμενος τῇ εὐνοίᾳ,

ὡς πολίτην αὐτοῦ προσοικειοῦται. τὸ τοῦ Ὁμήρου δὴ τοῦτο· „Ἐρχόμενον δ᾽ ἀνὰ τὴν πανήγυριν θεὸν „ὣς εἰσορόωσιν·“ οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν πανήγυριν ὅποι ἂν αὐτὸν ἴδωσι μόνον. καὶ ἀγωνιζομένῳ ταῦτα καθ᾽ ἕκαστον ἀγῶνα· παυσαμένῳ δὲ παραμένουσι τὸν βίον σύμπαντα οἱ καρποὶ ἀπὸ τῆς νίκης, τὴν περιουσίαν τοῦ βίου ἄφθονον παρέχοντες. μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν ἡ μνήμη ἀπὸ τῶν ἀνδριάντων καὶ τῶν εἰκόνων, εἰς τὸ ἀνάγραπτον ἔχειν τὴν δόξαν, οὐκ ἐν ταῖς μνήμαις σωζομένην μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν συγγραμμάτων συμπαραμένουσαν ἅπαντι τῷ χρόνῳ.

5. Εἶτ᾽ ἐπὶ τούτοις προσάξεις καὶ τὸν περὶ τῆς πόλεως λόγον, ὅτι καὶ διὰ τὴν πόλιν αὐτὴν σπουδαστέον περὶ τὸν ἀγῶνα. σύμμετρος δὲ γινέσθω ὁ ἔπαινος, ἐπειδὴ οὐ περὶ αὐτοῦ νῦν πρόκειται. ἀφορμαὶ δ᾽ εἰς τοῦτ᾽ ἔσονται δή που ἱκαναὶ αἱ προειρημέναι ἐν ταῖς περὶ τοῦ πανηγυρικοῦ λόγου μεθόδοις. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ αὐτῆς τῆς πανηγύρεως ἐρεῖς ἐφεξῆς, καὶ πόθεν ἤρξατο, καὶ τίς ὁ καταστήσας, καὶ τίνων θεῶν ἐπάγεται, καὶ τίς ὁ ἐπώνυμος αὐτῆς· καὶ ἔπαινος διὰ βραχέων διὰ τῶν αὐτῶν ἀφορμῶν τῶν ἐκεῖ παραδεδομένων. ἀναγκαῖον δ᾽ ἐνταῦθα γενόμενον καὶ σύγκρισιν ποιήσασθαι πρὸς τοὺς ἄλλους ἀγῶνας. ἡ δὲ σύγκρισις ἔσται καὶ ἀπὸ τόπου τοῦ ἀγῶνος, οἷον ἀπὸ χρόνου, ὅτι ἀρχαιότατος· ἢ εἰ νέος, ὅτι, ὅσον τῷ χρόνῳ ἀποδεῖ, τοσοῦτον τῇ δόξῃ προέχει· καὶ ὅτι εἰ νῦν περισπούδαστός ἐστι, πολλῷ περισπουδαστότερος ἔσται λα-

δῶν τὸν χρόνον. εἰ θεὸς εἴη ὁ ἐπώνυμος, τὰ προσόντα τῷ θεῷ· ἢ εἰ τῶν ἡρώων τις, ὁμοίως τὰς πράξεις· εἰ ἐπιτάφιος, ὅτι καὶ αὐτὸς διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς τούτου θέσεως ἠξιώθη. ἔτι καὶ τὴν πόλιν παραβαλεῖς πρὸς τὰς ἄλλας, ἀπὸ μεγέθους, ἀπὸ κάλλους, ἀπ' οἰκιστοῦ, ἀπ' οἰκειώματος. εἴρηται δὲ καὶ ταῦτα ἤδη. τούτων δὲ ῥηθέντων, οἰκειότατα ἂν ἐπαχθείη ὁ πρὸς τοὺς ἀθλητὰς λόγος κατὰ τὸν Θουκυδίδην. περὶ τοιαύτης οὖν πόλεως καὶ τοιούτου ἀγῶνος πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι καὶ πάλαι ἐφιλοτιμήσαντο, καὶ ἐσπούδασαν νικηφόροι γενέσθαι.

6. Ἐπειδὴ δὲ διάφορα τὰ πρόσωπα, τὰ μὲν ἔνδοξα, τὰ δὲ ἧττον, καὶ τὰ μὲν ἀπὸ στεφάνων πολλῶν, τὰ δὲ νῦν πρῶτον ἀρχόμενα, πειρασόμεθα ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκείων καὶ προσφόρων προτρέψασθαι· οἷον τοὺς μὲν πολλοὺς ἔχοντας στεφάνους, ὅτι καλὸν, μὴ ὅπως καταισχῦναι τούτους, ἀλλὰ καὶ προσθεῖναι καὶ πλείους ἀποφῆναι· συναύξεται γὰρ τοῖς στεφάνοις καὶ ἡ δόξα· τοὺς δ' ὀλίγους, ὅτι δεῖ μὴ τούτοις ἀρκεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ βεβαιώσασθαι τούτους, ὅτι καὶ μετὰ τῆς ἀληθείας, καὶ προῖκα τῷ ἐπαγωνίσασθαι καὶ προυλαβεῖν ἑτέρους. τοὺς δὲ νῦν πρῶτον ἀρξομένους· „Ἀρχὴ δέ „τοι ἥμισυ παντός“· καὶ τοῖς ἡττημένοις πρότερον καλὸν ἀναμάχεσθαι, ἵνα μὴ καὶ ψυχῇ καὶ σώματι, ἀλλὰ τύχῃ μᾶλλον, δοκῶσι τῇ ἥττῃ κεχρῆσθαι. εἶτα συμπροτρέψεις τοὺς μὲν κατὰ τὸ αἰσχρὸν, τοὺς δὲ κατὰ τὸ καλὸν, ὅτι τοῖς μὲν πολλοὺς ἔχουσι καὶ

προνενικηκόσιν αἰσχρὸν τὸ ἡττηθῆναι τῶν μήπω νενικηκότων, τοῖς δ' ἄλλοις ἔντιμον, καὶ οὐδὲ ὑπερβολὴν εἰς δόξης λόγον ἔχον, τοὺς νενικηκότας κρατῆσαι, καὶ δι' ἑνὸς στεφάνου προσλαβεῖν τὴν τούτων δόξαν. εἶτα πειρασόμεθα ἀναιρεῖν, δι' ἃ ἐπὶ τὸ διαφθείρεσθαί τινες τρέπονται, τῷ αἰσχρῷ καὶ ἀδόξῳ, ὅτι αἰσχρὸν χρημάτων προέσθαι τὴν νίκην, κατ' ἀμφότερα τὰ πρόσωπα τὸ αἰσχρὸν προσάπτοντες, καὶ κατὰ τὸ τῶν διδόντων καὶ κατὰ [τὸ] τῶν λαμβανόντων, ὅτι οἱ μὲν χρήματα ἀντὶ δόξης ἀνταλλάσσονται· ἐν ᾧ, οἷα μὲν τὰ χρήματα, οἵα δὲ ἡ δόξα· τὰ μὲν πρόσκαιρα, ἡ δ' ἀθάνατος· καὶ τὰ μὲν τύχη, καὶ χρόνος. καὶ πόλεμος ἀφεῖλεν· ἡ δ' ἀναφαίρετος ὑπὸ τούτων· καὶ τὰ μὲν ζῶντα εὐφραίνει, ἡ δὲ μετὰ τὴν τελευτὴν ζηλωτοὺς ἀποφαίνει· καὶ τὰ μὲν ἀπὸ κακίας περιγίνεται, ἡ δ' ἀπ' ἀρετῆς καὶ ἀνδραγαθίας. ἔπειτα καὶ οἱ δόντες τῷ μὲν δοκεῖν νενικήκασι, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἐώνηνται τὴν νίκην· καὶ ὅτι οὐ δόξαν κτῶνται, ἀλλ' αἰσχύνην. τὸ γὰρ μὴ μετὰ ἀληθείας κρατῆσαι, πρὸς αἰσχύνην μᾶλλον τῷ κρατήσαντι, ἢ δόξαν. καὶ ὅτι εἰ καὶ λανθάνοιεν τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἑαυτοῖς συνίσασι· καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις μὲν δοκοῦσι κρατεῖν, παρὰ δὲ ἑαυτοῖς ἥττηνται. καὶ ὅτι οὐδὲ ἡδονὴ ἐπὶ τῆς τοιαύτης νίκης· καὶ ὅτι ὁ τῆς αἰσχύνης ἔλεγχος ἀεὶ συμπάρεστιν αὐτοῖς τῆς ἐπονειδίστου νίκης. καὶ ὅτι χείρους τῶν προδοτῶν· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τοὺς ἄλλους πωλοῦσιν, οὗτοι δὲ καὶ ἑαυτούς· καὶ ὅμοιοι τοῖς πόρνοις εἰσὶν, ἐπὶ τοῖς σώμασι τοῖς ἑαυτῶν

λαμβάνοντες· ἐκεῖνοι μὲν ἴσως καὶ δι' ἡλικίαν ἐξαπατηθέντες, οὗτοι δὲ δι' αἰσχροκέρδειαν ἑαυτοὺς ἐκδόντες. εἶτα ὅτι οὐδὲ λανθάνουσι· ῥᾳδίως γὰρ δρῶνται, καὶ ἐκ τῶν σωμάτων, καὶ ἐκ τῶν γυμνασίων, καὶ ἐκ τῶν προγεγενημένων ἀγώνων. ἐν ᾧ, τίνα τὰ ἐπὶ τούτοις, μάστιγες, ὕβρις, αἰκίαι σωμάτων, ἃ δούλων καὶ οὐκ ἐλευθέρων· τὸ παρὰ τοῖς θεαταῖς βλασφημεῖσθαι, ἀντὶ τοῦ ἐπαινεῖσθαι. κροτεῖσθαι, στεφανοῦσθαι· ἐνίοτε δὲ καὶ ζημία κατὰ τὸ ἐκβαλέσθαι καὶ ἐκ τῶν σταδίων καὶ ἀγώνων· μέγιστον δ' ἐπ' ἐλευθερίᾳ φρονοῦντας, εἰς τὰς τῶν δούλων τιμωρίας περιορᾷν αὐτοὺς ἐμπίπτοντας. καὶ ἂν μὲν δούλων αἰσθάνωνταί τινα τῶν ἀγωνιζομένων εἶναι, κατηγορίαν αὐτοῦ καὶ ὡς ἀναξίου τοῦ ἀγῶνος ἐκκρίνειν· αὐτοὺς δὲ, τὰς παρὰ τῶν ἀθλοθετῶν ψήφους τῆς ἐλευθερίας λαμβάνοντας, τὴν τῆς δουλείας οἴκοθεν [αὐτὸν] φέρειν.

7. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ τόπῳ γενομένους ἀναγκαῖον καὶ τῶν ἀρχαίων μνημονεύειν, καὶ παραδείγματα φέρειν, ὅσοι ἔνδοξοι, οἱ μὲν, ὅτι ἀήττητοι, οἱ δὲ, ὅτι πλείστας νίκας ἤραντο, οἱ δὲ, ὅτι εἰ καὶ ὀλίγας, ἀλλὰ τὰς ἐνδοξοτάτας, καὶ ὅτι πάσας προῖκα, καὶ ὅτι ἀπὸ σωφροσύνης, ἀπ' ἐγκρατείας, ἀπ' ἀσκήσεως, τοιοῦτοι ἐγένοντο· καὶ ὅτι αὐτοῖς τοιοῦτο συνέβη, ὅτι πολλοὶ καὶ ἰσόθεοι ἐνομίσθησαν, οἱ δὲ καὶ ὡς θεοὶ τιμῶνται καὶ τῶν πάλαι.

VIII.

De Oratione Figurata tract. 1.

Ἀγῶνας ἐσχηματισμένους παντάπασιν οὔ φασιν εἶναί τινες, ἀλλὰ μέρη μὲν ἀγώνων ἐσχηματίσθαι συνομολογοῦσι· τὸ δὲ ὅλας ὑποθέσεις διὰ τούτου τοῦ τρόπου τῶν λόγων περαίνεσθαι, οὐχ οἷόν τ' εἶναί φασι. μὴ γὰρ δυνατὸν εἶναι, μὴ σαφῶς ἀκούοντας τοὺς ἀκροωμένους συνιέναι, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστίν· οὔτε τοὺς παλαιοὺς κεχρῆσθαι τῷ τοιούτῳ εἴδει τῶν λόγων καὶ τῶν ἀγώνων. ἡμεῖς δέ, καὶ ὅσοι τρόποι τῶν ἐσχηματισμένων ἀγώνων, φράσομεν, καὶ τῆς μεταχειρήσεως αὐτὴν τὴν μέθοδον δηλώσομεν, αὐτοὺς τοὺς παλαιοὺς, οὓς οὔ φασί τινες κεχρῆσθαι τῷ τρόπῳ τῶν λόγων, μαρτυρόμενοι.

2. Ἔστι γὰρ τῶν καλουμένων σχημάτων εἴδη τρία· τὸ μὲν ἐστι σχῆμα λέγον μὲν, ἃ βούλεται, δεόμενον δ' εὐπρεπείας, ἢ δι' ἀξίωσιν τῶν προσώπων, πρὸς οὓς ὁ λόγος, ἢ δι' ἀσφάλειαν πρὸς τοὺς ἀκούοντας. καὶ τούτῳ μὲν τῷ εἴδει οὐκ ἀντιλέγουσιν οἱ ῥητορικοὶ, ἀλλὰ καλοῦσιν αὐτὸ Χρῶμα. τοὺς γὰρ εὐπροσώπους λόγους, οὐκ οἶδα, ὁπόθεν ὁρμηθέντες, οὕτως ὀνομάζουσιν, ὅταν ἢ πρὸς πατρίδα τις διαλέγηται, ἢ πρὸς ἀριστέα, ἢ πρὸς στρατηγὸν, ἢ πρὸς ἀρχήν τινα, ἢ πρὸς ὅλην πόλιν. τὸ δὲ τι σχῆμά ἐστι πλαγίως ἕτερα μὲν λέγον, ἕτερα δ' ἐργαζόμενον ἐν λόγοις. τρίτον σχῆμά ἐστι, τὸ οἷς λέγει τὰ ἐναντία πραχθῆναι πραγματευόμενον.

3. Τοῦ μὲν οὖν καλουμένου ὑπὸ τῶν πολλῶν χρώματος οὔτε ἀποκεκρυμμένη, οὔτε χαλεπὴ μέθοδος. ἐπιείκεια γὰρ προστεθεῖσα τοῖς λόγοις, καὶ τὸ ὑποστέλλεσθαι τῇ παῤῥησίᾳ, καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ αἰδεῖσθαι προσποιεῖσθαι, καὶ τὸ ὁμολογεῖν μὴ βούλεσθαι τολμηρῶς, μηδ' ἀποκεκαλυμμένως λέγειν, ἡ μέθοδός ἐστι τῶν τοιούτων λόγων. μεγίστη δὲ καὶ βαθυτάτη ἐν τούτοις τοῖς λόγοις μέθοδος, τὸ ἑτέρας αἰτίας ὑποβαλέσθαι εὐσχήμονας πρὸ τῶν λυπούντων λόγων. οἱ δὲ ἕτερα μὲν λέγοντες, ἕτερα δὲ βουλόμενοι, τίνι μεθόδῳ χρῶνται; προτείνουσι μὲν γὰρ ἕτερα κεφάλαια τοῖς ἀκροωμένοις· ἃ δὲ βούλονται πεῖσαι, τοῖς προταθεῖσι συγκατασκευάζουσι. καὶ τρόπον τινὰ διπλοῦν ἀγῶνα ἀγωνίζονται· τῷ μὲν γὰρ λόγῳ τὸ κοινὸν προτείνουσι, τέχνῃ δὲ, οὗ τὴν χρείαν ἔχουσιν. ὁ δὲ οἷς λέγει τὰ ἐναντία βουλόμενος λόγος ἀκοῦσαι, οὑτωσὶ ἄτοπόν τινα τὴν μέθοδον ἔχειν δόξει. δεῖ γὰρ εἰς ἐναντιώσεις ὑποπίπτοντα φαίνεσθαι τοῖς ἀκούουσι· καὶ ἐν τούτῳ τῷ εἴδει τὸ κοινότατον δὴ φαίνεται, τέχνῃ ῥήτορος οὖσα, τὸ ἐναντία λέγειν. τίς ὁ λόγος; βραχὺς καὶ σαφής. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἁπλοῖς τῶν ἀγώνων ὠφέλειαν ἔχει τὸ μὴ δοκεῖν ἐναντία λέγειν, οὕτως ἐνταῦθα κέρδος αἱ ἐναντιώσεις ἔχουσι· τὸ δὲ μὴ ἐναντία λέγειν, ζημίαν καὶ πάνυ. δικαιώσει γὰρ οἷς λέγει τις τὰ ἐναντία. οἷς γὰρ βούλεται, ἂν λέγων πείσῃ, τὰ ἐναντία πράξει· ἂν δὲ, ἃ βούλεται, κατεργάζηται, ἐναντία οἷς λέγει πείθειν δόξει. μέθοδος δὲ τούτων τίς; ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ἀγῶσι

τὰς προτάσεις τὰς οἰκείας ἀσθενεῖς εἶναι δεῖ, τὰς δὴ τοῦ ἀντιδίκου ἰσχυράς, καὶ τὰ μὲν παρ' αὐτοῦ εὐδιάλυτα προβάλλεσθαι, τὰ δὲ παρὰ τοῦ ἐναντιουμένου δυσκαταγώνιστα· αὕτη μία μέθοδος. δευτέρα δὲ, ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ἀγῶσιν οὐ χρὴ στρεφόμενα λέγειν, οὐδ' οἷς ἂν καὶ ὁ ἀντίδικος χρήσαιτο, οὕτως ἐν τοῖς τοιούτοις τῶν ἀγώνων τοιαῦτα λέγειν δεῖ, οἷς καὶ ὁ ἀντιλέγων χρήσεται. οἱ μὲν οὖν κυριώτατοι τρόποι τῶν ἐσχηματισμένων λόγων οὗτοι.

4. Ἤρτηνται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον κἀκεῖνα· τὰ αὐτὰ δοκοῦντα λέγειν ἑτέρῳ προειπόντι, ἑτέραν ὑπόθεσιν διοικεῖσθαι· τὸν ἐναντιοῦσθαι δοκοῦντα τῷ λόγῳ, βοηθεῖν τῷ ἔργῳ, προκατασκευάσαντος τοῦ σχήματος τὴν χρείαν τὸ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ὑπερβάλλεσθαι τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ παῤῥησίαν εἰς ἕτερον καιρόν. τούτων δεῖ καὶ τὰ παραδείγματα λαβεῖν ἐκ τῶν βιβλίων. ληψόμεθα δὲ παρὰ Δημοσθένους, Θουκυδίδου, Ξενοφῶντος, Πλάτωνος, Εὐριπίδου, τῆς κωμῳδίας, Ὁμήρου. ἀπὸ πασῶν ἰδεῶν τῆς ῥητορικῆς, συμβουλευτικῆς, δικανικῆς, πανηγυρικῆς μεμνῆσθαι χρὴ, ὅτι τῇ μεθόδῳ καὶ περὶ τῶν σχημάτων τῶν ἐναντία βουλομένων οἷς λέγουσιν ἀγωνιζομένοις, εἴ τις πορεύηται, ὡς ἔφαμεν, δι' ἐναντιώσεων, μέγας κίνδυνος πρόσεστι τῷ μὴ φωραθῆναι ὑπὸ τῶν ἀκροωμένων, ὅτι τεχνάζει τῆς ἐναντιώσεως εἰς δόξαν ἐμπεσεῖν. εἰ γὰρ διαλεχθείη ἡ τέχνη, συμβήσεται φιλονεικοῦντας, ἃ προσποιεῖται λέγειν, συγχωρεῖν τῷ ῥήτορι, οὐχ, ἃ βούλεται,

ταῦτα ψηφίζεσθαι. φράσωμεν οὖν καὶ ὅπως τις ἂν λάθοι μεταχειριζόμενος τὸν δι' ἐναντιώσεων λόγον.

5. Δημοσθένης τοίνυν ὁ ῥήτωρ· ἵνα πρῶτον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ σχήματος καὶ τὴν χρείαν δείξωμεν παρ' αὐτῷ δεικνύντες· ἐν τῷ περὶ τοῦ Στεφάνου διηγούμενος λόγον, ὃν συνεβούλευσεν διαθέσθαι πρὸς Θηβαίους, οὐχ ἁπλοῦν, ἀλλά τινα τεχνικόν, ὧδέ πως λέγει, καὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ τὸ ὄνομα ἐπάγει τῆς τέχνης. „Ἐπειδὰν δ' ἔλθωσιν οἱ πρέσβεις εἰς „Θήβας, πῶς χρήσασθαι τῷ πράγματι παραινῶ, „τούτῳ πάνυ μοι προσέχετε τὸν νοῦν. μὴ δεῖσθαι „Θηβαίων μηδέν· αἰσχρὸς γὰρ ὁ καιρός· ἀλλ' ἐπαγ-„γέλλεσθαι βοηθήσειν, ὡς ἐκείνων μὲν ὄντων ἐν „τοῖς ἐσχάτοις, ἡμῶν δ' ἄμεινον, ἢ ἐκεῖνοι, καὶ τὸ „μέλλον προορωμένων, ἵν', ἐὰν μὲν δέξωνται ταῦτα „καὶ πεισθῶσιν ἡμῖν, καί, ἃ βουλόμεθα, ὦμεν διω-„κημένοι, καὶ μετὰ σχήματος ἀξίου . τῆς πόλεως „ταῦτα πράξωμεν." Ὁρᾷς καὶ τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως, καὶ τὸ ὄνομα ἐπιφερόμενον τῷ ἔργῳ. τὸ Σχῆμα. ὁ αὐτὸς τοίνυν Δημοσθένης ἐν μὲν τῷ περὶ τῆς Παραπρεσβείας· ἀπὸ δικανικοῦ λόγου ἀρξόμεθα· ἄλλα προτείνων, ἄλλα κατασκευάζει, δι' ὅλου τοῦ βιβλίου διοικούμενος διοίκησίν τινα τοιαύτην. κεφάλαιά ἐστιν, ἅπερ ἀσθενῆ ὄντα τῷ Δημοσθένει, ἐὰν ἀπ' αὐτῶν προτείνηται, ἐλέγχεται. ταῦτα ἵνα πιθανὰ ποιήσῃ, ἕτερα μὲν προτείνει, λαβὼν δὲ τὸν ἀκροατὴν προσέχοντα τοῖς προταθεῖσι, συμπλέκει τὰς πίστεις τῶν ἀσθενῶν τοῖς προτεινομένοις. οἷον, ἵνα ὁ λόγος ἔχῃ παράδειγμα, ἔροιτ' ἂν εἰκότως ὁ

Αἰσχίνης τὸν Δημοσθένην, διὰ τί τῆς προτέρας πρεσβείας οὐ κατηγορεῖς; καίτοι τὰ πεπραγμένα πάντα ἐν τῇ προτέρᾳ πέπρακται ὅ φησιν ὁ Αἰσχίνης ἐν τῇ ἀπολογίᾳ: ἡ δὲ δευτέρα ἀπαίτησιν ὅρκων εἶχε μόνην. ἡ μὲν οὖν ἀληθὴς αἰτία τοῦ μὴ κατηγορεῖν, ἐκείνη· ἐπῄνεσεν ὁ Δημοσθένης τὰ ἐν τῇ προτέρᾳ πρεσβείᾳ πάντα πεπραγμένα, καὶ ψηφίσματα ἔγραψε, καλέσαι ἐπὶ δεῖπνον εἰς τὸ Πρυτανεῖον τοὺς πρέσβεις. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀληθὴς αἰτία ἐστὶ τοῦ μὴ ἐγκαλεῖν ἐν τῇ προτέρᾳ πρεσβείᾳ. ἀλλὰ μὴν αἰτίαν ἱκανὴν οὐδεμίαν ἔχει κατὰ τῆς δευτέρας πρεσβείας· δεῖ οὖν αὐτὸν ἐφάπτεσθαι καὶ τῆς προτέρας. [κατηγορῶν οὖν ἅμα τῆς προτέρας πρεσβείας.] οὐ κατηγορεῖ· δεῖ δ' αὐτῷ προφάσεως. τίς οὖν ἡ πρόφασις; φησὶν, ἠγνοηκέναι τὸν Αἰσχίνην πεπρακότα αὐτὸν ἐν τῇ προτέρᾳ πρεσβείᾳ. τοῦτο οὑτωσὶ μὲν πρὸς ἐρώτησιν τὴν παρ' Αἰσχίνου ἐν παραιτήσεως σχήματι λεγόμενον, ἀσθενὲς καὶ γελοῖόν ἐστιν. ἄλλο δ' οὐδὲν ἔχων εἰπεῖν ὁ Δημοσθένης, ὅπερ ἔφαμεν, ἑτέρου προφάσει τοῦτο συγκατασκευάζει . . . .

. . . .

φησὶ γάρ, ἀποδεῖξειν τὸν Αἰσχίνην αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ ἐλεγχόμενον, ὅτι δῶρα εἴληφε· καὶ διέξεισι λόγους, οὓς εἶπε πρότερον κατὰ Φιλίππου· εἶτά φησιν αὐτὸν πρότερον κατὰ Φιλίππου πολιτευσάμενον, ὕστερον μεταβεβλῆσθαι, οὐκ ἂν μεταβαλόντα, εἰ μὴ δώροις πεισθεὶς τοῦτ' ἐποίει. ταύτην τὴν ἀπόδειξιν ὑποθεὶς, συγκατασκευάζει τὸ, ὅτι εἰκό-

τως ἔλαθέ με δῶρα λαβὼν ἐπὶ τῆς ἑτέρας πρεσβείας· ᾤμην γάρ, αὐτὸν χρηστὸν εἶναι, τῷ πρότερον κατὰ Φιλίππου πολιτεύεσθαι. αὕτη μὲν ἡ συμπλοκὴ τοῦ ἕτερα συγκατασκευάζειν ἕτερα προτείνοντα.

6. *Ποιεῖ δὲ αὐτὸ πῶς*, ἀκούσωμεν τῆς λέξεως τοῦ ῥήτορος. φησὶ γὰρ ὧδε· „Βούλομαι δὲ πρὸ „πάντων, ὧν μέλλω λέγειν, μνημονεύοντας ὑμῶν „οἶδ' ὅτι τοὺς πολλούς, ὑπομνῆσαι, εἰς τίνα τάξιν „αὐτὸν ἔταξεν Αἰσχίνης ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ πρῶτον, „καὶ τίνας λόγους κατὰ τοῦ Φιλίππου δημηγορεῖν „ᾤετο δεῖν· ἵν' εἰδῆτε, ὅτι τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ πεπραγ„μένοις καὶ δεδημηγορημένοις ἐν ἀρχῇ μάλιστα ἐξ„ελεγχθήσεται δῶρα ἔχων. ἔστι τοίνυν ὁ πρῶτος „Ἀθηναίων αἰσθόμενος Φίλιππον, ὡς τότε δημηγο„ρῶν ἔφη, ἐπιβουλεύοντα τοῖς Ἕλλησι καὶ διαφθεί„ροντά τινας τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ προεστηκότων, καὶ „ἔχων Ἴσχανδρον τὸν Νεοπτολέμου δευτεραγωνιστήν. „προσιὼν μὲν τῇ βουλῇ, προσιὼν δὲ τῷ δήμῳ περὶ „τούτων, καὶ πείσας ὑμᾶς πανταχοῦ πρέσβεις πέμ„ψαι τοὺς συνάξοντας δεῦρο τοὺς βουλευσομέ„νους περὶ τοῦ πρὸς Φίλιππον πολέμου, καὶ ἀπαγ„γέλλων. μετὰ ταῦθ' ἥκων ἐξ Ἀρκαδίας, τοὺς καλοὺς „ἐκείνους καὶ μακροὺς λόγους ἐν τοῖς μυρίοις ἐν τῇ „Μεγάλῃ πόλει πρὸς Ἱερώνυμον τὸν ὑπὲρ Φιλίππου „λέγοντα, ὑπὲρ ὑμῶν ἔφη δεδημηγορηκέναι· καὶ „διεξιών, ἡλίκα τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν, οὐχὶ τὰς ἰδίας „ἀδικοῦσι μόνον πατρίδας οἱ δωροδοκοῦντες καὶ „χρήματα λαμβάνοντες παρὰ Φιλίππου. ἐπειδὴ τοί„νυν ταῦτα πολιτευομένου τούτου τότε, καὶ τοῦτο

K 2

„τὸ δεῖγμα ἐξενηνοχότος περὶ αὐτοῦ, τοὺς περὶ τῆς „εἰρήνης πρέσβεις πέμπειν ὡς Φίλιππον ἐπείσθητε „ὑπ᾽ Ἀριστοδήμου καὶ Νεοπτολέμου, καὶ τῶν ἄλλων „τῶν ἐκεῖθεν ἀπαγγελλόντων οὐδ᾽ ὁτιοῦν ὑγιές, γί- „νεται τῶν πρέσβεων τούτων εἷς καὶ οὗτος, οὐχ ὡς „τῶν ἀποδωσομένων τὰ ὑμέτερα, οὐδ᾽ ὡς τῶν πε- „πιστευκότων τῷ Φιλίππῳ, ἀλλ᾽ ὡς τῶν φυλαξόν- „των τοὺς ἄλλους. διὰ γὰρ τοὺς προειρημένους λό- „γους καὶ τὴν πρὸς Φίλιππον ἀπέχθειαν, ταύτην „εἰκότως περὶ αὐτοῦ πάντες εἴχετε τὴν δόξαν.“ Αὕτη μὲν ἡ μέθοδος τοῦ κατασκευάσαι· ἤδη γὰρ τὸν δῆμον συνεπεσπάσατο ὡς συνεξηπατημένον ἑαυτῷ ὁ Δημοσθένης. εἶτ᾽ ἐπήγαγε τῆς τέχνης τὸ δεινόν· „Προσελθὼν τοίνυν ἐμοὶ μετὰ ταῦτα συν- „ετάττετο κοινῇ πρεσβεύειν, καὶ ὅπως τὸν μιαρὸν „καὶ λίαν ἀναιδῆ φυλάξωμεν ἀμφότεροι τὸν Φιλο- „κράτην, πολλὰ παρεκελεύσατο, καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο „ἐπανελθεῖν ἀπὸ τῆς πρώτης πρεσβείας. ἐμὲ γοῦν, „ὦ Ἀθηναῖοι, διεφθαρμένος καὶ πεπρακὼς ἑαυτόν, „ἐλάνθανεν.“ Ὡς θαυμαστή γε ἡ τέχνη πάντας αὐτοὺς ἐξηπατημένους ἀπέδειξεν. ἐπήγαγε δ᾽ εὐθὺς τὸ μέν· „Ὥσπερ ὑμεῖς ἐξηπάτησθε, κἀγώ·“ διὰ μέσου τὸ περὶ Φιλοκράτους εἰπών, αὐτὸς ἐφ᾽ αὑτὸν ἤγαγε τὴν αἰτίαν, ἁπλότητος προσχήματι κλέπτων τὴν πανουργίαν τῆς κατασκευῆς τῷ λέγειν· „Ἐμὲ γοῦν, ὦ Ἀθηναῖοι, διεφθαρμένος καὶ πε- „πρακὼς ἑαυτόν, ἐλάνθανεν·“ ἀλλὰ μὴ φάναι· „Κἀμέ·“ ἵνα μὴ δοκῇ τὸ πᾶν ἐπιχείρημα οἰκείας διοικήσεως ἐξειργάσθαι. οὕτω μὲν ἕτερα προτείνων,

ἕτερα κατασκευάζει ὁ Δημοσθένης· καὶ ἑξῆς τὸ αὐτὸ ποιεῖ ἐν τῷ λόγῳ, καὶ πάλιν ἑξῆς, καὶ ἄχρι τέλους τοῦ παντὸς ἀγῶνος. τοῦτο μέν σοι δικανικῶν λόγων τὸ παράδειγμα, λόγων ἐσχηματισμένων ἕτερα προτεινόντων, ἕτερα κατασκευαζόντων.

7. Συμβουλευτικῶν δὲ πάλιν αὐτὸς ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τῶν Συμμοριῶν δι' ὅλου τὴν τοιαύτην τέχνην ἐξεργάζεται. ἔχει δὲ οὕτως· οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ὡρμήκασι μὲν πρὸς βασιλέα τῶν Περσῶν, τοιαῦτα τῶν ῥητόρων συμβουλευόντων καὶ ἐπαιρόντων αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἐπαινεῖν τοὺς προγόνους, καὶ μεμνῆσθαι τῶν πεπραγμένων πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔργων· πρὸς δὲ τὸν Φίλιππον, τὸν τῶν Μακεδόνων βασιλέα, ὀκνοῦσι πολεμεῖν. ὁ δὲ Δημοσθένης αὐτὰ τὰ ἐναντία, πρὸς μὲν τὸν βασιλέα πολεμεῖν αὐτοὺς οὐ βούλεται, πρὸς δὲ τὸν Φίλιππον βούλεται. ὁρᾷς δύο ὑποθέσεις ἐναντίας ἀλλήλαις; πῶς οὖν τοῦτο ποιεῖ; διπλῷ γὰρ τῷ σχήματι χρῆται. πρὸς μὲν τὸν βασιλέα οὔ φησι μὴ δεῖν πολεμεῖν, ἀλλὰ μηδέπω πολεμεῖν· εἰ γὰρ ἁπλῶς ἐκέλευε μὴ πολεμεῖν, οὐκ ἂν αὐτῷ προσεῖχον τὸν νοῦν, ὡρμηκότες πρὸς τὸν πόλεμον. ὁ δὲ φησὶ μὲν πολεμεῖν δεῖν, ἐνδιδοὺς αὐτοῖς, ὃ βούλονται· πρότερον δ' ἀξιοῖ παρασκευάζεσθαι, ἵν' ἀσφαλέστερος καὶ δικαιότερος ὁ πόλεμος γένοιτο, τέχνῃ τοῦτο ποιῶν. οἶδε γάρ, ὅτι ἡ ἀναβολὴ ἐκλύσει τὴν ὁρμήν. καὶ εὐθύς γε κατὰ τὸ προοίμιον, κλέπτων τὸ δοκεῖν συναγορεύειν βασιλεῖ τι, φησίν· „Ἐγὼ νομίζω, „κοινὸν ἐχθρὸν ἁπάντων τῶν ὄντων Ἑλλήνων εἶναι

„βασιλέα· οὐ μὴν διὰ ταῦτα παραινέσαιμ' ἂν μό„νοις τῶν ἄλλων ὑμῖν πόλεμον πρὸς αὐτὸν ἄρα„σθαι.“ Οὕτω μὲν ἐπέχει τὴν ὁρμήν, τῇ αὐτῇ τέχνῃ Θουκυδίδῃ χρώμενος. καὶ γὰρ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ Ἀρχίδαμος, ὅν φησιν ὁ Θουκυδίδης συνετὸν εἶναι καὶ σώφρονα, ἐπειδὴ ἑώρα τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς Πελοποννησίους ὡρμημένους πρὸς τὸ πολεμεῖν τοῖς Ἀθηναίοις, οὐχὶ μὴ πολεμεῖν κελεύει· ᾔδει γὰρ οὐ πεισομένους· ἀλλὰ μηδέπω τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ πρότερον παρασκευάζεσθαι. οὕτω μὲν γάρ, ὅπερ ἔφαμεν, ἐμποδίζει τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ὁ Δημοσθένης ὁμοίως τῷ Θουκυδίδῃ. διδάσκει δὲ προελθεῖν τοῦ λόγου τὸν τρόπον· ἧς παρασκευασθείσης, εὐπρεπὴς γίνεται κατὰ Φιλίππου. καὶ οὕτως ἑκάτερος λόγος τεχνικῶς περαίνεται τῷ Δημοσθένει, τῷ βασιλεῖ μὲν μηδέπω πολεμεῖν, τῇ δ' ἐπὶ βασιλέα παρασκευῇ ἔχειν χρῆσθαι κατὰ Φιλίππου. οὕτω μὲν δι' ὅλου τοῦ λόγου συμβουλευτικοῦ ἕτερα προτείνεται, καὶ ἕτερα κατασκευάζεται, καὶ ὑποθέσεις [ὑποθέσεσι] συμπλέκονται. ἔχεις δύο ταῦτα παραδείγματα ἀγώνων ἑτέρων προτεινομένων, ἑτέρων συγκατασκευαζομένων, τὸ μὲν δικανικοῦ εἴδους, τὸ δὲ συμβουλευτικοῦ.

8. Ἐπεὶ μέντοι συμβουλευτικῶν καὶ δικανικῶν ἐμνήσθημεν, λάβε καὶ παρὰ Πλάτωνος παραδείγματα ἀγώνων πλειόνων συμπεπλεγμένων, καὶ τρόπον τινὰ πάντων μερῶν τῆς ῥητορικῆς συνηγομένων. ἡ Σωκράτους Ἀπολογία τὴν μὲν πρότασιν ἔχει, ὡς τὸ ἐπίγραμμα δηλοῖ, ἀπολογίαν, ἔστι δὲ καὶ Ἀθη

ναίων κατηγορία, εἰ τοιοῦτον ἄνδρα εἰς δίκην ὑπήγαγον. καὶ κέκρυπται τὸ πικρὸν τῆς κατηγορίας τῷ ἐπιεικεῖ τῆς ἀπολογίας· ἃ γὰρ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογεῖται, Ἀθηναίων κατηγορεῖ. δύο μὲν αὗται συμπλοκαί. τρίτη δέ, ὁ λόγος ἐστὶ Σωκράτους ἐγκώμιον, καὶ τὸ ἐπαχθὲς τοῦ λόγου ἐπεσκίασται τῷ ἀναγκαίῳ τῆς ἀπολογίας· τρίτη αὕτη συμπλοκή. καὶ γεγόνασι δύο μὲν δικανικαὶ ὑποθέσεις συνημμέναι, ἡ ἀπολογία καὶ ἡ κατηγορία· μία δ' ἐγκωμιαστική, ὁ ἔπαινος ὁ Σωκράτους. τετάρτη συμπλοκή· ἥπερ μεγίστη ὑπόθεσις τῷ Πλάτωνι· ἔχουσα συμβουλευτικῆς ἰδέας δύναμιν, φιλόσοφον δὲ τὴν θεωρίαν. ἔστι γὰρ τὸ βιβλίον παράγγελμα, ὁποῖον εἶναι δεῖ τὸν φιλόσοφον. τοῦτο, ὡς μὲν ἐν ῥητορικῇ, συμβουλευτικὴ ἰδέα· ὡς δ' ἐν φιλοσοφίᾳ, δόγμα παραδιδόμενον· τοιοῦτον γὰρ εἶναι τὸν φιλόσοφον, ὁποῖος ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ φαίνεται Σωκράτης ταύτην τὴν κρᾶσιν τῶν τεττάρων ὑποθέσεων ζηλώσας ὁ Δημοσθένης, ἐν τῷ περὶ τοῦ Στεφάνου τὴν μίμησιν ἐξήνεγκε. καὶ γὰρ ἀπολογίαν ἔχει ὑπὲρ ὧν κατηγορεῖται, καὶ κατηγορίαν ἐλέγχοντος τοὺς ἠδικηκότας καὶ τῶν κακῶν αἰτίους, καὶ φανερῶς ἐγκώμιον δεικνύντος ἐφ' οἷς ἄξιός ἐστι τοῦ στεφάνου, καὶ τὸ δόγμα, ὡς ἐν λόγῳ δικανικῷ καὶ πολιτικῷ, ὁποῖον εἶναι τὸν πολιτικὸν ἄνδρα καὶ σύμβουλον ἀγαθὸν δεῖ. λέγει γοῦν αὐτὸς ἐν τῷ λόγῳ σαφῶς· „ταῦτα καὶ τοιαῦτα πράττειν, „Αἰσχίνη, τὸν καλὸν κἀγαθὸν πολίτην [δεῖ].“

9. Ταῦτα μὲν δή σοι παρὰ Δημοσθένους καὶ

Πλάτωνος. ἀλλὰ καὶ Θουκυδίδης δύο ὑποθέσεις συμπλέκει, ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ἐπιταφίῳ. τῆς μὲν γὰρ ἐγκωμιαστικῆς ἰδέας ἐστὶν ὁ ἐπιτάφιος, συμπλέκεται δ᾽ ἰδέα συμβουλευτική. οὐ γὰρ μᾶλλον ἐπαινεῖ τοὺς τεθνεῶτας, ἢ τοὺς ζῶντας ἐπὶ τὸν πόλεμον παρακαλεῖ. τοῦτο μέντοι ἀναγκαίως ποιεῖ. ὁ γὰρ λέγων ἐστὶ τὸν ἐπιτάφιον Περικλῆς, ἀνὴρ τοῦ πολέμου αἴτιος. ἔτι μέντοι τριῶν ὄντων κεφαλαίων τοῦ ἐπιταφίου, ἐπαίνου, θρήνου, παραμυθίας, τὸ ἓν τῶν κεφαλαίων ὑπερβαίνει, τὸν θρῆνον· οὐ γὰρ συνέφερε τῷ συμβουλευτικῷ, οὐδὲ τῇ προτροπῇ, τὸ θρηνεῖν, ὥς φησιν αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης, λέγων ὧδε· „Διόπερ καὶ τοὺς τῶνδε νῦν το„κέας, ὅσοι πάρεστε, οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον, ἢ „παραμυθήσομαι.“ ποιεῖ δὲ τοῦτ᾽ ἀναγκαίως· ἐπειδὴ ἀρχομένου τοῦ πολέμου τὸν λόγον ποιεῖται· ὡς εἰ ἐθρήνησε τοὺς πρώτους ἀποθανόντας, ἀθύμους ἂν ἐποίησε τοὺς μέλλοντας πολεμεῖν. αὕτη μὲν δὴ τῆς διπλῆς ὑποθέσεως ἡ χρεία. πῶς δ᾽ ἔμιξε τὰς κατασκευάς, καὶ πῶς μίξας αὐτὸς ὁμολογεῖ, φέρε θεασώμεθα. ἡ γὰρ κρᾶσίς ἐστιν ἡ τέχνη τοῦ σχήματος ἐν τοῖς λόγοις. κεφάλαιόν ἐστι τοῦ ἐγκωμίου, ὁ τοῦ γένους λόγος. οἱ οὖν προτρέποντες εἰς τοὺς πολέμους, τὰ τῶν προγόνων ἔργα διεξιόντες, παρορμῶσι τοὺς ἀκούοντας. οὕτω συνετέλεσεν ὁ ἔπαινος τοῦ γένους εἰς τὴν συμβουλήν. πάλιν αὖ κεφάλαιόν ἐστιν ἐν τοῖς ἐγκωμίοις ἡ παραβολή, τὸ παρεξετάζειν τοὺς ἐπαίνους ἑτέροις τοῖς εὐδοκιμοῦσι. ἀλλὰ μὴν ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς λόγοις, ὅτι

ῥᾴδιος ὁ πόλεμός ἐστιν, ἐκ τοῦ παραβαλεῖν τὰ τῶν οἰκείων τοῖς τῶν ἐναντίων ἀποδείκνυται. χρώμενος οὖν τῷ τῆς παραβολῆς λόγῳ, καὶ τὸ ἐγκώμιον ὁμοῦ καὶ τὴν συμβουλὴν περαίνει. τοῦτο γὰρ ὑπέστη μὲν ἀπόδειξιν ἀρχόμενος τοῦ λόγου· ἐπὶ τέλει δὲ βεβαιούμενος, ὅπου καὶ ἐναλλάττει τὴν τάξιν τῶν κεφαλαίων. καὶ δείκνυσιν, ὅτι πρεσβύτερον ἦν τῷ ῥήτορι τὸ τῆς συμβουλῆς τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ λόγου. λέγει δὲ ὧδε· „Ἀπὸ οἵας τ' ἐπιτηδεύσεως ἦλθον ἐπ' „αὐτά, καὶ τρόπων ἐξ ὧν μεγάλα ἐγένετο, ταῦτα „δηλώσας πρῶτον, εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε ἔπαινον „νομίζων, ἐπί τε τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆ„ναι δεῖν αὐτά, καὶ τὸν πάντα ὅμιλον, καὶ ἀστῶν „καὶ ξένων, σύμφορον εἶναι ἐπακοῦσαι αὐτῶν." Ταῦτα μὲν ἐπ' ἀρχῇ· προϊόντος δὲ τοῦ λόγου, ἀποδείξας καὶ κεράσας, ἐπάγει λέγων· „Καὶ εἰ ἐμή„κυνα τὰ περὶ τῆς πόλεως, διδασκαλίαν τε ποιού„μενος, μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα, καὶ „οἷς τῶνδε μηδὲν ὑπάρχει, καὶ τὴν εὐλογίαν ἅμα „ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανερὰν σημείοις καθιστάς." τὸ γάρ· „Ἐπί τε τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι „αὐτά·" τῆς ἐγκωμιαστικῆς ἰδέας ἐστίν. τὸ γὰρ κεφάλαιον ἐγκωμίου τόδε. „Καὶ τὸν πάντα ὅμιλον, „καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, σύμφορον εἶναι ἐπακοῦσαι „αὐτῶν," τῆς συμβουλευτικῆς ἰδέας ἐστί· κυριώτατον γὰρ ἐν συμβουλῇ κεφάλαιον τὸ συμφέρον „Διδασκαλίαν ποιούμενος μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι „τὸν ἀγῶνα, καὶ οἷς τῶνδε μηδὲν ὑπάρχει," τῆς συμβουλῆς ἀπόδειξιν ἔχει. τὸ δέ· „Τὴν εὐλογίαν

„ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανερὰν σημείοις καθι-„στάς·" τοῦ ἐγκωμίου δείκνυσι τὴν ἰσχύν· τὴν δὲ κρᾶσιν αὐτῶν τὸ „Ἅμα" δηλοῖ. ταῦτά σοι καὶ παρὰ Θουκυδίδου.

10. Ἀλλὰ καὶ Εὐριπίδης ὁ ποιητὴς ἐν ὅλῳ δράματι λόγον ἐσχηματισμένον περαίνει, ἐν τῇ Μελανίππῃ τῇ σοφῇ. κἀκεῖ δὲ τὸ σχῆμα διπλοῦν. τὸ μὲν αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ· τὸ δὲ τοῦ ὑποκειμένου προσώπου τῆς Μελανίππης. συγγέγονεν Ἀναξαγόρᾳ ὁ Εὐριπίδης· δόγμα δ' ἦν Ἀναξαγόρου, τὸ „Ὁμοῦ πάντα χρήματα." μετὰ ταῦτα συγγενόμενος Σωκράτει, καὶ κρείττονος λόγου μετασχών, ἀξιώσας, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ τὸν Ἀναξαγόρου λόγον μνήμης ἐν τοῖς δράμασιν, ἐξήγαγεν αὐτὸ τὸ δόγμα ἐν τῇ Μελανίππῃ τῇ σοφῇ. ἡ γοῦν ἀρχὴ τοῦ λόγου αὐτῷ αἰνίττεται τὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον εὔνοιαν· φησὶ γὰρ ἡ Μελανίππη·

Καὶ οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλ' ἐμῆς μητρὸς πάρα.
[ὡς οὐρανός τε γαῖά τ' ἦν μορφὴ μία.]

ὁ μὲν Εὐριπίδου σχηματισμὸς οὗτος· ὁ δὲ τῆς Μελανίππης, ἥτις τὰ παιδία ἐξέθηκεν εἰς τὰ τοῦ πατρὸς βουφόρβια. ὁ δὲ πατήρ, οἰόμενος εἶναι τοῦτο τέρας, γνώμην ποιεῖται κατακαῦσαι τὰ παιδία· ἡ δέ, σῶσαι βουλομένη τὰ τέκνα, ὅτι μηδέν ἐστι τὸ τέρας, φιλοσοφεῖ. καὶ οὕτω τὴν αὐτῆς χρείαν διοικεῖται ἐν παραινέσεως σχήματι φιλοσοφοῦσα.

11. Ἡ δέ γε κωμῳδία ὅτι πολιτεύεται ἐν τοῖς δράμασι καὶ φιλοσοφεῖ, ἡ τῶν περὶ τὸν Κρατῖνον καὶ

Ἀριστοφάνην καὶ Εὔπολιν, τί δεῖ καὶ λέγειν; ἡ γάρ τοι κωμῳδία αὐτὴ, τὸ γελοῖον προστησαμένη, φιλοσοφεῖ. Ξενοφῶν δὲ ὁ καλὸς, ὃς ἐν τῇ Παιδείᾳ βουλόμενος τοὺς ἐκ τοῦ δήμου τῶν Περσῶν ὁμοσκεύους ποιῆσαι τοῖς ὁμοτίμοις, καὶ πάλιν βουλόμενος κοινὸν ἀγῶνα ἀρετῆς τοῖς ἄριστα στρατευσαμένοις προτιθέναι, τοῖς δὲ ὁμοτίμοις διαλεγόμενος ἐν Κύρου λόγῳ, ὡς αὐτοῖς χαριζόμενος, καὶ τοῖς δημοτικοῖς, ὡς ἐκείνων προνοούμενος ἐν ἑκατέρῳ τῷ λόγῳ, παρίημι λέγειν. ἐν δὲ τῇ Ἀναβάσει ὑποπτεύουσι μὲν οἱ στρατιῶται, ὡς ἐπὶ βασιλέα ὁ στόλος ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔτι ἕπεσθαι Κύρῳ βούλονται. ὁ δὲ Κλέαρχος ἐν τοῖς στρατιώταις δημηγορεῖ, ὑπισχνούμενος μὲν ἕψεσθαι τοῖς στρατιώταις πανταχόσε, ἐν δὲ τῷ λόγῳ κατασκευάζων τὸ ἀναγκαῖον εἶναι μένειν, μιμούμενος τὸν Ὁμήρου Φοίνικα. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐν ταῖς λιταῖς προτείνεται τὴν ὑπόθεσιν τῶν λόγων τοῦ Ἀχιλλέως, ὡς οὐ δυνατὸν αὐτῷ μένειν, ἂν ἐκεῖνος ἀπείη, ἀλλὰ πάντως ἑψόμενος τῷ Ἀχιλλεῖ. τὰς δ' αἰτίας λέγων, δι' ἃς οὐκ ἂν ἀπολειφθείη τοῦ Ἀχιλλέως, ὅτι χρὴ μένειν τὸν Ἀχιλλέα, κατασκευάζει· τῷ μὲν δοκεῖν δεικνὺς, καθ' ἃς προφάσεις οὐ μενετέον αὐτῷ, ἔργῳ δ' ἀπαιτῶν τὰς χάριτας, ἃς εἰς τὸν Ἀχιλλέα κατέθετο, θρέψας καὶ παιδεύσας, Ἀγαμέμνονι δὲ χάριν φέρων τῷ λόγῳ. καὶ ὅτι ταῦτα διανοούμενος, τὸ σχῆμα τῶν λόγων ἐποιήσατο. αὐτὸς Ἀχιλλεὺς ἐπεκδιδάσκει. ὅπερ Ὁμήρῳ ἔθος· καὶ ὅστις ἄλλος μετεχειρίσατο τὸ εἶδος τοῦτο, παρ' Ὁμήρου μαθὼν τοῦτο ποιεῖ, τὸ ἐν ταῖς τῶν ἀποκριο-

μένων ῥήσεσι τῶν προειπόντων τὰς τέχνας διδάσκειν. λέγει τοίνυν ὁ Ἀχιλλεύς·

Μή μοι σύγχει θυμὸν ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων,
Ἀτρείδῃ ἥρωϊ φέρων χάριν. —

ὁρᾷς, ὡς τὴν τέχνην ὁ μαθητὴς τοῦ διδασκάλου ἀπεκάλυψε, δεικνὺς, ὅτι συνῆκεν, ὡς πάντα εἰς χάριν Ἀγαμέμνονος λέγεται, καὶ ἐπὶ τῷ τὸν θυμὸν μαλάξαι τοῦ Ἀχιλλέως. εἶτ' ἐπειδὴ χάριτας αὐτῷ κατελογίσατο ὁ Φοῖνιξ, ἵνα μὴ δοκοίη ἀχάριστος εἶναι καὶ αὐτὸς, πλαγίως ἀπολύεται τὴν αἰτίαν.

Ἶσον ἐμοὶ βασίλευε, καὶ ἥμισυ μείρεο τιμῆς.

12. Ταῦτα μὲν τὰ παραδείγματα ἕτερα προτείνοντος τοῦ ῥήτορος. ὑπολείπεται δὲ ἡμῖν ὁ λόγος ὁ περὶ τῶν τὰ ἐναντία λεγόντων οἷς βούλονται· ἐπειδὴ οὗτος ὁ λόγος τὸ τελεώτατον σχῆμά ἐστι. πρότερον δείξωμεν παρὰ Ὁμήρῳ, καὶ ἄλλα σχήματα ὑποθώμεθα. ἦν δὲ τάδε, τὸ δοκεῖν τὰ αὐτὰ λέγοντα, ἑτέραν ὑπόθεσιν περαίνειν, καὶ δοκεῖν ἐναντιούμενον, ὡς ἐν ἑτέρῳ λόγῳ τὰς τῶν ἐσχηματισμένων ἀγώνων κατασκευὰς ποιησάμενον, ἀναβολῇ τὸ σχῆμα παραδοῦναι. τούτων τοίνυν τὰ παραδείγματα τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ἰλιάδος, ὅτε κατέχουσι τὸ Ἑλληνικὸν ὅ τ' Ὀδυσσεὺς καὶ Νέστωρ, δοκοῦσι μὲν ἀμφότεροι εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν λέγειν, οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτὰ λέγειν·

Ὥστε γὰρ ἢ παῖδες νεαροὶ, χῆραί τε γυναῖκες
Ἀλλήλοισιν ὀδύρονται οἶκόνδε νέεσθαι.

ταῦτα μὲν Ὀδυσσεύς· ὁ δέ γε Νέστωρ·

Ὦ πόποι, ἦ δὴ παισὶν ἐοικότες ἀγοράασθε
Νηπιάχοις, οἷς οὔ τι μέλει πολεμήϊα ἔργα.

πάλιν Ὀδυσσεύς·

Οὐ δέ τοι ἐκτελέουσιν ὑπόσχεσιν, ἥνπερ ὑπέσταν,
Ἐνθάδ' ἔτι στείχοντες ἀπ' Ἄργεος ἱπποβότοιο.

εἶτα ὁ Νέστωρ·

Ἐν πυρὶ δὴ βουλαί τε γενοίατο, μήδεά τ' ἀνδρῶν.

καὶ πάλιν Ὀδυσσεὺς τὴν Κάλχαντος μαντείαν λέγει, καὶ τὸ τέρας τὸ περὶ τὸν δράκοντα, καὶ τὰ τῆς στρουθοῦ τέκνα.

ὁ δέ γε Νέστωρ·

Φημὶ γὰρ οὖν κατανεῦσαι ὑπερμενέα Κρονίωνα.

καὶ λέγει τὰ οὐράνια σημεῖα καὶ τὰς δεξιὰς ἀστραπάς. ὅθεν καὶ παρέσχητό τοῖς πολλοῖς ζήτησις, πότερος ἀμείνων ὁ ῥήτωρ ἐν τοῖς λόγοις τούτοις, Ὀδυσσεύς, ἢ Νέστωρ· καὶ μαρτύρονταί γε τὸν Ὅμηρον ἑκάτεροι λέγοντα, ὡς τὸν μὲν Ὀδυσσέα ἐπήνεσε τὸ πλῆθος, τὸν δὲ Νέστορα ὁ Ἀγαμέμνων· οἱ μὲν

Μῦθον ἐπαινήσαντες Ὀδυσσῆος θείοιο·

ὁ δ' εἰπών·

Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν.

καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν περὶ τὴν παραβολὴν τῶν λόγων φλυαροῦσι. τόδ' ἦν ἄρα τέχνη· τοσοῦτον γὰρ ἀπέχουσι τοῦ ταὐτὰ λέγειν, ὥστ' οὐδ' εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν λέγουσι. σόφισμα δὲ τοῦτό ἐστι καὶ πάλαισμα τῶν ἀκουόντων. τί τοῦτο τὸ σόφισμα;

ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς κατασχεῖν βούλεται τοὺς Ἕλληνας, ὡρμημένους ἀπιέναι· ὁ δὲ Νέστωρ κατεσχημένους ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ μένοντας ἐκστρατεῦσαι βούλεται κατὰ πέντε ἑκάστους ὑπὸ τῷ οἰκείῳ ἡγεμονι· καὶ ἔστιν αὐτῷ ἡ τῶν λόγων ὑπόθεσις οὐχ ἥπερ τῷ Ὀδυσσεῖ· γελοῖος γὰρ ἂν ἦν πεπεισμένοις ἔτι διαλεγόμενος. ἀλλὰ τίς ἡ ὑπόθεσις τοῦ Νέστορος;

Κρῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα, κατὰ φρήτρας, Ἀγάμεμνον·
Ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγει, φῦλα δὲ φύλοις.

καὶ τὰ τούτοις ἐφεξῆς εἰρημένα. διὰ τοῦτο καὶ πάνυ ἀρέσκει τῷ Ἀγαμέμνονι ὁ λόγος ὁ Νέστορος. ὁ γὰρ Νέστωρ, ὃ μάλιστα βούλεται ὁ Ἀγαμέμνων, τοῦτο περαίνει. βούλεται δ' ἐκστρατεῦσαι τοὺς Ἕλληνας· διὸ καὶ τὴν ἀπόπειραν πεποίηται·

Ἀλλ' ἄγετ', αἴκέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν.

διὰ τοῦτο ἐπαινεῖ τὸν Νέστορα, βουλόμενος πάντα τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὸν δῆμον τῶν στρατιωτῶν ὁμοίως ὁμογνώμονας αὐτῷ γενέσθαι, λέγων·

Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν.

ἔνθα δὴ καὶ παραμυθούμενος τοὺς Ἕλληνας ὑπὲρ Ἀχιλλέως ἀγανακτοῦντας, ὁμολογίαν ἤδη ποιεῖται τοῦ ἁμαρτήματος, ἐπάγων τάδε τὰ ἔπη·

Καὶ γὰρ ἐγὼν Ἀχιλεύς τε μαχησάμεθ' εἵνεκα κούρης
Ἀντιβίοις ἐπέεσσιν· ἐγὼ δ' ἦρχον χαλεπαίνων.
Εἰ δέ ποτ' ἔς γε μίαν βουλεύσομεν, οὐκέτ' ἔπειτα
Τρωσὶν ἀνάβλησις κακοῦ ἔσσεται, οὐδ' ἠβαιόν.

αὕτη οὖν ἡ τέχνη· ἐπειδὴ κατεσχημένους ὁρᾷ τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως, μέλλει δὲ ἕτερον ἐπάξειν λόγον, τὸν τοῦ, πῶς δεῖ στρατεύεσθαι ἑκάστους, διὰ τῶν πεπεικότων ἤδη λόγων πορεύεται, ἵνα, δεξαμένων τῶν ἀκροατῶν, ἃ ἐπῄνεσαν, λάθῃ ἐπαγαγὼν τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν· τοῦτο μὲν τὸ παράδειγμα τοῦ τὰ δοκοῦντα ἑτέρῳ λέγειν, ἕτερα ἀγωνίζεσθαι.

13. Ὁ δὲ Διομήδης τί ποτ' αὐτῷ βούλεται, ἀθυμοῦντι τῷ Ἀγαμέμνονι λοιδορούμενος ἀκαίρως, ὡς ἄν τις οἰηθείη καὶ ἀσυμφώνως τῇ αὐτοῦ γνώμῃ καὶ ἀνακολούθως τῇ τοῦ προοιμίου θεραπείᾳ;

Ἀτρείδη, σοὶ πρῶτα μαχήσομαι ἀφραδέοντι,
Ἡ θέμις ἐστὶν ἄναξ ἀγορῇ· σὺ δὲ μή τι χολωθῇς.

τὸ μὲν προοίμιον ἀνδρὸς πρᾴου, τὴν μέλλουσαν παῤῥησίαν ὡς ἐπὶ συμφέροντι γενησομένην παραμυθουμένου· ἃ δ' ἐπιφέρει·

Ἀλκὴν μέν μοι πρῶτον ὀνείδισας ἐν Δαναοῖσι,
Φὰς ἔμεν ἀπτόλεμον καὶ ἀνάλκιδα. ταῦτα δὲ πάντα
Ἴσασ' Ἀργείων ἠμὲν νέοι, ἠδὲ γέροντες.
Σοὶ δὲ διάνδιχ' ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω.
Σκήπτρῳ μέν τοι δῶκε τετιμῆσθαι περὶ πάντων·
Ἀλκὴν δ' οὔ τοι δῶκεν, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον.

πῶς οὖν ταῦτα ἂν ἀλλήλοις συνᾴδοιτο, ἀτυχοῦντι μνησικακεῖν τῷ Ἀγαμέμνονι τὸν Διομήδην, καὶ ὅτι

μὲν ὠνείδισε, πρᾴως ἐνεγκεῖν, καὶ τῷ χαλεπαίνοντι Σθενέλῳ ἐπιτιμῆσαι;

Τέττα, σιωπῇ ἧσο, ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ·

Οὐ γὰρ ἐγὼ νεμεσῶ Ἀγαμέμνονι, ποιμένι λαῶν·

ἐνταῦθα δ' ἀπομνημονεύειν; εἰ γάρ τις φαίη, διὰ τὸ ἠριστευκέναι τὸν Διομήδην ταῦτα ποιεῖν, ἀποφαίνει τὸν ἄνδρα ἀπαίδευτον, οὐ μετρίως τῇ εὐτυχίᾳ χρώμενον. ἀλλὰ τί ταῦτά ἐστι; αὐτὴ ἡ κατηγορία Ἀγαμέμνονος μεγίστη παρὰ τοῦ Διομήδους τῷ βασιλεῖ συνηγορία ἐστί. βουλόμενος γὰρ αὐτῷ βοηθῆσαι καὶ κατασχεῖν τοὺς Ἕλληνας, ἐν προσποιήσει τῆς πρὸς αὐτὸν ὀργῆς καὶ παῤῥησίας ἀναμένειν παραινεῖ, καὶ ὡς ἀγανακτῶν, εἰ οἴεται ὁ Ἀγαμέμνων τοὺς Ἕλληνας πεισθήσεσθαι ἀποπλεῖν, οὕτω πρὸς αὐτὸν παῤῥησιάζεται, ἐπιφέρων ταῖς λοιδορίαις τὴν ἔντεχνον ὑπόθεσιν·

Δαιμόνι', οὕτω που μάλα ἔλπεαι υἷας Ἀχαιῶν

Ἀπτολέμους τ' ἔμεναι καὶ ἀνάλκιδας, ὡς ἀγορεύεις;

καὶ ὅσα ἑξῆς ἐπιλέγει, τὸν Ἀγαμέμνονα κελεύων, εἰ βούλεται, ἀποπλεῖν, τοὺς δὲ Ἕλληνας οὐκ ἀνασχέσθαι ἀπελθεῖν φάσκων· ἐπὶ τέλει δὲ νεανικῶς πάνυ ἐπαπειλῶν·

— εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ,

Φευγόντων —

Νῶϊ δ', ἐγὼ Σθένελός τε, μαχησόμεθ', εἰσόκε τέκμωρ

Ἰλίου εὕρωμεν· σὺν γὰρ θεῷ εἰλήλουθμεν.

τοῦτό τοι τὸ παράδειγμα τοῦ κατηγοροῦντα συναγορεύειν. ἐσχηματισμένῳ τῷ λόγῳ χρώμενον.

14. Ὁ δὲ Νέστωρ, διαδεξάμενος τὸν λόγον παρὰ τοῦ Διομήδους, τί ποιεῖ θεασώμεθα, καὶ τῶν λόγων τὴν τέχνην ἐξετάσωμεν· πρότερον τὴν ἀτοπίαν, ἂν ἁπλῶς ᾖ λεγόμενος ὁ λόγος, καταμαθόντες. ἐπαινεῖ μὲν γὰρ τὸν Διομήδην τῶν εἰρημένων· ἐπαινέσας δὲ οὔ φησι πάντα ἐκτελέσαι τὸν λόγον, καὶ τοῦ μὴ ἐκτελέσαι τὰ ῥητέα, τὴν ἡλικίαν αἰτιᾶται. ὑπισχνεῖται δ' αὐτὸς ἐρεῖν καὶ πάντα διεξελεύσεσθαι· εἶτα μακρὰ προοιμιασάμενος καὶ ἐπανατεινάμενος, λόγους τινὰς θαυμαστοὺς ὡς ἐρῶν, τοὺς μὲν φύλακας ἐκπέμπει ἐπὶ την φυλακὴν, τῷ δ' Ἀγαμέμνονι συμβουλεύει δαῖτα παρασκευάζειν τοῖς γέρουσι· κἀκεῖ φησι, πολλῶν λεγόντων, τὰ παρὰ τοῦ ἄριστα λέγοντος αἱρήσεσθαι τὸν Ἀγαμέμνονα. ταῦτα οὑτωσὶ μὲν ἀκοῦσαι ἄτοπά ἐστιν. ἀλλ' εἰδέναι χρὴ, ὅτι Νέστωρ καὶ αὐτὸς σχηματίζει, καὶ δέχεται μὲν τὰ παρὰ τοῦ Διομήδους εἰρημένα, οὐχ ᾗ γνώμῃ Διομήδης εἶπεν, ἀλλ' ὡς αὐτῷ συμφέρει πρὸς τὸν λόγον. ὁ γὰρ Διομήδης, χαριζόμενος τῷ Ἀγαμέμνονι, ἐπέπληξεν αὐτῷ· ὁ δ' ἐπῄνεσεν αὐτοῦ τὴν παῤῥησίαν, ὡς καλῶς αὐτὸν λοιδορησάμενον τῷ Ἀγαμέμνονι. τί οὖν τοῦτο βούλεται; παρασκευάσαι βούλεται τὸν Ἀγαμέμνονα ἱκετεῦσαι τὸν Ἀχιλλέα, καὶ διὰ τοῦτο ἀποδέχεται τοῦ νεανίσκου τὴν εἰς τὸν βασιλέα παῤῥησίαν.

— ἀτὰρ οὐ τέλος ἵκεο μύθων, φησίν·
Ἦ μὴν καὶ νέος ἐσσὶ, —
— ἀτὰρ πεπνυμένα βάζεις
Ἀργείων βασιλῆας —

Ἀλλ' ἄγ', ἐγών, ὃς σεῖο γεραίτερος εὔχομαι εἶναι,
Ἐξείπω καὶ πάντα διΐξομαι. —
τηρεῖ καὶ τὰ ὀνόματα· τὸ γὰρ „Ἐξείπω“ ὥσπερ ἀποῤῥήτου λόγου ἐξαγόρευσιν ἔχει.

— οὐδέ κέ τίς μοι
Μῦθον ἀτιμήσει, οὐδὲ κρείων Ἀγαμέμνων.

εἶτα πάλιν ἐπάγει τὸ σχῆμα, ὡς διὰ κοινοῦ δόγματος καθαπτόμενος τοῦ Ἀγαμέμνονος·

Ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος,
Ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος.

εἶτα δείξας τῷ Ἀγαμέμνονι τὴν ὁρμὴν τοῦ λόγου, τὸ μὲν ἀποκαλύπτειν τὸν λόγον καὶ σαφῶς ἐλέγχειν αὐτὸν παρίησιν· ἀποπέμπεται δὲ τοὺς νεωτέρους, ὡς ἂν μὴ αἰσχύνοιτο ὁ Ἀγαμέμνων ἐκείνων ἀκουόντων ἐλεγχόμενος·

Ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ,
Δόρπα τ' ἐφοπλισόμεσθα· φυλακτῆρες δὲ ἕκαστοι
Λεξάσθων παρὰ τάφρον ὀρυκτὴν τείχεος ἐκτός.

εἶτ' ἀποπέμψας τοὺς νέους, ἰδίαν σύνοδον πρὸς τὴν παῤῥησίαν αὐτῷ μηχανᾶται φέρων·

Κούροισιν μὲν ταῦτ' ἐπιτέλλομαι· αὐτὰρ ἔπειτα,
Ἀτρείδη, σὺ μὲν ἄρχε· σὺ γὰρ βασιλεύτερος ἐσσί·
Δαίνυ δαῖτα γέρουσιν· ἔοικέ τοι οὔ τι ἀεικές.
Πολλῶν δ' ἀγρομένων τῷ πείσεαι, ὅς κεν ἀρίστην
Βουλὴν βουλεύσῃ. —

εἶτ' ἀναβαλλόμενος, ὡς εἰς τοῦτ' ἐρῶν πάλιν, ὑπαινίττεται, καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἱκετεῦσαι δεῖν

τὸν Ἀχιλλέα, ἐπάγει βιαίως πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα λέγων·

— μάλα δὲ χρεὼ πάντας Ἀχαιοὺς
Ἐσθλῆς καὶ πυκινῆς, ὅτι δήϊοι ἐγγύθι νηῶν
Καίουσι πυρὰ πολλά. τίς ἂν τάδε γηθήσειε;

καὶ ἐπάγει τὴν ἀνάγκην τῆς ἱκετείας, ὡς οὐδ' εἰς ἀναβολὰς δέον αὐτὴν, ἀλλ' ἤδη γενέσθαι·

Νὺξ δ' ἥδ' ἠὲ διαῤῥαίσει στρατὸν, ἠὲ σαώσει.

ταῦτ' εἰπὼν ἐν κοινῷ· ἐπειδὰν δὲ καθ' αὑτοὺς οἱ γέροντες γένωνται, ὥσπερ ἀποδείξας καὶ οὐ δεόμενος μακρῶν λόγων, ἀποκαλύπτει τὸ σχῆμα φανερῶς λέγων·

Οὐ γάρ τις νόον ἄλλον ἀμείνονα τοῦδε νοήσει,
Οἷον ἐγὼ νοέω, ἠμὲν πάλαι, ἠδ' ἔτι καὶ νῦν,
Ἐξέτι τοῦ, ὅτε διογενεῦς Βρισηΐδα κούρην
Χωομένου Ἀχιλῆος ἔβης κλισίηθεν ἀπούρας,
Οὔ τι καθ' ἡμέτερόν γε νόον· μάλα γάρ τοι ἔγωγε
Πόλλ' ἀπεμυθεόμην· σὺ δὲ σῷ μεγαλήτορι θυμῷ
Εἴξας, ἄνδρα φέριστον, ὃν ἀθάνατοί περ ἔτισαν,
Ἠτίμησας· ἑλὼν γὰρ ἔχεις γέρας —

εἶτ' ἐπάγει·

— ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
Φραζώμεσθ', ὥς κέν μιν ἀρεσσάμενοι πεπίθοιμεν
Δώροισίν τ' ἀγανοῖσιν, ἔπεσσί τε μειλιχίοισιν.

καὶ πείθεται τούτοις ὁ Ἀγαμέμνων. οὗτός σοι ὁ τρόπος τοῦ καὶ ὡς ἀναβαλλόμενον ἐρεῖν, ἤδη λέγειν τὸν ἐσχηματισμένον λόγον.

. 15. Ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὸν ὑπόλοιπον λόγον τὸν περὶ τῶν τὰ ἐναντία λεγόντων, καὶ τὰ ἐναντία βουλομένων οἷς λέγουσι. τούτου τοίνυν τοῦ λόγου παράδειγμα ὁ τοῦ Ὁμήρου ἐστὶν Ἀγαμέμνων, ἐν τῇ ἀποπείρᾳ τῶν Ἑλλήνων τὸ εἶδος τῶν λόγων ἡμῖν παραδοὺς, καὶ πρῶτον μὲν προτείνας τὴν ὑπόθεσιν·

Ἀλλ' ἄγετ' αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν·
Πρῶτα δ' ἐγὼν ἔπεσιν πειρήσομαι, ἣ θέμις ἐστὶ,
Καὶ φεύγειν σὺν νηυσὶ πολυκλήϊσι κελεύσω·
Ὑμεῖς δ' ἄλλοθεν ἄλλος ἐρητύειν ἐπέεσσιν.

ἐπάγει τὴν τέχνην, ἐν τῇ δημηγορίᾳ ἀσθενεῖς προτάσεις προτείνων, καὶ λαβὰς ἀντιλογίας διδοὺς τῷ βουλομένῳ ἐναντιοῦσθαι, καὶ στρεφόμενα λέγων. εἴδωμεν δ' αὐτὰ τὰ ἔπη·

Ζεύς με μέγας Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ
Σχέτλιος· ὃς πρὶν μέν μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον ἀπονέεσθαι.

ἔχοι τις ἂν ἀντειπεῖν πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα· εἰ τοίνυν ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν, ὅπερ ἐστὶ μέγιστον σημεῖον τοῦ ἀψευδεῖν τὸν Δία, ὡς αὐτὸς ὁ Ζεὺς ὁ Ὁμήρου λέγει·

Εἰ δ' ἄγε τοι κεφαλῇ κατανεύσομαι, ὄφρα πεποίθῃς·
Τοῦτο γὰρ ἐξ ἐμέθεν γε μετ' ἀθανάτοισι μέγιστον

Τέκμωρ. οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον. οὐδ' ἀπατηλὸν,
Οὐδ' ἀτελεύτητόν γ' ὅτι κεν κεφαλῇ κατανεύσω.

εἰ τοίνυν ὁ Ζεὺς ὑπέσχετό σοι, καὶ κατένευσε, πῶς ἀξιοῖς ἀποπλεῖν; εἶτα πάλιν ἐπάγει·

Νῦν δὲ κακὴν ἀπάτην βουλεύσατο, καί με κελεύει
Δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι, ἐπεὶ πολὺν ὤλεσα λαόν.

πάλιν ἀντιλαβὴν διδοὺς ἐν τῷ „Δυσκλέα·" δικαίως γὰρ ἄν τις ἀντείποι πρὸς αὐτὸν, ὅτι οὐ χρὴ αἰσχρῶς ἀπαλλάττεσθαι. εἶτα ἑξῆς λέγει·

Οὕτω που Διῒ μέλλει ὑπερμενεῖ φίλον —.

τὴν φωνὴν αὐτὴν, ὅτι στοχασμὸν ἔχει, οὐκ ἀπόφασιν σαφῆ. εἶτ' ἐφεξῆς·

Ὃς δὴ πολλάων πολίων κατέλυσε κάρηνα,
Ἠδ' ἔτι καὶ λύσει —

πάλιν εἴποι τις ἂν πρὸς αὐτόν· Εἰ τοίνυν κατέλυσε πόλεις, καὶ καταλύσει· πιστευτέον τῷ Διῒ, καὶ μενετέον. Τὸ δ' ἐφεξῆς θαυμασίως στρεφόμενόν ἐστιν, ᾧ χρῆται καὶ ὁ ἀντιλέγων·

Αἰσχρὸν γὰρ τόδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι,
Μὰψ οὕτω τοιόνδε τοσόνδε τε λαὸν Ἀχαιῶν
Ἄπρηκτον πόλεμον πολεμίζειν, ἠδὲ μάχεσθαι.

αὐτὸ γὰρ τοῦτο τὸ αἰσχρὸν ὁ μένειν ἀξιῶν προτείνει, καὶ ταῦτ' αὐτὰ Ὀδυσσεὺς λέγει. τὸ δὲ τέλος τῶν λόγων ἰσχυρῶς ἐναντία βουλομένου ἐστὶν οἷς λέγει·

Ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἂν ἐγὼ εἴπω, πειθώμεθα πάντες,
Φεύγωμεν σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.

τὸ γὰρ αἰσχρὸν τοῦ ὀνόματος κατέχει μᾶλλον, ἢ ἀποπέμπει τοὺς Ἕλληνας. τούτῳ γέ τοι τῷ ὀνόματι καὶ Ἥρα πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν χρῆται, τούτῳ ἡ Ἀθηνᾶ πρὸς τὸν Ὀδυσσέα, τούτῳ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὸ πλῆθος, καὶ ὁ Ἀγαμέμνων πρὸς τὸν Ἀχιλλέα τούτῳ κέχρηται, καὶ ὅλως Ὅμηρος πανταχοῦ τὸ τῆς φυγῆς ὄνομα ἐπ' αἰσχροῦ καὶ δειλίας τάττει. οὕτω μὲν δὴ καὶ ἐνδόσιμα καὶ εὐδιάλυτα προτείνει, καὶ στρεφόμενα καὶ ἐναντία λέγει.

16. *Λοιπὸς δὲ ἡμῖν ἐστι λόγος τοῦ λανθάνειν ἡ τέχνη.* τίς οὖν ἡ τέχνη; ἡ τοῦ ἤθους προσθήκη. ὡς γὰρ σχετλιάζων τοὺς λόγους ποιεῖται, καὶ ἤρξατο ἀπὸ τοῦ μέμφεσθαι τὸν Δία καὶ βλασφημεῖν εἰς τὸν θεόν· οὕτως ἔκλεψε τὸν ἀκροατήν. οἱ γὰρ ἀκούοντες οἴονται αὐτὸν ὑπὸ ἀκρασίας οὐκ ἀκριβεῖ λόγῳ χρώμενον, ἀλλὰ πάθει ταῦτα διεξιέναι. αὕτη καὶ τὸν σχηματίζοντα τὸν σχηματισμὸν τοῦτον τοῦ λαθεῖν ἡ μέθοδος. ἔχει οὖν συμπλοκὴν πίστεων, ἥπερ μεγίστη σχημάτων μέγεθος, ἅπερ ἂν εἴπες εἰς ἁπλῆν ὑπόθεσιν, τὰ αὐτὰ λέγοντα ἐπὶ τῶν πλαγίων λόγων τὸ σχῆμα περαίνειν, συγκατασκευάζοντα τὸν οἰκεῖον ἀγῶνα τῷ κοινῷ, ὡς ἔμαθες παρὰ Δημοσθένους, παρὰ Θουκυδίδου, παρὰ Πλάτωνος, εὐδιάλυτα λέγειν, στρεφομένοις χρῆσθαι λόγοις ἐν προσποιήσει πάθους. καὶ ὅλως εἰδέναι χρή, ὅτι τὰ σχήματα οὐχὶ προσκρούματά ἐστιν ὀνομάτων, ἀμφιβολίαι λεγόμενα, ἀλλὰ ἀγῶνες ὅλοι τέχνη

τῆς συμπλοκῆς διοικουμένης. ἡ μὲν γὰρ αἵρεσις ἁπλῆ τῶν σχημάτων· ἡ δὲ κατασκευὴ τῶν κεφαλαίων ἑκάστων, ὡς δι' ἁπλῶν πορευομένη, τοὺς πλαγίους περαίνει λόγους.

IX.

De Oratione Figurata tract. II.

Τολμῶσί τινες λέγειν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐσχηματισμένη ἰδέα λόγων. δεῖ γὰρ ἁπλῶς λέγειν, ἢ μὴ λέγειν. καὶ γὰρ οὐδὲν πλέον τοῦ καθ' ὑπόνοιαν λέγειν. εἰ γὰρ συνίησιν ὁ ἀκούων, ἐξ ἴσου καθέστηκε τῷ φανερῶς ἀκούοντι· εἰ μὴ συνίησι, πλέον οὐδὲν τῷ λέγοντι. ἡμεῖς δὲ φαμεν, ὅτι τοσοῦτον ἀπέχει ὀρθῶς λέγειν ὁ λέγων μὴ εἶναι ἐσχηματισμένους λόγους, ὥστε τοὐναντίον οὐδεὶς λόγος ἀσχημάτιστος, οὐδὲ ἁπλοῦς λόγος οὐδείς. καὶ δὴ ἀπὸ τῶν συντρόφων καὶ συνηθῶν ἀρχώμεθα. τὸ προσαγορεύειν ἄνευ σχήματος οὐ γίνεται· ὁ μὲν φιλοφρόνως προσαγορεύει· ὁ δ' αἰδημόνως· ὁ δὲ σκώπτων· ὁ δὲ ἱλαρῶς· ὁ δέ, ὡς θαυμάζων. αἱ κλήσεις εἰς ἴδια δεῖπνα σχηματισμοῦ δέονται· οὐ γὰρ πάντας ὁμοίως τις καλεῖ, ἀλλὰ ἑκάστῳ τὴν πρέπουσαν κλῆσιν προστίθησιν. αἱ τῶν δανεισμάτων ἀπαιτήσεις οὐ πρὸς πάντας ὅμοιαι, ἀλλ' εὐπρεπείας δέονται καὶ διοικήσεως· καὶ αἱ μέν εἰσὶ θρασύτεραι· αἱ δὲ μετριώτεραι· αἱ δ' ἄλλης προφάσεως δέονται. ἵνα βραχέως εἴπω, οἷον τὸ τῆς εἰρωνείας σχῆμα ἐσχηματισμένου λόγου σημεῖόν ἐστι.

2. Δείξωμεν δὲ καὶ ἀγῶνας ὅλους ἐσχηματισμένους, καὶ λόγους δημηγορικοὺς ἐσχηματισμένους.

καὶ πανηγυρικὰς ἰδέας, καὶ ἀποφανοῦμεν τῶν σχημάτων τὰ εἴδη. ἔστι δὲ ταῦτα· ἤτοι λέγειν μὲν βούλεται, εὐπρεπῶς δὲ λέγει· ἢ ἕτερα προτείνων, ἕτερα διοικεῖται· ἢ τὰ ἐναντία προτείνων, τὰ ἐναντία διοικεῖται. τούτων τὰ παραδείγματα καὶ ἡ διδασκαλία, Ὅμηρος πάντα παραδίδωσι.

3. Τὸν λέγοντα ζητεῖν εὐπρεπῶς λέγειν δεικνύσιν ἐπὶ τῆς Ἴριδος καὶ τοῦ Ποσειδῶνος ἀγανακτοῦντος πρὸς τὸν Δία· παραινεῖ αὐτῷ ἡ Ἶρις εὐπρεπέστερον λέγειν, ἵν' ἀκινδυνότερος ὁ λόγος ᾖ· καὶ ταύτῃ παραινοῦσα ἐν τῇ παῤῥησίᾳ, τῆς παραινέσεως τὸ εὐπρεπὲς διοικεῖ· ὥστε καὶ τὸ παράγγελμά ἐστι, καὶ ἡ τέχνη παραδιδομένη· .

Οὕτω γὰρ δή τοι, γαιήοχε κυανοχαῖτα,
Τόνδε φέρω Διῒ μῦθον ἀπηνέα τε κρατερόν τε.
Ἤ τι μεταστρέψῃς; --

ταῦτα μὲν παραινεῖ τὸ εὐπρεπες διδάσκουσα. ποιεῖ δὲ αὐτὴ αὐτὸ πῶς; μετὰ γὰρ ἐπαίνων θεραπεύει αὐτὸν, ἵν' ἀνάσχηται τῆς παῤῥησίας, καὶ τὴν ἀπειλὴν αὐτῷ ἐπάγει ὀνόματι ἑνὶ λέγουσα·

— Διῒ μῦθον. — .

4. Ὁ δὲ ἕτερα λέγων καὶ ἕτερα διοικούμενος, ὁ λόγος ἐστὶ τῆς Θέτιδος πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, ἄλογος εἶναι δοκῶν, ἂν μή τις τὸ σχῆμα γνῷ. παραμυθουμένη γὰρ τὸν υἱὸν ἐπὶ τῷ Πατρόκλου θανάτῳ λέγει·

— ἀγαθὸν δὴ γυναικί περ ἐν φιλότητι
Μίσγεσθαι. —

τίς ἂν εἴη ταύτης τῆς παραινέσεως ἀπρεπεστέρα παρὰ μητρός; ἀλλὰ ὡς μητρικῶς παραμυθουμένη

ὑπαινίττεται πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, ὅτι οὐ χρὴ αὐτὸν τρυφᾷν, ἀλλὰ μεμνῆσθαι καὶ τῆς προτέρας χάριτος τῆς περὶ τὴν Βρισηΐδα, ὅτι ἐπήμυνεν αὐτῷ ὁ Ζεύς, καὶ, ἵν' ἀπολάβῃ, δεινὰ πεπόνθασιν οἱ Ἀχαιοί. ἵν' οὖν μὴ ὀνειδίζοι, τοῦτο ὡς λύπης παραμυθίαν προτείνουσα τὸ καὶ συναναπαύσασθαι τῇ γυναικὶ, τὴν ἀνάμνησιν ἐποιήσατο. σαφέστερον δ' εἶδος τοῦτο δηλοῖ ὁ Διομήδους λόγος πρὸς Ἀγαμέμνονα, ὅτ' Ἀγαμέμνων ἀπόπειραν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀριστέων, τὸ δεύτερον κελεύων φεύγειν·

Ἀτρείδη, σοὶ πρῶτα μαχήσομαι ἀφραδέοντι,
Ἣ θέμις ἐστὶν, ἄναξ, ἀγορῇ· σὺ δὲ μή τι χολωθῇς.
Ἀλκὴν μέν μοι πρῶτον ὀνείδισας ἐν Δαναοῖσι,
Φὰς ἔμεν ἀπτόλεμον καὶ ἀνάλκιδα. ταῦτα δὲ πάντα
Ἴσασ' Ἀργείων ἠμὲν νέοι, ἠδὲ γέροντες.
Σοὶ δὲ διάνδιχ' ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω,
Σκήπτρῳ μέν τοι δῶκε τετιμῆσθαι περὶ πάντων·
Ἀλκὴν δ' οὔ τοι δῶκεν, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον.
Δαιμόνι', οὕτω που μάλα ἔλπεαι υἷας Ἀχαιῶν
Ἀπτολέμους τ' ἔμεναι καὶ ἀνάλκιδας, ὡς ἀγορεύεις;
Εἰ δέ τοι αὐτῷ θυμὸς ἐπέσσυται, ὥστε νέεσθαι,
Ἔρχεο· πάρ τοι ὁδός. νῆες δέ τοι ἄγχι θαλάσσης
Ἑστᾶσ', αἵ τοι ἕποντο Μυκήνηθεν μάλα πολλαί.
Ἀλλ' ἄλλοι μενέουσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ,
Εἰσόκε περ Τροίην διαπέρσομεν· εἰ δὲ καὶ αὐτοὶ
Φευγόντων σὺν νηυσὶ φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν·

Νῶϊ δ', ἐγὼ Σθένελός τε, μαχησόμεθ', εἰσόκε τέκμωρ
Ἰλίου εὕρωμεν· σὺν γὰρ θεῷ εἰλήλουθμεν. —
οὗτος ὁ λόγος, ἂν μή τι ἕτερον διοικῆται, ἢ λέγῃ, παντάπασιν ἄτοπός ἐστι καὶ ἀσχήμων· τὸ γὰρ ἐν κακοῖς ἐπιτίθεσθαι τῷ βασιλεῖ καὶ λοιδορεῖσθαι, ἀπρεπέστερον. καὶ ἔοικέ πως ὁ Διομήδης ὁμολογεῖν, ὅτι εὐπρεπῶς χρῆται τῷ λόγῳ· προοιμιάζεται γοῦν παραιτούμενος, καὶ ἀτοπώτατον πρᾶγμα λέγει· ὅτε μὲν αὐτῷ ὠνείδιζεν ὁ Ἀγαμέμνων, ἤνεγκεν εὐπρεπῶς, καὶ τῷ Σθενέλῳ ἀποκρινομένῳ ἐπετίμησε·
Τέττα σιωπῇ ἧσο, ἐμῷ δ' ἐπιπείθεο μύθῳ.
Οὐ γὰρ ἐγὼ νεμεσῶ Ἀγαμέμνονι, ποιμένι λαῶν,
Ὀτρύνοντι μάχεσθαι ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.
νῦν δ' ἀναμιμνήσκεται καὶ μνησικακεῖ. εἰ δέ τις φαίη, ἐπειδὴ ἠρίστευσεν, θαῤῥεῖ· τοσούτῳ μᾶλλον ὑβριστότερος φαίνεται, εἰ τῇ τύχῃ ἐντρυφᾷ. ἀλλ' εἰδέναι χρὴ, ὅτι αὗται αἱ λοιδορίαι αἱ πρὸς Ἀγαμέμνονα χρυσὸς ἦν τῷ Ἀγαμέμνονι. ἐν γὰρ σχήματι τοῦ ἀγανακτεῖν πρὸς αὐτὸν, συναγορεύει· καὶ βουλόμενος παραινέσαι τοῖς ἀριστεῦσι μένειν καὶ μὴ ἀπαλλάττεσθαι.. οὐκ ἐν σχήματι παραινέσεως λέγεται, ἀλλ' ἐν ὀργῆς τῆς πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα σχήματι, καὶ ἐτόλμησε τοιαύτην γνώμην καταθέσθαι εἰς μέσον. ἤδη γὰρ ἡ λοιδορία ἐπὶ τοῦτ' ἔρχεται·
Δαιμόνι', οὕτω που μάλα ἔλπεαι υἷας Ἀχαιῶν
Ἀπτολέμους τ' ἔμεναι καὶ ἀνάλκιδας, ὡς ἀγορεύεις;
ἃ γὰρ ἔδει συμβουλεύοντα πείθειν μένειν, ταῦτα λέγει ὡς ἀγανακτῶν, εἰ ἀξιοῖ μένειν αὐτοὺς ὡς φεύ-

γοντας· προτείνεται γάρ· εἶθ᾽ ἡ ἐπίτασις. τοῦ· Σὺ πορεύου, καὶ οἱ ἄλλοι μενοῦσιν. οὐ γὰρ ἀξιοῖ συμβουλεύειν μένειν, ἀλλ᾽ ὡς πεπεισμένων διαλέγεται· εἶτα φοβούμενος, μὴ ἐνδῶσι, καὶ αὐτοῖς συγχωρεῖ φεύγειν. οὗτος ὁ σχηματισμός ἐστι τοῦ ἄλλα λέγοντα ἄλλα διοικεῖν.

5. Τὸ δὲ τὰ ἐναντία οἷς λέγει διοικεῖσθαι, ἐν τῇ ἀναγκαιοτάτῃ ἐστὶ δημηγορίᾳ τῇ Ἀγαμέμνονος. καὶ τηρητέον, ὅτι ἐν κινδύνοις οἱ σχηματισμοὶ εὑρίσκονται· ὁ γὰρ Ἀγαμέμνων ἀπόρως ἔχει ἐκστρατεῦσαι τοὺς Ἕλληνας, καὶ προτείνει αὐτὸς τὴν ἀτοπίαν·

Ἀλλ᾽ ἄγετ᾽ αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν.
Πρῶτα δ᾽ ἐγὼν ἔπεσιν πειρήσομαι, ἣ θέμις ἐστὶ,
Καὶ φεύγειν σὺν νηυσὶ πολυκλήϊσι κελεύσω·
Ὑμεῖς δ᾽ ἄλλοθεν ἄλλος ἐρητύειν ἐπέεσσιν.

καὶ τῆς διαπείρας ἡ αἰτία φανερὰ τῷ συνέχοντι, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Ἀχιλλεὺς ἀφέστηκε τοῦ Ἑλληνικοῦ, καὶ οὐ συστρατεύεται· ἦν δὲ ἡγεμὼν παντὸς τοῦ στρατεύματος· ζητεῖ, πῶς ἂν δίχα Ἀχιλλέως ἐξέλθοιεν. καὶ οἶδε τοὺς Ἕλληνας ὀργιζομένους ἐπ᾽ Ἀχιλλεῖ, καὶ φοβεῖται, μὴ ἄρα, ἂν κελεύσῃ, οὐχ ὑπακούσωσιν, τούτου ὄντος·

Ἀλλ᾽ ἄγετ᾽ αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν.

καὶ τὸ·

Πρῶτα δ᾽ ἐγὼν ἔπεσιν πειρήσομαι, ἣ θέμις ἐστὶ,
Καὶ φεύγειν σὺν νηυσὶ πολυκλήϊσι κελεύσω.

καὶ ἐάν τις προτείνῃ ἡμῖν, ὅτι οὐ τυγχάνει τῆς προαιρέσεως Ἀγαμέμνων, ἀλλ᾽ ἀποπειρώμενος κιν-

δυνεύει ἡττᾶσθαι, καὶ ἀτυχῶς χρῆται τῷ λόγῳ ὡρμήκασι γὰρ εἰς τὰς πατρίδας· ἀγνοεῖ, ὅτι Ἀγαμέμνονος τέχνη αὕτη ἐστὶ, τὸ ὁρμῆσαι αὐτούς. οὐ γὰρ οἴεται τῇ ἀποπείρᾳ τῶν λόγων καθέξειν αὐτοὺς ἀλλὰ τίς ἡ τέχνη; ἐπειδὴ ἀγανακτοῦσιν ὑπὲρ Ἀχιλλέως, οὐκ ἐνδείκνυνται δὲ τὴν ἀγανάκτησιν, ἕως ἂν χρεία γένηται ἐξόδου, βούλεται αὐτοὺς ἀποῤῥῆξαι τὸν θυμὸν, καὶ φανεροὺς γενέσθαι ὀργιζομένους, καὶ ὑπὸ τῶν ἀρίστων κατασχεθῆναι· τοῦτό σοι καὶ γίνεται. φαίνονται ἑτοίμως ἀπιόντες εἰς τὰς πατρίδας· Ὀδυσσεὺς δὲ καὶ Νέστωρ κατέχουσιν αὐτοὺς ταῦτ' οὖν ὁ Ἀγαμέμνων ἀποπειρώμενος, φανερῶς τοῦ σχήματος τὴν διδασκαλίαν παιδεύει. τὰ γὰρ ἐναντία οἷς βούλεται λέγει. ἔστι δὲ ἡ μέθοδος τούτων τῶν λόγων θαυμαστή τις καὶ ἄτοπος· τὰς γὰρ ἐν λόγοις ῥητορικοῖς κακίας, ταύτας αὕτη ἡ ἰδέα ἀρετὰς ἀναφαίνει. εἰσὶ δὲ κακίαι λόγων ῥητορικῶν, τό τ' εὐδιάλυτα λέγειν, καὶ τὸ ἀντίστροφα· ὧν τὸ μὲν ἀσθενείας· τὸ δὲ καὶ κινδύνου. δι' ἀμφοτέρων πορεύεται ὁ Ἀγαμέμνων εἰκότως. ὥσπερ γὰρ ὅταν τις, ἃ βούλεται, λέγῃ, οὐ χρὴ αὐτὸν ὑπεναντίοις ἔπεσι χρῆσθαι, οὔτ' εὐδιαλύτοις, οὕτως ὅταν τις ὧν λέγει τὰ ἐναντία βούληται, ἀνάγκη αὐτῷ τὴν κακίαν, τὴν ἐκ τῶν λόγων, ἀρετὴν ἐνταῦθα ποιήσασθαι· εἰ δὲ μὴ, συμβήσεται αὐτῷ ἐναντιώσει περιπεσεῖν, ἄλλα τε πεῖσαι, οὐχ ἃ βούλεται. τοῦτο μὲν οὖν καὶ οἱ μελετῶντες ἴσασιν. ὅταν γάρ τις προσέλθῃ τῇ βουλῇ ἀξιῶν ἀποθανεῖν, οὐδεὶς αὐτὸν ἀποθανεῖν βούλεται, ἀλλὰ τὰ ἐναντία βούλεται ὧν λέ-

γει· καὶ οἱ τὰ δῶρα παρὰ τῶν φίλων ἀπωθούμενοι, βουλόμενοι δέξασθαι, λέγουσι μὲν τὰ ἐναντία, πράττουσι δὲ τὰ ἐναντία. δεῖ οὖν ἡμᾶς διδάξαι, πῶς μὲν λέγει εὐδιάλυτα καὶ στρεφόμενα· τὸ δὲ μέγιστον, πῶς ἔλαθε τοῦτο ποιῶν· ἐπεὶ συμβήσεται, ἂν κατάφωρος ἡ τέχνη γένηται, καὶ τὸν ἀκούοντα ἀντιτεχνάζειν καὶ ἀντισχηματίζειν, προσποιούμενον πείθεσθαι καὶ συγχωρεῖν. ὅτι μέντοι εὐδιάλυτα λέγει, ἐκεῖνο σημεῖον·

— ὅς πρὶν μέν μοι ὑπέσχετο καὶ κατένευσεν
Ἴλιον ἐκπέρσαντ' εὐτείχεον ἀπονέεσθαι.

εἰ τοίνυν ὑπέσχετο καὶ κατένευσε, περιμενετέον.

Νῦν δὲ κακὴν ἀπάτην βουλεύσατο, καί με κελεύει
Δυσκλέα Ἄργος ἱκέσθαι —

πάλιν ἀντιλαβὴν ἔχει· οὐ γὰρ δεῖ δυσκλέα ἀπιέναι. ταῦτα μὲν εὐδιάλυτα· ἐκεῖνα δὲ σαφῶς στρεφόμενα·

Αἰσχρὸν γὰρ τόδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι,
Μὰψ οὕτω τοιόνδε τοσόνδε τε λαὸν Ἀχαιῶν
Ἄπρηκτον πόλεμον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι.

ταῦτα φανερῶς ὁ ἀντιλέγων ἐρεῖ·

Αἰσχρὸν γὰρ τόδε γ' ἐστὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

πῶς οὖν διοικεῖ; ὅτι μὲν γὰρ εὐδιάλυτα λέγει καὶ στρεφόμενα, δῆλον· καὶ ἔτι μᾶλλον, ἂν ἐπεξίῃ τις τὴν τέχνην τῶν ἐπῶν, εὑρήσει. ἀλλὰ τίς ἡ τέχνη τῶν τοιούτων; πάθους ὑπερβολὴ πρὸ τοῦ λόγου, ἵνα δοκῇ ὑπὸ λύπης φέρεσθαι αὐτῷ ὁ λόγος, μὴ ἐξ ἐπι-

βουλῆς διοικεῖσθαι. διὰ τοῦτ' Ἀγαμέμνων ἀπὸ σχετλιασμοῦ ἤρξατο·

Ζεύς με μέγας Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ
Σχέτλιος —

ὁ οὖν τῷ Διῒ οὕτω προσφερόμενος, καὶ βλασφημῶν, δῆλός ἐστιν ὑπὸ λύπης καὶ ἀσύμφωνα αὑτῷ λέγων. πάθους οὖν προσβολὴ κλοπὴ γίνεται διοικήσεως τεχνικῆς. τοιοῦτο μέν ἐστι τὸ σχῆμα, τὸ τὰ ἐναντία λέγειν οἷς βούλεται.

6. Ἔστι δὲ καὶ τέταρτον σχῆμα βαθύτατον, τὸ δι' ἄλλων πορευόμενον, καὶ παντελῶς ἐπ' ἄλλης ὑποθέσεως τὸν λόγον ποιούμενον, ἄλλην περαίνειν. καὶ τούτο Ὅμηρος τὸ παράδειγμα ἔδωκεν, καὶ ἔλαθε τοὺς πολλούς. ἐπὶ γὰρ τῇ ἀποπείρᾳ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἣν ποιεῖται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οἱ κατέχοντες τὸ Ἑλληνικόν εἰσιν Ὀδυσσεὺς καὶ Νέστωρ. καὶ θαυμαστὸν τί ἐν τῷ λόγῳ; ἔστι διπλοῦν τὸ θαυμαστόν· ἔοικεν ὁ Νέστωρ μηδὲν ἴδιον λέγειν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ λέγειν τῷ Ὀδυσσεῖ, ὥσπερ μετατιθεὶς τὰ διδασκάλου· καὶ ἀπονέμει αὐτῷ ἔπαινον ὁ Ἀγαμέμνων, ὡς κρατοῦντι τῶν Ἑλλήνων ἐν ταῖς βουλαῖς· ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον. καὶ λέγουσιν οἱ διδάσκαλοι, ὅτι, ἐπειδὴ ἐπῄνεσε τὸν Ὀδυσσέα τὸ πλῆθος, ἵνα μὴ λυποῖτο ὁ γέρων, καὶ ὁ Ἀγαμέμνων τὸν γέροντα· ὡς περὶ παιδαρίων ἐν διδασκαλείῳ ἐπιδεικνυμένων, καὶ παραμυθίαν τοῦ διδασκάλου ἀπονέμοντος, ἵνα μὴ κλαίῃ τὰ παιδία. ἀλλ' ἡ τέχνη τίς; ὅλως ἡ αὐτὴ ὑπόθεσις τῶν λόγων οὐκ ἔστιν Ὀδυσσεῖ καὶ Νέστορι. ἔροιτο ἄν τις· καὶ πῶς οὐχ ἡ αὐτὴ ὑπόθεσις;

τὰ αὐτὰ γὰρ λέγουσι. τοῦτο ἡ τέχνη ἡ Νέστορος, ὅτι τὰ αὐτὰ λέγων, οὐκ εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν λέγει. ἀλλ' ἡ τέχνη τίς; ἐπειδὴ μέλλει χαλεπὴν ὑπόθεσιν πείθειν, πορεύεται διὰ τῆς πεπεικυίας ὑποθέσεως. πεπεισμένοι εἰσὶν οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως μένειν, καὶ ἤνεγκαν αὐτοῦ τὴν ἐπιτίμησιν καὶ τὴν παραμυθίαν. ἀλλ' ἔχει χαλεπωτέραν ὑπόθεσιν ὁ γέρων. πορεύεται οὖν δι' ὧν ἔπεισεν Ὀδυσσεύς, καὶ τὰ αὐτὰ λέγει Ὀδυσσεῖ·

Ὥστε γὰρ ἢ παῖδες νεαροὶ, χῆραί τε γυναῖκες,
Ἀλλήλοισιν ὀδύρονται οἶκόνδε νέεσθαι.

Ὀδυσσεύς· τὰ αὐτὰ ὁ γέρων·

Ὢ πόποι, ἦ δὴ παισὶν ἐοικότες ἀγοράασθε
Νηπιάχοις –
Πῆ δὴ συνθεσίαι τε καὶ ὅρκια βήσεται ἡμῖν;
Ἐν πυρὶ δὴ βουλαί τε γενοίατο, μήδεά τ' ἀνδρῶν.
Ἦ μάλα δή σε ἄναξ — ἐθέλουσιν Ἀχαιοὶ
Πᾶσιν ἐλέγχιστον θέμεναι μερόπεσσι βροτοῖσι.

λέγει ἐκεῖνος σημεῖον μαντείας τῶν περὶ τὸν Κάλχαντα· οὗτος, τὰ τῆς ἀστραπῆς· ὥστε διὰ τῶν αὐτῶν πορεύονται. τί οὖν ἐστι τὸ παραλλάττον; διδάσκει τὸ παραλλάττον τῆς ὑποθέσεως τῶν ἐπαίνων ἡ διαίρεσις. ἐπῄνεσαν οἱ Ἀχαιοὶ καὶ τὸ πλῆθος τὸ κοινὸν τὸν Ὀδυσσέα· πεισθέντες μένουσι· καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ὀδυσσέως λαμπρόν·

Τοῖσι δ' ἄφαρ πόλεμος γλυκίων γένετ', ἠὲ νέεσθαι
Ἐν νηυσὶ γλαφυρῇσι φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν.

ὁ γέρων ἄλλην ὑπόθεσιν ἔχει. ἐπειδὴ γὰρ πεπεισμένοι εἰσὶν οἱ Ἕλληνες μένειν. ζητεῖ αὐτοὺς ἐκστρα-

τεῦσαι. οὐδὲν γὰρ ὄφελος τοῦ μένειν ἄνευ τοῦ ταχθῆναι· ὅπερ μάλιστα ὑπόθεσίς ἐστι καὶ ζήτησις τοῦ Ἀγαμέμνονος·

Ἀλλ' ἄγετ' αἴ κέν πως θωρήξομεν υἷας Ἀχαιῶν·

πῶς ἄνευ τοῦ Ἀχιλλέως ἐκστρατεύσοιντο; ἔστιν οὖν τοῦ Νέστορος ἡ ὑπόθεσις·

Κρῖν' ἄνδρας κατὰ φῦλα, κατὰ φρήτρας, Ἀγάμεμνον·
Ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγει, φῦλα δὲ φύλοις
Εἰ δέ κεν ὣς ἔρξεις, καί τοι πείθονται Ἀχαιοὶ,
Γνώσῃ ἔπειθ', ὅς θ' ἡγεμόνων κακὸς, ὅς τέ νυ λαῶν,
Ἠδ' ὅς κ' ἐσθλὸς ἔησι· κατὰ σφέας γὰρ μαχέονται.

αὕτη ἡ ὑπόθεσίς ἐστι, ἧς χρείαν ἔχει ὁ Ἀγαμέμνων· αὕτη ἡ ἐπικίνδυνος ὑπόθεσις τῶν λόγων τῷ Νέστορι· ὡς ἐν παρέργῳ δ' αὐτὴν ἔῤῥιψεν·

Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν·

ὡς προσθήκην τῷ λόγῳ ποιούμενος· καὶ γίνεται ὥσπερ τέλος τῆς δημηγορίας τῆς πεπεικυίας χρεία δημηγορίας ἀναγκαιοτέρα. διὰ τοῦτ' Ἀγαμέμνων, τυχὼν ὧν ἐβούλετο, ἐπαινεῖ τὸν γέροντα·

Ἦ μὰν αὖτ' ἀγορῇ νικᾷς, γέρον, υἷας Ἀχαιῶν.
Αἲ γὰρ, Ζεῦ τε πάτερ, καὶ Ἀθηναίη, καὶ Ἄπολλον,
Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν Ἀχαιῶν.
Τῷκε τάχ' ἠμύσειε πόλις Πριάμοιο ἄνακτος
Χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἁλοῦσά τε περθομένη τε.

ὅτι δὲ αὕτη ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις τοῦ Νέστορος, τὸ ἐκστρατεῦσαι. καὶ ὅτι τοῦτο ἐπαινεῖ, σχηματίζει ὁ

Ἀγαμέμνων, ὡς τυχὼν ὧν ἐβούλετο. τίς ὁ ἔλεγχος, καὶ τίς ἡ ἀπόδειξις; φοβεῖται, μὴ οἱ πείσῃ ὁ Νέστωρ, καὶ βοηθεῖ αὐτῷ, ὅσα δύναται. τί οὖν ἐστι τὸ μὴ ποιοῦν πείθειν τὸν Νέστορα; ὀργὴ ὑπὲρ Ἀχιλλέως τῶν Ἑλλήνων. παραμυθεῖται τὴν ὀργὴν αὐτῶν ὁ Ἀγαμέμνων ὁμολογῶν ἡμαρτηκέναι, καὶ μέμνηται τοῦ Ἀχιλλέως, ἵνα μαλάξῃ αὐτῶν τὸν θυμὸν ἐπ' αὐτῷ. ἐπεὶ τί βούλεται τό;

Ἀλλά μοι αἰγίοχος Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔθηκεν,
Ὅς με μετ' ἀπρήκτους ἔριδας καὶ νείκεα βάλλει.
Καὶ γὰρ ἐγὼν Ἀχιλεύς τε μαχεσσάμεθ', εἵνεκα κούρης
Ἀντιβίοις ἐπέεσσιν· ἐγὼ δ' ἦρχον χαλεπαίνων.
Εἰ δέ ποτ' ἔς γε μίαν βουλεύσομεν, οὐκέτ' ἔπειτα
Τρωσὶν ἀνάβλησις κακοῦ ἔσσεται οὐδ' ἠβαιόν.

ἐποίησεν αὐτοὺς οἰκτεῖραι, εἰ ὁμολογεῖ τὰ ἁμάρτημα, καὶ ἀπεπλήρωσεν αὐτῶν τὸν θυμόν. εἶτα συναγορεύσας τῷ γέροντι καὶ παραμυθησάμενος, ἀφεὶς ταῦτα, ἐπὶ τὸ οἰκειότατον ἔρχεται, ἐπὶ τὸν βασιλέα·

Νῦν δ' ἔρχεσθ' ἐπὶ δεῖπνον, ἵνα ξυνάγωμεν Ἄρηα.

ταῦτα κελεύσας ἐπάγει, φησὶ, καὶ τὴν ἀπειλὴν, ἐάν δή τις χωρίζηται·

Ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης ἐθέλοντα νοήσω
Μιμνάζειν παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν, οὔ οἱ ἔπειτα
Ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας ἠδ' οἰωνούς.

ὥστ' ἄρχεται ἀπὸ ἐπαίνου συνηγορεύων τῷ Νέστορι· ἔπειτα παραμυθεῖται τὸν θυμὸν, ὁμολογῶν ἡμαρτηκέναι· εἶτα κελεύει καὶ ἀπειλεῖ βασιλικῶς. αὕτη οὖν ἡ τέχνη τίς ἐστι; τὸ ἐπ' ἄλλης ὑποθέσεως

πεπεικυίας πρότερον, ἐπὶ τέλει ὡς πάρεργον ἐῤῥίπτειν ἔτι οἰκειοτέραν ὑπόθεσιν. ταύτην τὴν τέχνην τίς ἐμιμήσατο, καὶ τίς ἐξηγήσατο; Πλάτων. ἐγκώμιον λέγει ἐν τῷ Συμποσίῳ Ἀλκιβιάδης Σωκράτους. ἐπὶ τέλει τοῦ ἐγκωμίου λέγει πρὸς Ἀγάθωνα ὁ Ἀλκιβιάδης· „Ὅρα τοίνυν, ὦ Ἀγάθων, μὴ πάθῃς, ὅπερ „οἱ πολλοί. ὁ γὰρ Σωκράτης οὗτος προσποιεῖται „ἐραστὴς εἶναι· εἶτα ἐρώμενος ἀναφαίνεται. μὴ οὖν „καὶ σὺ τὸ αὐτὸ πάθῃς, ὅπερ καὶ πάντες πεπόνθασι." ἔτυχε δὲ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐρῶν τοῦ Ἀγάθωνος, καὶ ἐβούλετο ὑπὸ μηδενὸς ἄλλου αὐτὸν ἐρᾶσθαι. καὶ ἐπὶ τέλει ἔῤῥιψε τὴν παραίτησιν τὴν πρὸς Ἀγάθωνα, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐγκωμίου λέγων. αὐτὸς ἐξηγεῖται ὁ Σωκράτης τὴν τέχνην· „Νήφειν μοι δοκεῖς, ὦ „Ἀλκιβιάδη·" δοκεῖ γὰρ μεθύειν ὁ Ἀλκιβιάδης· „οὐ „γὰρ ἄν κομψῶς γε, φησὶ, τὸ Σατυρικὸν δρᾶμα „περιέβαλες, εἰ μὴ ἔνηφες. καὶ πάντα ταῦτα εἴρηκας „ὑπὲρ τοῦ διαβάλλειν ἐμὲ καὶ Ἀγάθωνα, ἵνα ἐγὼ „μέν σου ἐρῶ καὶ μηδενὸς ἄλλου. καὶ γὰρ ἐποίησας „αὐτὸ, φησὶν, ὡς οὐδὲν, ἢ ἐπὶ τέλει αὐτὸ εἰπὼν, ὡς „οὐχ ἕνεκα τούτου πάντα τὰ ἄλλα εἰρηκώς. ἀλλ' οὐκ „ἔλαθες, ἀλλὰ τὸ Σατυρικὸν δρᾶμα τοῦτο ἀνεφάνη." οὕτω γάρ τοι γίνεται ἡ τέχνη καὶ παραδίδοται. πειρασώμεθα οὖν δεῖξαι μετὰ τὰ Ὁμηρικὰ καὶ παρὰ τοῖς ῥήτορσι καὶ ἐν δημηγορίαις, καὶ ἐν δίκαις, καὶ ἐν πανηγυρικοῖς λόγοις, καὶ ἐν διαλόγοις τὸ αὐτὸ εἶδος γινόμενον.

7. Πρότερον δὲ καὶ ἄλλο εἶδος εἴδωμεν λόγων ἐσχηματισμένων. διπλοῦν τοῦτο· τὸ μὲν, πρὸς τῇ

τῶν μελλόντων λεχθήσεσθαι παῤῥησίᾳ, ἔνδειξιν τῶν λεχθησομένων ἀσφαλῆ προανακρουομένην τὸ λυπηρὸν τοῦ ἀκούσματος· τὸ δέ, ἐν διηγήσει προσώπων ὑπαλλαγῆς, ὁ διὰ τῶν πρὸς ἑτέρους ἑτέροις· καὶ ἔχει τὸ ἀσφαλὲς ἐν τῷ μὴ οἷς ἐπιπλήττει αὐτοῖς διαλέγεσθαι, ἀλλ' ἀκουόντων αὐτῶν, ἑτέροις ταῦτα λέγειν, ἃ τούτοις προσήκει. τί ποτ' οὖν ἐστιν ἑκάτερον τὸ εἶδος; ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνέστη, καὶ μετὰ τὸν Ἀχιλλέα ὁ μάντις, ἐν ἀρχῇ τῆς Ἰλιάδος, ἐλέγχοντες τὸν Ἀγαμέμνονα, ὅτι τὴν αἰτίαν τοῦ νοσήματος αὐτὸς παρέχει. ὁ μὲν Ἀχιλλεὺς ἐν συμβούλου σχήματι ὀνειδίζει τὴν αἰτίαν τῷ Ἀγαμέμνονι τῶν κακῶν, ὡς ἀπόρως διακείμενος, καὶ ζητῶν τὴν αἰτίαν, καὶ ἀφορμὴν ποιεῖται τῆς παῤῥησίας τὸν μάντιν· ὁ δὲ μάντις, ἀντιστοιχῶν τῷ Ἀχιλλεῖ τῇ ἀρνήσει ὧν ὑπέβαλεν. ὁ Ἀχιλλεὺς, ζητῶν τὰς αἰτίας, προδιοικεῖται τὸ φανερὰν γενέσθαι τὴν αἰτίαν τῶν δεινῶν. ἴδωμεν οὖν τοὺς ἑκατέρων λόγους, πῶς ἔχουσι δι' ἀλλήλων, καὶ πῶς τὸ εὐπρεπὲς ἔχουσιν· οἱ μὲν τοῦ Ἀχιλλέως ἐν βαθύτητι ζητήσεως, οἱ δὲ τοῦ μάντεως, ἀσφάλεια πρὸ τῆς ἀποκρίσεως·

Ἀτρεΐδη, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας ὀΐω
Ἂψ ἀπονοστήσειν, εἴ κεν θανατόν γε φύγοιμεν·
Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς.
Ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα,
Ἢ καὶ ὀνειροπόλον· καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν·
Ὅς κ' εἴποι, ὅτι τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων·
Εἴτ' ἄρ' ὅ γ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, εἴθ' ἑκατόμβης·

Αἴ κέν πως ἀρνῶν κνίσσης αἰγῶν τε τελείων
Βούλεται ἀντιάσας ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι.
Ἤτοι ὅ γ' ὣς εἰπὼν, κατ' ἄρ' ἕζετο. —

μέχρι τούτου οἱ Ἀχιλλέως λόγοι ἔχουσιν ὑπαινιττομένου εἰς Ἀγαμέμνονα, καὶ προσκρούοντος ἐκείνῳ, ἐν δὲ σχήματι ζητήσεως καὶ ἀπορίας τῆς τοῦ δεινοῦ αἰτίας τὸ ἀσφαλὲς προδιοικουμένου. ἡ δ' ἔνδειξις τοῦ εἰς Ἀγαμέμνονα λέγεσθαι ταῦτα, πρῶτον μὲν, τὸ πρὸς Ἀγαμέμνονα ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, ἀλλὰ μὴ εἰς τὸ κοινόν·

Ἀτρείδη, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας. —

ὡς γὰρ τιμῶν αὐτὸν διὰ τὸ ἀξίωμα, καὶ τὸν κοινὸν λόγον πρὸς ἐκεῖνον ἀποτεινόμενος, τὴν ἀσφάλειαν ἔχει τοῦ προσκρούματος. εἶτα ἑξῆς ἐπάγει·

Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς.

αἴτιος τοῦ πολέμου Ἀγαμέμνων ἐστὶ, συναγαγὼν τοὺς Ἕλληνας. συνῆψε καὶ τὸν λοιμὸν τῷ πολέμῳ, καί φησιν αὐτὸν αἴτιον γεγονέναι. τί γὰρ ἡ μνήμη τοῦ πολέμου ἐνταῦθα, εἰ μὴ ἐβούλετο ἀμφοτέρων αἴτιον ἀποφῆναι τὸν αὐτόν; εἶτ' ἐπειδὴ ἔδειξεν, ὅτι αὐτὸς αἴτιός ἐστιν οὗ χωρὶς σαφῶς εἶπεν, ἐπὶ ζήτησιν ἦλθεν·

Ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα,
Ἢ καὶ ὀνειροπόλον· καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν·
Ὅς κ' εἴποι, ὅτι τόσσον ἐχώσατο Φοῖβος Ἀπόλλων.

ἡ προσθήκη τοῦ „Τόσσον" δηλοῖ, ὅτι τὰς αἰτίας τῆς ὀργῆς, ἃς ὑποβάλλει ὁ Ἀχιλλεὺς, οὐ πιστεύει ἀκούσιν, ἀλλ' αἰτίαν μείζονα περιμένει·

Εἴτ' ἄρ' ὅ γ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, εἴθ' ἑκατόμβης.

ἐνδέχεται τὸν Ἀπόλλωνα ἕνεκεν εὐχωλῆς καὶ ἑκατόμβης τόσον χολωθῆναι. οὕτω μὲν ὁ Ἀχιλλεὺς διοικεῖται τὸν λόγον. ὁ δὲ μάντις, λαβόμενος τῆς ἀφορμῆς, αὐτοῖς τοῖς Ἀχιλλέως λόγοις χρῆται εἰς διατριβὴν τοῦ δεῖξαι τῷ Ἀγαμέμνονι, πρὶν φανερῶς εἰπεῖν· καὶ γίνεται αὐτῷ ἀφορμὴ τῶν λόγων τὸ „Τόσσον·" λέγει γάρ·

Οὔτ' ἄρ' ὅ γ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται, οὔθ' ἑκατόμβης.

καὶ πρότερον προδιοικεῖται τὴν ἀσφάλειαν·

Ὦ Ἀχιλεῦ, κέλεαί με, Διῒ φίλε, μυθήσασθαι
Μῆνιν Ἀπόλλωνος ἑκατηβελέταο ἄνακτος.
Τοὶ γὰρ ἐγὼν ἐρέω· σὺ δὲ σύνθεο, καί μοι ὄμοσσον,
Ἦ μέν μοι πρόφρων ἔπεσιν καὶ χερσὶν ἀρήξειν.

ταῦτα γὰρ ὁμολογοῦντός ἐστιν, ὅτι τῷ βασιλεῖ προσκρούει. εἶτα τῷ προοιμίῳ τούτῳ ἐπάγει·

Ἦ γὰρ ὀΐομαι ἄνδρα χολωσέμεν, ὃς μέγα πάντων
Ἀργείων κρατέει, καί οἱ πείθονται Ἀχαιοί.

εἶτα γνωμολογεῖ·

Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ.

εἶτα τὴν τέχνην τὴν ὀργῆς ἐπάγει·

Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψη,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ
Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι. σὺ δὲ φράσαι, εἴ με σαώσεις.

καὶ ἤδη ἔδειξεν, ὅτι Ἀγαμέμνων τούτων ἁπάντων αἴτιος, μηδέπω εἰπών· καὶ διὰ τοῦτο ἐπάγει,

ἀντίστοιχα λέγων ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁμολογούμενα τούτοις·

Θαρσήσας μάλα, εἰπὲ θεοπρόπιον, ὅ τι οἶσθα.
Οὐ μὰ γὰρ Ἀπόλλωνα Διῒ φίλον, ᾧ τε σὺ, Κάλχαν,
Εὐχόμενος Δαναοῖσι θεοπροπίας ἀναφαίνεις,
Οὔτις ἐμεῦ ζῶντος καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο,
Σοὶ κοίλης παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει
Συμπάντων Δαναῶν· οὐδ' ἢν Ἀγαμέμνονα εἴπῃς,
Ὃς νῦν πολλὸν ἄριστος ἐνὶ στρατῷ εὔχεται εἶναι.
Καὶ τότε δὴ θάρσησε, καὶ ηὔδα μάντις ἀμύμων.

ὁμολογεῖ ὁ ποιητὴς τῶν λόγων τὴν διοίκησιν. μία μὲν αὕτη εὐπρέπεια ἐσχηματισμένων λόγων, τὸ δι' αἰνιγμάτων λέγειν, ἃ φρονεῖ τις, καὶ τὸ τῇ διατριβῇ καὶ τῇ μελλήσει τῶν λόγων εἰπεῖν, πρὶν εἰπεῖν, τῷ προοιμίῳ τὸ μέλλον δείκνυσθαι λυπηρόν.

8. Ἡ δευτέρα τίς; ἐλέγομεν, ἐκείνην εἶναι τὴν μέθοδον, τὸ ἑτέροις διαλεγόμενον ἑτέρων καθάπτεσθαι, τὸ ἀσφαλὲς τοῦ μὴ προσκρούειν τῇ ὑπαλλαγῇ τοῦ προσώπου ἐνδεικνύμενον. καὶ τοῦτο Ὅμηρος ἔδειξεν ἐν Ὀδυσσέως λόγῳ. ὁ γὰρ Ὀδυσσεὺς, πρὶν συναγαγεῖν τοὺς ὄχλους εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα δημηγορήσῃ περὶ τῆς μονῆς, ὅτε τὴν ἀπόπειραν ὁ Ἀγαμέμνων ἐποιήσατο, οἷον λέγει·

Ὅντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
Τόνδ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς.
Δαιμόνι', οὔ σε ἔοικε, κακὸν ὥς, δειδίσσεσθαι·
Ἀλλ' αὐτός τε κάθησο, καὶ ἄλλους ἵδρυε λαούς.
Οὐ γάρ πω σάφα οἶσθ', οἷος νόος Ἀτρεΐδαο.
Νῦν μὲν πειρᾶται, τάχα δ' ἴψεται υἷας Ἀχαιῶν.

Ἐν βουλῇ δ' οὐ πάντες ἀκούσαμεν, οἷον ἔειπε·
Μή τι χολωσάμενος ῥέξῃ κακὸν υἷας Ἀχαιῶν.
Θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέος βασιλῆος.
Τιμὴ δ' ἐκ Διός ἐστι· φιλεῖ δὲ ἑ μητίετα Ζεύς.
Ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν, ὁμοκλήσασκέ τε μύθῳ.

ταύταις ταῖς ἐπιτιμήσεσι συνάγει καὶ τοὺς βασιλέας. ὁ μὲν δὴ ἐντυγχάνων τοῖς βιβλίοις, οἴεται, ὅπερ καὶ προείρηκεν Ὅμηρος, τοῦτο ποιεῖν, αὐτοῖς τοῖς βασιλεῦσι φιλοφρόνως διαλέγεσθαι, τοῖς δὲ δήμοις πικρότερον καὶ σφοδρότερον. ὃ δὲ ποιεῖ Ὀδυσσεὺς Ὁμήρου, οὐδεὶς ὁρᾷ. ἃ γὰρ ἐβούλετο καθάψασθαι τῶν βασιλέων, τῷ δήμῳ διελέγετο· ἃ δ' ἐβούλετο ἐπιτιμῆσαι τῷ δήμῳ, τοῖς βασιλεῦσι διελέγετο. ἢ εἰπάτω μοί τις, τί ἔδοξε τῷ Ὀδυσσεῖ τοῖς δημόταις λέγειν;

Οὐ μέν πως πάντες βασιλεύσομεν ἐνθάδ' Ἀχαιοί.
Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω,
Εἷς βασιλεύς. —

ἢ τί ἔδοξε τοῖς βασιλεῦσιν ἐπιτιμῶντα λεγειν;

Ἐν βουλῇ δ' οὐ πάντες ἀκούσαμεν, οἷον ἔειπε·
Νῦν μὲν πειρᾶται, τάχα δ' ἴψεται υἷας Ἀχαιῶν.

ταῦτα δ' οὐ τοῖς δημόταις λέγει, ἀλλὰ τοὺς βασιλέας ἀναμιμνήσκει. γέγονεν οὖν ὁ λόγος πρὸς ἑκατέρους ἑκατέροις κοινός. καὶ τὴν ἐξήγησιν ἐπάγει Ὅμηρος τῶν ἐσχηματισμένων τούτων λόγων δι' ὀνόματος ἑνός, ὃ οὐδὲ ὁρῶσιν οἱ ἀναγινώσκοντες, Ὅμηρος δὲ ὑπὸ φιλανθρωπίας ἐξηγήσατο·

Ὣς ὅ γε κοιρανέων δίεπε στρατόν. —

τι ἐστι τὸ „Κοιρανέων;" ὡς κοίρανος διαλεγόμενος οὐ δή που· ἀλλὰ στρατήγημα τῶν λόγων οὕτως ὀνομάζων, καὶ ἐξήγημα τοῦ στρατηγήματος, καὶ τοῦ „Κοιρανέων δίεπε στρατόν." ἡ γὰρ διοίκησίς ἐστι τέχνη ἐν τῷ ὀνόματι λεγομένη.

9. Ἴωμεν τοίνυν ἐπὶ τὰ πεζὰ παραδείγματα. Δημοσθένης διδάσκει ἡμᾶς εὐπρεπῶς διαλέγεσθαι, ἃ βούλεταί τις· καὶ οἶδε τοῦ σχήματος τούτου τὸ ὄνομα· λέγει δ' ἐν τῷ περὶ τοῦ Στεφάνου ὧδε τῇ λέξει· „Ἐπειδὰν δ' ἔλθωσιν οἱ πρέσβεις εἰς Θήβας, „πῶς χρήσασθαι τῷ πράγματι παραινῶ, τούτῳ μοι „πάνυ προσέχετε τὸν νοῦν." εἶτ' ἐπάγει ὥσπερ διδάσκαλος παραδιδοὺς μαθητῇ τὴν διοίκησιν· „Μὴ „δεῖσθαι Θηβαίων μηδέν· αἰσχρὸς γὰρ ὁ καιρός· „ἀλλ' ἐπαγγέλλεσθαι βοηθήσειν ἐκείνοις, ἂν κελεύω„σιν· ὡς ἐκείνων μὲν ὄντων ἐν τοῖς ἐσχάτοις, ἡμῶν „δ' ἄμεινον, ἢ ἐκείνων, τὸ μέλλον προορωμένων· „ἵνα, ἂν μὲν δέχωνται ταῦτα καὶ πεισθῶσιν ἡμῖν, „καὶ ἃ βουλόμεθα ὦμεν διοικούμενοι, καὶ μετὰ „σχήματος ἀξίου τῆς πόλεως ταῦτα πράξωμεν· ἂν „δ' ἄρα μὴ τύχῃ, ἐκεῖνοι μὲν ἑαυτοῖς ἐγκαλῶσιν, ἄν „τι ἐξαμαρτάνωσιν· ἡμεῖς δὲ μηδὲν αἰσχρὸν, μηδὲ „κακὸν, ὀφθείημεν πεπεισμένοι."

10. Τὸ δὲ ἕτερα λέγειν καὶ ἕτερα διοικεῖσθαι δείκνυσί σοι πάλιν ὁ αὐτὸς Δημοσθένης ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς, ἕν τε περὶ Συμμοριῶν ἐπιγραφομένῳ λόγῳ· ὅσπερ λόγος εἰκότως ἂν καὶ δικαίως ἐπιγράφοιτο περὶ τῶν βασιλικῶν, ἐν τῷ πρῶτος καὶ μόνος παραστὰς ἀντειπεῖν. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἐναν-

τιοῦται μὲν τῇ Ἀθηναίων γνώμῃ, ὡρμηκότων αὐτῶν πολεμεῖν βασιλεῖ, καὶ μία μὲν διοίκησις τοῦ λόγου ἐστὶ, τὸ βουλόμενον τὸν ῥήτορα μὴ πολεμεῖν αὐτοὺς βασιλεῖ· κλέπτει δὲ τὴν δόξαν τὸ συμβουλεύειν βασιλεῖ μήπω πολεμεῖν, καὶ αὕτη ἡ τέχνη ἐστὶ τοῦ, ἃ βούλεταί τις, λέγειν εὐπρεπῶς. ποιεῖ δὲ τοῦτο οὕτως· „Ἐγὼ νομίζω κοινὸν ἐχθρὸν ἁπάντων τῶν „Ἑλλήνων εἶναι βασιλέα· οὐ μὴν διὰ ταῦτα παραι-„νέσαιμ' ἂν μόνοις τῶν ἄλλων ὑμῖν πόλεμον πρὸς „αὐτὸν συνάγειν." καὶ ἔτι ἡ τέχνη βαθυτέρα, τὸν κωλύοντα πολεμεῖν ἐπαγγελέσθαι περὶ δυνάμεως πολεμήσουσιν. τοῦτο μὲν κλέπτοντός ἐστι τὴν ἐναντίωσιν τοῦ πολέμου. μιμεῖται γὰρ ἐνταῦθα τὸν Ἀρχίδαμον τοῦ Θουκυδίδου. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος, ἐπειδὴ ἑώρα τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ Πελοποννησίους ὡρμηκότας πρὸς τὸν πόλεμον, ἐβούλετο δ' αὐτοὺς κωλῦσαι πολεμεῖν, τὸ μὲν μὴ πολεμεῖν λέγειν οὐ τολμᾷ· οὐ γὰρ πείσονται· συμβουλεύων δὲ τὸ μήπω πολεμεῖν, τὸ μὴ πολεμεῖν λέγει· μία μὲν αὕτη διοίκησις ἐν τῷ λόγῳ. δευτέρα δ' ἐκείνη, ᾧ μὲν βούλονται πολεμεῖν, οὐ βούλεται αὐτοὺς πολεμεῖν ὁ Δημοσθένης· ᾧ δὲ οὐκ ἐθέλουσι πολεμεῖν, τούτῳ κελεύει πολεμεῖν. καὶ γίνεται διπλοῦς λόγος ἐσχηματισμένος. βασιλεῖ μὲν γὰρ αὐτοὺς οὐ βούλεται πολεμεῖν, ᾧ πάνυ βούλονται· Φιλίππῳ δ' ἀξιοῖ πολεμεῖν, ᾧ οὐ βούλονται. τίνα οὖν διοίκησιν ἐποιήσατο; ἐξ ἑτέρας ὑποθέσεως τοῦ πεῖσαι μὴ πολεμεῖν ᾧ βούλονται, καὶ πολεμεῖν ᾧ μὴ βούλονται, συμβουλεύει πολεμεῖν βασιλεῖ, ἀλλὰ μήπω, παρασκευάζε-

σθαι δὲ πρὸς αὐτόν. τὸ μὲν οὖν „Μηδέπω“ τὴν ὁρμὴν τὴν ἐπὶ βασιλέα κωλύει· συμβουλὴ δὲ τῆς παρασκευῆς εὐτρεπῆ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Φίλιππον ἐργάζεται. καὶ ὅτι αὕτη ἡ τέχνη ἐστὶ, λάβε αὐτὸν Δημοσθένην ὁμολογοῦντα· „Εἰ μὲν τοίνυν ἕτερός „τις ἦν τρόπος δυνάμεως, ἢ τοὺς βαρβάρους οἷόν „τ' ἦν ἀμύνασθαι, ἕτερος δέ τις, ἢ τοὺς Ἕλληνας, „εἰκότως φανεροὶ πᾶσιν ἐπιγινόμεθα πρὸς ἐκεῖ„νον ἀντιταττόμενοι· εἰ δὲ πάσης παρασκευῆς ἐστι „τρόπος ὁ αὐτὸς οὗτος, τοὺς ἐχθροὺς ἀμύνασθαι „δύνασθαι, τοῖς οὖσι συμμάχοις βοηθεῖν, καὶ ταῦθ' „ὑπάρχοντα ἀγαθὰ σώζειν, τί τοὺς ὡμολογημένους „ἐχθροὺς ἔχοντες, ἄλλους ζητοῦμεν; ἀλλὰ παρα„σκευαζώμεθα μὲν πρὸς τούτους, ἀμυνώμεθα δὲ „κἀκεῖνον, ἂν ἡμᾶς πείσῃ.“ καὶ ἀληθῶς τὸ ἀπόρρητον τοῦτο τῆς γνώμης μηνύει ἐν ἄλλῳ λόγῳ· „Ὁρῶ „δ' ἡμᾶς Φιλίππου μὲν καταφρονοῦντας, βασιλέα „δὲ ὡς ἰσχυρὸν ἐχθρὸν φοβουμένους. εἰ δὲ τῷ μὲν „πολεμεῖν οὐ θελήσομεν, τῷ δ' οὐκ ἀξιώσομεν, πρὸς „τίνας παραταξόμεθα;“

11. Ἀλλὰ καὶ Εὐριπίδης δι' ὅλων λόγων διοικήσεως σχῆμα περαίνει. πρότερον δὲ δείξωμεν ἐν ὅλῳ δράματι ἐν μέρει τινὶ σχῆμα διοικούμενον. ἐν τῷ Αἰόλῳ ὁ Μακαρεὺς ἐστιν ὁμιλήσας τῇ ἀδελφῇ καὶ λανθάνων, καὶ συμβουλεύων τῷ πατρὶ, τὰς ἀδελφὰς τοῖς ἀδελφοῖς συνοικίσαι, ἵνα τὸ οἰκεῖον διοικήσηται. καὶ οὕτως ἐσχημάτισται ὁ λόγος κοινῇ γνώμῃ καὶ συμβουλῇ. ἡ Μελανίππη σοφὴ, τὸ δρᾶμα Εὐριπίδου, ἐπιγέγρα-

πται μὲν Σοφὴ, ὅτι φιλοσοφεῖ, καὶ διὰ τοῦτο τοιαύτης μητρύς ἐστιν, ἵνα μὴ ἀπίθανος ᾖ ἡ φιλοσοφία. ἔχει δὲ διπλοῦν σχῆμα, τὸ μὲν τοῦ ποιητοῦ· τὸ δὲ τοῦ προσώπου τοῦ ἐν τῷ δράματι, τῆς Μελανίππης. τὸ μὲν τοῦ ποιητοῦ τοιόνδε· [τὸ δὲ τοῦ προσώπου τοιόνδε·] Ἀναξαγόρᾳ προσεφοίτησεν Εὐριπίδης. Ἀναξαγόρου δὲ λόγος ἐστὶν, ὅτι „Πάντα ἐν πᾶσιν· „εἶτα ὕστερον διεκρίθη.“ μετὰ ταῦτα ὡμίλησε καὶ Σωκράτει, καὶ ἐπὶ τὸ εὐπορώτερον ἤγαγε τὸν λόγον. ὁμολογεῖ οὖν τὴν διδασκαλίαν τὴν ἀρχαίαν διὰ τῆς Μελανίππης·

Καὶ οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλ' ἐμῆς μητρὸς πάρα,
Ὡς οὐρανός τε γαῖά τ' ἦν μορφὴ μία.

οὕτω μὲν ὁ ποιητὴς σχηματίζει τὸ αὑτοῦ· ἡ δὲ Μελανίππη ἐπαιδεύθη μὲν ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, γέγονε δὲ ταύτῃ παιδία· ἐξέθηκε δ' αὐτὰ εἰς τὰ τοῦ πατρὸς βουφόρβια. ὁ δὲ πατὴρ ἡγεῖται ἐκ βοὸς εἶναι, καὶ ὡς τέρας βούλεται κατακαῦσαι. βοηθοῦσα αὕτη ἡ Μελανίππη ἀποφαίνεσθαι πειρᾶται, ὅτι τέρας οὐδέν ἐστιν. οὕτω τὸ δρᾶμα ὅλον ἐσχημάτισται· καὶ ἅμα διδάσκει ἡμᾶς Εὐριπίδης, ὅτι τὸν σχηματίζοντα ἐγγυτάτω δεῖ εἶναι τοῦ λῦσαι τὸ σχῆμα μετὰ τῆς ἀσφαλείας τοῦ σχήματος. περιερχομένη γὰρ πάσας αἰτίας τοῦ σῶσαι τὰ παιδία, λέγει· „εἰ δὲ παρθένος φθαρεῖσα ἐξέθηκε τὰ παιδία, „καὶ φοβουμένη τὸν πατέρα, σὺ φόνον δράσεις;“ ὥστε καὶ τὸ αὐτῆς πρᾶγμα λέγει ἐν σχήματι συμβουλῆς.

12. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Πανηγυρικὸς Ἰσοκράτους

τοιοῦτόν τι βιβλίον ἐστὶ, καὶ ὁ Φίλιππος Ἰσοκράτους, καὶ ὁ περὶ τῆς Ἀντιδόσεως. ἐν γὰρ τοῖς τρισὶ τούτοις βιβλίοις ἐγκώμια διέρχεται· τὸ μὲν Ἀθηναίων· τὸ δὲ Φιλίππου· τὸ δ' ἑαυτοῦ. ἀλλὰ τοῖς μὲν Ἀθηναίων ἐγκωμίοις καὶ τοῖς Φιλίππου, συμβουλὴν ὑποθέμενος, τὸ εὐπρεπὲς τοῦ ἐγκωμίου ἐπραγματεύσατο, καὶ πεποίηται ὥσπερ πάρεργον συμβουλῆς τὸ ἐγκώμιον· τὸ δ' ἐστὶν ἔργον τὸ ἐγκώμιον· πάρεργον δὲ ἡ συμβουλή· αὐτῷ δ' ἔδωκεν ἐπαίνου ἀφορμὴν, ἐν ἀνάγκῃ ἀπολογίας πρὸς τὰ κατηγορημένα. τοῦτο καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ Στεφάνου ἐπραγματεύσατο. ἐγκώμιον αὑτοῦ ἠθέλησε γράψαι, καὶ τὴν ἀπολογίαν προετάξατο. τοῦτο καὶ Πλάτων πεποίηκεν ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ Σωκράτους, ἐγκώμιον βουλόμενος γράψαι ἐν ἀπολογίας σχήματι. τοῦτο καὶ Ξενοφῶν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν· ὡς γὰρ ἀπολογούμενος ὑπὲρ Σωκράτους, ἐγκώμιον Σωκράτους περαίνει· ἔργον δ' αὐτοῖς ἐστι, καὶ πολλὰς ὑποθέσεις ὁμοῦ συμπλέκειν. ἥ γέ τοι ἀπολογία Σωκράτους καὶ Πλάτωνος ἀπολογία ἐστὶ, καὶ Ξενοφῶντος ἀπολογία ἐστί· καὶ ὁ περὶ τοῦ Στεφάνου τέσσαρας ὑποθέσεις ἔχει, καὶ ἀπολογία ἐστὶ, καὶ κατηγορία, καὶ ἐγκώμιον Δημοσθένους, καὶ ὁποῖον εἶναι δεῖ τὸν πολιτικὸν ἄνδρα. καὶ Ξενοφῶν δὲ, ὁμολογῶν ἐγκώμιον Ἀγησιλάου ἐρεῖν, λέγει ἐν ἱστορίας λόγῳ τὸ σχῆμα ποιούμενος. καὶ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι πάλιν ἔν τε τῇ Παιδείᾳ καὶ τῇ Ἀναβάσει εὑρήσεται ἐσχηματισμένος λόγος. βούλεται γὰρ τοὺς δημότας τὰ ἴσα ὅπλα λαμβάνειν

[καὶ] τοῖς ὁμοτίμοις. ἑκατέροις διαλέγεται εὐπρεπῶς· τοῖς μὲν, ὡς τιμῶν αὐτούς· τοῖς δὲ, ὡς συναγωνισταῖς καὶ συσχολασταῖς ἀγωνιζόμενος· καὶ τὸ ἑκατέρων οὕτω διοικεῖται. καὶ ἐν τῇ Ἀναβάσει ὁ Κλέαρχός ἐστι, ... τῶν στρατιωτῶν ὑποπτευόντων τὴν ἀνάβασιν τὴν Κύρου, καὶ μὴ βουλομένων ἀναβαίνειν, ἀλλὰ δεικνύντων τὰ ἄπορα. καὶ ἐν τῷ περὶ Παραπρεσβείας ἄλλα προτείνει, καὶ ἄλλα συγκατασκευάζει. ἔστι γὰρ ἡ τέχνη τῶν ἐσχηματισμένων λόγων μάλιστα αὕτη, τὸ ἄλλοις κατασκευαῖς συμπλέκειν τὰ οἰκεῖα· ὅπερ πεποίηκε καὶ Θουκυδίδης ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ. δημηγορῶν γὰρ καὶ παρακαλῶν Ἀθηναίους ἐπὶ τὸν πόλεμον, συνέταξε τοῦ ἐπιταφίου κεφάλαια τῇ παραινέσει. ἐγκώμιόν ἐστιν ἡ παράκλησις ἀπὸ τοῦ γένους ἀπὸ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς. ἐγκώμιόν ἐστιν ἐκ παραβολῆς ἡ παράκλησις, ἐκ τοῦ παραβαλεῖν τὰ τῶν ἐναντίων, καὶ τὰς δυνάμεις ἑκατέρας τῆς πόλεως.

13. Οὕτω κινδυνεύει, ὅπερ ὑπεστησάμεθα ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων, τοσοῦτον ἀποδεῖν ἀληθὲς εἶναι τὸ μὴ εἶναί τι ἐσχηματισμένον, ὥστε τὸ ἐναντίον αὐτῷ οὐδεὶς λόγος ἀσχημάτιστος. καὶ πάλιν ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, ἣν ἐξ ἀρχῆς ὑπεθέμεθα, ὅτι, τοῦ ἀγῶνος ὄντος τῷ ῥήτορι διπλοῦ, τοῦ πράγματος, καὶ τοῦ ἤθους τοῦ κρατοῦντος, ἡ περὶ τῶν ἠθῶν διοίκησις ἀεὶ ἐσχηματισμένους τοὺς λόγους ἔχει. πολλὰ σχήματα παρ' Ὁμήρῳ, πάμπολλα καὶ ἐν ἄλλαις ὑποθέσεσιν, ἄλλα διοικούμενα· ἐπεὶ καὶ ὁ τῆς Βρισηΐδος λόγος οὐκ ἀσχημάτιστος, ὅτε ἤκουσα παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος θεραπ-

μένη τὸν Πάτροκλον κείμενον. ἐπιπίπτει τῷ σώματι, καὶ θρηνεῖ Πάτροκλον. καὶ οἴεται ὁ ἀκροατής, ὅτι Πάτροκλον θρηνεῖ· ἐνδείκνυται δὲ ὁ ποιητὴς σοφίαν γυναικὸς ἐν ἀκμῇ καιροῦ ἐπαιτούσης τὰς τῆς γυναικὸς ὑποσχέσεις, καὶ διὰ τοῦτο θρήνου δίκην λεγούσης πρὸς Ἀχιλλέα·

Πάτροκλέ μοι δειλῇ πλεῖστον κεχαρισμένε θυμῷ,
Ζωὸν μέν σε ἔλειπον ἐγὼ κλισίηθεν ἰοῦσα·
Νῦν δὲ τεθνειῶτα κιχάνομαι, ὄρχαμε λαῶν,
Ἂψ ἀνιοῦσ᾽. ὥς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεὶ

ταῦτα προοίμια θρηνούσης. εἶτα τὸ προοίμιον πε ραίνει ἐπιδεικνυμένῳ τὸν θρῆνον, ὡς ἀπόδειξιν τοῦ δικαίου θρήνου·

Ἄνδρα μέν, ᾧ ἔδοσάν με πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ,
Εἶδον πρὸ πτόλιος δεδαϊγμένον ὀξεῖ χαλκῷ·
Τρεῖς τε κασιγνήτους, οὕς μοι μία γείνατο μητηρ
Κηδείους, οἳ πάντες ὀλέθριον ἦμαρ ἐπέσπον.

ταῦτ᾽ ἤδη Ἀχιλλέως καθάπτεται, ὅτι τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀποκτείνας, ἔχει αὐτὴν συνοικοῦσαν, καὶ δεῖ αὐτῇ πολλῆς παραμυθίας. εἶτα συνθηκῶν ἀνάμνησις·

Οὐδὲ μὲν οὐδέ μ᾽ ἔασκες, ὅτ᾽ ἄνδρ᾽ ἐμὸν ωκὺς Ἀχιλλεὺς
Ἔκτεινεν, πέρσεν δὲ πόλιν θείοιο Μύνητος,
Κλαίειν, ἀλλ᾽ ἔμ᾽ ἔφασκες Ἀχιλλῆος θείοιο
Κουριδίην ἄλοχον θήσειν, ἄξειν τ᾽ ἐνὶ νηυσὶν
Ἐς Φθίην, δαίσειν δὲ γάμον μετὰ Μυρμιδόνεσσι.

καὶ τὸ τέλος τοῦ ἐπιλόγου τὸ κέντρον τῆς ἐπαιτήσεως ἐπαγωγή·

Τῷ σ' ἄμοτον κλαίω τεθνηκότα μείλιχον αἰεί.
ὡς ἂν ἀκούων ταῦτ' Ἀχιλλεὺς δικαιολογουμένης, εἶπεν· „Ἀλλὰ μὴ κλαῖε, γύναι, ἐκεῖνα βέβαια γενήσεται."

14. Κατὰ ταύτας τὰς ὑφηγήσεις ἐστὶν ἐπιόντα πολλὰ καὶ τῶν ποιητῶν, καὶ τῶν συγγραμμάτων, καὶ τῶν δικανικῶν καὶ τῶν συμβουλευτικῶν λόγων, καὶ τῶν ἐν ταῖς ἱστορίαις, εὑρεῖν πλείους τὰς πλάσεις τῶν σχημάτων, ἢ τὰς ἁπλότητας τῶν κοινῶν λόγων. λέγω δὲ καὶ προστίθημι, ὅτι καὶ ὅταν τις ἁπλῶς λέγῃ, καὶ τοῦτο τέχνῃ σχήματος γίνεται, ἵνα ἡ τῆς ἁπλότητος προσποίησις τὸ πιθανὸν ἔχῃ τῷ ἀκούοντι. καὶ τεκμήριον. τούτου ἐστὶν ὁ λόγος ὁ τοῦ Αἴαντος πρὸς Ἀχιλλέα ἐν ταῖς λιταῖς. ὁ μὲν γὰρ Φοῖνιξ τέχνῃ χρῆται πρὸς αὐτόν, καὶ προτείνας αὐτῷ ἡδίστην ὑπόθεσιν, ἐναντιωτάτην ἀγωνίζεται·

Εἰ μὲν δὴ νόστον γε μετὰ φρεσί, φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ,
Βάλλεαι, οὐδ' ἔτι πάμπαν ἀμύνειν νηυσὶ θοῇσι
Πῦρ ἐθέλεις ἀΐδηλον, ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμῷ,
Πῶς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο, φίλον τέκος, αὖθι λιποίμην;

ἡδίστη γὰρ ὑπόθεσις Ἀχιλλεῖ, τὸ λέγειν τὸν Φοίνικα, ὅτι οὐκ ἀπολειφθήσεται· εἶτα ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἀπολειφθῆναι, ἡ τροφή, ἡ ἀγωγὴ τοῦ ἐξ ἀρχῆς συντετράφθαι. ταῦτα δὲ πάντα εἰς τὴν ἐναντίαν ὑπόθεσιν· „Πίθου μοι· τέτροφα γάρ σε, καὶ χάριτας „ὀφείλεις." καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν, ἐπὶ τέλει ὁμολογία τῆς ἀληθινῆς ὁμολογίας·

Ἀλλ', Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν, οὐδ' ἔτι σε χρὴ
Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν· στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί

τοῦτο τὸ σχῆμα συνιδὼν καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς, ἀντισχηματίζει ἑξῆς, μιμούμενος τὴν τέχνην τοῦ διδασκάλου. ἐξηγεῖται γὰρ οὕτω·

Μή μοι σύγχει θυμὸν ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων,
Ἀτρείδῃ ἥρωϊ φέρων χάριν. —

αὕτη μὲν ἡ ἐξήγησις τῆς τοῦ Φοίνικος τέχνης· εἶτα ὁ ἀντισχηματισμός·

Ἶσον ἐμοὶ βασίλευε, καὶ ἥμισυ μείρεο τιμῆς.

τί γὰρ ἐκεῖνος τὸ τοιοῦτόν τι εἶπεν, ἢ τίνα χάριν ᾔτησεν; ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνέμνησεν αὐτὸν εἰπών·

Πολλάκι μοι κατέδευσας ἐπὶ στήθεσσι χιτῶνα
Οἴνου ἀποβλύζων, ἐν νηπιέῃ ἀλεγεινῇ·

τὰς ἐν τῇ νεότητι πάθας προέτεινεν αὐτῷ ὡς ὀφείλαντος χάριτας, καὶ αὐτὸς ἐσχημάτισεν εἰπὼν· „Ἄλλην χάριν λάμβανε μείζω, μὴ ταύτην αἴτει.“ ταῦτα μὲν ὁ Φοῖνιξ σχηματίζει.

15. Ὁ δὲ γ' Αἴας, ἁπλουστατος ὤν, βαθυτατος ἐν τοῖς λόγοις πάντων ἐστίν. ἀνίσταται γὰρ ὡς ὀργιζόμενος, καὶ ἀξιῶν μηκέτι μηδὲ διαλέγεσθαι, καὶ λέγει·

— οὐ γάρ μοι δοκέει μύθοιο τελευτὴ
Τῇδέ γ' ὁδῷ κρανέεσθαι· —

καὶ ἐπιτιμᾷ Ἀχιλλεῖ χαλεπώτατα καὶ πικρότατα. ὁ δὲ μάλιστα ἐν τῇ παῤῥησίᾳ ἱκετεύων καὶ δεόμενος καὶ βιαζόμενος Ἀχιλλέα, οὗτός ἐστιν·

— ὑπωρόφιοι δέ τοι εἰμὲν
Πληθὺος ἐκ Δαναῶν. —

καὶ φαίνεταί γε τοιοῦτος ἁπλοῦς δὴ καὶ ἀφελής,

καὶ παῤῥησίᾳ χρώμενος. εἶτα τῇ τέχνῃ προσχρώμενος φαίνεται μᾶλλον πεπεικώς. πῶς δή;

Αἶαν διογενές, Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν,
Πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν ἐείσω μυθήσασθαι.
Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ, ὁππότε κείνων
Μνήσομαι, ὥς μ' ἀσύφηλον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν.

οὗτος οὖν ὁ λόγος δείκνυσιν, ὅτι καὶ τῆς ἁπλότητος προσποίησις σχήματος ἔργον ἐπιτελεῖ· ἐπεὶ καὶ αἱ τῶν χαρίτων ἀπαιτήσεις οὐκ ἄνευ τοῦ ἐσχηματίσθαι γίνονται. οἱ γὰρ αἰτοῦντες τὰς χάριτας παρὰ τῶν εὖ πεπονθότων, ἐν καιρῷ φυλαττόμενοι τὸ ὀνειδίζειν, εὐπρεπῶς ἀπαιτοῦσι. καὶ δείκνυσιν ἡμῖν ὁ ποιητής, τίς μὲν ἂν ἦν ἀτέχνου ἀπαιτήσεως τρόπος, τίς δ' ἐντέχνου. ὁ Ἀχιλλεὺς τῇ μητρὶ λέγει·

Πολλάκι γάρ σέο πατρὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἄκουσα
Εὐχομένης, ὅτ' ἔφησθα κελαινεφεῖ Κρονίωνι
Οἴη ἐν ἀθανάτῃσιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι,
Ὁππότε μιν ξυνδῆσαι ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι.

καὶ περαίνει τὴν διήγησιν πᾶσαν, καὶ ἐπάγει παραινῶν αὐτῇ·

Τῶν νῦν μοι μνήσασα παρέζεο, καὶ λάβε γούνων.

ταῦτα ὑπακούει τῷ παιδὶ Θέτις, καὶ πείθουσα αὐτὸν θαῤῥεῖν, ἐπαγγέλλεται οὐ μόνον ἐρεῖν αὐτά, ἀλλὰ αὐτῇ λέξει λέγει·

Τοῦτο δέ σοι ἐρέουσα ἔπος Διῒ τερπικεραύνῳ,
Εἶμ' αὐτὴ πρὸς ὄλυμπον ἀγάννιφον, αἴ κε πίθηται.

καὶ ταῦτα ὑποσχομένη, ἐπειδὴ ἀφίκετο πρὸς τὸν

Δία, τὸ μὲν ὀνειδίζειν ἀφίησι, τὸ δὲ ὑπομιμνήσκειν ἐπιμελῶς πραγματεύεται·

Ζεῦ πάτερ, εἴ ποτε δή σε μετ' ἀθανάτοισιν ἔτισα,
Ἢ ἔπει, ἢ ἔργῳ. —

τὸ μὲν ἔργον οὐκ εἶπε, τὴν δ' ἀνάμνησιν εὐπρεπῶς ἐποιήσατο. τοιοῦτός πως καὶ ὁ ἱερεύς ἐστι, γυμνότερος μὲν, ἢ κατὰ τὴν Θέτιν, εὐπρεπῶς δέ. ἐπικαλεσάμενος γὰρ τὸν θεὸν λέγει·

— εἴ ποτέ τοι χαρίεντ' ἐπὶ νηὸν ἔρεψα,
Ἢ εἰ δή ποτέ τοι κατὰ πίονα μηρί' ἔκηα
Ταύρων ἠδ' αἰγῶν, τόδε μοὶ κρήηνον ἐέλδωρ.

καὶ τὰ μέτρα τῶν ἐσχηματισμένων λόγων παιδεύει ἡμᾶς ὁ Ὅμηρος, ὅτι οὐ τῆς εὐπρεπείας δεῖται, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν χρείᾳ συντομίας. τῶν γὰρ πάντων χρεία ἐστίν· ὅσων μὲν ἡ χρεία παραδίδωσι, ταῦτα ὁ καιρὸς παραιτεῖται. διδάσκει δὲ τοῦτο ἐν τοῖς Ἑρμοῦ λόγοις πρὸς Πρίαμον Ὅμηρος. τοῦτον γὰρ Ἑρμῆς, ὥσπερ διδάσκαλος ὢν, παιδεύει, πῶς χρὴ ἐντυχεῖν Ἀχιλλεῖ, καὶ παραδίδωσι τὰς μεθόδους τῆς ἱκετείας·

Τύνη δ' εἰσελθὼν λάβε γούνατα Πηλείωνος,
Καί μιν ὑπὲρ πατρὸς καὶ μητέρος ἠϋκόμοιο
Λίσσεο, καὶ τέκεος, ἵνα οἱ σὺν θυμὸν ὀρίνῃς·

καὶ πάντας τοὺς ἀριθμοὺς τῆς ἱκετείας παραλαμβάνει, τὸ γένος τοῦ Ἀχιλλέως. πατρὸς, μητρὸς, υἱοῦ. ταῦτα μαθὼν ὁ γέρων, οἶδε τέχνην κατὰ τέχνας· προσελθὼν γὰρ τῷ Ἀχιλλεῖ, τοῦ γενείου ἐπιλαμβάνεται, καὶ λέγει·

Μνῆσαι πατρὸς σεῖο, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ.

καὶ οὔτε τοῦ παιδὸς μέμνηται, οὔτε τῆς μητρός.

ἀλλὰ τῶν προγόνων. τὴν πολλὴν γὰρ χορηγίαν παρέλιπε τῇ χρείᾳ τοῦ παιδός.

16. Οὐκοῦν ὑπολείπεται ἡμῖν ἐκεῖνος ὁ λόγος, ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐπενόησεν ἐσχηματισμένον λόγον δι' εἰκόνος, ἵνα μηνύσῃ μὲν, ὃ βούλεται, τὸ δ' εὐπρεπὲς πρὸς τὴν ἐπιτίμησιν, ἀλλ' εἰκόνι τὸν λόγον διαπεράνας. καὶ οἱ πολλοὶ ἀγνοοῦσι τὴν εἰκόνα. ἔστι δὲ ἡ εἰκὼν ἐν Ὀδυσσέως λόγῳ. ἐξάγει τοὺς Ἕλληνας ὁ Ἀχιλλεὺς, ὡρμημένους σφόδρα ἐπὶ τῷ Πατρόκλου θανάτῳ. Ὀδυσσεὺς ἀξιοῖ αὐτοὺς πρότερον φαγεῖν, καὶ οὕτως ἐξελθεῖν· καὶ ἐπιτιμᾷ τῷ Ἀχιλλεῖ, ὅτι προπετῶς ταῦτα βούλεται· καὶ λέγει τὴν ἀρχὴν τῆς παραινέσεως τὴν αἰτίαν, εἶτα τὴν παραίνεσιν ἀδιανοήτως. ἢ εἰπάτω τις, τί βούλεται τό·

Κρείσσων εἷς ἐμέθεν, καὶ φέρτερος οὐκ ὀλίγον περ
Ἔγχει· ἐγὼ δέ κε σεῖο νοήματί γε προβαλοίμην·
Πολλὸν ἐπεὶ πρότερος γενόμην, καὶ πλείονα οἶδα.

ἤδη τὰ προοίμια τῆς ἐπιτιμήσεως, ὥσπερ καὶ τό·

Μηδ' οὕτως, ἀγαθός περ ἐὼν, θεοείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Κλέπτε νόῳ, ἐπεὶ οὐ παρελεύσεαι, οὐδέ με πείσῃς.

εἶτ' εἰπὼν τῆς γνώμης τὴν ἀρχὴν, ἐπάγει·

Τῷ τοι ἐπιτλήτω κραδίη μύθοισιν ἐμοῖσιν.
Αἶψά τε φυλόπιδος πέλεται κόρος ἀνθρώποισιν,
Ἧς τε πλείστην μὲν καλάμην χθονὶ χαλκὸς ἔχευεν,
Ἄμητος δ' ὀλίγιστος, ἐπὴν κλίνῃσι τάλαντα
Ζεὺς, ὅς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται.

καὶ ἡ εἰκὼν πέρας τῆς συμβουλῆς. εἰδέναι οὖν χρὴ, ὅτι αὕτη ἡ εἰκὼν σοφία ἐστὶ τοῦ Ὀδυσσέως τοῦ Ὁμήρου. ἐπιτίμησις γάρ ἐστι πικρὰ πρὸς τὸν Ἀχιλ-

λέα, καὶ δι' ἀποῤῥήτων λυπηρὰ παραίνεσις. διὰ τοῦτο καὶ προοίμιον αὐτῷ μακρόν ἐστι·

Κρείσσων εἷς ἐμέθεν, καὶ φέρτερος οὐκ ὀλίγον περ
Ἔγχει· ἐγὼ δέ κε σεῖο νοήματί γε προβαλοίμην·
Πολλὸν ἐπεὶ πρότερος γενόμην, καὶ πλείονα οἶδα.

αὐτὸ τὸ προοίμιον τοῦ σχήματός ἐστιν ἀρχή· „Μὴ „πάνυ θάῤῥει τῇ ἀνδρείᾳ τῇ σαυτοῦ· εἰ δὲ μὴ, „ἐλέγχεις αὐτὴν τὸ μηδὲν εἶναι· ἀλλ' ἄκουε παρ' „ἀνδρὸς ἐμπείρου καὶ ἐπιστήμονος ἐκ πείρας πραγ„μάτων." Τίς οὖν ἐστιν ἡ ἐπιτίμησις ἐκείνῳ;

Γαστέρι δ' οὔ πως ἐστὶ νέκυν πενθῆσαι Ἀχαιούς.
Λίην γὰρ πολλοὶ καὶ ἐπήτριμοι ἤματα πάντα
Πίπτουσιν· πότε κέν τις ἀναπνεύσοιε πόνοιο;
Ἀλλὰ χρὴ τὸν μὲν καταθάπτειν, ὅς κε θάνῃσιν,
Νηλέα θυμὸν ἔχοντας ἐπ' ἤματι δακρυχέοντας.
Ὅσσοι δ' ἂν πολέμοιο περὶ στυγεροῖο λίπωνται,
Μεμνῆσθαι πόσιος καὶ ἐδητύος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι μαχώμεθα νωλεμὲς αἰεὶ,
Ἑσσάμενοι χροΐ χαλκὸν ἀτειρέα· μηδέ τις ἄλλην
Λαῶν ὀτρυντὺν ποτιδέγμενος ἰσχαναάσθω.
Ἥδε γὰρ ὀτρυντὺς κακὸν ἔσσεται, ὅς κε λίπηται
Νηυσὶν ἐπ' Ἀργείων· ἀλλ' ἀθρόοι ὁρμηθέντες,
Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισιν ἐγείρομεν ὀξὺν Ἄρηα.

φυσὶ ἔλεγεν· „Πολλοὶ τεθνᾶσιν ἤδη διὰ σὲ μηνιῶν„τα· νῦν ἀποῤῥίψας τὴν μῆνιν, ἄξιοις τῇ σαυτοῦ „προσθήκῃ ἐλπίδας τῆς νίκης ἔχειν. ἐὰν οὖν ἐξ„έλθωσι νήστεις, οὐδ' ἂν ὁ Ζεὺς χαριζόμενός σοι „βοηθῇ τοῖς Ἕλλησι, δυνήσονται διαρκέσαι νήστεις

„ὄντες πρὸς τὸ κρατῆσαι. ὥστε μὴ φρόνει μέγα ἐπὶ „τῇ προσθήκῃ τοῦ Διὸς, καὶ προπετῶς στρατεύου· „ἐλεγχθήσῃ γὰρ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν στρατιωτῶν·“

> Αἶψά τε φυλόπιδος πέλεται κόρος ἀνθρώποισιν,
> Ἄμητος δ' ὀλίγιστος, ἐπὴν κλίνῃσι τάλαντα
> Ζεὺς, ὅς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται.

τί γὰρ τοῦ Διὸς ἡ μνήμη ἐνταῦθα; „Συμβήσεται „οὖν οὐ πολλὴν γενέσθαι ἡμῖν ὠφέλειαν ἐκ τῆς παρά „σου προτροπῆς διὰ τὸν Δία, ἂν ἀσθενεῖς ὄντες „στρατευσώμεθα· ὥστ' ἐλεγχθήσεταί σου ἡ ἀνδρεία „ἡ θαυμαστὴ ὑπὸ τῆς προπετείας.“ ἐπειδὴ τοίνυν ταῦτα πικρά ἐστι καὶ ἐπιτίμησιν ἔχει, εἰκόνος παραβολῇ τὸ πικρὸν τῆς ἐπιτιμήσεως ἀσφαλὲς ἐποίησεν.

X.

De Meditatae orationis Vitiis.

Τὰ δὲ πλημμελούμενα ἐν ταῖς μελέταις. οἱ μὲν ἠθῶν ἀμοίρους τοὺς λόγους ποιοῦνται, οἰόμενοι τοῦ πράγματος εἶναι τὸν ἀγῶνα, τὸ δ' ἦθος ἐν παρέργῳ τιθέμενοι· οἱ δὲ περὶ τὴν κρᾶσιν τῶν ἠθῶν οὐ σπουδαίως ἔχουσιν, ἀλλ' ἐὰν μὲν ἁπλοῦν ᾖ τὸ ἦθος καὶ παντὶ τῷ ἰδεῖν ἐκκείμενον, ἰδόντες καὶ προσπεσόντες χρῶνται τῷ ἤθει· ἂν δὲ διπλοῦν ᾖ, ἢ τριπλοῦν, καὶ ποικιλώτερον, οὔτε τὰς διαιρέσεις τῶν ἠθῶν ζητοῦσιν, οὔτε περὶ τὴν κρᾶσιν αὐτῶν πραγματεύονται. ὅθεν αὐτοῖς οὐδ' ἀγωνίζεσθαι τοῖς ἤθεσιν ὑπάρχειν συμβαίνει. ἀλλ' ὁ τοῦ

ἤθους ἀγὼν, τὰ καλούμενα ἐπιφωνήματα, προστυχοῦσαί τινες αὐτόματοι φωναὶ ἠθικαὶ, καὶ παρ' οὗ καὶ τὸν ἔπαινον καρποῦνται γυμνὰ τὰ ἤθη φθεγγόμενοι· δέον καθόλου τούτοις διαγωνίζεσθαι, ὥσπερ σώματι ψυχὴν, πλέκοντας τὰ ἤθη τοῖς πράγμασιν. ἔτι τ' οὐχ ὑποτείνουσι τὸ ἓν μέγα ἦθος. ἔστι δὲ τοῦτο ἐκ φιλοσοφίας, οὗ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ μέρος ἐξήρτηται, πρόσφορα τοῖς ἑκάστοτε ὑποκειμένοις προσώποις· παρ' ὃ καὶ μικρότεροι ἐν ταῖς τῶν ἠθῶν χρείαις εἰσὶν, ὁπόταν καὶ τὰ ἤθη μεταχειρίζωνται, οὐδαμοῦ τὸ μεγαλοπρεπὲς διασώζοντες, δέον τοῦτο φυλάττειν πανταχοῦ. ὥσπερ γὰρ ἐν ψυχῇ δεῖ τὸν λογισμὸν κρατεῖν, θυμὸν δὲ καὶ ἐπιθυμίαν τούτῳ ὑπακούειν, καὶ ὅσα γε θυμῷ πράττομεν, μετὰ λογισμοῦ θυμοῦσθαι, ὅσα δ' ἐπιθυμίαις χαριζόμεθα, μὴ ἄγαν ἀλογίστως χαρίζεσθαι· οὕτω δὲ δεῖ κἀν τῷ λόγῳ ἓν μὲν ἦθος ἐκεῖνο τὸ μέγιστον, ὃ ἐκ φιλοσοφίας, ὥσπερ λογισμὸν ὑποκεῖσθαι τῷ λόγῳ· τὰ δ' ἄλλα ἐπάγειν, τὰ θυμικὰ λέγω, καὶ τὰ οἰκτρὰ, καὶ τὰ ἀστεῖα, καὶ τὰ μικρὰ, καὶ τὰ ἐπίφθονα, πάντα ταῦτ' ἐκείνου ἐξηρτημένα, καὶ ἀλλήλοις συγκεκραμένα κατὰ τὸν τῆς χρείας λόγον.

2. Τοῦτο τὸ ἦθος Πλάτων ὑποθέμενος, καὶ τὰ τῶν σοφιστῶν, καὶ τὰ τῶν πολιτικῶν, καὶ τὰ τῶν δημιουργῶν, καὶ τὰ τῶν μειρακίων, καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὰ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τὰ τῶν γυναικῶν, καὶ τὰ τῶν δούλων, καὶ τὰ τῶν ἐλευθέρων ἤθη, κατὰ λόγον τούτῳ συνέπλεξε. τοῦτο καὶ Δη-

ασθένης ὑποθέμενος, δι᾽ ὅλου μεγαλοπρεπής ἐστιν ἐν τοῖς λόγοις, ὁμοίως ἔν τε τοῖς συμβουλευτικοῖς τὸ τοῦ πολιτικοῦ ἦθος ὑποθέμενος, καὶ τὸ τοῦ κολακεύοντος τούτῳ συμπλέκων, καὶ διαφέρων τὴν δόξαν τοῦ συναγορεύοντος· ἐν οἷς πραχθῆναι συναγωνίζεται κατὰ μίμησιν τὴν Πλάτωνος. καὶ γὰρ ἐκεῖνος τὰ δόγματα οὐκ αὐτὸς ἀποφαίνεται, εἶτα περὶ αὐτῶν διαγονίζεται· ἀλλ᾽ ἐν μέσῳ τὴν ζήτησιν ποιούμενος πρὸς τοὺς διαλεγομένους, εὑρίσκων μᾶλλον τὸ δέον δόγμα, ἢ φιλονεικῶν ὑπὲρ αὐτοῦ φαίνεται, πλὴν ὅσα περὶ τῶν κρειττόνων, ἢ καθ᾽ ἡμᾶς, λέγεται. τοῦτο καὶ Ὅμηρος πανταχῇ, παρ᾽ ᾧ καὶ πάντα ἤθη, καὶ πάσας φαντασίας ἀπὸ τοῦ ἰσουμένου· καὶ ταύτῃ τῇ τέχνῃ μεταχειριζόμενος, πρὸς τὰς διαφορὰς τῶν ὑποκειμένων προσώπων ποιεῖται τὴν διάκρισιν.

3. Ταῦτα μὲν ἐν ἤθει πλημμελοῦμεν, τὸ μηδὲ ὅλως ζητεῖν· οἱ δὲ τὸ μὴ πάντα εὑρίσκειν· οἱ δὲ τὸ μὴ περὶ τὴν κρᾶσιν πραγματεύεσθαι· οἱ δὲ πλεῖστοι, καὶ σχεδὸν ἅπαντες, καὶ τὸ μὴ πρῶτον καὶ μέγιστον ἦθος ὑφίστασθαι, καὶ τὰ ἄλλα ἀκολούθως τούτῳ ἐπάγειν.

4. Περὶ γε γνώμην πρῶτον τὰ μέτρα οὐχ ὁρῶμεν· ἀλλ᾽ οἱ μὲν πάντα διὰ βραχέων ἐπιτρέχουσι, δείξαντες ἕκαστα τῶν ζητουμένων, καὶ παρελθόντες, συντομίαν τινὰ τοῦτο νομίζοντες, τὴν ἀπόλειψιν τῆς τῶν πραγμάτων θεωρίας· οἱ δὲ, ὅπως πλεῖστα εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ζητημάτων ἐροῦσι, σκοποῦντες, οὐκ εἰδότες, ὅτι τὰ μὲν φύσει

ὁμολογούμενα, καὶ τὰ τοῖς ἤθεσι διεγνωσμένα, καὶ τὰ ἔθεσι κεκριμένα, βραχείᾳ ἀποφάσει τὴν ἰσχὺν ἔχει. ἐὰν δέ τις μηκύνῃ, ψυχρότερα καὶ ἀσθενέστερα αὐτὰ ἐξεργάζεται. περὶ δὲ τὰς τῶν νόμων ἐξετάσεις καὶ τὰς τούτων ἀποδείξεις ἡ πολλὴ πραγματεία ἀναγκαία τῷ ῥήτορι, ὅτε πολλάκις ἀγνοούμενά τε βραχέως δεῖ λέγειν, καὶ οἷς δεῖ μῆκος περιτιθέναι· καίτοι βραχὺς ὁ περὶ τούτων λόγος· ὡς τὰ ἰσχυρότατα βραχύτατα λεκτέον· τὰ δ᾽ ἀσθενέστατά ἐστι, καὶ τὰ ἀγχώμαλα τὰ τῆς βοηθείας τοῦ ῥήτορος εἰς ῥοπὴν δεόμενα. ὅλως δ᾽ οὔτε βραχέα, οὔτε πολλὰ δεῖ ζητεῖν λέγειν, ἀλλὰ σύμμετρα πανταχοῦ, ζητοῦντας πρὸς τῇ συμμετρίᾳ πανταχοῦ καὶ τὴν ἀσφάλειαν· ἐπιθυμίᾳ δὲ τοῦ πολλὰ δοκεῖν εὑρίσκειν καὶ λέγειν, πολλὰ ἐν τοῖς λόγοις λυμαινόμεθα. ταῦτα μὲν καὶ περὶ τὴν γνώμην ἁμαρτήματα.

5. Ἀτεχνία δ᾽ ἐν μελέταις αὕτη. πρώτη μὲν, γυμνὴ τῶν κεφαλαίων πρότασις πανταχοῦ, τὸ μὴ ἐπίστασθαι, μηδὲ προδιοικεῖσθαι, ὅπερ ἐστὶ προσυστῆσαι, ἢ προδιαβαλεῖν, μὴ τὰς τῶν προτάσεων μεθόδους· αἳ ἐπὶ τριῶν σχημάτων ἀγωνίζονται· ἢ ὡς εἰδότος τοῦ λέγοντος τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου· „Οἶδα τοίνυν, ὅτι ἐρεῖ, καὶ ἄλλα νὴ Δία ἐρεῖ·“ ἢ ὡς πυθομένου· „Πέπυσμαι τοίνυν αὐτὸν ἐρεῖν. Ἀπήγγειλε τοίνυν τίς μοι·“ ἢ ὡς στοχαζομένου, ὧν ἑκάστη τῶν προτάσεων κατὰ λόγον τέχνης προτείνεται. ὁ δὲ λόγος τῆς τέχνης οὕτω· περὶ ὧν θαῤῥοῦμεν λύσιν, ἐροῦμεν, „Εἰδέναι ἐροῦντα τὸν ἀντίδικον·“ περὶ ὧν ἀμφι-

βόλως ἔχομεν καὶ μέσως, „Εἰκάζειν“ προσποιησόμεθα· ἃ δ' ἰσχυρὰ ὄντα τῷ ἀντιδίκῳ ἴσμεν, „Ταῦτα ἀκηκοέναι“ φήσομεν· ἵνα μὴ δοκῶμεν συνειδέναι τὰ ἰσχυρὰ τοῖς ἐναντίοις.

6. *Μία* τοίνυν αὕτη ἀτεχνία, ὅπερ ἔφην, ἡ τῶν προτάσεων γυμνότης· ἣν καὶ τέχνην τινὲς διαιρέσεως νομίζουσιν. ἑτέρα δὲ, ἡ δοκοῦσα παρὰ τοῖς πολλοῖς τῆς τάξεως ἀκολουθία. τὸ καλὸν τοῦ προβλήματος, τὴν τάξιν διδόναι τοῖς καλουμένοις κεφαλαίοις· ἀλλὰ μὴ κατὰ τὴν χρείαν τοῦ ἀγῶνος διακοσμεῖν τὰς πίστεις, ἔνια καὶ μετατιθέντα, καὶ τάξιν τὸ συμφέρον ἡγούμενον· ἀλλὰ μὴ ὥσπερ στοιχείοις χρῆσθαι τοῖς κεφαλαίοις κατὰ τὴν τάξιν ἀπὸ τοῦ ᾱ ἕως ω̄, ἀλλὰ καθάπερ γραμματικὸν ἄνδρα πρὸς τὴν χρείαν τῶν ἀγώνων, ὥσπερ γράμματα πρὸς τὸ ᾱ πρὸς τὰ ὀνόματα, οὕτω καὶ τὰ κεφάλαια πρὸς τὰ πράγματα διακοσμεῖν. ἕτερον ἐκεῖνο, τὸ μηδαμοῦ συμπλέκειν τοῖς ἀσθενέσι τὰ ἰσχυρὰ, ἵνα τῇ τούτων ἰσχύϊ ἐκεῖνα ἐπικρύπτηται· ἔτι κἀκεῖνο. τὸ μηδαμοῦ τῶν λόγων ἐκβολὴν ποιεῖσθαι μηδεμίαν καιροὺς ὑπερβαίνοντα, εἶτα πάλιν ἐπανιόντα· ὅπερ ποιοῦσιν οἱ παλαιοὶ, ἐν ἑτέρων καιρῶν ἀγῶσιν, ἑτέρων μνήμας ποιοῦνται, τεχνικῶς προδιοικούμενοι τὴν τῶν μελλόντων λεχθήσεσθαι πίστιν, καὶ παρόντα ὁμοῦ ταῖς ἐκείνων συμπλέκονται πίστεσιν. ἔτι κἀκεῖνο ἁμάρτημα, τὸ μηδὲν προδιοικεῖσθαι, μηδὲ πρότερον ἀποδεικνύναι, εἶτ' ἐπιφέρειν· ὅπερ ποιοῦσιν οἱ παλαιοὶ πολλά. καὶ μάλιστα Δημοσθένης κατὰ μίμησιν τῶν Πλάτωνος, εἰδὼς, ὅτι παν-

ταχοῦ προτεινόμενα τὰς κατασκευὰς ἀσθενεῖς ἔχει· προκατασκευασθέντα δὲ πιστὰ ἐπενεχθέντα φαίνεται. τί δεῖ λέγειν, ὅτι τὴν ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν οὐχ ὁρῶμεν, ἥν φησι δεῖν Πλάτων προσθεῖναι τοῖς λόγοις; οὐ χύδην ὡς ἔτυχον βεβλῆσθαι τὰ ἐνθυμήματα, ἀλλ' εἶναι τὸν λόγον ἐοικότα σώματι ἐκ κεφαλῆς ἐπὶ πόδας ἔχοντι τὰ μέρη καὶ τὰ μέλη ἀλλήλοις τε πρέποντα καὶ τῷ ὅλῳ συστήματι τοῦ σώματος. τοῦτο μὲν παρίημι εὐθύνειν, ὅτι ἔοικε σπάνιον εἶναι. ὁπότε γὰρ καὶ Λυσίαν ἐπὶ τούτῳ ἐλέγχει, πᾶσαν τὴν ἡμετέραν ῥητορικὴν ἔοικεν ἐλέγχειν. τοῦτον δὲ τὸν ἔλεγχον τὸν τοῦ μὴ ἐπίστασθαι τὴν ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν, μόνος Δημοσθένης ἐξέφυγε κατὰ μίμησιν τὴν Πλάτωνος· πῶς, καὶ τίνα τρόπον, ἐν τῷ περὶ μιμήσεως πειρασόμεθα. τοιαῦτα μὲν καὶ τοσαῦτα, καὶ ἔτι πλείω τούτων, τὰ τῆς ἀτεχνίας πλημμελήματα.

7. Περὶ δὲ τὴν λέξιν συχνὰ τὰ ἁμαρτήματα. οἱ μὲν γὰρ πάνυ εὐτελῶς φθέγγονται, καί φασι τὸ κατὰ φύσιν δὴ καὶ γνώριμον μεταδιώκειν, οὐκ εἰδότες, τί ἐν τῷ καλῷ μάλιστα γνώριμόν ἐστιν· ἐν δὲ τῷ ἀγοραίῳ τῆς λέξεως οὐδὲ τὸ σαφές, μή τί γε γνώριμον φαίνεται. τὸ γὰρ ἀγοραῖον οὔτε την δήλωσιν ἀκριβῆ, οὔτε τὴν φαντασίαν ἐναργῆ παρέχεται. οὔτε τὸ παράσημον τῆς λεξεως ἀναγκάζονται, εἴ πού τι ἀπακεχωρηκὸς ὄνομα, ἢ ῥῆμα εἴρηται, τοῦτο θηρῶντες, καὶ πανταχοῦ φθεγγόμενοι, ἐπ' ἀρχαιότητι δή τινι σεμνυνόμενοι· γελοῖον πεπονθότες, εἴ γε μὴ λογίζονται, ὅτι τὰ βιβλία διὰ τῶν

γνωριμωτάτων ἀγωνίζεται, τὰ δ' ἀνακεχωρηκότα ταῦτα σπάνιά ἐστιν. οὐκοῦν ἀρχαΐζειν δοκοίη ὁ τὰ ὀλιγάκις εἰρημένα ἀρχαίοις λέγων, ἀλλ' ὁ τοῖς ἀεὶ λεγομένοις καὶ πανταχοῦ χρώμενος. ἀγνοοῦσι δὲ καὶ τὴν χρῆσιν τῶν σπανίων ὀνομάτων, καθ' ἃς αἰτίας ἐστὶ τοῖς βιβλίοις· εἰσὶ δὲ αἱ αἰτίαι αὗται.

8. Πρώτη μὲν ἐκείνη· ἔνια τῶν ὀνομάτων τοῖς τότε καιροῖς συνήθη ἦν καὶ γνώριμα, ὧν νῦν ἡ χρῆσις ἐξεῤῥύηκεν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ὡς γνωρίμοις ἐχρῶντο· ἡμεῖς δ' ἂν αὐτὰ εἰκότως ἐκκλίνοιμεν.

9. Δευτέρα αἰτία· ἔνια τῶν πραγμάτων τῷ μὴ πολλάκις συνήθη τοῖς ἀνθρώποις εἶναι, ἀήθη πάντα ἔσχε καὶ τὰ ὀνόματα, οἷον τὸ περὶ τοὺς ὀδόντας πάθος, ὅταν ὑπό τινος δριμέος, ἢ στρυφνοῦ, μὴ οἷοί τ' ὦσι τέμνειν οἱ ὀδόντες, ὥσπερ φρίττοντες. τοῦτο γὰρ σπανίως συμβαίνει· σπανία δὲ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ὀνόματος. ἡμεῖς δ' ἐγκυκλοῦμεν ἀεὶ τὰ τοιαῦτα ὀνόματα.

10. Τρίτη δ' αἰτία ἐκείνη· ἐνίοτε λέγουσι τὰ σπάνια τῶν ὀνομάτων κατὰ μίμησιν τὴν πρὸς ἑτέρους, καθάπερ ἐν ἰδέᾳ τινὶ κωμῳδίας. ἡμεῖς δ' οὔτε παίζοντες, οὔτ' ἀνάγκῃ κατακλειόμενοι, θηρῶμεν τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα, ὀψιμαθίᾳ καὶ ἀπειροκαλίᾳ τοῖς αἰσχίστοις τῶν παθῶν περιπεπτωκότες. ἔτι κἀκεῖνο πλημμέλημα ἐν τῇ λέξει, τὸ ὑπὸ φιλοτιμίας πᾶσι χρῆσθαι τοῖς εἰρημένοις ὀνόμασι πανταχοῦ, τὸν καιρὸν μὴ προστιθέντα· οἷον λέγω ἱστορικόν που ὄνομα, διαλεκτικόν, ποιητικόν, ἐκ τραγῳδίας, ἢ κωμῳδίας, φθέγγεσθαι ὄνομα. ἔστι

δὲ τοῦτο παιδείας μὲν ἴσως ἔνδειξις, χρήσεως δ' ἀπειρία. δεῖ γὰρ διακρίνειν, τίνα δικανικά τε τῶν ὀνομάτων, τίνα διαλεκτικά, καὶ τίνα ἱστορικά, καὶ τίνα ποιητικά, ἑκάτερα τῆς ποιήσεως, καὶ ἐπιλέγεσθαι τὰ πολιτικὰ πανταχόθεν· εἰ δὲ μή, καὶ γελοῖοι καὶ ἐπίφθονοι φανούμεθα· οὐχ ὡς οὐκ ἔστι που καὶ διαλεκτικὸν ὄνομα καὶ ἱστορικὸν καὶ πολιτικὸν ἐν τοῖς ποιητικοῖς βιβλίοις, ἀλλ' ἐπίστασθαι δεῖ καὶ τὸν καιρὸν τῆς χρήσεως, καὶ τὴν διοίκησιν. ἔστι δὲ ὁ μὲν καιρὸς ἐκεῖνος, ὅταν ἐναργέστερόν τι ὄνομα ἢ ἀπὸ ποιήσεως, ἢ διαλεκτικῆς, ἢ ἱστορικῆς, χρῆσθαι, ὡς ὁ ῥήτωρ πρὸς τὴν ἐνέργειαν. ἡ δὲ διοίκησις ἐκείνη, τὸ προεξηγήσασθαι καὶ τοῖς προταχθεῖσιν, ἢ ἐπιφερομένοις, οὖσι γνωρίμοις ἀφανίσαι τὴν καινότητα τοῦ ὀνόματος, καὶ ὁμολογίᾳ χρῆσθαι, τοῦ τὸ ῥῆμα ἐξ ἄλλης ἰδέας λόγων εἶναι. ἱκανὴ γὰρ ὁμολογία καὶ παραμυθία τῆς καινότητος. ταῦτα καὶ ἔτι πλείω τούτων κατὰ λέξιν ἁμαρτάνομεν.

11. Ἀκόλουθος δὲ τῇ λέξει καὶ ὁ περὶ τῶν σχημάτων λόγος, ὅτι καὶ ἀπλάστως καὶ ἀσχηματίστως λέγουσιν, ὥσπερ καὶ ἀγοραίως, τοῖς ὀνόμασιν. οἱ δὲ καὶ πανταχόθεν σχήματα συνάγουσιν, ἀγνοοῦντες τὸν καιρὸν αὐτῶν, ὥσπερ καὶ τῶν ὀνομάτων. τοιαῦτα μέν τινα καθόλου λέγειν ἔχομεν, ἐν ἤθει, ἐν γνώμῃ, ἐν τέχνῃ, ἐν λέξει.

12. Φέρε δὴ κατὰ μέρος σκεψώμεθα ἀπὸ τῶν τῆς ὑποθέσεως στοιχείων τὰ ἐν ἑκάστῳ πλημμελήματα· ἔστι δὲ τὰ τῆς ὑποθέσεως στοιχεῖα τέσσαρα, προοίμιον, διήγησις, πίστεις, ἐπίλογοι.

13. Ἃ τοίνυν πλημμελοῦμεν ἐν προοιμίῳ μελετῶντες, ταῦτά ἐστι. πρῶτον μὲν, ὡς εἰδόσι τοῖς δικασταῖς διαλεγόμεθα προοιμιαζόμενοι, γελοιότατον πάσχοντες· ἐπειδὴ προβάλλομεν πρὸ τῆς μελέτης τὴν ὑπόθεσιν, ἡγούμενοι, καὶ τὸν δικαστὴν, ὥσπερ τὸν ἀκροατὴν, ἐπίστασθαι τὸ πρόβλημα. δεῖ δ' ἐν τῷ προοιμίῳ καὶ παρανοίγειν τὸ πρᾶγμα ἐπὶ κεφαλαίων, προδηλοῦντα, περὶ ὧν ὁ ἀγὼν γενήσεται. ἔπειτα δὲ νόμον τινὰ προοιμίων ἐποιήσαντο τὰ προοίμια, οὐκ εἰδότες, ὅτι ἓν ἐξαρκεῖ· πολλάκις δὲ καὶ πλειόνων δεῖ. ἔτι τοίνυν πολλοὶ προκαταχρῶνται τοῖς κεφαλαίοις ἐν τοῖς προοιμίοις, οὐδὲν νοοῦντες, ὅτι τὰ προοίμια δεῖ σύστασιν μὲν εἶναι τῶν κεφαλαίων, οὐκ ἔστι δ' αὐτὰ κεφάλαια. ὅθεν καὶ τῶν ἀντιδίκων ὑπολήψεις ἐν προοιμίοις λαμβάνουσιν. ἔτι μέντοι καὶ λοιδορούμεθα πανταχοῦ τοῖς ἀντιδίκοις προοιμιαζόμενοι· οὐκ εἰδότες οὐδὲ τοῦτο, ὅτι ῥήτωρ λοιδορίᾳ χρῆται ὡς πίστει, ἤτοι κατὰ ἦθους, ἢ κατὰ πραγμάτων χρείαν· ἡμεῖς δὲ πανταχοῦ τοῖς ἀντιδίκοις προοιμιαζόμενοι λοιδορούμεθα. ἔτι μέντοι ἓν σχῆμα τῶν προοιμίων ἡμῖν ἐστι, τὰ στρογγύλα καὶ τὰ περιφερῆ λέγειν προοίμια· οὐκ ἴσμεν δὲ, ὅτι καὶ τὰ ἀποτεταμένα ἐστὶν ὡς ἐν διηγήσεως τρόπῳ. καὶ ἀπὸ παροιμίας που ἄρχεται προοίμιον· καὶ παράδειγμά που καὶ εἰκόνα προοίμιον ἔχει. πάντων δὲ τούτων τῶν ἀγνοημάτων, τὸ μὴ ἐπίστασθαι, τί τὸ κεφάλαιόν ἐστι τοῦ προοιμίου, καὶ τίς ἡ τέχνη ἐστί. τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦ προοιμίου, δόξα προσώπων τε καὶ πραγ

μάτων· δεῖ γὰρ ἢ συστῆσαι, ἢ διαβαλεῖν, ἢ πρόσωπον, ἢ πρᾶγμα. ἡ δὲ τέχνη τοῦ προοιμίου, προδιοίκησις τοῦ παντὸς ἀγῶνος. δεῖ γὰρ παρασκευάσαι τὸν ἀκροατὴν ἐν τῷ προοιμίῳ, ὡς συμφέρει τῷ ῥήτορι τούτῳ τὴν τοῦ παντὸς ἀγῶνος ἀκρόασιν ποιήσασθαι· ἐντεῦθεν καὶ τὰ μέτρα τῶν προοιμίων εὑρίσκομεν, καὶ τὰς διοικήσεις, καὶ τὰς πλάσεις, καὶ τὴν ἑρμηνείαν. ταῦτα μέν ἐστι κεφάλαια περὶ τῆς ἐν προοιμίοις πλημμελείας.

14. Διηγήσεις δὲ οἱ μὲν οὕτω βραχείας ποιοῦνται, ὥσπερ οὐ δέον μηκύναι τὴν ὑπόθεσιν· οἱ δὲ οὕτω μακρὰς, ὥστε καὶ συμπλέκειν καὶ κατασκευάς τινας καὶ αὐξήσεις. ἑκάτερον δὲ τούτων ἁμάρτημα. τό τε γὰρ μὴ σαφῶς διδάσκειν οὐκ ἂν εἴη διηγεῖσθαι· τό τε ἀπέραντα λέγειν, ἀλλὰ μὴ ἐν μέτρῳ τῆς διδασκαλίας τὸ πιθανὸν διοικεῖσθαι, κλέπτοντα τὴν ἀκρόασιν, ματαία καὶ ἄκαιρος ἡ τοιαύτη ἀδολεσχία. δεῖ δὲ τὸν ῥήτορα διηγεῖσθαι μὲν, ὡς διδάσκοντα, πειρᾶσθαι δὲ πείθειν ἐν τῷ διδάσκειν, τὰ σαθρὰ καὶ τὰ ἰσχυρὰ, τά τε τοῦ ἐξ ἐναντίας, καὶ τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸ συμφέρον μεταχειριζόμενον. ἁμάρτημα δὲ καὶ τὸ πανταχοῦ διηγεῖσθαι, μὴ ἐπιστάμενον, ὅτι ὅλη μὲν ἰδέα συμβουλευτικὴ διηγήσεως οὐ δεῖται· ἴσασι γὰρ οἱ βουλόμενοι, περὶ ὧν σκοποῦνται, καὶ δέονται μαθεῖν, ὃ πρακτέον ἐστὶν, οὐχ ὅπερ βουλευτέον. εἰσὶ δὲ καὶ δίκαι διηγήσεις οὐκ ἔχουσαι· αὗται δέ εἰσι καὶ τοῖς δικάζουσι τὸ πρᾶγμα γνώριμον ἔχουσι, καὶ τοῖς ἀντιδίκοις ὁμοίως ἀμφοτέροις ὁμολογούμενον. αὗται δέ εἰσιν αἱ πλεί-

ους τῶν πραγματικῶν ὑποθέσεων· τοῦτο δὲ ὑπὸ πράγματά ἐστι πολιτικά, ἐν οἷς οὐ δεῖ διηγεῖσθαι. ἀλλὰ μάταιον τὸ ἀνάλωμα τῶν λόγων, ὅπου τοῖς λέγουσιν ἀμφοτέροις ἡ διήγησις περιττή, καὶ πλέον οὐδὲν ἑκατέρων, οἷον ἀριστειῶν διηγήσεις· γελοῖα παντάπασιν, ὁμολογοῦνται γάρ· καὶ ἐκ παραβολῆς αἰτήσεις· οἷον, δύο στρατηγῶν ὁ μὲν τριακοσίους ἔλαβεν αἰχμαλώτους· ὁ δὲ τριακοσίους ἀνῄρηκεν· ἀμφισβητοῦσι τῆς δωρεᾶς. ἐνταῦθα γὰρ τὸ διηγεῖσθαι οὐδετέρῳ χρήσιμον· ἄλλως δὲ καὶ τὸ πεπραγμένον πᾶσι γνώριμον.

15. Ἐν δὲ τοῖς κεφαλαίοις, πρὸς τῇ ἄλλῃ τῇ εἰρημένῃ ἀτεχνίᾳ, καὶ τόδε τὸ πλημμέλημα, ἀλόγων τινῶν καὶ ἀπρεπῶν καὶ ἀπιθάνων κεφαλαίων συνήθεια, οἷς χρῶνται οἱ μελετῶντες, οὐκ ἂν χρησαμένων τῶν ὡς ἀληθῶς λεγόντων· ἃ καὶ καλοῦσι καθολικὰ κεφάλαια. ἐν μὲν τῇ συμβουλευτικῇ ἰδέᾳ τό· Οὐ δεῖ πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἱρεῖσθαι· ἄλλοι μὲν τὸ ζητούμενον, καὶ τὸ Πότερόν τινας, καὶ τὸ Ἄχρι πόσου· ὧν ἡ ζήτησις ἐν τέσσαρσι τοῖς τῆς συμβουλῆς κεφαλαίοις, τῷ δικαίῳ, τῷ συμφέροντι, τῷ καλῷ, τῇ δυνάμει· ἐν δὲ ταῖς δικανικαῖς, τὸ δεῖν τὸν ἠριστευκότα, τὸν ἀνῃρηκότα τύραννον, δωρεὰν λαμβάνειν, ἐὰν θελήσῃ, πᾶσαν· ἐπειδὴ δὲ ὁ νόμος κελεύει. τοῦτο γάρ, πῶς οὐ παντάπασιν ἄλογον καὶ ἀναίσχυντον; ἀλλ' εἰ μὲν ζητεῖται, βούλεται τό, εἰ δίκαια καὶ πρέποντα αὐτῷ αἰτοῦντι λαβεῖν, καὶ τοῖς ψηφιζομένοις παρασχεῖν. ἔτι κἀκεῖνο, τὸ μὴ δεῖν τὸν στρατηγὸν τὸν ἄρχοντα, τῶν κατὰ μέρος εὐθύνας

ὑποσχεῖν. τοῦτο γὰρ σαφῶς ὁμολογεῖ ἀδικεῖν, τὸ μὴ πάντων ἀξιοῦν λόγον ὑποσχεῖν.

16. Φαίη τις ἂν, ἐκ περιουσίας ταῦτα λέγεσθαι· ἀλλὰ τοὺς πλείους τῶν λόγων ἐπ' αὐτοῖς ἀναλίσκουσιν. ἔπειτα εἰδέναι δεῖ καὶ περὶ τῶν ἐκ περιουσίας κεφαλαίων, τί τότε λεκτέον ἐστὶν, ὅταν χρήσιμον, καὶ μὴ πολὺ μᾶλλον βλάπτῃ. ἔτι κἀκεῖνο, τὸ μὴ δεῖν πατρὶ ἀποκηρύττοντι ἀντιλέγειν. τοῦτο πάντων γελοιότατον, τὸ ἥκοντα εἰς δικαστήριον κατηγορήσοντα παιδὸς, φάναι μὴ δεῖν ἀπολογεῖσθαι. μέγιστον δὲ καὶ ἀλογώτατον ἐκεῖνο, τὸ μὴ δεῖν ἐξ εἰκότων κατηγορεῖν· τοῦτο γὰρ παντάπασι στοχασμὸν ἀναιρεῖ, ὅπερ μέγιστον δικανικῆς ἰδέας μέρος. αἱ γὰρ πλεῖσται δικανικαὶ ἐκ τῶν εἰκότων κρίνονται. ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα κεφάλαια, ἐν ταῖς τῶν σοφιστῶν διατριβαῖς εἰθισμένα ἀγωνίζεσθαι, φευκτέα, εἰ μέλλει τις πρὸς ἀλήθειαν ῥητορεύειν.

17. Ταῦτα μὲν πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ περὶ τῶν κεφαλαίων· ἐν οἷς κἀκεῖνο ἁμάρτημα, αἱ καλούμεναι ἐκφράσεις, πολλαχοῦ τὸν χειμῶνα γράφειν, καὶ λοιμοὺς, καὶ λιμοὺς, καὶ παρατάξεις, καὶ ἀριστείας. οὐ γὰρ ἐν τούτῳ ἐστὶ ἡ κρίσις τῆς δίκης, ἐν τῷ διαγράψαι τὸν χειμῶνα· ἀλλὰ καὶ ταῦτα ματαία ἐπίδειξις καὶ λόγου ἀνάλωμα. εἰσεῤῥύη δὲ τοῦτο τὸ ἁμάρτημα ἐν ταῖς μελέταις, κατὰ ζῆλον τῆς ἱστορίας, καὶ τῶν ποιημάτων. ἀγνοοῦμεν γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὅτι ἱστορία μὲν πεζὴ, καὶ ποίησις ἱστορικὴ, τὰς ὄψεις τῶν ἀναγκαίων τοῖς ἀκούουσι παράγουσιν· ἀγὼν δὲ δικανικὸς μεμέτρηται πρὸς τὴν χρείαν.

καὶ οἱ μὲν ποιηταὶ καὶ ἱστορικοὶ τὰ συμβεβηκότα τόποις τισὶ καὶ προσώποις ἐκτυποῦσιν, ὡς ἐγένετο· οἱ δὲ μελετῶντες ῥήτορες, οὐκ ἔχοντες ὁμολογουμένην, οὐδὲ ἰδίαν, τὴν τῶν πραγμάτων ἰδέαν, αὐτοῖς ἀναπλάττουσι λοιμῶν, καὶ λιμῶν, καὶ χειμώνων, καὶ πολέμων ὄψεις, οὐ πάντων οὕτω συμβεβηκότων, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν. ἔξεστι γοῦν καὶ τῷ ἀντιδίκῳ ἑτέρως αὐτὰ φράσαι, ἢ ὡς ἂν ὁ ἀντίδικος εἴπῃ. ὥσπερ οὖν ἔφην, καὶ ταῦτα μάταιον μῆκος λόγων. τοῦτο δὲ τὸ πάθημα ἀνθρώπων ἀγνοούντων, ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἐπικαίροις τῶν ἀγώνων ἐστὶ φαντασία ἐκείνη ἱκανή, καὶ οὐ δεῖ ἔξωθεν λόγους φαντασίας ἐπικυκλεῖσθαι.

18. Περὶ δὲ ἐπιλόγων· ἡγοῦνται, τοὺς ἐπιλόγους, ὥσπερ ἐν δείπνῳ, τραγήματα εἶναι τῶν λόγων, καὶ ὥσπερ ἐπιφυλλίδας καὶ στωμύλματα· παρ' ὃ καὶ ἐπιφωνήματα καλοῦσι τὰ ἐν ἐπιλόγοις λεγόμενα· οὐκ εἰδότες, ὅτι, ὥσπερ τὸ προοίμιον διοίκησις τοῦ παντὸς ἀγῶνος, οὕτω καὶ ὁ ἐπίλογος βεβαίωσις, ἢ ἐπανάμνησις τῶν προαποδεδειγμένων πραγμάτων, ἢ ἐν ἤθῶν συστάσει παροξυνόντων ἡμῶν, ἢ οἰκτιζομένων, ἢ καὶ ἄλλα ὅσα ἤθη λόγων διάφορα τῷ ὑποκειμένῳ ἑκάστοτε ἀγῶνι.

19. Ταῦτα, καὶ ὅσα ἐκ τούτων ἤρτηται, τηρῶμεν ἐν ταῖς μελέταις πλημμελήματα. ἔτι δὲ καὶ τὴν παλαιότητα μὴ ἐν τῇ θέσει τῶν βιβλίων νομίζωμεν εἶναι, ἀλλ' ἐν τῇ χρήσει τῆς ὁμοιότητος. μίμησις γὰρ οὐ χρῆσίς ἐστι τῶν διανοημάτων, ἀλλ' ἡ ὁμολογία τῶν καιρῶν, ἔντεχνος μεταχείρησις. καὶ μιμεῖται τὸν Δημοσθένην, οὐχ ὅτι Δημοσθενικῶς· καὶ τὸν Πλά-

τωνα ὁμοίως, καὶ τὸν Ὅμηρον. καὶ πᾶσα ἡ μίμησις ὧδε ἔχει, τέχνης ζῆλος, καταμαθὼν ἐνθυμημάτων ὁμοιότητα. μακρότερος ὁ περὶ μιμήσεως λόγος, ὃν ἀλλαχῇ μεταχειριούμεθα. τὸ δὲ νῦν ἔχον, τηρητέον τὰ ἐν μελέτῃ πλημμελήματα, ἐν ἤθει, ἐν γνώμῃ, ἐν τέχνῃ, ἐν λέξει, κατὰ πάντα μέρη τῆς ὑποθέσεως, κατὰ προοίμιον, διηγήσεις, πίστεις, ἐπιλόγους. ταῦτα περὶ τὰ φανερώτατα· πλείω δὲ τὰ ὑπολειπόμενα δείξουσιν αἱ συνουσίαι.

XI.

De Orationum examine.

Ὁ μέγιστος κίνδυνός ἐστι καὶ νέῳ καὶ μὴ νέῳ περὶ τὴν τῶν λόγων κρίσιν. ταῖς γὰρ ἡμετέραις δόξαις δίχα ἐπιστήμης εἰκῇ καὶ ἐπαινοῦμεν, ἃ ἔτυχεν ἑκάστοτε, καὶ ψέγομεν. καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει ταὐτὰ καὶ ἐπαινεῖσθαι καὶ ψέγεσθαι· οὐ μόνον ἄλλοτε ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ταὐτὰ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ποτὲ μὲν ἐπαινεῖσθαι, ποτὲ δὲ ψέγεσθαι. ὥσπερ γὰρ οἱ ἄπειροι τοῦ ἀριθμοῦ οὐδέποτε τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν λέγουσιν, οὔτε πρὸς ἀλλήλους, οὔτε πρὸς ἄλλους· ἀλλ᾽ ἡ ἀπειρία περιέχει τεκμήριον, τὴν ἀσυμφωνίαν· οὕτως ἀμέλει καὶ περὶ λόγους ἔχομεν οἱ πλεῖστοι. οὐδέποτε γὰρ τὰ αὐτὰ ἡμῖν δοκεῖ, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἐπαινοῦμεν ταῦτα, ἃ ποτὲ ἐψέγομεν, καὶ ἃ ἐψέξαμεν, ἐπαινοῦμεν. ψυχαγωγούμεθα γὰρ τῇ δόξῃ τῶν ἀποφαινομένων, ἢ πρὸς τὸ ἀξίωμα τῶν ἐκείνων ἀποβλέποντες, οὐκ οἰκείᾳ κρίσει χρώμενοι. δεῖ δὲ ὥσπερ κανόνα εἶναι καὶ στάθμην τινὰ καὶ

δοκίμιον ὡρισμένον, πρὸς ὅ τις ἀποβλέπων δυνήσεται τὴν κρίσιν ποιεῖσθαι, ἢ ἐπὶ τάδ', ἢ ἐπ' ἐκεῖνα. ὡς οὖν ἐμοὶ δοκεῖ, φράσων πρὸς ὑμᾶς, τέτταρα εἶναί φημι, ἀφ' ὧν τὴν δοκιμασίαν καὶ τὴν κρίσιν χρῆναι ποιεῖσθαι τῶν λόγων ἀξιῶ. ἔστι δὲ τὰ τέσσαρα ταῦτα, ἦθος, γνώμη, τέχνη, λέξις. σκεπτέον οὖν ἀεὶ ἡμῖν, περὶ ὧν ἢ ἀνέγνωμεν, ἢ ἠκούσαμεν, ἢ ὁπωσοῦν ἐτύχομεν, τί ὠφελεῖ, ἢ βλάπτει εἰς ἦθος, τί εἰς γνώμην, τί εἰς τέχνην, τί εἰς λέξιν. ἔξω τούτων οὔν εἰσιν ὅροι.

2. Τί ποτ' ἐστὶν, ὃ λέγω, μαθεῖν χρή. τὸ ἦθός φημι διπλοῦν εἶναι, κοινόν τε καὶ ἴδιον. πῇ διορίζω τὸ κοινὸν καὶ τὸ ἴδιον ἀπ' ἀλλήλων, φράσω. κοινὸν λέγω, τὸ φιλοσοφίας ἐχόμενον. ἔστι δὲ τοῦτο τί; τὸ εἰς ἀρετὴν προτρέπον. καὶ κακίας ἀπαλλάττον. ἴδιον δὲ λέγω, τὸ ῥητορικόν. ἔστι δὲ τοῦτο τί; τὸ πρέποντας καὶ προσήκοντας τοὺς λόγους ποιεῖσθαι περὶ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων τῷ λέγοντι αὐτῷ, καὶ τῷ ἀκούοντι, καὶ περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος· ὅ τι ποτέ ἐστιν ὁ ἀγὼν τοῖς βιβλίοις πᾶσι καὶ τοῖς παλαιοῖς. τί οὖν περὶ τούτων λέγω; τὰ βιβλία μεστά ἐστι δικαίων ἠθῶν, ἀδίκων, σωφρόνων, ἀκολάστων, ἀνδρείων, δειλῶν, σοφῶν, ἀμαθῶν, πρᾴων, ὀργίλων. ἔξεστιν οὖν καταλιπόντας τὰ ὀνόματα, ἐκλαβόντας ἤθη, φιλοσοφῆσαι τὰ τοῦ βίου πράγματα· καὶ τὰ μέν ἐστι μιμήσασθαι, τὰ δὲ φυγεῖν· οἷον, εἴ τις λαβὼν παρὰ Ὁμήρου τὸ ἦθος τοῦ Ἀλεξάνδρου λυμηναμένου ξένου οἰκίαν, καὶ ἁρπαγὴν ποιησαμένου ἀλλοτρίας γυναικὸς, μισοῖ μὲν τὸ

ἦθος. φυλάττοι δὲ καὶ τὴν ψυχὴν, ὡς καὶ τὴν πατρίδα τούτῳ κατασκαφεῖσαν, καὶ τὸν οἶκον ἀνατραπέντα, καὶ μεγίστην τιμωρίαν καὶ παρὰ ἀνθρώπων καὶ ἐκ θεῶν γενομένην. πάλιν αὖ ἐστι πονηρὸν ἦθος τοῦ Πανδάρου συγχέοντος τοὺς ὅρκους· ἡ τιμωρία φαίνεται ἐπαξία τοῦ ἁμαρτήματος. Νέστορός που σωφροσύνη φαίνεται· τοῦτ᾽ εἰς ἀρετὴν συντελεῖ. λέγει που ὁ Ζεὺς περὶ τοῦ Ἕκτορος, εὐσέβειαν αὐτῷ μαρτυρῶν·

Οὐ γάρ μοί ποτε βωμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
Λοιβῆς τε κνίσσης τε· τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς.

καὶ ἂν καταλιπὼν τὰ ὀνόματα, ἐξετάσῃς τῶν ἠθῶν τὰς διακρίσεις, ὥσπερ ἐν θεάτρῳ, τῷ βίῳ διὰ τῶν βιβλίων πορεύσῃ. τοῦτο καὶ Πλάτων εἶπεν, ὅτι ἡ ποιητικὴ, μυρία τῶν παλαιῶν ἔργα κοσμοῦσα, τοὺς ἐπιγινομένους παιδεύει. παιδεία ἄρα ἐστὶν ἡ ἔντευξις τῶν ἠθῶν. τοῦτο καὶ Θουκυδίδης ἔοικε λέγειν, περὶ ἱστορίας λέγων· ὅτι καὶ ἱστορία φιλοσοφία ἐστὶν ἐκ παραδειγμάτων· „Ὅσοι δὲ βουλήσονται „τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ τῶν μελ„λόντων ποτὲ αὖθις, κατὰ τὸ ἀνθρώπειον, τοιού„των καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα." χρῆσθαι ταῖς παλαιαῖς ἱστορίαις, καὶ τοῖς παραδείγμασι τῶν ἠθῶν, ὡς ἱστορίᾳ τοῦ βίου. ταῦτα μὲν περὶ τοῦ κοινοῦ ἤθους, κακίας φυγὴ, καὶ ἀρετῆς κτῆσις.

3. Περὶ δὲ τοῦ ἰδίου ἤθους, ὃ ῥητορικὸν καλοῦμεν, καὶ τρόπον τινὰ οὗτος ὁ λόγος περὶ διαιρέσεως ἐστι· περὶ οὗ μηδεὶς γέγραφε, μηδ᾽ εἴρηκε

ποτε. εἰ γὰρ ἀγῶνές εἰσι τῷ ῥήτορι δύο, ὁ τοῦ πράγματος, καὶ ὁ τοῦ ἤθους, πρεσβύτερος δὲ τοῦ ἤθους καὶ κυριώτερος, καὶ ὡς εἰπεῖν τῷ ῥήτορι μόνος ὁ τοῦ ἤθους ἀγών ἐστι. τὸ γὰρ πρᾶγμα οἰκείαν ὕλην εἰς χορηγίαν παρέχει· ἡ τῶν ἠθῶν θεωρία, ἀριθμῷ καταληφθεῖσα, διαίρεσιν ἠθῶν παραδίδωσι. συνέλωμεν οὖν, καὶ τὰ ἤθη ἀριθμῷ καταδησώμεθα, ὥστε μηδὲν ἡμᾶς δύνασθαι διαφυγεῖν. τὰ τοίνυν, ἴδια καὶ ῥητορικὰ ἤθη τούτοις διαιρεῖται, κατὰ ἔθνη, γένη, ἡλικίας, προαιρέσεις, τύχας, ἐπιτηδεύσεις. ἑπτὰ οὗτοι τόποι· τὸ γὰρ ἔθνος διπλοῦν, ἔκ τε τοῦ κοινοῦ παντὸς καὶ τοῦ ἰδίου.

4. Τί ποτέ ἐστιν, ὃ λέγω, διηγήσομαι. ζητητέον ἐστὶ, πότερον Ἕλλην ὁ λέγων, ἢ βάρβαρος καθόλου. πολλὴ γὰρ διαίρεσίς ἐστι καὶ διάκρισις Ἑλληνικοῦ ἤθους καὶ βαρβαρικοῦ. εὑρήσεις γὰρ ἀγροικότερα τὰ βαρβαρικὰ ἤθη καὶ τραχύτερά πως, καὶ ἔχοντά τινα αὐθάδειαν, ὥσπερ καὶ ὁ Πλάτων τὸν Αἰγύπτιον λέγοντα εἰσάγει· „Ὦ Σόλων, Σόλων, Ἕλ„ληνες ἀεὶ παῖδές ἐστέ· μάθημα δ᾽ οὐδὲν ἔχετε „χρόνῳ πολιόν.“ ἐνταῦθα γὰρ καὶ ἡ τροπὴ τῶν ὀνομάτων δηλοῖ τὸ ἴδιον τῶν βαρβάρων. ὥσπερ ἀμέλει καὶ Ἡρόδοτος πεποίηκε διαλεγόμενον τὸν Κανδαύλην πρὸς τὸν Γύγην· „Ὦτα γὰρ τυγχάνει „ἀνθρώποισιν ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν.“ οὐ γὰρ περὶ ἀκοῆς καὶ ὄψεως διελέχθη, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος τὴν γνώμην μετήνεγκεν· ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς λέξεως βαρβαρικόν. καὶ ὁ λέγων, χρῆμα ἑωρακέναι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ᾧ χρώμε-

νοι μαίνονται, τὴν γυμνασίαν τῶν ἀθλούντων λέγων· καὶ μανίας πόμα λέγων τὸν οἶνον.

5. *Καὶ ὅλως τί δεῖ ταῦτα ἐπιλέγεσθαι; μεστὰ γὰρ τὰ βιβλία τῶν τοιούτων ἐστίν. ἴδιον οὖν ἐρεῖς τοῦ ἔθνους Ἑλληνικὸν, ἢ βάρβαρον τὸ ἦθος. ἀλλὰ θῶμεν εἶναι Ἑλληνικὸν, ἢ θῶμεν βάρβαρον, πάλιν κατὰ διαιρέσεις τῶν ἠθῶν· καὶ δεῖ συνεργεῖν ἀμφότερα, καὶ τὸν βάρβαρον καὶ τὸν Θρᾷκα τὸν φονικὸν, καὶ τὸν βάρβαρον καὶ τὸν Σκύθην τὸν σύντονον. πάλιν Ἑλληνικὸν θῶμεν τὸ ἦθος. ἔστω Ἕλλην· κοινὸν τὸ ἔθνος Ἑλλήνων. Ἕλλην Ἀθηναῖος, τορὸς, λάλος, σοφός· Ἕλλην Ἴων, ἁβρὸς, ἀνειμένος· Ἕλλην Βοιωτὸς, εὐήθης· Ἕλλην Θετταλὸς, διπλῶσαι ποικίλος. ἐντεῦθεν καὶ ἄνθρωποι φιλοσοφοῦντες τοῦτο καὶ αἰσθανόμενοι τῇ φύσει τῶν πραγμάτων τὰ ἔθνη λοιδορίας ποιοῦνται· οὐκ ἐχόντων τῶν ἐθνῶν τὰς λοιδορίας· ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπιπολαζόντων ἠθῶν τοῖς ἔθνεσι τὰς βλασφημίας λαμβάνονται· ὡς καὶ Δημοσθένης οὐκ εἰσάγει ἰσχυρὸν εἶναι τὸν Θρᾷκα τοῦτον· καὶ ἡ διαβολὴ ἐν τῷ τὸν Θρᾷκα. καὶ τί δεῖ τὰ ἄλλα λέγειν; καὶ γὰρ ὁ Πλάτων φησὶ παγκάλως, ὅτι κατὰ τοὺς τοῦ οὐρανοῦ τόπους καὶ τῶν ἠθῶν αἱ κράσεις· καὶ διὰ τοῦτό τινας μὲν ἀνθρώπους εἶναί φησι πρὸς μαθήματα ὀξυτέρους, τοὺς περὶ τὴν Ἑλλάδα· τοὺς δὲ πρὸς ὑργυρισμὸν, τοὺς περὶ τὴν Φοινίκην καὶ Αἴγυπτον· ἄλλοι περὶ θυμὸν, ὅσοι τῶν βαρβάρων εἰσὶ πολέμοις ἀνακείμενοι καὶ εἰκότως ταῦτα λέγει. καὶ γὰρ τὰ ἤθη φησὶν ἐνδύεσθαι τοὺς τόπους καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπὸ*

ιῶν καθ᾽ ἕνα. καὶ διὰ τοῦτο, ὅσα πολιτειῶν εἴδη, τοσαῦτα ἠθῶν εἴδη· ὡς τὰς πολιτείας ἀπὸ τῶν ἠθῶν, τά τ᾽ ἤθη ἀπὸ τῶν πολιτειῶν γινόμενα. ὁρῶμεν οὖν ἀπὸ ἔθνους. διπλοῦν δὲ τὸ ἔθνος, Ἕλλην, ἢ βάρβαρος. μετὰ τὸ κοινὸν ἐρχόμεθα ἐπὶ τὸ ἴδιον. Ἀθηναῖος, ἢ Λάκων, ἢ Βοιωτὸς, ἢ Ἴων, ἢ Σκύθης, ἢ Θρᾷξ, ἢ Κελτὸς, ἢ ἀπ᾽ Ἰβηρίας, καὶ Αἰγύπτιος· δεῖ οὖν συνελθεῖν τινι. εἶτα ἀπὸ γένους τὸ γένος ἐστὶ τὰ τῆς συγγενείας ὀνόματα, πατὴρ βάρβαρος, καὶ βάρβαρος Κελτὸς, καὶ βάρβαρος Σκύθης· καὶ πατὴρ Ἕλλην· καὶ Ἕλλην, πατὴρ Λακεδαιμόνιος, καὶ [ὁ] πατὴρ Ἀθηναῖος.

6. Δεῖ προσελθεῖν τούτοις καὶ ἡλικίαν, καὶ τὰ τέσσαρα ἓν γενέσθαι. πατὴρ, βάρβαρος, Σκύθης, νέος. οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ ἤθη διασώζονται νέοι καὶ πατέρες ὄντες, καὶ πρεσβῦται γενόμενοι, ἀλλὰ γίνεται τὰ μὲν τῶν πρεσβυτέρων ἤθη μαλακώτερα, τὰ δὲ τῶν νεωτέρων ἀκμαιότερα. ὡσαύτως καὶ εἰ ἀδελφὸν λέγοις, καὶ εἰ γυναῖκα λέγοις, καὶ εἰ ἄνδρα, καὶ εἰ υἱόν. ἐνταῦθα τὸ οἰκεῖον πάθος τῆς προαιρέσεως ἐξετάζεται. φιλόστοργος, ἀλλὰ ταχὺς, ἀλλὰ σκληρὸς, ἀλλὰ φιλάργυρος, ἀλλὰ ἀνειμένος. ἡ προαίρεσις συντρέχει παντὶ ἤθει. εἶτ᾽ ἀπὸ τύχης, εὖ πράττων, κακῶς πράττων. οὐ γὰρ ταῦτα ἤθη ἐστὶν, ἀλλὰ ἡ τύχη ῥυθμίζει. εἶτα καὶ ἐπιτήδευσις· ἔστι γοῦν καὶ ἀπὸ ἐπιτηδευμάτων· οἱ στρατιῶται ἔχουσί τι ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς, οἱ ἰατροὶ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς, οἱ ῥήτορες ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς, καὶ οἱ γεωργοὶ ἀπὸ τῆς γεωργικῆς. εὑρήσεις τὸν ἰατρὸν διαλεγόμενον λέγον-

τα· „Δεῖ τοῦτο ἐκκαθᾶραι, ἐκτεμεῖν αὐτό.“ εὑρή-σεις τὸν μουσικὸν λέγοντα· „Παρὰ μέλος λέγεις, „οὐ συνᾴδει τὰ λεγόμενα.“ παρὰ τῷ Πλάτωνι ὁ Δημόδικος λέγει πρὸς Σωκράτην· „Ἐμοὶ γάρ, ὦ „Σώκρατες, ἢ τούτου τοῦ παιδὸς εἴτε φυτείαν, εἴτε „παιδοποιΐαν. χρὴ φάναι·“ τοῦτο δὲ οὐ χρὴ νομί-ζειν, ὅτι μεγάλῃ τῇ φωνῇ χρῆται ὁ Πλάτων, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Δημόδικος ἐργατικὸς καὶ γεωργός, φωνὰς ἀφίησι τῆς τέχνης.

7. Ταῦτα τὰ ἑπτὰ ἤθη ἓν γενέσθαι δεῖ. οὕτως εὑρήσεις καθ' ἕκαστον ῥῆμα ὑποθέσεως προβαλλο-μένης ἠθῶν συναγωγάς· πένης καὶ πλούσιος ἐχθροὶ ἐκ πολιτείας. εὑρήσεις ἐν τῷ πένητι ἦθος, ἐν τῷ πλουσίῳ ἦθος, ἐν τοῖς ἐχθροῖς ἦθος, ἐν τῷ ἐκ πο-λιτείας ἦθος. οὐ γὰρ ἡ αὐτή ἐστιν ἔχθρα ἐξ ἰδιωτι-κῶν πραγμάτων καὶ ἐκ πολιτικῶν, ἀλλ' ἕξεις τὸ φρόνημα ἑκατέρου ἀξιοῦντος διαλέγεσθαι τῷ δήμῳ. εἶτ' εἰ πατήρ ἐστιν αὐτῶν τις, ἢ οὐ πατήρ, εἶτα πό-λεμος κατέλαβεν, εἶτα μετὰ τὸν πόλεμον ἀριστεῖα, ἢ πταῖσμα· εἶτ' αἰτήσεις καὶ κρίσεις· εὑρήσεις καθ' ἕκαστον ὄνομα τῆς πλοκῆς ἓν ἐν ταῖς ἀποθέσεσι γένεσιν ἤθους ἀναγκαίου. καὶ οὗτός ἐστιν ὁ διαιρε-τικὸς τῶν ἠθῶν ἀκριβής, ὁ μηθὲν ἦθος παραλιπών. ἂν γὰρ τὸν μὲν πατέρα δείξῃς, τὸν δὲ πολιτικὸν μὴ δείξῃς, ἢ τὸν μὲν πολιτικὸν δείξῃς, τὸν δὲ πατέρα μὴ δείξῃς· ἢ πάλιν, ἂν μὲν τὸν πατέρα δείξῃς, τὸν δὲ στρατηγὸν μὴ δείξῃς, ἂν τὸν μὲν ἠριστευκότα δείξῃς, τὸν δὲ λιπόντα τὴν τάξιν μὴ δείξῃς· ἂν μὴ δείξῃς κατὰ τύχας, καὶ προδιαιρέσεις, καὶ γένη, καὶ

ἔθνη, τὰς διαφορὰς τῶν ἠθῶν, καὶ ὅσα ἄλλα ἠριθμήσαμεν, οὐ πληροῖς τὸ ἦθος. πάντα γὰρ ταῦτα, ὅσα ἠριθμήσαμεν, καλεῖται μὲν ἤθη, γίνεται δ' ἦθος. ἡ γὰρ τέχνη τῆς διαιρέσεως, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, διαιρέσεις καὶ συναγωγαὶ, δεῖξαι, τὰ εἴδη πόσα ἐστὶ καὶ πόσας ἔχει τομὰς, καὶ πάντα συναγαγεῖν εἰς ταὐτό. τοῦτο γάρ ἐστι διαιρέσεως τέχνη, ἓν πολλὰ, πολλὰ ἕν. ἔχομεν τὸ ἦθος, ἐρχώμεθα ἐπὶ τὴν γνώμην.

8. Ἡ γνώμη τριπλῆν ἐξέτασιν ἔχει, μὴ περιττὰ, μὴ ἐλλείποντα, μὴ ἐναντία. τὰ περιττὰ, φλυαρία· τὰ ἐλλείποντα, ἀσθενῆ· τὰ ἐναντία, κίνδυνος. Ὅμηρος ταῦτα ἐπεσημήνατο·

Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐκολῴα.

τῆς ἀκαίρου περιττότητος ἡ αἰτία. ἐὰν γοῦν τοῦ Θερσίτου παρέλῃς δύο ἔπη, Νέστορος γίνεται δημηγορία. τὰ δὲ δύο ἔπη τίνα ἐστιν, Ὁμηρός σοι λέγει·

Ἀλλ' ὅ τι οἱ εἴσαιτο γελοῖον Ἀργείοισιν
Ἔμμεναι. —

ὅτι τῶν λεγομένων γελοῖόν ἐστιν, ἀλαζονευομένου ἐκείνου ἐπὶ τῇ δυνάμει τοῦ σώματος καὶ τῇ ἀρετῇ, καὶ ὑβρίζοντος ἐν τῇ παῤῥησίᾳ τῇ ἀκρίτῳ. ταῦτ' ἂν περιέλῃς, τὰ λοιπὰ ἰσχυρά ἐστι. τοῦτο καὶ ἡ Ὁμήρου τέχνη. ἐπειδὴ γὰρ ἑώρα τὸ στρατόπεδον ἀγανακτοῦντας ὑπὲρ Ἀχιλλέως πρὸς Ἀγαμέμνονα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ προθύμως ἔχοντας συμμαχεῖν, ἀλλ' ἀπαλλακτικῶς ἐπὶ τῶν πατρίδων, ἠθέλησε λῦσαι τὰ ὑπὲρ Ἀχιλλέως δίκαια. ἀνέστησεν οὖν αὐτῷ συνήγορον, ἐπίφθονον, γελοῖον, ἵν' ἐν τῇ τοῦ

συνηγόρου κακίᾳ ἀφανισθῇ τὸ δίκαιον τοῦ πράγματος·

Ἔχθιστος δ' Ἀχιλῆϊ μάλιστ' ἦν, ἠδ' Ὀδυσῆϊ.
Τὼ γὰρ νεικείεσκε· τότ' αὖτ' Ἀγαμέμνονι δίῳ
Ὀξέα κεκληγὼς λέγ' ὀνείδεα. —

τί οὖν ἐστι τὸ θρασὺ αὐτοῦ καὶ ἡ περιττότης τοῦ ἤθους, καὶ ἡ ἀκαιρία τίς;

— τῷ δ' ἄρ' Ἀχαιοὶ
Ἐκπάγλως κοτέοντο νεμέσσηθέν τ' ἐνὶ θυμῷ.

εἰ μὴ γελοῖος καὶ ἄξιος μίσους ἦν, ἰσχυρὰ τὰ λεγόμενα ὑπὲρ Ἀχιλλέως. διὰ τοῦτο καὶ γέλως τοῖς Ἕλλησι γίνεται, καὶ ἐκ τοῦ γέλωτος διάλυσις τῆς σπουδῆς τῆς εἰς τὰς πατρίδας. ἀπὸ γὰρ ἐκείνης τῆς σκυθρωπότητος ἡ μεταβολὴ διὰ τὸ γενόμενον παρέσχεν εἰρηναίαν τὴν ψυχήν. ὥστ' ἤδη μάθημα μανθάνομεν μέγα καὶ λαμπρόν, μὴ ἐν τῷ πλήθει τῶν λεγομένων ἡγεῖσθαι τὴν ἀρετὴν τῆς ῥητορικῆς. τὰ ἐλλείποντα πῶς; οὕτω πως εἶπε περὶ τοῦ Μενελάου·

Παῦρα μέν, ἀλλὰ μάλα λιγέως· ἐπεὶ οὐ πολύμυθος.

τὸ γὰρ „Παῦρα μὲν“ τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον οὐκ ἐντελῶς τῷ ἀγῶνι. τὸ δὲ μὴ ἐναντία, ὅπερ καὶ Ἰσοκράτης ἐπῄνεσε, δικανικοῦ λόγου, ὡς δεῖ ἔχειν, καὶ ἐπιδεικτικοῦ διαίρεσιν λέγων, ὅτι δεῖ τὸν μὲν ἔχειν ἀσφαλῶς, τὸν δ' ἐπιδεικτικῶς. καὶ Ὅμηρος δ' εἶπε·

— ὁ δ' ἀσφαλέως ἀγορεύει·

τοῦτο δέ ἐστι τὸ διὰ τῶν ὁμολογουμένων, ὁ περὶ τῶν ὁμολογουμένων ἀμφισβητήσιμα λέγων, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀποδείξει τῶν ὁμολογουμένων ἀμφισβητοῦ

μενον λύειν δυνάμενος. τοῦτο καὶ Ξενοφῶν καὶ Πλάτων λέγουσι περὶ Σωκράτους, ὅτι διὰ τῶν ὁμολογουμένων ἐπορεύετο, ἐπεὶ διδάσκειν ἐβούλετο. γίνεται οὖν ταῦτα τρία ἀκαίρως, μὴ περιττὰ, μὴ ἐλλείποντα, μὴ ἐναντία. κάλεσον αὐτὰ δυσὶν ὀνόμασιν, μέτρον, καὶ ἀσφάλειαν. τὸ γὰρ μὴ περιττὰ, μηδὲ ἐλλείποντα, μέτρου ὄνομα· τὸ δὲ μὴ ἐναντία, ἀσφαλείας.

9. Τρίτος ἡμῖν στόλος ἐστὶ τοῦ λόγου ἐπὶ τὴν τέχνην. εἴπομεν γὰρ ἤδη περὶ ἤθους καὶ γνώμης· πρῶτον τὴν ὑπόνοιαν, εἰ ἄν τις ἀμφισβητήσαι, ἐκκαθάρωμεν. ἡ δ' ὑπόνοια τίς; οἰηθείη ἄν τις εἰπεῖν, μὴ περιττὰ λέγοι, μήτ' ἐλλείποντα, μήτ' ἐναντία, τεχνίτην αὐτὸν, ἢ τὸν αὐτὸν εἶναι. τί οὖν πλέον ἡ τέχνη ἐστὶ τῆς περὶ τὴν γνώμην ἀσφαλοῦς πραγματείας; πολὺ τὸ πλέον. ἡ μὲν γὰρ γνώμη τὸ τῷ πράγματι χρήσιμον ἔχει τὸ εἰς ἀπόδειξιν· ἡ δὲ τέχνη τὸ πιθανὸν τοῖς ἀκούουσιν. ὥσπερ ἐν ἰατρικῇ, εἰ τις τὴν μὲν γνώμην λέγοι, τὸ „Δεῖν τεμεῖν." ἢ τὸ „Δεῖν φαρμακοποσίᾳ χρῆσθαι·" τὴν δὲ τέχνην λέγοι, τὸ „Κρύψαι τὸ σίδηρον, τὸ φάρμακον ἐν τοῖς „γλυκέσι καὶ τοῖς συντρόφοις σιτίοις παρέχειν." αὕτη ἡ τέχνη μετὰ τὴν γνώμην ἐστὶ, πῶς ἂν συναγάγῃς ἦθος καὶ τὴν γνώμην τέχνῃ·

Ὡς δ' ὅταν ὠδίνουσαν ἔχῃ βέλος ὀξὺ γυναῖκα
Δριμὺ, τό τε προϊεῖσι μογοστόκοι Εἰλείθυιαι·

δεύτερον·

Ἥρης θυγατέρες πικρὰς ὠδῖνας ἔχουσαι.

τρίτον τέταρτόν ἐστιν, οὗ ἐπανέρχεται ἐπὶ τὸ πρῶτον

Ὡς ὀξεῖ' ὀδύναι δῦνον μένος Ἀτρεΐδαο.
οὕτω καὶ Θουκυδίδης· „Ἐκ δὲ τεκμηρίων, ὧν ἐπὶ „μακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, „οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι.“ εἶτα τὸ τεκμήριον πόσα ἔχει ὀνόματα; τεκμήριον, μαρτύριον, σημεῖον, παράδειγμα. προβὰς ἐρεῖ μαρτύριον· σημεῖον δέ· „Δήλου γὰρ καθαιρομένης ὑπὸ Ἀθηναίων.“ πάλιν προελθὼν ἐρεῖ· „Καὶ παράδειγμα τόδε τοῦ λόγου „οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι.“ καὶ πάλιν προελθών· „Σημεῖον δέ ἐστι ταῦτα τῆς Ἑλλάδος ἔτι οὕτω νεμό- „μενα.“ καὶ, ὅταν πᾶν εἴπῃ, ἐπὶ τὸ πρῶτον, πάλιν ἐπὶ τὸ δεύτερον· καὶ ὅλως ἡ χρεία τὸν ἀριθμὸν ἀνακαλέσεται. τοῦτο τὸ πολλοστῶς ἐστιν εἰπεῖν· ἕπεται τούτῳ τὸ ποικίλως. διαφέρει δὲ τὸ ποικίλως τοῦ πολλοστοῦ, τῷ τῶν ἰδεῶν.

10. Τῆς λέξεώς ἐστι διαφορία καὶ κρίσις φαύλων ὀνομάτων· τοῦτο δικανικὸν ὄνομα, τοῦτο ἱστορικόν, τοῦτο διαλεκτικόν, τοῦτο κωμικόν. καὶ πάλιν μετὰ τὰς ἰδέας, τοὺς ἄνδρας ἐπανελθεῖν· κωμικὸν, τοῦτ' Ἀριστοφάνειον κωμικόν, τοῦτο Κρατίνειον, τοῦτ' Εὐπολίδειον, [τοῦτ' Εὐριπίδειον,] τοῦτο Μενάνδρου· εἶτα δικανικόν. τοῦτο Λύσιον, τοῦτο Δημοσθενικόν· Αἰσχίνῃ πρεπωδέστερον τοῦτο ὄνομα, Ἀντιφῶντι τοῦτο σύνηθες μᾶλλον· τοῦτο τὸ ποικίλως ἐστί. αὕτη ἐστὶν ἡ θεωρία, καθ' ἣν ἐξετάζεται βιβλίων ἀκροάσει πᾶς λόγος, μετὰ ἀσφαλείας πορευομένης τῆς ἐξετάσεως. ζητήσεις γὰρ τί ὠφελεῖ, ἢ βλάπτει τὰ ἀνεγνωσμένα, ἢ εἰρημένα, ἢ ἠκουσμένα, εἰς ἦθος, γνώμην, τέχνην, λέξιν. τὸ ἦθος διπλοῦν,

κοινόν καὶ ἴδιον. κοινὸν μὲν, τὸ εἰς ἀρετὴν προτρέπον, καὶ κακίας ἀποτρέπον· ἴδιον δὲ, τὸ προσήκοντας καὶ πρέποντας τοὺς λόγους τῷ τε λέγοντι καὶ τοῖς ἀκούουσι, καὶ περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ πρὸς οὓς ὁ λόγος, παρέχεσθαι. γίνεται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς ἀριθμοῖς, οἷς εἴπομεν, τοῖς ἑπτά. εἶτα ἡ γνώμη μέτρῳ καὶ ἀσφαλείᾳ ἐπὶ τῶν τριῶν ἀριθμῶν· εἶτα ἡ τέχνη, ἡ κρᾶσις ἠθῶν καὶ πραγμάτων· εἶτα ἡ λέξις, τὸ σαφῶς καὶ καθαρῶς, τὸ πολλοστῶς καὶ ποικίλως. οὗτος ὁ περὶ τῶν λόγων ἐξετάσεως λόγος.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΤΩΝ ἈΡΧΑΙΩΝ ΚΡΙΣΙΣ.

I.

Ἔτι δεῖ τοῖς τῶν παλαιῶν ἐντυγχάνειν συγγράμμασιν, ἵν᾽ ἐντεῦθεν μὴ μόνον τῆς ὑποθέσεως τὴν ὕλην, ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἰδιωμάτων ζῆλον χορηγηθῶμεν. ἡ γὰρ ψυχὴ τοῦ ἀναγινώσκοντος, ὑπὸ τῆς συνεχοῦς παρατηρήσεως, τὴν ὁμοιότητα τοῦ χαρακτῆρος ἐφέλκεται. ὁποῖόν τι καὶ γυναῖκα ἀγροίκου παθεῖν ὁ μῦθος λέγει. Ἀνδρὶ, φησὶ, γεωργῷ τὴν ὄψιν αἰσχρῷ παρέστη δέος, μὴ τέκνων ὁμοίων γένηται πατήρ· ὁ φόβος δ᾽ αὐτὸν οὗτος εὐπαιδίας ἐδίδαξε τέχνην. καὶ εἰκόνας πλάσας, οἶμαι, εὐπρεπεῖς, ὡς αὐτὰς βλέπειν εἴθισε τὴν γυναῖκα· καὶ μετὰ ταῦτα συγγενόμενος αὐτῇ, τὸ κάλλος εὐτύχησε τῶν εἰκόνων. οὕτω καὶ λόγων μιμήσεων ὁμοιότης τίκτεται, ἐπὰν ζηλώσῃ τις, ὃ παρ᾽ ἑκάστῳ τῶν πολλῶν βέλτιον εἶναι δοκεῖ· καθάπερ ἐκ πολλῶν ναμάτων εἴ τις κομίσας ῥεῦμά τι, εἰς τὴν ψυχὴν μετοχετεύσει

καί μοι παρίσταται πιστώσασθαι τὸν λόγον τοῦτον ἔργῳ. Ζεῦξις ἦν ζωγράφος, καὶ παρὰ Κροτωνιατῶν ἐθαυμάζετο· καὶ αὐτῷ, τὴν Ἑλένην γράφοντι γυμνὴν, γυμνὰς ἰδεῖν τὰς παρ᾽ αὐτοῖς ἔπεμψαν παρθένους· κἀκ πολλῶν μερῶν συλλογίσαντι συνέθηκεν ἡ τέχνη τέλειον καλόν. ἰδοὺ πάρεστι καί σοι, καθάπερ ἐν θεάτρῳ, καλῶν σωμάτων ἰδέας ἐξιστορεῖν, καὶ τῆς ἐκείνων ψυχῆς ἀπανθίζεσθαι τὸ κρεῖττον· καὶ τὸν τῆς πολυμαθείας ἔρανον συλλέγοντι, οὐκ ἐξίτηλον χρόνῳ γενησομένην εἰκόνα τι ποιεῖν, ἀλλ᾽ ἀθάνατον τέχνης κάλλος, ἵνα τ᾽ ἐκδήλους καὶ σαφεῖς τοῖς ἀκροωμένοις τὰς ἐκλογίας ἔχῃ τὸ μίμημα.

II.

DE POETIS.

ὉΜΗΡΟΣ.

Τῆς μὲν Ὁμηρικῆς ποιήσεως οὐ μίαν τινὰ τοῦ σώματος μοῖραν, ἀλλ᾽ ἐκτύπωσαι τὸ σύμπαν, καὶ λάβε ζῆλον ἠθῶν τε τῶν ἐκεῖ καὶ παθῶν, καὶ μεγέθους, καὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἁπασῶν εἰς ἀληθῆ τὴν παρά σοι μίμησιν ἠλλαγμένων. τοὺς δ᾽ ἄλλους, ἐν οἷς ἀλλήλων πλέον ἔχουσι, χρὴ μιμεῖσθαι.

ἩΣΙΟΔΟΣ.

2. Ἡσίοδος μὲν γὰρ ἐφρόντισεν ἡδονῆς, καὶ ὀνομάτων λειότητος, καὶ συνθέσεως ἐμμελοῦς.

ἈΝΤΙΜΑΧΟΣ.

3. Ἀντίμαχος δ᾽ εὐτονίας, καὶ ἀγωνιστικῆς τραχύτητος, καὶ τοῦ συνήθους τῆς ἐξαλλαγῆς.

ΠΑΝΥΑΣΙΣ.

4. Πανύασις δὲ τάς τ' ἀμφοῖν ἀρετὰς ἠνέγκατο, καὶ αὐτῶν πραγματείᾳ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν οἰκονομίᾳ διήνεγκεν.

ΠΙΝΔΑΡΟΣ.

5. Ζηλωτὸς δὲ καὶ Πίνδαρος ὀνομάτων καὶ νοημάτων εἵνεκα, καὶ μεγαλοπρεπείας καὶ τόνου, καὶ περιουσίας καὶ κατασκευῆς, καὶ δυνάμεως καὶ πικρίας μετὰ ἡδονῆς· καὶ πυκνότητος καὶ σεμνότητος, καὶ γνωμολογίας καὶ ἐνεργείας, καὶ σχηματισμῶν, καὶ ἠθοποιΐας, καὶ αὐξήσεως καὶ δεινώσεως· μάλιστα δὲ τῶν εἰς σωφροσύνην καὶ εὐσέβειαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἠθῶν.

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ.

6. Σιμωνίδου δὲ παρατήρει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, τῆς συνθέσεως τὴν ἀκρίβειαν· πρὸς τούτοις, καθ' ὃ βελτίων εὑρίσκεται καὶ Πινδάρου, τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ἀλλ', ὡς ἐκεῖνος, παθητικῶς.

ΣΤΗΣΙΧΟΡΟΣ.

7. Ὅρα δὲ καὶ Στησίχορον ἔν τε τοῖς ἑκατέρου τῶν προειρημένων πλεονεκτήμασι κατορθοῦντα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὧν ἐκεῖνοι λείπονται κρατοῦντα. λέγω δὲ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν κατὰ τὰς ὑποθέσεις πραγμάτων, ἐν οἷς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν προσώπων τετήρηκεν.

ἈΛΚΑΙΟΣ.

8. Ἀλκαίου δὲ σκόπει τὸ μεγαλοφυὲς καὶ βραχὺ, καὶ ἡδὺ μετὰ δεινότητος, ἔτι δὲ καὶ τοὺς σχηματι-

σμοὺς, μετὰ σαφηνείας, ὅσον αὐτῆς μὴ τῇ διαλέκτῳ τι κεκάκωται· καὶ πρὸ ἁπάντων τὸ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἦθος. πολλαχοῦ γοῦν τὸ μέτρον τις εἰ περιέλοι, ῥητορικὴν ἂν εὕροι πολιτείαν.

9. Ἴωμεν ἐπὶ τοὺς τραγῳδοὺς, οὐκ ἐπειδὴ μὴ προσήκει πᾶσι τοῖς ποιηταῖς ἐντυγχάνειν, ἀλλ' ἐπεὶ μὴ πάντων καιρὸς ἐν τῷ παρόντι μεμνῆσθαι· τὸ δὲ τῶν ἐξαιρέτων ἱκανόν ἐστι.

ΑΙΣΧΥΛΟΣ.

10. Ὁ δ' οὖν Αἰσχύλος, πρῶτος καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας ἐχόμενος, καὶ ἠθῶν καὶ παθῶν τὸ πρέπον εἰδὼς, καὶ τῇ τροπικῇ καὶ τῇ κυρίᾳ λέξει διαφερόντως κεκοσμημένος· πολλαχοῦ δὲ καὶ αὐτὸς δημιουργὸς καὶ ποιητὴς ἰδίων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων. Εὐριπίδου δὲ καὶ Σοφοκλέους καὶ ποικιλώτερος ταῖς τῶν προσώπων ἐπεισαγωγαῖς.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ καὶ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

11. Σοφοκλῆς δ' ἐν τοῖς πάθεσι διήνεγκε, τὸ τῶν προσώπων ἀξίωμα τηρῶν. Εὐριπίδης μέν γ' οὐ τὸ ὅλον ἀληθὲς καὶ προσεχὲς τῷ βίῳ τῷ νῦν ἤρεσεν· ὅθεν τὸ πρέπον αὐτὸν καὶ κόσμιον πολλαχοῦ διέφυγε. καὶ οὐχὶ τὰ γενικὰ καὶ μεγαλοφυῆ τῶν προσώπων ἤθη καὶ πάθη, καθάπερ Σοφοκλῆς, κατώρθωσεν· εἰ δέ τι ἄσεμνον καὶ ἄνανδρον καὶ ταπεινὸν, σφόδρα ἰδεῖν ἐστιν αὐτὸν ἠκριβωκότα. καὶ Σοφοκλῆς μὲν οὐ περιττὸς ἐν τοῖς λόγοις, ἀλλ' ἀναγκαῖος· ὁ δ' Εὐριπίδης πολὺς ἐν ταῖς ῥητορικαῖς εἰσαγωγαῖς. καὶ ὁ μὲν ποιητικός ἐστιν ἐν τοῖς

ὀνόμασι, καὶ πολλάκις ἐκ πολλοῦ τοῦ μεγέθους εἰς διάκενον κόμπον ἐκπίπτων, οἷον εἰς ἰδιωτικὴν παντάπασι ταπεινότητα κατέρχεται· ὁ δ' Εὐριπίδης οὔτε ὑψηλός ἐστιν, οὔτε μὴν λιτός, ἀλλὰ κεκραμένῃ τῆς λέξεως μεσότητι κέχρηται. τῶν δὲ κωμῳδῶν μιμεῖται τὰς λεκτικὰς ἀρετὰς ἁπάσας· εἰσὶ γὰρ καὶ τοῖς νοήμασι καθαροὶ, καὶ σαφεῖς, καὶ βραχεῖς, καὶ μεγαλοπρεπεῖς, καὶ δεινοὶ, καὶ ἠθικοί. Μενάνδρου δὲ καὶ τὸ πρακτικὸν θεωρητέον.

III.

DE HISTORICIS.

ἩΡΟΔΟΤΟΣ καὶ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ.

Τῶν μέντοι συγγραφέων Ἡρόδοτος μὲν ἐξείργασται τὸ βέλτιον τὸ πραγματικὸν εἶδος· τῷ δὲ λεκτικῷ ποτὲ μὲν πλεονεκτεῖ Θουκυδίδης, ποτὲ δ' ἔμπαλιν. ἔστι δ' ἐν οἷς ἐξισοῦνται. τῇ μὲν ἀκριβείᾳ τῶν ὀνομάτων, ἐν οἷς ἑκάτεροι προῄρηνται διαλόγοις, ἀποσώζουσι τὸ ἴδιον· τῆς δὲ σαφηνείας ἀναμφισβητήτως Ἡροδότῳ τὸ κατόρθωμα δέδοται. καὶ τὸ μὲν σύντομόν ἐστι παρὰ Θουκυδίδῃ, τὸ δ' ἐναργὲς παρ' ἀμφοτέροις. ἐν μέντοι τοῖς ἠθικοῖς κρατεῖ Ἡρόδοτος, ἐν δὲ τοῖς παθητικοῖς ὁ Θουκυδίδης. πάλιν καλλιλογίᾳ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ διαφέρουσιν οὐδὲν ἀλλήλων, ἀλλ' ἑκάτεροι τούτων τε καὶ τῶν τοιούτων ἀρετῶν κρατοῦσι. ῥώμῃ δὲ καὶ ἰσχύϊ καὶ τόνῳ καὶ τῷ περιττῷ καὶ πολυσχηματίστῳ παρηυδοκίμησε Θουκυδίδης· ἡδονῇ δὲ καὶ πειθοῖ καὶ χάριτι καὶ τῷ ἀφελεῖ αὐτοφυεῖ ἀβασανίστῳ, μακρᾷ

διενεγκόντα τὸν Ἡρόδοτον εὑρίσκομεν· καὶ μετὰ τοῦτον τὸν τρόπον, πραγματείαν καὶ προσωποποιΐαν μᾶλλον οὐ τετήρηκε.

ΦΙΛΙΣΤΟΣ καὶ ΞΕΝΟΦΩΝ.

2. Φιλίστου δὲ καὶ Ξενοφῶντος, ὁ μὲν Ξενοφῶν Ἡροδότου ζηλωτὴς ἐγένετο κατά τε τὰς πραγματικὰς ἀρετὰς καὶ τὰς οἰκονομικάς, καὶ τὰς ἠθικὰς τῶν διαλεκτικῶν, πῇ μὲν ὅμοιος, πῇ δ' ἐλάττων. ἐλεγκτικὸς μὲν γὰρ καὶ καθαρὸς τοῖς ὀνόμασι, καὶ σαφὴς καὶ ἐναργής, καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν ἡδὺς καὶ εὔχαρις, ὡς καὶ πλεῖον ἐκείνου· ὕψους δὲ καὶ μεγαλοπρεπείας καθόλου τοῦ ἱστορικοῦ πράγματος οὐκ ἐπέτυχεν· ἀλλ' οὐδὲ τοῦ πρέποντος τοῖς προσώποις πολλάκις ἐστοχάσατο, περιτιθεὶς ἀνδράσιν ἰδιώταις καὶ βαρβάροις ἔσθ' ὅτε λόγους φιλοσόφους, λέξει χρώμενος λόγοις πρεπούσῃ μᾶλλον, ἢ στρατιωτικοῖς κατορθώμασι. Φίλιστος δὲ μιμητής ἐστι Θουκυδίδου, ἔξω τοῦ ἤθους· τὸ μὲν γὰρ ἐλεύθερον καὶ φρονήματος μεστόν· τοῦτο δὲ θεραπευτικὸν τῆς τυράννων καὶ ἄλλων πλεονεξίας. ἐζήλωκε δὲ πρῶτον μὲν τὸ τὴν ὑπόθεσιν ἀτελῆ καταλιπεῖν, τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ τρόπον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀταξίαν αὐτοῦ τῆς οἰκονομίας καὶ δυσπαρακολούθητον τὴν πραγματείαν τῇ συγχύσει τῶν εἰρημένων πεποίηκε. τῆς δὲ λέξεως τὸ μὲν γλωσσηματικὸν καὶ περίεργον οὐκ ἐζήλωκε Θουκυδίδου· τὸ δὲ στρογγύλον καὶ πυκνὸν καὶ εὔτονον καὶ ἐναγώνιον πάνυ ἀκριβῶς ἀπεμάξατο· οὐ μὴν ὁμοίως τὴν καλλιλογίαν καὶ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐνθυμημάτων, καὶ τὰ

βάρη καὶ τὰ πάθη καὶ τοὺς σχηματισμούς. μικρὸς δέ ἐστι καὶ ταπεινὸς κομιδῇ ταῖς ἐκφράσεσιν, ἤτοι τόπων, ἢ ναυμαχιῶν, ἢ πεζῶν παρατάξεων, ἢ οἰκισμοῦ πόλεων. οὐδὲ ὁ λόγος τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος ἐξισοῦται. συνετὸς μέντοι, καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, Θουκυδίδου πρὸς τοὺς ἀληθεῖς ἀγῶνας ὠφελιμώτερος.

ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ.

3. Θεόπομπος δὲ ὁ Χῖος, πρῶτον μὲν ἐν τῷ προελέσθαι τοιαύτης ἱστορίας ὑποθέσεις, ἄξιος ζήλου· μετὰ δὲ, οἰκονομίας· ἔχει οὖν τὸ εὐπαρακολούθητον καὶ σαφὲς ἡ γραφή· ἔτι δὲ καὶ τῆς ποικιλίας τῆς ἐν τοῖς πράγμασιν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἐφ᾽ ἑκάστοις παῤῥησίας καὶ μὴν οὐδὲ τοῦ τὰς ἀποῤῥήτους τῶν γενομένων, ἢ λεχθέντων, αἰτίας ἐγκρύψασθαι, στοχάσασθαι δ᾽ ἀκριβῶς τῆς τῶν εἰπόντων, ἢ πεποιηκότων, γνώμης. τὸ λεκτικὸν αὐτοῦ τῷ Ἰσοκρατικῷ παραπλήσιον, πλὴν ὅσον μικρόν ἐστι καὶ σφόδρα εὔτονον, τὰ δ᾽ ἄλλα ὁμοία ἡ λέξις. καὶ γὰρ κοινὴ, καὶ σαφὴς, καὶ μεγαλοπρεπὴς, καὶ σεμνὴ, καὶ πομπικὴ, συνθέσεως τετυχηκυῖα τῆς πρὸς ἡδονήν. πονηρὰ δὲ καὶ πολλή τις τῶν φωνηέντων ἡ σύγκρουσις· καὶ κατ᾽ ἐπιτήδευμα μὲν αἱ κυκλικαὶ περίοδοι καὶ ὁμοιοειδεῖς τῶν σχηματισμῶν. διήμαρτε δὲ καὶ ὃ μάλιστα ἐντὸς πρακτικῆς, κατὰ τὰς τῶν παρεκβάσεων ἐπεισαγωγάς καὶ γὰρ ψυχρῶς ἔνιαι καὶ ἀκαίρως λέγονται· καθάπερ τὰ περὶ τὸν ἐν Μακεδονίᾳ Σιληνὸν ἱστορηθέντα, καὶ τὰ περὶ τὸν δράκοντα τὸν πρὸς τῇ τριήρει ναυμαχοῦντα.

IV.

DE PHILOSOPHIS.

Τῶν φιλοσόφων δ' ἀναγνωστέον τούς τε Πυθαγορικούς, τῆς σεμνότητος καὶ τῶν ἠθῶν καὶ τῶν δογμάτων εἵνεκεν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπαγγελίας. μεγαλοπρεπεῖς γὰρ τῇ λέξει καὶ ποιητικοί. καὶ οὐδὲ παραλείπουσι τὴν σαφήνειαν, ἀλλὰ κεκραμένῃ τῇ διαλέκτῳ χρώμενοι. μιμητέον δὲ μάλιστα Ξενοφῶντα καὶ Πλάτωνα, τῶν δ' ἠθῶν χάριν, καὶ τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας. παραληπτέον δὲ καὶ Ἀριστοτέλη εἰς μίμησιν τῆς τε περὶ τὴν ἑρμηνείαν δεινότητος καὶ τῆς σαφηνείας, καὶ τοῦ ἡδέος καὶ πολυμαθοῦς· τοῦτο γάρ ἐστι μάλιστα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς λαβεῖν. φιλοτιμώμεθα δ' αὐτοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐντυγχάνειν, οὐδ' ἐλάττονος οὖσι σπουδῆς ἀξίοις.

2. Ἐπειδὴ τοίνυν τὰ περὶ τῶν ἄλλων ἀναγνωσμάτων ἐστὶν ἡμῖν κεφαλαιωδῶς ἐξειργασμένα, ῥητέον λοιπὸν καὶ ὅ παρὰ τῶν ῥητορικῶν ἐστιν ἑκάστου λαβεῖν· ὅ δὴ καὶ μᾶλλον ἡμῖν ἀναγκαῖον.

V.

DE ORATORIBVS.

ΛΥΣΙΑΣ.

Ο Λυσιακὸς λόγος πρὸς τὸ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτάρκης, καὶ τὸ μὲν αὐχμηρὸν ἐκπεφευγώς, πάνυ δὲ [οὗτος καὶ στενὸς κατὰ τὴν ἀναγνελίαν, ἔτι δὲ] καὶ κομψὸς καὶ ἀληθής, καὶ τῶν ἀτ

τικισμῶν εὔχαρις· οὐ μὴν συνεχῶς αὐξητικὸς, πλὴν τοῦ σκοποῦ λεληθότως ἐπιτυγχανων, μετὰ κεκραμένης τῆς κατὰ τὴν χάριν ἡδονῆς· ὡς ἀναγινωσκόμενον μὲν, οὐχ ὅλον νομίζεσθαι, χαλεπὸν δὲ εὑρίσκεσθαι ζηλοῦν πειρωμένοις. μάλιστα δ' ἐπιτευκτικὸς ἐν ταῖς διηγήσεσιν. ἰσχνότητι γὰρ τῆς φράσεως σαφῆ καὶ ἀπηκριβωμένην ἔχουσι τὴν τῶν πραγμάτων ἔκθεσιν.

᾿ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

2. Ὁ δ' Ἰσοκρατικὸς κομψεύεται μὲν, ἀλλὰ μετὰ σεμνότητος, καὶ πανηγυρικώτερός ἐστι μᾶλλον, ἢ δικανικώτερος. ἔχει δὲ τὸν κόσμον μετ' ἐνεργείας, καὶ πομπικός ἐστι μετὰ τοῦ ἀνυστικοῦ καὶ χρησίμου· οὐ μὴν ἀγωνιστικός· περιγράφων δὲ τὴν ἀπαγγελίαν ταῖς περιόδοις, καὶ ὅλως μεσότητα σωφρονίζων λιτότητι, τὸ δὲ λιτὸν ἐξαίρων. καὶ αὐτοῦ μάλιστα ζηλωτέον τήν τε τῶν ὀνομάτων συνέχειαν, καὶ τὸ τῆς ὅλης ἰδέας ἐπιδεικτικόν.

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ.

3. Ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐστι διαπαντὸς αὐξητικὸς, καὶ διηρημένος, καὶ σεμνὸς, καὶ ὅλος κατηγορικὸς, καὶ φιλαλήθης, καὶ παῤῥησιαστικός· οὐ μὴν ἀστεῖος, οὐδὲ ἡδὺς, ἀλλ' ἀναγκαῖος. τούτου χρὴ ζηλοῦν μάλιστα τὰς δεινώσεις.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ.

4. Ὁ δὲ Δημοσθενικὸς εὔτονος τῇ φράσει, κεκραμένος τοῖς ἤθεσι, καὶ λέξεως ἐκλογῇ κεκοσμημένος· καὶ χρώμενος τάξει τῇ κατὰ τὸ συμφέρον, καὶ

μετὰ τοῦ σεμνοῦ τὴν χάριν ἔχων, καὶ συνεχής· οἷς μάλιστα δικασταὶ κατέχονται.

ΑΙΣΧΙΝΗΣ.

5. Ὁ δ' Αἰσχίνης ἀτονώτερος μὲν τοῦ Δημοσθένους, ἐν δὲ τῇ τῶν λέξεων ἐκλογῇ πομπικὸς ἅμα καὶ δεινός· καὶ οὐ πάνυ μὲν ἔντεχνος, τῇ δὲ παρὰ τῆς φύσεως εὐχερείᾳ κεχορηγημένος· καὶ σφόδρα ἐναργὴς καὶ βαρὺς, καὶ αὐξητικὸς καὶ πικρός. καὶ ἡδὺς μὲν αὐτόθεν ἐντυχόντι, σφοδρὸς δ' ἐξετασθείς.

ὙΠΕΡΙΔΗΣ.

6. Ὁ δὲ Ὑπερίδης εὔστοχος μὲν, σπάνιον δ' αὐξητικός· καὶ τῇ μὲν τῆς φράσεως κατασκευῇ Λυσίαν ὑπερῆρκώς, τῇ δὲ τῆς . . . πανουργίᾳ πάντως. ἔτι δὲ τοῦ κρινομένου διαπαντὸς ἔχεται, καὶ ταῖς ἀνάγκαις τοῦ πράγματος πέφυκε, καὶ συνέσει πολλῇ κεχορήγηται, καὶ χάριτος μεστός ἐστι· καὶ δοκῶν ἁπλοῦς, οὐκ ἀπήλλακται δεινότητος. τούτου ζηλωτέον μάλιστα τῶν διηγήσεων τὸ λεπτὸν καὶ σύμμετρον, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἐφόδους, ἐπὶ τὰ πράγματα βαδίζει.

7. Καί μοι καὶ τῶν ῥητόρων οὗτοι κεχαρακτηρισμένοι, καὶ δεδειγμένοι, τίνος ἀρετῆς ἐπειλημμένος εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων καὶ αὐτὸς συνεισφέρει. τούτου δὲ ἕνεκα τὰς τῶν προειρημένων ἁπάντων ἰδέας διεξῆλθον, ὥστε δεδεῖχθαι τὸν τρόπον τῆς ἐπιμελοῦς ἀναγνώσεως, ἐξ ἧς ὑπάρξει τὸ παρ' ἑκάστοις κατορθούμενον αἱρουμένην, μήτε παρέργως τοῖς παλαιοῖς ἐντυγχάνειν, [μήτε λεληθότως τὴν

ὠφέλειαν προσγινομένην περιμένειν,] ἀλλ' ἐπιστημόνως, ἄλλως τε καὶ κοσμήσειν μέλλουσι τὸν λόγον τοῖς παρὰ πάντων πλεονεκτήμασιν· ἃ καὶ κατ' αὐτὰ μὲν οἰκείᾳ φύσει τέρπει, εἰ δὲ καὶ κερασθείη διὰ τέχνης εἰς ἑνὸς τύπον λογικοῦ σώματος, βελτίων ἡ φράσις τῇ μίξει γίνεται.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΡΗΤΟΡΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΣΜΟΙ.

Πολλὴν χάριν ἦν εἰδέναι τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ δίκαιον, ὦ κράτιστε Ἀμμαῖε, καὶ ἄλλων μέν τινων ἐπιτηδευμάτων ἕνεκα νῦν κάλλιον ἀσκουμένων, ἢ πρότερον, οὐχ ἥκιστα δὲ τῆς περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους ἐπιμελείας, οὐ μικρὰν ἐπίδοσιν πεποιημένης ἐπὶ τὰ κρείττω. ἐν γὰρ δὴ τοῖς πρὸ ἡμῶν χρόνοις ἡ μὲν ἀρχαία καὶ φιλόσοφος ῥητορικὴ προπηλακιζομένη καὶ δεινὰς ὕβρεις ὑπομένουσα κατελύετο, ἀρξαμένη μὲν ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος τελευτῆς ἐκπνεῖν καὶ μαραίνεσθαι κατ' ὀλίγον, ἐπὶ δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς ἡλικίας μικροῦ δεήσασα εἰς τέλος ἠφανίσθαι. ἑτέρα δέ τις ἐπὶ τὴν ἐκείνης παρελθοῦσα τάξιν, ἀφόρητος ἀναίδεια θεατρικὴ καὶ ἀνάγωγος, καὶ οὔτε φιλοσοφίας, οὔτ' ἄλλου παιδεύματος οὐδενὸς μετειληφυῖα ἐλευθερίου, λαθοῦσα καὶ παρακρουσαμένη τὴν τῶν ὄχλων ἄγνοιαν, οὐ μόνον ἐν

εὐπορίᾳ καὶ τρυφῇ καὶ μορφῇ πλείονι τῆς ἑτέρας διῆγεν, ἀλλὰ καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς προστασίας τῶν πόλεων, ἃς ἔδει τὴν φιλόσοφον ἔχειν, εἰς ἑαυτὴν ἀνηρτήσατο· καὶ ἦν φορτική τις πάνυ καὶ ὀχληρά· καὶ τελευτῶσα παραπλησίαν ἐποίησε γενέσθαι τὴν Ἑλλάδα ταῖς τῶν ἀσώτων καὶ κακοδαιμόνων οἰκίαις. ὥσπερ γὰρ ἐν ἐκείναις ἡ μὲν ἐλευθέρα καὶ σώφρων γαμετὴ κάθηται, μηδενὸς οὖσα τῶν αὑτῆς κυρία· ἑταίρα δέ τις ἄφρων, ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ βίου παροῦσα, πάσης ἀξιοῖ τῆς οὐσίας ἄρχειν, σκυβαλίζουσα καὶ δεδιττομένη τὴν ἑτέραν· τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν πάσῃ πόλει, καὶ οὐδεμιᾶς ἧττον ἐν ταῖς εὐπαιδεύτοις· τουτὶ γὰρ ἁπάντων τῶν κακῶν ἔσχατον· ἡ μὲν Ἀττικὴ Μοῦσα καὶ ἀρχαία καὶ αὐτόχθων ἄτομον εἰλήφει σχῆμα, τῶν ἑαυτῆς ἐκπεσοῦσα ἀγαθῶν· ἡ δ' ἔκ τινων βαράθρων τῆς Ἀσίας ἐχθὲς καὶ πρώην ἀφικομένη Μοῦσα, ἢ Φρυγία τις, ἢ Καρικόν τι κακὸν, ἢ βάρβαρον, Ἑλληνίδας ἠξίου διοικεῖν πόλεις, ἀπελάσασα τῶν κοινῶν τὴν ἑτέραν, ἡ ἀμαθὴς τὴν φιλόσοφον, καὶ ἡ μαινομένη τὴν σώφρονα.

2. Ἀλλὰ γὰρ οὐ μόνον ἀνδρῶν δικαίων χρόνος σωτὴρ ἄριστος, κατὰ Πίνδαρον, ἀλλὰ καὶ τεχνῶν νὴ Δία καὶ ἐπιτηδευμάτων γε, καὶ παντὸς ἄλλου σπουδαίου χρήματος. ἔδειξε δὲ ὁ καθ' ἡμᾶς χρόνος, εἴτε θεῶν τινος ἄρξαντος, εἴτε φυσικῆς περιόδου τὴν ἀρχαίαν τάξιν ἀνακυκλούσης, εἴτ' ἀνθρωπίνης ὁρμῆς ἐπὶ τὰ ὅμοια πολλοὺς ἀγούσης· καὶ ἀπέδωκε τῇ μὲν ἀρχαίᾳ καὶ σώφρονι ῥητορικῇ τὴν δικαίαν τιμὴν, ἣν καὶ πρότερον εἶχε, καλῶς ἀπολαβεῖν· τῇ δὲ νέᾳ

καὶ ἀνοήτῳ παύσασθαι δόξαν οὐ προσήκουσαν καρπουμένῃ, καὶ ἐν ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς τρυφώσῃ. καὶ σὺ καθ᾽ ἓν ἴσως τοῦτο μόνον ἐπαινεῖν τὸν παρόντα χρόνον καὶ τοὺς συμφιλοσοφοῦντας ἀνθρώπους ἄξιον, ὅτι τὰ κρείττω τιμιώτερα ποιεῖν τῶν χειρόνων ἤρξαντο· καίτοι μέρος γε τοῦ παντὸς ἥμισυ ἀρχὴ λέγεταί τε καὶ ἔστιν· ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ταχεῖαν τὴν μεταβολὴν καὶ μεγάλην τὴν ἐπίδοσιν αὐτῶν παρεσκεύασε γενέσθαι. ἔξω γὰρ ὀλίγων τινῶν Ἀσιανῶν πόλεων, αἷς δι᾽ ἀμαθίαν βραδεῖά ἐστιν ἡ τῶν καλῶν μάθησις, αἱ λοιπαὶ πέπαυνται τοὺς φορτικοὺς καὶ ψυχροὺς καὶ ἀναισθήτους ἀγαπῆσαι λόγους· τῶν μὲν πρότερον μέγα ἐπ᾽ αὐτοῖς φρονούντων, αἰδουμένων ἤδη καὶ κατὰ μικρὸν ἀπαυτομολούντων πρὸς τοὺς ἑτέρους, εἰ μή τινες παντάπασιν ἀνιάτως ἔχουσι· τῶν δὲ νεωστὶ τοῦ μαθήματος ἁπτομένων εἰς καταφρόνησιν ἀγόντων τοὺς λόγους, καὶ γέλωτα ποιουμένων τὴν ἐπ᾽ αὐτοῖς σπουδήν.

3. Αἰτία δ᾽ οἶμαι καὶ ἀρχὴ τῆς τοσαύτης μεταβολῆς ἐγένετο ἡ πάντων κρατοῦσα Ῥώμη, πρὸς ἑαυτὴν ἀναγκάζουσα τὰς ὅλας πόλεις ἀποβλέπειν· καὶ ταύτης τ᾽ αὐτῆς οἱ δυναστεύοντες, κατ᾽ ἀρετὴν καὶ ἀπὸ τοῦ κρατίστου τὰ κοινὰ διοικοῦντες, εὐπαίδευτοι πάνυ καὶ γενναῖοι τὰς κρίσεις γενόμενοι· ὑφ᾽ ὧν κοσμούμενον τό τε φρόνιμον τῆς πόλεως μέρος ἔτι μᾶλλον ἐπιδέδωκε, καὶ τὸ ἀνόητον ἠνάγκασται νοῦν ἔχειν τοιγάρτοι πολλαὶ μὲν ἱστορίαι σπουδῆς ἄξιαι γράφονται τοῖς νῦν, πολλοὶ δὲ λόγοι πολιτικοὶ χαρίεντες ἐκφέρονται, φιλόσοφοί τε συντάξεις. οὐ

μὰ Δία εὐκαταφρόνητοι· ἄλλαι τε πολλαὶ καὶ καλαὶ πραγματεῖαι καὶ Ῥωμαίοις καὶ Ἕλλησιν εὖ μάλα διεσπουδασμέναι προελήλυθασί τε καὶ προελεύσονται, κατὰ τὸ εἰκός. καὶ οὐκ ἂν θαυμάσαιμι, τηλικαύτης μεταβολῆς ἐν τούτῳ τῷ βραχεῖ χρόνῳ γεγενημένης, εἰ μηκέτι χωρήσει προσωτέρω μιᾶς γενεᾶς ὁ ζῆλος ἐκεῖνος τῶν ἀνοήτων λόγων. τὸ γὰρ ἐκ παντὸς εἰς ἐλάχιστον συναχθὲν, ῥᾴδιον ἐξ ὀλίγου μηδὲν εἶναι.

4. Ἀλλὰ γὰρ τὸ μὲν εὐχαριστεῖν τῷ μεταβαλόντι τὰ πράγματα χρόνῳ, καὶ τὸ τοὺς τὰ κράτιστα προαιρουμένους ἐπαινεῖν, καὶ τὸ τὰ μέλλοντα ἐκ τῶν γεγονότων εἰκάζειν, καὶ πάντα τὰ παραπλήσια τούτοις, ἃ κἂν ὁ τυχὼν εἰπεῖν δύναιτο, ἀφήσω. ἐξ ὧν δ' ἂν ἔτι μείζω λάβοι τὰ κρείττονα ἰσχὺν, ταῦτα πειράσομαι λέγειν, ὑπόθεσιν τοῦ λόγου κοινὴν καὶ φιλάνθρωπον καὶ πλεῖστα δυναμένην ὠφελῆσαι λαβών. ἔστι δ' ἤδη, τίνες εἰσὶν ἀξιολογώτατοι τῶν ἀρχαίων ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων, καὶ τίνες αὐτῶν ἐγένοντο προαιρέσεις τοῦ τε βίου καὶ τοῦ λόγου, καὶ τί παρ' ἑκάστου δεῖ λαμβάνειν, ἢ φυλάττεσθαι· καὶ θεωρήματα καὶ ἀναγκαῖα τοῖς ἀκούουσι τὴν πολιτικὴν φιλοσοφίαν, καὶ οὐδέ που μὰ Δία κοινὰ, οὐδὲ καθημαξευμένα τοῖς πρότερον. ἐγὼ γοῦν οὐδεμιᾷ τοιαύτῃ περιτυχὼν οἶδα γραφῇ, πολλὴν ζήτησιν αὐτῶν ποιησάμενος. οὐ μὲν δὴ διαβεβαιοῦμαί γε, ὡς δὴ καὶ σαφῶς εἰδώς· τάχα γὰρ ἂν εἶέν τινες αἳ ἐμὲ διαλανθάνουσαι τοιαῦται γραφαί. τὸ δὲ τῆς ἁπάντων ἱστορίας ὅρον ἑαυτὸν ποιεῖν, καὶ

περὶ τοῦ μὴ γεγονέναι τι τῶν δυνατῶν γενέσθαι, λέγειν, αὔθαδες πάνυ καὶ οὐ πόῤῥω μανίας. περὶ μὲν οὖν τούτων οὐδὲν ἔχω, καθάπερ ἔφην,, διαβεβαιοῦσθαι. τῶν δὲ ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος, πολλῶν πάνυ ὄντων καὶ ἀγαθῶν, τὸ μὲν ὑπὲρ ἁπάντων γράφειν, μακροῦ λόγου δεόμενον ὁρῶν, ἐάσω· τοὺς δὲ χαριεστάτους ἐξ αὐτῶν προχειρισάμενος κατὰ τὰς ἡλικίας, ἐρῶ περὶ ἑκάστου· νῦν μὲν περὶ τῶν ῥητόρων· ἐὰν δ' ἐγχωρῇ, καὶ περὶ τῶν ἱστορικῶν. ἔσονται δὲ οἱ μὲν παραλαμβανόμενοι ῥήτορες, τρεῖς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, Λυσίας, Ἰσοκράτης, Ἰσαῖος· τρεῖς δ' ἐκ τῶν ἐπακμασάντων τούτοις, Δημοσθένης, Ὑπερίδης, Αἰσχίνης· οὓς ἐγὼ τῶν ἄλλων ἡγοῦμαι κρατίστους. καὶ διαιρεθήσεται μὲν εἰς δύο συντάξεις ἡ πραγματεία· τὴν δ' ἀρχὴν ἀπὸ ταύτης λήψεται τῆς ὑπὲρ τῶν πρεσβυτέρων γραφείσης. προειρημένων δὴ τούτων, ἐπανάγειν καιρὸς ἐπὶ τὰ προκείμενα.

Λ Υ Σ Ι Α Σ.

Λυσίας ὁ Κεφάλου Συρακουσίων μὲν ἦν γονέων. ἐγεννήθη δὲ Ἀθήνησι μετοικοῦντι τῷ πατρὶ, καὶ συνεπαιδεύθη τοῖς ἐπιφανεστάτοις Ἀθηναίων. ἔτη δὲ πεντεκαίδεκα γεγονὼς, εἰς Θουρίους ᾤχετο πλέων σὺν ἀδελφοῖς δυσὶ, κοινωνήσων τῆς ἀποικίας, ἣν ἔστελλον Ἀθηναῖοί τε καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλὰς δωδεκάτῳ πρότερον ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου· καὶ διετέλεσεν αὐτόθι πολιτευόμενος ἐν

εὐπορίᾳ πολλῇ μέχρι τῆς συμφορᾶς τῆς κατασχούσης Ἀθηναίους ἐν Σικελίᾳ. μετ' ἐκεῖνο δὲ τὸ πάθος στασιάσαντος τοῦ δήμου, ἐκπίπτει σὺν ἄλλοις τριακοσίοις Ἀττικισμὸν ἐγκληθεῖσι· καὶ παραγενόμενος αὖθις εἰς Ἀθήνας κατὰ ἄρχοντα Καλλίαν, ἕβδομον καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος ἔχων, ὡς ἄν τις εἰκάσειεν, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου διετέλεσε τὰς διατριβὰς ποιούμενος Ἀθήνησι. πλείστους δὲ γράψας λόγους εἰς δικαστήριά τε καὶ βουλὰς, καὶ πρὸς ἐκκλησίας εὐθέτους, πρὸς δὲ τούτοις πανηγυρικοὺς, ἐρωτικοὺς, ἐπιστολικοὺς, τῶν μὲν ἔμπροσθεν γεγενημένων ῥητόρων, ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀκμασάντων, ἠφάνισε τὰς δόξας· τῶν δὲ ἐπιγενομένων οὐ πολλοῖς τισι κατέλιπεν ὑπερβολὴν, ἅτ' ἐν ἁπάσαις ταῖς ἰδέαις τῶν λόγων, καὶ μὰ Δί' οὔ τοί γε ταῖς φαυλοτάταις, εὐδοκιμῶν. τίνι δὲ κέχρηται χαρακτῆρι λόγων, καὶ τίνας ἀρετὰς εἰσενήνεκται, τίνι τε κρείττων ἐστὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἀκμασάντων, καὶ πῇ καταδεέστερος, καὶ τί δεῖ λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ, νῦν ἤδη πειράσομαι λέγειν.

2. Καθαρός ἐστι τὴν ἑρμηνείαν πάνυ, καὶ τῆς Ἀττικῆς γλώττης ἄριστος κανὼν, οὐ τῆς ἀρχαίας, ᾗ κέχρηται Πλάτων καὶ Θουκυδίδης, ἀλλὰ τῆς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐπιχωριαζούσης· ὡς ἔστι τεκμήρασθαι τοῖς τε Ἀνδοκίδου λόγοις, καὶ τοῖς Κριτίου, καὶ ἄλλοις συχνοῖς. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ τὸ μέρος, ὅπερ ἐστὶ πρῶτον καὶ κυριώτερον ἐν λόγοις, λέγω δὲ τὸ καθαρεύειν τὴν διάλεκτον, οὐθεὶς τῶν μεταγενεστέρων αὐτὸν ὑπερεβάλετο, ἀλλ' οὐδὲ μιμήσα-

σθαι πολλοὶ δύναμιν ἔσχον, ὅτι μὴ μόνος Ἰσοκράτης· καθαρώτατος δὴ τῶν ἄλλων, μετά γε Λυσίαν, ἐν τοῖς ὀνόμασιν οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ γενέσθαι ὁ ἀνήρ. μίαν μὲν δὴ ταύτην ἀρετὴν ἀξίαν ζήλου καὶ μιμήσεως εὑρίσκω παρὰ τῷ ῥήτορι, καὶ παρακελευσαίμην ἂν τοῖς βουλομένοις καθαρῶς γράφειν, ἢ καὶ λέγειν, ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα ποιεῖσθαι παράδειγμα ταύτης τῆς ἀρετῆς.

3. Ἑτέραν δὲ οὐδὲν ἐλάττω ταύτης, ἣν πολλοὶ μὲν ἐζήλωσαν τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀκμασάντων, οὐδεὶς δὲ βεβαιότερον ἐπεδείξατο. τίς δ᾽ ἐστιν αὕτη; ἡ διὰ τῶν κυρίων τε καὶ κοινῶν καὶ ἐν μέσῳ κειμένων ὀνομάτων ἐκφέρουσα τὰ νοούμενα. ἥκιστα γὰρ ἄν τις εὕροι Λυσίαν τροπικῇ φράσει χρησάμενον. καὶ οὐκ ἐπὶ τούτῳ μόνον ἐπαινεῖν ἄξιον, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ περιττὰ καὶ σεμνὰ καὶ μεγάλα φαίνεσθαι τὰ πράγματα ποιεῖ, τοῖς κοινοτάτοις χρώμενος ὀνόμασι, καὶ ποιητικῆς οὐχ ἁπτόμενος κατασκευῆς. τοῖς δὲ προτέροις οὐχ αὕτη ἡ δόξα ἦν· ἀλλ᾽ οἱ βουλόμενοι κόσμον τινὰ προσεῖναι, τοῖς ὅλοις ἐξήλλαττον ἰδιώτην. καὶ κατέφευγον εἰς τὴν ποιητικὴν φράσιν. μεταβολαῖς τε πολλαῖς χρώμενοι, καὶ ὑπερβολαῖς, καὶ ταῖς ἄλλαις τροπικαῖς ἰδέαις, ὀνομάτων τε γλωττηματικῶν καὶ ξένων χρήσει, καὶ τῶν οὐκ εἰωθότων σχηματισμῶν τῇ διαλλαγῇ, καὶ τῇ ἄλλῃ καινολογίᾳ καταπληττόμενοι τὸν ἰδιώτην. δηλοῖ δὲ τοῦτο Γοργίας τε ὁ Λεοντῖνος, ἐν πολλοῖς πάνυ φορτικήν τε καὶ ὑπέρογκον ποιῶν τὴν κατασκευήν, καὶ οὐ πόῤῥω διθυράμβων ἔνια φθεγγό-

μενος, καὶ τῶν ἐκείνου συνουσιαστῶν οἱ περὶ Λικύμνιόν τε καὶ Πῶλον. ἥψατο δὲ καὶ τῶν Ἀθήνησι ῥητόρων ἡ ποιητική τε καὶ τροπικὴ φράσις, ὡς μὲν Τίμαιός φησι, Γοργίου ἄρξαντος, ἡνίκα Ἀθήναζε πρεσβεύων κατεπλήξατο τοὺς ἀκούοντας ἐν τῇ δημηγορίᾳ. ὡς δὲ τἀληθὲς ἔχει, ὁ καὶ παλαιότερον ἀεὶ θαυμαζόμενος, Θουκυδίδης τοὔνομα, δαιμονιώτατος τῶν συγγραφέων, ἔν τε τῷ ἐπιταφίῳ καὶ ἐν ταῖς δημηγορίαις ποιητικῇ κατασκευῇ χρησάμενος, ἐν πολλοῖς ἐξήλλαξε τὴν ἑρμηνείαν εἰς ὄγκον ἅμα καὶ κόσμον ὀνομάτων ἀηθέστερον. Λυσίας δὲ τοιοῦτον οὐδὲν ἤσκησεν (ἔν γοῦν τοῖς σπουδῇ γραφομένοις δικανικοῖς καὶ συμβουλευτικοῖς λόγοις) ποιῆσαι, πλὴν εἴ τι μικρὸν ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς· περὶ γὰρ τῶν ἐπιστολικῶν αὐτοῦ καὶ ἑταιρικῶν, καὶ τῶν ἄλλων, οὓς μετὰ παιδιᾶς ἔγραψεν, οὐδὲν δέομαι λέγειν. ὁμοίως δὲ τοῖς ἰδιώταις διαλέγεσθαι δοκῶν, πλεῖστον ὅσον ἰδιώτου διαφέρει· καὶ ἐπεὶ ποιητὴς κράτιστος λόγων, λελυμένης ἐκ μέτρου λέξεως, ἰδίαν τινὰ λόγων εὑρηκὼς ἁρμονίαν, ᾗ τὰ ὀνόματα κοσμεῖ τε καὶ ἡδύνει, μηδὲν ἔχοντα ὀγκῶδες, μηδὲ φορτικόν. ταύτην δευτέραν τὴν ἀρετὴν κελεύω παρὰ τοῦ ῥήτορος τούτου λαμβάνειν, εἴ τινες ἀξιοῦσι τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ διαλέγεσθαι τρόπον. ἐγένοντο μὲν οὖν πολλοὶ τῆς προαιρέσεως ταύτης ζηλωταί, συγγραφεῖς τε καὶ ῥήτορες· ἔγγιστα δὲ αὐτῆς μετὰ Λυσίαν ἥψατο τῶν πρεσβυτέρων νέος ἐπασκήσας Ἰσοκράτης. καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, προσωτέρω τούτων σκοπῶν, ἑτέρους ῥήτορας ἰσχὺν καὶ δύ

ναμιν τοσαύτην ἐν ὀνόμασι κυρίοις καὶ κοινοῖς ἀποδειξαμένους.

4. Τρίτην ἀρετὴν ἀποφαίνομαι περὶ τὸν ἄνδρα τὴν σαφήνειαν, οὐ μόνον τὴν ἐν τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν τοῖς πράγμασιν. ἔστι γάρ τις καὶ πραγματικὴ σαφήνεια, οὐ πολλοῖς γνώριμος. τεκμαίρομαι δὲ, ὅτι τῆς μὲν Θουκυδίδου λέξεως καὶ Δημοσθένους, οἳ δεινότατοι πράγματα ἐξειπεῖν ἐγένοντο, πολλὰ δυσείκαστά ἐστιν ἡμῖν καὶ ἀσαφῆ, καὶ δεόμενα ἐξηγητοῦ· ἡ δὲ Λυσίου λέξις ἅπασά ἐστι φανερὰ καὶ σαφὴς καὶ τῷ πάνυ πόῤῥω δοκοῦντι πολιτικῶν ἀφεστάναι λόγων. καὶ εἰ μὲν δι' ἀσθένειαν δυνάμεως ἐγίνετο τὸ σαφὲς, οὐκ ἄξιον ἦν αὐτὸ ἀγαπᾷν· νῦν δὲ ὁ πλοῦτος τῶν κυρίων ὀνομάτων ἐκ πολλῆς αὐτῷ περιουσίας ἀποδείκνυται ταύτην τὴν ἀρετήν. ὥστε τὴν σαφήνειαν αὐτοῦ ζηλοῦν ἄξιον· καὶ μὴν τό γε βραχέως ἐκφέρειν τα νοήματα μετὰ τοῦ σαφοῦς, χαλεποῦ τοῦ πράγματος ὄντος φύσει, τοῦ συναγαγεῖν ἄμφω ταῦτα, καὶ κεράσαι μετρίως· ᾗ μάλιστα οὐδενὸς ἧττον τῶν ἄλλων ἀποδείκνυται Λυσίας χρώμενος· ὥστε οὐδὲν τοῖς δια χειρὸς ἔχουσι τὸν ἄνδρα, οὔτε ἀκυρολογίας, οὔτε ἀσαφείας δόξαν λαβεῖν. τούτου δὲ αἴτιον. ὅτι οὐ τοῖς ὀνόμασι δουλεύει τὰ πράγματα παρ' αὐτῷ, τοῖς δὲ πράγμασιν ἀκολουθεῖ τὰ ὀνόματα. τὸν δὲ κόσμον οὐκ ἐν τῷ διαλλάττειν τὸν ἰδιώτην, ἀλλ' ἐν τῷ μιμεῖσθαι, λαμβάνει.

5. Καὶ οὐκ ἐπὶ μὲν τῆς ἑρμηνείας τιοῦτό ἐστιν, ἐν δὲ τοῖς πράγμασιν ἄκαιρός τις καὶ μα-

κρός· συνέστραπται δὲ, εἴ τις καὶ ἄλλος, καὶ πεπύκνωται τοῖς νοήμασι. καὶ τοσούτου δεῖ τῶν οὐκ ἀναγκαίων τι λέγειν, ὥστε καὶ πολλὰ τῶν χρησίμων ἂν δόξειε παραλιπεῖν· οὐ μὰ Δί᾽ ἀσθενείᾳ εὑρέσεως αὐτὸ ποιῶν, ἀλλὰ συμμετρήσει τοῦ χρόνου, πρὸς ὃν ἔδει γενέσθαι τοὺς λόγους. βραχύς γε μὴν οὕτως, ὡς μὲν ἰδιώτῃ, δηλῶσαι βουλομένῳ τὰ πράγματα, ἀποχρῶν. ὡς δὲ ῥήτορι, περιουσίαν δυνάμεως ἐνδείξασθαι ζητοῦντι, οὐχ ἱκανός. μιμητέον δὲ καὶ τὴν βραχύτητα τὴν Λυσίου· μετριωτέρα γὰρ οὐκ ἂν εὑρεθείη παρ᾽ ἑτέρῳ ῥήτορι.

6. Μετὰ ταύτας ἀρετὴν εὑρίσκω παρὰ Λυσίᾳ πάνυ θαυμαστὴν, ἧς Θεόφραστος μέν φησιν ἄρξαι Θρασύμαχον, ἐγὼ δ᾽ ἡγοῦμαι Λυσίαν· καὶ γὰρ τοῖς χρόνοις οὗτος ἐκείνου προέχειν ἔμοιγε δοκεῖ· λέγω δ᾽ ὡς ἐν ἀκμῇ κοινῇ βίου γενομένων ἀμφοῖν· καὶ, εἰ μὴ τοῦτο δοθείη, τό γέ τοι περὶ τοὺς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐκείνου μᾶλλον τετρίφθαι. οὐ μέντοι διαβεβαιοῦμαί γε, ὁπότερος ἦρξε τῆς ἀρετῆς ταύτης κατὰ τὸ παρόν· ἀλλ᾽· ὅτι Λυσίας μᾶλλον ἐν αὐτῇ διήνεγκε, τοῦτο θαῤῥῶν ἂν ἀποφηναίμην. τίς δ᾽ ἐστὶν ἥν φημι ἀρετήν; ἡ συστρέφουσα τὰ νοήματα καὶ στρογγύλως ἐκφέρουσα λέξις, οἰκεία πάνυ καὶ ἀναγκαία τοῖς δικανικοῖς λόγοις, καὶ παντὶ ἀληθεῖ ἀγῶνι. ταύτην ὀλίγοι μὲν ἐμιμήσαντο, Δημοσθένης δὲ καὶ ὑπερεβάλετο· πλὴν οὐχ οὕτως εὐτελῶς, οὐδὲ ἀφελῶς, ὥσπερ Λυσίας, χρησάμενος αὐτῇ, ἀλλὰ περιέργως καὶ πικρῶς· λεγέ-

σθω γάρ, ὡς ἐμοὶ φαίνεται· ὑπὲρ ὧν κατὰ τὸν οἰκεῖον διαλέξομαι καιρόν.

7. Ἔχει δὲ καὶ τὴν ἐνάργειαν πολλὴν ἡ Λυσίου λέξις· αὕτη δέ ἐστι δύναμίς τις ὑπὸ τὰς αἰσθήσεις ἄγουσα τὰ λεγόμενα, γίνεται δὲ ἐκ τῆς τῶν παρακολουθούντων λήψεως. ὁ δὲ προσέχων τὴν διάνοιαν τοῖς Λυσίου λόγοις, οὐχ οὕτως ἔσται σκαιός, ἢ δυσάρεστος, ἢ βραδὺς τὸν νοῦν, ὃς οὐχ ὑπολήψεται τὰ δυλούμενα ὡς γινόμενα ὁρᾷν, καὶ ὥσπερ παροῦσιν, οἷς ἂν ὁ ῥήτωρ εἰσάγῃ, προσώποις ὁμιλεῖν· ἐπιζητήσει τε οὐθὲν εἰκός, τοὺς μὲν ἄνδρας αἰτοῦσα εἰ ταθείη, τοὺς δὲ διανοηθῆναι, τοὺς δὲ εἰπεῖν. κράτιστος γὰρ δὴ πάντων ἐγένετο ῥητόρων φύσιν ἀνθρώπων κατοπτεῦσαι, καὶ τὰ προσήκοντα ἑκάστοις ἀποδοῦναι, πάθη τε, καὶ ἤθη, καὶ ἔργα.

8. Ἀποδίδωμί τε οὖν αὐτῷ καὶ τὴν εὐπρεπεστάτην ἀρετήν, καλουμένην δὲ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἠθοποιΐαν. ἁπλῶς γὰρ οὐδὲ εὑρεῖν δύναμαι παρὰ τῷ ῥήτορι τούτῳ πρόσωπον, οὔτε ἀνηθοποίητον, οὔτε ἄψυχον. τριῶν τε ὄντων, ἐν οἷς καὶ περὶ ἃ τὴν ἀρετὴν ταύτην συμβέβηκεν εἶναι, διανοίας τε καὶ λέξεως, καὶ τρίτης τῆς συνθέσεως ἐν ἅπασι τούτοις αὐτὸν ἀποφαίνομαι κατορθοῦν. οὐ γὰρ διανοουμένους μόνον ὑποτίθεται χρηστὰ καὶ ἐπιεικῆ καὶ μέτρια τοὺς λέγοντας, ὥστε εἰκόνας εἶναι δοκεῖν τῶν ἠθῶν τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ τὴν λέξιν ἀποδίδωσι τοῖς ἤθεσιν οἰκείαν, ᾗ πέφυκεν αὐτὰ ἑαυτῶν κράτιστα δηλοῦσθαι, τὴν σαφῆ, καὶ κυρίαν, καὶ κοινήν, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις συνηθεστάτην· ὁ γὰρ ὄγκος,

καὶ τὸ ξένον, καὶ τὸ ἐξ ἐπιτηδεύσεως ἅπαν, ἀνηθοποίητον· καὶ συντίθησί γε αὐτὴν ἁπλῶς πάνυ καὶ ἀφελῶς, ὁρῶν, ὅτι οὐκ ἐν τῇ περιόδῳ καὶ τοῖς ῥυθμοῖς, ἀλλ' ἐν τῇ διαλελυμένῃ λέξει γίνεται τὸ ἦθος. καθόλου δὲ, ἵνα καὶ περὶ ταύτης εἴπω τῆς ἀρετῆς, οὐκ οἶδ', εἴ τις ἄλλος ῥητόρων, τῶν γε τῇ ὁμοίᾳ κατασκευῇ χρησαμένων τοῦ λόγου, εἴτε ἥδιον συνέθηκεν, εἴτε πιθανώτερον. δοκεῖ μὲν γὰρ ἀποίητός τις εἶναι καὶ ἀτεχνίτευτος ὁ τῆς ἁρμονίας αὐτοῦ χαρακτήρ. καὶ οὐ θαυμάσαιμ' ἄν, εἰ πᾶσι μὲν τοῖς ἰδιώταις, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ τῶν φιλολόγων, ὅσοι μὴ μεγάλας ἔχουσι τριβὰς περὶ λόγους, τοιαύτην τινὰ παράσχοι δόξαν, ὅτι ἀνεπιτηδεύτως, καὶ οὐ κατὰ τέχνην, αὐτομάτως δέ πως καὶ ὡς ἔτυχε σύγκειται. ἔστι δὲ παντὸς μᾶλλον ἔργου τεχνικοῦ κατεσκευασμένος. πεποίηται γὰρ αὐτῷ τοῦτο τὸ ἀποίητον, καὶ δέδεται τὸ λελυμένον, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μὴ δοκεῖν δεινῶς κατεσκευάσθαι τὸ δεινὸν ἔχει. τὴν ἀλήθειαν οὖν τις ἐπιτηδεύων, καὶ φύσεως μιμητὴς γίνεσθαι βουλόμενος, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι τῇ Λυσίου συνθέσει χρώμενος· ἑτέραν γὰρ οὐκ ἂν εὕροι ταύτης ἀληθεστέραν.

9. Οἴομαι δὲ καὶ τὸ πρέπον ἔχειν τὴν Λυσίου λέξιν, οὐθενὸς ἧττον τῶν ἀρχαίων ῥητόρων, κρατίστην ἁπασῶν ἀρετὴν καὶ τελειοτάτην, ὁρῶν αὐτὴν πρός τε τὸν λέγοντα, καὶ πρὸς τοὺς ἀκούοντας, καὶ πρὸς τὸ πρᾶγμα, (ἐν τούτοις γὰρ δὴ καὶ πρὸς ταῦτα τὸ πρέπον) ἀρκούντως ἡρμοσμένην· καὶ γὰρ ἡλικίᾳ, καὶ γένει, καὶ παιδείᾳ, καὶ ἐπιτηδεύματι,

καὶ βίῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις, ἐν οἷς διαφέρει προσώπων τὰ πρόσωπα, τὰς οἰκείας ἀποδίδωσι φωνάς· πρός τε τὸν ἀκροατὴν συμμετρεῖται τὰ λεγόμενα οἰκείως, οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον δικαστῇ τε καὶ ἐκκλησιαστῇ, καὶ πανηγυρίζοντι διαλεγόμενος ὄχλῳ. διαφορὰς τε αὐτῷ λαμβάνει κατὰ τὰς ἰδέας τῶν πραγμάτων ἡ λέξις. ἀρχομένῳ μὲν γάρ ἐστι καθεστηκυῖα καὶ ἠθική· διηγουμένῳ δὲ πιθανὴ καὶ ἀπερίεργος· ἀποδεικνύντι δὲ στρογγύλη καὶ πυκνή· αὔξοντι δὲ καὶ παθαινομένῳ σεμνὴ καὶ ἀληθινή· ἀνακεφαλαιουμένῳ δὲ διαλελυμένη καὶ σύντομος. ληπτέον δὲ καὶ τὸ πρέπον τῆς λέξεως παρὰ Λυσίου.

10. Ὅτι μὲν γὰρ πιθανὴ καὶ πειστικὴ καὶ πολὺ τὸ φυσικὸν ὑποφαίνουσα, καὶ πάνθ', ὅσα τῆς τοιαύτης ἰδέας ἔχεται, πρὸς εἰδότας οὐδὲν ἴσως δεῖ λέγειν· δι' ὄχλου γὰρ ἤδη τοῦτό γε· καὶ οὐδείς ἐστιν, ὅστις οὐχὶ καὶ πείρᾳ καὶ ἀκοῇ μαθὼν, ὁμολογεῖ, πάντων ῥητόρων αὐτὸν εἶναι πιθανώτατον. ὥστε καὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν ληπτέον παρὰ τοῦ ῥήτορος. πολλὰ καὶ καλὰ λέγειν ἔχων περὶ τῆς Λυσίου λέξεως, ἣν λαμβάνων καὶ μιμούμενος ἄν τις ἀμείνων γένοιτο τὴν ἑρμηνείαν, τὰ μὲν ἄλλα, τοῦ χρόνου στοχαζόμενος, ἐάσω· μίαν δὲ ἀρετὴν ἔτι τοῦ ῥήτορος ἐπιδείξομαι, κρίνας καλλίστην τε καὶ κοινοτάτην, καὶ μόνην, τὴν μάλιστα τῶν ἄλλων τὸν Λυσίου χαρακτῆρα δυναμένην βεβαιῶσαι· ἣν ὑπερεβάλετο μὲν οὐδεὶς τῶν ὕστερον, ἐμιμήσαντο δὲ πολλοὶ, καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο κρείσσους ἑτέρων ἔδοξαν εἶναι, τὴν ἄλλην δύναμιν οὐδὲν διαφέροντες·

ὑπὲρ ὧν, ἂν ἐγχωρῇ, κατὰ τὸν οἰκεῖον διαλέξομαι τόπον. τίς δέ ἐστιν ἥδε ἀρετὴ, ἥτις πᾶσιν ἐπανθοῦσα τοῖς ὀνόμασι; καὶ τίς ἡ χάρις; πρᾶγμα παντὸς κρεῖττον λόγου καὶ θαυμασιώτατον. ῥᾷστον μὲν γάρ ἐστιν ὀφθῆναι, καὶ παντὶ ὁμοίως ἰδιώτῃ τε καὶ τεχνίτῃ φανερόν· χαλεπώτατον δὲ λόγῳ δηλωθῆναι, καὶ οὐδὲ τοῖς κράτιστα εἰπεῖν δυναμένοις εὔπορον.

11. Ὥστε εἴ τις ἀξιοίη λόγῳ διδαχθῆναι ταύτην τὴν δύναμιν, ἥτις ποτέ ἐστιν, οὐκ ἂν φθάνοι καὶ ἄλλων πολλῶν καὶ καλῶν πραγμάτων δυσεκλαλήτων ἀπαιτῶν λόγον· λέγω δὲ, ἐπὶ κάλλους μὲν σωμάτων, τί δή ποτε τοῦτ᾿ ἐστὶν, ὃ καλοῦμεν ὥραν· ἐπὶ κινήσεως δὲ μελισμοῦ καὶ πλοκῆς φθόγγων, τί λέγεται τὸ εὐάρμοστον· ἐπὶ συμμετρίας δὲ χρόνων, τίς ἡ τάξις, καὶ τί τὸ εὔρυθμον· καὶ ἐπὶ παντὸς δὲ συλλήβδην ἔργου τε καὶ πράγματος, τίς ὁ λεγόμενος καιρὸς, καὶ ποῦ τὸ μέτριον. αἰσθήσει γὰρ τούτων ἕκαστον καταλαμβάνεται, καὶ οὐ λόγῳ. ὥσθ᾿ ὅπερ μουσικοὶ παραγγέλλουσι ποιεῖν τοῖς βουλομένοις ἀκούειν ἀκριβῶς ἁρμονίας, ὥστε μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐν τοῖς διηχήμασι δίεσιν ἀγνοεῖν τὴν ἀκοὴν ἐθίζειν, καὶ μηδὲν ἄλλο ταύτης ἀκριβέστερον ζητεῖν κριτήριον· τοῦτο κἀγὼ τοῖς ἀναγινώσκουσι τὸν Λυσίαν, καὶ τίς ἡ παρ᾿ αὐτῷ χάρις ἐστὶ βουλομένοις μαθεῖν, ὑποθείμην ἂν ἐπιτηδεύειν χρόνῳ πολλῷ καὶ μακρᾷ τριβῇ, καὶ ἀλόγῳ πάθει τὴν ἄλογον συνασκεῖν αἴσθησιν. ταύτην μέντοι κρατίστην τε ἀρετὴν καὶ χαρακτηριστικωτάτην τῆς Λυσίου λέξεως ἔγωγε πείθομαι, εἴτε φύσεως αὐτὴν δεῖ καλεῖν εὐτυχίαν, εἴτε

νικου καὶ τέχνης ἐργασίαν, εἴτε μικτὴν ἐξ ἀμφοῖν ἕξιν, ἣ δύναμιν, ἣ πάντας ὑπερέχει τοὺς λοιποὺς ῥήτορας. καὶ ὅταν διαπορῶ περί τινος τῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτὸν λόγων, καὶ μὴ ῥᾴδιον ᾖ μοι διὰ τῶν ἄλλων σημείων τἀληθὲς εὑρεῖν, ἐπὶ ταύτην καταφεύγω τὴν ἀρετὴν, ὡς ἐπὶ ψήφων ἐσχάτην. ἔπειτα ἂν μὲν αἱ χάριτες αἱ τῆς λέξεως ἐπικοσμεῖν δοκῶσί μοι τὴν γραφὴν, τὺς Λυσίου ψυχῆς αὐτὴν τίθεμαι, καὶ οὐδὲν ἔτι πορρωτέρω ταύτης σκοπεῖν ἀξιῶ. ἐὰν δὲ μηδεμίαν ἡδονὴν, μηδὲ ἀφροδίτην, ὁ τῆς λέξεως χαρακτὴρ ἔχῃ, δυσωπῶ καὶ ὑποπτεύω, μήποτ' οὐ Λυσίου ᾖ ὁ λόγος, καὶ οὐκ ἔτι βιάζομαι τὴν ἄλογον αἴσθησιν, οὐδὲ ἂν πάνυ δεινὸς εἶναι τά γ' οὖν ἄλλα μοι δοκῇ καὶ περιττῶς ἐξειργασμένος ὁ λόγος· τὸ μὲν εὖ γράφειν πολλοῖς οἰόμενος ὑπάρχειν κατά τινας καὶ ἄλλους ἰδίους λέξεως χαρακτῆρας· πολυειδὲς γὰρ τοῦτο· τὸ δ' ἡδέως καὶ κεχαρισμένως καὶ ἐπαφροδίτως, Λυσίᾳ· τεκμηρίῳ γοῦν οὐκ ἄλλῳ τινὶ κρείττονι χρώμενος, ἢ τῷ καθ' ἡδονὴν ἑρμηνεύεσθαι τὰ ὑπὸ τούτου λεγόμενα.

12. Πολλοὺς ἤδη τῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτὸν λόγων, καὶ πεπιστευμένων ὑπὸ τοῦ πλήθους, ὡς εἰσιν ἐν τοῖς πάνυ γνησίοις Λυσίου, καὶ τά γε ἄλλα οὐκ ἀτόπως ἔχοντας, ὅτι τὴν χάριν οὐ προσβάλλουσι τὴν Λυσιακὴν, οὐδὲ τὴν εὐστομίαν ἔχουσιν ἐκείνης τῆς λέξεως, ὑποπτεύσας τε καὶ βασανίσας, εὗρον οὐκ ὄντας Λυσίου. ὧν ἐστι καὶ ὁ περὶ τῆς Ἰφικράτους Εἰκόνος· ὃν οἶδ' ὅτι πολλοὶ καὶ χαρακτῆρα ἡγήσαιντο ἂν καὶ κανόνα τῆς ἐκείνου δυνάμεως.

οὗτος μέντοι ὁ λόγος, ὁ καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἡρμηνεῦσθαι δοκῶν ἰσχυρῶς, καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν εἰρῆσθαι περιττῶς, καὶ ἄλλας πολλὰς ἀρετὰς ἔχων, ἄχαρίς ἐστι, καὶ πολλοῦ δεῖ τὸ Λυσιακὸν ἐπιφαίνειν στόμα· μάλιστα δ' ἐγένετό μοι καταφανὴς, ὅτι οὐχ ὑπ' ἐκείνου τοῦ ῥήτορος ἐγράφη, τοὺς χρόνους ἀναλογισαμένῳ· εἰ γὰρ ὀγδοηκονταετῆ γενόμενον θήσει τις τελευτῆσαι Λυσίαν, ἐπὶ Νίκωνος, ἢ ἐπὶ Ναυσινίκου ἄρχοντος, ἑπτὰ ἔτεσιν ὅλοις ἂν εἴη προτεροῦσα τῆς γραφῆς τοῦ ψηφίσματος ἡ τελευτὴ τοῦ ῥήτορος. μετὰ γὰρ Ἀλκισθένην ἄρχοντα, ἐφ' οὗ τὴν εἰρήνην Ἀθηναῖοί τε καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ βασιλεὺς ὤμοσαν, ἀποδοὺς τὰ στρατεύματα Ἰφικράτης, ἰδιώτης γίνεται, καὶ τὸ περὶ τῆς εἰκόνος ἦν τότε ἔτεσιν ἑπτὰ πρότερον τῆς γραφῆς τετελευτηκότος Λυσίου, πρὸ τοῦ συντάξαι τοῦτον τὸν ἀγῶνα Ἰφικράτει. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν Ἀπολογίαν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ αὐτὴν εἰς Λυσίαν ἀναφερομένην, οὔτε τοῖς πράγμασιν ἀτόπως ἔχουσαν, οὔτε τοῖς ὀνόμασιν ἀσθενῶς, δι' ὑποψίας ἔλαβον. οὐκ ἐπανθούσης τῇ λέξει τῆς Λυσιακῆς χάριτος· καὶ παραθεὶς τοὺς χρόνους, οὐκ ὀλίγοις ἔτεσιν εὗρον ὑστεροῦσαν τῆς τελευτῆς τοῦ ῥήτορος, ἀλλὰ καὶ εἴκοσιν ὅλοις. ἐν γὰρ τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ τὴν εἰσαγγελίαν Ἰφικράτης ἠγώνισται, καὶ τὰς εὐθύνας ὑπέσχηκε τῆς στρατηγίας, ὡς ἐξ αὐτοῦ γίνεται τοῦ λόγου καταφανές· οὗτος δὲ ὁ πόλεμος πίπτει κατὰ Ἀγαθοκλέα καὶ Ἐλπινίκην ἄρχοντας. ὅτι μὲν οὖν εἰσι λόγοι τοῦ ῥήτορος περί τε τῆς Εἰκόνος καὶ τῆς Προδοσίας, οὐκ ἔχω βεβαίως εἰ-

πεῖν· ὅτι δ' ἑνὸς ἀμφότεροι, πολλοῖς τεκμηρίοις ἔχοιμ' ἂν εἰπεῖν. ἡ γὰρ αὐτὴ προαίρεσίς τε καὶ δύναμις ἐν ἀμφοτέροις· ὑπὲρ ὧν οὐ καιρὸς ἐν τῷ παρόντι σκοπεῖν. εἰκάζω δὲ, Ἰφικράτους εἶναι αὐτούς· καὶ γὰρ τὰ πολέμια δεινὸς ὁ ἀνὴρ, καὶ ἐν λόγοις οὐκ εὐκαταφρόνητος· ἥ τε λέξις ἐν ἀμφοῖν πολὺ τὸ φορτικὸν καὶ στρατιωτικὸν ἔχει. καὶ οὐχ οὕτως ἐμφαίνει ῥητορικὴν ἀγχίνοιαν, ὡς στρατιωτικὴν αὐθάδειαν καὶ ἀλαζονείαν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ἑτέρωθι δηλωθήσεται διὰ πλειόνων.

13. Ἀνιτέον δὲ, ὅθεν ἐξέβημεν εἰς ταῦτα. τὸ κράτιστόν ἐστι τῶν Λυσίου ἔργων καὶ τὸ χαρακτηριστικώτατον τῆς δυνάμεως, ἡ κοσμοῦσά τε καὶ ἀνθίζουσα τὴν λέξιν αὐτοῦ χάρις, ἣν οὐθ' ὑπερεβάλετο τῶν ἐπιγενομένων οὐθεὶς, οὔτε εἰς ἄκρον ἐμιμήσατο. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ἑρμηνείαν ἀγαθὰ τοῦ ῥήτορος ταῦτα· συγκεφαλαιώσομαι γὰρ τὰ ῥηθέντα· τὸ καθαρὸν τῶν ὀνομάτων, ἡ ἀκρίβεια τῆς διαλέκτου, τὸ διὰ τῶν κυρίων καὶ μὴ τροπικῶν κατασκευῶν ἐκφέρειν τὰ νοήματα, ἡ σαφήνεια, ἡ συντομία, τὸ συστρέφειν τε καὶ στογγυλίζειν τὰ νοήματα, τὸ ὑπὸ τὰς αἰσθήσεις ἄγειν τὰ δηλούμενα, τὸ μηδὲν ἄψυχον ὑποτίθεσθαι πρόσωπον, μηδὲ ἀνηθοποίητον, ἡ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων ἡδονὴ, μιμουμένη τὸν ἰδιώτην, τὸ τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις καὶ πράγμασι τοὺς πρέποντας ἐφαρμόττειν λόγους, ἡ πιθανότης, καὶ ἡ χάρις, καὶ ὁ πάντα μετρῶν καιρός. ταῦτα παρὰ Λυσίου λαμβάνων ἄν τις ὠφεληθείη. ὑψηλὴ δὲ καὶ μεγαλοπρεπὴς οὐκ

ἐστιν ἡ Λυσίου λέξις, οὐδὲ καταπληκτικὴ μὰ Δία καὶ θαυμαστὴ, οὐδὲ τὸ πικρὸν, ἢ τὸ δεινὸν, ἢ τὸ φοβερὸν, ἐπιφαίνουσα, οὐδὲ ἁφὰς ἔχει καὶ τόνους ἰσχυροὺς, οὐδὲ θυμοῦ καὶ πνεύματός ἐστι μεστή· οὔθ', ὥσπερ ἐν τοῖς ἤθεσίν ἐστι πιθανὴ, οὕτως ἐν τοῖς πάθεσιν ἰσχυρά· οὐδ', ὡς ἡδῦναι καὶ πεῖσαι καὶ χαριεντίσασθαι δύναται, οὕτω βιάσασθαί τε καὶ παραναγκάσαι· ἀσφαλής τε μᾶλλόν ἐστιν, ἢ παρακεκινδυνευμένη, καὶ οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον ἰσχὺν ἱκανὴ δηλῶσαι τέχνης, ἐφ' ὅσον ἀλήθειαν εἰκάσαι φύσεως.

14. Καὶ θαυμάζειν ἄξιον, τί δή ποτε παθὼν ὁ Θεόφραστος, τῶν φορτικῶν καὶ περιέργων αὐτὸν οἴεται ζηλωτὴν γενέσθαι λόγων, καὶ τὸ ποιητικὸν διώκειν μᾶλλον, ἢ τὸ ἀληθινόν. ἐν γοῦν τοῖς Περὶ λέξεως γραφεῖσι τῶν τε ἄλλων κατυμέμφεται τῶν περὶ τὰς ἀντιθέσεις καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις σχήματα διεσπουδακότων, καὶ δὴ καὶ τὸν Λυσίαν ἐν τούτοις καταριθμεῖ, καὶ τὸν ὑπὲρ Νικίου, τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων, λόγον, ὃν εἶπεν ἐπὶ Συρακουσίων αἰχμάλωτος ὢν, ὡς ὑπὸ τούτου γεγραμμένον τοῦ ῥήτορος, παρατιθείς. κωλύσει δ' οὐδὲν ἴσως καὶ τὴν λέξιν αὐτὴν θεῖναι τοῦ Θεοφράστου. ἔστι δὲ ἥδε· „Ἀντί-„θεσις δ' ἐστὶ τριττῶς, ὅταν τῷ αὐτῷ τὰ ἐναντία, „ἢ τῷ ἐναντίῳ τὰ αὐτὰ, ἢ τοῖς ἐναντίοις ἐναντία „προκατηγορηθείη. τοσαυταχῶς γὰρ ἐγχωρεῖ συζευ-„χθῆναι. τούτων δὲ τὸ μὲν ἴσον καὶ τὸ ὅμοιον, „παιδιῶδες, καθαπερεὶ ποίημα· διὸ καὶ ἧττον ἁρ-

„μόττει τῇ σπουδῇ. φαίνεται γὰρ ἀπρεπὲς, σπου„δάζοντα τοῖς πράγμασι τοῖς ὀνόμασι παίζειν, καὶ „τὸ πάθος τῇ λέξει περιαιρεῖν. ἐκλύει γὰρ τὸν „ἀκροατήν· οἷον ὡς ὁ Λυσίας ἐν τῇ τοῦ Νικίου „ἀπολογίᾳ βουλόμενος ἔλεον ποιεῖν· Κλαίω τὸν „ἀμάχητον καὶ ἀναυμάχητον ὄλεθρον. ἱκέται μὲν „αὐτοὶ τῶν θεῶν καθίζοντες, προδότας δὲ τῶν ὅρ„κων ἡμᾶς ἀποφαίνοντες, ἀνακαλοῦντες συγγένειαν, „εὐμένειαν." ταῦτα γὰρ εἰ μὲν τῷ ὄντι Λυσίας ἔγραψε, δικαίως ἂν ἐπιτιμήσεως ἀξιοῖτο, χαριεντιζόμενος ἐν οὐ χαρίεντι καιρῷ. εἰ δὲ ἑτέρου τινός ἐστιν ὁ λόγος, ὥσπερ ἐστὶν, ὁ κατηγορῶν, ἃ μὴ προσῆκε, τοῦ ἀνδρὸς μεμπτότερος. ὅτι δὲ οὐκ ἔγραψε Λυσίας τὸν ὑπὲρ Νικίου λόγον, οὐδ᾽ ἔστιν οὔτε τῆς ψυχῆς, οὔτε τῆς λέξεως ἐκείνης τὸ γράμμα, πολλοῖς πάνυ τεκμηρίοις ἀποδεῖξαι δυνάμενος, οὐκ ἔχω καιρὸν ἐν τῷ παρόντι λόγῳ· ἰδίαν δὲ περὶ τοῦ ῥήτορος πραγματείαν συντατιόμενος, ἐν ᾗ τά τε ἄλλα δηλωθήσεταί μοι, καὶ τίνες εἰσὶν αὐτοῦ λόγοι γνήσιοι, τὴν ἀκρίβειαν ἐν ἐκείνοις καὶ περὶ τοῦδε ἀποδοῦναι πειράσομαι τοῦ λόγου.

15. Νυνὶ δὲ περὶ τῶν ἑξῆς διαλέξομαι, τίς ὁ πραγματικός ἐστι Λυσίου χαρακτὴρ, ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ τῆς λέξεως ἀποδέδωκα· τουτὶ γὰρ ἔτι λείπεται τὸ μέρος. εὑρετικὸς γάρ ἐστι τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ἐνόντων λόγων ὁ ἀνὴρ, οὐ μόνον ὧν ἅπαντες εὕροιμεν, ἀλλὰ καὶ ὧν μηθείς. οὐδὲν γὰρ ἁπλῶς Λυσίας παραλείπει τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ὁμολογεῖ, οὐ τὰ πρόσωπα, οὐ τὰ πράγματα, οὐκ αὐτὰς τὰς πράξεις,

οὐ τρόπους καὶ αἰτίας αὐτῶν, οὐ καιροὺς, οὐ χρόνους, οὐ τόπους, οὐ τὰς ἑκάστου τούτων διαφορὰς, ἄχρι τῆς εἰς ἐλάχιστον τομῆς· ἀλλ' ἐξ ἁπάσης θεωρίας καὶ παντὸς μερισμοῦ τὰς οἰκείας ἀφορμὰς ἐκλέγει. δηλοῦσι δὲ μάλιστα τὴν δεινότητα τῆς εὑρέσεως αὐτοῦ οἵ τε ἀμάρτυροι τῶν λόγων, καὶ οἱ περὶ τὰς παραδόξους συνταχθέντες ὑποθέσεις· ἐν οἷς πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἐνθυμήματα λέγει, καὶ τὰ πάνυ δοκοῦντα τοῖς ἄλλοις ἄπορα εἶναι καὶ ἀδύνατα, εὔπορα καὶ δυνατὰ φαίνεσθαι ποιεῖ· κριτικός ὢν δεῖ λέγειν· καὶ ὅτε μὴ πᾶσιν ἐξῆν χρῆσθαι τοῖς εὑρεθεῖσι, τῶν κρατίστων δὲ καὶ κυριωτάτων ἐκλεκτικός, εἰ μὴ καὶ μάλιστα, τῶν γ' ἄλλων ῥητόρων οὐδενὸς ἧττον. τάξει δὲ ἁπλῇ τινι κέχρηται τῶν πραγμάτων, καὶ τὰ πολλὰ ὁμοειδεῖ· περὶ τὰς ἐξεργασίας τῶν ἐπιχειρημάτων ἀφελής τις καὶ ἀπερίεργός ἐστιν· οὔτε γὰρ προκατασκευαῖς, οὔτ' ἐφόδοις, οὔτε μερισμοῖς, οὔτε ποικιλίαις σχημάτων, οὔτε ταῖς ἄλλαις τοιαύταις πανουργίαις εὑρίσκεται χρώμενος, ἀλλ' ἔστιν ἀπέριττός τις καὶ ἐλεύθερος καὶ ἀπόνηρος οἰκονομῆσαι τὰ εὑρεθέντα. ἐκ δὲ τούτων παρακελεύομαι τοῖς ἀναγινώσκουσιν αὐτὸν, τὴν μὲν εὕρεσιν τῶν ἐνθυμημάτων καὶ τὴν σύγκρισιν ζηλοῦν· τὴν δὲ τάξιν καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, ἐνδεεστέραν οὖσαν τοῦ προσήκοντος, μὴ ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ παρ' ἑτέρων, οἳ κρείττους οἰκονομῆσαι τὰ εὑρεθέντα ἐγένοντο, περὶ ὧν ὕστερον ἐρῶ, τοῦτο τὸ στοιχεῖον λαμβάνειν.

16 Ἀποδεδωκὼς δὲ τὸν ὑπὲρ τῶν ἀρετῶν τε καὶ

στοιχείων λόγον, ἐρῶ νῦν καὶ περὶ τοῦ γένους τῶν ἀμφισβητημάτων, ἐν οἷς ἐστι θεωρήμασιν ἡ πολιτικὴ τέχνη. τριχῇ δὲ νενεμημένου τοῦ ῥητορικοῦ λόγου, καὶ τρία περιειληφότος γένη, τό τε δικανικὸν, καὶ τὸ συμβουλευτικὸν, καὶ τὸ καλούμενον ἐπιδεικτικὸν, ἢ πανηγυρικὸν, ἐν ἅπασι μὲν τούτοις ἐστὶν ὁ ἀνὴρ λόγου ἄξιος, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς δικανικοῖς ἀγῶσι· κἀν τούτοις δὲ αὐτοῖς ἀμείνων ἐστὶ τὰ μικρὰ καὶ παράδοξα καὶ ἄπορα εἰπεῖν καλῶς, ἢ τὰ σεμνὰ καὶ μεγάλα καὶ εὔπορα δυνατῶς. ὁ βουλόμενος δὴ τὴν Λυσίου δύναμιν ἀκριβῶς καταμαθεῖν, ἐκ τῶν δικανικῶν αὐτὴν μᾶλλον λόγων, ἢ ἐκ τῶν πανηγυρικῶν τε καὶ συμβουλευτικῶν, σκοπείτω. ἵνα δὲ καὶ περὶ τῶν ἰδεῶν ἐγγένηταί μοι τὰ προσήκοντα εἰπεῖν, ἐάσω μὲν ταῦτα· περὶ δὲ προοιμίου, καὶ διηγήσεων, καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου, διαλέξομαι. καὶ δηλώσω, ποῖός τις ἐστιν ἐν ἑκάστῃ τῶν ἰδεῶν ὁ ἀνήρ· διαιρήσομαι δὲ αὐτὰς, ὡς Ἰσοκράτει τε καὶ τοῖς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα κοσμουμένοις ἤρεσεν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν προοιμίων.

17. Φημὶ δὴ πάντων δεξιώτατον εἶναι τὸν ῥήτορα κατὰ τὰς εἰσβολὰς τῶν λόγων, καὶ χαριέστατον· ἐννοούμενος, ὅτι ἄρξασθαι μὲν καλῶς οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν, εἴ γέ τις τῇ προσηκούσῃ χρῆσθαι βούλοιτο ἀρχῇ, καὶ μὴ τὸν ἐπιτυχόντα λόγον εἰπεῖν. οὐ γὰρ τὸ πρῶτον ῥηθὲν, ἀλλ᾽ ὃ τοῦ προτεθέντος λόγου μηδαμοῦ μᾶλλον, ἢ ἐπ᾽ αὐτοῦ, ὠφελήσειε, τοῦτο ἀρχή τε καὶ προοίμιον. ὁρῶ δὲ τὸν ῥήτορα πᾶσι κεχρημένον, οἷς αἱ τέχναι τε παραγγέλλουσι,

καὶ τὰ πράγματα βούλεται. τοτὲ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἐπαίνου ὁ λέγων αὐτὸς ἄρχεται, τοτὲ δὲ ἀπὸ τῆς διαβολῆς τοῦ ἀντιδίκου· εἰ δὲ τύχοι αὐτὸς προδιαβληθεὶς, τὰς αἰτίας πρῶτον ἀπολύεται τὰς καθ' ἑαυτοῦ· τοτὲ δὲ τοὺς δικαστὰς ἐπαινῶν καὶ θεραπεύων, οἰκείους ἑαυτῷ τε καὶ τῷ πράγματι καθίστησι· τοτὲ δὲ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἰδίαν, καὶ τὴν πλεονεξίαν τὴν τοῦ ἀντιδίκου, καὶ τὸ μὴ περὶ τῶν ἴσων ἀμφοτέροις εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀποδείκνυσι. τοτὲ δὲ, ὡς κοινὰ τὰ πράγματα, καὶ ἀναγκαῖα πᾶσι, καὶ οὐκ ἄξια ὑπὸ τῶν ἀκουόντων ἀμελεῖσθαι, λέγει· τοτὲ δὲ ἄλλο τι κατασκευάζεται τῶν δυναμένων αὐτὸν μὲν ὠφελῆσαι, τὸν δὲ ἀντίδικον ἐλαττῶσαι. ταῦτα δὲ συντόμως καὶ ἀφελῶς διανοίαις τε χρησταῖς καὶ γνώμαις εὐκαίροις καὶ ἐνθυμήμασι μετρίοις περιλαβὼν, ἐπὶ τὴν πρόθεσιν ἐπείγεται· δι' ἧς τὰ μέλλοντα ἐν ταῖς ἀποδείξεσι λέγεσθαι προειπὼν, καὶ τὸν ἀκροατὴν παρασκευάσας εὐμαθῆ πρὸς τὸν μέλλοντα λόγον, ἐπὶ τὴν διήγησιν καθίσταται· καὶ ἔστι μεθόριον αὐτῷ ἑκατέρας τῶν ἰδεῶν ὡς τὰ πολλὰ ἡ πρόθεσις. ἤδη δέ ποτε καὶ ἀπὸ μόνης ταύτης ἤρξατο, καὶ ἀπροοιμίαστός ποτε εἰσέβαλε, τὴν διήγησιν ἀρχὴν λαβών· καὶ οὐκ ἄψυχος, οὐδ' ἀκίνητός ἐστι περὶ ταύτην τὴν ἰδέαν. μάλιστα δ' ἄν τις αὐτοῦ θαυμάσειε τὴν ἐν τοῖς προοιμίοις αὐτοῦ δύναμιν, ἐνθυμηθεὶς, ὅτι διακοσίων οὐκ ἐλάττους δικανικοὺς γράψας λόγους, ἐν οὐδενὶ πέφηνεν, οὔτε ἀπιθάνως προοιμιαζόμενος, οὔτε ἀπηρτημένῃ τῶν πραγμάτων ἀρχῇ χρώμενος, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐνθυμή-

μασιν ἐπιβέβληκε τοῖς αὐτοῖς, οὐδ' ἐπὶ τὰς αὐτὰς κατενήνεκται διανοίας· καίτοι γε τοῦτο καὶ οἱ τοὺς ὀλίγους γράψαντες εὑρίσκονται πεπονθότες· λέγω δὲ τὸ τοῖς αὐτοῖς ἐπιβάλλειν τόποις· ἐῶ γὰρ, ὅτι καὶ τὰ παρ' ἑτέροις εἰρημένα λαμβάνοντες ὀλίγου δεῖν πάντες, οὐκ ἐν αἰσχύνῃ τίθενται τὸ ἔργον. οὑτοσὶ δὲ καινὸς ὁ ῥήτωρ ἐστὶ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων, κατά γε οὖν τὰς εἰσβολὰς καὶ τὰ προοίμια· καὶ δυνατὸς, ὃ βούλοιτο, διαπράξασθαι. οὔτε γὰρ εὔνοιαν κινῆσαι βουλόμενος, οὔτε προσοχὴν, οὔτε εὐμάθειαν, ἀτυχήσειέ ποτε τοῦ σκοποῦ. κατὰ μὲν δὴ ταύτην τὴν ἰδέαν ἢ πρῶτον, ἢ οὐδενὸς δεύτερον, αὐτὸν ἀποφαίνομαι.

18. Ἐν δὲ τῷ διηγεῖσθαι τὰ πράγματα, ὅπερ, οἶμαι, μέρος πλείστης δεῖται φροντίδος καὶ φυλακῆς, ἀναμφιβόλως ἡγοῦμαι κράτιστον αὐτὸν εἶναι πάντων ῥητόρων, ὅρον τε καὶ κανόνα τῆς ἰδέας ταύτης αὐτὸν ἀποφαίνομαι. οἴομαί τε καὶ τὰς τέχνας τῶν λόγων, ἐν οἷς εἴρηται περὶ διηγήσεως ἀξιολόγου, οὐκ ἐξ ἄλλων τινῶν μᾶλλον, ἢ τῶν ὑπὸ Λυσίου γραφεισῶν, εἰληφέναι τὰ παραγγέλματα καὶ τὰς ἀφορμάς. καὶ γὰρ τὸ σύντομον μάλιστα αὗται ἔχουσιν αἱ διηγήσεις, καὶ τὸ σαφές· ἡδεῖαί τέ εἰσιν, ὡς οὐχ ἕτεραι, καὶ πιθαναὶ, καὶ τὴν πίστιν ἅμα λεληθότως συνεπιφέρουσιν· ὥστε μὴ ῥᾴδιον εἶναι, μήθ' ὅλην διήγησιν μηδεμίαν, μήτε μέρος αὐτῆς, ψευδὲς, ἢ ἀπίθανον, εὑρεθῆναι. τοσαύτην ἔχει πειθὼ καὶ ἀφροδίτην τὰ λεγόμενα, καὶ οὕτω λανθάνει τοὺς ἀκούοντας, εἴτ' ἀληθῆ ὄντα, εἴτε πεπλασμένα. καὶ

ὅπερ Ὅμηρος, ἐπαινῶν τὸν Ὀδυσσέα, ὡς πιθανὸν εἰπεῖν καὶ πλάσασθαι τὰ μὴ γενόμενα, εἴρηκε, τοῦτό μοι δοκεῖ κἂν ἐπὶ Λυσίου εἰπεῖν·

Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα.

πᾶσί τε καὶ παντὸς μάλιστα τοῦτο παρακελευσαίμην ἀσκεῖν τὸ μέρος αὐτοῦ Λυσίου, παραδείγματα ποιούμενος τὰς γυμνασίας. κράτιστα γὰρ ἀποδείξαιτο ταύτην τὴν ἰδέαν ὁ μάλιστα τοῦτον τὸν ἄνδρα μιμησάμενος. ἐν δὲ τῷ πιστοῦσθαι τὰ πράγματα, τοιοῦτός τις ὁ ἀνήρ ἐστιν.

19. Ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἐντέχνων πίστεων, καὶ χωρὶς ὑπὲρ ἑκάστου μέρους διαλέξομαι. τριχῇ δὲ νενεμημένων τούτων, εἴς τε τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ πάθος καὶ τὸ ἦθος, τὰ μὲν ἐκ τοῦ πράγματος, οὐδενὸς χεῖρον εὑρεῖν τε καὶ ἐξειπεῖν δύναται Λυσίας. καὶ γὰρ τοῦ εἰκότος ἀνὴρ ἄριστος εἰκαστής· καὶ τοῦ παραδείγματος, πῇ τε ὅμοιον εἶναι πέφυκε, καὶ πῇ διαφέρον, ἀκριβέστατος κριτής· τά τε σημεῖα διελεῖν τὰ παρεπόμενα τοῖς πράγμασι, καὶ εἰς τεκμηρίων δόξαν ἀγαγεῖν δυνατώτατος, καὶ τὰς ἐκ τῶν ἠθῶν γε πίστεις ἀξιολόγως πάνυ κατασκευάζειν ἔμοιγε δοκεῖ. πολλάκις μὲν γὰρ ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς φύσεως, πολλάκις δ᾽ ἐκ τῶν προτέρων πράξεων καὶ προαιρέσεων, ἀξιόπιστα ποιεῖ τὰ ἤθη. ὅταν δὲ μηδεμίαν ἀφορμὴν παρὰ τῶν πραγμάτων τοιαύτην λάβῃ, αὐτὸς ἠθοποιεῖ καὶ κατασκευάζει τὰ πρόσωπα τῷ λόγῳ πιστὰ καὶ χρηστά, προαιρέσεις τε αὐτοῖς ἀστείας ὑποτιθεὶς, καὶ πάθη μέτρια προσάπτων, καὶ λόγους ἐπιεικεῖς ἀποδιδοὺς, καὶ ταῖς

εὐχαῖς ἀκόλουθα φρονοῦντας εἰσάγων, καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς ἀδίκοις ἀχθομένους καὶ λόγοις καὶ ἔργοις, τὰ δὲ δίκαια προαιρουμένους ποιεῖν, καὶ πάντα παραπλήσια τούτοις, ἐξ ὧν ἐπιεικὲς ἂν καὶ μέτριον ἦθος φανείη, κατασκευάζων. περὶ δὲ τὰ πάθη μαλακώτερός ἐστι, καὶ οὔτε αὐξήσεις, οὔτε δεινώσεις, οὔτε οἴκτους, οὔθ᾽ ὅσα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια, νεανικῶς πάνυ καὶ ἐῤῥωμένως κατασκευάσαι δυνατός. οὐ δεῖ δὴ ταῦτα ἐπιζητεῖν παρὰ Λυσίου. κἀν τοῖς ἐπιλόγοις δὲ τὸ μὲν ἀνακεφαλαιωτικὸν τῶν ῥηθέντων μέρος μετρίως τε καὶ χαριέντως ἀπαριθμεῖ, τὸ δὲ παθητικὸν ἐκεῖνο, ἐν ᾧ παράκλησίς τε καὶ ἔλεος καὶ δέησις καὶ τὰ τούτοις ἀδελφὰ ἔνεστι, τοῦ προσήκοντος ἐνδεεστέρως ἀποδίδωσι.

20. Τοιοῦτος μὲν δή ἐστιν ὁ Λυσίου χαρακτὴρ, ὡς ἐγὼ δόξης ἔχω περὶ αὐτοῦ. εἰ δέ τις ἄλλα παρὰ ταῦτα ἔγνωκε, λεγέτω· κἂν ᾖ πιθανώτερα, πολλὴν αὐτῷ χάριν εἴσομαι. ἵνα δὲ βέλτιον τῷ βουλομένῳ γένηται μαθεῖν, εἴτε ὀρθῶς ἡμεῖς ταῦτα καὶ προσηκόντως πεπείσμεθα, εἴτε καὶ διημαρτήκαμεν τὴν κρίσιν, τὴν ἐξέτασιν ἀπὸ τῶν ὑπ᾽ ἐκείνου γραφέντων ποιήσομαι, προχειρισάμενός τινα λόγον· οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ πολλοῖς χρῆσθαι παραδείγμασιν. ἐξ ἐκείνου δὲ τήν τε προαίρεσιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνδρὸς ἐπιδείξομεν, ἀποχρῆν οἰόμενοι ψυχαῖς εὐπαιδεύτοις καὶ μετρίαις, μικρά τε μεγάλων καὶ ὀλίγα πολλῶν γενέσθαι δείγματα. ἔστι δὲ ὁ λόγος ἐκ τῶν ἐπιτροπικῶν, ἐπιγραφόμενος κατὰ Διογείτονος, ὑπόθεσιν δὲ ἔχων τοιάνδε·

21. *Διόδοτος*, εἷς τῶν μετὰ Θρασύλλου καταλεγέντων ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ, μέλλων ἐκπλεῖν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ Γλαυκίππου ἄρχοντος, ἔχων νήπια παιδία, διαθήκας ἐποιήσατο, καταλιπὼν αὐτοῖς ἐπίτροπον τὸν ἑαυτοῦ μὲν ἀδελφὸν, Διογείτονα, τῶν δὲ παιδίων θεῖόν τε καὶ πάππον ἀπὸ μητρός. αὐτὸς μὲν οὖν ἐν Ἐφέσῳ μαχόμενος ἀποθνήσκει· Διογείτων δὲ πᾶσαν τὴν οὐσίαν τῶν ὀρφανῶν διαχειρισάμενος, καὶ ἐκ πολλῶν πάνυ χρημάτων οὐδὲν ἀποδείξας, αὐτὸς ἔτι περιὼν κατηγορεῖται πρὸς ἑνὸς τῶν μειρακίων δοκιμασθέντος κακῆς ἐπιτροπῆς. λέγει δὲ κατ' αὐτοῦ τὴν δίκην ὁ τῆς ἐκείνου μὲν θυγατριδῆς, τῶν δὲ μειρακίων ἀδελφῆς, ἀνήρ.

22. Προὔλαβον δὲ τὴν ὑπόθεσιν, ἵνα μᾶλλον γένηται καταφανὲς, εἰ μετρίᾳ καὶ προσηκούσῃ ἀρχῇ κέχρηται·

23. „Εἰ μὲν μὴ μεγάλα ἦν τὰ διαφέροντα, ὦ „ἄνδρες δικασταὶ, οὐκ ἄν ποτε εἰς ὑμᾶς εἰσελθεῖν „τούτους εἴασα, νομίζων, αἴσχιστον εἶναι πρὸς τοὺς „οἰκείους διαφέρεσθαι, εἰδώς τε, ὅτι οὐ μόνον οἱ „ἀδικοῦντες χείρους ὑμῖν εἶναι δοκοῦσιν, ἀλλὰ καὶ „οἵτινες ἂν ἔλαττον ὑπὸ τῶν προσηκόντων ἔχοντες „ἀνέχεσθαι μὴ δύνωνται. ἐπειδὴ μέντοι, ὦ ἄνδρες „δικασταὶ, πολλῶν χρημάτων ἀπεστέρηνται, καὶ „πολλὰ καὶ δεινὰ πεπονθότες ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν, „ἐπ' ἐμὲ κηδεστὴν ὄντα κατέφυγον, ἀνάγκη μοι γε„γένηται εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. ἔχω δὲ τούτων μὲν „ἀδελφὴν, Διογείτονος δὲ ἀδελφιδῆν· καὶ πολλὰ „ἀμφοτέρων δεηθεὶς, τὸ μὲν πρῶτον ἔπεισα τοῖς φι-

„λοις ἐπιτρέψαι διαιτᾶν, περὶ πολλοῦ ποιούμενος „τὰ τούτων πράγματα μηδένα τῶν ἄλλων εἰδέναι „ἐπεὶ δὲ Διογείτων, ἃ φανερῶς ἔχων ἐξήλεγκτο, περὶ „τούτων οὐδενὶ τῶν αὑτοῦ φίλων ἐτόλμα πείθεσθαι, „ἀλλ' ἠβουλήθη καὶ φεύγειν δίκας, καὶ μὴ οὔσας „διώκειν, καὶ ὑπομεῖναι τοὺς ἐσχάτους κινδύνους „μᾶλλον, ἢ τὰ δίκαια ποιήσας ἀπηλλάχθαι τῶν „πρὸς τούτους ἐγκλημάτων. ὑμῶν δέομαι, ἐὰν μὲν „ἀποδείξω οὕτως αἰσχρῶς αὐτοὺς ἐπιτετροπευμένους „ὑπὸ τοῦ πάππου, ὡς οὐδεὶς πώποτε ὑπὸ τῶν οὐ- „δὲν προσηκόντων ἐν τῇ πόλει, βοηθεῖν αὐτοῖς τὰ „δίκαια· εἰ δὲ μὴ, τούτῳ μὲν ἅπαντα πιστεύειν, „ἡμᾶς δὲ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγεῖσθαι χείρους „εἶναι. ἐξ ἀρχῆς δ' ὑμᾶς περὶ αὐτῶν διδάξαι πειρα- „σομαι."

24. Τοῦτο τὸ προοίμιον ἁπάσας ἔχει τὰς ἀρε- τάς, ὅσας δεῖ τὸ προοίμιον ἔχειν. δηλώσουσι δὲ οἱ κανόνες αὐτῷ παρατεθέντες οἱ τῶν τεχνῶν. ἅπαντες γάρ δή που παραγγέλλουσιν οἱ συνταξάμενοι τὰς τέχνας, ὅταν ᾖ πρὸς οἰκείους ὁ ἀγὼν, σκοπεῖν, ὅπως μὴ πονηροὶ, μηδὲ φιλοπράγμονες, οἱ κατήγοροι φα- νήσονται. κελεύουσί τε πρῶτον μὲν τὴν αἰτίαν εἰς τοὺς ἀντιδίκους περιϊστάναι καὶ τοῦ ἐγκλήματος καὶ τοῦ ἀγῶνος, καὶ λέγειν, ὅτι μεγάλα τἀδικήματα, καὶ οὐκ ἐνῆν αὐτὰ μετρίως ἐνεγκεῖν, καὶ ὅτι ὑπὲρ ἀναγ- καιοτέρων προσώπων ὁ ἀγὼν, καὶ ἐρήμων. καὶ ἧττον ὑπεροφθῆναι ἀξίων, οἷς μὴ βοηθοῦντες κακίους ἂν ἐφάνησαν· καὶ ὅτι προκαλούμενοι τοὺς ἀντιδίκους εἰς διαλλαγὰς, καὶ φίλοις τὰ πράγματα ἐπιτρέπον-

τες, καὶ τὰ δυνατὰ ἐλαττοῦσθαι ὑπομένοντες, οὐδενὸς ἠδυνήθησαν τυχεῖν τῶν μετρίων. ταῦτα μὲν δὴ παραγγέλουσι ποιεῖν οἱ τεχνογράφοι, ἵνα τὸ ἦθος τοῦ λέγοντος ἐπιεικέστερον εἶναι δόξῃ. δύναται δὲ αὐτοῖς εὔνοιαν τοῦτο ποιεῖν· καὶ ἔστι κράτιστον τῆς κατασκευῆς μέρος. ταῦθ' ὁρῶ πάντα διὰ τοῦ προοιμίου τοῦδε γεγονότα. καὶ μὴν εἴς γε τὸ εὐμαθεῖς τοὺς ἀκροατὰς ποιῆσαι, κελεύουσι συστρέψαντας εἰπεῖν τὸ πρᾶγμα, ἵνα μὴ ἀγνοῶσι τὴν ὑπόθεσιν οἱ δικασταί, καὶ οἷά περ ἂν ᾖ τὰ μέλλοντα λέγεσθαι, τοιοῦτο καὶ τὸ προοίμιον ὑποτίθεσθαι ἀπ' ἀρχῆς, καὶ δεῖγμα τοῦ πράγματος ποιουμένους, εὐθὺς ἀπ' ἐνθυμημάτων πειρᾶσθαι ἄρχεσθαι. ἔχει δὴ καὶ ταῦτα τὸ προοίμιον. ἔτι περὶ τῆς προσοχῆς ὧδέ πως τεχνολογοῦσιν· ὅτι δεῖ τὸν προσεκτικοὺς μέλλοντα ποιεῖν τοὺς ἀκροατάς, καὶ λέγειν θαυμαστὰ καὶ παράδοξα, καὶ δεῖσθαι τῶν δικαστῶν ἀκοῦσαι. φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα πεποιηκὼς ὁ Λυσίας. καὶ προσέτι τούτοις τὸ λεῖον τῆς ἑρμηνείας, καὶ τὸ ἀφελὲς τῆς κατασκευῆς· ὧν μάλιστα δεῖ τοῖς ὑπ' ἐκείνων προοιμιαζομένοις. ἄξιον δὲ καὶ τὴν διήγησιν ὡς ᾠκονόμηται καταμαθεῖν. ἔχει δὲ οὕτως·

25. „Ἀδελφοὶ ἦσαν, ὦ ἄνδρες δικασταί, Διόδο„τος καὶ Διογείτων, ὁμοπάτριοι καὶ ὁμομήτριοι. καὶ „τὴν μὲν ἀφανῆ οὐσίαν ἐνείμαντο, τῆς δὲ φανερᾶς „ἐκοινώνουν. ἐργασαμένου δὲ Διοδότου κατ' ἐμπο„ρίαν πολλὰ χρήματα, πείθει αὐτὸν Διογείτων λα„βεῖν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, ἥπερ ἦν αὐτῷ μόνη. „καὶ γίνονται αὐτῷ δύο υἱοὶ καὶ θυγάτηρ. χρόνῳ

„δὲ ὕστερον καταλεγεὶς Διόδοτος μετὰ Θρασύλλου „τοῦ ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν, καλέσας τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, „ἀδελφιδῆν οὖσαν, καὶ τὸν ἐκείνης μὲν πατέρα, αὐ„τοῦ δὲ κηδεστὴν καὶ ἀδελφὸν ὁμοπάτριον, πάππον „δὲ τῶν παιδίων καὶ θεῖον, ἡγούμενος διὰ ταύτας „τὰς ἀναγκαιότητας οὐδενὶ μᾶλλον προσήκειν ἑτέρῳ „εἰς τοὺς παῖδας ἐπιτρόπῳ γενέσθαι, διαθήκην αὐ„τῷ δίδωσι, καὶ πέντε τάλαντα ἀργυρίου παρακα„ταθήκην. ναυτικὰ δὲ ἐπέδειξεν ἐκδεδομένα ἑπτὰ „τάλαντα καὶ τετταράκοντα μνᾶς, χιλίας δὲ ὀφειλο„μένας ἐν Χεῤῥονήσῳ. ἐπέσκηψε δὲ, ἐάν τι πάθῃ, „τάλαντον μὲν ἐπιδοῦναι τῇ γυναικὶ, καὶ τὰ ἐν τῷ „δωματίῳ δοῦναι· τάλαντον δὲ τῇ θυγατρί. κατέλι„πε καὶ εἴκοσι μνᾶς τῇ γυναικὶ, καὶ τριάκοντα στα„τῆρας Κυζικηνούς. ταῦτα δὲ πράξας, καὶ οἴκοι „ἀντίγραφα καταλιπὼν, ᾤχετο στρατευσόμενος μετὰ „Θρασύλλου. ἀποθανόντος δὲ ἐκείνου ἐν Ἐφέσῳ, „Διογείτων τὴν μὲν θυγατέρα ἔκρυπτε τὸν θάνατον „τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τὰ γράμματα λαμβάνει, ἃ κατέλι„πε σεσημασμένα, φάσκων τὰ ναυτικὰ χρήματα „δεῖν ἐκ τούτων τῶν γραμματείων κομίσασθαι. ἐπεὶ „δὲ τῷ χρόνῳ ἐδήλωσε τὸν θάνατον αὐτοῖς, καὶ „ἐποίησαν τὰ νομιζόμενα, τὸν μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν „ἐν Πειραιεῖ διητῶντο· ἅπαντα γὰρ αὐτοῦ κατελέ„λειπτο τὰ ἐπιτήδεια. ἐκείνων δ' ὑπολιπόντων, τοὺς „μὲν παῖδας εἰς ἄστυ ἀναπέμπει, τὴν δὲ μητέρα „αὐτῶν ἐκδίδωσιν, ἐπιδοὺς πεντακισχιλίας δραχμὰς, „χιλίαις ἔλαττον ὧν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἔδωκεν. ὀγδόῳ δ' „ἔτει δοκιμασθέντος μετὰ ταῦτα τοῦ πρεσβυτέρου

„τοῖν μειρακίοιν, καλέσας αὐτοὺς εἶπε Διογείτων,
„ὅτι καταλίποι αὐτοῖς ὁ πατὴρ εἴκοσι μνᾶς ἀργυ-
„ρίου, καὶ τριάκοντα στατῆρας. Ἐγὼ οὖν πολλὰ
„τῶν ἐμαυτοῦ δεδαπάνηκα εἰς τὴν ὑμετέραν τρο-
„φήν· καὶ ἕως μὲν εἶχον, οὐδέν μοι διέφερε· νῦν δὲ
„καὶ αὐτὸς ἀπόρως διάκειμαι. σὺ οὖν, ἐπειδὴ δεδο-
„κίμασαι καὶ ἀνὴρ γεγένησαι, σκόπει αὐτὸς ἤδη,
„πόθεν ἕξεις τὰ ἐπιτήδεια. ταῦτ᾿ ἀκούσαντες, ἐκπε-
„πληγμένοι καὶ δακρύοντες ᾤχοντο πρὸς τὴν μητέ-
„ρα, καὶ παραλαβόντες ἐκείνην ἧκον πρὸς ἐμέ,
„οἰκτρῶς ὑπὸ τοῦ πάθους διακείμενοι, καὶ ἀθλίως
„ἐκπεπτωκότες, κλαίοντες, καὶ παρακαλοῦντές με
„μὴ περιϊδεῖν αὐτοὺς ἀποστερηθέντας τῶν πατρῴων,
„μηδ᾿ εἰς πτωχείαν καταστάντες, ὑβρισμένους ὑφ᾿
„ὧν ἥκιστα ἐχρῆν, ἀλλὰ βοηθῆσαι, καὶ τῆς ἀδελφῆς
„οὕνεκα καὶ σφῶν αὐτῶν. πολλὰ ἂν εἴη λέγειν, ὅσον
„πένθος ἐν τῇ ἐμῇ οἰκίᾳ ἦν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ
„τελευτῶσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτῶν ἠντιβόλει με καὶ ἱκέ-
„τευε συναγαγεῖν αὐτῆς τὸν πατέρα καὶ τοὺς φί-
„λους, εἰποῦσα, ὅτι, εἰ καὶ πρότερον μὴ εἴθισται
„λέγειν ἐν ἀνδράσι, τὸ μέγεθος αὐτὴν ἀναγκάσει
„τῶν συμφορῶν, περὶ τῶν σφετέρων κακῶν δηλῶσαι
„πάντα πρὸς ἡμᾶς. ἐλθὼν δ᾿ ἐγὼ ἠγανάκτουν μὲν
„πρὸς Ἡγήμονα τὸν ἔχοντα τὴν τούτου θυγατέρα,
„λόγους δ᾿ ἐποιούμην πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπιτηδείους·
„ἠξίουν δὲ τοῦτον εἰς ἔλεγχον ἰέναι περὶ τῶν πραγ-
„μάτων. Διογείτων δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἤθελε,
„τελευτῶν δὲ ὑπὸ τῶν φίλων ἠναγκάσθη. ἐπειδὴ δὲ
„συνήλθομεν, ἤρετο αὐτὸν ἡ γυνή, τίνα ποτὲ ψυχὴν

„ἔχων, ἀξιοῖ περὶ τῶν παίδων τοιαύτῃ γνώμῃ χρῆ-
„σθαι, ἀδελφὸς μὲν ὢν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, πατὴρ
„δ' ἐμὸς, θεῖος δὲ αὐτοῖς καὶ πάππος· καὶ, εἰ μη-
„δένα ἀνθρώπων ᾐσχύνου, τοὺς θεοὺς ἐχρῆν σε,
„φησὶ, δεδιέναι· ὃς ἔλαβες μὲν, ὅτ' ἐκεῖνος ἐξέπλει,
„πέντε τάλαντα παρακαταθήκην, καὶ περὶ τούτων ἐγὼ"
„θέλω, τοὺς παῖδας παραστησαμένη, καὶ τούτους
„καὶ τοὺς ὕστερον ἐμαυτῇ γενομένους, ὀμόσαι, ὅπου
„ἂν αὐτὸς λέγῃς. καίτοι οὐχ οὕτως ἐγώ εἰμι ἀθλία,
„οὐδ' οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι χρήματα, ὥστ'
„ἐπιορκήσασα κατὰ τῶν παίδων τῶν ἐμαυτῆς τὸν
„βίον καταλιπεῖν, ἀδίκως δὲ ἀφελέσθαι τὴν τοῦ
„πατρὸς οὐσίαν. ἔτι τοίνυν ἐξήλεγχεν αὐτὸν ἑπτὰ
„τάλαντα κεκομισμένον ναυτικὰ, καὶ τετρακισχιλίας
„δραχμὰς, καὶ τούτων τὰ γράμματα ἐπέδειξεν. ἐν
„γὰρ τῇ διοικίσει, ὅτ' ἐκ Κολυττοῦ διῳκίζετο εἰς
„τὴν Φαίδρου οἰκίαν, τοὺς παῖδας ἐπιτυχόντας
„ἐκβεβλημένῳ βιβλίῳ, ἐνεγκεῖν πρὸς ταύτην. ἀπέ-
„φηνε δ' αὐτὸν ἑκατὸν μνᾶς κεκομισμένον ἐγγύους
„ἐπὶ τόκῳ δεδανεισμένας, καὶ ἑτέρας δισχιλίας δρα-
„χμὰς, καὶ ἔπιπλα πολλοῦ ἄξια· φοιτᾷν δὲ καὶ σῖ-
„τον αὐτοῖς ἐκ Χεῤῥονήσου καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν.
„ἔπειτα σὺ ἐτόλμησας, ἔφη, εἰπεῖν, ἔχων τοσαῦτα
„χρήματα, ὡς δισχιλίας δραχμὰς ὁ τούτων πατὴρ
„κατέλιπε, καὶ τριάκοντα στατῆρας; ἃ παρ' ἐμοὶ
„καταλειφθέντα, ἐκείνου τελευτήσαντος, ἐγώ σοι
„ἔδωκα, καὶ ἐκβάλλειν τούτους ἠξίωκας θυγατρι-
„δοῦς ὄντας ἐκ τῆς οἰκίας τῆς αὐτῶν ἐν τριβωνίοις,
„ἀνυποδήτους, οὐ μετὰ ἀκολούθου, οὐ μετὰ στρω-

„μάτων, οὐ μετὰ ἱματίων, οὐ μετὰ τῶν ἐπίπλων, ἃ „ὁ πατὴρ αὐτοῖς κατέλιπεν, οὐδὲ μετὰ τῶν παρα„καταθηκῶν, ἃς ἐκεῖνος παρά σοι κατέθετο. καὶ „νῦν τοὺς μὲν ἐκ τῆς μητρυιᾶς τῆς ἐμῆς παιδεύεις „ἐν πολλοῖς χρήμασιν εὐδαίμονας ὄντας· καὶ ταῦτα „μὲν καλῶς ποιεῖς· τοὺς δ' ἐμοὺς ἀδικεῖς, οὓς ἀτί„μως ἐκ τῆς οἰκίας ἐκβαλὼν, ἀντὶ πλουσίων πτωχοὺς „ἀποδεῖξαι προθυμῇ. καὶ ἐπὶ τοιούτοις ἔργοις οὔτε „τοὺς θεοὺς φοβῇ, οὔτε ἐμὲ τὴν σὴν θυγατέρα τὴν „συνειδυῖαν αἰσχύνῃ, οὔτε τοῦ ἀδελφοῦ μέμνησαι, „ἀλλὰ πάντας ἡμᾶς περὶ ἐλάττονος ποιῇ χρημάτων. „τότε μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πολλῶν καὶ δει„νῶν ὑπὸ τῆς γυναικὸς ῥηθέντων, οὕτω διετέθημεν „πάντες οἱ παρόντες ὑπὸ τῶν τούτῳ πεπραγμένων, „καὶ τῶν λόγων τῶν ἐκείνης, ὁρῶντες μὲν τοὺς παῖ„δας οἷα ἦσαν πεπονθότες, ἀναμιμνησκόμενοι δὲ „τοῦ ἀποθανόντος, ὡς ἀνάξιον τῆς οὐσίας τὸν ἐπί„τροπον κατέλιπεν, ἐνθυμούμενοι δὲ, ὡς χαλεπὸν „ἐξευρεῖν, ὅτῳ χρὴ περὶ τῶν ἑαυτοῦ πιστεῦσαί τινα· „ὥστε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μηδένα τῶν παρόντων „δύνασθαι φθέγξασθαι, ἀλλὰ καὶ δακρύοντας μη„δὲν ἧττον τῶν πεπονθότων, ἀπιόντας οἴχεσθαι „σιωπῇ."

26. Ἵνα δὲ καὶ ὁ τῶν ἀποδείξεων χαρακτὴρ καταφανὴς γένηται, θήσω καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις λεγόμενα. τὰς μὲν οὖν ἰδίας πίστεις, ὡς οὐ πολλῶν ἔτι λόγων δεομένας, δι' αὐτῶν βεβαιοῦται τῶν μαρτύρων, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τοῦτο, εἰπών· „Πρῶτον μὲν οὖν „τούτων ἀνάβητέ μοι μάρτυρες." τὰ δὲ τοῦ ἀντι-

δίκου δίκαια διχῇ νείμας, ὡς τὰ μὲν ὁμολογήσαντος αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ εἰς τὰς τροφὰς τῶν ὀρφανῶν ἀνηλωκέναι σκηψαμένου, τὰ δὲ ἐξάρνου γενηθέντος εἰληφέναι, κἄπειτα ἐλεγχθέντος, ὑπὲρ ἀμφοτέρων ποιεῖται τὸν λόγον· τάς τε δαπάνας οὐχ ἃς ἐκεῖνος ἀπέφηνε γενέσθαι λέγων, καὶ περὶ τῶν ἀμφιβόλων τὰς πίστεις ἀποδιδούς·

27. „Ἀξιῶ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τῷ λογι„σμῷ προσέχειν τὸν νοῦν, ἵνα τοὺς μὲν νεανίσκους „διὰ τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν ἐλεήσητε, τοῦτον δ' „ἅπασι τοῖς πολίταις ἄξιον ὀργῆς ἡγήσησθε. εἰς „τοσαύτην γὰρ ὑποψίαν Διογείτων πάντας ἀνθρώ„πους εἰς ἀλλήλους καθίστησιν, ὥστε μηδὲ ζῶντας, „μηδὲ ἀποθνήσκοντας, μηδὲν μᾶλλον τοῖς οἰκειο„τάτοις, ἢ τοῖς ἐχθίστοις, πιστεύειν· ὃς ἐτόλμησε „τὰ μὲν ἔξαρνος γενέσθαι, τὰ δὲ τελευτῶν ὁμολογή„σας ἔχειν, εἰς δύο παῖδας καὶ ἀδελφὴν λῆμμα καὶ „ἀνάλωμα ἐν ὀκτὼ ἔτεσιν, ἑπτὰ τάλαντα ἀργυρίου, „καὶ ἑπτακισχιλίας δραχμὰς ἀποδεῖξαι· καὶ εἰς τοῦ„το ἦλθεν ἀναισχυντίας, ὥστε οὐκ ἔχων, ὅπου „στρέψειε τὰ χρήματα, εἰς ὄψον μὲν δυοῖν παιδίοιν „καὶ ἀδελφῇ πέντε ὀβολοὺς τῆς ἡμέρας ἐλογίζετο, „εἰς ὑποδήματα δὲ καὶ εἰς γναφεῖον [ἱμάτια,] καὶ „εἰς κουρεῖον, οὐκ ἦν αὐτῷ κατὰ μῆνα, οὐδὲ κατ' „ἐνιαυτὸν γεγραμμένα, συλλήβδην δὲ παντὸς τοῦ „χρόνου, πλεῖον, ἢ τάλαντον ἀργυρίου. εἰς δὲ τὸ „μνῆμα τοῦ πατρὸς οὐκ ἀναλώσας πέντε καὶ εἴκοσι „μνᾶς, ἐν πεντακισχιλίων δραχμῶν, τὸ μὲν ἥμισυ „αὐτῶν τίθησι τούτοις λελογίσθαι. εἰς Διονύσια

„τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, (οὐκ ἄτοπον γάρ μοι „δοκεῖ καὶ περὶ τούτου μνησθῆναι·) ἑκκαίδεκα „δραχμῶν ἀπέφαινεν ἐωνημένον ἀρνίον· καὶ τού- „των τὰς ὀκτὼ δραχμὰς ἐλογίζετο τοῖς παισίν· ἐφ' „ὧν ἡμεῖς οὐχ ἥκιστα ὠργίσθημεν. οὕτως, ὦ ἄνδρες, „ἐν ταῖς μεγάλαις ζημίαις ἐνίοτε οὐχ ἧττον τὰ μι- „κρὰ λυπεῖ τοὺς ἀδικουμένους. λίαν γὰρ φανερὰν „τὴν πονηρίαν τῶν ἀδικούντων ἐπιδείκνυσιν. εἰς „τοίνυν τὰς ἄλλας ἑορτὰς καὶ θυσίας ἐλογίσατο αὐ- „τοῖς πλέον, ἢ τετρακισχιλίας δραχμὰς, ἀνηλωμένας, „ἕτερά τε παμπληθῆ, ἃ πρὸς τὸ κεφάλαιον συνελο- „γίζετο· ὥσπερ διὰ τοῦτο ἐπίτροπος τῶν παίδων „καταλειφθεὶς, ἵνα γράμματα αὐτοῖς ἀντὶ τῶν χρη- „μάτων ἀποδείξειε, καὶ πενεστάτους ἀντὶ πλουσίων „ἀποφήνειε, καὶ ἵνα, εἰ μέν τις αὐτοῖς πατρικὸς „ἐχθρὸς ἦν, ἐκείνου μὲν ἐπιλάθωνται, τῷ δ', ἐπεὶ „τῶν πατρῴων εἰσὶν ἀπεστερημένοι, πολεμῶσι. καί- „τοι εἰ ἐβούλετο δίκαιος εἶναι περὶ τοὺς παῖδας, „ἐξῆν αὐτῷ κατὰ τοὺς νόμους, οἳ κεῖνται περὶ τῶν „ὀρφανῶν, καὶ τοῖς ἀδυνάτοις τῶν ἐπιτρόπων, καὶ „τοῖς δυναμένοις, μισθῶσαι τὸν οἶκον, ἀπηλλαγμέ- „νοις πολλῶν πραγμάτων, ἢ γῆν πριαμένοις, ἐκ τῶν „προσιόντων τοὺς παῖδας τρέφειν· καὶ ὁπότερον „τούτων ἐποίησεν, οὐδενὸς ἂν ἧττον Ἀθηναίων „πλούσιοι ἦσαν. νῦν δέ μοι δοκεῖ οὐδεπώποτε δια- „νοηθῆναι, ὡς φανερὰν καταστήσων τὴν οὐσίαν, „ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἕξων τὰ τούτων· ἡγούμενος δεῖν τὴν „αὑτοῦ πονηρίαν κληρονόμον εἶναι τῶν τοῦ τεθνεῶ- „τος χρημάτων. ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὦ δικα-

„σται· οὗτος γὰρ, συντριηραρχῶν Ἀλέξιδι τῷ Ἀρι-„στοδίκου, φάσκων δυοῖν δεούσας πεντήκοντα μνᾶς „ἐκείνῳ συμβαλέσθαι, τὸ ἥμισυ τούτων τοῖς ὀρφα-„νοῖς οὖσι λελόγισται, οὓς ἡ πόλις οὐ μόνον παῖδας „ὄντας ἀτελεῖς ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὰν δοκιμα-„σθῶσιν, ἐνιαυτὸν ἀφῆκεν ἁπασῶν τῶν λειτουργιῶν. „οὗτος δὲ, πάππος ὢν, παρὰ τοὺς νόμους, τῆς ἑαυ-„τοῦ τριηραρχίας παρὰ τῶν θυγατριδῶν τὸ ἥμισυ „πράττεται. καὶ ἀποπέμψας εἰς τὸν Ἀδρίαν ὁλκάδα „δυοῖν ταλάντοιν, ὅτε μὲν ἀπέστελλεν, ἔλεγε πρὸς „τὴν μητέρα αὐτῶν, ὅτι τῶν παίδων ὁ κίνδυνος εἴη· „ἐπεὶ δὲ ἐσώθη καὶ ἐδιπλασίασεν, αὐτοῦ τὴν ἐμπο-„ρίαν ἔφασκεν εἶναι. καίτοι εἰ μὲν τὰς ζημίας τού-„των ἀποδείξει, τὰ δὲ σωθέντα τῶν χρημάτων αὐ-„τὸς ἕξει, ὅπη δὲ μὴ ἀνήλωται τὰ χρήματα, οὐ χα-„λεπῶς εἰς τὸν λόγον ἐγγράψει, ῥᾳδίως ἐκ τῶν ἀλλο-„τρίων αὐτὸς πλουτήσει. καθ' ἕκαστον μὲν οὖν, ὦ „δικασταὶ, πολὺ ἂν εἴη ἔργον πρὸς ὑμᾶς λογίζεσθαι· „ἐπειδὴ δὲ μόλις παρ' αὐτοῦ παρέλαβον τὰ γράμ-„ματα, μάρτυρας ἔχων, ἠρώτων Ἀριστόδικον, τὸν „ἀδελφὸν τοῦ Ἀλέξιδος· αὐτὸς γὰρ ἐτύγχανε τετε-„λευτηκώς· εἰ ὁ λόγος αὐτῷ εἴη τῆς τριηραρχίας. ὁ „δὲ ἔφασκεν εἶναι. καὶ ἐλθόντες οἴκαδε, εὕρομεν „Διογείτονα τέτταρας καὶ εἴκοσι μνᾶς ἐκείνῳ συμ-„βεβλημένον εἰς τὴν τριηραρχίαν· οὗτος δὲ ἐπέδειξε „δυοῖν δεούσας πεντήκοντα μνᾶς ἀνηλωκέναι· ὥστε „τούτοις λελογίσθαι, ὅσονπερ ὅλον τὸ ἀνάλωμα „αὐτῷ γεγένηται. καίτοι τί αὐτὸν οἴεσθε πεποιηκέ-„ναι περὶ ὧν αὐτῷ οὐδεὶς σύνοιδεν, ἀλλ' αὐτὸς μό-

„νος διεχείριζεν, ὅς ἃ δι᾽ ἑτέρων ἐπράχθη, καὶ οὐ „χαλεπὸν ἦν περὶ τούτων πυθέσθαι, ἐτόλμησε ψευ„σάμενος, τέτταρσι καὶ εἴκοσι μναῖς τοὺς αὑτοῦ „θυγατριδοῦς ζημιῶσαι; καί μοι ἀνάβητε τούτων „μάρτυρες.“ — Μάρτυρες. — „Τῶν μὲν μαρτύρων „ἀκηκόατε, ὦ δικασταί. ἐγὼ δ᾽ ὅσα τελευτῶν ὁμολόγη„σεν αὐτὸς ἔχειν χρήματα, ἑπτὰ τάλαντα καὶ τετταρά„κοντα μνᾶς, ἐκ τούτων αὐτῶν λογιοῦμαι, πρόσο„δον μὲν οὐδεμίαν ἀποφαίνων, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρ„χόντων ἀναλίσκων· καὶ θήσω, ὅσον οὐδεὶς πώπο„τε ἐν τῇ πόλει, εἰς δύο παῖδας, καὶ ἀδελφήν, καὶ „παιδαγωγόν, καὶ θεράπαιναν, χιλίας δραχμὰς ἑκά„στου ἐνιαυτοῦ, μικρῷ ἔλαττον, ἢ τρεῖς δραχμὰς „τῆς ἡμέρας. ἐν ὀκτὼ ἔτεσιν αὗται γίνονται ὀκτα„κισχίλιαι δραχμαί· καὶ ἀποδείκνυνται ἓξ τάλαντα „περιόντα τῶν ἑπτὰ ταλάντων, καὶ εἴκοσι μναῖ. οὐ „γαρ ἂν δύναιτο ἀποδεῖξαι οὔθ᾽ ὑπὸ τῶν λῃστῶν „ἀπολωλεκώς, οὔτε ζημίαν εἰληφώς, οὔτε χρήσταις „ἀποδεδωκώς.“ . . .

28. Ἐν μὲν δὴ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς λόγοις μαλακώτερος, ὥσπερ ἔφην. βούλεται μὲν γὰρ ὑψηλότερος εἶναι, καὶ μεγαλοπρεπέστερος, καὶ τῶν γε καθ᾽ ἑαυτόν, ἢ πρότερον, ῥητόρων ἀκμασάντων οὐδενὸς ἂν δόξειεν εἶναι καταδεέστερος· οὐ διεγείρει δὲ τὸν ἀκροατήν, ὥσπερ Ἰσοκράτης, ἢ Δημοσθένης. θήσω δὲ καὶ τούτων παράδειγμα.

29. Ἔστι δή τις αὐτῷ πανηγυρικὸς λόγος, ἐν ᾧ πείθει τοὺς Ἕλληνας, ἀγομένης Ὀλυμπιάσι τῆς πανηγύρεως, ἐκβάλλειν Διονύσιον τὸν τύραννον τῆς

ἀρχῆς, καὶ Σικελίαν ἐλευθερῶσαι, ἄρξασθαί τε τῆς ἔχθρας αὐτίκα μάλα, διαρπάσαντας τὴν τοῦ τυράννου σκηνὴν χρυσῷ τε καὶ πορφύρᾳ καὶ ἄλλῳ πλούτῳ πολλῷ κεκοσμημένην. ἔπεμψε γὰρ θεωροὺς εἰς τὴν πανήγυριν ὁ Διονύσιος, ἄγοντας θυσίαν τῷ θεῷ· μεγαλοπρεπής τε καταγωγὴ τῶν θεωρῶν ἐγίνετο ἐν τῷ τεμένει καὶ πολυτελής. ἵνα θαυμασθείη μᾶλλον ὁ τύραννος ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος. ταύτην λαβὼν τὴν ὑπόθεσιν, τοιαύτην πεποίηται τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου·

30. „Ἄλλων τε πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων ἕνεκα, „ὦ ἄνδρες, ἄξιον Ἡρακλέους μεμνῆσθαι, καὶ ὅτι „τόνδε τὸν ἀγῶνα πρῶτος συνήγειρε δι᾽ εὔνοιαν τῆς „Ἑλλάδος. ἐν μὲν γὰρ τῷ τέως χρόνῳ ἀλλοτρίως αἱ „πόλεις πρὸς ἀλλήλας διέκειντο· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος „τοὺς τυράννους ἔπαυσε, καὶ τοὺς ὑβρίζοντας ἐκώ„λυσεν, ἀγῶνα μὲν σωμάτων ἐποίησε, φιλοτιμίαν δὲ „πλούτῳ, γνώμης δ᾽ ἐπίδειξιν ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς „Ἑλλάδος· ἵνα τούτων ἁπάντων ἕνεκα εἰς τὸ αὐτὸ „συνέλθωμεν, τὰ μὲν ὀψόμενοι, τὰ δὲ ἀκουσόμενοι. „ἡγήσατο γὰρ τὸν ἐνθάδε σύλλογον ἀρχὴν γενέσθαι „τοῖς Ἕλλησι τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλίας. ἐκεῖνος μὲν „οὖν ταῦθ᾽ ὑφηγήσατο. ἐγὼ δὲ ἥκω οὐ μικρολογη„σόμενος, οὐδὲ περὶ τῶν ὀνομάτων μαχούμενος „ἡγοῦμαι γὰρ ταῦτα, ἔργα μὲν εἶναι σοφιστῶν λίαν „ἀχρήστων καὶ σφόδρα βίου δεομένων· ἀνδρὸς δ᾽ „ἀγαθοῦ καὶ πολίτου πολλοῦ ἀξίου, περὶ τῶν με„γίστων συμβουλεύειν· ὁρῶν οὕτως αἰσχρῶς διακει„μένην τὴν Ἑλλάδα, καὶ πολλὰ μὲν αὐτῆς ὄντα ὑπὸ

„τῷ βαρβάρῳ. πολλὰς δὲ πόλεις ὑπὸ τυράννων ἀνα-„στάτους γεγενημένας. καὶ ταῦτα εἰ μὲν δι' ἀσθέ-„νειαν ἐπάσχομεν, στέργειν ἂν ἦν ἀνάγκη τὴν τύ-„χην· ἐπειδὴ δὲ διὰ στάσιν καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους „φιλονεικίαν, πῶς οὐκ ἄξιον, τῶν μὲν παύσασθαι, „τὰ δὲ κωλῦσαι, εἰδότας, ὅτι φιλονεικεῖν μὲν ἐστὶν „εὖ πραττόντων, γνῶναι δὲ τὰ βέλτιστα τῶν αὐτῶν; „ὁρῶμεν γὰρ τοὺς κινδύνους, καὶ μεγάλους, καὶ „πανταχόθεν περιεστηκότας. ἐπίστασθε δὲ, ὅτι ἡ „μὲν ἀρχὴ τῶν κρατούντων τῆς θαλάσσης, τῶν δὲ „χρημάτων βασιλεὺς ταμίας· τὰ δὲ τῶν Ἑλλήνων „σώματα τῶν δαπανᾶσθαι δυναμένων· ναῦς δὲ „πολλὰς αὐτὸς κέκτηται, πολλὰς δ' ὁ τύραννος τῆς „Σικελίας. ὥστε ἄξιον, τὸν μὲν πρὸς ἀλλήλους πό-„λεμον καταθέσθαι, τῇ δ' αὐτῇ γνώμῃ χρωμένους „τῆς σωτηρίας ἀντέχεσθαι· καὶ περὶ μὲν τῶν παρε-„ληλυθότων αἰσχύνεσθαι, περὶ δὲ τῶν μελλόντων „δεδιέναι, καὶ τοὺς προγόνους μιμεῖσθαι, „οἳ τοὺς μὲν βαρβάρους ἐποίησαν, τῆς ἀλλοτρίας „ἐπιθυμοῦντας, τῆς σφετέρας αὐτῶν ἐστερῆσθαι· „τοὺς δὲ τυράννους ἐξελάσαντες, κοινὴν ἅπασι τὴν „ἐλευθερίαν κατέστησαν. θαυμάζω δὲ Λακεδαιμο-„νίους πάντων μάλιστα, τίνι ποτὲ γνώμῃ χρώμενοι, „καιομένην τὴν Ἑλλάδα περιορῶσιν, ἡγεμόνες ὄντες „τῶν Ἑλλήνων, οὐκ ἀδίκως, καὶ διὰ τὴν ἔμφυτον „ἀρετὴν, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιστήμην· „μόνοι δὲ οἰκοῦντες ἀπόρθητοι, καὶ ἀτείχιστοι, καὶ „ἀστασίαστοι, καὶ ἀήττητοι, καὶ τρόποις ἀεὶ τοῖς „αὐτοῖς χρώμενοι· ὧν ἕνεκα ἐλπὶς ἀθάνατον τὴν

„ἐλευθερίαν αὐτοὺς κεκτῆσθαι, καὶ ἐν τοῖς παρειλη-„λυθόσι κινδύνοις σωτῆρας γενομένους τῆς Ἑλλάδος, „περὶ τῶν μελλόντων προορᾶσθαι. οὐ τοίνυν ὁ „ἐπιὼν καιρὸς τοῦ παρόντος βελτίων· οὐ γὰρ ἀλ-„λοτρίας δεῖ τὰς τῶν ἀπολωλότων συμφορὰς νομί-„ζειν, ἀλλ' οἰκείας· οὐδ' ἀναμεῖναι, ἕως ἂν ἐπ' „αὐτοὺς ἡμᾶς αἱ δυνάμεις ἀμφοτέρων ἔλθωσιν, ἀλλ' „ἕως ἔτι ἔξεστι, τὴν τούτων ὕβριν κωλῦσαι. τίς γὰρ „οὐκ ἂν ἐνορῶν ἐν τῷ πρὸς ἀλλήλους πολέμῳ μεγά-„λους αὐτοὺς γεγενημένους; ὧν οὐ μόνον αἰσχρῶν „ὄντων, ἀλλὰ καὶ δεινῶν, τοῖς μὲν μεγάλα ἐξημαρ-„τηκόσιν ἐξουσία γεγένηται τῶν πεπραγμένων, τοῖς „δὲ Ἕλλησιν οὐδεμία αὐτῶν τιμωρία."

31. Ἑνὸς ἔτι παράδειγμα θήσω λόγου συμβου-λευτικοῦ, ἵνα καὶ τούτου τοῦ γένους τοῦ λόγου ὁ χαρακτὴρ γένηται σαφής.

32. Ὑπόθεσιν δὲ περιείληφε, περὶ τοῦ μὴ κα-ταλῦσαι τὴν πάτριον πολιτείαν Ἀθήνησι. τοῦ γὰρ δήμου κατελθόντος ἐκ Πειραιῶς, καὶ ψηφισαμένου διαλύσασθαι πρὸς τοὺς ἐν ἄστει, καὶ μηδενὸς τῶν γεγενημένων μνησικακεῖν, δέους δὲ ὄντος, μὴ πάλιν τὸ πλῆθος εἰς τοὺς εὐπόρους ὑβρίζῃ τὴν ἀρχαίαν ἐξουσίαν κεκομισμένον, καὶ πολλῶν ὑπὲρ τούτου γινομένων λόγων, Φορμίσιός τις τῶν συγκατελθόν-των μετὰ τοῦ δήμου, γνώμην εἰσηγήσατο, τοὺς μὲν φεύγοντας κατιέναι, τὴν δὲ πολιτείαν μὴ πᾶ-σιν, ἀλλὰ τοῖς τὴν γῆν ἔχουσι παραδοῦναι, βου-λομένων ταῦτα γενέσθαι καὶ Λακεδαιμονίων. ἔμελ-λον δέ, τοῦ ψηφίσματος τούτου κυρωθέντος, πεν-

τακισχίλιοι σχεδὸν Ἀθηναίων ἀπελαθήσεσθαι τῶν κοινῶν. ἵνα δὴ μὴ τοῦτο γένοιτο, γράφει τὸν λόγον τόνδε ὁ Λυσίας τῶν ἐπισήμων τινὶ καὶ πολιτευομένων. εἰ μὲν οὖν ἐῤῥήθη τότε, ἄδηλον· σύγκειται γοῦν ὡς πρὸς ἀγῶνα ἐπιτηδείως. ἔστι δὲ ὅδε·

33. „Ὅτε ἐνομίζομεν, ὦ Ἀθηναῖοι, τὰς γεγενημένας συμφορὰς ἱκανὰ μνημεῖα τῇ πόλει καταλελεῖφθαι, ὥστε μηδ' ἂν τοὺς ἐπιγινομένους ἑτέρας πολιτείας ἐπιθυμεῖν, τότε δὴ οὗτοι τοὺς κακῶς πεπονθότας, καὶ ἀμφοτέρων πεπειραμένους, ἐξαπατῆσαι ζητοῦσι τοῖς αὐτοῖς ψηφίσμασιν, οἷσπερ καὶ πρότερον. διὸ δὴ καὶ τούτων μὲν οὐ θαυμάζω, ὑμῶν δὲ τῶν ἀκροωμένων, ὅτι πάντων εἰσὶν ἐπιλησμονέστατοι, ἢ πάσχειν ἑτοιμότατοι κακῶς ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν, οἳ τῇ μὲν τύχῃ τῶν ἐκ Πειραιῶς πραγμάτων μετέσχον, τῇ δὲ γνώμῃ τῶν ἐξ ἄστεος. καίτοι τί ἔδει φεύγοντας κατελθεῖν, εἰ χειροτονοῦντες ὑμᾶς αὐτοὺς καταδουλώσεσθε; ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ἀθηναῖοι, οὔτε ἡλικίᾳ, οὔτε γένει, ἀπελαυνόμενος, ἀλλ' ἀμφότερα τῶν ἀντιλεγόντων πρότερος ὤν, ἡγοῦμαι, ταύτην μόνην σωτηρίαν εἶναι τῇ πόλει, ἅπασιν Ἀθηναίοις τῆς πολιτείας μετεῖναι· ἐπεὶ ὅτε καὶ τὰ τείχη, καὶ τὰς ναῦς, καὶ τὰ χρήματα, καὶ συμμάχους ἐκτησάμεθα, οὐχ ὅπως ἵνα Ἀθηναίων τινὰ ποιήσωμεν, διενοούμεθα, ἀλλὰ καὶ Εὐβοεῦσιν ἐπιγαμίαν ἐποιούμεθα· νῦν δὲ καὶ τοὺς ὑπάρχοντας πολίταις ἀπελοῦμεν; οὐκ, ἂν ἔμοιγε πειθώμεθα. οὐδὲ μετὰ τῶν τειχῶν καὶ

„ταῦτα ἡμῶν αὐτῶν περιαιρησόμεθα, ὁπλίτας πολ-
„λοὺς καὶ ἱππέας καὶ τοξότας· ὧν ὑμεῖς ἀντεχόμε-
„νοι, βεβαίως δημοκρατήσεσθε, τῶν δὲ ἐχθρῶν
„πλέον ἐπικρατήσετε, ὠφελιμώτεροι δὲ τοῖς συμ-
„μάχοις ἔσεσθε. ἐπίστασθε γὰρ ταῖς ἐφ' ἡμῶν ὀλι-
„γαρχίαις γεγενημέναις, καὶ οὐ τοὺς γῆν κεκτημέ-
„νους ἔχοντας τὴν πόλιν ἀλλὰ καὶ πολλοὺς μὲν
„αὐτῶν ἀποθανόντας, πολλοὺς δ' ἐκ τῆς πόλεως
„ἐκπεσόντας· οὓς ὁ δῆμος καταγαγὼν, ὑμῖν μὲν
„τὴν ὑμετέραν ἀπέδωκεν, αὐτὸς δὲ ταύτης οὐκ ἐτόλ-
„μησε μετασχεῖν. ὥστε, ἂν ἔμοιγε πείθησθε οὐ
„τοὺς εὐεργέτας, καθὸ δύνασθε, τῆς πατρίδος ἀπο-
„στερήσετε, οὐδὲ τοὺς λόγους πιστοτέρους τῶν ἔρ-
„γων, οὐδὲ τὰ μέλλοντα τῶν γεγενημένων νομι-
„εῖτε· ἄλλως τε καὶ μεμνημένοι τῶν περὶ τῆς ὀλι-
„γαρχίας μαχομένων, οἳ τῷ μὲν λόγῳ τῷ δήμῳ πο-
„λεμοῦσι, τῷ δὲ ἔργῳ τῶν ὑμετέρων ἐπιθυμοῦσιν·
„ἅπερ κτήσονται, ὅταν ὑμᾶς ἐρήμους συμμάχων
„λάβωσιν. εἶτα τοῖς τῶν ἡμῖν ὑπαρχόντων ἐρῶσι,
„τίς ἔσται σωτηρία τῇ πόλει, εἰ μὴ ποιήσομεν, ἃ
„Λακεδαιμόνιοι κελεύουσιν. ἐγὼ δὲ τούτους εἰπεῖν
„ἀξιῶ, τί τῷ πλήθει περιγενήσεται, εἰ ποιήσαιμεν,
„ἃ ἐκεῖνοι προστάττουσιν; εἰ δὲ μὴ, πολὺ κάλλιον
„μαχομένους ἀποθνήσκειν, ἢ φανερῶς ἡμῶν αὐτῶν
„θάνατον καταψηφίσασθαι. ἡγοῦμαι γὰρ, ἐὰν
„μὴ πείθω, ἀμφοτέροις κοινὸν εἶναι κίνδυνον· ὁρῶ
„δὲ Ἀργείους καὶ Μαντινέας τὴν αὐτὴν ἔχοντας
„γνώμην, τὴν αὐτῶν οἰκοῦντας, τοὺς μὲν ὁμόρους
„ὄντας Λακεδαιμονίοις, τοὺς δὲ ἐγγὺς οἰκοῦντας,

„καὶ τοὺς μὲν οὐδὲν ἡμῶν πλείους, τοὺς δὲ οὐδὲ „τρισχιλίους ὄντας. ἴσασι γὰρ, ὅτι, κἂν πολλάκις „εἰς τὴν τούτων ἐμβάλωσι, πολλάκις αὐτοῖς ἀπαν-„τήσονται, ὅπλα λαβόντες· ὥστε οὐ καλὸς ὁ κίν-„δυνος αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι, ἐὰν μὲν νικήσωσι, τού-„τους καταδουλώσεσθαί γε, ἐὰν δὲ ἡττηθῶσι, σφᾶς „αὐτοὺς τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἀποστερῆσαι· „ὅσῳ δ' ἂν ἄμεινον πράττωσι, τοσούτῳ ἐπιθυμοῦ-„σι κινδυνεύειν. εἴχομεν δὲ, ὦ ἄνδρες, καὶ ἡμεῖς „ταύτην τὴν γνώμην, ὅτε τῶν Ἑλλήνων ἤρχομεν, „καὶ ἐδοκοῦμεν καλῶς βουλεύεσθαι, περιορῶντες „μὲν τὴν χώραν τεμνομένην, οὐ νομίζοντες δὲ χρῆ-„ναι περὶ αὐτῆς διαμάχεσθαι. ἄξιον γὰρ ἦν, ὀλί-„γων ἀμελοῦντας, πολλῶν ἀγαθῶν φείσασθαι. νῦν „δὲ, ἐπεὶ ἐκείνων μὲν ἁπάντων μάχῃ ἐστερήμεθα, „ἡ δὲ πατρὶς ἡμῶν λέλειπται, ἴσμεν, ὅτι ὁ κίνδυ-„νος οὗτος μόνος ἔχει τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας. „ἀλλὰ γὰρ χρὴ ἀναμνησθέντας, ὅτι ἤδη καὶ ἑτέροις „ἀδικουμένοις βοηθήσαντες, ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ πολλὰ „τρόπαια τῶν πολεμίων ἐστήσαμεν, ἄνδρας ἀγα-„θοὺς περὶ τῆς πατρίδος καὶ ἡμῶν αὐτῶν γίνεσθαι, „πιστεύοντας μὲν τοῖς θεοῖς, καὶ ἐλπίζοντας ἐπὶ „τὸ δίκαιον μετὰ τῶν ἀδικουμένων ἔσεσθαι. δεινὸν „γὰρ ἂν εἴη, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτε μὲν ἐφεύγο-„μεν, ἐμαχόμεθα Λακεδαιμονίοις, ἵνα κατέλθω-„μεν κατελθόντες δὲ φευξόμεθα, ἵνα μὴ μαχώ-„μεθα. οὐκοῦν αἰσχρὸν. εἰ εἰς τοῦτο κακίας „ἥξομεν, ὥστε οἱ μὲν πρόγονοι καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν „ἄλλων ἐλευθερίας Ἑλλήνων διεκινδύνευον, ὑμεῖς

„δὲ οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας αὐτῶν τολμᾶτε πο-
„λεμεῖν;"

34. Ἀλλ' ἅλις ἤδη παραδειγμάτων, ἵνα καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ῥητόρων τὸν αὐτὸν διαλεχθῶμεν τρόπον. ἕπεται δὲ τῷ ῥήτορι τούτῳ κατὰ τὴν τάξιν τῶν χρόνων Ἰσοκράτης. περὶ δὴ τούτου λεκτέον ἐφεξῆς, ἑτέραν ἀρχὴν λαβοῦσιν.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ.

Ἰσοκράτης ὁ Ἀθηναῖος ἐγεννήθη μὲν ἐπὶ τῆς ὀγδοηκοστῆς καὶ ἕκτης Ὀλυμπιάδος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Λυσιμάχου, πέμπτῳ πρότερον ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, δυσὶ καὶ εἴκοσιν ἔτεσι νεώτερος Λυσίου, πατρὸς δ' ἦν Θεωδώρου, τινὸς τῶν μετρίων πολιτῶν, θεράποντας αὐλοποιοὺς κεκτημένου, καὶ τὸν βίον ἀπὸ ταύτης ἔχοντος τῆς ἐργασίας. ἀγωγῆς δὲ τυχὼν εὐσχήμονος, καὶ παιδευθεὶς οὐδενὸς Ἀθηναίων χεῖρον, ἐπειδὴ τάχιστα ἀνὴρ ἐγένετο, φιλοσοφίας ἐπεθύμησε. γενόμενος δ' ἀκουστὴς Προδίκου τε τοῦ Κείου, καὶ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου, καὶ Τισίου τοῦ Συρακουσίου, τῶν τότε μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐχόντων ἐπὶ σοφίᾳ· ὡς δέ τινες ἱστοροῦσι, καὶ Θηραμένους τοῦ ῥήτορος, ὃν οἱ τριάκοντα ἀπέκτειναν, δημοτικὸν εἶναι δοκοῦντα· σπουδὴν μὲν ἐποιεῖτο πράττειν τε καὶ λέγειν τὰ πολιτικά. ὡς δὲ ἡ φύσις ἠναντιοῦτο, τὰ πρῶτα καὶ κυριώτατα τοῦ ῥήτορος ἀφελομένη, τόλμαν τε καὶ φωνῆς μέγεθος, ὧν χωρὶς οὐχ οἷόν τ' ἦν ἐν ὄχλῳ λέγειν, ταύτης μὲν ἀπέστη τῆς προαιρέσεως.

ἐπιθυμῶν δὲ δόξης, καὶ τοῦ πρωτεῦσαι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ σοφίᾳ, καθάπερ αὐτὸς εἴρηκεν, ἐπὶ τὸ γράφειν, ἃ διανοηθείη, κατέφυγεν· οὐ περὶ μικρῶν τὴν προαίρεσιν ποιούμενος, οὐδὲ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οὐδὲ ὑπὲρ ὧν ἄλλοι τινὲς τῶν τότε σοφιστῶν· περὶ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ βασιλικῶν πραγμάτων, ἐξ ὧν ὑπελάμβανε τάς τε πόλεις ἄμεινον οἰκήσεσθαι, καὶ τοὺς ἰδιώτας ἐπίδοσιν ἕξειν πρὸς ἀρετήν. ταῦτα γὰρ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ λόγῳ περὶ αὐτοῦ γράφει. πεφυρμένην δὲ παραλαβὼν τὴν ἄσκησιν τῶν λόγων ὑπὸ τῶν περὶ Γοργίαν καὶ Πρωταγόραν σοφιστῶν, πρῶτος ἐχώρησεν ἀπὸ τῶν ἐριστικῶν τε καὶ φυσικῶν ἐπὶ τοὺς πολιτικούς, καὶ περὶ ταύτην σπουδάζων τὴν ἐπιστήμην διετέλεσεν· ἐξ ἧς, ὥς φησιν αὐτός, τὸ βουλεύεσθαι καὶ λέγειν καὶ πράττειν τὰ συμφέροντα παραγίνεται τοῖς μαθοῦσιν. ἐπιφανέστατος δὲ γενόμενος τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκμασάντων χρόνον, καὶ τοὺς κρατίστους τῶν Ἀθήνησί τε καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι νέων παιδεύσας· ὧν οἱ μὲν ἐν τοῖς δικανικοῖς ἐγένοντο ἄριστοι λόγοις, οἱ δ᾽ ἐν τῷ πολιτεύεσθαι καὶ τὰ κοινὰ πράττειν διήνεγκαν, καὶ ἄλλοι δὲ τὰς κοινὰς τῶν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πράξεις ἀνέγραψαν· καὶ τῆς Ἀθηναίων πόλεως εἰκόνα ποιήσας τὴν ἑαυτοῦ σχολήν, κατὰ τὰς ἀποικίας τῶν λόγων, πλοῦτον, ὅσον οὐδεὶς τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας χρηματισαμένων, περιποιησάμενος, ἐτελεύτα τὸν βίον ἐπὶ Χαιρωνίδου ἄρχοντος, ὀλίγαις ἡμέραις ὕστερον τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, δυοῖν δέοντα βεβιωκὼς ἑκα-

τὸν ἔτη, γνώμῃ χρησάμενος, ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς τῆς πόλεως συγκαταλῦσαι τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀδήλου ἔτι ὄντος, πῶς χρήσεται τῇ τύχῃ Φίλιππος παραλαβὼν τὴν τῶν Ἑλλήνων ἀρχήν. τὰ μὲν οὖν ἱστορούμενα περὶ αὐτοῦ, κεφαλαιωδῶς ταῦτ' ἐστίν.

2. Ἡ δὲ λέξις, ᾗ κέχρηται, τοιοῦτόν τινα χαρακτῆρα ἔχει. καθαρὰ μέν ἐστιν οὐχ ἧττον τῆς Λυσίου, καὶ οὐδὲν εἰκῇ τιθεῖσα ὄνομα· τήν τε διάλεκτον ἀκριβοῦσα ἐν τοῖς πάνυ τὴν κοινὴν καὶ συνηθεστάτην· καὶ γὰρ αὕτη πέφευγεν ἀπηρχαιωμένων καὶ σημειωδῶν ὀνομάτων τὴν ἀπειροκαλίαν. [κατὰ δὲ τὴν τροπικὴν φράσιν ὀλίγον τι διαλλάττει τῆς Λυσίου] καὶ κέκραται συμμέτρως· τό τε σαφὲς ἐκείνῃ παραπλήσιον ἔχει, καὶ τὸ ἐναργές. ἠθική τ' ἐστὶ καὶ πιθανή. καὶ στρογγύλη δ' οὐκ ἔστιν, ὥσπερ ἐκείνη, καὶ συγκεκροτημένη, καὶ πρὸς ἀγῶνας δικανικοὺς εὔθετος· ὑπτία δέ ἐστι μᾶλλον καὶ κεχυμένη πλουσίως. οὐ δὲ δὴ σύντομος οὕτως, ἀλλὰ καὶ κατασκελὴς καὶ βραδυτέρα τοῦ μετρίου· δι' ἣν δ' αἰτίαν τοῦτο πάσχει, μετὰ μικρὸν ἐρῶ. οὐδὲ τὴν σύνθεσιν ἐπιδείκνυται τὴν φυσικὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἐναγώνιον, ὥσπερ ἡ Λυσίου, ἀλλὰ πεποιημένην μᾶλλον εἰς σεμνότητα πομπικὴν καὶ ποικίλην, καὶ πῇ μὲν εὐπρεπεστέραν ἐκείνης, πῇ δὲ περιεργοτέραν. ὁ γὰρ ἀνὴρ οὗτος τὴν εὐέπειαν ἐκ παντὸς διώκει, καὶ τοῦ γλαφυρῶς λέγειν στοχάζεται μᾶλλον, ἢ τοῦ ἀφελῶς, τῶν τε γὰρ φωνηέντων τὰς παραλλήλους θέσεις, ὡς λυούσας τὰς ἁρμονίας τῶν ἤχων, καὶ τὴν λειότητα τῶν φθόγγων

λυμαινομένας, παραιτεῖται· περιόδῳ τε καὶ κύκλῳ περιλαμβάνειν τὰ νοήματα πειρᾶται ῥυθμοειδεῖ πάνυ, καὶ οὐ πολὺ ἀπέχοντι τοῦ ποιητικοῦ μέτρου· ἀναγνώσεώς τε μᾶλλον οἰκειότερός ἐστιν, ἢ ῥήσεως· τοιγάρτοι τὰς μὲν ἐπιδείξεις τὰς ἐν ταῖς πανηγύρεσι, καὶ τὴν ἐκ χειρὸς θεωρίαν φέρουσιν αὐτοῦ οἱ λόγοι· τοὺς δ' ἐκ ἐκκλησίαις καὶ δικαστηρίοις ἀγῶνας οὐχ ὑπομένουσι. τούτου δ' αἴτιον, ὅτι πολὺ τὸ παθητικὸν ἐν ἐκείνοις εἶναι δεῖ· τοῦτο δὲ ἥκιστα δέχεται περίοδος. αἵ τε παρομοιώσεις καὶ παρισώσεις καὶ τὰ ἀντίθετα, καὶ πᾶς ὁ τῶν τοιούτων σχημάτων κόσμος, πολύς ἐστι παρ' αὐτῷ, καὶ λυπεῖ πολλάκις τὴν ἄλλην κατασκευήν, προσιστάμενος ταῖς ἀκοαῖς.

3. Καθόλου δὲ τριῶν ὄντων, ὥς φησι Θεόφραστος, ἐξ ὧν γίνεται τὸ μέγα καὶ σεμνὸν καὶ περιττὸν ἐν λέξει, τῆς τ' ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων, καὶ τῆς ἐκ τούτων ἁρμονίας, καὶ τῶν περιλαμβανόντων αὐτὰ σχημάτων, ἐκλέγει μὲν εὖ πάνυ, καὶ τὰ κράτιστα ὀνόματα τίθησιν· ἁρμόττει δ' αὐτὰ περιέργως, τὴν εὐφωνίαν ἐντείνων μουσικήν· σχηματίζει τε φορτικῶς, καὶ τὰ πολλὰ γίνεται ψυχρός, ἢ τῷ πόῤῥωθεν λαμβάνειν, ἢ τῷ μὴ πρέποντα εἶναι τὰ σχήματα τοῖς πράγμασιν, [ἢ] διὰ τὸ μὴ κρατεῖν τοῦ μετρίου. ταῦτα μέντοι καὶ μακροτέραν αὐτῷ ποιεῖ τὴν λέξιν πολλάκις· λέγω δὲ τό τ' εἰς περιόδους ἐναρμόττειν ἅπαντα τὰ νοήματα, καὶ τὸ τοῖς αὐτοῖς τύποις τῶν σχημάτων τὰς περιόδους περιλαμβάνειν, καὶ τὸ διώκειν ἐκ παντὸς τὴν εὐ-

ῥυθμίαν· οὐ γὰρ ἅπαντα δέχεται οὔτε μῆκος τὸ αὐτὸ, οὔτε σχῆμα τὸ παραπλήσιον, οὔτε ῥυθμὸν τὸν ἴσον. ὥστ' ἀνάγκη παραπληρώμασι λέξεων οὐδὲν ὠφελουσῶν χρῆσθαι, καὶ ἀπομηκύνειν πέρα τοῦ χρησίμου τὸν λόγον. λέγω δ' οὐχ ὡς διὰ παντὸς αὐτοῦ ταῦτα ποιοῦντος· οὐχ οὕτω μαίνομαι· καὶ γὰρ συντίθησί ποτε ἀφελῶς τὰ ὀνόματα, καὶ λύει τὴν περίοδον εὐγενῶς, καὶ τὰ περίεργα σχήματα καὶ φορτικὰ φεύγει, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς τε καὶ δικανικοῖς λόγοις· ἀλλ' ὡς ἐπὶ πολὺ τῷ ῥυθμῷ δουλεύοντος, καὶ τῷ κύκλῳ τῆς περιόδου, καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀπαγγελίας ἐν τῷ περιττῷ τιθεμένου, κοινότερον εἴρηκα περὶ αὐτοῦ. κατὰ δὴ ταῦτα φημὶ τὴν Ἰσοκράτους λέξιν λείπεσθαι τῆς Λυσίου, καὶ ἔτι κατὰ τὴν χάριν. καίτοιγε ἀνθηρός ἐστιν, εἰ καί τις ἄλλος, καὶ ἐπαγωγὸς ἡδονῇ τῶν ἀκροωμένων Ἰσοκράτης· ἀλλ' οὐκ ἔχει τὴν αὐτὴν χάριν ἐκείνῳ. τοσοῦτον δ' αὐτοῦ λείπεται κατὰ ταύτην τὴν ἀρετὴν, ὅσον τῶν φύσει καλῶν σωμάτων τὰ συνερανιζόμενα κόσμοις ἐπιθέτοις. πέφυκε γὰρ ἡ Λυσίου λέξις ἔχειν τὸ χάριεν· ἡ δ' Ἰσοκράτους βούλεται. ταύταις μὲν δὴ ταῖς ἀρεταῖς ὑστερεῖ Λυσίου, κατὰ γοῦν τὴν ἐμὴν γνώμην· προτερεῖ δέ γε ἐν ταῖς μελλούσαις λέγεσθαι. ὑψηλότερός ἐστιν ἐκείνου κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ μεγαλοπρεπέστερος μακρῷ, καὶ ἀξιωματικώτερος. θαυμαστὸν γὰρ δὴ καὶ μέγα τὸ τῆς Ἰσοκράτους κατασκευῆς ὕψος, ἡρωϊκῆς μᾶλλον, ἢ ἀνθρωπίνης, φύσεως οἰκεῖον. δοκεῖ δή μοι μὴ ἄπο σκοποῦ τις

ἂν εἰκάσαι τὴν μὲν Ἰσοκράτους ῥητορικὴν τῇ Πολυκλείτου τε καὶ Φειδίου τέχνῃ κατὰ τὸ σεμνὸν καὶ μεγαλότεχνον καὶ ἀξιωματικόν· τὴν δὲ Λυσίου τῇ Καλάμιδος καὶ Καλλιμάχου. τῆς λεπτότητος ἕνεκα καὶ τῆς χάριτος. ὥσπερ γὰρ ἐκείνων οἱ μὲν ἐν τοῖς ἐλάττοσι καὶ ἀνθρωπικοῖς ἔργοις εἰσὶν ἐπιτυχέστεροι τῶν ἑτέρων, οἱ δ' ἐν τοῖς μείζοσι καὶ θειοτέροις δεξιώτεροι· οὕτω καὶ τῶν ῥητόρων ὁ μὲν ἐν τοῖς μικροῖς ἐστι σοφώτερος, ὁ δ' ἐν τοῖς μεγάλοις περιττότερος· τάχα μὲν γὰρ καὶ τῇ φύσει μεγαλόφρων τις ὤν· εἰ δὲ μή, τῇ γε προαιρέσει πάντως τὸ σεμνὸν καὶ θαυμαστὸν διώκων. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς λέξεως τοῦ ῥήτορος.

4. Τὰ δ' ἐν τῷ πρακτικῷ τρόπῳ θεωρήματα, τὰ μὲν ὅμοια τοῖς Λυσίου· τὰ δὲ κρείττονα. ἡ μὲν εὕρεσις ἡ τῶν ἐνθυμημάτων, ἡ πρὸς ἕκαστον ἁρμόττουσα πρᾶγμα. πολλὴ καὶ πυκνὴ καὶ οὐδὲν ἐκείνης λειπομένη· καὶ κρίσις ὡσαύτως ἀπὸ μεγάλης φρονήσεως γινομένη· τάξις δὲ καὶ μερισμοὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ἡ κατ' ἐπιχείρημα ἐξεργασία, καὶ τὸ διαλαμβάνεσθαι τὴν ὁμοειδίαν ἰδίαις μεταβολαῖς, καὶ ξένοις ἐπεισοδίοις, τά τ' ἄλλα, ὅσα περὶ τὴν πραγματικὴν οἰκονομίαν ἐστὶν, ἀγαθά, πολλῷ μείζονά ἐστι παρ' Ἰσοκράτει καὶ κρείττονα· μάλιστα δ' ἡ προαίρεσις ἡ τῶν λόγων, περὶ οὓς ἐσπούδαζε, καὶ τῶν ὑποθέσεων τὸ κάλλος, ἐν αἷς ἐποιεῖτο τὰς διατριβάς· ἐξ ὧν οὐ λέγειν δεινοὺς μόνον ἀπεργάσαιτ' ἂν τοὺς προσέχοντας αὐτῷ τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη σπουδαίους, οἴκῳ τε καὶ πόλει

καὶ ὅλῃ τῇ Ἑλλάδι χρησίμους. κράτιστα γὰρ δὴ παιδεύματα πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς Ἰσοκράτους ἐστὶν εὑρεῖν λόγοις. καὶ ἔγωγέ φημι χρῆναι τοὺς μέλλοντας οὐχὶ μέρος τι τῆς πολιτικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὅλην αὐτὴν κτήσασθαι, τοῦτον ἔχειν τὸν ῥήτορα διὰ χειρός· καὶ εἴ τις ἐπιτηδεύει τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν, μὴ τὸ θεωρητικὸν αὐτῆς μόνον ἀγαπῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ πραγματικὸν, μηδ' ἀφ' ὧν αὐτὸς ἄλυπον ἕξει βίον προαιρούμενος,· ἀλλὰ ἐξ ὧν πολλοὺς ὠφελήσει, παρακελευσαίμην ἂν αὐτῷ τὴν ἐκείνου τοῦ ῥήτορος μιμεῖσθαι προαίρεσιν.

5. Τίς γὰρ οὐκ ἂν γένοιτο φιλόπολίς τε καὶ φιλόδημος· ἢ τίς οὐκ ἂν ἐπιτηδεύσειε τὴν πολιτικὴν καλοκἀγαθίαν, ἀναγνοὺς αὐτοῦ τὸν Πανηγυρικόν; ἐν ᾧ διεξιὼν τὰς τῶν ἀρχαίων ἀρετὰς, φησὶν, ὡς οἱ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερώσαντες ἀπὸ τῶν βαρβάρων οὐ τὰ πολέμια δεινοὶ μόνον ἦσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη γενναῖοι, καὶ φιλότιμοι καὶ σώφρονες· οἵ γε τῶν μὲν κοινῶν μᾶλλον ἐφρόντιζον, ἢ τῶν ἰδίων, τῶν δ' ἀλλοτρίων ἧττον ἐπεθύμουν, ἢ τῶν ἀδυνάτων· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐ πρὸς ἀργύριον ἔκρινον, ἀλλὰ πρὸς εὐδοξίαν· μέγαν οἰόμενοι τοῖς παισὶ καταλείψειν πλοῦτον καὶ ἀνεπίφθονον, τὴν παρὰ τοῖς πλήθεσι τιμήν· κρείττονα δὲ ἡγοῦντο τὸν εὐσχήμονα θάνατον, ἢ τὸν ἀκλεῆ βίον· ἐσκόπουν δ' οὐχ ὅπως οἱ νόμοι καλῶς καὶ ἀκριβῶς αὐτοῖς ἕξουσιν, ἀλλ' ὡς ἡ τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων μετριότης μηθὲν ἐκβήσεται τῶν πατρίων· οὕτω δ' εἶχεν αὐτοῖς τὰ πρὸς ἀλλήλους φιλοτίμως καὶ πο-

λιτικῶς, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, πότεροι πλείω τὴν πόλιν ἀγαθὰ ποιήσουσιν, οὐχ οἵτινες, τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες, τῶν λοιπῶν αὐτοὶ ἄρξουσι· τῇ δ' αὐτῇ προθυμίᾳ χρώμενοι καὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τῷ θεραπεύειν προσήγοντα τὰς πόλεις, καὶ τῷ πείθειν ταῖς εὐεργεσίαις μᾶλλον, ἢ τῷ βιάζεσθαι τοῖς ὅπλοις, κατεῖχον· πιστοτέροις χρώμενοι τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις, καὶ ταῖς συνθήκαις ἀξιοῦντες μᾶλλον ἐμμένειν, ἢ ταῖς ἀνάγκαις· τοιαῦτα δὲ περὶ τῶν ἡττόνων ἀξιοῦντες γινώσκειν, οἷα περὶ σφῶν αὐτῶν τοὺς κρείττους ἂν ἠξίωσαν φρονεῖν· οὕτω δὲ παρεσκευασμένοι τὰς γνώμας, ὡς ἰδίᾳ μὲν ἔχοντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν Ἑλλάδα οἰκοῦντες.

6. Τίς δ' οὐκ ἂν ἀγαπήσειε μέγεθος ἔχων ἀνὴρ καὶ δυνάμεώς τινος ἡγούμενος, ἃ πρὸς Φίλιππον αὐτῷ τὸν Μακεδόνα γέγραπται; ἐν οἷς ἀξιοῖ στρατηγὸν ἄνδρα, καὶ τηλικαύτης ἐξουσίας κύριον, διαλλάττειν μὲν τὰς διαφερομένας πόλεις, ἀλλὰ μὴ συγκρούειν πρὸς ἀλλήλας, τὴν δὲ Ἑλλάδα μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιεῖν· ὑπεριδόντα [δὲ] τῆς περὶ τὰ μικρὰ φιλοτιμίας. τοῖς τοιούτοις ἐπιχειρεῖν ἔργοις, ἐξ ὧν κατορθώσας τε, πάντων ἡγεμόνων ἐπιφανέστατος ἔσται, καὶ ἀποτυχὼν, τήν γ' εὔνοιαν τὴν παρὰ τῶν Ἑλλήνων κτήσεται· ἧς οἱ τυχόντες πολλῷ μᾶλλόν εἰσι ζηλωτότεροι τῶν μεγάλας πόλεις καὶ πολλὰς χώρας καταστρεφομένων. ἔτι δὲ παρακελεύεται μιμεῖσθαι τὴν Ἡρακλέους τε προαίρεσιν, καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, ὅσοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοὺς βαρβά-

ρους ἐστράτευσαν· καί φησι, χρῆναι τοὺς ἑτέρων διαφέροντας προαιρεῖσθαι μὲν τὰς μέγεθος ἐχούσας πράξεις, ἐπιτελεῖν δ' αὐτὰς μετὰ ἀρετῆς, ἐνθυμουμένους, ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητὸν ἔχομεν, ἀθάνατοι δὲ γινόμεθα δι' ἀρετήν· καὶ τοῖς μὲν πρὸς ἄλλο τι τῶν ἀγαθῶν ἀπλήστως διακειμένοις ἀχθόμεθα, τοὺς δὲ τιμὴν μείζω τῆς ὑπαρχούσης ἀεὶ κτωμένους ἐπαινοῦμεν· καὶ ὅτι τῶν μὲν ἄλλων, ἐφ' οἷς | χαίρουσιν οἱ πολλοὶ,] τοῦ τε πλούτου καὶ ἀρχῆς καὶ δυναστείας, πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς συμβαίνει γίνεσθαι κυρίους, τῆς δ' ἀρετῆς καὶ τῆς παρὰ τοῖς πλήθεσιν εὐνοίας τοὺς οἰκείους ἑκάστου κληρονομεῖν. πολλὴ γὰρ ἀνάγκη τοὺς ἀναγινώσκοντας ταῦτα δυνάστας φρονήματός τε μείζονος ὑποπίμπλασθαι, καὶ μᾶλλον ἐπιθυμεῖν τῆς ἀρετῆς.

8. Τίς δ' ἂν μᾶλλον ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσέβειαν προτρέψαιτο, καθ' ἕκαστόν τ' ἄνδρα ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τὰς πόλεις ὅλας, τοῦ περὶ τῆς Εἰρήνης λόγου; ἐν γὰρ δὴ τούτῳ πείθει τοὺς Ἀθηναίους, τῶν μὲν ἀλλοτρίων μὴ ἐπιθυμεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖς παροῦσι στέργειν· καὶ τῶν μὲν μικρῶν πόλεων ὡσπερανεὶ κτημάτων φείδεσθαι, τοὺς δὲ συμμάχους [εὐνοίᾳ] τε καὶ εὐεργεσίαις πειρᾶσθαι κατέχειν, ἀλλὰ μὴ ταῖς ἀνάγκαις, μηδὲ ταῖς βίαις· τῶν δὲ προγόνων μιμεῖσθαι μὴ τοὺς πρὸ τῶν Δεκελεικῶν γενομένους, οἳ μικροῦ ἐδέησαν ἀπολέσαι τὴν πόλιν, ἀλλὰ τοὺς πρὸ τῶν Περσικῶν, οἳ καλοκἀγαθίαν ἀσκοῦντες διετέλεσαν. ἐπιδείκνυταί τε, ὡς οὐχ αἱ πολλαὶ τριήρεις, οὐδ' οἱ μετὰ βίας ἀρχόμενοι Ἕλληνες μεγάλην ποι-

οὖσι τὴν πόλιν, ἀλλ' αἱ δίκαιαί τε προαιρέσεις, καὶ τὸ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν. παρακαλεῖ τε τὴν τῶν Ἑλλήνων εὔνοιαν οἰκείαν ποιεῖν τῇ πόλει, μεγίστην ἡγούμενος πρὸς εὐδαιμονίαν· καὶ πολεμικοὺς μὲν εἶναι ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς μελέταις, εἰρηνικοὺς δὲ τῷ μηδένα μηδὲν ἀδικεῖν· διδάσκων, ὡς οὔτε πρὸς πλοῦτον, οὔτε πρὸς δόξαν, οὔθ' ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν, οὐθὲν ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτην δύναμιν, ὅσην ἀρετὴ καὶ τὰ μέρη ταύτης· καὶ τοῖς μὴ ταὐτὰ ὑπειληφόσιν ἐπιτιμῶν, οἳ τὴν μὲν ἀδικίαν κερδαλέαν ἡγοῦντο, καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ' ἡμέραν συμφέρουσαν· τὴν δὲ δικαιοσύνην ἀλυσιτελῆ, καὶ μᾶλλον ἑτέροις, ἢ τοῖς ἔχουσιν, ὠφέλιμον. τούτων γὰρ οὐκ οἶδ' εἴ τις ἂν ἢ βελτίους, ἢ ἀληθεστέρους, ἢ μᾶλλον πρέποντας φιλοσοφίᾳ, δύναιτο λόγους εἰπεῖν.

8. Τίς δὲ τὸν Ἀρεοπαγιτικὸν ἀναγνοὺς λόγον οὐκ ἂν γένοιτο κοσμιώτερος; ἢ τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ῥήτορος; ὃς ἐτόλμησε διαλεχθῆναι περὶ πολιτείας Ἀθηναίοις, ἀξιῶν μεταθέσθαι μὲν τὴν τότε καθεστῶσαν δημοκρατίαν, ὡς μεγάλα βλάπτουσαν τὴν πόλιν, ὑπὲρ ἧς [τῶν] δημαγωγῶν οὐθεὶς ἐπεχείρει λέγειν· θεωρῶν εἰς τοσαύτην αὐτὴν προεληλυθυῖαν ἀκοσμίαν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἄρχοντας ἔτι τῶν ἰδιωτῶν κρατεῖν, ἀλλ' ἕκαστον, ὅ τι καθ' ἡδονὴν αὐτῷ γίνοιτο, καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα, καὶ τὴν ἄκαιρον παῤῥησίαν, δημοτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ πάντων νομιζομένην· ἀνασώσασθαι δὲ τὴν ὑπὸ Σόλωνός τε καὶ Κλεισθένους καταστα-

θεῖσαν πολιτείαν· ἧς τὴν προαίρεσιν καὶ τὰ ἤθη διεξιὼν δεινότερον μὲν ἡγεῖσθαί φησι τοὺς τότ᾽ ἀνθρώπους τὸ τοῖς πρεσβυτέροις ἀντειπεῖν, ἢ τὴν τάξιν λύειν· δημοκρατίαν δ᾽ αὐτοὺς νομίζειν οὐ τὴν ἀκολασίαν, ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην· τὸ δ᾽ ἐλεύθερον οὐκ ἐν τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων, ἀλλ᾽ ἐν τῷ τὰ κελευόμενα ποιεῖν, τίθεσθαι· ἐξουσίαν τ᾽ οὐθενὶ τῶν ἀκολάστων ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῖς βελτίστοις ἀνατιθέναι τὰς ἀρχὰς, τοιούτους ἔσεσθαι τοὺς ἄλλους ὑπολαμβάνοντας, οἷοίπερ ἂν ὦσιν οἱ τὴν πόλιν διοικοῦντες· ἀντὶ δὲ τοῦ τὰς ἰδίας οὐσίας ἐκ τῶν δημοσίων ἐπανορθοῦν, τοὺς ἰδίους πλούτους εἰς τὰ κοινὰ καταχορηγῆσαι. χωρὶς δὲ τούτων, πλείω τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τοὺς πατέρας τῶν υἱῶν ἀνδρῶν γενομένων, ἢ παίδων ὄντων ἐποιοῦντο· ἐνθυμουμένους, ὡς οὐκ ἐξ ἐκείνης τῆς παιδείας, ἀλλ᾽ ἐκ ταύτης τῆς σωφροσύνης μᾶλλον ὠφελεῖται τὸ κοινόν· κρείττονά τε ὑπολαμβάνειν τὰ χρηστὰ ἐπιτηδεύματα τῆς ἀκριβοῦς νομοθεσίας, σκοποῦντας, οὐχ ὅπως ταῖς τιμωρίαις τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀνείρξουσιν, ἀλλ᾽ ὡς μηδὲν ἄξιον ζημίας ἕκαστον ἐπιτηδεύειν· καὶ τὴν μὲν πατρίδα δεῖν οἰομένους ἐν ἐξουσίᾳ διάγειν μεγάλῃ, τοῖς δ᾽ ἰδιώταις μηδὲν ἐξεῖναι ποιεῖν, ὅ τι ἂν οἱ νόμοι κωλύωσι· καρτερεῖν δὲ τὰ δεινὰ, καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι ταῖς συμφοραῖς.

9. Τίς δ᾽ ἂν μᾶλλον πείσειε καὶ πόλιν καὶ ἄνδρας τοῦ ῥήτορος, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, μάλιστα δ᾽ ἐν τῷ πρὸς Λακεδαιμονίους γραφέντι λόγῳ, ὃς ἐπιγράφεται μὲν Ἀρχίδαμος, ὑπόθεσιν δὲ περιείληφε

τὴν περὶ τοῦ μὴ προέσθαι Μεσσήνην Βοιωτοῖς, μηδὲ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν· ἠτύχητο γὰρ δὴ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἥ τε περὶ Λεῦκτρα μάχη, καὶ πολλαὶ μετ᾽ ἐκείνην ἕτεραι· καὶ τὰ μὲν Θηβαίων πράγματα ἤνθει τε καὶ εἰς μέγεθος ἀρχῆς προελήλυθει· τα δὲ τῆς Σπάρτης ταπεινὰ καὶ ἀνάξια τῆς ἀρχαίας ἡγεμονίας ἐγεγόνει. τελευτῶσα γοῦν ἵνα τύχῃ τῆς εἰρήνης ἡ πόλις, ἐβουλεύετο, εἰ χρὴ Μεσσηνίας ἀποστῆναι, ταύτην ἐπιτιθέντων αὐτῇ Βοιωτῶν τὴν ἀνάγκην. ὁρῶν οὖν αὐτὴν ἀνάξια πράττειν μέλλουσαν τῶν προγόνων, τόνδε τὸν λόγον συνετάξατο Ἀρχιδάμῳ, νέῳ μὲν ὄντι, καὶ οὔπω βασιλεύοντι, ἐλπίδας δὲ πολλὰς ἔχοντι ταύτης τεύξεσθαι τῆς τιμῆς. ἐν ᾧ διεξέρχεται πρῶτον μέν, ὡς δικαίως ἐκτήσαντο Μεσσήνην Λακεδαιμόνιοι, παραδόντων τ᾽ αὐτὴν τῶν Κρεσφόντου παίδων, ὅτ᾽ ἐξέπεσον ἐκ τῆς ἀρχῆς, καὶ τοῦ θεοῦ προστάξαντος δέχεσθαι καὶ τιμωρεῖν τοῖς ἀδικουμένοις· πρὸς δὲ τούτοις ἐπικυρώσαντος μὲν τὴν κτῆσιν τοῦ πολέμου, κάτοχον δὲ καὶ βέβαιον πεποιηκότος τοῦ χρόνου. διδάσκει δέ, ὡς οὐ Μεσσηνίοις τοῖς οὐκέτ᾽ οὖσιν, ἀλλὰ δούλοις καὶ εἵλωσιν ὁρμητήριον καὶ καταφυγὴν παρέξουσι τὴν πόλιν. διεξέρχεταί τε τοὺς κινδύνους τῶν προγόνων, οὓς ὑπέμειναν ἕνεκα τῆς ἡγεμονίας· καὶ τῆς δόξης ὑπομιμνήσκει τῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὑπαρχούσης περὶ αὐτῶν· παραινεῖ τε μὴ συγκαταπίπτειν ταῖς τύχαις, μηδ᾽ ἀπογινώσκειν τὰς μεταβολάς· ἐνθυμουμένους, ὅτι πολλοὶ μὲν ἤδη μείζω δύναμιν ἔχοντες, ἢ Θηβαῖοι, ὑπὸ τῶν

ἀσθενεστέρων ἐκρατήθησαν· πολλοὶ δ' εἰς πολιορκίαν κατακλεισθέντες, καὶ δεινότερα, ἢ Λακεδαιμόνιοι, πάσχοντες, διέφθειραν τοὺς ἐπιστρατεύσαντας· καὶ παράδειγμα ποιεῖται τὴν Ἀθηναίων πόλιν, ἥτις ἐκ πολλῆς εὐδαιμονίας ἀνάστατος γενομένη, τοὺς ἐσχάτους ὑπέστη κινδύνους, ἵνα μὴ τοῖς βαρβάροις ποιῇ τὸ προστιττόμενον. παρακελεύεται δὲ καὶ καρτερεῖν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, καὶ θαῤῥεῖν περὶ τῶν μελλόντων· ἐπισταμένους, ὅτι τὰς τοιαύτας συμφορὰς αἱ πόλεις ἐπανορθοῦνται πολιτείᾳ χρηστῇ καὶ πολέμων ἐμπειρίαις· ἐν οἷς προεῖχεν ἡ Σπάρτη τῶν ἄλλων πόλεων. οἴεται δὲ δεῖν αὐτοὺς κακῶς πράττοντας μὴ εἰρήνης ἐπιθυμεῖν, οἷς ἐκ τῆς καινουργίας ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβάλλειν τὰ πράγματα ἐλπὶς, ἀλλὰ τοὺς εὐτυχοῦντας· ἐν γὰρ τῷ κινδύνῳ τὴν τῶν παρόντων ἀγαθῶν εἶναι φυλακήν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις διεξελθὼν, ὅσα καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἐπιφανεστάτοις αὐτῶν ἐπράχθη κατὰ τοὺς πολέμους λαμπρὰ ἔργα, καὶ ὅσης αἰσχύνης ἄξια δράσουσι, καὶ ὡς διαβληθήσονται παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπιλογισάμενος, καὶ ὅτι πάντοθεν αὐτοῖς ἐπικουρία τις ἔσται τὸν ἀγῶνα ποιουμένοις, καὶ παρὰ θεῶν, καὶ παρὰ συμμάχων, καὶ παρὰ πάντων ἀνθρώπων, οἷς ἐπίφθονος ἡ Θηβαίων δύναμις αὐξομένη· καὶ τὴν κατέχουσαν ἀκοσμίαν καὶ ταραχὴν τὰς πόλεις ἐπιτροπευόντων τῆς Ἑλλάδος Βοιωτῶν ἐπιδειξάμενος, τελευτῶν, εἰ καὶ μηθὲν τούτων μέλλοι γίνεσθαι, μηδ' ὑπολείποιτό τις ἄλλη σωτηρίας ἐλπὶς, ἐκλιπεῖν κελεύει τὴν πόλιν· διδάσκων αὐτοὺς,

ὡς χρὴ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας, καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον εἴς τε Σικελίαν ἐκπέμψαι καὶ Ἰταλίαν, καὶ τἄλλα χωρία τὰ φίλια· αὐτοὺς δὲ καταλαβομένους τόπον, ὅστις ἂν ὀχυρώτατος ᾖ, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιτηδειότατος, ἄγειν καὶ φέρειν τοὺς πολεμίους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. οὐδεμίαν γὰρ ἀξιώσειν δύναμιν ὁμόσε χωρεῖν ἀνδράσι κρατίστοις μὲν τὰ πολέμια τῶν Ἑλλήνων, ἀπονενοημένως δὲ πρὸς τὸ ζῆν διακειμένοις. δικαίαν δ' ὀργὴν καὶ πρόφασιν εὐπρεπῆ τῆς ἀνάγκης ἔχουσι. ταῦτα γὰρ οὐ Λακεδαιμονίοις συμβουλεύειν φαίην ἂν αὐτὸν ἔγωγε, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, πολλῷ κρεῖττον ἁπάντων φιλοσόφων, οἳ τέλος ποιοῦνται τοῦ βίου τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ καλόν.

10. Ἔχων δὲ πολλοὺς αὐτοῦ καὶ ἄλλους διεξιέναι λόγους πρὸς πόλεις τε καὶ δυνάστας καὶ ἰδιώτας γραφέντας, ὧν οἱ μὲν εἰς τὸν βίον καὶ σωφροσύνην τὰ πλήθη παρακαλοῦσιν, οἱ δ' εἰς μετριότητα καὶ νόμιμον ἀρχὴν τοὺς δυνάστας προάγουσιν, οἱ δὲ κοσμίους τῶν ἰδιωτῶν ἀπεργάζονται τοὺς βίους, ἃ δεῖ πράττειν ἕκαστον ὑποτιθέμενοι· δεδοικώς, μὴ πέρα τοῦ δέοντος ὁ λόγος ἐκμηκυνθῇ μοι, ταῦτα μὲν ἐάσω· τοῦ δ' εὐπαρακολούθητα γενέσθαι μοι μᾶλλον τὰ πρόσθεν εἰρημένα, καὶ τῆς διαφορᾶς ἕνεκα, ᾗ διαλλάττει Λυσίου, τὰς ἀρετὰς αὐτῶν εἰς βραχύτερον συναγαγὼν λόγον, ἐπὶ τὰ παραδείγματα μεταβήσομαι.

11. Πρώτην μὲν τοίνυν ἔφην ἀρετὴν εἶναι λόγων, τὴν καθαρὰν ἑρμηνείαν· ἐν ᾗ διαλλαγὴν οὐ-

δεμίαν εὕρισκον παρ' οὐδετέρῳ. ἔπειτα τὴν ἀκρίβειαν τὴν διαλέκτου τῆς τότε συνήθους, καὶ ταύτην ἑώρων ὁμοίαν παρ' ἀμφοτέροις. μετὰ ταῦτ' ἐπελογιζόμην, ὅτι τοῖς κυρίοις καὶ συνήθεσι καὶ κοινοῖς ὀνόμασιν ἀμφότεροι κέχρηνται· ἡ δ' Ἰσοκράτους λέξις, προσλαβοῦσά τι τῆς τροπικῆς κατασκευῆς, μέχρι τοῦ μὴ λυπῆσαι προῆλθε. τῆς δὲ σαφηνείας καὶ τῆς ἐναργείας ἀμφοτέρους κρατεῖν ἀπεφηνάμην· ἐν δὲ τῷ συντόμως ἐκφέρειν τὰ νοήματα Λυσίαν μᾶλλον ἡγούμην ἐπιτυγχάνειν· περὶ τὰς αὐξήσεις Ἰσοκράτην κατορθοῦν ἄμεινον ἐδόκουν. ἐν τῷ συστρέφειν τὰ νοήματα καὶ στρογγύλως ἐκφέρειν ὡς πρὸς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐπιτήδειον Λυσίαν ἀπεδεχόμην. ἐν ταῖς ἠθοποιΐαις ἀμφοτέρους εὕρισκον δεξιούς· τῆς δὲ χάριτος καὶ τῆς ἡδονῆς ἀναμφιλόγως ἀπεδίδουν τὰ πρωτεῖα Λυσίᾳ. τὸ μεγαλοπρεπὲς ἡρῷον παρ' Ἰσοκράτει· τοῦ πιθανοῦ καὶ πρέποντος οὐδέτερον ἐδόκουν ἀπολείπεσθαι. ἐν τῇ συνθέσει τῶν ὀνομάτων Λυσίαν μὲν ἀφελέστερον ἔκρινον, Ἰσοκράτην δὲ περιεργότερον· καὶ τὸν μὲν τῆς ἀληθείας πιθανώτερον εἰκαστὴν, τὸν δὲ τῆς κατασκευῆς ἀθλητὴν ἰσχυρότερον.

12. Ταῦτα ἔφην περὶ τῆς λέξεως τῆς ἑκατέρου. τῶν δὲ πραγμάτων ποιούμενος ἐξέτασιν, τὴν μὲν εὕρεσιν θαυμαστὴν παρ' ἀμφοῖν κατελαβόμην, καὶ ἔτι τὴν κρίσιν· τῇ δὲ τάξει τῶν ἐνθυμημάτων, καὶ τοῖς μερισμοῖς τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ τῇ καθ' ἕκαστον εἶδος ἐξεργασίᾳ, τοῖς τ' ἄλλοις ἅπασι τοῖς ἐν τῷ πραγματικῷ τόπῳ θεωρήμασι, παρὰ πολὺ προ-

τερεῖν ἡγούμην Ἰσοκράτην Λυσίου. κατὰ δὲ τὴν λαμπρότητα τῶν ὑποθέσεων, καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς προαιρέσεως, πλεῖον διαφέρειν, ἢ παιδὸς ἄνδρα, ὡς ὁ Πλάτων εἴρηκεν· εἰ δὲ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ῥητόρων, ὅσοι φιλοσόφως τοῦ μαθήματος τούτου προέστησαν. τῆς μέντοι ἀγωγῆς τῶν περιόδων τὸ κύκλιον, καὶ τῶν σχηματισμῶν τῆς λέξεως τὸ μειρακιῶδες, οὐκ ἐδοκίμαζον. δουλεύει γὰρ ἡ διάνοια πολλάκις τῷ ῥυθμῷ τῆς λέξεως, καὶ τοῦ κομψοῦ λείπεται τὸ ἀληθινόν· κράτιστόν τ' ἐπιτήδευμα ἐν διαλέκτῳ πολιτικῇ καὶ ἐναγωνίῳ, τὸ ὁμοιότατον τῷ κατὰ φύσιν. βούλεται δὲ ἡ φύσις τοῖς νοήμασιν ἕπεσθαι τὴν λέξιν, οὐ τῇ λέξει τὰ νοήματα. συμβούλῳ δὲ δὴ περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης λέγοντι, καὶ ἰδιώτῃ τὸν περὶ ψυχῆς τρέχοντι κίνδυνον ἐν δικασταῖς, τὰ κομψὰ καὶ θεατρικὰ καὶ μειρακιώδη ταῦτ' οὐκ οἶδα ἥντινα δύναιτ' ἂν παρασχεῖν ὠφέλειαν· μᾶλλον δ' οἶδα, ὅτι καὶ βλάβης ἂν αἰτία γένοιτο. χαριεντισμὸς γὰρ πᾶς, ἐν σπουδῇ καὶ πάθεσι γινόμενος, ἄωρον πρᾶγμα καὶ πολεμιώτατον ἐλέῳ.

13. Οὗτος δ' οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος πρώτου μὰ Δία· ἐπεὶ πολλοὶ καὶ τῶν παλαιῶν ταύτην εἶχον ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν δόξαν. Φιλόνικος μὲν γὰρ ὁ διαλεκτικός, τὴν ἄλλην κατασκευὴν τῆς λέξεως ἐπαινῶν τἀνδρός, μέμφεται τῆς καινότητος ταύτης καὶ τοῦ φορτικοῦ· ἐοικέναι τε φησὶν αὐτὸν ζωγράφῳ ταῖς αὐταῖς ἐσθήσεσι καὶ τοῖς αὐτοῖς σχήμασι πάσας ἐπικοσμοῦντι τὰς γραφάς. ἅπαντας γοῦν [φησὶν] εὕρισκον τοὺς

λόγους αὐτοῦ τοῖς αὐτοῖς τρόποις τῆς λέξεως κεχρημένους· ὥστ᾽ ἐν πολλοῖς τεχνικῶς τὰ καθ᾽ ἕκαστα ἐξεργαζόμενον, τοῖς ὅλοις ἀπρεπῆ παντελῶς φαίνεσθαι, διὰ τὸ μὴ προσηκόντως τοῖς ὑποκειμένοις τῶν ἠθῶν φράζειν. Ἱερώνυμος δὲ ὁ φιλόσοφός φησιν, ἀναγνῶναι μὲν ἄν τινα δυνηθῆναι τοὺς λόγους αὐτοῦ καλῶς, δημηγορῆσαι δὲ τήν τε φωνὴν καὶ τὸν τόνον ἐπάραντα, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ κατασκευῇ μετὰ τῆς ἁρμοττούσης ὑποκρίσεως εἰπεῖν, οὐ παντελῶς. τὸ γὰρ μέγιστον καὶ κινητικώτατον τῶν ὄχλων, παραιτεῖσθαι, τὸ παθητικὸν καὶ ἔμψυχον· δουλεύειν γὰρ αὐτὸν τῇ λειότητι διὰ παντός· τὸ δὲ κεκραμένον καὶ παντοδαπὸν ἐπιτάσει τε καὶ ἀνέσει, καὶ τὸ ταῖς παθητικαῖς ὑποθέσεσι διειλημμένον, ὑπερβεβηκέναι. καθόλου δέ φησιν αὐτὸν εἰς ἀναγνώστου παιδὸς φωνὴν καταδύντα, μήτε τόνον, μήτε πάθος, μήτε ὑπόκρισιν δύνασθαι φέρειν. πολλοῖς δὲ καὶ ἄλλοις ταῦτα καὶ παραπλήσια τούτοις εἴρηται, περὶ ὧν οὐδὲν δέομαι γράφειν. ἐξ αὐτῆς γὰρ ἔσται τῆς Ἰσοκράτους λέξεως τεθείσης καταφανὴς ὅ τε τῶν περιόδων ῥυθμός, ἐκ παντὸς διώκων τὸ γλαφυρόν, καὶ τῶν σχημάτων τὸ μειρακιῶδες περὶ τὰς ἀντιθέσεις, καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις κατατριβόμενον. καὶ οὐ τὸ γένος μέμφομαι τῶν σχομάτων πολλοὶ γὰρ αὐτοῖς ἐχρήσαντο καὶ συγγραφεῖς καὶ ῥήτορες, ἀνθίσαι βουλόμενοι τὴν λέξιν· ἀλλὰ τὸν πλεονασμόν.

14. Τῷ γὰρ μὴ ἐν καιρῷ γίνεσθαι, μηδ᾽ ἐν ὥρᾳ, προσίστασθαί φημι ταῖς ἀκοαῖς. ἐν γ᾽ οὖν τῷ

Πανηγυρικῷ, τῷ περιβοήτῳ λόγῳ, πολύς ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις· „Πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτί„ους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι·“ ἐνταῦθα γὰρ οὐ μόνον τῷ κώλῳ τὸ κῶλον ἴσον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασι· τῷ μὲν „Πλείστων“ τὸ „Μεγίστων·“ τῷ δ' „Ἀγαθῶν“ τὸ „Ἐπαί„νων·“ τῷ δ' „Αἰτίους“ τὸ „Ἀξίους.“ καὶ αὖθις· „Οὐδὲ ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δὲ ὡς ἀλ„λοτρίων·“ τό τε γὰρ κῶλον τὸ δεύτερον τῷ κώλῳ [τῷ πρὸ αὐτοῦ] πάρισον· καὶ τῶν ὀνομάτων τῷ μὲν „Ἀπέλαυον“ τὸ „Ἠμέλουν“ ἀντίθετον· τῷ δ' „Ἰδίων“ τὸ „Ἀλλοτρίων.“ οἷς ἐπιτίθησιν· „Ἀλλ' „ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων, ἀπείχοντο δέ, ὥσπερ χρὴ „τῶν μηδὲν προσηκόντων.“ ἀντίκειται γὰρ δὲ πάλιν κἀνταῦθα, τῷ μὲν „Ἐκήδοντο“ τὸ „Ἀπείχοντο·“ τῷ δ' „Οἰκείων“ τὸ „Μηδὲν προσηκόντων.“ καὶ οὔπω ταῦθ' ἱκανά· ἀλλ' ἐν τῇ μετὰ ταῦτα περιόδῳ πάλιν ἀντιστρέφει, τῷ μέν· „Αὐτός τε μέλλοι μάλι„στα εὐδοκιμήσειν·“ τὸ ἐπιφερόμενον· „Καὶ τοῖς „παισὶ μεγάλην δόξαν καταλείψειν·“ τὸ δέ· „Οὐδὲ „τὰς θρασύτητας τὰς ἀλλήλων ἐζήλουν·“ τὸ συναπτόμενον αὐτῷ· „Οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ' ἑαυ„τῶν ἤσκουν.“ καὶ οὐδὲ μικρὸν διαλιπὼν ἐπιφέρει τούτοις· „Ἀλλὰ δεινότερον μὲν ἐνόμιζον εἶναι, κα„κῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν, ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς „πατρίδος ἀποθνήσκειν.“ οὐκοῦν καὶ δεύτερον τῷ μὲν „Καλῶς“ τὸ „Κακῶς“ ἀντίστροφον· τῷ δ' „Ἀκούειν“ τὸ „Ἀποθνήσκειν“ πάρισον. εἰ μέτριος ἦν μέχρι δεῦρο, ἀνεκτός· ἀλλ' οὐκ ἀνήσει. πάλιν

γοῦν ἐν τῇ μετ' αὐτὴν περιόδῳ τίθησιν· „Ὅτι „τοῖς ἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν δεήσει πολλῶν „γραμμάτων, ἀλλ' ὀλίγων συνθημάτων, καὶ περὶ „τῶν κοινῶν καὶ περὶ τῶν ἰδίων ὁμονοήσουσιν.“ οὐκοῦν τὸ „Γραμμάτων“ καὶ „Συνθημάτων“ πάρισον· καὶ τὸ „Πολλῶν“ καὶ „Ὀλίγων,“ καὶ „Κοινῶν“ καὶ „Ἰδίων,“ ἀντίθετα ἔπειθ' ὥσπερ οὐδὲν εἰρηκὼς τοιοῦτον, ἀθρόαις ἐπικλύσει ταῖς παρισώσεσιν, ἐπιφέρων ταὐτίκα· „Τὰ τῶν ἄλλων „διῴκουν θεραπεύοντες, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς „Ἕλληνας· καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν αὐτῶν, „ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν· καὶ μᾶλλον ἐπιθυ-„μοῦντες ἡγεμόνες, ἢ δεσπόται, προσαγορεύεσθαι, „καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες, ἀποκαλεῖσθαι· „τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι τὰς πόλεις, ἀλλ' οὐ βίᾳ „προσκαταστρεφόμενοι· πιστοτέροις μὲν τοῖς λό-„γοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις, χρώμενοι· ταῖς δὲ συνθή-„καις ὥσπερ ἀνάγκαις ἐμμένειν ἀξιοῦντες.“ καὶ τί δεῖ τὰ καθ' ἕκαστα διεξιόντα μηκύνειν; ὀλίγου γὰρ ἅπας ὁ λόγος ὑπὸ τῶν τοιούτων αὐτῷ κεκόμψευται σχημάτων. οἱ μέντοι γ' ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου γραφέντες λόγοι ἧττόν εἰσι μειρακιώδεις, ὡς ἂν οἶμαι, τελείαν ἀπειληφότες τὴν φρόνησιν παρὰ τοῦ χρόνου. καὶ περὶ μὲν τούτων ἱκανὰ ταῦτα.

15. Ὥρα δ' ἂν εἴη καὶ τῶν παραδειγμάτων ἅψασθαι, καὶ δεῖξαι, τίς ἐστι τούτοις ἡ τοῦ ῥήτορος ἰσχύς. ἅπαντα μὲν οὖν τὰ γένη τῶν προβλημάτων, καὶ πάσας τὰς ἰδέας τῶν λόγων, ἀμήχανον ἐν ὀλίγῳ δηλῶσαι· ἀρκεῖ τε μία τε δημηγορία παραληφθεῖ-

σα, καὶ λόγος εἷς ἐκ δικανικῶν· ὁ μὲν οὖν συμβουλευτικὸς λόγος ἐστὶν, ἐν ᾧ παρακαλεῖ τοὺς Ἀθηναίους διαλύσασθαι μὲν τὸν συμμαχικὸν κληθέντα πόλεμον, ὃν ἐπολέμουν πρὸς αὐτοὺς Χῖοί τε καὶ Ῥόδιοι, καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι· παύσασθαι δὲ πλεονεκτοῦντας καὶ τῆς κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐπιθυμοῦντας ἀρχῆς· διδάσκων, ὡς ἔστιν οὐ μόνον κρείττων ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀδικίας, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμωτέρα. τὸ μὲν οὖν ὕπτιον καὶ ἀναβεβλημένον τῆς ἀγωγῆς, καὶ τῶν περιόδων ὁ χαριεντισμὸς, ἔνεστι κἀν τούτοις· τὰ δὲ θεατρικὰ τῶν σχημάτων τεταμιευμένως παρείληπται. ταῦτα μὲν δὴ παρορᾷν δεῖ τοὺς ἀναγινώσκοντας, καὶ μὴ ἄξια ἡγεῖσθαι σπουδῆς, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἔφην· τοῖς δ' ἄλλοις πάνυ προσέχειν τὸν νοῦν. ἄρχεται δὲ ὁ λόγος ἐνθένδε·

16. „Ἅπαντες μὲν εἰώθασιν οἱ παριόντες ἐνθάδε, ταῦτα μέγιστα φάσκειν εἶναι, καὶ μάλιστα „σπουδῆς ἄξια τῇ πόλει, περὶ ὧν αὐτοὶ μέλλουσι „συμβουλεύειν. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ [καὶ] περὶ ἄλλων „τινῶν πραγμάτων ἥρμοσε τοιαῦτα προειπεῖν, δοκεῖ „μοι πρέπειν καὶ περὶ τῶν νυνὶ παρόντων [πραγ„μάτων] ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν. ἥκομεν „γὰρ ἐκκλησιάσοντες περί τε πολέμου καὶ εἰρήνης· „ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώ„πων, καὶ περὶ ὧν ἀνάγκη τοὺς ὀρθῶς βουλευσα„μένους ἄμεινον τῶν ἄλλων πράττειν. τὸ μὲν οὖν „μέγεθος ὑπὲρ ὧν συνεληλύθαμεν, τηλικοῦτόν ἐστιν. „ὁρῶ δ' ὑμᾶς οὐκ ἐξ ἴσου τῶν λεγόντων τὴν ἀκρόα-

„σιν ποιουμένους, ἀλλὰ τοῖς μὲν προσέχοντας τὸν „νοῦν, τῶν δ' οὐδὲ τῆς φωνῆς ἀντιχομένους. καὶ „θαυμαστὸν οὐδὲν ποιεῖτε. καὶ γὰρ τὸν ἄλλον χρό- „νον εἰώθατε τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἐκβάλλειν, πλὴν „τοὺς συναγορεύοντας ταῖς ἐπιθυμίαις ὑμῶν· οἷς „καὶ δικαίως ἄν τις ἐπιτιμήσειεν, ὅτι συνειδότες „πολλοὺς καὶ μεγάλους οἴκους ὑπὸ τῶν κολακευόν- „των ἀναστάτους γεγενημένους, καὶ μισοῦντες ἐπὶ „τῶν ἰδίων τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν τέχνην, ἐπὶ τῶν „κοινῶν οὐχ ὁμοίως διάκεισθε πρὸς αὐτούς. ἀλλὰ „κατηγοροῦντες τῶν προσιεμένων καὶ χαιρόντων „τοῖς τοιούτοις, αὐτοὶ μᾶλλον φαίνεσθε τούτοις „πιστεύοντες, ἢ τοῖς ἄλλοις πολίταις. καὶ γάρ τοι „πεποιήκατε τοὺς ῥήτορας μελετᾶν καὶ φιλοσοφεῖν „οὐ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει συνοίσειν, ἀλλ' ὅπως ἀρέ- „σκοντας ὑμῖν λόγους ἐροῦσιν· ἐφ' οὓς καὶ νῦν τὸ „πλῆθος αὐτῶν συνεῤῥύηκεν. ἅπασι γὰρ ἦν φανε- „ρὸν, ὅτι μᾶλλον ἥδεσθε τοῖς παρακαλοῦσιν ὑμᾶς „ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἢ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης συμβου- „λεύουσιν. οἱ μὲν γὰρ προσδοκίαν ἐμποιοῦσιν, ὡς „τὰς κτήσεις τὰς ἐν ταῖς πόλεσι κομιούμεθα, καὶ „τὴν δύναμιν ἀναληψόμεθα πάλιν, ἣν πρότερον „ἐτυγχάνομεν ἔχοντες· οἱ δ' οὐδὲν τοιοῦτον ὑπο- „τείνουσιν, ἀλλ' ὡς ἡσυχίαν ἔχειν δεῖ, καὶ μὴ με- „γάλων ἐπιθυμεῖν παρὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ στέργειν „τὸ ἴσον· ὃ χαλεπώτατον πάντων τοῖς πλείστοις „τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. οὕτω γὰρ ἐξηρτήμεθα τῶν „ἐλπίδων, καὶ πρὸς τὰς δοκούσας εἶναι πλεονεξίας „ἀπλήστως ἔχομεν, ὥστ' οὐδὲ οἱ κεκτημένοι τοὺς

„μεγίστους πλούτους μένειν ἐπὶ τούτοις ἐθέλουσιν, „ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενοι, περὶ τῶν ὑπαρ„χόντων κινδυνεύουσι διόπερ ἄξιόν ἐστι δεδιέναι, „μὴ καὶ νῦν ἡμεῖς ἔνοχοι γενώμεθα ταύταις ταῖς „ἀνοίαις. λίαν γάρ τινές μοι δοκοῦσιν ὡρμῆσθαι „πρὸς τὸν πόλεμον, ὥσπερ οὐ τῶν τυχόντων συμβε„βουλευκότων, ἀλλὰ τῶν θεῶν ἀκηκοότες, ὅτι κατ„ορθώσομεν ἅπαντα, καὶ ῥᾳδίως κρατήσομεν τῶν „ἐχθρῶν. χρὴ δὲ τοὺς νοῦν ἔχοντας περὶ μὲν ὧν „ἴσασι μὴ βουλεύεσθαι· περίεργον γάρ· ἀλλὰ πράτ„τειν, ὡς ἐγνώκασι· περὶ ὧν δ' ἂν βουλεύονται, μὴ „νομίζειν εἰδέναι τὸ συμβησόμενον, ἀλλ' ὡς δόξῃ „μὲν χρωμένους, ὅτι δ' ἂν τύχῃ γενησόμενον, οὕτω „διανοεῖσθαι περὶ αὐτῶν. ὧν ὑμεῖς οὐδέτερον τυγ„χάνετε ποιοῦντες, ἀλλ' ὡς οἷόν τε ταραχωδέστατα „διάκεισθε. συνεληλύθατε γάρ, ὡς δέον ὑμᾶς ἐξ „ἁπάντων τῶν ῥηθέντων ἐκλέξαι τὸ βέλτιον· ὥσπερ „δ' ἤδη σαφῶς εἰδότες, ὃ πρακτέον ἐστὶν, οὐ θέλετε „ἀκούειν, πλὴν τῶν εἰς ἡδονὴν δημηγορούντων. „καίτοι προσῆκεν ὑμᾶς, εἴπερ ἐβούλεσθε ζητεῖν τὸ „τῇ πόλει συμφέρον, μᾶλλον τοῖς ἐναντιουμένοις „ταῖς ὑμετέραις γνώμαις προσέχειν τὸν νοῦν, ἢ τοῖς „χαριζομένοις· εἰδότας, ὅτι τῶν ἐνθάδε παριόντων „οἱ μὲν, ἃ βούλεσθε, λέγοντες, ῥᾳδίως ἐξαπατᾷν „δύνανται. τὸ γὰρ πρὸς χάριν ῥηθὲν ἐπισκοτεῖ τῷ „καθορᾷν [ὑμᾶς] τὸ βέλτιστον. ὑπὸ δὲ τῶν μὴ πρὸς „ἡδονὴν συμβουλευόντων οὐδὲν ἂν πάθοιτε τοιοῦ„τον. οὐ γάρ ἐστιν, ὅπως ἂν μεταπεῖσαι δυνηθεῖεν „[ὑμᾶς, μὴ φανερὸν τὸ συμφέρον καταστήσαντες.

„χωρὶς δὲ τούτων, πῶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς δυνη-„θεῖεν] ἢ κρῖναι περὶ τῶν γεγενημένων, ἢ βουλεύ-„σασθαι περὶ τῶν μελλόντων, εἰ μὴ τοὺς μὲν λόγους „τοὺς τῶν ἐναντιουμένων παρ' ἀλλήλους ἐξετάζοιεν, „αὐτοὶ δ' αὑτοὺς κοινοὺς ἀμφοτέροις ἀκροατὰς „παράσχοιεν; θαυμάζω δὲ τὰ τῶν πρεσβυτέρων, εἰ „μηκέτι μνημονεύουσι, καὶ τῶν νεωτέρων, εἰ μηδε-„νὸς ἀκηκόασιν, ὅτι διὰ μὲν τοὺς παραινοῦντας ἀντ-„έχεσθαι τῆς εἰρήνης οὐθὲν πώποτε κακὸν ἐπάθο-„μεν· διὰ δὲ τοὺς ῥᾳδίως πολεμεῖν αἱρουμένους με-„γάλαις συμφοραῖς περιεπέσομεν. ὧν ἡμεῖς οὐδε-„μίαν ποιούμεθα μνείαν, ἀλλ' ἑτοίμως ἔχομεν, μη-„δὲν εἰς τὸ πρόσθεν ἡμῖν αὐτοῖς πράττοντες, τριή-„ρεις πληροῦν, καὶ χρημάτων εἰσφορὰς ποιεῖσθαι, „καὶ βοηθεῖν, καὶ πολεμεῖν οἷς ἂν τύχωμεν, ὥσπερ „ἐν ἀλλοτρίᾳ τῇ πόλει κινδυνεύοντες. τούτων δ' „αἴτιόν ἐστιν, ὅτι προσῆκον ὑμᾶς ὁμοίως ὑπὲρ τῶν „κοινῶν ὥσπερ τῶν ἰδίων σπουδάζειν, οὐ τὴν αὐτὴν „γνώμην ἔχετε περὶ αὐτῶν· ἀλλ' ὅταν μὲν ὑπὲρ τῶν „ἰδίων βουλεύησθε, ζητεῖτε συμβούλους τοὺς ἄμει-„νον φρονοῦντας ὑμῶν αὐτῶν· ὅταν δ' ὑπὲρ τῆς „πόλεως ἐκκλησιάζητε, τοῖς μὲν τοιούτοις ἀπιστεῖτε „καὶ φθονεῖτε, τοὺς δὲ πονηροτάτους τῶν ἐπὶ τὸ „βῆμα παριόντων ἐπαινεῖτε· καὶ νομίζετε, δημοτι-„κωτέρους εἶναι τοὺς μεθύοντας τῶν νηφόντων, καὶ „τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας τῶν εὖ φρονούντων, καὶ „τοὺς τὰ τῆς πόλεως διανεμομένους τῶν ἐκ τῆς „[ἰδίας] οὐσίας ὑμῖν λειτουργούντων. ὥστ' ἄξιον „θαυμάζειν, εἴ τις ἐλπίζει, τὴν πόλιν, τοιούτοις συμ-

„βούλοις χρωμένην, ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδώσειν. ἐγὼ „δ' οἶδα μὲν, ὅτι πρόσαντές ἐστιν ἐναντιοῦσθαι ταῖς „ὑμετέραις διανοίαις, καὶ ὅτι, δημοκρατίας οὔ-„σης, οὐκ ἔστι παῤῥησία, πλὴν ἐνθάδε μὲν τοῖς „ἀφρονεστάτοις καὶ μηδὲν ὑμῶν φροντίζουσιν, ἐν δὲ „τοῖς θεάτροις τοῖς κωμῳδοδιδασκάλοις. ὃ καὶ πάν-„των ἐστὶ δεινότατον, ὅτι τοῖς μὲν ἐκφέρουσιν εἰς „τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τὰ τῆς πόλεως ἁμαρτήματα „τοσαύτην ἔχετε χάριν, ὅσην οὐδὲ τοῖς εὖ ποιοῦσι· „πρὸς δὲ τοὺς ἐπιπλήττοντας καὶ νουθετοῦντας „ὑμᾶς οὕτω διατίθεσθε δυσκόλως, ὥσπερ πρὸς τοὺς „κακόν τι τὴν πόλιν ἐργαζομένους. ὅμως δὲ καὶ τού-„των ὑπαρχόντων, οὐκ ἂν ἀποσταίην ὧν διενοήθην. „παρελήλυθα γὰρ οὐ χαριούμενος ὑμῖν, οὐδὲ χει-„ροτονίαν μνηστεύσων, ἀλλ' ἀποφανούμενος, ἃ „τυγχάνω γιγνώσκων· πρῶτον μὲν, περὶ ὧν ὁ πρύ-„τανις προτίθησιν· ἔπειτα [καὶ] περὶ τῶν ἄλλων „τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων. οὐδὲν γὰρ ὄφελος „ἔσται τῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης γνωσθέντων, ἂν μὴ „περὶ τούτων ὀρθῶς λοιπὸν βουλευσώμεθα. φημὶ „δ' οὖν χρῆναι ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην μὴ μόνον „πρὸς Χίους τε, καὶ Ῥοδίους, καὶ Βυζαντίους, καὶ „Κῴους, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἀνθρώπους κεχρῆσθαι „ταῖς συνθήκαις, μὴ ταύταις, αἷς νῦν τινες „γεγράφασιν, ἀλλὰ ταῖς γενομέναις [μὲν] πρὸς „βασιλέα καὶ Λακεδαιμονίους, προσταττούσαις „δὲ τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι, καὶ τὰς „φρουρὰς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόλεων ἐξιέναι, καὶ „τὴν αὑτῶν ἔχειν ἑκάστους. τούτων γὰρ οὔτε δι-

„καιοτέρας εὑρήσομεν, οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμ-
„φερούσας.“

17. Ταῦτα προειπὼν, καὶ οὕτω διαθεὶς τοὺς ἀκούοντας πρὸς τὸν μέλλοντα λόγον ἐπιτηδείως, ἐγκώμιόν τε κάλλιστον τῆς δικαιοσύνης διαθέμενος, καὶ τὰ καθεστηκότα πράγματα μεμψάμενος, ἐπιτίθησι τούτοις τὴν σύγκρισιν τῶν τότ' ἀνθρώπων πρὸς τοὺς προγόνους· „Τούτου δὲ ἕνεκα ταῦτα „προεῖπον, ὅτι περὶ τῶν λοιπῶν οὐδὲν ὑποστειλά-„μενος, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνειμένως μέλλω τοὺς „λόγους ποιεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς. τίς γὰρ ἄλλοθεν „ἐπελθὼν, καὶ μήπω συνδιεφθαρμένος ὑμῖν, ἀλλ' „ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γενομένοις, οὐκ ἂν μαίνε-„σθαι καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν, οἳ φιλοτι-„μούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ „τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν „ἀξιοῦμεν, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, „ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον; οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν Ἑλλή-„νων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἡμεῖς „δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν βίον ποριζομένους ἐκεῖ-„θεν ἀναστήσαντες ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἠγάγομεν. „κἀκεῖνοι μὲν ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς Ἑλλη-„νίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας „ἠξιώθησαν· ἡμεῖς δὲ, καταδουλούμενοι, καὶ τἀναν-„τία τοῖς τότε πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν „αὐτὴν τιμὴν ἐκείνοις ἕξομεν, οἳ τοσοῦτον ἀπολε-„λείμμεθα, καὶ τοῖς ἔργοις, καὶ ταῖς διανοίαις, τῶν „κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν „ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας, καὶ ἑξῆς· Οὕτως

„ὀλίγον αὐτῶν φροντίζομεν· ἓν γὰρ ἀκούσαντες, „γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν ἄλλων· ὡς θανάτου τῆς „ζημίας ἐπικειμένης, ἤν τις ἁλῷ δεκάζων, τοὺς τοῦ-„το φανερώτατα ποιοῦντας στρατηγοὺς χειροτονοῦ-„μεν, καὶ τὸν πλείστους διαφθεῖραι δυνηθέντα τῶν „πολιτῶν, τοῦτον ἐπὶ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων „καθίσταμεν. σπουδάζοντες δὲ περὶ τὴν πολιτείαν „οὐχ ἧττον, ἢ περὶ τὴν σωτηρίαν ὅλης τῆς πόλεως, „καὶ τὴν δημοκρατίαν εἰδότες ἐν μὲν ταῖς ἡσυχίαις „καὶ ταῖς ἀσφαλείαις αὐξανομένην καὶ διαμένου-„σαν, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις δὶς ἤδη καταλυθεῖσαν, „πρὸς μὲν τοὺς τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντας, ὡς πρὸς „ὀλιγαρχικοὺς ὄντας, δυσκόλως ἔχομεν, τοὺς δὲ τὸν „πόλεμον ἀγαπῶντας, ὡς τῆς δημοκρατίας κηδομέ-„νους, εὔνους εἶναι νομίζομεν. ἐμπειρότατοι δὲ λό-„γων καὶ πραγμάτων ὄντες, οὕτως ἀλογίστως ἔχο-„μεν, ὥστε περὶ τῶν αὐτῶν τῆς [αὐτῆς] ἡμέρας οὐ „ταὐτὰ γινώσκομεν, ἀλλ' ὧν πρὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν „ἀναβῆναι, κατηγοροῦμεν, ταῦτα συνελθόντες χει-„ροτονοῦμεν· οὐ πολὺν δὲ χρόνον διαλιπόντες, τοῖς „[ἐνταῦθα] ψηφισθεῖσιν, ἐπειδὰν ἀπίωμεν, πάλιν „ἐπιτιμῶμεν. προσποιούμενοι δὲ σωφρονέστατοι „τῶν Ἑλλήνων εἶναι, τοιούτοις χρώμεθα συμβού-„λοις, ὧν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν καταφρονήσειε· καὶ „τοὺς αὐτοὺς τούτους κυρίους [τῶν κοινῶν] ἁπάν-„των καθίσταμεν, οἷς οὐδεὶς ἂν τῶν ἰδίων οὐδὲν „ἐπιτρέψειε."

18. Τοιοῦτος μὲν δή τις ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς λόγοις ὁ ἀνήρ. ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς τὰ μὲν

ἄλλα πάνυ ἀκριβὴς καὶ ἀληθινὸς, καὶ τῷ Λυσίου χαρακτῆρι ἔγγιστα μὲν προσεληλυθὼς. ἐν δὲ τῇ συνθέσει τῶν ὀνομάτων τὸ λεῖον ἐκεῖνο καὶ εὐπρεπὲς ἔχων, ἔλαττον μὲν, ἢ ἐν ἄλλοις λόγοις, οὐ μὴν ἀλλ' ἔχων γε. μηδεὶς δ' ἀγνοεῖν ὑπολάβῃ, μηδ' ὅτι Ἀφαρεὺς, ὁ πρόγονός τε καὶ εἰσποίητος Ἰσοκράτει γενόμενος, ἐν τῷ πρὸς Μεγακλείδην περὶ τῆς Ἀντιδόσεως λόγῳ διορίζεται, μηδεμίαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὑπόθεσιν εἰς δικαστήριον γεγράφθαι· μηδ' ὅτι δέσμας πάνυ πολλὰς δικανικῶν λόγων Ἰσοκρατείων περιφέρεσθαί φησιν ὑπὸ τῶν βιβλιοπωλῶν Ἀριστοτέλης. ἐπίσταμαι γὰρ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων λεγόμενα· καὶ οὔτ' Ἀριστοτέλει πείθομαι ῥυπαίνειν τὸν ἄνδρα βουλομένῳ, οὔτ' Ἀφαρεῖ τούτου γ' ἕνεκα λόγον εὐπρεπῆ πλαττομένῳ συντίθεμαι· ἱκανὸν δὲ ἡγησάμενος εἶναι τῆς ἀληθείας βεβαιωτὴν τὸν Ἀθηναῖον Κηφισόδωρον, ὃς καὶ συνεβίωσεν Ἰσοκράτει, καὶ γνησιώτατος ἀκουστὴς ἐγένετο, καὶ τὴν ἀπολογίαν τὴν πάνυ θαυμαστὴν ἐν ταῖς πρὸς Ἀριστοτέλη ἀντιγραφαῖς ἐποιήσατο, πιστεύω, γεγράφθαι λόγους τινὰς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς εἰς δικαστήρια, οὐ μέντοι πολλούς· καὶ χρῶμαι παραδείγματι ἐξ αὐτῶν ἑνί· οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ πλείοσι· τῷ Τραπεζιτικῷ λεγομένῳ, ὃν ἔγραψε ξένῳ τινὶ τῶν μαθητῶν κατὰ Πασίωνος τοῦ τραπεζίτου. ἔστι δὲ ὁ λόγος οὗτος·

19. „Ὁ μὲν ἀγών μοι μέγας ἐστὶν, ὦ ἄνδρες „δικασταί. οὐ γὰρ μόνον περὶ πολλῶν χρημάτων „κινδυνεύω, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀδίκως „τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν· ὃ ἐγὼ περὶ πλείστου

„ποιοῦμαι. οὐσία γάρ μοι ἱκανὴ καταλειφθήσεται „καὶ τούτων στερηθέντι. εἰ δὲ δόξαιμι, μηδὲν προσ„ῆκον, αὐτὰ τὰ χρήματα ἐγκαλέσαι, διαβληθείην ἂν „τὸν ἅπαντα βίον· ἔστι δέ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, „πάντων χαλεπώτατον, τοιούτων ἀντιδίκων τυχεῖν. „τὰ μὲν γὰρ συμβόλαια πρὸς τοὺς ἐπὶ ταῖς τραπέ„ζαις ἄνευ μαρτύρων γίνεται· τοῖς ἀδικουμένοις δὲ „πρὸς τοὺς τοιούτους ἀνάγκη κινδυνεύειν, οἳ καὶ „φίλους πολλοὺς κέκτηνται, καὶ χρήματα πολλὰ „διαχειρίζουσι, καὶ πιστοὶ διὰ τὴν τέχνην δοκοῦσιν „εἶναι. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, ἡγοῦμαι „φανερὸν πᾶσι ποιήσειν, ὅτι ἀποστεροῦμαι τοσού„των χρημάτων ὑπὸ Πασίωνος. ἐξ ἀρχῆς δὲ ὑμῖν, „ὅπως ἂν δύνωμαι, διηγήσομαι τὰ πεπραγμένα. „ἐμοὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πατὴρ μέν ἐστι Σι„νωπεύς· ὃν οἱ πλέοντες εἰς τὸν Πόντον ἅπαντες „ἴσασιν οὕτως οἰκείως πρὸς Σάτυρον διακείμενον, „ὥστε πολλῆς μὲν χώρας ἄρχειν, ἁπάσης δὲ τῆς δυ„νάμεως ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐκείνου. πυνθανόμενος „δὲ καὶ περὶ τῆσδε τῆς πόλεως καὶ περὶ τῆς ἄλλης „Ἑλλάδος. ἐπεθύμησα ἀποδημῆσαι. γεμίσας δ' ὁ „πατήρ μου δύο ναῦς σίτου, καὶ χρήματα δοὺς, „ἐξέπεμψεν ἅμα κατ' ἐμπορίαν καὶ θεωρίαν· συστή„σαντος δέ μοι Πυθοδώρου τοῦ Φοίνικος Πασίω„να, ἐχρώμην τῇ τούτου τραπέζῃ· χρόνῳ δὲ ὕστερον „διαβολῆς πρὸς Σάτυρον γενομένης, ὡς καὶ ὁ πατὴρ „οὑμὸς ἐπιβουλεύοι τῇ ἀρχῇ, κἀγὼ τοῖς φυγάσι „συγγινοίμην, τὸν μὲν πατέρα μου συλλαμβάνει, „ἐπιστέλλει δὲ τοῖς ἐνθάδ' ἐπιδημοῦσιν ἐκ τοῦ Πόν-

„του, τὰ χρήματα παρ' ἐμοῦ παραλαβεῖν, καὶ αὐτὸν „εἰσπλεῖν κελεύειν· ἐὰν δὲ τούτων μηδὲν ποιῶ, παρ' „ὑμῶν ἐξαιτεῖν. ἐν τοσούτοις δὲ κακοῖς ὢν, ὦ ἄν- „δρες δικασταὶ, λέγω πρὸς Πασίωνα τὰς ἐμαυτοῦ „συμφοράς. οὕτω γὰρ οἰκείως πρὸς αὐτὸν διεκείμην, „ὥστε μὴ μόνον περὶ τῶν χρημάτων, ἀλλὰ καὶ περὶ „τῶν ἄλλων τούτῳ μάλιστα πιστεύειν. ἡγούμην δὲ, „εἰ μὲν [μὴ] προείμην ἅπαντα τὰ χρήματα, κινδυ- „νεύσειν, εἴ τι πάθοι ἐκεῖνος, στερηθεὶς καὶ τῶν „ἐνθάδε καὶ τῶν ἐκεῖ, πάντων ἐνδεὴς γενήσεσθαι· „εἰ δ' ὁμολογῶν εἶναι, ἐπιστείλαντος Σατύρου, μὴ „παραδοίην, εἰς τὰς μεγίστας διαβολὰς ἐμαυτὸν καὶ „τὸν πατέρα καταστήσειν πρὸς Σάτυρον. βουλευο- „μένοις οὖν ἡμῖν ἐδόκει βέλτιστον εἶναι, τὰ μὲν φα- „νερὰ τῶν χρημάτων παραδοῦναι, περὶ δὲ τῶν παρὰ „τούτῳ κειμένων μὴ μόνον ἔξαρνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ „ὀφείλοντά με καὶ ἑτέροις ἐπὶ τόκῳ φαίνεσθαι, καὶ „πάντα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἐκεῖνοι μάλιστ' ἤμελλον πει- „σθήσεσθαι μὴ εἶναί μοι χρήματα. τότε μὲν οὖν, „ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐνόμιζόν μοι Πασίωνα δι' εὔ- „νοιαν ἅπαντα ταῦτα συμβουλεύειν· ἐπειδὴ δὲ ταῦ- „τα πρὸς τοὺς περὶ Σάτυρον διεπραξάμην, ἔγνων „αὐτὸν ἐπιβουλεύοντα τοῖς ἐμοῖς. βουλομένου γὰρ „ἐμοῦ κομίσασθαι τἀμαυτοῦ, καὶ πλεῖν εἰς Βυζάν- „τιον, ἡγησάμενος αὐτὸς κάλλιστον καιρὸν αὐτῷ „παραπεπτωκέναι· τὰ μὲν γὰρ χρήματα πολλὰ εἶναι „τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα, [καὶ] ἄξια ἀναισχυντίας· „ἐμὲ δὲ, πολλῶν ἀκουόντων, ἔξαρνον γεγενῆσθαι „μηδὲν κεκτῆσθαι, πᾶσί τε φανερὸν ἀπαιτούμενον

„καὶ ἑτέροις ὁμολογοῦντα ὀφείλειν· καὶ πρὸς τού-
„τοις, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐνόμιζεν, εἰ μὲν αὐτοῦ
„μένειν ἐπιχειροίην, ἐκδοθήσεσθαί με ὑπὸ τῆς πό-
„λεως Σατύρῳ· εἰ δ' ἄλλοσέ ποι τραποίμην, οὐδὲν
„αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων· εἰ δ' εἰσπλευσοί-
„μην εἰς τὸν Πόντον, ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τοῦ
„πατρός· ταῦτα διαλογιζόμενος, διενοεῖτό με ἀπο-
„στερεῖν τὰ χρήματα, καὶ πρὸς μὲν ἐμὲ προσεποιεῖ-
„το [ἀπορεῖν] ἐν τῷ παρόντι, καὶ οὐκ ἂν ἔχειν ἀπο-
„δοῦναι. ἐπειδὴ δ' ἐγὼ, βουλόμενος εἰδέναι τὸ
„πρᾶγμα, προσπέμπω Φιλόμηλον αὐτῷ καὶ Μενέξε-
„νον ἀπαιτήσοντας, ἔξαρνος γίνεται πρὸς αὐτοὺς
„μηδὲν ἔχειν τῶν ἐμῶν. πανταχόθεν δέ μοι τοσού-
„των κακῶν προσπεπτωκότων, τίνα οἴεσθέ με γνώ-
„μην ἔχειν; ᾧ γε ὑπῆρχε σιωπῶντι μὲν ὑπὸ τούτου
„ἀποστερεῖσθαι τῶν χρημάτων, λέγοντι δὲ μηδὲν
„μᾶλλον κομίσασθαι· πρὸς Σάτυρον δ' εἰς τὴν
„μεγίστην διαβολὴν ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα κατα-
„στῆσαι· κράτιστον οὖν ἡγησάμην ἡσυχίαν ἄγειν.
„μετὰ δὲ ταῦτα, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀφικνοῦνταί
„μοι ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ὁ πατὴρ ἀφεῖται, καὶ Σα-
„τύρῳ οὕτως ἁπάντων μεταμέλει τῶν πεπραγμένων,
„ὥς πίστεις τε τὰς μεγίστας αὐτῷ δεδωκὼς εἴη, καὶ
„τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκὼς ἧς εἶχε πρότερον,
„καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν γυναῖκα τῷ ἑαυτοῦ υἱεῖ
„εἰληφώς. πυθόμενος δὲ ταῦτα Πασίων, καὶ εἰδὼς,
„ὅτι φανερῶς ἤδη πράξω περὶ τῶν ἐμαυτοῦ, ἀφανί-
„ζει τὸν παῖδα, ὃς συνῄδει περὶ τῶν χρημάτων.
„ἐπειδὴ δ' ἐγὼ προσελθὼν ἐπεζήτουν αὐτὸν, ἡγού-

„μενος, ἔλεγχον σαφέστατον τοῦτον ἂν γενέσθαι „περὶ ὧν ἐνεκάλουν, λέγει λόγον δεινότατον, ὡς ἐγὼ „καὶ Μενέξενος, διαφθείραντες καὶ πείσαντες τὸν „ἐπὶ τῇ τραπέζῃ καθήμενον, ἓξ τάλαντα ἀργυρίου „λάβοιμεν παρ᾽ αὐτοῦ. ἵνα δὲ μηδεὶς ἔλεγχος, μηδὲ „βάσανος, γένοιτο περὶ αὐτῶν, ἔφασκεν, ἡμᾶς, „ἀφανίσαντας τὸν παῖδα, ἀντεγκαλεῖν αὐτῷ, καὶ „ἐξαιτεῖν τοῦτον, ὃν αὐτοὶ ἠφανίσαμεν. καὶ ταῦτα „λέγων καὶ ἀγανακτῶν καὶ δακρύων, εἷλκέ με πρὸς „τὸν πολέμαρχον, ἐγγυητὰς αἰτῶν· καὶ οὐ πρότερον „ἀφῆκεν, ἕως αὐτῷ κατέστησα ἓξ ταλάντων ἐγγυη„τάς. καί μοι ἀνάβητε τουτων μάρτυρες."

20. Ταῦθ᾽ ὅτι μὲν ὅλῳ τῷ γένει διαφέρει τῶν ἐπιδεικτικῶν τε καὶ συμβουλευτικῶν κατὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς λέξεως, οὐθείς ἐστιν, ὃς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν· οὐ μέντοι παντάπασί γε τὴν Ἰσοκράτειον ἀγωγὴν ἐκβέβηκεν· ἀκαρῆ δέ τινα διασώζει τῆς κατασκευῆς τε καὶ σεμνολογίας ἐκείνης ἐνθυμήματα, καὶ ποιητικώτερα μᾶλλόν ἐστιν, ἢ ἀληθινώτερα. οἷον ὅταν φησίν· „Ἡγούμην δὲ, εἰ μὲν μὴ προείμην „τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν." τὸ γὰρ ἀποίητόν τε καὶ ἀφελὲς, τοιοῦτον· „Ἡγούμην δὲ, μὴ παραδοὺς „τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν." ἔτι ἐκεῖνο· „Καὶ πρὸς „τούτοις, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐνόμιζεν, εἰ μὲν αὐτοῦ „μένειν ἐπιχειροίην, ἐκδοθήσεσθαί με ὑπὸ τῆς πό„λεως Σατύρῳ· εἰ δὲ ἄλλοσέ ποι τραποίμην, οὐδὲν „αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων· εἰ δ᾽ εἰσπλευσοί„μην εἰς τὸν Πόντον, ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τοῦ „πατρός." ἥ τε γὰρ περίοδος ἐκμηκύνεται, [καὶ

πέρα τοῦ δικανικοῦ τρόπου, καὶ ἡ σύνθεσις ἔχει τι τοῦ ποιητικοῦ, τό τε σχῆμα τῆς λέξεως ἐκ τῶν ἐπιδεικτικῶν εἴληπται παρισώσεων καὶ παρομοιώσεων. τό τ' οὖν „Ἐπιχειροίην," καὶ „Τραποίμην," καὶ „Εἰσπλευσοίμην," ἐν ἑνὶ χωρίῳ κείμενα, καὶ τῶν κώλων τριῶν ὄντων, τὸ μὲν μῆκος ἴσον ὑπάρχον, τεκμήρια τῆς Ἰσοκράτους κατασκευῆς ἐστι. καὶ τὰ τούτοις ἐπιφερόμενα· „Διενοεῖτό με ἀποστερεῖν τὰ „χρήματα, καὶ πρὸς μὲν ἐμὲ προσεποιεῖτο ἀπορεῖν, „καὶ οὐκ ἂν ἔχειν·" παρόμοιά τε καὶ παραπλήσια ἀλλήλοις ἐστί. καὶ πρὸς τούτοις, ἃ μετ' ὀλίγων ἐπιτίθησιν· „Ὡς πίστεις τε μεγίστας αὐτῷ δεδωκὼς „εἴη, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκὼς ἧς εἶχε „πρότερον, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν γυναῖκα τῷ „ἑαυτοῦ υἱεῖ εἰληφώς." καὶ γὰρ ἐνταῦθα πάλιν τὸ „Δεδωκὼς," καὶ „Πεποιηκὼς," καὶ „Εἰληφὼς," παρόμοιον, καὶ „Τὴν ἀρχὴν," καὶ „Τὴν ἀδελφήν." ἔχοι δ' ἄν τις καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις λέγειν, ἐξ ὧν ὁ χαρακτὴρ τοῦ ῥήτορος ἔσται καταφανής· ἀνάγκη δ' ἴσως στοχάζεσθαι τοῦ χρόνου.

Ι Σ Α Ι Ο Σ.

Ἰσαῖος δέ, ὁ Δημοσθένους καθηγησάμενος, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα γενόμενος περιφανής, ὡς μέν τινες ἱστοροῦσιν, Ἀθηναῖος ἦν τὸ γένος· ὡς δὲ ἕτεροι γράφουσι, Χαλκιδεύς. ἤκμασε δὲ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὡς ἐκ λόγων αὐτοῦ τεκμαίρομαι· καὶ μέχρι τῆς Φιλίππου δυναστείας παρεξέ-

τεινε. γενέσεως δὲ καὶ τελευτῆς τοῦ ῥήτορος ἀκριβῆ χρόνον εἰπεῖν οὐκ ἔχω· οὐδὲ δὴ περὶ τοῦ βίου τοῦ ἀνδρὸς, οἷός τις ἦν· οὐδὲ περὶ τῆς προαιρέσεως τῶν πολιτευμάτων· οὐδὲ ἀρχὴν εἰ προείλετό τινα πολιτείαν· οὐδ᾽ ὅλως περὶ τῶν τοιούτων οὐδενὸς, διὰ τὸ μηδὲ τοιαύτῃ περιτυγχάνειν ἱστορίᾳ. οὐδὲ γὰρ ὁ τοὺς Ἰσοκράτους μαθητὰς ἀναγράψας Ἕρμιππος, ἀκριβὴς ἐν τοῖς ἄλλοις γενόμενος, ὑπὲρ τοῦδε τοῦ ῥήτορος οὐδὲν εἴρηκεν, ἔξω δυοῖν τούτων, ὅτι διήκουσε μὲν Ἰσοκράτους, καθηγήσατο δὲ Δημοσθένους, συνεγένετο δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν φιλοσόφων.

2. Λείπεται δὴ περὶ τῆς προαιρέσεως καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ τίνι κέχρηται χαρακτῆρι, λέγειν. γένους μέντοι λόγων ἑνὸς ἀσκητὴς ἐγένετο, τοῦ δικανικοῦ· καὶ περὶ τοῦτο μάλιστα ἐσπούδασε. χαρακτῆρα δὲ τὸν Λυσίου κατὰ τὸ πλεῖστον ἐζήλωσε· καὶ εἰ μή τις ἔμπειρος πάνυ τῶν ἀνδρῶν εἴη, καὶ τριβὰς ἀξιολόγους ἀμφοῖν ἔχων, οὐκ ἂν διαγνοίη ῥᾳδίως πολλοὺς τῶν λόγων, ὁποτέρου τῶν ῥητόρων εἰσίν· ἀλλὰ παρακρούσεται ταῖς ἐπιγραφαῖς, οὕτως ἀκριβῶς ἐχούσαις, ὡς διὰ μιᾶς δηλοῦταί μοι γραφῆς. οὐ μὴν ἀπαράλλακτός γέ ἐστιν ἡ τοῦ χαρακτῆρος ὁμοιότης, ἀλλὰ ἔχουσα διαφοράς τινας, οὐ μικρὰς, οὐδὲ ὀλίγας, καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ κατὰ τὰ πράγματα· περὶ ὧν καιρὸς ἂν εἴη λέγειν, ὡς ἡμεῖς ὑπειλήφαμεν. ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν λέξιν μᾶλλον ἔοικε τῷ Λυσίᾳ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ ταύτης ποιησάμενος, τὰς ὁμοιότητάς τε καὶ τὰς διαφορὰς, ἃς ἔχει πρὸς ἐκείνην, ἐρῶ.

3. Καθαρὰ μὲν καὶ ἀκριβὴς, καὶ σαφὴς, κυρία τι, καὶ ἐναργὴς, καὶ σύντομος· πρὸς δὲ τούτοις πιθανή τε, καὶ πρέπουσα τοῖς ὑποκειμένοις. στρογγύλη τε, καὶ δικανικὴ, [φανεροῦσα τοὺς δικανικοὺς ἀγῶνας,] οὐχ ἧττόν ἐστιν ἡ Ἰσαίου λέξις τῆς Λυσίου. καὶ κατὰ μὲν ταῦτα οὐκ ἄν τις αὐτὴν διαγνοίη. διαφέρειν δὲ ἐκείνης δόξειεν ἂν ἐν τοῖσδε· ἡ μὲν γὰρ ἀφελής τε καὶ ἠθικὴ μᾶλλον ἐστίν· σύγκειταί τε φυσικώτερον, καὶ ἐσχημάτισται ἁπλούστερον· ἡδονῇ τε καὶ χάριτι πολλῇ κέχρηται. ἡ δὲ Ἰσαίου τεχνικωτέρα δόξειεν ἂν εἶναι καὶ ἀκριβεστέρα τῆς Λυσίου· τήν τε σύνθεσιν περιεργοτέρα τις, καὶ σχηματισμοῖς διειλημμένη ποικίλοις· ὅσον τε ἀπολείπεται τῆς χάριτος ἐκείνης, τοσοῦτον ὑπερέχει τῇ δεινότητι τῆς κατασκευῆς· καὶ πηγή τις ὄντως ἐστὶ τῆς Δημοσθένους δυνάμεως. τὴν μὲν οὖν λέξιν οὕτως ἄν τις διαγνοίη· ἐν δὲ τοῖς πράγμασι τοιαύτας τινὰς εὑρήσει διαφοράς. παρὰ Λυσίᾳ μὲν οὐ πολλὴν τὴν ἐπιτέχνησιν, οὔτ' ἐν μερισμοῖς τῶν πραγμάτων, οὔτ' ἐν τῇ τάξει τῶν ἐνθυμημάτων, οὔτε ἐν ταῖς ἐξεργασίαις αὐτῶν ὄψεται· ἁπλοῦς γὰρ ὁ ἀνήρ. παρ' Ἰσαίῳ δὲ καὶ τεχνικώτερον ἤδη γινόμενα ταῦτα εὑρήσει. καὶ γὰρ ἐφόδοις χρῆται καὶ προκατασκευαῖς, καὶ μερισμοῖς τεχνικωτέροις· καὶ τίθησιν ἐν οἷς δίδωσι χωρίον ἕκαστον· καὶ μέχρι πολλοῦ προάγει τὰς τῶν ἐγχειρημάτων ἐξεργασίας, σχημάτων τε μεταβολαῖς ἐναγωνίων καὶ παθητικῶν ποικίλλει τοὺς λόγους. καὶ πρὸς μὲν τὸν ἀντίδικον διαπονηρεύεται, τοὺς δὲ δικαστὰς καταστρατηγεῖ· τοῖς δὲ πρό-

γμασιν, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος, ἐκ παντὸς πειρᾶται βοηθεῖν.

4. Ἵνα δὲ μᾶλλον ἡ διαφορὰ τῶν ἀνδρῶν γένηται καταφανής, εἰκόνι χρήσομαι τῶν ὁρατῶν τινι. εἰσὶ δή τινες ἀρχαῖαι γραφαὶ, χρώμασι μὲν εἰργασμέναι ἁπλῶς, καὶ οὐδεμίαν ἐν τοῖς μίγμασιν ἔχουσαι ποικιλίαν, ἀκριβεῖς δὲ ταῖς γραμμαῖς, καὶ πολὺ τὸ χάριεν ἐν ταύταις ἔχουσαι· αἱ δὲ μετ' ἐκείνας, εὔγραμμοι μὲν ἧττον, ἐξειργασμέναι δὲ μᾶλλον, σκιᾷ τε καὶ φωτὶ ποικιλλόμεναι, καὶ ἐν τῷ πλήθει τῶν μιγμάτων τὴν ἰσχὺν ἔχουσαι. τούτων μὲν δὴ ταῖς ἀρχαιοτέραις ἔοικεν ὁ Λυσίας, κατὰ τὴν ἁπλότητα καὶ τὴν χάριν· ταῖς δὲ ἐκπεπονημέναις τε καὶ τεχνικωτέραις ὁ Ἰσαῖος. ἦν δὲ περὶ αὐτοῦ δόξα παρὰ τοῖς τότε γοητείας καὶ ἀπάτης, ὡς δεινὸς ἀνὴρ τεχνιτεῦσαι λόγους ἐπὶ τὰ πονηρότερα· καὶ εἰς τοῦτο διεβάλλετο. δηλοῖ δὲ τοῦτο τῶν ἀρχαίων τις ῥητόρων ἐν τῇ Δημοσθένους κατηγορίᾳ, Πυθέας, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. πονηρίαν γὰρ τῷ Δημοσθένει καὶ κακίαν τὴν ἐξ ἀνθρώπων πᾶσαν ἐνοικεῖν φήσας, καὶ τόδε τὸ μέρος ὅλον εἰς διαβολὴν, ἐπιτίθησιν, ὅτι τὸν Ἰσαῖον ὅλον, καὶ τὰς τῶν λόγων ἐκείνου τέχνας σεσίτισται. καὶ μὰ Δία οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τὴν διαβολὴν ταύτην εἶχεν ἑκάτερος. ἐμοὶ γοῦν οἱ μὲν Ἰσαίου τε καὶ Δημοσθένους λόγοι καὶ περὶ ἀληθείας καὶ δικαίας συντάξεως αἱ ὑποθέσεις ὕποπτοι δοκοῦσιν εἶναι, τῆς πολλῆς ἐπιτεχνήσεως ἕνεκα· οἱ δὲ Ἰσοκράτους καὶ Λυσίου παντὸς μάλιστα δίκαιοί τε καὶ ἀληθεῖς· κἂν μὴ τοιαῦτα τὰ πράγματα ἐν αὐτοῖς

ὅτι κακοῦργον οὐδὲν ἐπιφαίνουσιν ἐπὶ τῆς κατασκευῆς, ἀλλ' εἰσὶν ἐλεύθεροί τινες καὶ ἀφελεῖς.

5. Ταυτί μοι τὰ διαλλάττοντα ἔδοξεν εἶναι, ἐξ ὧν ἄν τις οὐ χαλεπῶς διαγνῶναι τοὺς Λυσίου τε καὶ Ἰσαίου λόγους δυνηθείη. εἰ δὲ ὀρθῶς ὑπείληφα, ἐξέσται τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν τὴν ἐξέτασιν. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν περὶ τὴν λέξιν θεωρημάτων. ἔστι δή τις Ἰσαίου λόγος ὑπὲρ Εὐμαθοῦς, μετοίκου τινὸς τῶν τραπεζιτευόντων Ἀθήνησιν, ὃν εἰς δουλείαν ἀγόμενον ὑπὸ τοῦ κληρονομήσαντος τὸν ἀπηλευθερωκότα τῶν ἀστῶν ἀφαιρεῖταί τις, καὶ τὴν ἀπολογίαν ποιεῖται περὶ αὐτοῦ. τὸ προοίμιον δέ ἐστι τοῦ λόγου τοιόνδε· „Ἄνδρες δικασταί, ἐγὼ καὶ πρότερον Εὐμαθεῖ τούτῳ ἐγενόμην χρήσιμος, καὶ δικαίως· καὶ νῦν, εἴ τι ἐστὶν ἐν ἐμοί, πειράσομαι „συσσώζειν αὐτὸν μεθ' ὑμῶν. μικρὰ δέ μου ἀκούσατε, ἵνα μηδεὶς ὑπολάβῃ ὑμῶν, ὡς ἐγὼ προπετείᾳ, ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀδικίᾳ. πρὸς τὰ Εὐμαθοῦς πράγματα προσῆλθον. τριηραρχοῦντος γάρ μου „ἐπὶ Κηφισοδώρου ἄρχοντος, καὶ λόγοι ἀπαγγελθέντος πρὸς τοὺς οἰκείους, ὡς ἄρα τετελευτηκὼς „εἴην ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, οὔσης μοι παρακαταθήκης „παρ' Εὐμαθεῖ τούτῳ, μεταπεμψάμενος τοὺς οἰκείους τε καὶ φίλους τοὺς ἐμοὺς Εὐμαθής, ἐνεφάνισε „τὰ χρήματα, ἃ ἦν μοι παρ' αὐτῷ, καὶ ἀπέδωκε „πάντα ὀρθῶς καὶ δικαίως. ἀνθ' ὧν ἐγὼ σωθεὶς „ἐχρώμην αὐτῷ ἔτι μᾶλλον, καὶ κατασκευαζομένῳ „τὴν τράπεζαν προσεισευπόρησα ἀργυρίου. καὶ μετὰ ταῦτα ἄγοντος αὐτὸν Διονυσίου, ἐξειλόμην εἰς

„ἐλευθερίαν, εἰδὼς ἀφειμένον ἐν τῷ δικαστηρίῳ ὑπὸ „Ἐπιγένους. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐπισχήσω."

6. Ἔστι δὴ καὶ παρὰ τῷ Λυσίᾳ τις ὑπὲρ ἀνδρὸς ξένου, δίκην φεύγοντος περὶ κλήρου, ποιούμενος τὴν ἀπολογίαν. τοῦτον ἐπιγράφει τὸν λόγον Καλλίμαχος· Περὶ Φερενίκου ὑπὲρ τοῦ Ἀνδροκλείδου κλήρου· καὶ ἔστι πολλοῖς πρότερον ἠγωνισμένος ἔτεσι θατέρου. ἐν ᾧ τὴν αἰτίαν πρώτως ἐπιδείκνυσιν ὁ περὶ τοῦ ξένου ποιούμενος τοὺς λόγους, ὥσπερ ὁ τὸν μέτοικον ἐξαιρούμενος εἰς ἐλευθερίαν. ἔστι δὲ τὸ προοίμιον τοῦ λόγου τόδε· „Ἀναγκαῖόν „μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ τῆς φι„λίας τῆς ἐμῆς καὶ τῆς Φερενίκου πρῶτον εἰπεῖν „πρὸς ὑμᾶς· ἵνα μηδεὶς ὑμῶν θαυμάζῃ, ὅτι ὑπὲρ „οὐδενὸς ὑμῶν πώποτε εἰρηκὼς πρότερον, ὑπὲρ τού„του νυνὶ λέγω. ἐμοὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ξένος „ἦν Κηφισόδοτος, ὁ τούτου πατήρ· καὶ ὅτε ἐφεύ„γομεν ἐν Θήβαις, παρ' ἐκείνῳ κατηγόμην, καὶ ἐγὼ, „καὶ ἄλλος Ἀθηναίων ὁ βουλόμενος· καὶ πολλὰ καὶ „ἀγαθὰ, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, παθόντες ὑπ' αὐ„τοῦ, εἰς τὴν ἡμετέραν αὐτῶν κατήλθομεν. ἐπεὶ δ' „οὖν οὗτοι ταῖς αὐταῖς τύχαις ἐχρήσαντο, καὶ φυ„γάδες Ἀθήναζε ἀφίκοντο, ἡγούμενος τὴν μεγίστην „αὐτοῖς ὀφείλειν χάριν, οὕτως οἰκείως αὐτοὺς ὑπε„δεξάμην, ὥστε μηδένα γνῶναι τῶν εἰσιόντων, εἰ μή „τις πρότερον ἠπίστατο, ὁπότερος ἡμῶν ἐκέκτητο „τὴν οἰκίαν. οἶδε μὲν οὖν καὶ Φερένικος, ὦ ἄνδρες „δικασταί, ὅτι πολλοὶ λέγειν εἰσὶν ἐμοῦ δεινότεροι, „καὶ μᾶλλον τοιούτων πραγμάτων ἔμπειροι· ἀλλ'

„ὅμως ἡγεῖται τὴν ἐμὴν οἰκειότητα πιστοτάτην εἶ„ναι. αἰσχρόν μοι οὖν δοκεῖ εἶναι, κελεύοντος τού„του, καὶ δεομένου τὰ δίκαια αὐτῷ βοηθῆσαι, πε„ριϊδεῖν αὐτόν, καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμὶ ἐγώ, τῶν ὑπ' „Ἀνδροκλείδου δεδομένων στερηθῆναι."

7. Τί δὴ ταῦτα τὰ προοίμια ἀλλήλων διαφέρει; παρὰ Λυσίᾳ μὲν ἡδεῖά ἐστιν ἡ εἰσβολή, καὶ δι' οὐδὲν ἄλλο μᾶλλον, ἢ ὅτι φυσικῶς πως εἴρηται, καὶ ἀφελῶς· „Ἀναγκαῖόν μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ ἄνδρες δι„κασταί, περὶ τῆς φιλίας τῆς ἐμῆς καὶ τῆς Φερενί„κου πρῶτον εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς." καὶ τὸ ἐπιλεγόμενον τούτῳ ἔτι μᾶλλον ἀκατάσκευον φαίνεται εἶναι, καὶ ὡς ἂν ἰδιώτης τις εἰπεῖν δύναιτο τὸ εἰρημένον· „Ἵνα μηδεὶς ὑμῶν θαυμάσῃ, ὅτι ὑπὲρ οὐδενὸς „ὑμῶν πώποτε εἰρηκὼς πρότερον, ὑπὲρ τούτου νῦν „λέγω." παρὰ δὲ Ἰσαίῳ κατεσκεύασται τὸ δοκοῦν εἶναι ἀφελές, καὶ οὐ λέληθεν, ὅτι ἐστὶ ῥητορικόν· „Ἐγὼ καὶ πρότερον Εὐμαθεῖ τούτῳ ἐγενόμην χρή„σιμος. καὶ δικαίως καὶ νῦν, εἴ τι ἐστὶ κατ' ἐμέ, „πειράσομαι συσσώζειν αὐτόν." ὑψηλότερα γάρ ἐστι, καὶ ἧττον ἐκείνων ἀφελέστερα, καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ ἐπιφερόμενα· „Μικρὰ δέ μου ἀκούσατε, ἵνα μη„δεὶς ὑπολάβῃ ὑμῶν, ὡς ἐγὼ προπετείᾳ, ἢ ἄλλῃ τινὶ „ἀδικίᾳ, πρὸς τὰ Εὐμαθοῦς πράγματα προσῆλθον." ἥ τε γὰρ „Προπέτεια," καὶ „Ἡ ἀδικία," καὶ τὸ „Πρὸς τὰ Εὐμαθοῦς πράγματα προσελθεῖν," πεποιημένοις μᾶλλον ἔοικεν, ἢ αὐτοφυέσι. καὶ αὖθίς γε παρὰ μὲν τῷ Λυσίᾳ ἡ πρόφασις λέγεται ἀνεπιτηδεύτως· „Ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ξένος ἦν

„Κηφισόδοτος, ὁ τούτου πατὴρ· καὶ ὅτε ἐφεύγομεν „ἐν Θήβαις, παρ' ἐκείνῳ κατηγόμην, καὶ ἐγώ, καὶ „ἄλλος Ἀθηναίων ὁ βουλόμενος." ἡδέως τε καὶ ἀφοριστικῶς τὰ μετὰ ταῦτα ἐπιτίθεται· „Καὶ πολ„λὰ καὶ ἀγαθά, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, παθόντες „ὑπ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ἡμετέραν αὐτῶν κατήλθομεν." παρὰ δὲ τῷ Ἰσαίῳ πέφρασται περιεργότερον, καὶ οὐ μακρὰν ἀπέχει τῆς Δημοσθένους κατασκευῆς· „Τριηραρχοῦντος γάρ μου ἐπὶ Κηφισοδότου ἄρχον„τος, καὶ λόγου ἀπαγγελθέντος πρὸς τοὺς οἰκείους, „ὡς ἄρα τετελευτηκὼς εἴην ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, οὔσης „μοι παρακαταθήκης παρ' Εὐμαθεῖ τούτῳ." τό τε γὰρ „Λόγου ἀπαγγελθέντος," καὶ τὸ „Ὡς ἄρα τε„τελευτηκὼς εἴην," καὶ τὸ „Οὔσης ἐμοὶ παρακα„ταθήκης." οὐκ ἂν φαίην ἔγωγε ἀφελῶς εἰρῆσθαι. ἐκείνως γὰρ λεγόμενα μᾶλλον ἀποίητα· „Ὅτε „γὰρ ἐτριηράρχουν, καὶ ἀπηγγέλη τοῖς ἐνθάδε, ὡς „ἄρα τετελευτηκὼς εἴην, ἔχων μου παρακαταθήκην „Εὐμαθὴς οὑτοσί."

8. Καὶ τὰ λοιπὰ δὲ τῶν προοιμίων μέρη, παρ' ᾧ μὲν ἀφελέστερον ἄν τις εὕροι λεγόμενα, παρ' ᾧ δὲ ῥητορικώτερον. ἐν ἑτέρῳ δὲ ἀγῶνι πάλιν ὁ μὲν Ἰσαῖος ἐπιτρόπῳ τινὶ συντάξας ἀπολογίαν, ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀδελφιδῶν κρινομένῳ, τοιαύτῃ κέχρηται ἀρχῇ· „Ἠβουλόμην μέν, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ λίαν „οὕτως ἀγνοηθέντα προσχήματ' ἔχειν αἰσχρῶς, ὥστε „τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν, καὶ δίκας τοιαύτας „λαγχάνειν. ἀλλ' οὐ τό γε οὖν ἀδελφιδοῦν ἐμὸν καὶ ὕριον τῆς πατρῴας οὐσίας, οὐ μικρᾶς, ἀλλ' ἱκα-

„γῆς, ὥστε καὶ λειτουργεῖν, ὑφ' ἡμῶν αὐτῷ παρα-
„δοθείσης, ταύτης ἐπιμελεῖσθαι, τῶν δ' ἐμῶν μὴ
„ἐπιθυμεῖν· ἵνα βελτίων τ' ἐδόκει πᾶσιν εἶναι, σώ-
„ζων αὐτὴν, καὶ πλείω ποιῶν, χρησιμώτερον ὑμῖν
„πολίτην παρεῖχεν ἑαυτόν, ἐπεὶ δὲ τὴν μὲν ἀνήρηκε,
„καὶ πέπρακε, καὶ αἰσχρῶς καὶ κακῶς διολώλεκεν,
„ὡς οὐκ ἂν ἠβουλόμην· πιστεύων δ' ἑταιρίαις, καὶ
„λόγων παρασκευαῖς, ἐπὶ τὴν ἐμὴν ἐλήλυθεν·
„ἀνάγκη, ὡς ἔοικε, συμφορὰν μὲν εἶναι νομίζειν,
„ὅτι τοιοῦτός ἐστιν, οἰκεῖος ὤν· ἀπολογεῖσθαι δὲ
„περὶ ὧν ἐγκέκληκε, καὶ ἔξω [μὲν] τοῦ πράγματος
„διαβέβληκεν, ὡς ἂν οὖν δυνώμεθα προθυμότατα
„πρὸς ὑμᾶς." ὁ δὲ Λυσίας ἀνδρὶ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν
τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἐγκαλουμένῳ κακῆς ἐπιτροπῆς,
συγγράψας λόγον, τοιούτῳ κέχρηται τῷ προοιμίῳ·
„Οὐχ ἱκανὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοῖς ἐπιτρόποις,
„ὅσα πράγματα διὰ τὴν ἐπιτροπίαν ἔχουσιν, ἀλλὰ
„καὶ διασώζοντες τὰς τῶν φίλων οὐσίας, συκοφαν-
„τοῦνται ὑπὸ τῶν ὀρφανῶν πολλοί· ὅπερ κἀμοὶ νῦν
„συμβέβηκεν. ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, κατα-
„λειφθεὶς ἐπίτροπος τῶν Ἱπποκράτους χρημάτων,
„καὶ διαχειρίσας ὀρθῶς καὶ δικαίως τὴν οὐσίαν,
„καὶ παραδοὺς τοῖς υἱοῖς δοκιμασθεῖσι τὰ χρήματα,
„ὧν ἐπίτροπος κατελείφθην, συκοφαντοῦμαι νῦν
„ὑπ' αὐτῶν ἀδίκως."

9. Οὐ πολλῶν οἶμαι δεῖν λόγων, ὅτι τοῦτο μὲν ἀφελῶς καὶ ἡδέως εἴρηται, ἦθός τε οὐ πεπλασμένον, ἀλλὰ φυσικὸν ἐπιφαίνει· τὸ γάρ· „Οὐχ ἱκανὸν, ὦ „ἄνδρες δικασταὶ, τοῖς ἐπιτρόποις, ὅσα πράγματα

„διὰ τὴν ἐπιτροπὴν ἔχουσιν·“ οὐδεὶς ἂν εἴποι ῥήτορος εἶναι, ἀλλὰ παντὸς ἰδιώτου, καταστάντος εἰς ἀγῶνα ἄδικον· τὸ δ' Ἰσαίου πεποιῆσθαι ῥητορικῶς καὶ κεκαλλιλογῆσθαι σεμνότερον, ἅπαντες ἂν φήσειαν· τὸ γάρ· „Ἐβουλόμην μὲν, ὦ ἄνδρες δι„κασταὶ, μὴ λίαν οὕτως ἀγνοηθέντα προσχήματα „ἔχειν αἰσχρῶς, ὥστε τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν.“ καὶ ἔτι μᾶλλον παρὰ Λυσίᾳ μὲν χαριέντως πάνυ καὶ ἀφελῶς εἰρῆσθαι τό· „Ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες δικα„σταὶ, καταλειφθεὶς ἐπίτροπος τῶν Ἱπποκράτους „χρημάτων, καὶ διαχειρίσας ὀρθῶς καὶ δικαίως τὴν „οὐσίαν, καὶ παραδοὺς τοῖς υἱοῖς δοκιμασθεῖσι τὰ „χρήματα·“ θάτερον δὲ τρανότερον, καὶ οὐχ ὡς ἂν ἰδιώτης μετέθηκεν· „Ἀλλ' οὐ τό γε οὖν ἀδελ„φιδοῦν ἐμὸν καὶ κύριον τῆς πατρῴας οὐσίας, οὐ „μικρᾶς, ἀλλ' ἱκανῆς, ὥστε καὶ λειτουργεῖν, ὑφ' „ἡμῶν αὐτῷ παραδοθείσης, ταύτης ἐπιμελεῖσθαι.“ ἑνὸς δ' ἔτι μνησθήσομαι γένους, ἐξ οὗ μάλιστα ἡ διαφορὰ τῶν ἀνδρῶν ἔσται καταφανής.

10. Ὑποτίθεται δ' ἑκάτερος ἰδιώτην ἄνδρα, καὶ ἀπράγμονα, καὶ νέον, παρὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσίν τε καὶ φύσιν ἠναγκασμένον ἐν δικαστηρίῳ λέγειν· ὁ μὲν Λυσίας ἐν τῷ πρὸς Ἀρχεβιάδην λόγῳ, τὸν τρόπον τοῦτον· „Ἐπειδὴ τάχιστα ἔλαχέ μοι „ταύτην τὴν δίκην Ἀρχεβιάδης, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, „προσῆλθον αὐτῷ λέγων, ὅτι νέος καὶ ἄπειρος ἦν „πραγμάτων, καὶ οὐδὲν δεόμενος εἰσιέναι εἰς δικα„στήριον. ἐγὼ οὖν σε ἀξιῶ, μὴ εὕρεμα ἡγεῖσθαι τὴν „ἡλικίαν τὴν ἐμὴν, ἀλλὰ παραλαβόντα τοὺς ἐμοὺς

„φίλους καὶ τοὺς σαυτοῦ, διηγήσασθαι περὶ τοῦ „χρέους, ὅθεν γεγένηται· κἂν δοκῇς ἀληθῆ λέγειν „ἐκείνοις, οὐδέν σοι δεήσει πραγμάτων, ἀλλὰ λαβὼν, „ἐπὶ τὰ σαυτοῦ. δίκαιος δὲ εἶ μοι μηδὲν παραλι-„πεῖν, ἀλλ' εἰπεῖν ἅπαντα, ἐπειδὴ νεώτερός εἰμι τοῦ „συμβουλεύειν· ἵνα ἀκούσαντες περὶ ὧν οὐκ ἴσμεν, „βουλευσώμεθα περὶ ὧν σὺ λέγεις· ἐάν πως φανε-„ρὸν γένηται, πότερον ἀδίκως τῶν ἐμῶν ἐφίεσαι, „ἢ δικαίως τὰ σεαυτοῦ ζητεῖς κομίσασθαι. ταῦτ' „ἐμοῦ προκαλουμένου, οὐδεπώποτ' ἠθέλησε συν-„ελθεῖν, οὐδὲ λόγον περὶ ὧν ἐνεκαλεῖτο ποιήσασθαι, „οὐδὲ δίαιταν ἐπιτρέψαι, ἕως ὑμεῖς τὸν νόμον τὸν „περὶ τῶν διαιτητῶν ἔθεσθε.“ ὁ δὲ Ἰσαῖος ἐν ἀμ-φισβητήσει χωρίον τὸ ὑπὸ τῶν δημοτῶν κατεσχημέ-νον, οἷς τὸ χωρίον ὑπέκειτο, ταύτῃ χρώμενον εἰσά-γει τῇ ἀρχῇ· „Μάλιστα μὲν ἐβουλόμην, ὦ ἄνδρες „δικασταὶ, μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἀδικεῖσθαι τῶν πολιτῶν· „εἰ δὲ μὴ, τοιούτων ἀντιδίκων τυχεῖν, πρὸς οὓς ἂν „οὐδὲν ἐφρόντιζον διαφερόμενος. νῦν δέ μοι πάν-„των πραγμάτων λυπηρότατον συμβέβηκεν. ἀδικοῦ-„μαι γὰρ ὑπὸ τῶν δημοτῶν, οὓς περιορᾷν μὲν „ἀποστεροῦντας οὐ ῥᾴδιον, ἀπέχθεσθαι δὲ ἡδέως, „μεθ' ὧν ἀνάγκη καὶ συνουσίας κοινὰς ποιεῖσθαι. „πρὸς μὲν οὖν πολλοὺς χαλεπὸν ἀντιδικεῖν· μέγα „γὰρ μέρος συμβάλλεται τὸ πλῆθος αὐτοῖς πρὸς τὸ „δοκεῖν ἀληθῆ λέγειν· ὅμως δὲ διὰ τὸ πιστεύειν „τοῖς πράγμασι, πολλῶν μοι καὶ δυσκόλων συμ-„πιπτόντων, οὐχ ἡγούμην δεῖν κατοκνῆσαι δι' ὑμῶν „πειρᾶσθαι τυγχάνειν τῶν δικαίων. δέομαι οὖν

„ὑμᾶς συγγνώμην ἔχειν, εἰ καὶ νεώτερος ὢν, λέγειν „ἐπὶ δικαστηρίου τετόλμηκα· διὰ γὰρ τοὺς ἀδι-„κοῦντας ἀναγκάζομαι παρὰ τὸν ἐμαυτοῦ τρόπον „τοιοῦτόν τι ποιεῖν. πειράσομαι δ' ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς, „ὡς ἂν δύνωμαι, διὰ βραχυτάτων εἰπεῖν περὶ τοῦ „πράγματος."

11. Τίς ἂν οὖν οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, τὸν μὲν Λυσίου νέον, καὶ ἰδιώτην, καὶ ἀπράγμονα, ἀρχέτυπόν τινα εἶναι τῆς ἀληθείας, διαφέροντα ἐκείνης οὐδ' ὁτιοῦν· τὸν ἕτερον δὲ, ἀπόγραφόν τινα καὶ οὐ λανθάνοντα, ὅτι πέπλασται ῥητορικῇ τέχνῃ; καὶ γὰρ αἱ λέξεις καὶ τὰ νοήματα παρ' ἐκείνῳ μὲν τὸ αὐτοφυὲς, παρὰ δὲ τούτῳ τὸ κατασκευαστὸν ἀποφαίνουσιν. ὁ μὲ γὰρ ἀρχῇ κέχρηται, ὅτι νέος τε καὶ ἄπειρος εἴη πραγμάτων, καὶ οὐδὲν δεόμενος εἰς δικαστήριον εἰσιέναι. καὶ ἐπιφέρει πάνυ ἠθικῶς· „Ἐγὼ οὖν σε ἀξιῶ, μὴ εὕρεμα ἡγεῖσθαι τὴν ἡλικίαν „τὴν ἐμήν." καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς φύσιν εἶχε γενέσθαι τε καὶ ῥηθῆναι, λέγει· ὡς ἐπὶ διαιτητὰς ἠξίουν κοινοὺς ἐλθεῖν φίλους· „Κἂν δόξης ἀληθῆ „λέγειν ἐκείνοις, οὐθέν σοι δεήσει πραγμάτων, ἀλλὰ „καὶ λαβὼν, ἐπὶ τὰ σαυτοῦ." καὶ τὰ λοιπὰ ἐν ἤθει χρηστῷ διεξελθὼν, τελευτῶν ἐπιτίθησι· „Ταῦτ' „ἐμοῦ προκαλουμένου, οὐδεπώποτε ἠθέλησε συν-„ελθεῖν." ὁ δὲ Ἰσαῖος τουτὶ μὲν τὸ μέρος, τὸ· „Παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἠναγκάσθαι λέγειν ἐν „δικαστηρίῳ, νέον ὄντα·" ἐπὶ τελευτῇ τοῦ προοιμίου τίθησιν. ἄρχεται δὲ ἀπὸ διανοίας, οὐ φαύλης μὰ Δία, οὐδὲ ἰδιωτικῆς, ἀνιαρώτερον εἶναι λέγων

πρὸς τοιούτους ἀπέχθεσθαι, μεθ' ὧν ἀνάγκη τῶν τιμιωτάτων κοινωνεῖν· ἔπειτα ἀπολύεταί τι τῶν μελλόντων αὐτὸν λυπεῖν, τὸ δὴ πολλοὺς ὄντας τοὺς δημότας πρὸς αὐτὸν ἀντιδικεῖν. συντίθησί τε τὰ ὀνόματα οὐ φαύλως μὰ Δία, οὐδ' ὡς ἂν ἰδιώτης· „Ἀδικοῦμαι γὰρ ὑπὸ τῶν δημοτῶν," φησίν· „οὓς „περιορᾶν μὲν οὐ ῥᾴδιον ἀποστεροῦντας· ἀπέχθε-„σθαι δ' ἂν ἡδέως, μεθ' ὧν ἀνάγκη καὶ συνουσίας „κοινὰς ποιεῖσθαι." ἡ γὰρ „Ἀηδὴς ἀπέχθεια," καὶ αἱ „Κοιναὶ συνουσίαι," τεχνικώτερον σύγκειται μᾶλλον, ἢ ἀφελέστερον. καὶ ἔτι τό· „Πολλῶν μοι „δυσκόλων συμπιπτόντων, οὐχ ἡγούμην δεῖν κατο-„κνῆσαι δι' ὑμῶν πειρᾶσθαι τυγχάνειν τῶν δικαί-„ων." ἥκιστα γὰρ ἰδιώτης ἂν οὕτως· „Οὐχ ἡγού-„μην δεῖν κατοκνῆσαι·" οὐδέ γε τό· „Δι' ὑμῶν „πειρᾶσθαι τυγχάνειν τῶν δικαίων·" ἀλλ' ἐκείνως πως μᾶλλον· „Τοσούτων γέ μοι συμπιπτόντων „δυσκόλων, ἐφ' ὑμᾶς ἠνάγκασμαι καταφυγεῖν, ἵνα „τῶν δικαίων τύχω δι' ὑμῶν."

12. Οἶμαι μὲν οὖν καὶ ἐκ τούτων οὐκ ἄδηλον εἶναι τὴν τῶν ἀνδρῶν διαφοράν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μελλόντων λέγεσθαι μᾶλλον ἔσται καταφανής, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἀποδεικτικῶν καὶ παθητικῶν λόγων, ἐν οἷς ὁ μὲν Λυσίας ἁπλούστερός τις ἐστὶ, καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων, καὶ κατὰ τὴν κοινότητα τῶν σχημάτων. οὑτοσὶ δὲ ποικιλώτερος. πολλὰ γὰρ ἄν τις, ἰδὼν, εὕροι παρ' αὐτῷ, ὡς ἐν τούτῳ· „Πόθεν χρὴ πιστεύεσθαι τὰ εἰρημένα, πρὸς „θεῶν; οὐκ ἐκ τῶν μαρτύρων; οἴομαί γε. πόθεν δὲ

„τοὺς μάρτυρας; οὐκ ἐκ τῶν βασάνων; εἰκός γε. „πόθεν δέ γε ἀπιστεῖσθαι τοὺς λόγους τοὺς τού- „των; οὐκ ἐκ τοῦ φεύγειν τοὺς ἐλέγχους; ἀνάγκη „μεγάλη. φαίνομαί τοίνυν ἐγὼ μὲν διώκων ταῦτα, „καὶ τὰ πράγματα εἰς βασάνους ἄγων· οὗτος δέ, „ἐπὶ διαβολὰς καὶ λόγους καθιστάς· ὅπερ ἄν τις „πλεονεκτεῖν βουλόμενος ἐποίησεν. ἐχρῆν δὲ αὐτόν, „εἴπερ τι δίκαιον ἐφρόνει, καὶ μὴ παρακρούεσθαι „τὰς ὑμετέρας γνώμας ἐζήτει, μὴ μὰ Δία ταῦτα „ποιεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν λογισμὸν μετὰ μαρτύρων „ἐλθεῖν, καὶ ἐξετάζειν ἕκαστα τῶν ἐν τῷ λόγῳ, τοῦ- „τον τὸν τρόπον παρ' ἐμοῦ πυνθανόμενον· εἰσφο- „ρὰς λογίζῃ πρὸς τόσας; καὶ πόσον ἀργύριον εἰσεν- „ηνεγμένης, κατὰ τόσον καὶ τόσον, κατὰ πόσα ψη- „φίσματα ταυτί. ταύτας εἰλήφασί τινες, οἳ καὶ „ταῦτα μαρτυρόμενοι. σκέψασθαι τὰ ψηφίσματα, „τὸ πλῆθος τῶν εἰσφορῶν, τὰ εἰσενηνεγμένα, τοὺς „λαβόντας· καὶ εἰ μὲν εὖ τι τῷ λόγῳ πιστεύειν· εἰ „δὲ μή, νῦν παρασχέσθαι μάρτυρας, εἴ τι ψεῦδος ἦν „ὧν ἐλογισάμην αὐτοῖς."

13. Ταυτὶ μὲν διαλελυμένα, καὶ ἐξ ἐπερωτή- σεως· οἷς ὁ Λυσίας μὲν ἥκιστα κέχρηται· Δημο- σθένης δέ, ὁ παρὰ τούτου τὰς ἀφορμὰς λαβών, ἀφειδέστερον. οἷον· „Οὐκ οὖν σὺ μισθοφορὰν λέ- „γεις; φήσει τις. καὶ παραχρῆμά γε τὴν αὐτὴν „σύνταξιν ἁπάντων, ὦ Ἀθηναῖοι· ἵνα τῶν κοινῶν „τὸ μέρος λαμβάνων ἕκαστος, ὅτου δέοιτο ἡ πόλις, „τοῦτο παρέχῃ. ἔξεστιν ἄγειν ἡσυχίαν; οἴκοι μένων „βελτίων εἶ, τοῦ δι' ἔνδειαν ἀνάγκη τι ποιεῖν αἰ-

„σχρὸν ἀπηλλαγμένος. συμβαίνει τι τοιοῦτον, οἷα „καὶ τὰ νῦν; στρατιώτης αὐτὸς ὑπάρχων ἀπὸ τῶν „αὐτῶν τούτων λημμάτων, ὥσπερ ἐστὶ δίκαιον, ὑπὲρ „τῆς πατρίδος. ἔστι τις ἔξω τῆς ἡλικίας ἡμῶν; ὅσα „οὗτος ἀτάκτως νῦν λαμβάνων οὐκ ὠφελεῖ, ταῦτα „ἐν ἴσῃ τάξει παραλαμβάνων, πάντ' ἐφορῶν καὶ „διοικῶν, ἃ χρὴ πράττεσθαι. ὅλως δὲ, οὔτε ἀφελὼν, „οὔτε προσθεὶς, πλὴν τι μικρὸν, τὴν ἀταξίαν ἀνε-„λὼν, εἰς τάξιν ἤγαγον τὴν πόλιν τὴν αὐτὴν, τοῦ „λαβεῖν, τοῦ στρατεύεσθαι, τοῦ δικάζειν, τοῦ ποιεῖν „τοῦθ', ὅ τι καθ' ἡλικίαν ἕκαστος ἔχοι, καὶ ὅτου „καιρὸς εἴη, τάξιν ποιήσας.“ ἐκεῖνα δὲ κατὰ συστροφὴν καὶ παρακεκινδυνευμένα, τῷ τε βραχέως καὶ ἀγκύλως καὶ ἐκ παραδόξου συντίθεσθαι, καὶ οὐχ ἅπασιν οὐδὲ ἐκ προχείρου γνωριζόμενα· „Καὶ „οὗτος γὰρ ὁ πάντων ἀνθρώπων σχετλιώτατος, οὐ „παρεχόμενος αὐτῶν μάρτυρας δοῦναι, ὧν ἐναντίον „ἡμῖν ἀποδοῦναι φησὶν, ὡς ἐκείνοις πιστεύειν προσ-„ποιεῖται μᾶλλον, ὡς ἀποδεδώκασιν ἡμῖν, ἢ ἡμῖν, „ὡς οὐκ ἀπειλήφαμεν. καίτοι πᾶσι φανερὸν, ὡς „ἔοικε, τὸν τούτου πατέρα, ἀποστεροῦντα ὄντα ἐπί-„τιμον, ὅτι ἡμῖν ἑκόντες οὐκ ἂν ἀπέδοσαν, εἰσπρά-„ξασθαι, οὕτως ἔχοντος. οὐκ ἂν ἐδυνήθημεν.“ καὶ γὰρ τοῦτό ἐστι τὸ σχῆμα, ᾧ πολλάκις Δημοσθένης κέχρηται· „Εἶτ' οἴεσθαι, οἳ μὲν αὐτὸν οὐδὲν ἠδυ-„νήθησαν ποιῆσαι κακὸν, αὐτοὶ δὲ μὴ παθεῖν ἐφυ-„λάξαντ' ἂν ἴσως, τούτους μὲν ἐξαπατᾷν αἱρεῖσθαι „μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι, ὑμῖν δὲ ἐκ „προῤῥήσεως πολεμῆσαι;“ καὶ ἔτι γε τὰ τοιαῦτα

„Ὧι γὰρ, ἃ μὲν ὑπῆρχεν ἔξω τῶν ἀποτιμηθέντων, „καταλελειτουργηκότι, δανειζομένῳ δ' οὐδεὶς ἂν „ἔδωκεν ἐπ' αὐτοῖς ἔτι πλέον οὐδὲν ἀποδεδωκότι „τὰς μισθώσεις, ἔχειν ἐμοὶ προσῆκον ἀναμφισβη„τήτως, οὗτοι τηλικαύτην δίκην λαχόντες, καὶ σφέ„τερα αὐτῶν εἶναι φάσκοντες, ἐκώλυσάν με ἐξ αὐ„τῶν ποιήσασθαι τὴν ἐπισκευήν." καὶ τί δεῖ τὰ πλείω παρατιθέντα μηκύνειν; πολλὰ γὰρ ἄν τις εὕροι τῶν Ἰσαίου κατὰ τὴν σύνθεσιν καὶ κατὰ τοὺς σχηματισμοὺς ἐξηλλαγμένα μὲν τῆς Λυσίου λέξεως, ἐοικότα δὲ τῇ Δημοσθένους δεινότητι.

14. Εἰρηκὼς δὲ καὶ περὶ τῶν πραγμάτων, ὅτι δεινότερός ἐστιν οἰκονομῆσαι Λυσίου, καὶ ὅλους τοὺς λόγους, καὶ τὰ μέρη αὐτῶν, καὶ οὐδὲν ἔξω ποιῶν τῆς τέχνης, ᾗ μετὰ ταῦτα πολλῇ ὁ Δημοσθένης ἐχρήσατο, βούλομαι καὶ τὰς ὑπὲρ τούτων παρασχέσθαι πίστεις. ἔσται δὲ κεφαλαιώδης τε καὶ ὡς πρὸς ἀνεγνωκότας τὸν ἄνδρα ὁ λόγος· οὐ γὰρ ἐνεχώρει παραδείγματα πάντων τιθέναι. αὐτίκα τὰς διηγήσεις τοτὲ μὲν ἀπροκατασκευάστους καὶ συντόμους, καὶ οὐδὲν προλαμβανούσας τῶν ἀποδεικτικῶν, ἐν τῇ προσηκούσῃ τίθησι χώρᾳ, καθάπερ ἐφ' ᾧ πρὸς Μέδοντα ποιεῖ λόγῳ, καὶ ἐν τῷ πρὸς Ἀγνόθεον, καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς δημότας ἀμφισβητήσει περὶ τοῦ χωρίου, καὶ ἐν ἄλλοις συχνοῖς· τοτὲ δὲ, μερίσας αὐτὰς εἰς τὰ κεφάλαια, καὶ παρ' ἕκαστον αὐτῶν τὰς πίστεις παρατιθεὶς, ἐκμηκύνει τε μᾶλλον, καὶ ἐκβαίνει τὸ τῆς διηγήσεως σχῆμα, τῷ συμφέροντι χρώμενος. ταύτης ἐστὶ τῆς ἰδέας ἥ τε

πρὸς Ἕρμωνα ὑπὲρ τῆς ἐγγύης ἀπολογία· καὶ ἡ πρὸς Εὐκλείδην ἀμφισβήτησις ὑπὲρ τῆς τοῦ χωρίου λύσεως· καὶ ἡ ὑπὲρ Εὐφιλήτου πρὸς τὸν Ἐρχιέων δῆμον ἔφεσις. ἐν γὰρ δὴ τοῖς λόγοις τούτοις μακροτέρας τὰς διηγήσεις οὔσας, οὐχ ἅμα τίθησιν ὅλας, ἀλλὰ κατὰ μέρη διαλαμβάνων, ἐφ' ἑκάστῳ κεφαλαίῳ τούς τε μάρτυρας ἐπάγεται, καὶ τὰς ἄλλας παρέχεται πίστεις, δεδοικὼς, παρ' ὅσα γ' οὖν ἐμοὶ δοκεῖ, μὴ δυσπαρακολούθητος γένηται, διὰ τὸ πλῆθος τῶν κεφαλαίων, ὁ λόγος· καὶ πολλάκις αἵ τε πίστεις εἰς ἓν χωρίον ἅπασαι συναχθεῖσαι, πολλαὶ καὶ περὶ πολλῶν οὖσαι πραγμάτων, μὴ συνταράξωσι τὴν σαφήνειαν· τοιγάρτοι μετὰ τὰς διηγήσεις, τὰς οὕτως ᾠκονομημένας, οὐκ ἔτι τὰς προηγουμένας ἀποδείξεις πολλοῖς βεβαιοῦται λόγοις, οὐδ' ἔστιν ὅμοιος τοῖς νέοις τεχνογράφοις, ἀλλὰ τὰς τῶν ἀντιδίκων πίστεις ἀναιρεῖν οἴεται δεῖν.

15. Τότε δὲ προκατασκευάζεταί τινα πρὸ τῶν διηγήσεων πράγματα, καὶ προλαμβάνει τὰ μέλλοντα, πιστοτέρας αὐτὰς, ἢ κατ' ἄλλο τι χρησιμωτέρας, ποιήσειν οἰόμενος, ὡς ἐν τῇ κλήσει τῇ πρὸς Ἀριστογείτονα καὶ Ἄρχιππον εὑρίσκεται πεποιηκὼς, ἐν ᾗ κλήρου τις ἀμφισβητῶν, ἀδελφὸς ὢν τοῦ τελευτήσαντος, προσκαλεῖται τὸν ἔχοντα τἀφανῆ χρήματα εἰς ἐμφανῶν κατάστασιν· ὁ δὲ τοῦ κλήρου κρατῶν, παραγράφεται τὴν κλῆσιν, δεδόσθαι λέγων ἑαυτῷ τὰ χρήματα κατὰ διαθήκας. διττῆς δὲ τῆς ἀμφισβητήσεως ὑπαρχούσης, τῆς μὲν περὶ τοῦ γεγονέναι τὰς διαθήκας, ἢ μὴ τῆς δὲ, τῶν δια-

θηκῶν ἀμφισβητουμένων ἤδη, τίνα δεῖ τοῦ κλήρου κρατεῖν· πρῶτον ἀποδοὺς τὸν ὑπὲρ τῶν νόμων λόγον, καὶ ταῦτα ἀποδείξας τὸ μέρος, ὡς οὐ δεῖ τὸν ἐπίδικον κρατεῖσθαι κλῆρον πρὸ δίκης, οὕτως ἐπὶ τὴν διήγησιν ἔρχεται, δι' ἧς ἀποδείκνυσιν, οὔτε γεγενημένας ὑπὸ τοῦ τετελευτηκότος τὰς διαθήκας. καὶ οὐδὲ ταύτην τὴν διήγησιν ἁπλῶς πως συστρέψας καὶ ἀκατασκευάστως τίθησιν, ἀλλὰ καὶ ταύτην, μακροτέραν οὖσαν, ἀποτομαῖς τισι διαλαμβάνει, καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος μάρτυρας ἀναβιβάζεται, καὶ προκλήσεις ἀναγινώσκει, καὶ συνθήκας παρέχεται, τεκμηρίοις τε καὶ σημείοις καὶ τοῖς ἐκ τῶν εἰκότων ἐλέγχοις ἅπασι χρῆται. πολλὰς δ' ἂν ἔχοιμι καὶ ἄλλας παρασχέσθαι διηγήσεις, πρὸς τὸ συμφέρον ᾠκονομημένας ὑπὸ τοῦ ῥήτορος, προκατασκευαῖς, παρασκευαῖς, μερισμοῖς, χωρίων ἀλλαγαῖς, πραγμάτων μεταγωγαῖς, τῷ τὰ κεφάλαια ἀνεστράφθαι, τῷ μὴ κατὰ τοὺς χρόνους τὰ πραχθέντα εἰρῆσθαι, τῷ μὴ πάντα, μηδ' ἂν ὡς φύσιν εἶχε πραχθῆναι, μηδ' ὡς ἂν ἰδιώτης τὶς εἴποι, λέγεσθαι, μὴ μετρίως, μυρίοις ἄλλοις τοιούτοις τρόποις. ἀλλ' οὔτε χρόνον ἱκανὸν ἔχω περὶ πασῶν λέγειν, ἐκδιηγούμενος εὐθὺς ἐφ' ἑκάστης τὴν τέχνην, ὡς ἐβουλόμην ἄν· οὔθ' ὁ πρὸς τοὺς ἐπισταμένους τὰ πράγματα λόγος ἐν τῷ πλήθει τῶν παραδειγμάτων τὸ πιστὸν ἔχει, ἀλλ' ἀρκεῖ τοῖς τοιούτοις καὶ ἡ βραχεῖα δήλωσις.

16. Ἐρῶ δὲ κεφαλαιωδῶς, περὶ ταύτης τῆς ἰδέας ἣν ἐγὼ δόξαν ἔχω, καὶ τίνι διαφέρειν οἴομαι

τὸν Ἰσαῖον τοῦ Λυσίου. τοῦ Λυσίου μὲν ἄν τις ἀναγινώσκων τὰς διηγήσεις, οὐδὲν ἂν ὑπολάβῃ λέγεσθαι κατὰ τέχνην, ἢ πονηρίαν, ἀλλ' ὡς ἡ φύσις καὶ ἡ ἀλήθεια φέρει· αὐτὸ τοῦτο ἀγνοῶν, ὅτι τῆς τέχνης τὸ μιμήσασθαι τὴν φύσιν αὐτῆς μέγιστον ἔργον ἦν. ἐπὶ δὲ τῶν Ἰσαίου διηγημάτων, τοὐναντίον ἂν παθεῖν, μηδὲν ὑπολαβεῖν αὐτοφυῶς καὶ ἀπραγματεύτως λέγεσθαι, μηδ' εἴ τινα ὡς ἔτυχε γενόμενα εἴρηται· ἐκ κατασκευῆς δὲ πάντα, καὶ μεμηχανευμένα πρὸς ἀπάτην. ἢ ἄλλην τινὰ κακουργίαν· καὶ τῷ μὲν ἂν καὶ τὰ ψευδῆ λέγοντι πιστεύσειν ἄν· τῷ δέ, μηδ' ἂν ἀληθεύῃ, χωρὶς ὑποψίας προσέξειν. ἐν δὲ τοῖς ἀποδεικτικοῖς διαλλάττειν ἂν δόξειεν Ἰσαῖος Λυσίου, τῷ τε μὴ κατ' ἐνθύμημά τι λέγειν, ἀλλὰ κατ' ἐπιχείρημα· καὶ τῷ μὴ βραχέως, ἀλλὰ διεξοδικῶς· μηδὲ ἁπλῶς, ἀλλ' ἀκριβῶς· αὔξειν τε μᾶλλον, καὶ δεινότερα ποιεῖν τὰ πράγματα, καὶ τὰ πάθη ποιεῖν γενικώτερον. ἐν γὰρ δὴ τούτοις οὐχ ἧττόν ἐστι φανερὸς τῇ Δημοσθένους τέχνῃ τὰς ἀφορμὰς δεδωκώς, ἀλλ' οὐ τὴν Λυσίου διώκων ἀσφάλειαν, ὡς ἔκ τε ἄλλων ἐστὶ λόγων, μᾶλλον δὲ ἐκ πάντων τῶν γραφέντων ὑπ' αὐτοῦ τεκμήρασθαι. εἰ δέ τι δεῖ καὶ παραδείγμασι χρῆσθαι, μή τις ἀναπόδεικτα δόξῃ λέγειν ἡμᾶς, ποιήσω καὶ τοῦτο, προχειρισάμενος τὸν ὑπὲρ Εὐφιλήτου λόγον, ἐν ᾧ τὸν Ἐρχιέων δῆμον εἰς τὸ δικαστήριον προσκαλεῖταί τις τῶν ἀποψηφισθέντων, ὡς ἀδίκως τῆς πολιτείας ἀπελαυνόμενος. ἐγράφη γὰρ δή τις ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων νόμος· „Ἐξέτασιν γε-

„νέσθαι τῶν πολιτῶν κατὰ δήμους· τὸν δὲ ἀποψη-
„φισθέντα ὑπὸ τῶν δημοτῶν, τῆς πολιτείας μὴ μετ-
„έχειν· τοῖς δὲ ἀδίκως ἀποψηφισθεῖσιν ἔφεσιν εἰς
„τὸ δικαστήριον εἶναι, προσκαλεσαμένοις τοὺς δη-
„μότας· καὶ ἐὰν τὸ δεύτερον ἐξελεγχθῶσι, πεπρά-
„σθαι αὐτοὺς, καὶ τὰ χρήματα εἶναι δημόσια.“
Κατὰ τοῦτον τὸν νόμον ὁ Εὐφίλητος προσκαλεσά-
μενος τοὺς Ἐρχιέας, ὡς ἀδίκως καταψηφισαμένους
αὐτοῦ, τὸν ἀγῶνα τόνδε διατίθεται. προείρηται
μὲν δὴ τὰ πράγματα ταῦτ᾽ ἀκριβῶς, καὶ πεπίστω-
ται διὰ τῶν μαρτύρων· οἷς δὲ βεβαίας βούλεται
ποιῆσαι τὰς μαρτυρίας, τάδ᾽ ἐστίν· ὡς μὲν ἐγὼ
δόξης ἔχω, πάντ᾽ ἀκριβῶς ἐξειργασμένα· κρινέτω
δὲ ὁ βουλόμενος, εἰ τὰ προσήκοντα ἔγνωκα περὶ
αὐτῶν·

17. „Ὅτι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ,
„ἀδελφὸς ἡμῖν ἐστιν οὑτοσὶ ὁ Εὐφίλητος, οὐ μόνον
„ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν συγγενῶν ἁπάντων ἀκηκόατε
„μαρτυρούντων. σκέψασθε δὲ πρῶτον τὸν πατέρα
„ἡμῶν, τίνος εἵνεκεν ἂν ψεύδοιτο, καὶ τοῦτον μὴ
„ὄντα αὐτοῦ υἱὸν εἰσποιοῖτο. πάντας γὰρ εὑρήσετε
„τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας, ἢ οὐκ ὄντων αὐτοῖς
„γνησίων παίδων, ἢ διὰ πενίαν ἀναγκαζομένους,
„ξένους ἀνθρώπους εἰσποιεῖσθαι, ὅπως ὠφελῶνται
„τι ἀπ᾽ αὐτῶν δι᾽ αὐτοὺς Ἀθηναίων γεγονότων. τῷ
„τοίνυν πατρὶ τούτων οὐδέτερον ὑπάρχει. γνήσιοι
„μὲν γὰρ αὐτῷ ἡμεῖς δύο υἱεῖς ἐσμέν· ὥστε οὐκ ἄν
„γε δι᾽ ἐρημίαν τοῦτον εἰσποιοῖτο. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ
„τροφῆς τε καὶ εὐπορίας τῆς παρὰ τούτου δεόμενος,

„ἔστι γὰρ αὐτῷ βίος ἱκανὸς, καὶ χωρὶς τούτου με„μαρτύρηται ὑμῖν τοῦτον ἐκ παίδων τρέφων καὶ „ἀσκῶν, καὶ εἰς φράτορας εἰσάγων. καὶ ταῦτα οὐ „μικρὰ δαπανήματά ἐστιν, ὥστε τόν τε πατέρα „ἡμῶν οὐκ εἰκός ἐστιν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μηδὲν „ὠφελούμενον, οὕτως ἀδίκῳ πράγματι ἐπιχειρῆσαι. „ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐμέ γε οὐθεὶς ἀνθρώπων οὕτως τε„λέως ἂν ἄφρονα ὑπολάβοι, ὥστε τούτῳ μαρτυρεῖν „τὰ ψευδῆ, ὅπως τὰ πατρῷα διὰ πλειόνων διανεί„μωμαι. καὶ γὰρ οὐδ' ἀμφισβητῆσαί μοι ἐξουσία „γένοιτ' ἂν ὕστερον, ὡς οὐκ ἔστιν ἀδελφὸς οὗτος „ἐμοῦ. οὐθεὶς γὰρ ἂν ὑμῶν τὴν φωνὴν ἀνάσχοιτ' „ἂν ἀκούων, εἰ νῦν μὲν, ὑπόδικον ἐμαυτὸν καθι„στὰς, μαρτυρῶ, ὡς ἔστιν ἀδελφὸς ἡμέτερος· ὕστε„ρον δὲ φαινοίμην τούτοις ἀντιλέγων. οὐ μόνον „τοίνυν ἡμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰκός ἐστι τἀλη„θῆ μεμαρτυρηκέναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους συγ„γενεῖς. ἐνθυμήθητε γὰρ πρῶτον μὲν, ὅτι οἱ τὰς „ἀδελφὰς ἡμῶν ἔχοντες οὐκ ἄν ποτε ἐμαρτύρουν „περὶ τούτου τὰ ψευδῆ. μητρυιὰ γὰρ ἡ τούτου μή„τηρ ἐγεγένητο ταῖς ἡμετέραις ἀδελφαῖς. εἰώθασι „δέ πως, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, διαφέρεσθαι ἀλλήλαις „αἵ τε μητρυιαὶ καὶ αἱ πρόγονοι. ὥστε εἰ οὗτος ἐξ „ἄλλου τινὸς ἀνδρὸς ἦν τῇ μητρυιᾷ, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ „ἡμετέρου πατρὸς, οὐκ ἄν ποτε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, „τοὺς ἑαυτῶν ἄνδρας αἱ ἀδελφαὶ μαρτυρεῖν εἴασαν „καὶ ἐπέτρεψαν. καὶ μὴν οὐκ ἂν ὁ θεῖος πρὸς μη„τρὸς ἡμῖν ὢν, τούτῳ δὲ οὐδὲν προσήκων, δήπου „τῇ τούτου μητρὶ ἠθέλησεν ἄν. ὦ ἄνδρες δικασταὶ,

„μαρτυρῆσαι ψευδῆ μαρτυρίαν, δι' ἣν ἡμῖν γίνεται
„βλάβη περιφανὴς, εἴπερ ξένον ὄντα τοῦτον εἰσ-
„εποιοῦμεν ἀδελφὸν ἡμῖν αὐτοῖς. ἔτι τοίνυν, ὦ
„ἄνδρες δικασταὶ, πρὸς τούτοις πῶς ἄν τις ὑμῶν
„καταγνοίη ψευδομαρτυρίαν Δημαράτου τουτουῒ,
„καὶ Ἡγήμονος, καὶ Νικοστράτου· οἳ πρῶτον μὲν
„οὐδὲν αἰσχρὸν οὐδέποτε φανήσονται ἐπιτηδεύσαν-
„τες, εἶτα δ', οἰκεῖοι ὄντες ἡμῖν, καὶ εἰδότες ἡμᾶς
„ἅπαντας, μεμαρτυρήκασιν Εὐφιλήτῳ τούτῳ τὴν
„αὐτοῦ συγγένειαν ἕκαστος. ὥστε ἡδέως κἂν τῶν
„ἀντιδικούντων ἡμῖν τοῦ σεμνοτάτου πυθοίμην, εἰ
„ἄλλοθέν ποθεν ἔχοι ἂν ἐπιδεῖξαι αὐτὸν Ἀθηναῖον,
„ἢ ἐκ τούτων, ὧν καὶ ἡμεῖς Εὐφίλητον ἐπιδείκνυ-
„μεν. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶμαι ἄλλο τι ἂν αὐτὸν, ἢ
„ὅτι ἡ μήτηρ ἀστή τε ἐστὶ, καὶ ὁ πατήρ· καὶ ὡς
„ταῦτ' ἀληθῆ λεγει, παρέχοιτ' ἂν αὐτῷ τοὺς συγ-
„γενεῖς μάρτυρας. εἶτα, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ μὲν
„οὗτοι ἐκινδύνευον, ἠξίουν τοῖς αὐτῶν οἰκείοις ὑμᾶς
„πιστεύειν μαρτυροῦσι μᾶλλον, ἢ τοῖς κατηγόροις·
„νυνὶ δὲ ἡμῶν πάντα ταῦτα παρεχομένων, ἀξιώσου-
„σιν ὑμᾶς τοῖς αὐτῶν πείθεσθαι λόγοις μᾶλλον,
„ἢ τῷ πατρὶ τῷ Εὐφιλήτου, καὶ ἐμοὶ, καὶ τῷ ἀδελ-
„φῷ, καὶ τοῖς φράτορσι, καὶ πάσῃ τῇ ἡμετέρᾳ
„συγγενείᾳ. καὶ μὴν οὗτοι μὲν, οὐδ' ἐν οὐδενὶ κιν-
„δυνεύοντες, ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα ποιοῦσιν· ἡμεῖς
„δὲ. πάντας ὑποδίκους ἡμᾶς αὐτοὺς καθιστάντες,
„μαρτυροῦμεν· καὶ πρὸς ταῖς μαρτυρίαις, ὦ ἄν-
„δρες δικασταὶ, πρῶτον μὲν ἡ τοῦ Εὐφιλήτου μή-
„τηρ, ἣν οὗτοι ὁμολογοῦσιν ἀστὴν εἶναι, ὅρκον

„ὀμόσαι ἐπὶ τοῦ διαιτητοῦ ἐβούλετο ἐπὶ Δελφινίῳ, „ἦ μὴν τουτονὶ Εὐφίλητον εἶναι ἐξ αὐτῆς καὶ τοῦ „ἡμετέρου πατρός. καίτοι τίνα προσῆκε μᾶλλον „αὐτῆς ἐκείνης τοῦτο εἰδέναι; ἔπειτα, ὦ ἄνδρες „δικασταὶ, ὁ πατὴρ ὁ ἡμέτερος, ὃν εἰκός ἐστι μετὰ „τὴν τούτου μητέρα ἄριστα τὸν αὐτοῦ υἱὸν γινώ-„σκειν, οὗτος καὶ τότε καὶ νυνὶ βούλεται ὀμόσαι, „ἦ μὴν Εὐφίλητον τοῦτον υἱὸν εἶναι αὐτοῦ ἐξ ἀστῆς „καὶ γαμετῆς γυναικός. πρὸς τούτοις τοίνυν, ὦ „ἄνδρες δικασταὶ, ἐγὼ ἐτύγχανον μὲν τρισκαι-„δεκαετὴς ὢν, ὥσπερ καὶ πρῶτον εἶπον, ὅτε οὗτος „ἐγένετο· ἕτοιμος δέ εἰμι ὀμόσαι, ἦ μὴν Εὐφίλητον „τουτονὶ ἀδελφὸν εἶναι ἐμαυτοῦ ὁμοπάτριον. ὥστε, „ὦ ἄνδρες δικασταὶ, δικαίως ἂν καὶ τοὺς ἡμετέρους „ὅρκους πιστοτέρους νομίζοιτε, ἢ τοὺς τούτων λό-„γους. ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἀκριβῶς εἰδότες, ὀμόσαι „περὶ αὐτοῦ θέλομεν· οὗτοι δὲ, ταῦτα ἀκηκοότες „παρὰ τῶν τούτου διαφόρων, ἢ αὐτοὶ πλάττοντες, „λέγουσι. πρὸς δὲ τούτοις, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, „ἡμεῖς μὲν τοὺς συγγενεῖς μάρτυρας, καὶ ἐπὶ τῶν „διαιτητῶν, καὶ ἐφ᾽ ὑμῶν παρεχόμεθα, οἷς οὐκ „ἄξιον ἀπιστεῖν· οὗτοι δὲ, ἐπειδὴ ἔλαχεν ὁ Εὐ-„φίλητος τὴν δίκην τὴν προτέραν τῷ κοινῷ τῶν „δημοτῶν, καὶ τῷ τότε δημαρχοῦντι, ὃς νῦν τετε-„λεύτηκε, δύο ἔτη τοῦ διαιτητοῦ τὴν δίαιταν ἔχον-„τος, οὐκ ἠδυνήθησαν οὐδεμίαν μαρτυρίαν εὑρεῖν, „ὡς οὑτοσὶ ἄλλου τινὸς πατρός ἐστιν, ἢ τοῦ ἡμε-„τέρου. τοῖς δὲ διαιτῶσι μέγιστα σημεῖα ἦν τοῦ „ψεύδεσθαι τούτους, κατεδιήτησαν αὐτῶν ἀμφο

„τεροι. καί μοι λάβετε τῆς προτέρας διαίτης τὴν „μαρτυρίαν. — Μαρτυρία. — Ὡς μὲν τοίνυν καὶ „τότε ὤφλον τὴν δίαιταν, ἀκηκόατε. ἀξιῶ δέ, ὦ ἄν- „δρες δικασταί, ὥσπερ οὗτοι μετὰ ταῦτα ἔφησαν „εἶναι σημεῖον, ὡς οὐκ ἔστιν Ἡγησίππου, εἰ οἱ „διαιτηταὶ αὐτῶν ἀπεδιῄτησαν, οὕτω τὸ νῦν ἡμῖν „τοιοῦτον εἶναι μαρτύριον, ὅτι ἀληθῆ λέγομεν, „ἐπεὶ ἔδοξαν αὐτοὶ ἀδικεῖν τοῦτον, Ἀθηναῖον ὄντα, „καὶ κυρίως πρῶτον ἐγγραφέντα, ὕστερον ἐξαλεί- „ψαντες. ὅτι μὲν οὖν ἀδελφὸς ἡμῶν ἐστιν οὑτοσὶ „Εὐφίλητος, καὶ πολίτης ὑμέτερος, καὶ ἀδίκως „ὑβρίσθη ὑπὸ τῶν ἐν τῷ δήμῳ συστάντων, ἱκανῶς „οἴομαι ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀκηκοέναι."

18. Οὗτος ὁ χαρακτὴρ τῶν Ἰσαίου λόγων, καὶ ταῦτα τὰ διαλλάττοντα παρὰ τὴν Λυσίου ἀγωγήν. οὐθὲν δὲ κωλύει καὶ κεφαλαιωδῶς περιλαβόντα, δι' ἐλαχίστης δηλώσεως τὰ φανερώτατα εἰπεῖν· ὅτι μοι δοκεῖ Λυσίας μὲν τὴν ἀλήθειαν διώκειν μᾶλλον, Ἰσαῖος δὲ τὴν τέχνην· καὶ ὁ μὲν στοχάζεσθαι τοῦ χαριέντως, ὁ δὲ τοῦ δεινῶς. εἰ δέ τις παραθεωροίη ταῦτα ὡς μικρὰ καὶ φαῦλα, οὐκ ἂν ἔτι γένοιτο ἱκανὸς αὐτῶν κρατῆσαι ἀλλὰ γὰρ αἱ ὁμοιότητες συνταράξουσιν αὐτοῦ τὴν γνώμην, ὥστε μὴ διαγνῶναι τὸν ἴδιον ἑκατέρου χαρακτῆρα. καὶ περὶ μὲν τούτων, ὡς ἔχω δόξης, δεδήλωταί μοι.

19. Βούλομαι δὲ ἤδη καὶ περὶ τῶν ἄλλων ῥητόρων ἀποδοῦναι τὸν λόγον, ἵνα μή τις ἀγνοίᾳ με δόξῃ παραλιπεῖν αὐτούς, ἐπιφανεῖς ὄντας, καὶ ὀνόματος ἠξιωμένους οὐ μετρίου· ἢ φυγῇ τοῦ πόνου

τὸ ῥᾷστον αἱρούμενον τῶν ἔργων, τὴν περὶ αὐτῶν ἀφεικέναι σκέψιν. ἐγὼ γὰρ οὔτε ἠγνόουν, οὓς ἅπαντες ἴσασιν, οὔτε ὤκνουν ὑπὲρ αὐτῶν γράφειν, εἴ τι χρήσιμον ἔμελλεν ἐξοίσειν ἡ γραφή. ἐνθυμούμενος δὲ, ὅτι τὴν μὲν ποιητικὴν κατασκευὴν, καὶ τὸ μετέωρον δὴ τοῦτο καὶ πομπικὸν εἰρημένον, οὐδεὶς Ἰσοκράτους ἀμείνων ἐγένετο, παρέλιπον ἑκὼν, οὓς ᾔδειν ἧττον ἐν ταῖς ἰδέαις ταύταις κατορθοῦντας Γοργίαν μὲν τὸν Λεοντῖνον, ἐκπίπτοντα τοῦ μετρίου, καὶ πανταχοῦ παιδαριώδη γιγνόμενον ὁρῶν· Ἀλκιδάμαντα δὲ, τὸν ἀκουστὴν αὐτοῦ, παχύτερον ὄντα τὴν λέξιν καὶ κοινότερον· Θεόδωρον δὲ τὸν Βυζάντιον, ἀρχαῖόν τινα, καὶ οὔτε ἐν ταῖς τέχναις ἀκριβῆ, οὔτε ἐξέτασιν ἱκανὴν ἐν τοῖς ἐναγωνίοις δεδωκότα λόγοις· Ἀναξιμένην δὲ τὸν Λαμψακηνὸν, ἐν ἁπάσαις μὲν ταῖς ἰδέαις τῶν λόγων τετράγωνόν τινα εἶναι βουλόμενον· καὶ γὰρ ἱστορίας γέγραφε, καὶ περὶ τοῦ ποιητοῦ συντάξεις καταλέλοιπε, καὶ τέχνας ἐξενήνοχεν, ἧπται δὲ καὶ συμβουλευτικῶν καὶ δικανικῶν ἀγώνων· οὐ μέντοι τέλειόν γε ἐν οὐδεμιᾷ τούτων τῶν ἰδεῶν, ἀλλ' ἀσθενῆ καὶ ἀπίθανον ὄντα ἐν ἁπάσαις θεωρῶν. οὐ δὴ δεῖν ᾠόμην, Ἰσοκράτους ἐν ἅπασι πάντων τούτων ὑπερέχοντος, λόγον τινὰ ποιῆσαι περὶ ἐκείνων· οὐδέ γε περὶ τῶν συμβιωσάντων Ἰσοκράτει, καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἑρμηνείας ἐκείνου ἐκμιμησαμένων οὐθενὸς, Θεοδέκτου λέγω, καὶ Θεοπόμπου, καὶ Ναυκράτους, Ἐφόρου τε καὶ Φιλίστου, καὶ Κηφισοδώρου, καὶ ἄλλων συχνῶν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι

κρίνεσθαι πρὸς τὴν Ἰσοκράτους δύναμιν εἰσὶν ἐπιτήδειοι.

20. Τῶν μὲν δὴ κατὰ ταύτην τὴν ἀγωγὴν κοσμουμένων ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα διαφορώτατον ἡγησάμενος. οὐκ ἔτι περὶ τῶν ἄλλων ἠξίωσα μακρολογεῖν, καὶ δαπανᾷν εἰς οὐδὲν ἀναγκαῖον τὸν χρόνον· τῶν δὲ τοὺς ἀκριβεῖς προαιρουμένων λόγους, καὶ πρὸς τὴν ἐναγώνιον ἀσκούντων ῥητορικὴν, ὧν ἐγένετο Ἀντιφῶν τε ὁ Ῥαμνούσιος, καὶ Θρασύμαχος ὁ Χαλκηδόνιος, καὶ Πολυκράτης ὁ Ἀθηναῖος, Κριτίας τε, ὁ τῶν τριάκοντα ἄρξας, καὶ Ζωΐλος ὁ τὰς καθ᾽ Ὁμήρου συντάξεις καταλιπὼν, καὶ ἄλλοι τοιοῦτοί τινες, οὐδένα ἡγούμενος οὔτε ἀκριβέστερον, οὔτε χαριέστερον, γεγονέναι Λυσίου: Ἀντιφῶν γε μὴν τὸ αὐστηρὸν ἔχει μόνον καὶ ἀρχαῖον, ἀγωνιστὴς δὲ λόγων οὔτε συμβουλευτικῶν, οὔτε δικανικῶν ἐστι· Πολυκράτης δὲ, κενὸς μὲν ἐν τοῖς ἀληθινοῖς, ψυχρὸς δὲ καὶ φορτικὸς ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, ἄχαρις δὲ ἐν τοῖς χαριεντισμοῦ δεομένοις ἐστὶ· Θρασύμαχος δὲ, καθαρὸς μὲν, καὶ λεπτὸς, καὶ δεινὸς εὑρεῖν τε καὶ εἰπεῖν στρογγύλως καὶ περιττῶς, ὃ βούλεται· πᾶς δ᾽ ἐστὶν ἐν τοῖς τεχνογραφικοῖς καὶ ἐπιδεικτικοῖς· δικανικοὺς δὲ, ἢ συμβουλευτικοὺς, οὐκ ἀπολέλοιπε λόγους. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ περὶ Κριτίου, καὶ περὶ Ζωΐλου τις ἂν εἰπεῖν ἔχοι, πλὴν ὅσον τοῖς χαρακτῆρσι τῆς ἑρμηνείας διαλλάττουσιν ἀλλήλων· τούτων δή φημι τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῶν παραπλησίων τούτοις, διαφέρειν οἰόμενος Λυσίαν, καὶ ὥσπερ ἀρχέτυπον ὑπογρα-

φοιν ὑπερέχειν ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα, ταύτης τῆς προαιρέσεως τῶν λόγων ἐποιησάμην κανόνα. τὸν δὲ δὴ τρίτον, Ἰσαῖον, εἴ τις ἔροιτό με, τίνος ἕνεκα προσεθέμην, Λυσίου δὴ ζηλωτὴν ὄντα, ταύτην ἂν αὐτῷ φαίην τὴν αἰτίαν, ὅτι μοι δοκεῖ τῆς Δημοσθένους δεινότητος, ἣν οὐθείς ἐστιν ὃς οὐ τελειοτάτην ἁπασῶν οἴεται γενέσθαι, τὰ σπέρματα καὶ τὰς ἀρχὰς οὗτος ὁ ἀνὴρ παρασχεῖν. διὰ μὲν δὴ ταύτας τὰς αἰτίας τούσδε τοὺς ἄνδρας μόνους παρέλαβον. εἰ δὲ περὶ πάντων ἠξίουν γράφειν, εἰς κενότητας ἄν μοι ὁ λόγος ἐξέπιπτε, καὶ πρὸς τῷ μηθὲν, ἢ οὐ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχειν, εἰς ἀπέραντόν τινα καὶ οὐ σύμμετρον ἐξεμηκύνθη γραφήν. καὶ περὶ τούτων μὲν ἅλις. ἑτέραν δὲ ἀρχὴν ποιήσομαι τοῦ λόγου, περί τε Δημοσθένους καὶ Ὑπερείδου καὶ τρίτου λέγων Αἰσχίνου. ἡ γάρ· δὴ τελειοτάτη ῥητορικὴ, καὶ τὸ κράτος τῶν ἐναγωνίων λόγων, ἐν τούτοις τοῖς ἀνδράσιν ἔοικεν εἶναι.

ΔΕΙΝΑΡΧΟΣ.

Περὶ Δεινάρχου τοῦ ῥήτορος οὐδὲν εἰρηκὼς ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀρχαίων γραφεῖσιν, διὰ τὸ μήτε εὑρετὴν ἰδίου γεγονέναι χαρακτῆρος τὸν ἄνδρα, ὥσπερ τὸν Λυσίαν, καὶ τὸν Ἰσοκράτην, καὶ τὸν Ἰσαῖον· μήτε τῶν εὑρημένων ἑτέροις τελειωτὴν, ὥσπερ τὸν Δημοσθένην, καὶ τὸν Αἰσχίνην, καὶ Ὑπερείδην ἡμεῖς κρίνομεν· ὁρῶν δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἄνδρα παρὰ πολλοῖς ἠξιωμένον ὀνόματος ἐπὶ δεινότητι λόγων,

καὶ ἀπολελοιπότα δημοσίους τε καὶ ἰδίους λόγους, οὔτε ὀλίγους, οὔτε εὐκαταφρονήτους, ἡγησάμην δεῖν μὴ παραλιπεῖν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ διελθεῖν, καὶ διορίσαι τούς τε γνησίους καὶ ψευδεῖς λόγους, πάντων, ἢ τῶν γε πλείστων, ἀναγκαιότερον οἶμαι, τοῖς μὴ ἐκ περιζώματος ἀσκοῦσι ῥητορικήν· ἅμα δὲ ὁρῶν οὐδὲν ἀκριβὲς οὔτε Καλλίμαχον, οὔτε τοὺς ἐκ Περγάμου γραμματικοὺς περὶ αὐτοῦ γράψαντας, ἀλλὰ παρὰ τὸ μηδὲν ἐξετάσαι περὶ αὐτοῦ τῶν ἀκριβεστέρων ἡμαρτηκότας, ὡς μὴ μόνον ἐψεῦσθαι πολλά. ἀλλὰ καὶ λόγους τοὺς οὐδὲν μὲν αὐτῷ προσήκοντας. ὡς Δεινάρχου, τούτῳ προστίθεσθαι· τοὺς δ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ γραφέντας ἑτέρων εἶναι λέγειν. ἀλλὰ Δῆμος ὁ Μάγνης, ὃς ἔδοξε γενέσθαι πολυΐστωρ, ἐν τῇ περὶ τῶν ὁμωνύμων πραγματείᾳ, λέγων καὶ περὶ τούτου τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ὑπόληψιν παρασχὼν, ὡς περὶ αὐτοῦ λέξων τι ἀκριβὲς, διεψεύσθη τῆς δόξης. οὐθὲν δὲ κωλύει καὶ τὰς λέξεις παραθέσθαι τοῦ ἀνδρός. ἔστι δὲ τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ γραφέντα τάδε· „Δεινάρχοις δ᾽ „ἐνετύχομεν τέτταρσιν· ὧν ἐστιν ὁ μὲν ἐκ τῶν ῥη„τόρων τῶν Ἀττικῶν· ὁ δὲ τὰς περὶ Κρήτην συν„αγήοχε μυθολογίας. ὁ δὲ πρεσβύτερος μὲν ἀμφοῖν „τούτοιν, Δήλιος δὲ τὸ γένος, πεπραγματευμένος „τοῦτο μὲν ἔπος, τοῦτο δὲ πρᾶγμα. τέταρτος δὲ ὁ „περὶ Ὁμήρου λόγον συντεθεικώς. ἐθέλω δὲ πρὸς „μέρος περὶ ἑκάστου διελθεῖν, καὶ πρῶτον περὶ τοῦ „ῥήτορος. ἔστι τοίνυν οὗτος, κατά γε τὴν ἐμὴν „δόξαν, οὐδὲν ἀπολείπων τῆς Ὑπερίδου χάριτος,

„ὥστ' εἰπεῖν, καί νύ κεν ἢ παρέλασεν. ἐνθύμημα „γὰρ φέρει πιστικὸν, καὶ σχῆμα παντοδαπόν· πι- „θανότητός γε μὴν οὕτως εὖ ἤκει, ὥστε παριστά- „νειν τοῖς ἀκούουσι, μὴ ἄλλως γεγονέναι τὸ πρᾶγμα, „ἢ ὡς αὐτὸς λέγει. καὶ νομίσειεν ἄν τις, εὐήθεις εἶ- „ναι τοὺς ὑπολαβόντας, τὸν λόγον τὸν κατὰ Δη- „μοσθένους εἶναι τούτου. πολὺ γὰρ ἀπέχει τοῦ χα- „ρακτῆρος· ἀλλ' ὅμως τοσοῦτον σκότος ἐπιπεπόλα- „κεν, ὥστε τοὺς μὲν ἄλλους αὐτοῦ λόγους, σχεδόν „που ὑπὲρ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν ὄντας, ἀγνοεῖν συμ- „βέβηκε· τὸν δὲ μὴ γραφέντα ὑπ' αὐτοῦ μόνον „ἐκείνου νομίζεσθαι. ἡ δὲ λέξις ἐστὶ τοῦ Δεινάρχου „κυρίως ἠθικὴ, πάθος κινοῦσα σχεδὸν τῇ πικρίᾳ „μόνον. καὶ τῷ τόνῳ τοῦ Δημοσθενικοῦ χαρακτῆ- „ρος λειπομένη, τοῦ δὲ πιθανοῦ καὶ κυρίου μηδὲν „ἐνδέουσα."

2. Ἐκ τούτων οὐδέν ἐστιν οὔτε ἀκριβὲς, ἀλλ' οὔτε ἀληθὲς εὑρεῖν· οὔτε γὰρ γένος τἀνδρὸς, οὔτε χρόνους, καθ' οὓς ἦν, οὔτε τόπον, ἐν ᾧ διέτριψε, δεδήλωκεν. ὀνόματα δὲ μόνον κοινὰ καὶ περιτρέχοντα ἐσπούδασε· καὶ πλῆθος λόγων εἶπεν οὐδενὶ τῶν . . . σύμφωνον· εἰ δεῖ δὲ τοὐναντίον. ἃ οὖν ἐγὼ αὐτὸς δι' ἐμαυτοῦ κατελαβόμην, ταῦτ' ἐστίν. Δείναρχος, ὁ ῥήτωρ, υἱὸς μὲν ἦν Σωστράτου, Κορίνθιος δὲ τὸ γένος· ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἀθήνας, καθ' ὃν χρόνον ἤνθουν αἵ τε τῶν φιλοσόφων καὶ ῥητόρων διατριβαὶ, Θεοφράστῳ τε συνεγένετο, καὶ Δημητρίῳ τῷ Φαληρεῖ εὐφυὴς δὲ περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους γενόμενος, ἀκμαζόντων ἔτι τῶν περὶ Δημοσθένην,

ἤρξατο λόγους γράφειν, καὶ προήει κατὰ μικρὸν εἰς δόξαν· μάλιστα δὲ ἤκμασε μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν, Δημοσθένους μὲν καὶ τῶν ἄλλων ῥητόρων φυγαῖς ἀϊδίοις καὶ θανάτοις περιπεσόντων, οὐδενὸς δ' ὑπολειπομένου μετὰ τοὺς ἄνδρας ἀξίου λόγου. καὶ διετέλεσεν ἐτῶν πέντε καὶ δέκα χρόνον λόγους συγγράφων τοῖς βουλομένοις, ἕως Κάσσανδρος τὴν πόλιν κατέσχεν· ἐπὶ δὲ Ἀναξικράτους ἄρχοντος, ἐφ' οὗ κατέλυσαν τὴν ἐν τῇ Μουνυχίᾳ φρουράν, ὑπὸ Κασσάνδρου κατασταθεῖσαν, οἱ περὶ Ἀντίγονον καὶ Δημήτριον βασιλεῖς, αἰτίαν ἔχων, ἅμα τοῖς ἐπιφανεστάτοις Ἀθηναίοις, καίτοι ξένος αὐτὸς ὤν, καταλῦσαι τὸν δῆμον, ὁρῶν ἠρεθισμένους τοὺς Ἀθηναίους, καὶ μάλιστα τῷ πλουτεῖν ἑαυτόν, ὑφορώμενος, μὴ διὰ τοῦτο πάθῃ τι δεινόν. εἰσελθεῖν μὲν εἰς δικαστήριον οὐχ ὑπέμεινεν, ἐξελθὼν δὲ τῆς πόλεως, καὶ ἐλθὼν εἰς Χαλκίδα τὴν ἐν Εὐβοίᾳ, τὸν ἀπ' Ἀναξικράτους χρόνον ἕως Φιλίππου, πεντεκαιδεκαετῆ γενόμενον, ἐκεῖ διέτριψεν, εἴ τις αὐτῷ γένοιτο διὰ Θεοφράστου καὶ τῶν ἄλλων φίλων κάθοδος, περιμένων.

3. Συγχωρήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως μετ' ἄλλων φυγάδων κἀκείνῳ κατελθεῖν, ἀφικόμενος εἰς Ἀθήνας, καὶ παρ' ἑνὶ τῶν φίλων, Προξένῳ, καταχθείς, χρυσίον ἀπολλύει, γηραιὸς ὢν ἤδη, καὶ τὰς ὄψεις ἀσθενής. ὀλιγώρως δ' ἔχοντος τοῦ Προξένου πρὸς τὴν ζήτησιν, δίκην ἔλαχεν αὐτῷ περὶ τῶν χρημάτων, αὐτὸς οὐδεπώποτε πρότερον εἰς δικαστήριον παρελθών. οὗτος μὲν ὁ βίος τἀνδρός. ἀποδείκνυται δ'

ἕκαστον αὐτῶν ἔκ τε τῶν Ἱστοριῶν τῶν Φιλοχόρου, καὶ ἐξ ὧν αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ συνέγραψεν ἐν τῷ λόγῳ τῷ κατὰ Προξένου, ὃς εἴρηται μὲν μετὰ τὴν φυγήν, προσκειμένην δ' ἔχει τὴν γραφὴν ταύτην· „Δεί-„ναρχος Σωστράτου Κορίνθιος, Προξένῳ, ᾧ σύνει-„μι, βλάβης ταλάντων δύο. Ἔβλαψέ με Πρόξενος, „ὑποδεξάμενος εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ, τὴν ἐν „ἀγρῷ, ὅτε πεφευγὼς Ἀθήνηθεν κατῄειν ἐκ Χαλκί-„δος, χρυσίου μὲν στατῆρας ὀγδοήκοντα καὶ δια-„κοσίους καὶ πέντε, οὓς ἐκόμισα ἐκ Χαλκίδος, εἰδό-„τος Προξένου, καὶ εἰσῆλθον ἔχων εἰς τὴν οἰκίαν „αὐτοῦ, ἀργυρώματα δὲ οὐκ ἐλάττω εἴκοσι μνῶν „ἄξια, ἐπιβουλεύσας τούτοις.“ οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ εὐθὺς μὲν ἐν ἀρχῇ περὶ τοῦ μηδεμίαν δίκην πρότερον εἰσελθεῖν δεδήλωκεν· ἐν δὲ τοῖς ὕστερον μετὰ ταῦτα πρῶτον μὲν ἐν τῷ προοιμίῳ τὴν βλάβην, τὴν γενομένην αὐτῷ διὰ Προξένου, δεδήλωκεν· ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς περί τε τῆς φυγῆς καὶ τῶν ἄλλων διεξέρχεται πάντων· ἐξ ὧν γίγνεται φανερὰ τὰ προειρημένα. καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, ὅτι ξένος διέμεινε, καὶ γέρων ἤδη ὢν εἶπε τὸν λόγον, ἐξ ὧν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς δίκης εἴρηκε. ταῦτα μὲν αὐτὸς ὁ Δείναρχος περὶ ἑαυτοῦ. Φιλόχορος δὲ ἐν ταῖς Ἀττικαῖς Ἱστορίαις, περί τε τῆς φυγῆς τῶν καταλυσάντων τὸν δῆμον, καὶ περὶ τῆς καθόδου πάλιν, οὕτως λέγει· „Τοῦ γὰρ Ἀναξικράτους ἄρχοντος, εὐθὺ μὲν „ἡ τῶν Μεγαρέων πόλις ἑάλω· ὁ δὲ Δημήτριος, ὁ „κατελθὼν ἐκ τῶν Μεγάρων, κατεσκευάζετο τὸ πρὸς „τὴν Μουνυχίαν· καὶ τὰ τείχη κατασκάψας, ἀπέ-

„δωκε τῷ δήμῳ. ὕστερον δὲ εἰσηγγέλθησαν πολλοὶ „πολιτῶν, ἐν οἷς καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεύς. τῶν δὲ „εἰσαγγελθέντων τοὺς μὲν οὐχ ὑπομείναντας τὴν „κρίσιν ἐνεθανάτωσαν τῇ ψήφῳ, τοὺς δ' ὑπακρύ-„σαντας ἀπέλυσαν." Ταῦτα μὲν οὖν τῆς ὀγδόης. ἐν δὲ τῇ ἐνάτῃ φησί· „Τοῦ δ' ἐνιαυτοῦ τουδὶ διελθόν-„τος, ἑτέρου δ' εἰσιόντος, ἐν ἀκροπόλει σημεῖον ἐγέ-„νετο τοιοῦτο: κύων εἰς τὸν τῆς Πολιάδος νεὼν „εἰσελθοῦσα, καὶ δῦσα εἰς τὸ Πανδρόσιον, ἐπὶ τὸν „βωμὸν ἀναβᾶσα τοῦ Ἑρκίου Διός, τὸν ὑπὸ τῇ „ἐλαίᾳ, κατέκειτο. πάτριον δ' ἔστι τοῖς Ἀθηναίοις, „κύνα μὴ ἀναβαίνειν εἰς ἀκρόπολιν. περὶ τὸν αὐτὸν „δὲ χρόνον καὶ ἐν τῷ ἱερῷ μεθ' ἡμέραν, ἡλίου τ' „ἐξέχοντος, καὶ οὔσης αἰθρίας, ἀστὴρ ἐπί τινα χρό-„νον ἐγένετο ἐκφανής. ἡμεῖς δ' ἐρωτηθέντες ὑπέρ τε „τοῦ σημείου, καὶ τοῦ φαντάσματος, εἰς ὃ φέρει, „φυγάδων κάθοδον ἔφαμεν προσημαίνειν ἀμφότερα· „καὶ ταύτην οὐκ ἐκ μεταβολῆς πραγμάτων ἐσομέ-„νην, ἀλλ' ἐν τῇ καθεστώσῃ πολιτείᾳ· καὶ τὴν κρί-„σιν ἐπιτελεσθῆναι συνέβη."

4. Προειρημένων δὴ τούτων, ἓν ἔτι λείπεται καὶ ἀναγκαιότατον, τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ διορίσαι· ἵνα καὶ περὶ τῶν λόγων τῶν τε γνησίων αὐτοῦ, καὶ μὴ, σαφές τι ἔχωμεν λέγειν· τίθεμεν δὴ, αὐτὸν, ἑβδομηκοστὸν ἔχοντα ἔτος, ἀπὸ τῆς φυγῆς κατεληλυθέναι· ὡς καὶ αὐτός φησι, γέροντα αὐτὸν ἀποκαλῶν· ἀφ' οὗ χρόνου καὶ καλεῖν τοὺς ἐν τῇ ἡλικίᾳ ταύτῃ μάλιστα εἰώθαμεν. ὑποκειμένων δὲ τούτων ὁλοσχερεῖ λογισμῷ· τὸ γὰρ ἀκριβὲς οὐκ ἔχομεν· εἴη ἂν

κατὰ Νικόφημον ἄρχοντα γεγονώς. εἰ δέ τις ἢ πρεσβύτερον ἢ νεώτερον, τῶν εἰρημένων χρόνων αὐτὸν εἶναί φησι, πρὸς τῷ μηδὲν ὑγιὲς λέγειν καὶ λόγους αὖ πολλοὺς ἀφέληται· μᾶλλον δὲ πάντας, πλὴν πέντε, ἢ ἕξ· τῶν μὲν πρεσβύτερον αὐτὸν, τῶν δὲ νεώτερον εἶναι λέγων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄρξασθαι λέγοντες αὐτὸν λόγους συγγράφειν ἀπὸ τοῦ πέμπτου, ἢ ἕκτου, πρὸς τῷ εἰκοστῷ ἔτους, οὐκ ἂν ἁμαρτοίμεν· ἄλλως τε καὶ τῶν περὶ Δημοσθένη τότε ἀκμαζόντων. ἕκτος δὲ καὶ εἰκοστός ἐστιν ἀπὸ Νικοφήμου Πυθόδημος. ὥσθ᾽, ὅσους εὑρίσκομεν πρεσβυτέρους τούτου τοῦ ἄρχοντος φερομένους εἰς αὐτὸν λόγους ἐν τοῖς οὖσιν, ὡς εἴθισται, ἀπιστοίημεν ἂν εἰκότως· ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀπ᾽ Ἀναξικράτους ἕως Φιλίππου τετελεσμένους ἀγῶνας ὁμοίως ἐν τοῖς ψευδέσιν ἀναγράφοιμεν ἄν· οὐ γὰρ εἰς Χαλκίδα ἄν τινες ἔπλευν λόγων χάριν, ἢ ἰδίων, ἢ δημοσίων· οὐ γὰρ τέλεον ἠπόρουν οὕτω λόγων.

5. Ἐπεὶ δὲ ὁ χρόνος τἀνδρὸς, ὡς οἷόν τε ἀκριβέστατα, εὕρηται, πρὸς ὃν καὶ τῶν λόγων τούς τε γνησίους, καὶ μὴ, διακρινοῦμεν· καιρὸς ἤδη καὶ περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ λέγειν. ἔστι δὲ δυσόριστον. οὐδὲν γὰρ οὔτε κοινὸν, οὔτ᾽ ἴδιον ἔσχεν, οὔτ᾽ ἐν τοῖς ἰδίοις, οὔτ᾽ ἐν τοῖς δημοσίοις ἀγῶσιν· ἀλλὰ καὶ τοῖς Λυσίου παραπλήσιός ἐστιν ὅπου γίνεται, καὶ τοῖς Ὑπερείδου, καὶ τοῖς Δημοσθένους λόγοις καὶ τούτων πολλὰ δή τις ἔχει παραδείγματα ἐκθέσθαι. τοῦ μὲν Λυσιακοῦ χαρακτῆρος ἔν τε τῷ περὶ Μνησικλέους λόγῳ, καὶ ἐν τῷ κατὰ Λυσικράτους ὑπὲρ Νικομάχου, καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς· τοῦ δ᾽

Ὑπερείδου, ταῖς τε οἰκονομίαις ἀκριβεστέρου, καὶ ταῖς κατασκευαῖς γενναιοτέρου πως ὄντος τῶν Λυσιακῶν, ἐν πλείοσι μὲν, ἢ τριάκοντα, Δεινάρχου λόγοις παραδείγματα εὑρεῖν ἐστιν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀγάθωνος διαμαρτυρίας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ Δημοσθενικοῦ χαρακτῆρος, ὃν μάλιστα ἐμιμήσατο, πολὺ πλείω δύναιτ᾽ ἄν τις εἰπεῖν. ὡς καὶ ἐν τῷ κατὰ Πολυεύκτου. προοιμιάζεται γὰρ ὁμοίως ἐκείνῳ, καὶ δι᾽ ὅλου τοῦ λόγου παραπλήσιος μεμένηκε.

6. Πῶς οὖν ἄν τις δυνηθείη τοὺς γνησίους αὐτῷ γνωρίζειν λόγους; πρῶτον μὲν, εἰ ἐπίσταιτο τοὺς τῶν ἄλλων χαρακτῆρας· ἔπειτα, τοὺς μὲν Λυσίου παραπλησίους λόγους τούτῳ προσφέροι· τοὺς δ᾽ Ὑπερείδου δόξαντας εἶναί τισι Δεινάρχου λόγους, μακρὰ ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν βιβλίων χαίρειν εἰπών· τοὺς δὲ τῷ Δημοσθενικῷ χαρακτῆρι προσεληλυθότας ὡς οἷόν τε τούτου τοῦ ἀνδρὸς διαβεβαιοῖτο εἶναι. ἔστι μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ῥητόρων, οὓς μεμίμηται, μεγίστη γνῶσις ἡ ὁμοειδία τῶν λόγων. αὐτίκα ὁ μὲν Λυσίας, ἔν τε τοῖς ἰδίοις καὶ τοῖς δημοσίοις ἀγῶσιν, αὐτὸς αὑτῷ ὁμολογούμενός ἐστιν· εἴς τε τὸν λεκτικὸν τρόπον, καὶ τὴν τῶν ὀνομάτων σαφήνειαν, καὶ σύνθεσιν, αὐτοφυῆ μὲν, καὶ λείαν εἶναι δοκοῦσαν, παντὸς δὲ λόγου κατὰ τὴν ἡδονὴν διαφέρουσαν. ὁ δ᾽ Ὑπερείδης κατὰ μὲν τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων ἡττᾶται Λυσίου, κατὰ δὲ τὸν πραγματικὸν τρόπον διαφέρει. διηγεῖται δὲ πολλαχῶς· ποτὲ μὲν κατὰ φύσιν· ποτὲ δὲ ἀπὸ τοῦ τέλους ἐπὶ τὴν ἀρχὴν πορευόμενος, πιστοῦται δ᾽ οὐ κατ᾽ ἐνθύμη-

μα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ ἐπιχείρημα πλατύνων. ὁ δὲ τούτους τε καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ὑπερβαλλόμενος Δημοσθένης, ἅπαντα μιμησάμενος, καὶ πάντων τὰ κάλλιστα ἐκλεξάμενος, δῆλος μὲν καὶ τῇ φωνῇ μόνον, δῆλος δὲ καὶ τῷ καθ᾽ ἕνα ἕκαστον λόγον πρέποντι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῇ συνθέσει, καὶ τῷ τῶν σχηματισμῶν ἀγκύλῳ, καὶ τῇ οἰκονομίᾳ, καὶ τῷ πάθει, καὶ τὸ μέγιστον τῇ δεινότητι. ὁ δὲ Δείναρχος οὔτε ὅμοιος ἐν ἅπασίν ἐστιν, οὔτ᾽ ἰδίου τινὸς εὑρετής, δι᾽ οὗ γνώσεταί τις αὐτὸν ἀκριβῶς, ἢ τοῦτον τὸν τρόπον. πολὺ γὰρ ἐμφαίνει μιμήσεις τε καὶ αὐτὸς, ὥσπερ τῶν λόγων ἀρχέτυπον διαφόρων· ὡς καὶ ἐπὶ τῶν Ἰσοκράτους μαθητῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰσοκράτους.

7. Ἔστωσαν δή τινες ἐπιγραφόμενοι λόγοι, καὶ ὄντες Δεινάρχου, πολλὴν ἔχοντες πρὸς τὰ Λυσιακὰ ὁμοιότητα. τούτων ὁ βουλόμενος ποιεῖσθαι τὴν διάγνωσιν, πρῶτον μὲν τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου θεωρείτω· ἔπειτ᾽, ἐὰν μὲν ἀρετήν τε καὶ χάριν τοῖς λόγοις ἐπανθοῦσαν ἴδοι, καὶ τὴν τῶν ὀνομάτων ἐκλογὴν ἐνοῦσαν, καὶ τὸ μηδὲν ἄψυχον εἶναι τῶν λεγομένων, θαῤῥῶν λεγέτω τούτους Λυσίου. ἐὰν δὲ μήτε τὸ χάριεν ὅμοιον εὑρίσκῃ, μήτε τὸ πιθανὸν, καὶ τὸ τῶν ὀνομάτων ἀκριβὲς, μήτε τὸ τῆς ἀληθείας ἁπτόμενον, ἐν τοῖς Δεινάρχου λόγοις αὐτοὺς ἐάτω. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν Ὑπερείδου· ἐὰν τῆς μὲν λέξεως τὸ ἰσχυρὸν, τῆς δὲ συνθέσεως τὸ ἁπλοῦν, τῶν δὲ πραγμάτων τὸ εὔκαιρον, τῆς δὲ κατασκευῆς τὸ μὴ τραγικὸν, μηδὲ ὀγκῶδες, ἔχῃ· ταῦτα γὰρ μέγιστα ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς ἴδιά ἐστιν· Ὑπερείδου λε-

γετω. ἐὰν δὲ ἐνδεεστέρως ἐν αὐτοῖς τούτοις ἔχῃ, κᾂν τἆλλα πάντα μὴ φαύλως ᾖ γεγραμμένα, ἐν τοῖς Δεινάρχου πάλιν ἀναγραφέτω. τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ περὶ Δημοσθένους ὑπολαμβάνωμεν. ἐὰν μὲν καὶ ἡ τῆς λέξεως μεγαλοπρέπεια, καὶ ἡ τῆς συνθέσεως ἐξαλλαγὴ, καὶ τὸ τῶν παθῶν ἔμψυχον, καὶ τὸ διὰ πάσης κεραίας διῆκον πικρὸν καὶ νοερὸν, τό τε πνεῦμα, καὶ ἡ δεινότης πᾶσι παρέπηται, μηθὲν ἔτι τὸ κωλῦον ἔστω, Δημοσθένους αὐτοὺς ἀναγράφειν. ἐὰν δ᾽ ἐλλίπῃ τὸ ἐν ἑκάστῳ τούτων ἄκρον, ἢ τὸ διὰ πάσης ἰδέας ὅμοιον, μενέτωσαν ἐν τοῖς Δεινάρχου. ὡς δὲ καθόλου εἰπεῖν, δύο τρόπους τῆς διαφορᾶς, καὶ πρὸς τὰ ἀρχαῖα μιμήσεως, εὕροι τις ἄν· ὧν ὁ μὲν φυσικός τε ἐστὶ, καὶ ἐκ πολλῆς κατηχήσεως καὶ συστροφίας λαμβανόμενος· ὁ δὲ τούτῳ προσεχὴς, ἐκ τῶν τῆς τέχνης παραγγελμάτων. περὶ μὲν οὖν τοῦ προτέρου τί ἂν τις καὶ λέγοι; περὶ δὲ τοῦ δευτέρου, τί ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν; ὅτι πᾶσι μὲν τοῖς ἀρχετύποις αὐτοφυής τις ἐπιπρέπει χάρις καὶ ὥρα· τοῖς δ᾽ ἀπὸ τούτων κατεσκευασμένοις, κᾂν ἐπ᾽ ἄκρον μιμήσεως ἔλθωσι, πρόσεστιν ὅμως τὸ ἐπιτετηδευμένον, καὶ οὐκ ἐκ φύσεως ὑπάρχον. καὶ τούτῳ τῷ παραγγέλματι οὐ ῥήτορες μόνον ῥήτορας διακρίνουσιν, ἀλλὰ καὶ ζωγράφοι τὰ Ἀπελλοῦ, καὶ τῶν ἐκεῖνον μιμησαμένων· καὶ πλάσται τὰ Πολυκλείτου· καὶ γλυφεῖς τὰ Φειδίου.

8. Καὶ οἱ μὲν Πλάτωνα μιμεῖσθαι λέγοντες, καὶ τὸ μὲν ἀρχαῖον, καὶ ὑψηλὸν, καὶ εὔχαρι, καὶ καλὸν, οὐ δυνάμενοι λαβεῖν, διθυραμβώδη δὲ ὀνόματα καὶ φορτικὰ εἰσφέροντες, κατὰ τοῦτ᾽ ἐλέγχον-

ται ῥᾳδίως· οἱ δὲ Θουκυδίδην ζηλοῦν λέγοντες, καὶ τὸ μὲν εὔτονον, καὶ στερεὸν, καὶ δεινὸν, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, χαλεπῶς ἐκλαμβάνοντες, τοὺς δὲ σολοικοφανεῖς σχηματισμοὺς, καὶ τὸ ἀσαφὲς προχειριζόμενοι, πάνυ εὐχερῶς ἀνευρίσκοιντο ἐκ τούτου τοῦ παραγγέλματος. ὥσπερ γε καὶ ἐπὶ τῶν ῥητόρων, οἱ μὲν Ὑπερείδην μιμούμενοι, διαμαρτόντες τῆς χάριτος ἐκείνης, καὶ τῆς ἄλλης δυνάμεως, αὐχμηροί τινος ἐγένοντο, οἷοι γεγόνασι Ῥοδιακοὶ ῥήτορες, οἱ περὶ Ἀρταμένην, καὶ Ἀριστοκλέα, καὶ Φιλάγριον, καὶ Μόλωνα. οἱ δ' Ἰσοκράτην καὶ τὰ Ἰσοκράτους ἀποτυπώσασθαι θελήσαντες, ὕπτιοι, καὶ ψυχροὶ, καὶ ἀσύστροφοι, καὶ ἀναληθεῖς· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ περὶ Τίμαιον, καὶ Ψάωνα, καὶ Σωσιγένην. οἱ δὲ Δημοσθένη προχειρισάμενοι, καὶ τὰς ἀρετὰς τὰς ἐκείνου διώκοντες, τῆς μὲν προαιρέσεως ἕνεκα ἐπηνέθησαν, οὐ μὴν ἴσχυσαν τὰ κράτιστα τῶν ἐκείνου τοῦ ῥήτορος ἔργων λαβεῖν. τούτων ἄριστον ἄν τις θείη τὸν Δείναρχον γενέσθαι· λείπεται δὲ Δημοσθένους, κατὰ μὲν τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, τῇ δεινότητι· κατὰ δὲ τὴν σύνθεσιν, τῇ ποικιλίᾳ τῶν σχημάτων, καὶ τῇ ἐξαλλαγῇ· κατὰ δὲ τὴν εὕρεσιν τῶν ἐπιχειρημάτων, τῷ μὴ καινὰ καὶ παράδοξα λαμβάνειν, ἀλλὰ φανερὰ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ κείμενα· κατὰ δὲ τὴν οἰκονομίαν, τῇ τάξει, καὶ ταῖς ἐξεργασίαις τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ ταῖς προκατασκευαῖς, καὶ ταῖς ἐφόδοις, καὶ τοῖς ἄλλοις τεχνικοῖς παραγγέλμασιν, ἃ περὶ ταύτην ἐστὶ τὴν ἰδέαν· μάλιστα δ' αὐτοῦ λείπεται τῇ συμμετρίᾳ, καὶ τῷ καιρῷ πρέποντι. λέγω δὲ ταῦτα, οὐκ ἐν τῷ καθόλου τρόπῳ, ὡς μηδὲν τού-

των κατορθοῦντος, ἀλλ' ἐν τῷ κοινοτέρῳ, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ἄγροικόν τινες Δημοσθένην ἔφασαν εἶναι, κατὰ τὸ ἐλλειπὲς τῆς οἰκονομίας ταύτην περὶ αὐτοῦ τὴν δόξαν λαβόντες· τὸ γὰρ ἄγροικον τοῦ πολιτικοῦ σώματος οὐ μορφῇ κατασκευῇ δὲ καὶ διαθέσει τινὶ τῆς μορφῆς, διήνεγκεν.

9. Ἃ μὲν οὖν ἐνεδέχετο περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρὸς εὑρεῖν τε καὶ γράψαι, ταῦτ' ἐστίν· ἐπὶ δὲ τὴν τῶν λόγων διάγνωσιν τρέψομαι. τοῖς μὲν οὖν γνησίοις αὐτὸ τὸ τῆς ἀναγραφῆς προσέσται μόνον, τοῖς δὲ ψευδέσι τά τοῦ τ' ἐλέγχου καὶ τῆς αἰτίας διηκριβωμένα, δι' ἣν ἕκαστον ἀθετοῦμεν αὐτῶν. ἐπεὶ δ' ἀναγκαία πρὸς ταῦτα ἡ τῶν χρόνων διάγνωσις, τοὺς Ἀθήνησιν ἄρξαντας, ἀφ' οὗ Δείναρχον ὑπεθέμεθα γεγονέναι χρόνου, μέχρι τῆς δοθείσης αὐτῷ, μετὰ τὴν φυγὴν, καθόδου, γενομένους ἑβδομήκοντα, προθήσομεν. εἰσὶ δὲ οἵδε· Νικόφημος, Καλλιμήδης, Εὐχάριστος, Κηφισόδοτος, Ἀγαθοκλῆς, Ἐλπίνης, Καλλίστρατος, Διότιμος, Εὔδημος, Ἀριστόδημος, Θεσσαλὸς, Ἀπολλόδωρος, Καλλίμαχος, Θεόμνητος, Θεμιστοκλῆς, Ἀρχίδας, Εὔδωρος, Λυκίσκος, Πυθόδοτος, Σωσιγένης, Νικόμαχος, Θεόφραστος, Λυσιμαχίδης, Χαιρωνίδας, Φρύνιχος, Πυθόδημος· ἐπὶ τούτου πρῶτον αὐτὸν εἰς δικαστήριον τοὺς συγγραφεῖς ὑπεθέμεθα. μετὰ δὲ τοῦτον Εὐαίνετος, Κτησικλῆς, Νικοκράτης, Νικήτης, Ἀριστοφάνης, Ἀριστοφῶν, Κηφισοφῶν, Εὐθύκριτος, Ἡγήμων, Κρέμης, Ἀντικλῆς, Κηφισόδωρος, Φιλοκλῆς· ἐπὶ τούτου τὴν φρουρὰν ἐδέξαντο Ἀθηναῖοι, καὶ ὁ δῆμος κατελύθη. Ἄρχιππος, Νέαιχμος, Ἀπολλόδω-

ρος, Ἄρχιππος, Δημογένης, Δημοκλείδης, Πραξίβουλος, Νικόδωρος, Θεόφραστος, Πολέμων, Σιμωνίδης, Ἱερομνήμων, Δημήτριος, Καίριμος, Ἀναξικράτης· ἐπὶ τούτου ἡ κατασταθεῖσα ὑπὸ Κασσάνδρου ὀλιγαρχία κατελύθη, καὶ οἱ εἰσαγγελθέντες ἔφυγον, ἐν οἷς καὶ Δείναρχος ἦν. Κόροιβος, Εὐξένιππος, Φερεκλῆς, Λεώστρατος, Νικοκλῆς, Καλλίαρχος, Ἡγέμαχος, Εὐκτήμων, Μνησίδημος, Ἀντιφάτης, Νικίας, Νικόστρατος, Ὀλυμπιόδωρος, Φίλιππος· ἐπὶ τούτου κάθοδος ἐδόθη τοῖς τε ἄλλοις φυγάσι, καὶ Δεινάρχῳ, ὑπὸ βασιλέως Δημητρίου.

Δημόσιοι λόγοι γνήσιοι.

10. Κατὰ Πολυεύκτου βασιλεύειν λαχόντος δοκιμασία· „Πολλὰ καὶ ἀγαθὰ γένοιτο." Κατὰ Πολυεύκτου, ἐκφυλλοφορηθέντος ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἔνδειξις· „Πάλαι θαυμάζω ὑμῶν." Κατὰ Πολυεύκτου, περὶ τοῦ Γεωφανίου· „Περὶ μὲν αὐτῆς τῆς „μηνύσεως." Περὶ τοῦ Γεωφανίου ἐπίλογος· „Βρα„χὺν, ὦ ἄνδρες." Κατὰ Πυθέου, Ξενίας· „Ἱκανὴ „μὲν ἦν πρόφασις." Κατὰ Πυθέου, περὶ τῶν κατὰ τὸ ἐμπόριον· „Ἐπειδὴ τοῖς μὲν λέγειν τῶν ῥητό„ρων." Κατὰ Τιμοκράτους· „Ὥσπερ δίκαιόν ἐστι." Κατὰ Λυκούργου εὐθῦναι· „Οἶδα, ὅτι κἂν μηδὲν ὑμῖν συνηγορία Αἰσχύνῃ." Κατὰ Δινίου· „Βου„λοίμην ἄν, ὦ ἄνδρες." Κατὰ Φωρασεβείας· „Ἆρά „γ' εἴ τινες." Κατὰ Καλλαίσχρου, περὶ τῶν τιμῶν· „Πολλάκις, ὦ Ἀθηναῖοι." Τυῤῥηνικός· „Ἅπαντα „συμβήσεσθαι." Ἔτι κατὰ Διονυσίου, τοῦ ἐπὶ τῆς διοικήσεως· „Ἴσως μέν, ὦ Ἀθηναῖοι." Κατ' Ἱμε

ρίου εἰσαγγελτικός· „Οὐδένα νομίζω, ὦ Ἀθηναῖοι.“ Εἰσαγγελία κατὰ Πιστίου· „Ὥσπερ καὶ ὑμῶν ἕκα„στος.“ Κατ' Ἀγασικλέους, εἰσαγγελία ξενίας· „Οὐ„δένα πώποτε οἶμαι.“ Κατὰ Θεοκρίνου ἔνδειξις· „Τοῦ πατρός, ὦ Ἀθηναῖοι.“ τοῦτον Καλλίμαχος ἐν τοῖς Δημοσθένους φέρει. Κατὰ Στεφάνου· „Παρανόμων ὑπάρχει τοῦ νόμου δεδωκότος, ὦ ἄν„δρες.“ Κατὰ Κλεισθένους εἰσαγγελία· „Οὐκ ἀγνοῶ, „ἄνδρες.“ Διαδικασία Φαληρέων πρὸς Φοίνικας, ὑπὲρ τῆς ἱερωσύνης τοῦ Ποσειδῶνος· „Εὔχομαι, νὴ „τὴν Ἀθηνᾶν, πρέπειν δή.“ Πρὸς τὴν Κηφισῶντος ἀπογραφήν· „Πρῶτον μέν, ὦ ἄνδρες, δέομαι.“ Ὁ δ' ὕστερος· „Τὰ μὲν περὶ τὴν ὠνήν.“ Ἀπολογία διαμαρτυρίας πρὸς τὴν Χάρητος εἰσαγγελίαν κατα Φειδιάδου γραμματέως· „Οὔτ' ἔχθρας οὐδεμιᾶς „ἕνεκα.“ Κατὰ Φιλοκλέους ὑπὲρ τῶν Ἁρπαλίων· „Τί χρὴ λέγειν τὸ πρὸς τῶν.“ Κατὰ Γνωδίου, περὶ τῶν Ἁρπαλίων· „Οὐκ ἄδηλον.“ Κατ' Ἀριστονίκου, περὶ τῶν Ἁρπαλίων· „Εὐτύχημα μὲν ἦν, ὦ ἄν„δρες.“ Κατὰ Δημοσθένους, περὶ τῶν Ἁρπαλίων· „Ὁ μὲν δημαγωγὸς ὑμῖν·“ Κατὰ Ἀριστογείτονος περὶ τῶν Ἁρπαλίων· „Πάνθ', ὡς ἔοικεν, „ὦ ἄνδρες.“

Ψευδεπίδραφοι δημόσιοι.

11. Κατὰ Θεοδώρου, εὐθυντικός· „Ἥκιστα „μέν, ὦ ἄνδρες.“ πρεσβύτερός ἐστι τῆς Δεινάρχου ἡλικίας. εἴρηται γὰρ ἐπὶ Θεοφίλου τῇ Θεμιστοκλέους ἄρχοντος μετὰ Θέλλον ἀνιόντα ἐνιαυτῷ τρίτῳ, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου γίνεται φανερόν· οὔπω πέμπτον, ὡς δείξομεν, ἔτος ἔχοντος αὐτοῦ. Κατὰ κηρύκων·

„Εἰ μὲν ὁ πατὴρ, ὦ ἄνδρες.“ οὗτος ὁ ἀγὼν εἴρηται ἐπ' ἄρχοντος Εὐβούλου, ἢ Λυκίσκου, τοῦ μετ' Εὔβουλον, οὔπω εἴκοσι ὄντος αὐτοῦ. ὁ μὲν γὰρ λόγος, περί τινος ἀποψηφισθέντος. γέγονεν ἐπ' Ἀρχίου, τοῦ μετὰ Θεμιστοκλέα. δῆλον δ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου γίγνεται. Κατὰ Μοσχίωνος, ἀπογραψαμένου αὐτὸν Νικοδίκου· „υἱὸν ἀποψηφισάμενον, ὦ ἄνδρες, τοῦ Μοσχίωνος συμβαλών.“ καὶ οὗτος ὁ λόγος κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τῷ προτέρῳ εἴρηται. δηλοῦται δ' ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς τοῦ λόγου, καὶ [τὰ] τῶν ἑξῆς. Κατὰ Μενεκλέους ἀπαγωγῆς· „Ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τῶν νόμων, „καθ' οὕς.“ καὶ οὗτος εἴρηται, παιδὸς ὄντος ἔτι Δεινάρχου. ὁ μὲν γὰρ κρινόμενός ἐστι Μενεκλῆς, ὁ τὴν ἱέρειαν Νίνον ἑλών· ὁ δὲ κατηγορῶν υἱὸς τῆς Νίνου. ἔστι δὲ ταῦτα πρεσβύτερα τῆς Δεινάρχου ἀκμῆς. ὁ μὲν γὰρ Δημοσθένους περὶ τοῦ ὀνόματος λόγος, ἐν ᾧ τούτων μέμνηται, κατὰ Θεσσαλὸν, ἢ Ἀπολλόδωρον, ἄρχοντα τετέλεσται, ὡς ἐν τοῖς περὶ Δημοσθένους δεδηλώκαμεν. εἰ δ' ὡς τεθνηκότος ἤδη τοῦ Μενεκλέους ὁ Δημοσθένης ἐκεῖ μέμνηται, λέγων· „Ἑωρᾶτε γὰρ πάντες αὐτὸν χρώμενον, ἕως „ἔζη Μενεκλῆς·“ παλαιός λόγος τίς ἐστιν. ὅτι δὲ οὗτος ὁ Μενεκλῆς, ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ δεδήλωκεν ὁ κατηγορῶν. Διαδικασία Ἀθμονεῦσι περὶ τῆς Μυῤῥίνης καὶ τῆς Μίλακος· „Εὔχομαι δὴ τῇ Δήμητρι καὶ „τῇ Κόρῃ.“ πρεσβύτερός ἐστι τῆς Δεινάρχου ἀκμῆς. εἴρηται γὰρ ἐπὶ Νικομάχου ἄρχοντος, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου γίγνεται δῆλον· ἓν πρὸς τοῖς εἴκοσιν ἔτος τοῦ ῥήτορος ἔχοντος. οἱ μὲν οὖν τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ

.φερόμενοι ψευδεπίγραφοι εἰς αὐτὸν λόγοι εἰσὶν οἵδε. μετὰ δὲ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Χαλκίδα ἀναχώρησιν οἵδε· Διαδικασία τῆς ἱερείας τῆς Δήμητρος πρὸς τὸν ἱεροφάντην· „Πολλῶν καὶ παραδόξων, ὦ ἄν-„δρες δικασταί.“ οὗτος ὁ λόγος ἤδη πεφευγότος αὐτοῦ εἴρηται, ὡς ἐξ αὐτοῦ γίγνεται φανερόν. μέμνηται γὰρ ἐν αὐτῷ τῆς κατασχούσης ὀλιγαρχίας. Ἔργα ποιεῖς. Κατὰ Τιμοκράτους, εἰσαγγελτικὸς δήμου καταλύσεως. οὗτος καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς ἐστι δῆλος ψευδεπίγραφος ὤν. κατὰ Σπουδίου· „Καὶ ἐν τῷ δήμῳ κατηγορήσειν ὑπεσχόμην.“ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ὀλιγαρχίας εἴρηται καὶ οὗτος, ἤδη Δεινάρχου [φαίνεται] φεύγοντος, ὡς ἐξ αὐτοῦ μάλιστα τοῦ λόγου γίγνεται φανερόν. Διαδικασία Εὐδανέμων πρὸς κήρυκας ὑπὲρ τοῦ κανῶς οὐδαμῶς· „Τοιαῦτα πράγματα.“ καὶ οὗτος κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους εἴρηται, πεφευγότος ἤδη τοῦ ῥήτορος, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ πάλιν δηλοῦται. Ἀττικός· „Πάντων „ἦσαν ὁμοίως.“ καὶ οὗτος εἴρηται ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις, ὡς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ φανερὸν γίγνεται. Αἰτωλικός· „Καὶ ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Αἰτωλοί, πρέσ-„βεις.“ οὗτος, καθεστώσης τῆς ὀλιγαρχίας, ὑπὸ τῶν Ἀθήνηθεν φυγάδων εἴρηται, δεομένων, τοὺς Αἰτωλοὺς αὐτοῖς βοηθεῖν, ἐπεὶ καὶ ὁ Κάσσανδρος αὐτοὺς ἐλευθεροῦν ἐπεχείρει, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ γίγνεται τοῦτο δῆλον. οὔκουν εἰκός, φίλον ὄντα τὸν Δείναρχον τῶν τὴν ὀλιγαρχίαν καταστησάντων, τοῖς καταλύειν ἐπιχειροῦσιν συναγωνίζεσθαι. οὐδ' αὐτὸς Ἀθήνηθε λόγους καταλαμβάνειν, οἷόν τε ἐστί. Διφίλῳ δημηγορικός, αἰτοῦντι δωρεάς· διὰ τὸ μὴ

ῥᾴδιον εἶναι. τοῦτον ἐπείσθην ὑπὸ Δημοσθένους γεγράφθαι τὸν λόγον· ὅτι τὰς δωρεὰς ἔγραψεν αὐτῶν Δημοσθένης, ὡς Δείναρχος ἐν τῷ κατὰ Δημοσθένους λόγῳ δεδήλωκε· καὶ ὅτι ἐπὶ τέλει τοῦ λόγου ὁ Δίφιλος Δημοσθένην παρακαλεῖ συνήγορον. ἀπίθανον δὲ οἶμαι εἶναι, τὰς μὲν τιμὰς οὕτω γράφειν εὐνοοῦντα τῷ Διφίλῳ τὸν Δημοσθένην· λόγον δὲ παρὰ Δεινάρχου λαβόντα περιϊδεῖν. Ἑρμίᾳ ἐμπορίου ἐπιμελητῇ περὶ τῶν κατηγορηθέντων ἀπολογία· „Δέομαι ὑμῶν, ὦ ἄνδρες.“ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ χαρακτῆρος εὕροι τις ἂν, οὐκ ὄντα τὸν λόγον Δεινάρχου· ὑδαρής τε γάρ, καὶ ἀσθενής, καὶ ψυχρός ἐστιν. ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὸν ἄν τις θείη Δημοκλείδου, ἢ Μενεσαίχμου, ἢ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων τινός. ἀφαιροῦμαι δὲ καὶ τοὺς περὶ Μενεσαίχμου λόγους ἀμφοτέρους αὐτοῦ, ὧν ὁ μέν ἐστι περὶ τῆς Δήλου θυσίας „Ἱκετεύομεν ὑμᾶς, [καί·“] ὁ δὲ πρὸς Περικλέα καὶ Δημοκράτην, οὗ ἡ ἀρχή· „Νομίζομεν, ὦ „ἄνδρες·“ διά τε τὸν χαρακτῆρα· ὑδαρὴς γὰρ καὶ κεχυμένος, καὶ ψυχρός· καὶ ὅτι ὁ λέγων αὐτὸς ὢν οὔτε ἄδοξος, καὶ μετὰ Λυκοῦργον τὴν διοίκησιν τῶν δημοσίων χρημάτων παραλαβών, ἐξητασμένος δὲ πολλάκις, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς λόγοις περὶ ἁπάντων μηνύει, καὶ ἐν ἰδίοις καὶ ἐν δημοσίοις ἀγῶσιν, οὐκ ἂν ἦν ἀδύνατος, ὥστε Δεινάρχῳ λογογραφεῖ χρῆσθαι. Ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐκδοῦναι Ἅρπαλον Ἀλεξάνδρῳ· „Οὐκ ἄξιον ἄρα θαυμάζειν.“ οὐδ' οὗτος ὁ λόγος ἐμφαίνει τὸν Δεινάρχου χαρακτῆρα. εἰ γὰρ κἂν μηδὲν ἄλλο, τό γ' οὖν ἠλίθιον καὶ σοφιστικὸν εὕροι τις ἂν ἐν αὐτῷ πολύ, τὸ πλεῖστον ἀπέχον τῶν

Δεινάρχου χαρακτήρων. Δηλιακός· „Ἀπόλλωνος „καὶ Ῥοιοῦς τῆς Σταφήλου.“ οὗτος οὐ τοῦ ῥήτορος, ἀλλ᾽ ἑτέρου τινὸς συγγραφέως ἐστί· δηλοῖ δ᾽ ἐκ τοῦ τρόπου, καὶ τοῦ χαρακτῆρος, ἀρχαϊκὸς ὤν, καὶ περιτρέχων τὴν τοπικὴν Δήλου καὶ Δέρου ἱστορίαν. Κατὰ Δημοσθένους παρανόμων· „Εἰώθατε, ὦ ἄνδρες.“ οὗτος ἐν τοῖς Περγαμηνοῖς Πίναξι φέρεται ὡς Καλλικράτους· ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν ἐκείνου ἐστὶν, οὐκ οἶδα· οὐδὲ γὰρ ἐνέτυχον τῶν Καλλικράτους οὐδενί. ὅτι δὲ πάμπολυ τῶν Δεινάρχου λόγων ἀφέστηκεν, εὐτελής τε ὤν, καὶ κενὸς, καὶ οὐκ ἀπέχων ἰδιωτικῆς φλυαρίας, πείθομαι.

Ἰδιωτικοὶ γνήσιοι.

12. *Κατὰ Προξένου, βλάβης, ὃν αὐτὸς εἶπεν ὑπὲρ αὑτοῦ· „Εἴ τίς μοι θεῶν, ὦ ἄνδρες.“ Κατὰ Κηφισοκλέους, καὶ τῶν οἰκείων, βλάβης· „Ἃ „μὲν ἐγκαλῶν, ὦ ἄνδρες.“ Πρὸς Φανοκλέα, βλάβης ἀπολογία· „Ὤιμην μὲν ἐγὼ, ὦ ἄνδρες.“ Πρὸς Νικοκράτην, ὑπὲρ Νικομάχου, βλάβης· „Ἄνδρες „δικασταὶ, ὅτι μὲν ἰδιώτης.“ Συνηγορία Παρμένοντι ὑπὲρ ἀνδραπόδου, βλάβης· „Καὶ παρα- „γεγενημένος ὕστερον, ἄνδρες δικασταὶ, ἔγωγε „ἔγνων, ὅτι Παρμένων ἀδικεῖται.“ Κατὰ Ποσιδίππου, κλοπῆς· „Ἀδικηθεὶς, ὦ ἄνδρες.“ Κατὰ Ἡδύκης, ἀποστασίου· „Καταλιπόντος ἐνο- „τίου πατρός.“ Ἀποστασίου, πρὸς Ἀρχέστρατον· „Πολλὰ καὶ ἀγαθὰ γένοιτο.“ Συνηγορία Ἡγελόχῳ ὑπὲρ ἐπικλήρου· „Ὥσπερ καὶ ἡμῶν ἕκαστος.“ Ἐπικληρικὸς ὑπὲρ τῆς Ἰοφῶντος θυγατρός· „Ἂν*

„δρες δικασταὶ, οὐ πένης ὤν.“ Ὕστερον· „Ἄμα„χον γὰρ ἦν, ὦ ἄνδρες.“ Διαμαρτυρία, ὡς οὐδέ εἰσιν ἐπίδικοι Ἀριστοφῶντος θυγατέρες· „Τοῦ νό„μου δεδωκότος, ὦ ἄνδρες.“ Κατὰ Πεδιέως, κακώσεως παιδὸς ὀρφανοῦ· „Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, „θαυμάσῃ.“ Διαμαρτυρία περὶ τοῦ Ἐπήττου κλήρου πρός Χάρητα· „Πολλάκις ἤδη ἤκουσα.“ Ὑπὲρ τοῦ Μνησικλέους κλήρου· „Δικαίαν, ὦ ἄν„δρες, δέησιν.“ Κατὰ Προξένου, ὕβρεως· „Ὑβρι„στὴς ἐστιν, ὦ ἄνδρες, πληγῶν.“ ἔδει δ᾽ ἐπιγεγράφθαι· Ἀπολογία ὕβρεως. Ἐπιχάρει πρὸς Φιλωτάδην· „Τὸν θαυμαστὸν, ὦ ἄνδρες.“ Κατὰ Κλεομέδοντος, αἰκίας· „Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες, καὶ „ὁ πατὴρ Θεόδωρος δή.“ Πρὸς Διοσκουρίδην περὶ νεῶν· „Δικαίως ἂν οἶμαι, ὦ ἄνδρες.“ Ἐρανικὸς, πρὸς τοὺς Προκλέος παῖδας. „Ἃ μὲν ἀδικούμενος, ὦ ἄνδρες.“ Πρὸς Ἀμεινοκράτην, διαδικασία περὶ καρπῶν χωρίου. „Ἐπὶ τούτοις, ὦ ἄν„δρες, ἀνάγκη ἐστί.“ Περὶ τοῦ ἵππου· „Τοῦ μὲν „ἀγῶνος, ὦ ἄνδρες.“ Ὁ ὕστερος· „Ἐβουλόμην „ἄν, ὦ ἄνδρες.“ Λυσικλείδου κατὰ Δάου, ὑπὲρ ἀνδραπόδων· „Ἃ μὲν ἀδικούμενος, ὦ ἄνδρες.“ Παραγραφὴ πρὸς Βιώτην· „Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες, „καὶ αὐτός ἀπείρως.“ Κατὰ Θεοδώρου, ψευδομαρτυριῶν· „Νομίζομεν, ὦ ἄνδρες.“ Ἀγάθωνι Συνηγορία, ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἴρηκεν Ἀγάθων. Ἀποστασίου ἀπολογία Αἰσχύλῳ πρὸς Ξενοφῶντα· „Χρή„σασθαι μὲν, ὦ ἄνδρες.“ Κατὰ Φιλίππου, μεταλλικός· „Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες.“ Κάλλιππος ὑπὲρ υἱοποιήτου· ἔδει δ᾽ ἐπιγεγράφθαι· Ὑπὲρ

Θεοδώρου, ὃν ἐποιήσατο υἱὸν Ἀρχεφῶν· „Βου-„λοίμην ἄν, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ καλὸν καὶ δίκαιον.“ Περὶ τοῦ Ἀρχεφῶντος κλήρου· „Καὶ δίκαιον εἶ-„ναι νομίζων.“

Ἰδιωτικοὶ ψευδεπίγραφοι.

13. Πρὸς Πεδιέα παραγραφή· „Κατὰ τὸν νό-„μον τοῦτον.“ οὗτος ὁ λόγος εἴρηται ἐπὶ Ἀριστοδήμου ἄρχοντος, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου γίνεται δῆλον. οἱ μὲν γὰρ εἰς Σάμον ἀποσταλέντες κληροῦχοι κατὰ τοῦτον τὸν ἄρχοντα ἀπεστάλησαν, ὡς Φιλόχορος ἐν ταῖς ἱστορίαις λέγει. Δείναρχος δ' οὔπω δέκατον ἔτος ἡνίκαῦτα εἶχε. Πρὸς Μελήσανδρον ὑπὲρ τῆς τριηραρχίας· „Ὥσπερ οἱ νόμοι κελεύουσιν, οὗ ἂν ὁ λόγος.“ ἀλλ' ὁ μὲν λέγων ὡς ἐπὶ Μόλωνος ἄρχοντος γεγενημένου τοῦ ἀδικήματος ποιεῖται τὸν λόγον. φησὶ δέ, τῷ ὑστέρῳ ἔτει εἰσιέναι τὸν ἀγῶνα, ἐπὶ Νικοφήμου ἄρχοντος, καθ' ὃν εὑρίσκεται γεγενημένος ὁ Δείναρχος. Πρὸς Βοιωτόν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος· „Οὐδεμία φιλοπραγμο-„σύνη.“ εἰ καὶ μὴ τοῖς ἄλλοις οἱ Δημοσθένους ἀφαιρούμενοι τοῦτον τὸν λόγον, καὶ Δεινάρχῳ προσάπτοντες, ἐλέγχοιντο, τῷ χρόνῳ γ' οὖν ἐπιδειχθεῖεν ἂν ψευδόμενοι. μέμνηται γὰρ ὡς νεωστὶ τῆς εἰς Πύλας ἐξόδου γεγενημένης· ἡ δ' εἰς Πύλας Ἀθηναίων ἔξοδος ἐπὶ Θουμήδου ἄρχοντος ἐγένετο, τρισκαιδέκατον ἔτος Δεινάρχου ἔχοντος. Πρὸς Μαντίθεον, περὶ προικός· „Πάντων ἐστὶν ἀνιαρότατον.“ οὗτος ἀκολουθεῖ τῷ προτέρῳ λόγῳ, καὶ πολλὰ ἔχει κατὰ λέξιν ταὐτά, ἃ εἴη ἂν τοῦ αὐτοῦ ῥήτορος, ἔξω

τῆς τοῦ Δεινάρχου ἡλικίας. πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον ἠγώνισται τὸν ἀγῶνα ὁ κατήγορος, ἀλλὰ δύο, ἢ τρισὶν, ὡς ἀκριβέστερον περὶ αὐτῶν ἐν τῇ Δημοσθένους γραφῇ δεδηλώκαμεν. Ἀθηνάδῃ συνηγορία, περὶ τῆς σχεδίας, πρὸς Ἀμυντικόν· „Φίλος μοι καὶ „ἐπιτήδειος ὤν.“ Ὁ ὕστερος· „Οἴομαι μὲν ὑμᾶς, „ὦ ἄνδρες.“ Διοπείθους ἔτι περὶ Ἑλλήσποντον, τοῦ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῦ, διατρίβοντος, εἴρηται ὁ λόγος, ὡς ἐξ αὐτοῦ γίνεται φανερόν. ἔστι δὲ ὁ χρόνος κατὰ Πυθόδοτον ἄρχοντα, ὡς δηλοῖ Φιλόχορος σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐπὶ τούτου τοῦ ἄρχοντος, οὐδέπω εἰκοστὸν ἔχων ἔτος. Πρὸς Μήκυθον, μεταλλικός· „Πριάμενοι μέταλλον, ὦ ἄνδρες.“ ἐπὶ Νικομάχου ἄρχοντος εἴρηται ὁ λόγος οὗτος. φησὶ γὰρ ὁ λέγων· Ἐπ' Εὐβούλου μὲν μισθώσασθαι τὸ μέταλλον, τρία δὲ ἔτη ἐργασάμενος, ἐκβαλλόμενος ὑπὸ τοῦ πλησίον ἔχοντος μέταλλα, λαχεῖν αὐτῷ τὴν δίκην κατὰ Νικόμαχον ἄρχοντα, Δεινάρχου ἓν καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἔχοντος. Σατύρῳ πρὸς Χαρίδημον ἐπιτροπῆς ἀπολογία· „Μὴ μεγά-„λου κινδύνου συμβεβηκότος.“ καὶ οὗτος ἐπὶ Νικομάχου εἴρηται. Ὑπὲρ ἀντιδόσεως, Μεγακλείδῃ· „Εἰ μὲν ἔδει, ὦ ἄνδρες, πρὸς τρεῖς, ἢ τέτταρας.“ ὁ μὲν λέγων ἐστὶν Ἀφαρεύς· ἔξω δὲ τῆς τῶν Δεινάρχου λόγων ἡλικίας. εἴρηται γὰρ ἔτι τοῦ στρατηγοῦ Τιμοθέου ζῶντος, κατὰ τὸν χρόνον τὸν τῆς μετὰ Μενεσθέως στρατηγίας, ἐφ' ᾗ τὰς εὐθύνας ὑποσχὼν, ἑάλω. Τιμόθεος δὲ τὰς εὐθύνας ὑπέσχηκεν ἐπὶ Διοτίμου, τοῦ μετὰ Καλλίστρατον· ὅτε καὶ

DIONYSII
HALICARNASSENSIS
OPERA OMNIA

QUIBUS

ETIAM ACCEDUNT FRAGMENTA

AB

ANGELO MAIO

NUPER REPERTA.

AD

OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM

ACCURATE EDITA.

EDITIO STEREOTYPA.

TOM. VI.

LIPSIAE

SUMPTIBUS OTTONIS HOLTZE.

1889.

LIPSIAE,
Impresserunt Metzger & Wittig.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΑΜΜΑΙΟΝ
ΠΡΩΤΗ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΜΜΑΙΩι ΤΩι ΦΙΛΤΑΤΩι ΠΛΕΙΣΤΑ ΧΑΙΡΕΙΝ.

Πολλῶν μετ᾽ ἄλλων ξένων τε καὶ παραδόξων ἀκουσμάτων, ὧν ἐνήνοχεν ὁ καθ᾽ ἡμᾶς χρόνος, ἕν τι καὶ τοῦτο ἐφάνη μοι πρώτως ἀκούσαντι παρά σου· ὅτι τῶν φιλοσόφων τις τῶν ἐκ τοῦ Περιπάτου, πάντα χαρίζεσθαι βουλόμενος Ἀριστοτέλει, τῷ κτίσαντι ταύτην τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τοῦτο ὑπέσχετο ποιήσειν φανερὸν, ὅτι Δημοθένης τὰς ῥητορικὰς τέχνας παρ᾽ ἐκείνου μαθὼν, εἰς τοὺς ἰδίους μετήνεγκε λόγους, καὶ κατ᾽ ἐκεῖνα κοσμούμενος τὰ παραγγέλματα, πάντων ἐγένετο τῶν ῥητόρων κράτιστος. κατ᾽ ἀρχὰς μὲν οὖν ὑπελάμβανον, τῶν πολλῶν τινα εἶναι τὸν ταῦτ᾽ ἐπιχειρήσαντα λέγειν, καὶ παρῄνουν σοι μὴ πᾶσι τοῖς παραδόξοις προσέχειν. ὡς δὲ καὶ τοὔνομα τοῦ ἀνδρὸς ἐπυθόμην, ὃν ἐγὼ καὶ τῶν ἠθῶν

ἕνεκα καὶ τῶν λοιπῶν ἀποδέχομαι, ἐθαύμασα, καὶ πολὺς ἐν ἐμαυτῷ γενόμενος, ἐπιμελεστέρας ᾤμην δεῖσθαι σκέψεως τὸ πρᾶγμα, μή ποτε λέληθέ με τἀληθὲς οὕτως ἔχον, καὶ οὐδὲν εἰκῇ τῷ ἀνδρὶ εἴρηται· ἵνα ἢ μαθὼν, ὅτι προτεροῦσι τῶν Δημοσθένους λόγων αἱ Ἀριστοτέλους τέχναι, ἑκὼν μεταδοξάσω· ἢ τοὐναντίον φωράσας, τὴν δόξαν, ἣν πρότερον αὐτὸς ἔσχον, βεβαιώσω, καὶ τὸν ἄλλως ἐγνωκότα καὶ γράψαι γε παρεσκευασμένον, πρὶν εἰς ὄχλον ἐκδοῦναι τὸ σύνταγμα, μεταβαλεῖν πείσαιμι τὴν δόξαν.

2. Οὐκ ἐλαχίστην δέ μοι καὶ σὺ παρέσχου ῥοπὴν εἰς τὸ μὴ παρέργως ἐξετάσαι τὴν ἀλήθειαν, παρακαλῶν φανεροὺς ποιῆσαι τοὺς λόγους, οἷς ἐμαυτὸν πέπεικα· Δημοσθένους ἀκμάζοντος ἤδη, καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους εἰρηκότος ἀγῶνας, τότε ὑπ᾿ Ἀριστοτέλους τὰς ῥητορικὰς γεγράφθαι τέχνας. ἐδόκεις τέ μοι καὶ τοῦτο ὀρθῶς παραινεῖν, μὴ σημείοις, μηδ᾿ εἰκόσι, μηδ᾿ ἀλλοτρίαις τὸ πρᾶγμα πιστώσασθαι μαρτυρίαις, ἐπειδὴ τούτων οὐδεμία τῶν πίστεων δι᾿ ἀναγκαίων συνάγεται λημμάτων· ἀλλ᾿ αὐτὸν Ἀριστοτέλη παρασχέσθαι διὰ τῶν ἰδίων τεχνῶν ὁμολογοῦντα τἀληθὲς οὕτως ἔχειν. τοῦτο δὴ πεποίηκα, βέλτιστε Ἀμμαῖε, τῆς τ᾿ ἀληθείας προνοούμενος, ἣν ἐπὶ παντὸς οἴομαι δεῖν πράγματος ἐξετάζεσθαι, καὶ τῆς ἁπάντων τῶν περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους ἐσπουδακότων χάριτος· ἵνα μὴ τοῦθ᾿ ὑπολάβωσιν, ὅτι πάντα περιείληφεν ἡ Περιπατητικὴ φιλοσοφία τὰ ῥητορικὰ παραγγέλματα· καὶ οὔτε οἱ περὶ Θεόδωρον καὶ Θρασύμαχον καὶ Ἀντιφῶντα

σπουδῆς ἄξιον οὐδὲν εὗρον, οὔτ' Ἰσοκράτης καὶ Ἀναξιμένης καὶ Ἀλκιδάμας, οὔτε οἱ τούτοις συμβιώσαντες τοῖς ἀνδράσι, παραγγελμάτων τεχνικῶν συγγραφεῖς καὶ ἀγωνισταὶ λόγων ῥητορικῶν, οἱ περὶ Θεοδέκτην καὶ Φίλισκον καὶ Ἰσαῖον καὶ Κηφισόδωρον, Ὑπερίδην τε καὶ Λυκοῦργον καὶ Αἰσχίνην· οὔτ' αὐτὸς ὁ Δημοσθένης ὁ πάντας ὑπερβαλόμενος τούς τε πρὸ αὐτοῦ καὶ τοὺς καθ' ἑαυτὸν, καὶ μηδὲ τοῖς γενησομένοις ὑπερβολὴν καταλιπὼν, τοσοῦτος ἂν ἐγένετο τοῖς Ἰσοκράτους τε καὶ Ἰσαίου κοσμούμενος παραγγέλμασιν, εἰ μὴ τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας ἐξέμαθεν.

3. Οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος οὗτος, ὦ φίλε Ἀμμαῖε, οὐδ' ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν τῶν ὕστερον ἐξενεχθεισῶν οἱ Δημοσθένους λόγοι συνετάχθησαν, ἀλλὰ καθ' ἑτέρας εἰσαγωγάς τινας· ὑπὲρ ὧν ἐν ἰδίᾳ δηλώσω γραφῇ τὰ δοκοῦντά μοι. πολὺς γὰρ ὁ περὶ αὐτῶν λόγος, ὃν οὐ καλῶς εἶχεν ἑτέρας γραφῆς ποιῆσαι πάρεργον. ἐν δὲ τῷ παρόντι τοῦτο πειράσομαι φανερὸν ποιῆσαι, ὅτι, Δημοσθένους ἀκμάζοντος ἤδη κατὰ τὴν πολιτείαν, καὶ τοὺς ἐπιφανεστάτους εἰρηκότος ἀγῶνας, τούς τε δικανικοὺς καὶ τοὺς δημηγορικοὺς, καὶ θαυμαζομένου διὰ πάσης τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ δεινότητι λόγων, τότε ὁ φιλόσοφος τὰς ῥητορικὰς ἔγραψε τέχνας. ἀνάγκη δ' ἴσως πρῶτον, ὅσα παρέλαβον ἐκ τῶν κοινῶν ἱστοριῶν, ἃς κατέλιπον ἡμῖν οἱ τοὺς βίους τῶν ἀνδρῶν συνταξάμενοι, προειπεῖν. ποιήσομαι δ' ἀπὸ Δημοσθένους τὴν ἀρχήν.

4. Οὗτος ἐγεννήθη μὲν ἐνιαυτῷ πρότερον τῆς ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, ἄρχοντος δὲ Τιμοκράτους, εἰς ἔτος ἦν ἐμβεβηκὼς ἑπτακαιδέκατον· δημοσίους τε λόγους ἤρξατο γράφειν ἐπὶ Καλλιστράτου ἄρχοντος, εἰκοστὸν καὶ πέμπτον ἔχων ἔτος. καὶ ἔστιν αὐτοῦ πρῶτος τῶν ἐν δικαστηρίῳ κατασκευασθέντων ἀγώνων ὁ κατὰ Ἀνδροτίωνος, ὃν γέγραφε Διοδώρῳ, τῷ κρίνοντι τὸ ψήφισμα παρανόμων. καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἕτερος ἐπὶ Καλλιστράτου ἄρχοντος, ὁ περὶ τῶν ἀτελειῶν, ὃν αὐτὸς διέθετο, χαριέστατος ἁπάντων τῶν λόγων καὶ γραφικώτατος. ἐπὶ δὲ Διοτίμου, τοῦ μετὰ Καλλίστρατον, ἐν Ἀθηναίοις πρώτην εἶπε δημηγορίαν, ἣ ἐπιγράφουσιν οἱ τοὺς ῥητορικοὺς πίνακας συντάξαντες, περὶ τῶν συμμοριῶν· ἐν ᾗ παρεκάλει τοὺς Ἀθηναίους, μὴ λύειν τὴν πρὸς βασιλέα γενομένην εἰρήνην, μηδὲ προτέρους ἄρχειν τοῦ πολέμου, ἐὰν μὴ παρασκευάσωνται τὴν ναυτικὴν δύναμιν, ἐν ᾗ πλείστην εἶχον ἰσχύν· καὶ τὸν τρόπον τῆς παρασκευῆς αὐτὸς ὑποτίθεται. ἐπὶ δ' Εὐδήμου, τοῦ μετὰ Διότιμον ἄρξαντος, τόν τε κατὰ Τιμοκράτους λόγον ἔγραψε Διοδώρῳ, τῷ κρίνοντι παρανόμων τὸν Τιμοκράτην, καὶ τὸν περὶ τῆς Μεγαλοπολιτῶν βοηθείας δημηγορικόν, ὃν αὐτὸς ἀπήγγειλε. μετὰ δ' Εὔδημον ἦν Ἀριστόδημος ἄρχων, ἐφ' οὗ τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν ἤρξατο, καὶ λόγους ἐν τῷ δήμῳ διέθετο περὶ τῆς ἀποστολῆς ξενικοῦ στρατεύματος καὶ τῶν δέκα [Γαδικῶν] τριηρῶν εἰς Μακεδονίαν. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ τὸν κατὰ Ἀριστοκράτους ἔγραψε λόγον Εὐθυκλεῖ, τῷ

διώκοντι παρανόμων τὸ ψήφισμα. ἐπὶ δὲ Θεσσάλου, τοῦ μετ' Ἀριστόδημον, τὴν περὶ Ῥοδίων ἀπήγγειλε δημηγορίαν, ἐν ᾗ πείθει τοὺς Ἀθηναίους καταλῦσαι τὴν ὀλιγαρχίαν αὐτῶν, καὶ τὸν δῆμον ἐλευθερῶσαι. ἐπὶ δὲ Καλλιμάχου, τοῦ τρίτου μετὰ Θέσσαλον ἄρξαντος, τρεῖς διέθετο δημηγορικοὺς, παρακαλῶν Ἀθηναίους βοήθειαν Ὀλυνθίοις ἀποστεῖλαι, τοῖς πολεμουμένοις ὑπὸ Φιλίππου· πρῶτον μὲν, οὗ ἐστιν ἀρχή· „Ἐπὶ πολλῶν μὲν ἰδεῖν ἄν τις, ὦ ἄνδρες „Ἀθηναῖοι, δοκεῖ μοι·" δεύτερον δέ· „Οὐχὶ ταὐ„τὰ παρίσταταί μοι γιγνώσκειν, ὦ ἄνδρες Ἀθη„ναῖοι·" τρίτον δέ· „Ἀντὶ πολλῶν ἄν, ὦ ἄνδρες „Ἀθηναῖοι, χρημάτων." κατὰ τοῦτον γέγραπται τὸν ἄρχοντα καὶ ὁ κατὰ Μειδίου λόγος, ὃν συνετάξατο μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἣν ὁ δῆμος αὐτοῦ κατεχειροτόνησε· μέχρι τοῦ περὶ δώδεκα λόγων, ὧν εἴρηκα δημοσίων, ἐν οἷς εἰσι δημηγορικοὶ μὲν ζ', δικανικοὶ δὲ ε', ἅπαντες πρότεροι τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν, ὡς ἔκ τε τῶν ἱστορουμένων περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀποδείξω, καὶ ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφέντων, ἐντεῦθεν ἀρξάμενος.

5. Ἀριστοτέλης υἱὸς μὲν ἦν Νικομάχου, τὸ γένος καὶ τὴν τέχνην ἀναφέροντος εἰς Μαχάονα, τὸν Ἀσκληπιοῦ· μητρὸς δὲ Φαιστίδος, ἀπογόνου τινὸς τῶν ἐκ Χαλκίδος τὴν ἀποικίαν ἀναγαγόντων εἰς Στάγειρα. ἐγεννήθη δὲ κατὰ τὴν ἐννενηκοστὴν καὶ ἐννάτην Ὀλυμπιάδα, Διοτρεφοῦς Ἀθήνησιν ἄρχοντος, ιγ' ἔτεσι Δημοσθένους πρεσβυτέρου. ἐπὶ δὲ Πολυζήλου ἄρχοντος, τελευτήσαντος τοῦ πατρὸς,

ὀκτωκαιδέκατον ἔτος ἔχων εἰς Ἀθήνας ἦλθε, καὶ συσταθεὶς Πλάτωνι, χρόνον εἰκοσαετῆ διέτριψε σὺν αὐτῷ. ἀποθανόντος δὲ Πλάτωνος, ἐπὶ Θεοφίλου ἄρχοντος, ἀπῆρε πρὸς Ἑρμείαν, τὸν Ἀταρνέως τύραννον, καὶ τριετῆ χρόνον παρ' αὐτοῦ τρίψας, ἐπ' Εὐβούλου ἄρχοντος εἰς Μιτυλήνην ἐχωρίσθη· ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Φίλιππον ἤρχετο, κατὰ Πυθόδοτον ἄρχοντα, καὶ διέτριψε χρόνον ὀκταετῆ παρ' αὐτῷ καθηγούμενος Ἀλεξάνδρου· μετὰ δὲ τὴν Φιλίππου τελευτὴν ἐπ' Εὐαινέτου ἄρχοντος ἀφικόμενος εἰς Ἀθήνας, ἐσχόλαζεν ἐν Λυκείῳ χρόνον ἐτῶν δώδεκα. τῷ δὲ τρισκαιδεκάτῳ μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν, ἐπὶ Κηφισοδώρου ἄρχοντος, ἀπάρας εἰς Χαλκίδα, νόσῳ τελευτᾷ, τρία πρὸς τοῖς ἑξήκοντα βιώσας ἔτη.

6. Ταῦτα μὲν οὖν ἐστιν, ἃ παραδεδώκασιν ἡμῖν οἱ τὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς ἀναγράψαντες. ἃ δ' αὐτὸς ὁ φιλόσοφος ὑπὲρ ἑαυτοῦ γράφει, πᾶσαν ἀφαιρούμενος ἐπιχείρησιν τῶν χαρίζεσθαι βουλομένων αὐτῷ τὰ μὴ προσήκοντα, πρὸς πολλοῖς ἄλλοις, ὧν οὐδὲν δέομαι μεμνῆσθαι κατὰ τὸ παρόν, ἃ τέθεικεν ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ ταύτης τῆς πραγματείας, ὡς οὐ μειράκιον ἦν, ὅτε τὰς ῥητορικὰς συνετάττετο τέχνας, ἀλλ' ἐν τῇ κρατίστῃ γεγονὼς ἀκμῇ, καὶ προεκδεδωκὼς ἤδη τάς τε τοπικὰς συντάξεις καὶ τὰς ἀναλυτικὰς καὶ τὰς μεθοδικάς, τεκμηρίων ἐστὶν ἰσχυρότερα. ἀρξάμενος γὰρ τὰς ὠφελείας ἐπιδεικνύειν, ἃς περιείληφεν ὁ ῥητορικὸς λόγος, ταῦτα κατὰ λέξιν γράφει· „Χρήσιμος δ' ἐστὶν ἡ ῥητορική, διά γε τὸ

„φύσει εἶναι κρείττω τἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια τῶν „ἐναντίων· ὥστ', ἐὰν μὴ κατὰ τὸ προσῆκον αἱ κρί„σεις γίνωνται, ἀνάγκη δι' αὐτῶν ἡττᾶσθαι· τοῦτο „δ' ἐστὶν ἄξιον ἐπιτιμήσεως. ἔτι δὲ πρὸς ἐνίους, „οὐδ' εἰ τὴν ἀκριβεστάτην ἔχοιμεν ἐπιστήμην, ῥᾴ„διον ἀπ' ἐκείνης πεῖσαι λέγοντας. διδασκαλία γάρ „ἐστιν ὁ κατὰ τὴν ἐπιστήμην λόγος. τοῦτο δ' ἀδύ„νατον· ἀλλ' ἀνάγκη διὰ τῶν κοινῶν ποιεῖσθαι τὰς „πίστεις καὶ τοὺς λόγους, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς τοπι„κοῖς ἐλέγομεν περὶ τῆς πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐν„τεύξεως."

7. *Περί τε παραδειγμάτων προελόμενος λέγειν*, ὅτι τὴν αὐτὴν ταῦτ' ἔχει δύναμιν ταῖς ἐπαγωγαῖς καὶ τοῖς συλλογισμοῖς, ταῦτα περὶ τῆς ἀναλυτικῆς καὶ μεθοδικῆς πραγματείας τίθησι· „Τῶν δὲ „διὰ τοῦ δείκνυσθαι, ἢ φαίνεσθαι δείκνυσθαι, κα„θάπερ καὶ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς, τὸ μὲν ἐπαγωγή „ἐστι, τὸ δὲ συλλογισμός, [τὸ δὲ φαινόμενος συλ„λογισμός,] καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως. ἔστι γὰρ τὸ μὲν „παράδειγμα, ἐπαγωγή· τὸ δ' ἐνθύμημα, συλλο„γισμός· [τὸ δὲ φαινόμενον, φαινόμενος συλλογι„σμός.] καλῶ γὰρ ἐνθύμημα μέν, ῥητορικὸν συλλο„γισμόν· παράδειγμα δέ, ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. πάν„τες δὲ τὰς πίστεις ποιοῦνται διὰ τοῦ δεικνύναι, ἢ „παραδείγματα λέγοντες, ἢ ἐνθυμήματα· καὶ παρὰ „ταῦτα οὐδέν πως. ὥστ', εἴπερ καὶ ὅλως ἀνάγκη, „συλλογιζόμενον, ἢ ἐπάγοντα, δεικνύναι ὁτιοῦν, [ἢ „ὁντιναοῦν·] δῆλον δ' ἡμῖν τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυτι„κῶν· ἀναγκαῖον ἑκάτερον [αὐτῶν ἑκατέρῳ] τούτων

„τὸ αὐτὸ εἶναι. τίς δ' ἐστὶ διαφορὰ παραδείγματος „καὶ ἐνθυμήματος, φανερὸν ἐκ τῶν τοπικῶν· ἐκεῖ „γὰρ περὶ συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἴρηται πρό„τερον· ὅτι τὸ μὲν, ἐπὶ πολλῶν καὶ ὁμοίων δείκνυ„σθαι, ὅτι οὕτως ἔχει, ἐκεῖ μὲν ἐπαγωγή ἐστιν, ἐν„ταῦθα δὲ παράδειγμα· τὸ δὲ, τινῶν ὄντων, ἕτερόν „τι διὰ ταῦτα συμβαίνειν, παρὰ τὸ ταῦτ' εἶναι ἢ „καθόλου, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐκεῖ μὲν συλλογισμὸς, „ἐνταῦθα δ' ἐνθύμημα καλεῖται. φανερὸν δὲ καὶ, „ὅτι ἑκάτερον ἔχει ἀγαθὸν [τὸ] εἶδος τῆς ῥητορείας· „καθάπερ [γὰρ] καὶ ἐν τοῖς μεθοδικοῖς εἴρηται, καὶ „ἐν τούτοις ὁμοίως ἔχει." Ὁ μὲν οὖν Ἀριστοτέλης ὑπὲρ ἑαυτοῦ γέγραφε, μαρτυρόμενος διαῤῥήδην, ὅτι τὰς ῥητορικὰς τέχνας συνετάξατο πρεσβύτερος ὢν ἤδη καὶ τὰς κρατίστας συντάξεις προεκδεδωκώς. ταῦτ' ἔστιν, ἐξ ὧν, ὃ προειλόμην ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι προτεροῦσιν οἱ τοῦ ῥήτορος ἀγῶνες τῶν τοῦ φιλοσόφου τεχνῶν, ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω· εἴγε ὁ μὲν εἰκοστὸν καὶ πέμπτον ἔτος ἔχων ἤρξατο πολιτεύεσθαι καὶ δημηγορεῖν, καὶ λόγους εἰς δικαστήρια γράφειν. ὁ δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἔτι συνῆν Πλάτωνι, καὶ διέτριψεν ἕως ἐτῶν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, οὔτε σχολῆς ἡγούμενος, οὔτ' ἰδίαν πεποιηκὼς αἵρεσιν.

8. Εἰ δέ τις οὕτως ἔσται δύσερις, ὥστε καὶ πρὸς ταῦτα ἀντιλέγειν, ὅτι μὲν ὕστερον ἐγράφησαν αἱ ῥητορικαὶ τέχναι τῶν ἀναλυτικῶν τε καὶ μεθοδικῶν καὶ τοπικῶν, ὁμολογῶν, ἀληθὲς εἶναι, οὐδὲν δὲ κωλύειν λέγων, ἁπάσας ταύτας κατεσκευακέναι τὸν

φιλόσοφον τὰς πραγματείας, ἔτι παιδευόμενον παρὰ Πλάτωνι, ψυχρὰν μὲν καὶ ἀπίθανον ἐπιχείρησιν εἰσάγων, βιαζόμενος δὲ τὸ κακουργότατον τῶν ἐπιχειρημάτων ποιεῖν πιθανώτατον, ὅτι καὶ τὸ μὴ εἰκὸς γίνεταί ποτε εἰκός. ἀφεὶς, ἃ πρὸς ταῦτα λέγειν εἶχον, ἐπὶ τὰς αὐτοῦ τρέψομαι τοῦ φιλοσόφου μαρτυρίας, ἃς ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τέθεικε τῶν τεχνῶν, περὶ τῆς μεταφορᾶς κατὰ λέξιν οὕτω γράφων· „Τῶν „δὲ μεταφορῶν τεττάρων οὐσῶν, εὐδοκιμοῦσι μάλι„στα αἱ κατὰ ἀναλογίαν· ὡς Περικλῆς ἔφη, τὴν „νεότητα, τὴν ἀπολομένην ἐν τῷ πολέμῳ, οὕτως „ἠφανίσθαι ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴ τις τὸ ἔαρ ἐκ „τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλοι· καὶ Λεπτίνης περὶ Λακεδαι„μονίων, οὐκ ἐᾶν περιϊδεῖν τὴν Ἑλλάδα ἑτερόφθαλ„μον γενομένην· καὶ Κηφισόδοτος, σπουδάζοντος „Χάρητος εὐθύνας δοῦναι [τοῦ] περὶ τὸν Ὀλυν„θιακὸν πόλεμον, ἠγανάκτει, φάσκων, εἰς πνῖγμα „τὸν δῆμον ἀγαγόντα, τὰς εὐθύνας πειρᾶσθαι δι„δόναι οὕτως.“

9. Εἰ μὲν δὴ σαφῶς αὐτὸς ὁ φιλόσοφος ἀποδεικνύει μετὰ τὸν Ὀλυνθιακὸν πόλεμον γεγραμμένας ὑπ' αὐτοῦ τὰς τέχνας, οὗτος δ' ἐπὶ Καλλιμάχου γέγονεν ἄρχοντος, ὡς δηλοῖ Φιλόχορος ἐν ἕκτῃ βίβλῳ τῆς Ἀτθίδος, κατὰ λέξιν οὕτω γράφων· „Καλλίμα„χος Περγασῆθεν. Ἐπὶ τούτου Ὀλυνθίοις, πολε„μουμένοις ὑπὸ Φιλίππου, καὶ πρέσβεις Ἀθήναζε „πέμψασιν, οἱ Ἀθηναῖοι συμμαχίαν τε ἐποιήσαντο „καὶ βοήθειαν ἔπεμψαν, πελταστὰς [μὲν] δισχιλί„ους, τριήρεις δὲ τριάκοντα τὰς μετὰ Χάρητος, ἃς

„καὶ συνεπλήρωσαν." Ἔπειτα διεξελθὼν ὀλίγα τὰ μεταξὺ γενόμενα, τίθησι ταυτί· „Περὶ δὲ τὸν αὐ-„τὸν χρόνον Χαλκιδέων, τῶν ἐπὶ Θρᾴκης, θλιβομέ-„νων τῷ πολέμῳ, καὶ πρεσβευσαμένων Ἀθήναζε, „Χαρίδημον αὐτοῖς ἔπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐν „Ἑλλησπόντῳ στρατηγόν· ὃς ἔχων ὀκτωκαίδεκα „τριήρεις καὶ πελταστὰς τετρακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ „πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, ἦλθεν εἴς τε Παλλήνην καὶ „τὴν Βοττιαίαν μετ' Ὀλυνθίων, καὶ τὴν χώραν „ἐπόρθησεν." Ἔπειθ' ὑπὲρ τῆς τρίτης συμμαχίας λέγει ταυτί· „Πάλιν δὲ τῶν Ὀλυνθίων πρέσβεις „ἀποστειλάντων εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ δεομένων, μὴ „περιϊδεῖν αὐτοὺς καταπολεμηθέντας, ἀλλὰ πρὸς „ταῖς ὑπαρχούσαις δυνάμεσι πέμψαι βοήθειαν, μὴ „ξενικὴν, ἀλλ' αὐτῶν Ἀθηναίων, ἔπεμψεν αὐτοῖς ὁ „δῆμος τριήρεις μὲν ἑτέρας ἑπτακαίδεκα, τῶν δὲ „πολιτῶν ὁπλίτας δισχιλίους καὶ ἱππεῖς τριακοσίους, „ἐν ναυσὶν ἱππηγοῖς, στρατηγὸν δὲ Χάρητα τοῦ „στόλου παντός."

10. Ἀπόχρη μὲν οὖν καὶ ταῦτα ῥηθέντα φανερὰν ποιῆσαι τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀξιούντων, τὰς Ἀριστοτέλους ἐζηλωκέναι τέχνας τὸν Δημοσθένη, ὃς ἤδη τέσσαρας μὲν ἔτυχεν εἰρηκὼς δημηγορίας Φιλιππικάς, τρεῖς δὲ Ἑλληνικάς. περὶ δὲ ε' λόγους δημοσίους εἰς δικαστήρια γεγραφὼς, οὓς οὐδεὶς ἂν ἔχοι διαβαλεῖν, ὡς εὐτελεῖς τινας καὶ φαύλας, καὶ μηδὲν ἐπιφαίνοντας τεχνικὸν, ἐπειδὴ πρὸ τῶν Ἀριστοτέλους συνετάχθησαν τεχνῶν. οὐ μὴν ἔγωγε μέχρι τούτου προελθὼν, στήσομαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς

ἄλλους αὐτοῦ λόγους μάλιστ' εὐδοκιμοῦντας ἐπιδείξω, τούς τε δημηγορικοὺς καὶ τοὺς δικανικούς, πρότερον ἀπηγγελμένους τῆς ἐκδόσεως τούτων τῶν τεχνῶν, μάρτυρι πάλιν αὐτῷ χρώμενος Ἀριστοτέλει. μετὰ γὰρ ἄρχοντα Καλλίμαχον, ἐφ' οὗ τὰς εἰς Ὄλυνθον βοηθείας ἀπέστειλαν Ἀθηναῖοι πεισθέντες ὑπὸ Δημοσθένους, Θεόφιλός ἐστιν ἄρχων, καθ' ὃν ἐκράτησε τῆς Ὀλυνθίων πόλεως Φίλιππος. ἐπὶ τοῦ Θεμιστοκλῆς, ἐφ' οὗ τὴν ἕκτην τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν ἀπήγγειλε Δημοσθένης, περὶ τῆς φυλακῆς τῶν νησιατῶν καὶ τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλεων, ἧς ἐστιν ἀρχή· „Ἃ μὲν ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, „δεδυνήμεθα εὑρεῖν, ταῦτ' ἔστι." Μετὰ δὲ Θεμιστοκλέα Ἀρχίας, ἐφ' οὗ παραινεῖ τοῖς Ἀθηναίοις μὴ κωλύειν Φίλιππον τῆς Ἀμφικτυονίας μετέχειν, μηδ' ἀφορμὴν διδόναι πολέμου, νεωστὶ πεποιημένους τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην. ἀρχὴ δὲ ταύτης τῆς δημηγορίας ἐστὶν ἥδε· „Ὁρῶ μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθη„ναῖοι, τὰ παρόντα πράγματα." Μετὰ δ' Ἀρχίαν ἐστὶν Εὔβουλος, εἶτα Λυκίσκος, ἐφ' οὗ τὴν ἑβδόμην τῶν Φιλιππικῶν δημηγοριῶν διέθετο πρὸς τὰς ἐκ Πελοποννήσου πρεσβείας, ταύτην τὴν ἀρχὴν ποιησάμενος· „Ὅταν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγοι „γίγνωνται." Μετὰ Λυκίσκον ἐστὶν ἄρχων Πυθόδοτος, ἐφ' οὗ τὴν ὀγδόην τῶν Φιλιππικῶν δημηγοριῶν διέθετο πρὸς τοὺς Φιλίππου πρέσβεις, ἧς ἐστιν ἀρχή· „Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ ἔστιν, ὅπως αἱ „αἰτίαι." Καὶ τὸν κατ' Αἰσχίνου συνετάξατο λόγον, ὅτε τὰς εὐθύνας ἐδίδου τῆς δευτέρας πρεσβείας τῆς

ἐπὶ τοὺς ὅρκους. Μετὰ Πυθόδοτόν ἐστι Σωσιγένης, ἐφ᾽ οὗ τὴν ἐννάτην διελήλυθε κατὰ Φιλίππου δημηγορίαν, περὶ τῶν ἐν Χεῤῥονήσῳ στρατιωτῶν, ἵνα μὴ διαλυθῇ τὸ μετὰ Διοπείθους ξενικόν, ἀρχὴν ἔχουσα ταύτην· „Ἔδει μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, „τοὺς λέγοντας ἅπαντας ἐν ὑμῖν μήτε πρὸς ἔχθραν „ποιεῖσθαι λόγον μηδένα, μήτε πρὸς χάριν." Καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ἄρχοντα τὴν δεκάτην, ἐν ᾗ πειρᾶται διδάσκειν, ὅτι λύει τὴν εἰρήνην Φίλιππος, καὶ πρότερος ἐκφέρει τὸν πόλεμον, ἧς ἐστιν ἀρχή· „Πολ„λῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γινομένων ὀλίγου „δεῖν καθ᾽ ἑκάστην ἐκκλησίαν." Μετὰ Σωσιγένην ἄρχων ἐστὶ Νικόμαχος, ἐφ᾽ οὗ τὴν ἑνδεκάτην δημηγορίαν διελήλυθε, περὶ τοῦ λελυκέναι τὴν εἰρήνην Φίλιππον, καὶ τοὺς Ἀθηναίους πείθει Βυζαντίοις ἀποστεῖλαι βοήθειαν, ἧς ἐστιν ἀρχή· „Καὶ σπου„δαῖα νομίζων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ ὧν βου„λεύεσθε, καὶ ἀναγκαῖα τῇ πόλει, πειράσομαι περὶ „αὐτων εἰπεῖν." Ἐπὶ Νικομάχῳ Θεόφραστος ἄρχων, ἐφ᾽ οὗ πείθει τοὺς Ἀθηναίους γενναίως ὑπομεῖναι τὸν πόλεμον, ὡς κατηγγελκότος αὐτὸν ἤδη Φιλίππου. καὶ ἔστιν αὕτη τελευταία τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν, ἀρχὴν ἔχουσα ταύτην· „Ὅτι „μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Φίλιππος οὐκ ἐποιήσατο „τὴν εἰρήνην πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ᾽ ἀνεβάλετο τὸν πόλε„μον, πᾶσιν ὑμῖν φανερὸν γέγονεν."

11. Ὅτι δὲ δώδεκα τούτους ἅπαντας τοὺς λόγους, οὓς κατηρίθμημαι, πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν ἀπήγγειλεν ὁ Δημοσθένης, αὐτὸν

Ἀριστοτέλη παρέξομαι μαρτυροῦντα. ἀρξάμενος γὰρ ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τῶν τεχνῶν τοὺς τόπους ὁρίζειν, ἀφ᾽ ὧν τὰ ἐνθυμήματα φέρεται, καὶ τὸν ἐκ τοῦ χρόνου παραλαμβάνει, παρατιθεὶς αὐτῷ τὰ παραδείγματα. θήσω δ᾽ αὐτὴν τὴν τοῦ φιλοσόφου λέξιν· „Ἄλλος εἰς τὸν χρόνον σκοπεῖ· οἷον, ὡς „Ἰφικράτης ἐν τῇ πρὸς Ἁρμόδιον, ὅτι, Εἰ, πρὶν „ποιῆσαι, ἠξίουν τῆς εἰκόνος τυχεῖν, ἐὰν ποιήσω, „ἔδοτε ἄν· ποιήσαντι δ᾽ [ἄρ᾽] οὐ δώσετε; μὴ τοί„νυν μέλλοντες μέν, ὑπισχνεῖσθε· παθόντες δ᾽, „ἀφαιρεῖσθε. καὶ πάλιν, πρὸς τὸ διὰ Θηβαίων διιέ„ναι Φίλιππον εἰς τὴν Ἀττικήν, ὅτι, Εἰ, πρὶν βοη„θῆσαι Φωκεῖς, ἠξίου, ὑπέσχοντο ἄν· ἄτοπον οὖν, „εἰ, διότι προεῖτο καὶ διεπίστευσεν, μὴ δώσουσιν." Ὁ δὲ χρόνος οὗτος, ἐν ᾧ Φίλιππος ἠξίου Θηβαίους ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν αὐτῷ δοῦναι δίοδον, ὑπερμιμνήσκων τῆς ἐν τῷ πρὸς Φωκεῖς πολέμῳ γενομένης βοηθείας, ἐκ τῆς κοινῆς γίνεται φανερὸς ἱστορίας. εἶχε γὰρ οὕτως. Μετὰ τὴν Ὀλυνθίων ἅλωσιν, ἄρχοντος Θεμιστοκλέους, συνθῆκαι Φιλίππῳ πρὸς Ἀθηναίους ἐγένοντο περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας. αὗται διέμειναν ἑπταετῆ χρόνον ἄχρι Νικομάχου· ἐπὶ δὲ Θεοφράστου, τοῦ μετὰ Νικόμαχον ἄρξαντος, ἐλύθησαν, Ἀθηναίων μὲν Φίλιππον αἰτιωμένων ἄρχειν τοῦ πολέμου, Φιλίππου δ᾽ Ἀθηναίοις ἐγκαλοῦντος. τὰς δ᾽ αἰτίας, δι᾽ ἃς εἰς τὸν πόλεμον κατέστησαν, ἀδικεῖσθαι λέγοντες ἀμφότεροι, καὶ τὸν χρόνον, ἐν ᾧ τὴν εἰρήνην ἔλυσαν, ἀκριβῶς δηλοῖ Φιλόχορος ἐν τῇ ἕκτῃ Ἀτθίδος βίβλῳ. θήσω δ᾽ ἐξ

αὐτῆς τὰ ἀναγκαιότατα· „Θεόφραστος Ἀλαιεὺς „ἐπὶ τούτου Φίλιππος τὸ μὲν πρῶτον ἀναπλεύσας, „Περίνθῳ προσέβαλεν· ἀποτυχὼν δ' ἐντεῦθεν Βυ-„ζάντιον ἐπολιόρκει, καὶ μηχανήματα προσῆγεν." Ἔπειτα διεξελθὼν, ὅσα τοῖς Ἀθηναίοις ὁ Φίλιππος ἐνεκάλει διὰ τῆς ἐπιστολῆς, καὶ Δημοσθένους παρακαλέσαντος αὐτοὺς πρὸς τὸν πόλεμον καὶ ψηφίσματα γράψαντος, ἐχειροτόνησε, „Τὴν μὲν στήλην „καθελεῖν τὴν περὶ τῆς πρὸς Φίλιππον εἰρήνης καὶ „συμμαχίας σταθεῖσαν, ναῦς δὲ πληροῦν, καὶ τὰ „ἄλλα ἐνεργεῖν τὰ τοῦ πολέμου." Ταῦτα γράψας κατὰ Θεόφραστον ἄρχοντα γεγονέναι, τῷ μετ' ἐκεῖνον ἐν αὐτῷ τὰ πραχθέντα μετὰ τὴν λύσιν τῆς εἰρήνης ἐπὶ Λυσιμαχίδου ἄρχοντος διεξέρχεται. Θήσω δὲ καὶ τούτων αὐτῶν τὰ ἀναγκαιότατα· „Λυσιμα-„χίδης Ἀχαρνεὺς ἐπὶ τούτου τὰ μὲν ἔργα τὰ περὶ „τοὺς νεωσοίκους καὶ τὴν σκευοθήκην ἀνεβάλοντο „διὰ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Φίλιππον· τὰ δὲ χρή-„ματ' ἐψηφίσαντο πάντ' εἶναι στρατιωτικὰ, Δημο-„σθένους γράψαντος. Φιλίππου δὲ καταλαβόντος „Ἐλάτειαν καὶ Κυτίνιον, καὶ πρέσβεις πέμψαντος „εἰς Θήβας Θετταλῶν, Αἰνιάνων, Αἰτωλῶν, Δολό-„πων, Φθιωτῶν· Ἀθηναίων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν „χρόνον πρέσβεις ἀποστειλάντων τοὺς περὶ Δημο-„σθένη, τούτοις συμμαχεῖν ἐψηφίσατο." Φανεροῦ δὲ γεγονότος τοῦ χρόνου, καθ' ὃν εἰσῆλθον εἰς Θήβας οἵ τ' Ἀθηναίων πρέσβεις οἱ περὶ Δημοσθένη, καὶ οἱ παρὰ Φιλίππου, ὅτι κατὰ Λυσιμαχίδην ἄρχοντα πίπτει, παρεσκευασμένων ἤδη τὰ πρὸς τὸν

πόλεμον ἀμφοτέρων, αὐτὸς ὁ Δημοσθένης ποιήσει φανερὸν ἐν τῷ περὶ στεφάνου. θήσω δ' ἐξ αὐτῆς λαβὼν τῆς ἐκείνου λέξεως τὰ συντείνοντα πρὸς τὸ πρᾶγμα· „Οὕτω διαθεὶς ὁ Φίλιππος τὰς πόλεις „πρὸς ἀλλήλας διὰ τούτων, καὶ τούτοις ἐπαρθεὶς „τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἧκεν ἔχων „τὴν δύναμιν, καὶ τὴν Ἐλάτειαν κατέλαβεν, ὡς οὐδ' „ἂν, εἴ τι γένοιτο, ἔτι συμπνευσάντων ἡμῶν ἂν καὶ „τῶν Θηβαίων." Ἀλλὰ μὴν τὰ τότε συμβάντα διεξελθών, διεξελθὼν δὲ καὶ τοὺς ῥηθέντας ὑφ' ἑαυτοῦ λόγους ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὡς πρεσβευτὴς ὑπ' Ἀθηναίων εἰς Θήβας ἐπέμφθη, ταῦτα κατὰ λέξιν ἐπιτίθησιν· „Ὡς δ' ἀφικόμεθα εἰς τὰς Θήβας, „κατελαμβάνομεν Φιλίππου καὶ Θετταλῶν καὶ τῶν „ἄλλων συμμάχων παρόντας πρέσβεις, καὶ τοὺς μὲν „ἡμετέρους φίλους ἐν φόβῳ, τοὺς δ' ἐκείνου θρα„σεῖς." Ἔπειτ' ἐπιστολήν τινα κελεύσας ἀναγνωσθῆναι, ταῦτ' ἐπιτίθησιν· „Ἐπειδὴ τοίνυν ἐποιή„σαντο τὴν ἐκκλησίαν, προσῆγον ἐκείνους, διὰ τὸ „τὴν τῶν συμμάχων τάξιν ἐκείνους ἔχειν. καὶ παρ„ιόντες ἐδημηγόρουν, πολλὰ μὲν Φίλιππον ἐγκω„μιάζοντες, πολλὰ δ' ὑμῖν ἐγκαλοῦντες, πάνθ', ὅσα „πώποτε ἐναντία ἐπράξατε Θηβαίους, ἀναμιμνή„σκοντες. τὸ δ' οὖν κεφάλαιον, ἠξίουν, ὧν μὲν εὖ „πεπόνθεσαν ὑπὸ Φιλίππου, χάριν αὐτοὺς ἀπο„δοῦναι· ὧν δ' ὑφ' ὑμῶν ἠδίκηνται, δίκην λαβεῖν, „ὁποτέρως βούλονται, ἢ διιέντας αὐτοὺς ἐφ' ὑμᾶς, „ἢ συνεμβαλόντας εἰς τὴν Ἀττικήν." Εἰ δὴ κατὰ Λυσιμαχίδην μὲν ἄρχοντα, τὸν μετὰ Θεόφραστον,

λελυμένης ἤδη τῆς εἰρήνης, οἱ παρὰ Φιλίππου πρέσβεις εἰς Θήβας ἀπεστάλησαν, παρακαλοῦντες αὐτοὺς μάλιστα μὲν συνεισβάλλειν εἰς τὴν Ἀττικήν, εἰ δὲ μή, δίοδον τῷ Φιλίππῳ παρασχεῖν, μεμνημένους τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ τῶν περὶ τὸν Φωκικὸν πόλεμον· ταύτης δὲ μέμνηται τῆς πρεσβείας Ἀριστοτέλης, ὡς ὀλίγῳ πρότερον ἐπέδειξα, τὰς ἐκείνου λέξεις παρασχόμενος· ἀναμφιλόγοις ἀποδέδεικται τεκμηρίοις, ὅτι πάντες οἱ Δημοσθένους ἀγῶνες, οἱ πρὸ τῆς Λυσιμαχίδου ἀρχῆς ἐν ἐκκλησίαις τε καὶ δικαστηρίοις γενόμενοι, πρότεροι τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν [εἰσιν.]

12. Ἑτέραν προσθήσω μαρτυρίαν παρὰ τοῦ φιλοσόφου λαβών, ἐξ ἧς ἔτι μᾶλλον ἔσται φανερόν, ὅτι μετὰ τὸν πόλεμον, τὸν συμβάντα τοῖς Ἀθηναίοις πρὸς Φίλιππον, αἱ ῥητορικαὶ συνετάχθησαν ὑπ' αὐτοῦ τέχναι, Δημοσθένους ἀκμάζοντος ἤδη κατὰ τὴν πολιτείαν, καὶ πάντας εἰρηκότος τούς τε δημηγορικοὺς καὶ τοὺς δικανικοὺς λόγους, ὧν ὀλίγῳ πρότερον ἐμνήσθην. διεξιὼν γὰρ τοὺς τόπους τῶν ἐνθυμημάτων ὁ φιλόσοφος, καὶ τὸν ἐκ τῆς αἰτίας τίθησι. παρέξομαι δὲ τὴν ἐκείνου λέξιν· „Ἄλλος, „παρὰ τὸ ἀναίτιον, ὡς αἴτιον· οἷον τῷ ἅμα, ἢ μετὰ „τοῦτο, γεγονέναι. τὸ γὰρ μετὰ τοῦτο ὡς διὰ τοῦτο „λαμβάνουσι, καὶ μάλιστα οἱ ἐν ταῖς πολιτείαις· ὡς „ὁ Δημάδης τὴν Δημοσθένους πολιτείαν πάντων „τῶν κακῶν αἰτίαν· μετ' ἐκείνην γὰρ συνέβη ὁ πόλεμος.“ Ποίους γοῦν ὁ Δημοσθένης κατεσκεύασεν ἀγῶνας, ταῖς Ἀριστοτελείοις τέχναις ὁδηγοῖς χρησά-

μενος, εἰ πάντες οἱ δημόσιοι λόγοι, δι' οὓς ἐπαινεῖταί τε καὶ θαυμάζεται, πρὸ τοῦ πολέμου γεγόνασιν, ὡς πρότερον ἐπέδειξα, πλὴν ἑνὸς τοῦ περὶ τοῦ στεφάνου; οὗτος γὰρ μόνος εἰς δικαστήριον εἰσελήλυθεν μετὰ τὸν πόλεμον, ἐπ' Ἀριστοφῶντος ἄρχοντος ὀγδόῳ μὲν ἐνιαυτῷ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, ἕκτῳ δὲ μετὰ τὴν Φιλίππου τελευτὴν, καθ' ὃν χρόνον Ἀλέξανδρος τὴν ἐν Ἀρβήλοις ἐνίκα μάχην. εἰ δέ τις ἐρεῖ τῶν πρὸς ἅπαντα φιλονεικούντων, ὅτι τοῦτον ἴσως ἔγραψε τὸν λόγον ταῖς Ἀριστοτέλους ἐντετυχηκὼς τέχναις, τὸν κράτιστον ἁπάντων λόγον· πολλὰ πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν ἔχων, ἵνα μὴ μακρότερος τοῦ δέοντος ὁ λόγος γένηταί μοι, καὶ τοῦτον ἐπιδείξειν ὑπισχνοῦμαι τὸν ἀγῶνα πρὸ τῶν Ἀριστοτέλους τεχνῶν ἐπιτετελεσμένον, αὐτῷ χρησάμενος τῷ φιλοσόφῳ μάρτυρι. προθεὶς γὰρ τόπον ἐνθυμημάτων τὸν ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα, ταῦτα κατὰ λέξιν γράφει· „Ἄλλος ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα· Εἰ γὰρ θατέρῳ „ὑπάρχει τὸ καλῶς καὶ τὸ δικαίως ποιῆσαι, θατέρῳ „τὸ πεπονθέναι· καὶ, Εἰ κελεῦσαι, καὶ τὸ πεποιη„κέναι· οἷον, ὡς ὁ τελώνης Διομέδων, περὶ τῶν τε„λωνῶν· Εἰ γὰρ μηδ' ὑμῖν αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδὲ „ἡμῖν τὸ ὠνεῖσθαι· καὶ, Εἰ τῷ πεπονθότι τὸ κα„λῶς καὶ δικαίως ὑπάρχει, τῷ πεπραγμένῳ ὑπάρξει, „καὶ τῷ ποιήσαντι, ἢ ποιοῦντι. ἔστι δ' ἐν τούτῳ „παραλογίσασθαι. Οὐ γὰρ, εἰ δικαίως ἔπαθεν ἄν, „καὶ δικαίως ὑπὸ τούτου πέπονθεν· ὡς ὁ φόνου „ἄξια ποιήσας πατὴρ, εἰ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἑαυτοῦ

„τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἀπάγεται, δεῖ σκοπεῖν χωρὶς, εἰ „ἄξιος ὁ παθὼν παθεῖν, καὶ ὁ ποιήσας ποιῆσαι· „εἶτα χρῆσθαι ὁποτέρως ἂν ἁρμόττῃ. ἐνίοτε γὰρ „διαφωνεῖ τὸ τοιοῦτον· ὥσπερ ἐν τῷ Ἀλκμαίωνι „τοῦ Θεοδέκτου, καὶ οἷον ἡ περὶ Δημοσθένους δί- „κη, καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα." Τίς οὖν ἐστιν ἡ Δημοσθένους δίκη, καὶ τῶν ἀποκτεινάν- των Νικάνορα, περὶ ἧς ὁ φιλόσοφος γέγραφεν, ἐν ᾗ τὸ κυριώτατον τῆς ἀμφισβητήσεως κεφάλαιον ἦν ἐκ τοῦ πρὸς ἄλληλα τόπου, ἢ ἡ πρὸς Αἰσχίνην, ὑπὲρ Κτησιφῶντός, τοῦ παρασχόντος Δημοσθένει τὸ περὶ τοῦ στεφάνου ψήφισμα, καὶ τὴν τῶν παρα- νόμων φεύγοντος γραφήν; ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ ζητού- μενον ἦν, οὐ τὸ κοινὸν, εἰ τιμῶν καὶ στεφάνων ἄξιος ἦν Δημοσθένης, ἐπιδιδοὺς ἐκ τῶν ἰδίων κτη- μάτων τὴν εἰς τὰ τείχη δαπάνην· ἀλλ' εἰ καθ' ὃν χρόνον ὑπεύθυνος ἦν, κωλύοντος τοῦ νόμου τοὺς ὑπευθύνους στεφανοῦν. τὸ γὰρ ἐκ τῶν πρὸς ἄλλη- λα τοῦτ' ἔστιν, εἰ, ὥσπερ τῷ δήμῳ τὸ δοῦναι, οὕ- τως καὶ τῷ ὑπευθύνῳ τὸ λαβεῖν τὸν στέφανον ἐξῆν. ἐγὼ μὲν οὖν ταύτης οἴομαι τῆς δίκης μεμνῆσθαι τὸν Ἀριστοτέλη. εἰ δέ τις ἐρεῖ, ὅτι περὶ τῆς τῶν δώ- ρων, ἣν ἐπ' Ἀντικλέους ἄρχοντος ἀπελογήσατο, περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν, πολλῶν νεωτέρας ἔτι ποιήσει τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας τῶν Δημοσθένους ἀγώνων. ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν οὐχ ὁ ῥήτωρ παρὰ τοῦ φιλοσόφου τὰς τέχνας παρέλαβεν, ἃς εἰς τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους κατεσκεύασε λόγους,

ἀλλὰ τοὐναντίον τὰ Δημοσθένους καὶ τὰ τῶν ἄλλων ῥητόρων ἔργα παραθέμενος Ἀριστοτέλης, ταύτας ἔγραψε τὰς τέχνας, ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΠΡΟΣ
ΓΝΑΙΟΝ ΠΟΜΠΗΙΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΓΝΑΙΩι ΠΟΜΠΗΙΩι
ΧΑΙΡΕΙΝ.

Ἐπιστολήν τινα παρά σου κομισθεῖσαν ἐδεξάμην, εὐπαίδευτόν τε καὶ πάνυ μοι κεχαρισμένην· ἐν ᾗ γράφεις, ὅτι, τὰς συντάξεις τὰς ἐμὰς ἐπιχορηγοῦντός σοι Ζήνωνος, τοῦ κοινοῦ φίλου, διαπορευόμενος, καὶ πάνυ διατιθέμενος οἰκείως ἐν αὐταῖς, τὰ μὲν ἄλλα θαυμάζεις, ἑνὶ δὲ μέρει δυσχεραίνεις τῶν ἐν αὐταῖς καταχεχωρισμένων, τῇ Πλάτωνος κατηγορίᾳ. ὅτι μὲν οὖν σεβαστικῶς διάκεισαι πρὸς τὸν ἄνδρα, ὀρθῶς ποιεῖς· ὅτι δὲ περὶ ἡμῶν ταῦτα ὑπείληφας, οὐκ ὀρθῶς. εἰ γάρ τις ἄλλος ἐκπλήττεται ταῖς Πλατωνικαῖς ἑρμηνείαις, εὖ ἴσθι, νῦν κἀγὼ τούτων εἷς εἰμι. ὃ δὲ πέπονθα πρὸς ἅπαντας, ὅσοι τὰς αὐτῶν ἐπινοίας εἰς τὴν κοινὴν φέρουσιν ὠφέλειαν, ἐπανορθοῦντες ἡμῶν βίους τε καὶ λόγους, ἐρῶ σοι·

καὶ πείσω γε νὴ Δία πιστεύειν καινὸν οὐδὲν ἐρεῖν, οὐδὲ παράδοξον, οὐδ' ὃ μὴ πᾶσιν ὁμοίως δοκεῖ.

Ἐγὼ οὖν νομίζω δεῖν, ὅταν μὲν ἔπαινον προέληται γράφειν τις πράγματος, εἴτε σώματος ὁποιουγέτινος, τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ, καὶ οὐ τὰ ἀτυχήματα, εἴ τι πρόσεστι τῷ πράγματι, ἢ τῷ σώματι, δεῖν προφέρειν· ὅταν δὲ βουληθῇ διαγνῶναι, τί τὸ κράτιστον ἐν ὁτῳδήποτε βίῳ, καὶ τί τὸ βέλτιστον τῶν ὑπὸ ταὐτὸ γένος ἔργων, τὴν ἀκριβεστάτην ἐξέτασιν προφέρειν, καὶ μηδὲν παραλείπειν τῶν προσόντων αὐτοῖς, εἴτε κακῶν, εἴτ' ἀγαθῶν· ἡ γὰρ ἀλήθεια οὕτως εὑρίσκεται μάλιστα, ἧς οὐδὲν χρῆμα τιμιώτερον. τοῦτο δὲ προθέμενος, ἐκεῖνο λέγω. εἰ μέν ἐστί μοι κατὰ Πλάτωνος λόγος τις, καταδρομὴν περιέχων τοῦ ἀνδρὸς, ὥσπερ Ζωΐλῳ τῷ ῥήτορι, ἀσεβεῖν ὁμολογῶ· καὶ εἴ γε βουληθεὶς ἐγκώμιον αὐτοῦ γράφειν, λόγους τινὰς συγκαταπλέκω τοῖς ἐπαίνοις νόμους. οὐ γὰρ ὅτι διαβολὰς οἴομαι δεῖν γράφειν ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' οὐδ' ἀπολογίας. εἰ δὲ χαρακτῆρας λόγου προελόμενος σκοπεῖν, καὶ τοὺς πρωτεύοντας ἐν αὐτοῖς φιλοσόφους τε καὶ ῥήτορας ἐξετάζειν, τρεῖς μὲν ἐξ ἁπάντ[illegible]μην, τοὺς δοκοῦντας εἶναι λαμπροτάτους, [illegible]ν τε, καὶ Πλάτωνα, καὶ Δημοσθένη, ἐκ [illegible] αὐτῶν πάλιν προέκρινα Δημοσθένη, ο[illegible]οὔτε Πλάτωνα, οὔτ' Ἰσοκράτην, ἀδικεῖν.

Νὴ Δία, φησίν· ἀλλ' οὐκ ἔδεισε τὰ Πλάτωνος ἁμαρτήματα ἐξελέγχειν, βουλόμενον ἐπαινεῖν Δημοσθένην· ἔπειτα πῶς ἂν μοι τὴν ἀκριβεστάτην βάσα

νον ὁ λόγος ἔλαβεν, εἰ μὴ τοὺς ἀρίστους λόγους τῶν Ἰσοκράτους τε καὶ Πλάτωνος τοῖς κρατίστοις Δημοσθένους ἀντιπαρέθηκα, καὶ καθ' ὃ μέρος ἥττους οἱ τούτων λόγοι εἰσὶ τῶν ἐκείνου, μετὰ πάσης ἀληθείας ἐπέδειξα; οὐχ ἅπαντα τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις ἡμαρτῆσθαι λέγων· μανίας γὰρ τοῦτό γε· ἀλλ' οὐδ' ἅπαντα ἐπίσης κατωρθῶσθαι. εἰ δὲ τοῦτ' οὐκ ἐποίουν, ἐπῄνουν δὲ Δημοσθένην, πάσας διεξιὼν αὐτοῦ τὰς ἀρετὰς, ὡς μὲν ἀγαθὸς ὁ ῥήτωρ, ἔπεισα πάντως ἂν τοὺς ἀναγνωσομένους· ὡς δὲ καὶ κράτιστος πάντων τῶν πρωτευσάντων περὶ λόγους, οὐκ ἂν ἔπεισα, μὴ παρατιθεὶς αὐτῷ τοὺς ἀρίστους. πολλὰ γὰρ τῶν καθ' αὑτὰ φαινομένων καλῶν καὶ θαυμαστῶν, ἑτέροις ἀντιπαρατεθέντα κρείττοσιν, ἐλάττω τῆς δόξης ἐφάνη. οὕτω γέ τοι καὶ χρυσὸς, ἑτέρῳ χρυσῷ παρατεθεὶς, κρείττων τε καὶ χείρων εὑρίσκεται, καὶ πᾶν ἄλλο χειρούργημα, καὶ ὅσων ἐνάργεια τὸ τέλος.

Εἰ δ' ἀχάριστον ὑπολήψεταί τις ἐν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις τὴν ἐκ τῆς συγκρίσεως ἐξέτασιν, καὶ καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον ἀξιώσει σκοπεῖν, οὐδὲν κωλύσει τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιεῖν, καὶ μήτε ποίησιν ἀντεξετάζειν ἑτέρᾳ ποιήσει, μήθ' ἱστορικὴν σύνταξιν ἑτέρᾳ συντάξει, μήτε πολιτείαν πολιτείᾳ, μὴ νόμον νόμῳ, μὴ στρατηγὸν στρατηγῷ, μὴ βασιλεῖ βασιλέα, μὴ βίῳ βίον, μὴ δόγματι δόγμα· τοῦτο δ' οὐκ ἄν τις συγχωρήσειε νοῦν ἔχων. εἰ δὲ δεῖ καὶ τὰς ἐκ τῶν μαρτυριῶν παρασχέσθαι σοι πίστεις, ἐξ ὧν μᾶλλόν σοι γενήσεται καταφανὲς, ὅτι κράτιστος ἐλέγχου τρόπος ὁ κατὰ σύγκρισιν γινόμενος.

ἀφεὶς τοὺς ἄλλους, αὐτῷ χρήσομαι μάρτυρι Πλάτωνι. βουληθεὶς γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐπιδείξασθαι τὴν αὑτοῦ δύναμιν, ἣν εἶχεν ἐν τοῖς πολιτικοῖς λόγοις, οὐκ ἠρκέσθη ταῖς ἄλλαις γραφαῖς, ἀλλὰ καὶ κράτιστον τῶν τότε ῥητόρων ἕτερον αὐτὸς ἐν τῷ Φαίδρῳ συνετάξατο λόγον, ἐρωτικὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν. καὶ οὐδ' ἄχρι τούτου προελθὼν ἐπαύσατο, καταλιπὼν ἐν τοῖς ἀναγνωσομένοις τὴν διάγνωσιν, ὁπότερός ἐστι κρείττων λόγος· ἀλλὰ καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἥψατο τῶν Λυσίου, τὰς μὲν λεκτικὰς μαρτυρῶν τῷ ἀνδρὶ ἀρετάς, τῶν δὲ πραγματικῶν ἐπιλαμβανόμενος. ὁπότ' οὖν Πλάτων, τὸ φορτικώτατον καὶ ἐπαχθέστατον τῶν ἔργων προελόμενος, αὐτὸν ἐπαινεῖν κατὰ τὴν δύναμιν τῶν λόγων, οὐδὲν ᾤετο ποιεῖν κατηγορίας ἄξιον, εἰ παρὰ τὸν ἄριστον τῶν τότε ῥητόρων τοὺς ἰδίους ἐξετάζειν ἠξίου λόγους, ἐπιδεικνύμενος Λυσίαν τε ἐν οἷς ἡμάρτηκε, καὶ ἑαυτὸν ἐν οἷς κατώρθωκε, τί θαυμαστὸν ἐποίουν ἐγὼ τοῖς Δημοσθένους λόγοις συγκρίνων τοὺς Πλάτωνος, καὶ εἴ τι μὴ καλῶς ἐν αὐτοῖς ἔχειν ᾤμην, ἐπιλογιζόμενος; ἐῶ γὰρ τὰς ἄλλας αὐτοῦ γραφὰς παραφέρειν, ἐν αἷς κωμῳδεῖ τοὺς πρὸ ἑαυτοῦ, Παρμενίδην τε, καὶ Ἱππίαν, καὶ Πρωταγόραν, καὶ Πρόδικον, καὶ Γοργίαν, καὶ Πῶλον, καὶ Θεόδωρον, καὶ Θρασύμαχον, καὶ ἄλλους συχνούς, οὐκ ἀπὸ τοῦ βελτίστου πάντα περὶ αὐτῶν γράφων, ἀλλ', εἰ βούλει, καὶ ἀπὸ φιλοτιμίας. ἦν γάρ, ἦν μὲν τῇ Πλάτωνος φύσει πολλὰς ἀρετὰς ἐχούσῃ τὸ φιλότιμον. ἐδήλωσε δὲ τοῦτο μάλιστα διὰ τῆς πρὸς Ὅμηρον ζηλοτυπίας, ὃν ἐκ τῆς κατασκευα-

ζομένης ὑπ' αὐτοῦ πολιτείας ἐκβάλλει, στεφανώσας καὶ μύρῳ χρίσας· ὡς δὴ τούτων αὐτῷ δέον ἐκβαλλομένῳ, δι' ὃν ἥ τ' ἄλλη παιδεία πᾶσα παρῆλθεν εἰς τὸν βίον, καὶ τελευτῶσα φιλοσοφία. ἀλλὰ θῶμεν, ἀπὸ τοῦ βελτίστου δι' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν πάντα λέγειν ἀληθῆ Πλάτωνα· τί οὖν ἄτοπον ἐποιοῦμεν, τοῖς ἐκείνου νόμοις χρώμενοι, καὶ ἀντιπαρεξετάζειν αὐτῷ τοὺς τῶν ἐπακμασάντων λόγους βουλόμενοι;

Ἔπειτ' οὐδὲ μόνος, οὐδὲ πρῶτος, ἐπιφανήσομαι περὶ Πλάτωνος ἐπιχειρήσας τι λέγειν. οὐδ' ἄν τις ἔχοι κατ' αὐτὸ τοῦτο μέμψασθαί με τὸ μέρος, ὅτι τὸν ἐπιφανέστατον τῶν φιλοσόφων, καὶ πλείοσιν, ἢ δώδεκα, γενεαῖς ἐμαυτοῦ πρεσβύτερον, ἐξετάζειν ἐπεβαλόμην, ὡς δὴ διὰ τοῦτο δόξης τινὸς τευξόμενος. πολλοὶ γὰρ εὑρεθήσονται πρὸ ἐμοῦ τοῦτο πεποιηκότες, οἱ μὲν κατὰ τὸν ἐκείνου γενόμενοι χρόνον, οἱ δὲ λίαν ὕστερον ἐπακμάσαντες. καὶ γὰρ τὰ δόγματα διέβαλον αὐτοῦ τινες, καὶ τοὺς λόγους ἐμέμψαντο· πρῶτον μὲν ὁ γνησιώτατος αὐτοῦ μαθητὴς, Ἀριστοτέλης, ἔπειτα οἱ περὶ Κηφισόδωρόν τε, καὶ Θεόπομπον, καὶ Ζωΐλον, καὶ Ἱπποδάμαντα, καὶ Δημήτριον, καὶ ἄλλοι συχνοὶ, οὐ διὰ φθόνον, ἢ διὰ φιλαπεχθημοσύνην, κωμῳδοῦντες, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν ἐξετάζοντες. τοσούτοις δὴ καὶ τηλικούτοις ἀνδράσι παραδείγμασι χρώμενος, καὶ παρὰ πάντας τῷ μεγίστῳ Πλάτωνι, οὐδὲν ἡγούμην τῆς φιλοσόφου ῥητορικῆς ποιεῖν ἀλλότριον, ἀγαθοὺς ἀγαθοῖς ἀντεξετάζων. περὶ μὲν οὖν τῆς προαιρέσεως, ἣν ἔσχον

ἐν τῇ συγκρίσει τῶν χαρακτήρων, ἱκανῶς ἀπολελόγισμαι, καὶ σοί γε, ἡμῖν φίλτατε.

2. Λοιπὸν δ' ἐστί μοι καὶ περὶ αὐτῶν, ὧν εἴρηκα, λόγων περὶ τἀνδρὸς, ἐν τῇ περὶ τῶν Ἀττικῶν πραγματείᾳ ῥητόρων, εἰπεῖν. θήσω δ' αὐταῖς λέξεσιν, ὡς ἐκεῖ γέγραφα· Ἡ δὲ δὴ Πλατωνικὴ διάλεκτος βούλεται μὲν εἶναι καὶ αὐτὴ δεῖγμα ἑκατέρων τῶν χαρακτήρων, τοῦ τε ὑψηλοῦ καὶ ἰσχνοῦ, καθάπερ εἴρηταί μοι πρότερον· πέφυκε δ' οὐχ ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας εὐτυχής. ὅταν μὲν οὖν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἀποίητον ἐπιτηδεύῃ φράσιν, ἐκτόπως ἡδεῖά ἐστι καὶ φιλάνθρωπος. καθαρά τε γὰρ ἀποχρώντως γίνεται καὶ διαυγὴς, ὥσπερ τὰ διαφανέστατα τῶν ναμάτων· ἀκριβής τε καὶ λεπτὴ παρ' ἡντινοῦν ἑτέραν τῶν εἰς τὴν αὐτὴν διάλεκτον εἰργασμένων· τήν τε κοινότητα διώκει τῶν ὀνομάτων, καὶ τὴν σαφήνειαν ἀσκεῖ, πάσης ὑπεριδοῦσα κατασκευῆς ἐπιθέτου. ὅ τε πῖνος αὐτῇ καὶ χνοῦς ὁ τῆς ἀρχαιότητος ἠρέμα καὶ λεληθότως ἐπιτρέχει, χλοερόν τέ τι καὶ τεθηλὸς καὶ μεστὸν ὥρας ἄνθος ἀναδίδωσι· καὶ ὥσπερ ἀπὸ τῶν εὐωδεστάτων λειμώνων αὔρα τις ἡδεῖα ἐξ αὐτῆς φέρεται καὶ οὔτε τὸ λιγυρὸν ἔοικεν ἐμφαίνειν λάλον, οὔτε τὸ κομψὸν θεατρικόν. ὅταν δ' εἰς τὴν περιττολογίαν καὶ τὸ κάλλιον εἰπεῖν· ὃ πολλάκις εἴωθε ποιεῖν· ἄμετρον ὁρμὴν λάβῃ, πολλῷ χείρων ἑαυτῆς γίγνεται. καὶ γὰρ ἀηδεστέρα τῆς ἑτέρας καὶ κάκιον ἑλληνίζουσα καὶ παχυτέρα φαίνεται. μελαίνει τε γὰρ τὸ σαφὲς καὶ ζόφῳ ποιεῖ παραπλήσιον, ἕλκει τε μακρὰ

ἀποτείνουσα τὸν νοῦν. συστρέψαι δὲ δέον ἐν ὀλίγοις ὀνόμασιν, ἐκχεῖται εἰς ἀπειροκάλους περιφράσεις, πλοῦτον ὀνομάτων ἐπιδεικνυμένη κενόν· ὑπεριδοῦσά τε τῶν κυρίων καὶ ἐν τῇ κοινῇ χρήσει κειμένων, τὰ πεποιημένα ζητεῖ καὶ ξένα καὶ ἀρχαιοπρεπῆ. μάλιστα δὲ χειμάζεται περὶ τὴν τροπικὴν φράσιν· πολλὴ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐπιθέτοις, ἄκαιρος δ᾽ ἐν ταῖς ἐπωνυμίαις, σκληρὰ δὲ καὶ οὐ σώζουσα τὴν ἀναλογίαν ἐν ταῖς μεταφοραῖς γίγνεται. ἀλληγορίας τε περιβάλλεται μακρὰς καὶ πολλάς, οὔτε μέτρον ἐχούσας, οὔτε καιρόν. σχήμασί τε ποιητικοῖς ἐσχάτην προσβάλλουσιν ἀηδίαν, καὶ μάλιστα τοῖς Γοργιείοις, ἀκαίρως καὶ μειρακιωδῶς ἀναβρύνεται· καὶ πολυτέλειά τις ἐστὶν ἐν τοῖς τοιούτοις παρ᾽ αὐτῷ, ὡς καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς εἴρηκέ που, καὶ ἄλλοι συχνοὶ [πρότερον.] οὐ γὰρ ἐμὸς ὁ μῦθος.

Μηδεὶς δέ με ταῦτα ἡγείσθω λέγειν ἁπάσης καταγινώσκοντα τῆς ἐγκατασκεύου καὶ ἐξηλλαγμένης λέξεως, ᾗ κέχρηται Πλάτων· οὐ γὰρ ἂν οὕτω σκαιός, μηδ᾽ ἀναίσθητος, ἐγὼ γενοίμην, ὥστε ταύτην τὴν δόξαν περὶ ἀνδρὸς τηλικούτου λαβεῖν· ἐπεὶ πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν οἶδα μεγάλα καὶ θαυμαστά, καὶ ἀπὸ τῆς ἄκρας δυνάμεως ἐξενηνεγμένα ὑπ᾽ αὐτοῦ· ἀλλ᾽ ἐκεῖνο ἐνδείξασθαι βουλόμενον, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα ἐν ταῖς κατασκευαῖς εἴωθεν ἁμαρτάνειν· καὶ χείρων μὲν αὐτὸς αὑτοῦ γίνεται, ὅταν τὸ μέγα διώκῃ καὶ περιττὸν ἐν τῇ φράσει· μακρῷ δέ τινι ἀμείνων, ὅταν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀκριβῆ, καὶ δοκοῦσαν μὲν ἀποίητον εἶναι, κατε-

σκευασμένην δ' ἀμωμήτῳ καὶ ἀφελεῖ κατασκευῇ διάλεκτον εἰσφέρῃ. ἢ γὰρ οὐδὲν ἁμαρτάνει καθάπαξ, ἢ βραχύ τι κομιδῇ, καὶ οὐκ ἄξιον κατηγορίας. ἐγὼ δ' ἠξίουν τηλικοῦτον ἄνδρα πεφυλάχθαι πᾶσαν ἐπιτίμησιν. ταῦτα γάρ οἵ τε κατ' αὐτὸν γενόμενοι πάντες ἐπιτιμῶσιν· ὧν τὰ ὀνόματα οὐδὲν δεῖ με λέγειν· καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ· τοῦτο γὰρ δὴ τὸ λαμπρότατον. ᾔσθετο γὰρ, ὡς ἔοικεν, τῆς ἰδίας ἀπειροκαλίας, καὶ ὄνομα ἔθετο αὐτῇ τὸν διθύραμβον· ὃ νῦν ἂν ᾐδέσθην ἐγὼ λέγειν, ἀληθὲς ὄν. τοῦτο δὲ παθεῖν ἔοικεν, ὡς ἐγὼ νομίζω, τραφεὶς μὲν ἐν τοῖς Σωκρατικοῖς διαλόγοις ἰσχνοτάτοις οὖσι καὶ ἀκριβεστάτοις, οὐ μείνας δ' ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Γοργίου καὶ Θουκυδίδου κατασκευῆς ἐρασθείς. ὥστ οὐδὲν ἔξω τοῦ εἰκότος ἔμελλε πείσεσθαι, σπάσας τινὰ καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς, ὧν ἔχουσιν οἱ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων χαρακτῆρες.

Παράδειγμα δὲ ποιοῦμαι τῆς γε ὑψηλῆς λέξεως ἐξ ἑνὸς βιβλίου τῶν πάνυ περιβοήτων, ἐν ᾧ τοὺς ἐρωτικοὺς διατίθεται λόγους ὁ Σωκράτης πρὸς ἕνα τῶν γνωρίμων, Φαῖδρον, ἀφ' οὗ τὴν ἐπιγραφὴν εἴληφε τὸ βιβλίον. ἐν γὰρ δὴ τῷ συγγράμματι τούτῳ πολλὴν μὲν ὥραν ἔχει, καὶ χαρίτων ἐστὶ μεστὰ τὰ πρῶτα ταυτί· „Ὦ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ καὶ πόθεν; „Φαι. Παρὰ Λυσίου, ὦ Σώκρατες, τοῦ Κεφάλου „πορεύομαι δὲ πρὸς περίπατον ἔξω τείχους. συχνὸν „γὰρ ἐκεῖ διέτριψα χρόνον, καθήμενος ἐξ ἑωθι„νοῦ," μέχρι τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Λυσιακοῦ λόγου· καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ἕως τινός. Εἶθ'

ὥσπερ ἐξ ἀέρος εὐδίου καὶ σταθεροῦ πολὺς ἄνεμος καταῤῥαγεὶς, ταράττει τὸ καθαρὸν τῆς φράσεως, εἰς ποιητικὴν ἐκφέρων ἀπειροκαλίαν, ἐνθένδε ἀρξάμενος· „Ἄγετε δὴ, ὦ Μοῦσαι, εἴτε δι' ᾠδῆς εἶδος λί„γειαι, εἴτε διὰ γένος τὸ Λιγύων μουσικὸν, ταύ„την ἔσχετε τὴν ἐπωνυμίαν, ξύμμοι λαβέσθε τοῦ „μύθου.“ Ὅτι δὲ ψόφοι ταῦτ' ἐστι καὶ διθύραμβοι, κόμπον ὀνομάτων πολὺν, νοῦν δ' ὀλίγον ἔχοντες, αὐτὸς ἐρεῖ. διεξιὼν γὰρ, ἀφ' ἧς αἰτίας ἔρως ἐτέθη τῷ πάθει τοὔνομα, καὶ τοῖσδε ἐχρήσατο· „Ἡ γὰρ ἄνευ λόγου δόξης ἐπὶ τὸ ὀρθὸν ὁρμώσης „κρατήσασα ἐπιθυμία, πρὸς ἡδονὴν ἀχθεῖσα κάλ„λους, καὶ ὑπὸ αὖ τῶν ἑαυτῆς συγγενῶν ἐπιθυμιῶν „ἐπὶ σωμάτων κάλλος ἐῤῥωμένως ῥωσθεῖσα, νικήσα„σα ἀγωγὴ, ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λα„βοῦσα, ἔρως ἐκλήθη. ἀτὰρ, ὦ φίλε Φαῖδρε, δοκῶ „τι σοὶ, ὥσπερ ἐμαυτῷ, πάθος πεπονθέναι; Φαι. „Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, παρὰ τὸ εἰωθὸς εὔ„ροιά τις σὲ εἴληφε. Σω. Σιγῇ τοίνυν μου ἄκουε. „τῷ ὄντι γὰρ θεῖος ἔοικεν ὁ τόπος εἶναι. ὥστ', ἐὰν „ἄρα πολλάκις νυμφόληπτος, προϊόντος τοῦ λόγου, „γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς. τὰ νῦν γὰρ οὐκέτι πόῤῥω „διθυράμβων φθέγγομαι.“ Ἐν τούτοις μὲν οὖν τὸ μὲν πραγματικὸν οὐδαμῇ μέμφομαι τοῦ ἀνδρὸς, τῆς δὲ λέξεώς τι μόριον τὸ περὶ τὴν τροπικήν τε καὶ διθυραμβικὴν φράσιν ἐκπῖπτον, ἐν οἷς οὐ κρατεῖ τοῦ μετρίου. ἐπιτιμῶ τ' οὐχ ὡς τῶν τυχόντων τῷ, ἀλλ' ὡς ἀνδρὶ μεγάλῳ καὶ ἐγγὺς τῆς θείας ἐληλυθότι φύσεως, ὅτι τὸν ὄγκον τῆς ποιητικῆς κατασκευῆς

ἐπὶ λόγους ἤγαγε φιλοσόφους, ζηλώσας τοὺς περὶ Γοργίαν· ὥστε καὶ διθυράμβοις τινὰ ποιεῖν ἐοικότα, καὶ μηδ' ἀποκρύπτεσθαι τοῦτο τὸ ἁμάρτημα, ἀλλ' ὁμολογεῖν. καὶ σύ γ' αὐτὸς, ὦ βέλτιστε Γναῖε, ὁμοίαν ἐμοὶ γνώμην περὶ τἀνδρὸς ἔχων φαίνῃ δι' αὐτῆς γέ τοι τῆς ἐπιστολῆς, ἐν οἷς κατὰ λέξιν οὕτω γράφεις· „Ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἑτέροις σχήμασι ῥᾴδιον „πεσεῖν μέσον τι ἐπαίνου καὶ μέμψεως· ἐν δὲ τῇ „κατασκευῇ τὸ μὴ ἐπιτευχθὲν πάντῃ ἀποτυγχάνε- „ται. διό μοι δοκεῖ τούτους τοὺς ἄνδρας οὐκ ἐκ τῶν „ἐπικινδυνοτάτων, οὐδὲ ἐλασσόνων, ἀλλ' ἐκ τῶν „πλείστων καὶ εὐτυχηθέντων ἐξετάζειν." Καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν ἐπιλέγεις ταυτί· „Ἐγὼ δὲ, καίπερ „ἔχων ἀπολογήσασθαι ὑπὲρ ἁπάντων, ἢ τῶν γε „πλείστων, οὐ τολμῶ σοι ἐναντία λέγειν. ἓν δὲ τοῦ- „το διϊσχυρίζομαι, ὅτι οὐκ ἔστι μεγάλων ἐπιτυχεῖν „ἐν οὐδενὶ τρόπῳ, μὴ τοιαῦτα τολμῶντα καὶ παρα- „βαλλόμενον, ἐν οἷς καὶ σφάλλεσθαί ἐστιν ἀναγ- „καῖον." Οὐδὲν διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. σύ τε γὰρ ὁμολογεῖς, ἀναγκαῖον εἶναι, τὸν ἐπιβαλλόμενον μεγάλοις καὶ σφάλλεσθαί ποτε· ἐγώ τέ φημι τῆς ὑψηλῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς καὶ παρακεκινδυνευμένης φράσεως ἐφιέμενον Πλάτωνα, μὴ περὶ πάντα τὰ μέρη κατορθοῦν, πολλοστὴν μέντοι μοῖραν ἔχειν τῶν κατορθουμένων τὰ διαμαρτανόμενα ὑπ' αὐτοῦ. καὶ καθ' ἓν τοῦτο Πλάτωνά φημι λείπεσθαι Δημοσθένους, ὅτι παρ' ᾧ μὲν ἐκπίπτει ποτὲ τὸ ὕψος τῆς λέξεως τῶν λόγων εἰς τὸ καινὸν καὶ ἀηθές, παρ' ᾧ δ' οὐδέποτε, ἢ σπανίως γε κομιδῇ. καὶ περὶ μὲν Πλάτωνος τοσαῦτα.

3. Περὶ δὲ Ἡροδότου καὶ Ξενοφῶντος ἐβουλήθης μαθεῖν, τίνα περὶ αὐτῶν ὑπόληψιν ἔχω, καὶ γράψαι με περὶ αὐτῶν ἐβουλήθης. πεποίηκα καὶ τοῦτο εἰς Δημήτριον ὑπομνηματισμὸν περὶ μιμήσεως. τούτων ὁ μὲν πρῶτος αὐτὴν περιείληφε τὴν περὶ τῆς μιμήσεως ζήτησιν· ὁ δὲ δεύτερος, περὶ τοῦ τίνας ἄνδρας μιμεῖσθαι δεῖ ποιητάς τε καὶ φιλοσόφους, ἱστοριογράφους καὶ ῥήτορας· ὁ δὲ τρίτος, περὶ τοῦ πῶς δεῖ μιμεῖσθαι· περὶ τούτου δ' ἀτελής. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ Ἡροδότου τε, καὶ Θουκυδίδου, καὶ Ξενοφῶντος, καὶ Φιλίστου, καὶ Θεοπόμπου· τούτους γὰρ ἐκκρίνω τοὺς ἄνδρας εἰς μίμησιν ἐπιτηδειοτάτους· τάδε γράφω· εἰ δὲ δεῖ καὶ περὶ αὐτῶν εἰπεῖν, περὶ μὲν Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου ταῦτα φρονῶ. πρῶτον, ὅτι καὶ σχεδὸν ἀναγκαιότατον ἔργον ἁπάντων ἐστὶ τοῖς γράφουσιν ἱστορίας, ὑπόθεσιν ἐκλέξασθαι καλὴν καὶ κεχαρισμένην τοῖς ἀναγνωσομένοις. τοῦτο Ἡρόδοτος κρεῖττόν μοι δοκεῖ πεποιηκέναι Θουκυδίδου. ἐκεῖνος μὲν γὰρ κοινὴν Ἑλληνικῶν τε καὶ βαρβάρων πράξεων ἐξενήνοχεν ἱστορίαν, ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων ἐξίτηλα γένηται, μήτε τὰ ἔργα, καὶ ἅπερ αὐτός εἴρηκε. τὸ γὰρ αὐτὸ προοίμιόν τε καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος ἐστὶ τῆς ἱστορίας. ὁ δὲ Θουκυδίδης πόλεμον ἕνα γράφει, καὶ τοῦτον οὔτε καλὸν, οὔτ' εὐτυχῆ· ὃς μάλιστα μὲν ὤφειλε μὴ γενέσθαι· εἰ δὲ μὴ, σιωπῇ καὶ λήθῃ παραδοθεὶς, ὑπὸ τῶν ἐπιγιγνομένων ἠγνοῆσθαι. ὅτι δὲ πονηρὰν εἴληφεν ὑπόθεσιν, καὶ αὐτός γε τοῦτο ποιεῖ φανερὸν ἐν τῷ προοιμίῳ· „Πόλεις τε

„γὰρ δι᾽ αὐτὸν ἐξερημωθῆναί φησιν Ἑλληνίδας „πολλὰς, τὰς μὲν ὑπὸ βαρβάρων, τὰς δ᾽ ὑπὸ σφῶν „αὐτῶν, καὶ φυγὰς, καὶ φόνους ἀνθρώπων, ὅσους „οὔπω πρότερον γενέσθαι, σεισμούς τε καὶ αὐχμοὺς „καὶ νόσους, καὶ ἄλλας πολλὰς συμφοράς.“ ὥστε τοὺς ἀναγνόντας τὸ προοίμιον ἠλλοτριῶσθαι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, Ἑλληνικῶν μέλλοντας ἀκούειν. ὅσῳ δὲ κρείττων ἡ τὰ θαυμαστὰ ἔργα δηλοῦσα Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων γραφὴ, τῆς τὰ οἰκτρὰ καὶ δεινὰ πάθη τῶν Ἑλλήνων διαγγελλούσης, τοσούτῳ φρονιμώτερος Ἡρόδοτος Θουκυδίδου κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὑποθέσεως. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἔνεστιν εἰπεῖν, ὅτι δι᾽ ἀνάγκην ἦλθεν ἐπὶ ταύτην τὴν γραφὴν, ἐπιστάμενος ἐκεῖνα καλλίω, βουλόμενος δὲ μὴ ταὐτὰ ἑτέροις γράφειν. πᾶν γὰρ τοὐναντίον, ἐν τῷ προοιμίῳ διασύρων τὰ παλαιὰ ἔργα, κάλλιστα καὶ θαυμασιώτατα τὰ καθ᾽ αὐτὸν ἐπιτελεσθέντα φησὶν εἶναι· καὶ φανερός ἐστι ταῦτα ἑκὼν ἑλόμενος. οὐ μὴν Ἡρόδοτός γε τοῦτ᾽ ἐποίησεν, ἀλλὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων γενομένων Ἑλλανίκου τε καὶ Χαίρωνος τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν προεκδεδωκότων, οὐκ ἀπετράπετο, ἀλλ᾽ ἐπίστευσεν αὐτῶν κρεῖσσόν τι ἐξοίσειν· ὅπερ καὶ πεποίηκε.

Δεύτερόν ἐστι τῆς ἱστορικῆς πραγματείας ἔργον, γνῶναι, πόθεν τ᾽ ἄρξασθαι καὶ μέχρι τοῦ προελθεῖν δεῖ. φαίνεται δὴ κἀν τούτῳ Θουκυδίδου πολὺ Ἡρόδοτος φρονιμώτερος, ὃς ἄρχεταί τ᾽ ἀφ᾽ ἧς αἰτίας ἦρξαντο πρῶτον κακῶς ποιεῖν τοὺς Ἕλληνας οἱ βάρβαροι· καὶ προελθὼν, εἰς τὴν βαρβάρων

κόλασιν καὶ τιμωρίαν λήγει. ὁ δὲ Θουκυδίδης ἀρχὴν μὲν ἐποιήσατο ἀφ' ἧς ἤρξατο καλῶς πράττειν τὸ Ἑλληνικὸν· ὅπερ Ἕλληνα ὄντα καὶ Ἀθηναῖον οὐκ ἔδει ποιεῖν· καὶ ταῦτα, οὐ τῶν ἀπεῤῥιμμένων ὄντα, ἀλλ' ὧν ἐν πρώτοις ἦγον Ἀθηναῖοι, στρατηγιῶν τε καὶ τῶν ἄλλων τιμῶν ἀξιοῦντες· καὶ οὔτε γε φανερῶς, ὥστε καὶ τῇ πόλει τῇ ἑαυτοῦ τὰς φανερὰς αἰτίας τοῦ πολέμου περιάπτειν, ἑτέραις ἔχοντα πολλαῖς ἀφορμαῖς περιάψαι τὰς αἰτίας. καὶ ἄρξασθαί γε τῆς διηγήσεως μὴ ἀπὸ τῶν Κερκυραϊκῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν κρατίστων τῆς πατρίδος ἔργων, ἃ μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον εὐθὺς ἔπραξαν· ὧν ὕστερον καὶ ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ μνήμην ἐποιήσατο φαύλως πως καὶ ἐξ ἐπιδρομῆς· διελθόντα δὲ ταῦτα μετὰ πολλῆς εὐνοίας, ὡς ἄνδρα φιλόπολιν, ἔπειτ' ἐπενεγκεῖν, ὅτι τούτων φθόνῳ καὶ δέει προελθόντες Λακεδαιμόνιοι, προφάσεις ὑποθέντες ἑτέρας, ἦλθον ἐπὶ τὸν πόλεμον· καὶ τότε λέγειν τὰ Κερκυραϊκὰ καὶ τὸ κατὰ Μεγαρέων ψήφισμα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο λέγειν ἐβούλετο. τὰ δὲ τέλη πλείονος ἁμαρτίας πλήρη· καίπερ γὰρ λέγων, ὅτι παντὶ τῷ πολέμῳ παρεγένετο, καὶ πάντα δηλώσειν ὑποσχόμενος, εἰς τὴν ναυμαχίαν τελευτᾷ τὴν περὶ Κυνὸς σῆμα γεγενημένην Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων, ἣ συνέβη κατὰ ἔτος εἰκοστὸν καὶ δεύτερον. κρεῖττον δ' ἦν, διεξελθόντα τὰ πάντα, τελευτὴν ποιήσασθαι τῆς ἱστορίας τὴν θαυμασιωτάτην καὶ μάλιστα τοῖς ἀκούουσι κεχαρισμένην, τὴν κάθοδον τῶν φυγά-

δων τῶν ἀπὸ Φυλῆς, ἀφ᾽ ὧν ἡ πόλις ἀρξαμένη τὴν ἐλευθερίαν ἐκομίσατο.

Τρίτον ἐστὶν ἀνδρὸς ἱστορικοῦ, τίνα τε δεῖ παραλαβεῖν ἐπὶ τὴν γραφὴν πράγματα, καὶ τίνα παραλιπεῖν. δοκεῖ δή μοι κἀν τούτῳ λείπεσθαι Θουκυδίδης. συνειδὼς γὰρ Ἡρόδοτος, ὅτι πᾶσα μῆκος ἔχουσα ἀπὸ λόγου διήγησις, ἂν μὲν ἀναπαύσεις τινὰς λαμβάνῃ, τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροωμένων ἡδέως διατίθησιν· ἐὰν δ᾽ ἐπὶ τῶν αὐτῶν μένῃ πραγμάτων, κἂν τὰ μάλιστα ἐπιτυγχάνηται, λυπεῖ τὴν ἀκοὴν τῷ κόρῳ· ποικίλην ἐβουλήθη ποιῆσαι τὴν γραφὴν, Ὁμήρου ζηλωτὴς γενόμενος. καὶ γὰρ τὸ βιβλίον ἢν αὐτοῦ λάβωμεν, μέχρι τῆς ἐσχάτης συλλαβῆς ἀγάμεθα, καὶ ἀεὶ τὸ πλεῖον ἐπιζητοῦμεν. Θουκυδίδης δὲ πόλεμον ἕνα καί τινας ἀπνευστὶ διεξέρχεται μάχας ἐπὶ μάχαις, καὶ παρασκευὰς ἐπὶ παρασκευαῖς, καὶ λόγους ἐπὶ λόγοις συντιθείς· ὥστε μοχθεῖν μὲν τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροωμένων· „Κό„ρον δ᾽ ἔχει, φησὶν ὁ Πίνδαρος, καὶ μέλι καὶ τὰ „τερπνὰ ἀφροδίσια.“ ἤδη δ᾽ ἐγὼ κἀκεῖνο ἐνεθυμήθην, ὡς ἡδὺ χρῆμα ἐν ἱστορίαις γραφῆς μεταβολὴ καὶ ποικίλον· καὶ τοῦτ᾽ ἐν δύο, ἢ τρισὶ τόποις ἐποίησεν, ἐπί τε τῆς Ὀδρυσῶν ἀρχῆς, δι᾽ ἧς αἰτίας ἐγένετο μεγάλη, καὶ ἐπὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ πόλεων.

Μετὰ τοῦτο, ἔργον ἐστὶν ἱστορικοῦ, διελέσθαι τε καὶ τάξαι τῶν δηλουμένων ἕκαστον ἐν ᾧ δεῖ τόπῳ. πῶς οὖν ἑκάτερος διαιρεῖ τε καὶ τάττει τὰ λε-

γόμενα; Θουκυδίδης μὲν, τοῖς χρόνοις ἀκολουθῶν, Ἡρόδοτος δὲ, ταῖς περιοχαῖς τῶν πραγμάτων. καὶ γίνεται Θουκυδίδης μὲν ἀσαφὴς καὶ δυσπαρακολούθητος· πολλῶν γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος καὶ χειμῶνα γιγνομένων ἐν διαφόροις, ὡς εἰκὸς, τόποις, ἡμιτελεῖς τὰς πρώτας πράξεις καταλιπὼν, ἑτέρων ἅπτεται τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος, ἢ χειμῶνα, γιγνομένων. πλανώμεθα δὴ, καθάπερ εἰκὸς, καὶ δυσκόλως τοῖς δηλουμένοις παρακολουθοῦμεν, ταραττομένης τῆς διανοίας. Ἡρόδοτος δὲ, ἀπὸ τῆς Λυδῶν βασιλείας ἀρξάμενος, καὶ μέχρι τῆς Κροίσου καταβὰς, ἐπὶ Κῦρον εὐθέως, τὸν καταλύσαντα τὴν Κροίσου ἀρχὴν, μεταβαίνει· Αἰγυπτίων τ' ἄρχεται διηγημάτων, καὶ Σκυθικῶν, καὶ Λιβυκῶν, τὰ μὲν ὡς ἀκόλουθα δηλῶν, τὰ δὲ ὡς χαριεστέραν ποιήσοντα τὴν διήγησιν ἐπεισάγων. διεξελθών τε πράξεις Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἔτεσιν ὁμοῦ διακοσίοις καὶ εἴκοσι γενομένας ἐν ταῖς τρισὶν ἠπείροις, καὶ παραγράψας τῆς Ξέρξου φυγῆς τὴν ἱστορίαν, οὐ διέσπασε τὴν διήγησιν, ἀλλὰ συμβέβηκε, τῷ μὲν, μίαν ὑπόθεσιν λαβόντι, πολλὰ ποιῆσαι μέρη τὸ ἓν σῶμα· τῷ δὲ, τὰς πολλὰς καὶ οὐδὲν ἐοικυίας ὑποθέσεις προελομένῳ, σύμφωνον ἓν σῶμα πεποιηκέναι.

Μιᾶς δ' ἰδέας ἐπιμνησθήσομαι πραγματικῆς, ἣν οὐδεμιᾶς τῶν εἰρημένων ἧττον ἐν ἁπάσαις ἱστορίαις ζητοῦμεν, τὴν αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως διάθεσιν, ᾗ κέχρηται πρὸς τὰ πράγματα, περὶ ὧν γράφει. ἡ μὲν Ἡροδότου διάθεσις ἐν ἅπασιν ἐπιεικὴς,

καὶ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς συνηδομένη, τοῖς δὲ κακοῖς συναλγοῦσα· ἡ δὲ Θουκυδίδου διάθεσις αὐθέκαστός τις καὶ πικρά, καὶ τῇ πατρίδι τῆς φυγῆς μνησικακοῦσα. τὰ μὲν γὰρ ἁμαρτήματα ἐπεξέρχεται καὶ μάλα ἀκριβῶς, τῶν δὲ κατὰ νοῦν κεχωρηκότων καθάπαξ οὐ μέμνηται, ἢ ὥσπερ ἠναγκασμένως. καὶ κατὰ μὲν τὸν πραγματικὸν τύπον ἥττων ἐστὶν Ἡροδότου διὰ ταῦτα Θουκυδίδης· κατὰ δὲ τὸν λεκτικὸν τὰ μὲν ἥττων, τὰ δὲ κρείττων, τὰ δ᾽ ἴσος. ἐρῶ δὲ καὶ περὶ τούτων, ὡς ὑπείληφα.

Πρώτη τῶν ἀρετῶν γένοιτ᾽ ἄν, ἧς χωρὶς οὐδὲν τῶν ἄλλων τῶν περὶ τοὺς λόγους ὄφελος. τίς; ἡ καθαρὰ τοῖς ὀνόμασι καὶ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα σώζουσα διάλεκτος. ταύτην ἀκριβοῦσιν ἀμφότεροι. Ἡρόδοτός τε γὰρ τῆς Ἰάδος ἄριστος κανών· Θουκυδίδης τε τῆς Ἀτθίδος. τρίτην ἔχει χώραν ἡ καλουμένη συντομία· ἐν ταύτῃ δοκεῖ προέχειν Ἡροδότου Θουκυδίδης. καίτοι λέγοι τις ἄν, ὡς μετὰ τοῦ σαφοῦς ἐξεταζόμενον ἡδὺ φαίνεται τὸ βραχύ· εἰ δ᾽ ἀπολείποιτο τούτου, πικρόν. ἀλλὰ μηδὲν ἔστω παρὰ τοῦτο. ἐνάργεια μετὰ ταῦτα τέτακται πρώτη μετὰ τῶν ἐπιθέτων ἀρετῶν. ἱκανῶς ἐν ταύτῃ κατορθοῦσιν ἀμφότεροι. μετὰ ταύτην συνίσταται τὴν ἀρετὴν τῶν ἠθῶν τε καὶ παθῶν μίμησις. διῄρηνται τὴν ἀρετὴν ταύτην οἱ συγγραφεῖς. Θουκυδίδης μὲν γὰρ τὰ πάθη δηλῶσαι κρείττων· Ἡρόδοτος δὲ τά γ᾽ ἤθη παραστῆσαι δεινότερος. μετὰ ταῦτα αἱ τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν ἐκφαίνουσαι τῆς κατασκευῆς ἀρεταί. ἴσοι κἂν ταύταις οἱ συγγρα-

φεῖς. ἕπονται ταύταις αἱ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸν τόνον καὶ τὰς ὁμοιοτρόπους δυνάμεις τῆς φράσεως ἀρεταὶ περιέχουσαι. κρείττων ἐν ταύταις Ἡροδότου Θουκυδίδης. ἡδονὴν δὲ καὶ πειθὼ καὶ τέρψιν καὶ τὰς ὁμοιογενεῖς ἀρετὰς εἰσφέρεται μακρῷ Θουκυδίδου κρείττονας Ἡρόδοτος. τῆς δὲ φράσεως τῶν ὀνομάτων τὸ μὲν κατὰ φύσιν Ἡρόδοτος ἐζήλωκε, τὸ δὲ δεινὸν Θουκυδίδης, ὁμοειδὴς πᾶς ὢν ἐν λόγοις. ἀρετῶν ἡ κυριωτάτη τὸ πρέπον. ταύτην ὁ Ἡρόδοτος ἀκριβοῖ μᾶλλον, ἢ Θουκυδίδης. ὁμοειδὴς γὰρ οὗτος ἐν πᾶσι, κᾀν ταῖς δημηγορίαις μᾶλλον, ἢ ταῖς διηγήσεσιν. ἐμοὶ μέντοι καὶ τῷ φιλτάτῳ Καικιλίῳ δοκεῖ τὰ ἐνθυμήματα αὐτοῦ μάλιστά γε καὶ ζηλῶσαι Δημοσθένης. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, καλαὶ μὲν αἱ ποιήσεις ἀμφότεραι· οὐ γὰρ ἂν αἰσχυνθείην ποιήσεις αὐτὰς λέγων· διαφέρουσι δὲ κατὰ τοῦτο μάλιστα ἀλλήλων, ὅτι τὸ μὲν Ἡροδότου κάλλος ἱλαρόν ἐστι, φοβερὸν δὲ τὸ Θουκυδίδου. ἀπόχρη ταῦτ' εἰρῆσθαι περὶ τούτων τῶν συγγραφέων, πολλῶν καὶ ἄλλων ἐνόντων λέγεσθαι, περὶ ὧν καὶ ἕτερος ἔσται καιρός.

4. Ξενοφῶν δὲ καὶ Φίλιστος, οἱ τούτοις ἐπακμάσαντες, οὔτε φύσεις ὁμοίας εἶχον, οὔτε προαιρέσεις. Ξενοφῶν μὲν γὰρ Ἡροδότου ζηλωτὴς ἐγένετο κατ' ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας, τόν τε πραγματικὸν καὶ τὸν λεκτικόν. πρῶτον μὲν γὰρ τὰς ὑποθέσεις τῶν ἱστοριῶν ἐξελέξατο καλὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἀνδρὶ φιλοσόφῳ προσηκούσας· τήν τε Κύρου παιδείαν, εἰκόνα βασιλέως ἀγαθοῦ καὶ

εὐδαίμονος· καὶ τὴν Ἀνάβασιν τοῦ νεωτέρου Κύρου· ᾧ καὶ αὐτὸς συνανέβη· μέγιστον ἐγκώμιον ἔχουσαν τῶν συστρατευσαμένων Ἑλλήνων· καὶ τρίτην ἔτι τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ἣν κατέλιπεν ἀτελῆ Θουκυδίδης· ἐν ᾗ καταλύονταί τε οἱ τριάκοντα, καὶ τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων, ἃ Λακεδαιμόνιοι καθεῖλον, αὖθις ἀνίστανται. οὐ μόνον δὲ τῶν ὑποθέσεων χάριν ἄξιος ἐπαινεῖσθαι, ζηλωτὴς Ἡροδότου γενόμενος, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκονομίας. ταῖς τε γὰρ ἀρχαῖς αὐτῶν ταῖς πρεπωδεστάταις κέχρηται, καὶ τελευτὰς ἑκάστῃ τὰς ἐπιτηδειοτάτας ἀποδέδωκε. μεμέρικέ τε καλῶς καὶ τέταχε καὶ πεποίκιλκε τὴν γραφήν. ἦθός τ' ἐπιδείκνυται θεοσεβὲς, καὶ δίκαιον, καὶ καρτερικὸν, καὶ εὐπετὲς. ἅπασαις τε συλλήβδην κεκοσμημένον ἀρεταῖς· καὶ ὁ μὲν πραγματικὸς τύπος αὐτῷ τοιοῦτος.

Ὁ δὲ λεκτικὸς πῇ μὲν ὅμοιος Ἡροδότου, πῇ δ' ἐνδεέστερος. καθαρὸς μὲν γὰρ τοῖς ὀνόμασιν ἱκανῶς, καὶ σαφὴς, καθάπερ ἐκεῖνος· ἐκλέγει δ' ὀνόματα συνήθη τε καὶ προσφυῆ τοῖς πράγμασι, καὶ συντίθησιν αὐτὰ ἡδέως πάνυ καὶ κεχαρισμένως, οὐχ ἧττον Ἡροδότου. ὕψος δὲ καὶ κάλλος καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ λεγόμενον ἰδίως πλάσμα ἱστορικὸν Ἡρόδοτος ἔχει. οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἴσχυσε τοῦτο παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ἀλλὰ κἂν ποτε διεγεῖραι βουληθείη τὴν φράσιν, ὀλίγον ἐμπνεύσας, ὥσπερ ἀπόγειος αὔρα, ταχέως σβέννυται. μακρότερος γὰρ γίνεται τοῦ δέοντος ἐν πολλοῖς καὶ τοῦ πρέποντος, καὶ οὐχ, ὡς Ἡρόδοτος, ἐφάπτεται τῶν προσώπων

εὐτυχῶς, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ὀλίγωρός ἐστιν, ἄν τις ὀρθῶς σκοπῇ.

5. Φίλιστος δὲ Θουκυδίδῃ μᾶλλον δόξειεν ἐοικέναι καὶ κατ' ἐκεῖνον κοσμεῖσθαι τὸν χαρακτῆρα. οὔτε γὰρ ὑπόθεσιν εἴληφε πολυωφελῆ καὶ κοινήν, ὥσπερ Θουκυδίδης, ἀλλὰ μίαν, καὶ ταύτην τοπικήν· διήρηκε δ' αὐτὴν εἰς ἐπιγραφὰς δύο, περὶ Σικελίας μὲν τὴν προτέραν ἐπιγράφων, περὶ Διονυσίου δὲ τὴν ὑστέραν. ἔστι δὲ μία· καὶ τοῦτο γνοίης ἂν ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς Σικελικῆς. τάξιν δ' οὐ τὴν κρατίστην ἀποδέδωκε τοῖς δηλουμένοις, ἀλλὰ δυσπαρακολούθητον, χεῖρον τῆς Θουκυδίδου. καὶ πρᾶγμα ἔξωθεν οὐ βούλεται περιλαμβάνειν, ὥσπερ οὐδὲ Θουκυδίδης, ἀλλ' ἔστιν ὁμοειδής. ἦθός τε κολακικὸν καὶ φιλοτύραννον ἐμφαίνει, καὶ ταπεινὸν καὶ μικρολόγον. τῆς δὲ λέξεως, ᾗ Θουκυδίδης κέχρηται, ᾗ μὲν σημειῶδες καὶ περίεργον πέφυκε, τὸ δὲ στρογγύλον καὶ πικρὸν καὶ ἐνθυμηματικὸν μέμικται. τῆς μέντοι καλλιλογίας τῆς ἐκείνου καὶ τοῦ πλούτου τῶν ἐνθυμημάτων κατὰ πολὺ ὑστερεῖ. οὐ μόνον δὲ τούτοις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς σχηματισμούς. ἡ μὲν γὰρ πλήρης σχημάτων· καὶ οὐδὲν οἶμαι περὶ τῶν φανερῶν ἐπιπλέον δεῖν λέγειν· ἡ δὲ Φιλίστου φράσις ὁμοειδὴς πᾶσα δεινῶς καὶ ἀσχημάτιστός ἐστι· καὶ πολλὰς εὕροι τις ἂν περιόδους ὁμοίως ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ σχηματιζομένας, οἷον ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας τῶν περὶ Σικελίας· „Συρακούσιοι δὲ παρα-„λαβόντες Μεγαρεῖς καὶ Ἐνναίους, Καμαριναῖοι δὲ „Σικελοὺς καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους, πλὴν Γελῴων,

„ἀθροίσαντες, Γελῷοι δὲ Συρακουσίους οὐκ ἔφασαν „πολεμήσειν· Συρακούσιοι δὲ πυνθανόμενοι Κα„μαριναίους τὸν Ἑρμινὸν διαβάντας.“ Ταῦτα δ' ἀηδῆ πάνυ ὄντα ἐμοὶ φαίνεται. μικρός τε περὶ πᾶσαν ἰδέαν ἐστὶ καὶ ἀτελής, ἐάν τε πολιορκίας διηγῆται, ἐάν τ' οἰκισμούς, ἐάν τ' ἐπαίνους, ἐάν τε ψόγους διαπορεύηται. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς μεγέθεσι τῶν ἀνδρῶν συνεξισῶν τοὺς λόγους, ἀλλὰ ψοφοδεεῖς καὶ τοὺς δημηγοροῦντας καταλείπειν τὰς δυνάμεις καὶ τὰς προαιρέσεις ὁμοίως ἅπαντας ποιεῖ. εὐστομίαν δέ τινα φυσικὴν εἰσφέρεται κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ σύνεσιν ἐπιτευκτικὴν τοῦ μετρίου. πρὸς δὲ τοὺς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐπιτηδειότερος Θουκυδίδου.

6. Θεόπομπος δὲ Χῖος, ἐπιφανέστατος πάντων Ἰσοκράτους μαθητῶν γενόμενος, καὶ πολλοὺς μὲν πανηγυρικούς, πολλοὺς δὲ συμβουλευτικοὺς συνταξάμενος λόγους, ἐπιστολάς τε τὰς ἀρχαϊκὰς γραφομένας καὶ ὑποθήκας ἄλλας, λόγου ἀξίαν ἱστορίαν πεπραγματευμένος, ἄξιος ἐπαινεῖσθαι· πρῶτον μὲν τῆς ὑποθέσεως τῶν ἱστοριῶν· καλαὶ γὰρ ἀμφότεραι· ἡ μὲν τὰ λοιπὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου περιέχουσα· ἡ δὲ τὰ Φιλίππῳ πεπραγμένα· ἔπειτα τῆς οἰκονομίας· ἀμφότεραι γάρ εἰσιν εὐπαρακολούθητοι καὶ σαφεῖς· μάλιστα δὲ τῆς ἐπιμελείας τε καὶ φιλοπονίας τῆς κατὰ τὴν συγγραφήν. δῆλος γάρ ἐστιν, εἰ καὶ μηδὲν ἔγραψε, πλείστην μὲν παρασκευὴν εἰς ταῦτα παρεσκευασμένος, μεγίστας δὲ δαπάνας εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν τετελεκώς.

καὶ πρὸς τούτοις πολλῶν μὲν αὐτόπτης γεγενημένος, πολλοῖς δ' εἰς ὁμιλίαν ἐλθὼν ἀνδράσι τοῖς τότε πρωτεύουσι καὶ στρατηγοῖς δημαγωγοῖς τε καὶ φιλοσόφοις διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας ἐποιήσατο· ἔργον δὲ τὸ πάντων ἀναγκαιότερον. γνοίη δ' ἄν τις αὐτοῦ τὸν πόνον, ἐνθυμηθεὶς τὸ πολύμορφον τῆς γραφῆς. καὶ γὰρ καὶ ἐθνῶν εἴρηκεν οἰκισμοὺς, καὶ πόλεων κτίσεις ἐπελήλυθε, βασιλέων τε βίους καὶ τρόπων ἰδιώματα δεδήλωκε, καὶ εἴ τι θαυμαστὸν, ἢ παράδοξον, ἑκάστη γῆ καὶ θάλασσα φέρει, συμπεριείληφεν ἐν τῇ πραγματείᾳ. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ, ψυχαγωγίαν ταῦτ' εἶναι μόνον· οὐ γὰρ οὕτως ἔχει· ἀλλὰ πᾶσιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὠφέλειαν παρέχει.

Ἵνα δὲ πάντ' ἀφῶ τἄλλα, τίς οὐχ ὁμολογήσει τοῖς ἀκούουσι τὴν φιλόσοφον ῥητορικὴν, ἀναγκαῖον εἶναι, πολλὰ μὲν ἔθνη καὶ βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων ἐκμαθεῖν, πολλοὺς δὲ νόμους ἀκοῦσαι, πολιτειῶν σχήματα, καὶ βίους ἀνδρῶν, καὶ πράξεις, καὶ τέλη, καὶ τύχας. τούτοις τοίνυν ἅπασιν ἀφθονίαν δέδωκεν, οὐκ ἀπεσπασμένην τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ συμπαροῦσαν· πάντα δὲ ταῦτα ζηλωτὰ τοῦ συγγραφέως. καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, ὅσα φιλοσοφεῖ παρ' ὅλην τὴν δικαιοσύνην καὶ εὐσέβειαν, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν πολλοὺς καὶ καλοὺς διεξερχόμενος λόγους; τελευταῖόν ἐστι τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ χαρακτηρικώτατον, ὃ παρ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων οὕτως ἀκριβῶς ἐξείργασται, καὶ δύναται οὔτε τῶν πρεσβυτέρων, οὔτε τῶν νεωτέρων. τί δὲ

τοῦτό ἐστι; τὸ καθ' ἑκάστην πρᾶξιν μὴ μόνον τὰ φανερὰ τοῖς πολλοῖς ὁρᾷν καὶ λέγειν, ἀλλ ἐξετάζειν καὶ τὰς ἀφανεῖς αἰτίας τῶν πράξεων καὶ τῶν πραξάντων αὐτὰς, καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἃ μὴ ῥᾴδια τοῖς πολλοῖς εἰδέναι· καὶ πάντα ἐκκαλύπτειν τὰ μυστήρια τῆς τε δοκούσης ἀρετῆς καὶ τῆς ἀγνοουμένης κακίας. καί μοι δοκεῖ ὡς ὁ μυθευόμενος εἶναι τῶν ψυχῶν ἀπολυθεισῶν τοῦ σώματος ἐξετασμὸς ἐπὶ τῶν ἐκεῖ δικαστῶν, οὕτως ἀκριβὴς εἶναι ὁ διὰ τῆς Θεοπόμπου γραφῆς γιγνόμενος. διὸ καὶ βάσκανος ἔδοξεν εἶναι, προλαμβάνων τινὰ τοῖς ἀναγκαίοις ὀνειδισμοῖς καὶ τὰ τῶν ἐνδόξων προσώπων οὐκ ἀναγκαῖα πράγματα· ὅμοιόν τι ποιῶν τοῖς ἰατροῖς, οἳ τέμνουσι καὶ καίουσι τὰ διεφθαρμένα τοῦ σώματος, ὡς βάθους τὰ καυτήρια καὶ τὰς τομὰς φέροντες, οὐδὲ τῶν ὑγιαινόντων καὶ κατὰ φύσιν ἐχόντων στοχαζόμενοι. τριοῦτος μὲν δή τις ὁ πραγματικὸς Θεοπόμπου χαρακτήρ.

Ὁ δὲ λεκτικὸς Ἰσοκράτει μάλιστα ἔοικε. καθαρὰ γὰρ ἡ λέξις, καὶ κοινὴ, καὶ σαφὴς, ὑψηλή τε καὶ μεγαλοπρεπὴς, καὶ τὸ πομπικὸν ἔχουσα πολὺ, συγκειμένη τε κατὰ τὴν μέσην ἁρμονίαν, ἡδέως καὶ μαλακῶς ῥέουσα. διαλλάττει δὲ τῆς Ἰσοκρατείου κατὰ τὴν πικρότητα καὶ τὸν τόνον ἐπ' ἐνίων, ὅταν ἐπιτρέψῃ τοῖς πάθεσι, μάλιστα δ', ὅταν ὀνειδίζῃ πόλεσιν, ἢ στρατηγοῖς, πονηρὰ βουλεύματα καὶ πράξεις ἀδίκους. πολὺς γὰρ ἐν τούτοις, καὶ τῆς Δημοσθένους δεινότητος οὐδὲ κατὰ μικρὸν διαφέρει, ὡς ἐξ ἄλλων πολλῶν ἄν τις ἴδοι, κᾀκ τῶν ἀρ-

χαϊκῶν ἐπιστολῶν, ἃς τῷ πνεύματι ἐπιτρέψας γέγραφεν. εἰ δ' ὑπερεῖδεν ἐν τούτοις, ἐφ' οἷς μάλιστ' ἂν ἐσπουδακε, τῆς τε συμπλοκῆς τῶν φωνηέντων γραμμάτων, καὶ τῆς κυκλικῆς εὐρυθμίας τῶν περιόδων, καὶ τῆς ὁμοειδείας τῶν σχηματισμῶν, πολὺ ἀμείνων ἂν ἦν αὐτὸς ἑαυτοῦ κατὰ τὴν φράσιν. ἔστι δὲ ἃ καὶ κατὰ τὸν πραγματικὸν τόπον ἁμαρτάνει, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς παραβολάς. οὔτε γὰρ ἀναγκαῖαί τινες αὐτῶν, οὔτ' ἐν καιρῷ γινόμεναι, πολὺ δὲ τὸ παιδιῶδες ἐμφαίνουσαι. ἐν οἷς ἐστι καὶ περὶ Σειληνοῦ, τοῦ φανέντος ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ τὰ περὶ τοῦ δράκοντος, τοῦ διαναυμαχήσαντος πρὸς τὴν τριήρη, καὶ ἄλλα τούτοις οὐκ ὀλίγα ὅμοια. τούτοις παραληφθέντες οἱ συγγραφεῖς ἀρκέσουσι τοῖς ἀσκοῦσι τὸν πολιτικὸν λόγον, ἀφορμὰς ἐπιτηδείους παραδειγμάτων παρασχεῖν εἰς ἅπασαν ἰδέαν

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΑΜΜΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΑ
ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΜΜΑΙΩι ΤΩι ΦΙΛΤΑΤΩι ΧΑΙΡΕΙΝ.

Ἐγὼ μὲν ὑπελάμβανον ἀρκούντως δεδηλωκέναι τὸν Θουκυδίδου χαρακτῆρα, τὰ μέγιστα καὶ κυριώτατα τῶν ὑπαρχόντων περὶ αὐτὸν ἰδιωμάτων ἐπεξελθών· ἐν οἷς γε δὴ μάλιστα διαφέρειν ἔδοξέ μοι τῶν πρὸ αὐτοῦ ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων· πρότερον μὲν ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων πρὸς τὸ σὸν ὄνομα συνταχθεῖσιν ὑπομνηματισμοῖς, ὀλίγοις δὲ πρόσθεν χρόνοις, ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ τοῦ Θουκυδίδου κατασκευασθείσῃ γραφῇ, προσειπὼν τὸν Αἴλιον Τουβέρωνα· ἐν ᾗ πάντα τὰ δεόμενα λόγου μετὰ τῶν οἰκείων ἀποδείξεων διεξελήλυθα κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ δύναμιν. σοῦ δὲ ὑπολαμβάνοντος, ἧττον ἠκριβῶσθαι τὰς γραφάς, ἐπειδὴ προεκθέμενος ἅπαντα τὰ συμβεβηκότα τῷ χαρακτῆρι, τότε τὰς περὶ αὐτῶν

πίστεις παρέχομαι· ἀκριβεστέραν δὲ τὴν δήλωσιν τῶν ἰδιωμάτων τοῦ χαρακτῆρος ἔσεσθαι νομίζοντος, εἰ παρὰ μίαν ἑκάστην τῶν παραθέσεων τὰς λέξεις τοῦ συγγραφέως παρατιθείην· ὃ οἱ τὰς τέχνας καὶ τὰς εἰσαγωγὰς τῶν λόγων πραγματευόμενοι ποιοῦσι· προελόμενος εἰς μηδὲν ἐλλείπειν, καὶ τοῦτο πεποίηκα, τὸ διδασκαλικὸν σχῆμα λαβὼν ἀντὶ τοῦ ἐπιδεικτικοῦ.

2. Ἵνα δὲ εὐπαρακολούθητος ὁ λόγος σοι γένηται, προθεὶς κατὰ λέξιν, ὅσα περὶ τοῦ συγγραφέως τυγχάνω προειρηκώς, ἐπιτροχάδην ἀναλήψομαι τῶν προθέσεων ἑκάστην, καὶ τὰς ἀποδείξεις παρέξομαι, καθάπερ ἠξίους. ἕπεται δὲ τοῖς περὶ Ἡροδότου γραφεῖσι τὰ μέλλοντα δηλοῦσθαι. τούτῳ γὰρ Θουκυδίδης τῷ ἀνδρὶ ἐπιβαλὼν, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὧν πρότερον ἐμνήσθην, καὶ συνιδὼν, ἃς ἕκαστος αὐτῶν ἔσχεν ἀρετὰς, ἴδιόν τι γένος χαρακτῆρος, οὔτε πεζὸν αὐτοτελῶς, οὔτ᾽ ἔμμετρον ἀπηρτισμένως, κοινὸν δέ τι καὶ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν ἐργασάμενος, εἰς τὴν ἱστορικὴν πραγματείαν ἐσπούδασεν εἰσαγαγεῖν· ἐπὶ μὲν τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων τὴν τροπικὴν, καὶ γλωττηματικὴν, καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ ξένην λέξιν παραλαμβάνων πολλάκις ἀντὶ τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τοῖς καθ᾽ ἑαυτὸν ἀνθρώποις· ἐπὶ δὲ τῶν σχηματισμῶν, ἐν οἷς μάλιστα ἐβουλήθη διενεγκεῖν τῶν πρὸ αὐτοῦ, πλείστην εἰσενεγκάμενος πραγματείαν, τοτὲ μὲν λόγον ἐξ ὀνόματος ποιῶν, τοτὲ δ᾽ εἰς ὄνομα συνάγων τὸν λόγον· καὶ νῦν μὲν τὸ ῥηματικὸν ὀνομαστικῶς ἐκφέ-

ρων, αὖθις δὲ τοὔνομα ῥῆμα ποιῶν· καὶ αὐτῶν γε τούτων ἀναστρέφων τὰς χρήσεις, ἵνα τὸ μὲν ὀνοματικὸν, ῥηματικὸν, τὸ δὲ ῥηματικὸν, ὀνοματικὸν λέγηται· καὶ τὰ μὲν παθητικὰ ῥήματα, δραστήρια, τὰ δὲ δραστήρια, παθητικά· πληθυντικῶν δὲ καὶ ἑνικῶν ἀλλάττων τὰς φύσεις, καὶ ἀντικατηγορῶν ταῦτ᾽ ἀλλήλων· θηλυκά τ᾽ ἀρσενικοῖς, καὶ ἄῤῥενα θηλυκοῖς, καὶ οὐδέτερα τούτων τισὶ συνάπτων· ἐξ ὧν ἡ κατὰ φύσιν ἀκολουθία πλανᾶται· τὰς δ᾽ ὀνοματικῶν, ἢ μετοχικῶν, πτώσεις τοτὲ μὲν πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος ἀποστρέφων, τοτὲ δὲ πρὸς τὸ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου· ἐν δὲ τοῖς συνδετικοῖς, καὶ τοῖς προθετικοῖς μορίοις, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς διαρθροῦσι τὰς τῶν νοημάτων δυνάμεις, ποιητοῦ τρόπον ἐνεξουσιάζων, πλεῖστα δ᾽ ἄν τις εὕροι παρ᾽ αὐτῷ τῶν σχημάτων προσώπων τ᾽ ἀποστροφαῖς, καὶ χρόνων ἐναλλαγαῖς, καὶ τοπικῶν σημειώσεων μεταφοραῖς ἐξηλλαγμένα, καὶ σολοικισμῶν λαμβάνοντα φαντασίαν ἀποστέγειν·. ἢ τὰ πράγματα ἀντὶ σωμάτων, ἢ τὰ σώματα ἀντὶ πραγμάτων, καὶ ἐφ᾽ ὧν ἐνθυμημάτων τε καὶ νοημάτων αἱ μεταξὺ παρεμπτώσεις πολλαὶ γινόμεναι, διὰ μακροῦ τὴν ἀκολουθίαν κομίζονται, τά τε σκολιὰ, καὶ πολύπλοκα, καὶ δυσεξέλικτα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ συγγενῆ τούτοις. εὕροι δ᾽ ἄν τις οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν θεατρικῶν σχημάτων κείμενα παρ᾽ αὐτῷ· τὰς παρισώσεις λέγω, καὶ παρομοιώσεις, καὶ παρονομασίας, καὶ ἀντιθέσεις· ἐν αἷς ἐπλεόνασε Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ οἱ περὶ Πῶ-

λον καὶ Λικύμνιον, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων. ἐκδηλότατα δ' αὐτοῦ καὶ χαρακτηριστικώτατά ἐστι τό τε πειρᾶσθαι δι' ἐλαχίστων ὀνομάτων πλεῖστα σημαίνειν πράγματα, καὶ πολλὰ συντιθέναι νοήματα εἰς ἕν, καὶ ἔτι προσδεχόμενόν τι τὸν ἀκροατὴν ἀκούσεσθαι καταλείπειν. ὑφ' ὧν ἀσαφὲς γίγνεται τὸ βραχύ. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, τέσσαρα μέν ἐστιν ὥσπερ ὄργανα τῆς Θουκυδίδου λέξεως, τὸ ποιητικὸν τῶν ὀνομάτων, τὸ πολυειδὲς τῶν σχημάτων, τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας, τὸ τάχος τῆς σημασίας· χρώματα δ' αὐτῆς, τό τε στρυφνὸν, καὶ τὸ πικρὸν, καὶ τὸ πυκνὸν, καὶ τὸ αὐστηρὸν, καὶ τὸ ἐμβριθὲς, καὶ τὸ δεινὸν, καὶ τὸ φοβερόν· ὑπὲρ ἅπαντα δ' αὐτοῦ ταῦτα, τὸ παθητικόν. τοιουτοσὶ μὲν δή τις ἐστὶν ὁ Θουκυδίδης κατὰ τὸν τῆς λέξεως χαρακτῆρα, ᾧ παρὰ τοὺς ἄλλους διήνεγκε.

3. Γλωσσηματικὰ μὲν οὖν, καὶ ἀπηρχαιωμένα, καὶ δυσείκαστα τοῖς πολλοῖς ἐστι, τό τε „Ἀκραιφνὲς," καὶ ὁ „Περιλογισμὸς," καὶ ἡ „Περιωπή." καὶ ἡ „Ἀνακωχὴ," καὶ τὰ ὅμοιά τούτοις. ποιητικὰ δὲ, ἥ τε „Κωλύμη," καὶ ἡ „Πρεσβευσία," καὶ ἡ „Καταβολὴ," καὶ ἡ „Ἀχθηδὼν," καὶ ἡ „Δικαίωσις," καὶ τὰ παραπλήσια. ἡ δ' ἐν τοῖς σχηματισμοῖς καινότης τε καὶ πολυτροπία, καὶ ἡ ἐξαλλαγὴ τῆς συνήθους χρήσεως, ἐν ᾗ μάλιστα διαφέρειν αὐτὸν ἡγούμεθα τῶν ἄλλων, ἐπὶ τούτων γίγνεται τῶν ἔργων φανερά.

4. Ὅταν μὲν οὖν μίαν λέξιν, εἴτ' ὀνομαστικὴν,

εἴτε ῥηματικὴν, ἐν πλείοσιν ὀνόμασιν, ἢ ῥήμασιν, ἐκφέρῃ, περιφράζων τὴν αὐτὴν νόησιν, τοιαύτην ποιεῖ τὴν λέξιν· „Ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότα„τα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας, καὶ διαφερόντως τι „ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι.“ καὶ μὴν ἐν τῷ ἐπιταφίῳ γέγραφεν· „Οὐδ᾽ αὖ κατὰ πενίαν, „ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος „ἀφανείᾳ κεκώλυται.“ καὶ γὰρ ἐν τούτοις τὸ σημαινόμενον ποιεῖ τὸν λόγον, ὡς ἐπὶ τοῦ Λακεδαιμονίου Βρασίδα τέθεικεν, ὅτε μαχόμενος περὶ Πύλον ἀπὸ τῆς νεὼς τραυματίας γενόμενος ἐξέπεσε. πεσόντος δ᾽ αὐτοῦ, φησίν· „Εἰς τὴν παρεξειρεσίαν „ἡ ἀσπὶς περιεῤῥύη εἰς θάλατταν.“ βούλεται γὰρ δηλοῦν τό· „Ὄντος δὲ αὐτοῦ ἔξω τῆς νεὼς ἐπὶ τὰ „προέχοντα μέρη τῆς εἰρεσίας.“

5. Ἐν οἷς δὲ τὰ ῥηματικὰ μόρια τῆς λέξεως ὀνομαστικῶς σχηματίζει, τοιαύτην ποιεῖ τὴν φράσιν· ἔστι δ᾽ αὐτῷ πρὸς Ἀθηναίους ὁ Κορίνθιος ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ τάδε λέγων· „Δικαιώματα μὲν „οὖν τάδε πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν, παραίνεσιν δὲ καὶ „ἀξίωσιν χάριτος τοιάνδε.“ τὸ γὰρ „Παραινεῖν“ καὶ „Ἀξιοῦν,“ ῥήματα ὄντα, ὀνομαστικῶς γέγονε, „Παραίνεσις“ καὶ „Ἀξίωσις.“ ταύτης δ᾽ ἐστὶ τῆς ἰδέας ἥ τε „Οὐκ ἀποτείχισις τοῦ Πλημμυρίου,“ ἣν ἐν τῇ ἑβδόμῃ βίβλῳ τέθεικεν ἐν δημηγορίᾳ. τὸ γὰρ „Ἀποτειχίσαι“ καὶ „Ἀπολοφύρασθαι,“ ῥηματικὰ ὄντα, ὀνομαστικῶς ἐσχημάτικεν, „Ἀποτείχισιν“ καὶ „Ὀλόφυρσιν.“

6. Ὅταν δ᾽ ἀντιστρέψας ἑκατέρου τούτων τὴν

φύσιν, τὰ ὀνόματα ποιῇ ῥήματα, τοῦτον τὸν τρόπον ἐκφέρει τὴν λέξιν, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ περὶ τῆς αἰτίας τοῦ πολέμου γράφει· „Τὴν μὲν οὖν ἀλη„θεστάτην αἰτίαν, λόγῳ δὲ ἀφανεστάτην, τοὺς „Ἀθηναίους οἴομαι μεγάλους γινομένους, ἀναγκά„σαι εἰς τὸ πολεμεῖν.“ βούλεται γὰρ δηλοῦν, ὅτι μεγάλοι γινόμενοι οἱ Ἀθηναῖοι ἀνάγκην παρέσχον τοῦ πολέμου· πεποίηκε δ' ἀντὶ τῆς „Ἀνάγκης“ καὶ τοῦ „Πολέμου,“ ὀνομαστικῶν ὄντων, ῥηματικά, τό τε „Ἀναγκάσαι“ καὶ τὸ „Πολεμεῖν.“

7. Ὅταν δὲ τῶν ῥημάτων ἀλλάττῃ τὰ εἴδη τῶν παθητικῶν καὶ ἐνεργητικῶν, οὕτω σχηματίζει τὸν λόγον· „Οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύει ταῖς σπονδαῖς, „οὔτε τόδε.“ τὸ γὰρ „Κωλύει,“ ῥῆμα ἐνεργητικὸν ὑπάρχον, ἀντὶ τοῦ „Κωλύεται,“ παθητικοῦ ὄντος, παρείληπται. ἦν δὲ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τῆς λέξεως τοιοῦτον· „Οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύεται ταῖς σπον„δαῖς, οὔτε τόδε.“ καὶ ἔτι τὰ ἐν τῷ προοιμίῳ λεγόμενα· „Τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ' ἐπιμι„γνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις.“ καὶ γὰρ ἐν τούτοις τὸ „Ἐπιμιγνύντες,“ ἐνεργητικὸν ὑπάρχον ῥῆμα, τοῦ „Ἐπιμιγνύμενοι,“ παθητικοῦ ὄντος, χώραν ἐπέχει.

8. Ὅταν δ' ἀντὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ τὸ παθητικὸν παραλαμβάνῃ, τοῦτον σχηματίζει τὸν τρόπον· „Ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν Ἀθηναίοις ἤδη ἐνηλλάγησαν.“ βούλεται μὲν γὰρ δηλοῦν· „Ἡμῶν δὲ ὅσοι μὲν „Ἀθηναίοις συνήλλαξαν.“ παρείληφε δὲ τὸ „Ἐνηλ„λάγησαν,“ παθητικὸν ὑπάρχον, ἀντὶ ἐνεργητικοῦ, τοῦ „Συνήλλαξαν.“ καὶ τὸ ἐπιφερόμενον τού-

τῳ· „Τοὺς δ' ἐν τῇ μεσογείᾳ μᾶλλον κατῳκημέ-„νους·“ ἀντὶ γὰρ τοῦ ἐνεργητικοῦ ῥήματος, τοῦ „Κατῳκηκότας,“ τὸ παθητικὸν παρείληφε, τὸ „Κατῳκημένους“

9. Παρὰ δὲ τὰς τῶν ἑνικῶν τε καὶ πληθυντικῶν διαφοράς, ὅταν ἐναλλάττῃ τὴν ἑκατέρου τούτων τάξιν, ἑνικὰ μὲν ἀντὶ πληθυντικῶν οὕτως ἐκφέρει· „Καὶ οὕτως ἄρα παρέστηκε, τὸν μὲν Συρακούσιον, „αὐτὸν δὲ οὐ πολέμιον εἶναι τὸν Ἀθηναῖον.“ βούλεται μὲν γὰρ τοὺς Συρακουσίους λέγειν καὶ τοὺς Ἀθηναίους· πεποίηκε δὲ τῶν ὀνομάτων ἑκάτερον ἑνικόν. καὶ ἐν οἷς φησι· „Καὶ τὸν πολέμιον δεινό-„τερον ἕξομεν, μὴ ῥᾳδίας αὐτῷ πάλιν οὔσης τῆς „ἀναχωρήσεως.“ τοὺς γὰρ „Πολεμίους“ ἐσχημάτικεν ἑνικῶς, οὐχὶ πληθυντικῶς. ἀντὶ δὲ τοῦ ἑνικοῦ τὸ πληθυντικὸν παραλαμβάνει, τοῦτον τὸν τρόπον ἐξαλλάττων τὴν συνήθη φράσιν· κεῖται δὲ ἡ λέξις ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ ἐπιταφίου· „Μέχρι γὰρ τοῦδε „ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἑτέρων λεγόμενοι, εἰς „ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι „δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσε.“ τὸ γὰρ „Ἕκαστος“ καὶ τὸ „Ἤκουσεν,“ ἑνικά· τὰ δ' ἐπιφερόμενα τούτοις πληθυντικῶς ἐξενήνεκται· „Τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι „αὐτῶν φθονοῦντες ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν“ οὐ καθ' ἑνὸς λέγεσθαι πεφύκασιν, ἀλλὰ κατὰ πολλῶν.

10. Ἀρσενικῶν δὲ καὶ θηλυκῶν καὶ οὐδετέρων ἀντιμετατάξεις, ἐκβεβηκυῖαι τῶν συνήθων σχημάτων, αἱ τοιαίδε εἰσίν· οἷον, τὴν μὲν ταραχήν, „Τά-„ραχον“ καλεῖ, τὸ θηλυκὸν ἐκφέρων ἀρσενικῶς·

καὶ τὴν ὄχλησιν, „Ὄχλον·“ τὴν δὲ βούλησιν καὶ τὴν δύναμιν, τὸ „Βουλόμενον“ λέγει καὶ τὸ „Δυνάμενον·“ ὡς ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων τέθεικεν, ὅτε τὴν ἐς Σικελίαν ἀπέστελλον στρατιάν· „Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι „τὸ μὲν βουλόμενον οὐκ ἀφῃρέθησαν ὑπὸ τοῦ „ὀχλώδους τῆς παρασκευῆς.“ καὶ ἐν οἷς περὶ τῶν Θεσσαλῶν εἴρηκεν· „Ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον, „ἢ ἰσονομίᾳ, ἐχρῶντο τῷ ἐπιχωρίῳ οἱ Θεσσαλοί.“ καὶ γὰρ ἐνταῦθα οὐδέτερον πεποίηκε τὸ θηλυκόν. ἦν δὲ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τῆς λέξεως τοιόνδε τι· „Ὥστε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον, ἢ ἰσονομίᾳ, ἐχρῶν- „το τῇ ἐπιχωρίῳ οἱ Θεσσαλοί.“

11. Ἐν οἷς δὲ τὰς πτώσεις τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν προσηγοριῶν, καὶ τῶν μετοχῶν, καὶ συναπτομένων τούτοις ἄρθρων ἐξαλλάττει τοῦ συνήθους, οὕτω σχηματίζει τὴν φράσιν· „Σωφροσύνην γὰρ „λαβοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων, „ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τῆς ἀπὸ „τῶν Ἀθηναίων ὑπούλου εὐνομίας οὐ προτιμήσαν- „τες.“ οἱ μὲν γὰρ ἀκολούθως τῇ κοινῇ συνηθείᾳ σχηματίζοντες τὴν φράσιν, τῷ τε θηλυκῷ γένει τῆς προσηγορίας τὸ θηλυκὸν ἀντέζευξαν μόριον, καὶ πτῶσιν τῆς μετοχῆς τὴν αἰτιατικὴν ἀντὶ τῆς γενικῆς ἔταξαν, τὸν τρόπον τόνδε· „Σωφροσύνην γὰρ λα- „βοῦσαι αἱ πόλεις, καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων, „ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τὴν ἀπὸ „τῶν Ἀθηναίων ὕπουλον εὐνομίαν οὐ προτιμήσα- „σαι.“ οἱ δὲ τὰ ἀρσενικὰ τοῖς θηλυκοῖς συνέταττον, ὥσπερ οὗτος πεποίηκε, τὰς γενικὰς ἀντὶ τῶν

αἰτιατικῶν πτώσεων παραλαμβάνοντες. σολοικίζειν ἂν ὑφ' ἡμῶν λέγοιτο καὶ ἔτι τὰ τοιαῦτα· „Καὶ μὴ „τῷ πλήθει αὐτῶν καταπλαγέντες.“ οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς δοτικῆς πτώσεως ἐσχηματίσθαι τὴν λέξιν ἥρμοττεν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς αἰτιατικῆς· „Καὶ μὴ τὸ πλῆθος τῶν „πολεμίων καταπλαγέντες.“ οὐδὲ γὰρ „Τῇ παρὰ „τῶν θεῶν ὀργῇ φοβεῖσθαι“ λέγοιτ' ἄν τις, ἀλλὰ „Τὴν τῶν θεῶν ὀργήν.“

12. Ἡ δὲ παρὰ τοὺς χρόνους τῶν ῥημάτων ἐκβεβηκυῖα τὸ κατάλληλον φρύσις, τοιαύτη τις ἐστί· „Καίτοι εἰ ῥαθυμίᾳ μᾶλλον, ἢ πόνων μελέτῃ, καὶ „μὴ μετὰ νόμων τὸ πλέον, ἢ τρόπων ἀνδρείας, ἐθέ- „λοιμεν κινδυνεύειν, [περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε „μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν,] καὶ ἐς αὐτὰ „ἐλθοῦσι, μὴ ἀτολμοτέροις τῶν ἀεὶ μοχθούντων, „φαίνεσθαι.“ ἐνταῦθα γὰρ τὸ μὲν „Ἐθέλοιμεν“, ῥῆμα τοῦ μέλλοντός ἐστι χρόνου δηλωτικόν· τὸ δὲ „Περιγίνεται“ τοῦ παρόντος. ἀκόλουθον δ' ἂν ἦν, εἰ συνέζευξε τῷ „Ἐθέλοιμεν“ τὸ „Περιέσται.“ „Τοῦ τε γὰρ χωρίου τὸ δυσέμβατον, ἡμέτερον νο- „μίζω, ὃ, μενόντων μὲν ἡμῶν, σύμμαχον γίγνεται· „ὑποχωρήσασι δὲ, καίπερ χαλεπὸν ὂν, εὔπορον „ἔσται.“ τὸ μὲν γὰρ „Γίγνεται“ τοῦ παρόντος ἐστὶ, τὸ δὲ „Ἔσται“ τοῦ μέλλοντος χρόνου δηλωτικόν. γέγονε δὲ καὶ παρὰ τὰς πτώσεις ὁ σχηματισμὸς ἀκατάλληλος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς γενικῆς πτώσεως ἐξενήνοχε τό τε μετοχικὸν ὄνομα, τὸ „Μενόντων,“ καὶ τὸ ἀντωνυμικὸν, τὸ „Ἡμῶν.“ ἐπὶ δὲ τῆς δοτι-

κῆς τὸ „Ὑποχωρήσασιν.“ οἰκειότερον δ᾽ ἦν καὶ τοῦτο κατὰ τὴν αὐτὴν ἐξενηνέχθαι πτῶσιν.

13. Ὅταν δὲ πρὸς τὸ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου πράγματος τὴν ἀποστροφὴν ποιῆται, ἢ πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος, οὕτω σχηματίζει τὸν λόγον· „Τῶν δὲ Συρακουσίων ὁ „δῆμος ἐν πολλῇ πρὸς ἀλλήλους ἔριδι ἦσαν.“ προθεὶς γὰρ ἑνικὸν ὄνομα, „Τὸν δῆμον,“ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τούτου τὸν λόγον ἐπὶ τὸ σημαινόμενον πρᾶγμα, πληθυντικὸν ὑπάρχον, „Τοὺς Συρακουσίους.“ καὶ αὖθις· „Λεοντῖνοι γάρ, ἀπελθόντων Ἀθηναίων ἐκ „Σικελίας μετὰ τὴν σύμβασιν, πολίτας τε ἐπεγρά„ψαντο πολλούς, καὶ ὁ δῆμος ἐπενόει τὴν γῆν ἀνα„δάσασθαι.“ ἀπὸ γὰρ τοῦ πληθυντικοῦ ὀνόματος, τοῦ „Λεοντῖνοι,“ ἀπέστρεψε τὸν λόγον ἐπὶ τὸ ἑνικὸν ὄνομα, „Τὸν δῆμον.“

14. Πρόσωπα δὲ παρ᾽ αὐτῷ τὰ πράγματα γίνεται, καθάπερ ἐν τῇ Κορινθίων πρὸς Λακεδαιμονίους δημηγορίᾳ γέγονεν. ἀξιῶν γὰρ ὁ Κορίνθιος τοὺς προεστηκότας τῆς Πελοποννήσου φυλάττειν αὐτῆς τὸ ἀξίωμα πρὸς τὰς ἔξω πόλεις, οἷον παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον, ταῦτα λέγει· „Πρὸς τάδε „βουλεύεσθε εὖ, καὶ τὴν Πελοπόννησον πειρᾶσθε „μὴ ἔλαττον ἐξηγεῖσθαι, ἢ οἱ πατέρες ὑμῖν παρέ„δοσαν.“ τὸ γὰρ „Ἐξηγεῖσθαι“ νῦν τέθεικεν ἐπὶ τοῦ προάγειν ἔξω τὴν Πελοπόννησον ἡγουμένους αὐτῆς. τοῦτο δὲ τῇ χώρᾳ μὲν ἀδύνατον ἦν συμβῆναι, τῇ δὲ δόξῃ, καὶ τοῖς πράγμασι τοῖς περὶ αὐτὴν ὑπάρχουσι, δυνατόν, καὶ βούλεται τοῦτο δηλοῦν.

πράγματα δὲ ἀντὶ σωμάτων τὰ τοιαῦτα ὑπ' αὐτοῦ γίγνεται. λέγεται δὲ ὑπὸ τοῦ Κορινθίου πρεσβευτοῦ πρὸς Λακεδαιμονίους συγκρίνοντος τά τε Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων· „Οἱ μέν γε, νεωτερο-„ποιοί, καὶ ἐπινοῆσαι ὀξεῖς, καὶ ἐπιτελέσαι ἔργῳ, ὃ „ἂν γνῶσιν· ὑμεῖς δέ, τὰ ὑπάρχοντά τε σώζειν, καὶ „ἐπιγνῶναι μηδέν, καὶ ἔργῳ οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐξι-„κέσθαι." μέχρι μὲν οὖν τούτων τὸ σχῆμα τῆς λέξεως σώζει τὴν ἀκολουθίαν, ὡς ἐπὶ προσώπων ἀμφοτέρων κείμενον. ἔπειτα ἀποστρέφεται κατὰ θάτερον τῶν μερῶν ὁ λόγος, καὶ ἀντὶ τῶν σωμάτων πρᾶγμα γίγνεται περὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅταν φῇ· „Αὖθις δέ, οἱ μέν, καὶ παρὰ δύναμιν τολμη-„ταί, καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταί, καὶ ἐν τοῖς δει-„νοῖς εὐέλπιδες· τὸ δὲ ὑμέτερον, τῆς δὲ δυνάμεως „ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις „πιστεῦσαι, τῶν δὲ δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπο-„λυθήσεσθαι." τὸ γὰρ „Ὑμέτερον" ἀντὶ τοῦ „Ὑμεῖς" παρείληπται, πρᾶγμα ὑπάρχον ἀντὶ τοῦ σώματος.

15. Ἐν δὲ τοῖς ἐνθυμήμασί τε καὶ νοήμασιν, αἱ μεταξὺ παρεμπτώσεις πολλαὶ γινόμεναι, καὶ μόλις ἐπὶ τὸ τέλος ἀφικνούμεναι, δι' ἃς ἡ φράσις δυσπαρακολούθητος γίνεται, πλεῖστα μὲν εἰσι καθ' ὅλην τὴν ἱστορίαν· ἀρκέσουσι δ' ἐκ τοῦ προοιμίου δύο ληφθεῖσαι μόναι, ἥ τε δηλοῦσα τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος πραγμάτων, καὶ τὰς αἰτίας ἀποδιδοῦσα· „Τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης, „οὐδὲ ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν,

„οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὑτῶν ἕκα„στοι, ὅσον ἀποζῆν, καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ „ἔχοντες, οὔτε γῆν φυτεύοντες· ἄδηλον ὄν, ὁπότε „τις ἐπελθὼν, καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων, ἄλλος „ἀφαιρήσεται· τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τρο„φῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλε„πῶς ἀπανίσταντο." προστεθὲν τῇ πρώτῃ περιόδῳ καὶ σχηματισθὲν οὕτω· „Τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ „οὔσης, οὐδ' ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις, οὔτε „κατὰ γῆν, νεμόμενοι δὲ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστοι, ὅσον „ἀποζῆν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο·" φανερωτέραν ἂν ἐποίει τὴν διάνοιαν· τῇ δὲ παρεμβολῇ τῶν μεταξὺ πραγμάτων, πολλῶν ὄντων, ἀσαφῆ καὶ δυσπαρακολούθητον πεποίηκε. καὶ ἡ περὶ τῆς Εὐρυσθέως στρατιᾶς ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν, ἥδε· „Εὐρυσθέως μὲν „ἐν τῇ Ἀττικῇ ὑπὸ Ἡρακλειδῶν ἀποθανόντος, „Ἀτρέως δὲ μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ, καὶ ἐπι„τρέψαντος Εὐρυσθέως, ὅτ' ἐστράτευε, Μυκήνας τε „καὶ τὴν ἀρχὴν, κατὰ τὸ οἰκεῖον, Ἀτρεῖ· τυγχάνειν „δὲ αὐτὸν φεύγοντα τὸν πατέρα, διὰ τὸν Χρυσίπ„που θάνατον· καὶ ὡς οὐκέτι ἀνεχώρησεν Εὐρυ„σθεὺς, βουλομένων καὶ τῶν Μυκηναίων, φόβῳ τῶν „Ἡρακλειδῶν, καὶ ἅμα δυνατὸν δοκοῦντα εἶναι, „καὶ τὸ πλῆθος τεθεραπευκότα, τῶν Μυκηναίων „τε, καὶ ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε, τὴν βασιλείαν Ἀτρέα „παραλαβεῖν."

16. Ἐν οἷς δὲ σκολιὰ, καὶ πολύπλοκος, καὶ δυσεξέλικτος ἡ τῶν ἐνθυμημάτων κατασκευὴ γίνεται, τοῦτον τὸν τρόπον ἔχει παρ' αὐτῷ. κεῖται δὲ ἐν

τῷ ἐπιταφίῳ ἡ λέξις· „Τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμω-„ρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες, καὶ κινδύνων „ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες, ἐβουλήθησαν „τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι· ἐλπίδι „μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, „ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὁρωμένου σφίσιν αὐτοῖς „ἀξιοῦντες πεποιθέναι· ἐν τῷ ἀμύνεσθαι παθεῖν „μᾶλλον ἡγησάμενοι, ἢ τῷ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ „μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ „σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύ-„χης ἅμα ἀκμῇ τῆς δόξης μᾶλλον, ἢ τοῦ δέους, „ἀπηλλάγησαν." τοιαῦτά ἐστι καὶ τὰ περὶ Θεμι-στοκλέους εἰρημένα ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ· „Ἦν γὰρ „ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δη-„λώσας, καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου „ἄξιος θαυμάσαι. οἰκείᾳ γὰρ ξυνέσει, καὶ οὔτε προ-„μαθὼν ἐς αὐτὴν οὐδὲν, οὔτ' ἐπιμαθὼν, τῶν τε „παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώ-„μων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησο-„μένου ἄριστος εἰκαστής. καὶ ἃ μὲν μετὰ χεῖρας „ἔχοι, καὶ ἐξηγήσασθαι οἷός τε· ὧν δὲ ἄπειρος εἴη, „κρῖναι ἱκανῶς οὐκ ἀπήλλακτο. τό τε ἄμεινον, ἢ „χεῖρον, ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα, καὶ τὸ ξύμ-„παν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βρα-„χύτητι, κράτιστος δὲ οὗτος αὐτοσχεδιάζειν τὰ „δέοντα ἐγένετο."

17. Οἱ δὲ μειρακιώδεις σχηματισμοὶ τῶν ἀντι-θέτων τε καὶ παρομοίων καὶ παρισώσεων, ἐν οἷς οἱ περὶ τὸν Γοργίαν μάλιστα ἐπλεόνασαν, ἥκιστα τῷ

χαρακτῆρι τούτῳ προσήκοντες, αὐστηρὰν ἔχοντι τὴν ἀγωγήν, καὶ τοῦ κομψοῦ πλεῖστον ἀφεστηκότι, τοιοῦτοί τινές εἰσι παρὰ τῷ συγγραφεῖ· „Φαίνεται „γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως „οἰκουμένη.“ καὶ ἔτι δέ· „Οἱ μέν, καὶ παρὰ δύνα- „μιν τολμηταί, καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταί, καὶ „ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δ' ὑμέτερον, τῆς τε „δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς „βεβαίοις πιστεῦσαι, τῶν δὲ δεινῶν μηδέποτε οἴε- „σθαι ἀπολυθήσεσθαι.“ καὶ ἐν οἷς τὰς καταλαβούσας τὴν Ἑλλάδα συμφορὰς διὰ τὰς στάσεις ἐπεξέργεται, τοιάδε γράφων· „Τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος, „ἀνδρεία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ προμη- „θής, δειλία εὐπρεπής· τὸ δὲ σῶφρον, πρόσχημα „τοῦ ἀνάνδρου, καὶ τὸ εἰσάπαξ συνετόν, ἐπίπαν „ἀργόν.“ πολλὰ τοιαῦτά τις ἂν εὕροι δι' ὅλης αὖ τοῦ τῆς ἱστορίας λεγόμενα. ἱκανὸν δὲ καὶ ταῦτα δείγματος ἕνεκα εἰρῆσθαι. ἔχεις, ὦ φίλε Ἀμμαῖε, τὰ παρατηρήματα καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἐκ τῆς κοινῆς ἐξητασμένα πραγματείας, ὡς ἐπεζήτεις. εὐτυχῶς Ἀμμαίῳ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ
ΛΟΙΠΩΝ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ.

Ἐν τοῖς προεκδοθεῖσι περὶ τῆς μιμήσεως ὑπομνηματισμοῖς ἐπεληλυθὼς, οὓς ὑπελάμβανον ἐπιφανεστάτους εἶναι, ποιητάς τε καὶ συγγραφεῖς, ὦ Κόϊντε Αἴλιε Τουβέρων, καὶ δεδηλωκὼς ἐν ὀλίγοις τινάς, ἃς ἕκαστος αὐτῶν εἰσφέρεται, πραγματικάς τε καὶ λεκτικὰς ἀρετάς· καὶ πῇ μάλιστα χείρων ἑαυτοῦ γίνεται κατὰ τὰς ἀποτυχίας, εἴτε τῆς προαιρέσεως οὐχ ἅπαντα κατὰ τὸν ἀκριβέστατον λογισμὸν ὁρώσης, εἴτε τῆς δυνάμεως οὐκ ἐν ἅπασι τοῖς ἔργοις κατορθούσης· ἵνα τοῖς προαιρουμένοις γράφειν τε καὶ λέγειν εὖ, καλοὶ καὶ δεδοκιμασμένοι κανόνες ὦσιν, ἐφ᾽ ὧν ποιήσονται τὰς κατὰ μέρος γυμνασίας, μὴ πάντα μιμούμενοι τὰ παρ᾽ ἐκείνοις κείμενα τοῖς

ἀνδράσιν, ἀλλὰ τὰς μὲν ἀρετὰς αὐτῶν λαμβάνοντες, τὰς δ' ἀποτυχίας φυλαττόμενοι· ἁψάμενός τε τῶν συγγραφέων, ἐδήλωσα καὶ περὶ Θουκυδίδου τὰ δοκοῦντά μοι, συντόμῳ τε καὶ κεφαλαιώδει γραφῇ περιλαβὼν, οὐ δι' ὀλιγωρίαν καὶ ῥᾳστώνην, οὐδὲ διὰ σπάνιν τῶν δυνησομένων βεβαιῶσαι τὰς προθέσεις, ἀλλὰ τῆς εὐκαιρίας τῶν γραφομένων στοχαζόμενος, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐποίησα. οὐ γὰρ ἦν ἀκριβῆ καὶ διεξοδικὴν δήλωσιν ὑπὲρ ἑκάστου τῶν ἀνδρῶν ποιεῖσθαι, προελόμενον εἰς ἐλάχιστον ὄγκον συναγαγεῖν τὴν πραγματείαν. σοῦ δὲ βουληθέντος ἰδίαν συντάξασθαί με περὶ Θουκυδίδου γραφὴν, ἅπαντα περιειληφυῖαν τὰ δεόμενα λόγων, ἀναβαλόμενος τὴν περὶ Δημοσθένους πραγματείαν, ἣν εἶχον ἐν χερσὶν, ὑπεσχόμην τε ποιήσειν, ὡς προῃροῦ· καὶ τελέσας, τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδίδωμι.

2. Μέλλων δὲ τῶν κατὰ μέρος ἅπτεσθαι λόγων, ὀλίγα περὶ ἐμαυτοῦ τε καὶ τοῦ γένους τῆς πραγματείας βούλομαι προειπεῖν· οὐ σοῦ, μὰ Δία, καὶ τῶν σοὶ παραπλησίων ἕνεκα, τῶν ἀπὸ παντὸς τοῦ βελτίστου κρινόντων τὰ πράγματα, καὶ μηδὲν ἡγουμένων χρῆμα τιμιώτερον τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ τῶν ἄλλων, ὅσοις τὸ αὐτὸ φιλαίτιον ἔνεστι τῶν ἀρχαίων γινομένων, εἴτε κατὰ τὴν ταῦτα τὰ πάθη, κοινὰ τῆς ἀνθρωπίνης ὄντα φύσεως. ὑποπτεύω γὰρ ἔσεσθαι τινας τῶν ἀναγνωσομένων τὴν γραφὴν, τοὺς ἐπιτιμήσοντας ἡμῖν, ὅτι τολμῶμεν ἀποφαίνειν Θουκυδίδην τὸν ἁπάντων κράτιστον τῶν ἱστοριογράφων, καὶ κατὰ τὴν προαίρεσίν ποτε τῶν λόγων ἁμαρτά-

νοντα, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν ἐξασθενοῦντα. καὶ οὐδ᾽ οὗτος ἡμᾶς ὁ λογισμὸς εἰσῆλθεν, ὅτι παράδοξα καινοτομεῖν πράγματα πρῶτοι καὶ μόνοι δόξομεν, εἴ τι τῶν ὑπὸ Θουκυδίδου γραφέντων συκοφαντεῖν ἐπιβαλοίμεθα· οὐ ταῖς κοιναῖς μόναις ἐναντιούμενοι δόξαις, ἃς ἅπαντες, ἐκ τοῦ μακροῦ χρόνου παραλαβόντες, ἀναφαιρέτους ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἰδίαις τῶν ἐπιφανεστάτων φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων μαρτυρίαις ἀπιστοῦντες· οἳ κανόνα τῆς ἱστορικῆς πραγματείας ἐκεῖνον ὑποτίθενται τὸν ἄνδρα, καὶ τῆς περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους δεινότητος ὅρον. ὧν οὔτε προαιρέσεις ἰσχυρὰς, ταύτας δὴ τὰς ἐπιτιμήσεις ἀπολύσασθαι βουλόμενος, ἐχούσας τι θεατρικὸν, καὶ τῶν πολλῶν ἀγωγὸν, περὶ μὲν ἐμαυτοῦ τοσοῦτον ἀρκεσθήσομαι μόνον εἰπεῖν, ὅτι τὸ φιλόνεικον τοῦτο καὶ δύσερι, καὶ προσυλακτοῦν εἰκῇ τισιν, ἐν παντὶ πεφυλαγμένος τῷ βίῳ μέχρι τοῦ παρόντος, καὶ οὐδεμίαν ἐκδεδωκὼς γραφὴν, ἐν ᾗ κατηγορῶ τινος, ἔξω μιᾶς πραγματείας, ἣν συνεταξάμην ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας πρὸς τοὺς κατατρέχοντας αὐτῆς ἀδίκως, οὐκ ἂν ἐπεχείρησα νῦν πρῶτον εἰς τὸν ἐπιφανέστατον τῶν συγγραφέων τὴν οὔτ᾽ ἐλευθέροις ἤθεσι πρέπουσαν, οὔτ᾽ ἐμαυτῷ συνήθη κακοήθειαν ἐναποδείκνυσθαι. περὶ δὲ τοῦ γένους τῆς γραφῆς πλείονα μὲν εἶχον λέγειν, ἀρκεσθήσομαι δ᾽ ὀλίγοις. εἰ δὲ ἀληθεῖς καὶ προσήκοντας ἐμαυτῷ προήρημαι λόγους, σύ τε κρινεῖς, καὶ τῶν ἄλλων φιλολόγων ἕκαστος.

3. Ἔστι δὴ τὸ βούλημά μου τῆς πραγματείας

οὐ καταδρομὴ τῆς Θουκυδίδου προαιρέσεώς τε καὶ δυνάμεως· οὐδ᾽ ἐκλογισμὸς τῶν ἁμαρτημάτων, οὐδ᾽ ἐξευτελισμὸς, οὐδ᾽ ἄλλο τι τοιοῦτον ἔργον οὐδὲν, ἐν ᾧ τὰ μὲν κατορθώματα καὶ τὰς ἀρετὰς οὐδενὸς ἠξίωκα λόγου, τοῖς δὲ μὴ κατὰ τὸ κράτιστον εἰρημένοις ἐπιφύομαι· ἐκλογισμὸς δέ τις τοῦ χαρακτῆρος τῶν λόγων, ἅπαντα περιειληφὼς, ὅσα συμβέβηκεν αὐτῷ κοινά τε πρὸς ἑτέρους, καὶ διαφέροντα παρὰ τοὺς ἄλλους. ἐν οἷς ἀναγκαῖον ἦν μὴ τὰς ἀρετὰς λέγεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς γειτνιώσας αὐταῖς κακίας. οὐδὲ μία γὰρ αὐτάρκης ἀνθρώπου φύσις, οὔτ᾽ ἐν λόγοις, οὔτ᾽ ἐν ἔργοις, ἀναμάρτητος εἶναι· κρατίστη δὲ, ἡ πλεῖστα μὲν ἐπιτυγχάνουσα, ἐλάχιστα δὲ ἀστοχοῦσα· ἐπὶ ταύτην δὴ τὴν ὑπόθεσιν ἀναφέρων ἕκαστος τὰ ῥηθησόμενα, μὴ τῆς προαιρέσεώς μου γενέσθω κατήγορος, ἀλλὰ τῶν ἰδίων τοῦ χαρακτῆρος ἔργων ἐξεταστὴς δίκαιος. ὅτι δ᾽ οὐκ ἐγὼ τοῦτο πρῶτος ἐπικεχείρηκα ποιεῖν, ἀλλὰ πολλοὶ, καὶ πάλαι, καὶ καθ᾽ ἡμᾶς, οὐ φιλαπεχθήμονας προελόμενοι γραφὰς, ἀλλὰ θεωρητικὰς τῆς ἀληθείας, μυρίους παρασχέσθαι δυνάμενος μάρτυρας, δυοῖν ἀνδράσιν ἀρκεσθήσομαι μόνοις, Ἀριστοτέλει καὶ Πλάτωνι. Ἀριστοτέλης τε γὰρ οὐχ ἅπαντα κατὰ τὸ κράτιστον εἰρῆσθαι πείθεται τῷ καθηγητῇ Πλάτωνι· ὧν ἐστὶ καὶ τὰ περὶ τῆς ἰδέας, καὶ τὰ περὶ τἀγαθοῦ, καὶ τὰ περὶ τῆς πολιτείας. αὐτός τε ὁ Πλάτων Παρμενίδην, καὶ Πρωταγόραν, καὶ Ζήνωνα, καὶ τῶν ἄλλων φυσιολόγων οὐκ ὀλίγους ἡμαρτηκότας ἀποδεικνύναι βούλεται· καὶ οὐδεὶς

αὐτῷ κατ᾽ αὐτό γε τοῦτο ἐπιτιμᾷ· ἐνθυμούμενος, ὅτι τῆς φιλοσόφου θεωρίας σκοπός ἐστιν ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσις· ἀφ᾽ ἧς καὶ τὸ τοῦ βίου τέλος γίνεται φανερόν. ὅπου δὴ τοὺς περὶ δογμάτων διαφερομένους οὐδεὶς μέμφεται τῆς προαιρέσεως, εἰ μὴ πάντα τὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐπαινοῦσιν· ἦ που τοὺς γε προελομένους χαρακτήρων ἰδιότητα δηλῶσαι, μέμψαιτ᾽ ἄν τις, εἰ μὴ πάσας μαρτυροῦσι τοῖς πρὸ αὐτῶν καὶ τὰς μὴ προσούσας ἀρετάς;

4. Ἓν ἔτι λείπεταί μοι μέρος ἀπολογίας δεόμενον, ἐπίφθονον μέν τι κατηγόρημα, καὶ τοῖς πολλοῖς κεχαρισμένον, ῥᾳδίως δ᾽ ἐξελεγχθῆναι δυνησόμενον, ὡς οὐκ ἔστιν ὑγιές. οὐ γάρ, εἰ τῇ δυνάμει λειπόμεθα Θουκυδίδου τε καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν, καὶ τὸ θεωρητικὸν αὐτῶν ἀπολωλέκαμεν· οὐδὲ γὰρ τὰς Ἀπέλλου, καὶ Ζεύξιδος, καὶ Πρωτογένους, καὶ τῶν ἄλλων γραφέων τῶν διωνομασμένων τέχνας, οἱ μὴ τὰς αὐτὰς ἔχοντες ἐκείνοις ἀρετάς, κρίνειν κεκώλυνται· οὐδὲ τὰ Φειδίου, καὶ Πολυκλείτου, καὶ Μύρωνος ἔργα οἱ μὴ τηλικοῦτοι δημιουργοί. ἐῶ γὰρ λέγειν, ὅτι πολλῶν ἔργων οὐχ ἧττων τοῦ τεχνίτου κριτὴς ὁ ἰδιώτης, τῶν τε δι᾽ αἰσθήσεως ἀλόγου τοῖς πάθεσι καταλαμβανομένων· καὶ ὅτι πᾶσα τέχνη τούτων στοχάζεται τῶν κριτηρίων, καὶ ἀπὸ τούτων λαμβάνει τὴν ἀρχήν. ἅλις ἔστω μοι προοιμίων, ἵνα μὴ λάθω περὶ ταῦτα κατατρίψας τὸν λόγον.

5. Μέλλων δὲ ἄρχεσθαι τῆς περὶ Θουκυδίδου γραφῆς, ὀλίγα βούλομαι περὶ τῶν ἄλλων συγγρα-

φέων εἰπεῖν, τῶν τε πρεσβυτέρων, καὶ τῶν κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἀκμασάντων ἐκείνῳ χρόνους. ἐξ ὧν ἔσται καταφανὴς ἥ τε προαίρεσις τοῦ ἀνδρὸς, ᾗ χρησάμενος διήλλαξε τῶν πρὸ αὐτοῦ, καὶ ἡ δύναμις. ἀρχαῖοι μὲν οὖν συγγραφεῖς πολλοὶ, καὶ κατὰ πολλοὺς τόπους ἐγένοντο πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου· ἐν οἷς ἐστιν Εὐγέων τε ὁ Σάμιος, καὶ Δηϊόχος ὁ Προικοννήσιος, καὶ Εὔδημος ὁ Πάριος, καὶ Δημοκλῆς ὁ Φυγελεὺς, καὶ Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος, ὅ τε Ἀργεῖος Ἀκουσίλαος, καὶ ὁ Λαμψακηνὸς Χάρων, καὶ ὁ Χαλκηδόνιος Ἀμελησαγόρας. ὀλίγῳ δὲ πρεσβύτεροι τῶν Πελοποννησιακῶν, καὶ μέχρι τῆς Θουκυδίδου παρεκτείναντες ἡλικίας, Ἑλλάνικός τε ὁ Λέσβιος, καὶ Δαμάστης ὁ Σιγεὺς, καὶ Ξενομήδης ὁ Χῖος, καὶ Ξάνθος ὁ Λυδὸς, καὶ ἄλλοι συχνοί. οὗτοι προαιρέσει τε ὁμοίᾳ ἐχρήσαντο περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑποθέσεων· καὶ δυνάμεις οὐ πολύ τι διαφερούσας ἔσχον ἀλλήλων. οἱ μὲν, τὰς Ἑλληνικὰς ἀναγράφοντες ἱστορίας· οἱ δὲ, τὰς βαρβαρικάς· καὶ αὐτὰς δὲ ταύτας οὐ συνάπτοντες ἀλλήλαις, ἀλλὰ κατ' ἔθνη καὶ κατὰ πόλεις διαιροῦντες, καὶ χωρὶς ἀλλήλων ἐκφέροντες, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν φυλάττοντες σκοπὸν, ὅσαι διεσώζοντο παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις μνῆμαι κατὰ ἔθνη τε καὶ κατὰ πόλεις, εἴτ' ἐν ἱεροῖς, εἴτ' ἐν βεβήλοις ἀποκείμεναι γραφαὶ, ταύτας εἰς τὴν κοινὴν ἁπάντων γνῶσιν ἐξενεγκεῖν, οἵας παρέλαβον· μήτε προστιθέντες αὐταῖς τί, μήτ' ἀφαιροῦντες· ἐν αἷς καὶ μῦθοί τινες ἐνῆσαν ὑπὸ τοῦ πολλοῦ πεπιστευμένοι χρόνου, καὶ θεατρικαί τινες περιπέτειαι, πολὺ

τὸ ἠλίθιον ἔχειν τοῖς νῦν δοκοῦσαι. λέξιν τε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν αὐτὴν ἅπαντες ἐπετήδευσαν, ὅσοι τους αὐτοὺς προείλοντο τῶν διαλέκτων χαρακτῆρας, τὴν σαφῆ καὶ κοινὴν, καὶ καθαρὰν, καὶ σύντομον, καὶ τοῖς πράγμασι προσφυῆ, καὶ μηδεμίαν σκευωρίαν ἐπιφαίνουσαν τεχνικήν· ἐπιτρέχει μέντοι τὶς ὥρα τοῖς ἔργοις αὐτῶν· καὶ χάρις τοῖς μὲν πλείων, τοῖς δ᾽ ἐλάττων· δι᾽ ἣν ἔτι μένουσιν αὐτῶν αἱ γραφαί. ὁ δ᾽ Ἁλικαρνασσεὺς Ἡρόδοτος, γενόμενος ὀλίγῳ πρότερον τῶν Περσικῶν, παρεκτείνας δὲ μέχρι τῶν Πελοποννησιακῶν, τήν τε πραγματικὴν προαίρεσιν ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐξήνεγκε καὶ λαμπρότερον, οὔτε πόλεως μιᾶς, οὔτ᾽ ἔθνους ἑνὸς ἱστορίαν προελόμενος ἀναγράψαι· πολλὰς δὲ καὶ διαφόρους πράξεις ἔκ τε τῆς Εὐρώπης, ἔκ τε τῆς Ἀσίας, ἐς μίαν περιγραφὴν πραγματείας ἀγαγεῖν. ἀρξάμενος οὖν ἀπὸ τῆς τῶν Λυδῶν δυναστείας, μέχρι τοῦ Περσικοῦ πολέμου κατεβίβασε τὴν ἱστορίαν, πάσας τὰς ἐν τοῖς τεσσαράκοντα καὶ διακοσίοις ἔτεσι γενομένας πράξεις ἐπιφανεῖς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων μιᾷ συντάξει περιλαβών· καὶ τῇ λέξει προσεπέδωκε τὰς παραληφθείσας ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων ἀρετάς.

6. Τούτοις ἐπιγενόμενος Θουκυδίδης, οὔτ᾽ ἐφ᾽ ἑνὸς ἐβουλήθη τόπου καθιδρῦσαι τὴν ἱστορίαν, ὡς οἱ περὶ τὸν Ἑλλάνικον ἐποίησαν, οὔτε τὰς ἐξ ἁπάσης χώρας Ἕλλησιν, ἢ βαρβάροις, ἐπιτελεσθείσας πράξεις εἰς μίαν ἱστορίαν συναγαγεῖν, μιμησάμενος Ἡρόδοτον· τῆς μὲν προτέρας ὑπεριδὼν, ὡς εὐτελοῦς καὶ ταπεινῆς, καὶ πολλὰ οὐ δυνησομένης τοὺς

ἀναγινώσκοντας ὠφελῆσαι· τῆς δὲ ὑστεραίας, ὡς μείζονος, ἢ δυνατῆς πεσεῖν εἰς σύνοψιν ἀνθρωπίνου ογισμοῦ, κατὰ τὸν ἀκριβέστατον τῶν τρόπων· ἕνα δὲ προχειρισάμενος πόλεμον, ὃν ἐπολέμησαν Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι πρὸς ἀλλήλοις, τοῦτον ἐσπούδασεν ἀναγράψαι· ἐῤῥωμένος τε τὸ σῶμα, καὶ τὴν διάνοιαν ὑγιαίνων, καὶ μέχρι παντὸς αὐτοῦ βιώσας· καὶ οὐκ ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων ἀκουσμάτων τὰς πράξεις συντιθείς· ἀλλ' οἷς μὲν αὐτὸς παρῆν, ἐξ ἐμπειρίας· ὧν δ' ἀπελείφθη διὰ τὴν φυγήν, παρὰ τῶν ἄριστα γιγνωσκόντων πυνθανόμενος. πρῶτον μὲν δὴ κατὰ τοῦτο διήλλαξε τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων, λέγω δὲ κατὰ τὸ λαβεῖν ὑπόθεσιν, μήτε μονόκωλον παντάπασιν, μηδ' εἰς πολλὰ μεμερισμένην καὶ ἀσυνάρτητα κεφάλαια· ἔπειτα κατὰ τὸ μηδὲν αὐτῇ μυθῶδες προσάψαι, μηδ' εἰς ἀπάτην καὶ γοητείαν τῶν πολλῶν ἐκτρέψαι τὴν γραφήν, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ πάντες ἐποίησαν, λαμίας τινὰς ἱστοροῦντες ἐν ὕλαις καὶ νάπαις ἐκ γῆς ἀνιεμένας, καὶ ναΐδας ἀμφιβίους ἐκ ταρτάρων ἐξιούσας, καὶ διὰ πελάγους νηχομένας καὶ μιξόθηρας, καὶ ταύτας εἰς ὁμιλίαν ἀνθρώποις συνερχομένας, καὶ ἐκ θνητῶν καὶ θείων συνουσιῶν γονὰς ἡμιθέους, καὶ ἄλλας τινὰς ἀπίστους τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ, καὶ πολὺ τὸ ἀνόητον ἔχειν δοκούσας ἱστορίας.

7. Ταῦτα δ' εἰπεῖν προήχθην, οὐκ ἐπιτιμῶν ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἔχων συγγνώμην, εἰ καὶ τῶν μυθικῶν ἥψαντο πλασμάτων, ἐθνικὰς καὶ τοπικὰς ἐκφέροντες ἱστορίας· ἐν ἅπα-

γὰρ ἀνθρώποις, καὶ κοινῇ κατὰ τόπους, καὶ κατὰ πόλεις ἰδίᾳ, μνῆμαί τινες ἐσώζοντο καὶ τῶν τοιούτων ἀκουσμάτων, ὥσπερ ἔφην· ἃς διαδεχόμενοι παῖδες παρὰ πατέρων, ἐπιμελὲς ἐποιοῦντο παραδιδόναι τοῖς ἐκγόνοις· καὶ τοὺς βουλομένους αὐτὰς εἰς τὸ κοινὸν ἐκφέρειν, οὕτως ἠξίουν συγγράφειν, ὡς παρὰ τῶν ἀρχαίων ἐδέξαντο. ἐκείνοις μὲν οὖν τοῖς ἀνδράσιν ἀναγκαῖον ἦν ποικίλλειν τοῖς μυθώδεσιν ἐπεισοδίοις τὰς τοπικὰς ἀναγραφάς. Θουκυδίδῃ δέ, τῷ προελομένῳ μίαν ὑπόθεσιν, ᾗ παρεγίνετο αὐτός, οὐχ ἥρμοττεν ἐγκαταμιγνύειν τῇ διηγήσει τὰς θεατρικὰς γοητείας, οὐδὲ πρὸς τὴν ἀπάτην ἁρμόττεσθαι τῶν ἀναγνωσομένων, ἣν ἐκεῖναι πεφύκασι φέρειν αἱ συντάξεις· ἀλλὰ πρὸς τὴν ὠφέλειαν, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἱστορίας δεδήλωκε, κατὰ λέξιν οὕτω γράφων· „Καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ „μὴ μυθῶδες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι „δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκο„πεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀν„θρώπινον, τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, „ὠφέλιμα κρίνειν αὐτά, ἀρκούντως ἕξει· κτῆμά τε „ἐς αἰεὶ μᾶλλον, ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα, „ἀκούειν ξύγκειται."

8. Μαρτυρεῖται δὲ τῷ ἀνδρὶ τάχα μὲν ὑπὸ πάντων φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων, εἰ δὲ μή, τῶν γε πλείστων, ὅτι καὶ τῆς ἀληθείας, ἧς ἱερὰν εἶναι τὴν ἱστορίαν βουλόμεθα, πλείστην ἐποιήσατο πρόνοιαν· οὔτε προστιθεὶς τοῖς πράγμασιν οὐδέν, ὃ μὴ δίκαιον, οὐδὲ ἀφαιρῶν, οὐδὲ ἐνεξουσιάζων τῇ γρα-

φῇ· ἀνέγκλητον δὲ καὶ καθαρὰν τὴν προαίρεσιν ἀπὸ παντὸς φθόνου, καὶ πάσης κολακείας φυλάττων, μάλιστα δ' ἐν ταῖς περὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν γνώμαις. καὶ γὰρ Θεμιστοκλέους ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ μνησθεὶς, τὰς ὑπαρχούσας αὐτῷ ἀρετὰς ἀφθόνως ἐπελήλυθε· καὶ τῶν Περικλέους πολιτευμάτων ἀψάμενος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ, τῆς διαβεβοημένης περὶ αὐτοῦ δόξης ἄξιον εἴρηκεν ἐγκώμιον· περί τε Δημοσθένους τοῦ στρατηγοῦ, καὶ Νικίου τοῦ Νικηράτου, καὶ Ἀλκιβιάδου τοῦ Κλεινίου, καὶ ἄλλων στρατηγῶν τε καὶ ῥητόρων ἀναγκασθεὶς λέγειν, ὅσα προσήκοντα ἦν ἑκάστῳ, δεδήλωκε. παραδείγματα δὲ περὶ αὐτῶν φέρειν οὐ δέομαι τοῖς διεληλυθόσιν αὐτοῦ τὰς ἱστορίας. ταῦτα μὲν οὖν ἄν ἔχοι τις εἰπεῖν, ἃ περὶ τὸν πραγματικὸν τόπον ὁ συγγραφεὺς κατορθοῖ, καλὰ, καὶ μιμήσεως ἄξια. κράτιστον δὲ πάντων, τὸ μηδὲν ἑκουσίως ψεύδεσθαι, μηδὲ μιαίνειν τὴν αὑτοῦ συνείδησιν.

9. Ἃ δ' ἐλλιπέστερον κατεσκεύασε, καὶ ἐφ' οἷς ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ τινὲς, περὶ τὸ τεχνικώτερον μέρος ἐστὶ τοῦ πραγματικοῦ, τὸ λεγόμενον μὲν οἰκονομικὸν, ἐν ἁπάσαις δὲ γραφαῖς ἐπιζητούμενον, ἐάν τε φιλοσόφους προέληταί τις ὑποθέσεις, ἐάν τε ῥητορικάς. ταῦτα δέ ἐστι τὰ περὶ τὴν διαίρεσιν, καὶ τὰ περὶ τὴν τάξιν, καὶ τὰ περὶ τὰς ἐξεργασίας. ἄρξομαι δ' ἀπὸ τῆς διαιρέσεως, προειπὼν, ὅτι τῶν πρὸ αὐτοῦ γενομένων συγγραφέων, ἢ κατὰ τόπους μεριζόντων τὰς ἀναγραφὰς, ἢ κατὰ χρόνους εὐπαρακολουθήτους, ἐκεῖνος οὐδετέραν τούτων τῶν διαιρέ-

σιων ἐδοκίμασεν. οὔτε γὰρ τοῖς τόποις, ἐν οἷς αἱ πράξεις ἐπετελέσθησαν, ἀκολουθῶν ἐμέρισε τὰς διηγήσεις, ὡς Ἡρόδοτός τε καὶ Ἑλλάνικος καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων ἐποίησαν· οὔτε τοῖς χρόνοις, ὡς οἱ τὴν τοπικὴν ἐκδόντες ἱστορίαν, προείλοντο, ἤτοι ταῖς διαδοχαῖς τῶν βασιλέων μερίζοντες τὰς ἀναγραφὰς, ἢ ταῖς τῶν ἱερέων, ἢ ταῖς περιόδοις τῶν ὀλυμπιάδων, ἢ τοῖς ἀποδεικνυμένοις ἄρχουσιν ἐπὶ τὰς ἐνιαυσίους ἀρχάς. καινὴν δέ τινα καὶ ἀτριβῆ τοῖς ἄλλοις πορευθῆναι βουληθεὶς ὁδὸν, θερείαις καὶ χειμερείαις ἐμέρισε τὴν ἱστορίαν. ἐκ δὲ τούτου συμβέβηκεν αὐτῷ τοὐναντίον, ἢ προσεδόκησεν. οὐ γὰρ σαφεστέρα γέγονεν ἡ διαίρεσις τῶν χρόνων, ἀλλὰ δυσπαρακολουθητοτέρα κατὰ τὰς ὥρας. ἐφ᾽ ᾧ θαυμάζειν ἄξιον, πῶς αὐτὸν ἔλαθεν, ὅτι, πολλῶν ἅμα πραγμάτων κατὰ πολλοὺς τόπους γινομένων, εἰς μικρὰς κατακερματιζομένη τομὰς ἡ διήγησις, οὐκ ἀπολήψεται τὸ τηλαυγὲς φῶς ἐκεῖνο καὶ καθαρὸν, ὡς ἐξ αὐτῶν γίνεται τῶν πραγμάτων φανερόν. ἐν γοῦν τῇ τρίτῃ βίβλῳ· ταύτῃ γὰρ ἀρκεσθήσομαι μόνον· τὰ περὶ Μιτυληναίους ἀρξάμενος γράφειν, πρὶν ὅλην ἐκπληρῶσαι τὴν διήγησιν, ἐπὶ τὰ Λακεδαιμονίων ἄπεισιν ἔργα· καὶ οὐδὲ ταῦτα συγκορυφώσας, τῆς Πλαταιέων μέμνηται πολιορκίας. ἀφεὶς δὲ καὶ ταύτην ἀτελῆ, τοῦ Μιτυληναϊκοῦ μέμνηται πολέμου· εἶτ᾽ ἐκεῖθεν ἄγει τὴν διήγησιν ἐπὶ τὰ περὶ Κέρκυραν, ὡς ἐστασίασαν, οἱ μὲν Λακεδαιμονίους, οἱ δ᾽ Ἀθηναίους ἐπαγόμενοι. ἀφεὶς δὲ καὶ ταῦτα ἡμιτελῆ, περὶ τῆς εἰς Σικελίαν στρα

τείας τῆς προτέρας Ἀθηναίων ὀλίγα λέγει. εἶτα Ἀθηναίων ἔκπλουν ἐπὶ Πελοπόννησον ἀρξάμενος λέγειν, καὶ Λακεδαιμονίων τὴν ἐπὶ Δωριεῖς στρατείαν, τὰ περὶ Λευκάδα πραχθέντα ὑπὸ Δημοσθένους τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τὸν πρὸς Αἰτωλοὺς πόλεμον ἐπιπορεύεται· ἐκεῖθεν δ' ἄπεισιν ἐπὶ Ναύπακτον. ἀτελεῖς δὲ καὶ τοὺς ἠπειρωτικοὺς πολέμους καταλιπὼν, Σικελίας ἅπτεται πάλιν. καὶ μετὰ τοῦτο Δῆλον καθαίρει, καὶ τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος πολεμούμενον ὑπὸ Ἀμβρακιωτῶν καταλείπει. καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν; ὅλη γὰρ ἡ βίβλος οὕτω συγκέκοπται, καὶ τὸ διηνεκὲς τῆς ἀπαγγελίας ἀπολώλεκε. πλανώμεθα δὴ, καθάπερ εἰκὸς, καὶ δυσκόλως τοῖς δηλουμένοις παρακολουθοῦμεν, ταραττομένης ἐν τῷ διασπᾶσθαι τὰ πράγματα τῆς διανοίας, καὶ τὰς ἡμιτελεῖς τῶν ἀκουσθέντων μνήμας οὐ ῥαδίως, οὐδ' ἀκριβῶς, ἀναφερούσης. χρὴ δὲ τὴν ἱστορικὴν πραγματείαν εἰρομένην καὶ ἀπερίσπαστον εἶναι, ἄλλως τε ἐπειδὰν περὶ πολλῶν γίνηται πραγμάτων καὶ δυσκαταμαθήτων· ὅτι δ' οὐκ ὀρθὸς ὁ κανὼν οὗτος, οὐδ' οἰκεῖος ἱστορίᾳ, δῆλον. οὐδεὶς γὰρ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων θερείαις καὶ χειμῶσι διεῖλε τὴν ἱστορίαν· ἀλλὰ πάντες τὰς τετριμμένας ἄγειν ἐπὶ τὴν σαφήνειαν μετῆλθον.

10. Αἰτιῶνται δὲ καὶ τὴν τάξιν αὐτοῦ τινὲς, ὡς οὔτ' ἀρχὴν τῆς ἱστορίας εἰληφότος, ἣν ἐχρῆν, οὔτε τέλος ἐφηρμοκότος αὐτῇ τὸ πρέπον· οὐκ ἐλάχιστον μέρος εἶναι λέγοντες οἰκονομίας ἀγαθῆς, ἀρχήν τε λαβεῖν, ἧς οὐκ ἂν εἴη τι πρότερον, καὶ

τέλει περιλαβεῖν τὴν πραγματείαν, ᾧ δόξῃ μηδὲν ἐνδεῖν· ὧν οὐδετέρου πρόνοιαν αὐτὸν πεποιῆσθαι τὴν προσήκουσαν. τὴν δ' ἀφορμὴν αὐτοῖς τῆς κατηγορίας ταύτης ὁ συγγραφεὺς παρέσχηται· προειπὼν γὰρ, ὡς μέγιστος ἐγένετο τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων ὁ Πελοποννησιακὸς, χρόνου τε μήκει, καὶ παθημάτων πολλῶν συντυχίαις, τελευτῶν τοῦ προοιμίου τὰς αἰτίας βούλεται πρῶτον εἰπεῖν, ἀφ' ὧν τὴν ἀρχὴν ἔλαβε. διττὰς δὲ ταύτας ὑποθέμενος, τὴν τ' ἀληθῆ μὲν, οὐκ εἰς ἅπαντας δὲ λεγομένην, τὴν αὔξησιν τῆς Ἀθηναίων πόλεως· καὶ τὴν οὐκ ἀληθῆ μὲν, ὑπὸ δὲ Λακεδαιμονίων πλαττομένην, τὴν Ἀθήνηθεν ἀποσταλεῖσαν Κερκυραίοις κατὰ Κορινθίων συμμαχίαν, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς καὶ αὐτῷ δοκούσης, τὴν ἀρχὴν πεποίηται τῆς διηγήσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἑτέρας, κατὰ λέξιν οὕτω γράφων· ,,Ἤρξαντο δὲ Ἀθηναῖοι αὐτοῦ καὶ Πελοπον- ,,νήσιοι, λύσαντες τὰς τριακοντούτεις σπονδὰς, αἳ ,,αὐτοῖς ἐγένοντο μετὰ τὴν Εὐβοίας ἅλωσιν. διότι ,,δὲ ἔλυσαν, τὰς αἰτίας προέγραψα πρῶτον, καὶ τὰς ,,διαφορὰς τοῦ μή τινας ζητῆσαί ποτε, ἐξ ὅτου το- ,,σοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέστη. τὴν μὲν γὰρ ,,ἀληθεστάτην πρόφασιν, ἀφανεστάτην δὲ λόγῳ, ,,τοὺς Ἀθηναίους ἡγοῦμαι, μεγάλους γιγνομένους, ,,καὶ φόβον παρέχοντας τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀναγ- ,,κάσαι ἐς τὸ πολεμεῖν. αἱ δὲ ἐς τὸ φανερὸν λεγό- ,,μεναι αἰτίαι, αἵδ' ἦσαν ἑκατέρων· ἀφ' ὧν λύσαν- ,,τες τὰς σπονδὰς, ἐς τὸν πόλεμον κατέστησαν· ,,Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τὸν Ἰό-

„νιον κόλπον. προσοικοῦσι δ' αὐτὴν Ταυλάντιοι „βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν ἔθνος.“ καὶ μετὰ τοῦτο διεξέρχεται τὰ περὶ Ἐπίδαμνον, καὶ τὰ περὶ Κέρκυραν, καὶ τὰ περὶ Ποτίδαιαν, καὶ τὴν Πελοποννησίων σύνοδον εἰς Σπάρτην, καὶ τοὺς ῥηθέντας ἐκεῖ κατὰ τῆς Ἀθηναίων πόλεως λόγους. ταῦτα δὲ μέχρι δισχιλίων ἐκμηκύνας στίχων, τότε περὶ τῆς ἑτέρας αἰτίας τὸν λόγον ἀποδίδωσι τῆς ἀληθοῦς τε καὶ αὐτῷ δοκούσης, ἐνθένδε ἀρξάμενος· „Ἐψηφίσαντο δὲ „οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς σπονδὰς λελῦσθαι καὶ πολε„μεῖν Ἀθηναίοις, οὐ τοσοῦτον τῶν συμμάχων πει„σθέντες τοῖς λόγοις, ὅσον φοβούμενοι τοὺς Ἀθη„ναίους, μὴ ἐπὶ μεῖζον δυνηθῶσιν, ὁρῶντες αὐτοῖς „τὰ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος ὑποχείρια ἤδη ὄντα. οἱ γὰρ „Ἀθηναῖοι τρόπῳ τοιῷδε ἦλθον ἐπὶ τὰ πράγματα, „ἐν οἷς ηὐξήθησαν.“ οἷς ἐπιτίθησι τὰ ἔργα τῆς πόλεως, ὅσα μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἕως τοῦ Πελοποννησιακοῦ διεπράξαντο, κεφαλαιωδῶς καὶ ἐπιτροχάδην ἐν ἐλάττοσιν, ἢ πεντακοσίοις στίχοις. ἀναμνησθεὶς δ', ὅτι πρότερα τῶν Κερκυραϊκῶν ἦν, καὶ οὐκ ἀπ' ἐκείνων ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ πόλεμος, ἀλλ' ἀπὸ τούτων, ταῦτα πάλιν κατὰ λέξιν γράφει· „Μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη γίγνεται οὐ πολλοῖς ἔτεσιν „ὕστερον τὰ προειρημένα, τά τε Κερκυραϊκὰ καὶ „τὰ Ποτιδαιατικά, καὶ ὅσα πρόφασις τοῦδε τοῦ „πολέμου κατέστη. ταῦτα δὲ ξύμπαντα, ὅσα ἔπρα„ξαν οἱ Ἕλληνες πρός τε ἀλλήλους καὶ [πρὸς] τὸν „βάρβαρον, ἐγένετο ἐν ἔτεσι πεντήκοντα μάλιστα, „μεταξὺ τῆς τε Ξέρξου ἀναχωρήσεως. καὶ τῆς ἀρχῆς

„τοῦδε τοῦ πολέμου· ἐν οἷς οἱ Ἀθηναῖοι τήν τε „ἀρχὴν ἐγκρατεστέραν κατεστήσαντο, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ „μέγα ἐχώρησαν δυνάμεως· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, „αἰσθόμενοι, οὔτε ἐκώλυον, εἰ μὴ ἐπὶ βραχὺ, ἡσυ„χάζοντες τὸ πλέον τοῦ χρόνου, ὄντες μὲν καὶ πρὸ „τοῦ μὴ ταχεῖς ἰέναι ἐς τοὺς πολέμους, εἰ μὴ ἀναγ„κάζοιντο, τὸ δέ τι καὶ πολέμοις οἰκείοις ἐξειργό„μενοι· πρὶν δὴ ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων σαφῶς „ἤρετο, καὶ τῆς ξυμμαχίας αὐτῶν ἥπτοντο· τότε δὲ „οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ἐπιχειρητέα ἐδό„κει εἶναι πάσῃ προθυμίᾳ, καὶ καθαιρετέα ἡ „ἰσχὺς, ἢν δύνωνται, ἀραμένοις τόνδε τὸν πό„λεμον.“

11. Ἐχρῆν δ' αὐτὸν, ἀρξάμενον τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου ζητεῖν, πρώτην ἀποδοῦναι τὴν ἀληθῆ καὶ ἑαυτῷ δοκοῦσαν. ἥ τε γὰρ φύσις ἀπῄτει τὰ πρότερα τῶν ὑστέρων ἄρχειν, καὶ τἀληθῆ πρὸ τῶν ψευδῶν λέγεσθαι· ἥ τε τῆς διηγήσεως εἰσβολὴ κρείττων ἂν ἐγίνετο μακρῷ, τοιαύτης οἰκονομίας τυχοῦσα. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνό τις ἂν εἰπεῖν ἔχοι, τῶν ἀπολογεῖσθαι περὶ αὐτοῦ βουλομένων, ὅτι μικρὰ καὶ οὐκ ἄξια λόγου τὰ πράγματα ἦν, ἢ κοινὰ καὶ κατημαξευμένα τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ὥστε μηδὲν δεῖν ἀπὸ τούτων ἀρχὴν ποιεῖσθαι. αὐτὸς γὰρ ὡς ἐκλειφθέντα τὸν τόπον τοῦτον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ἄξιον ἱστορίας ὑπείληφεν, αὐταῖς λέξεσιν οὕτω γράφων· „Ἔγραψα δὲ αὐτὰ, „καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποιησάμην διὰ τόδε, „ὅτι τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἅπασιν ἐκλιπὲς τὸ χωρίον τοῦτο „ἦν· καὶ ἢ τὰ πρὸ τῶν Μηδικῶν Ἑλληνικὰ ξυνε-

„τίθεσαν, ἢ αὐτὰ τὰ Μηδικά. τούτων δὲ, ὅσπερ „καὶ ἥψατο ἐν τῇ Ἀττικῇ ξυγγραφῇ Ἑλλάνικος, „βραχέως τε καὶ τοῖς χρόνοις οὐκ ἀκριβῶς ἐπεμνή- „σθη· ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπόδειξιν ἔχει τῆς τῶν „Ἀθηναίων, ἐν οἵῳ τρόπῳ κατέστη."

12. Ἱκανὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο τεκμήριον ἦν τοῦ μὴ κατὰ τὸν ἄριστον τρόπον οἰκονομῆσθαι τὴν διήγησιν ὑπ' αὐτοῦ· λέγω δὴ τὸ μὴ κατὰ φύσιν ἔχειν· πρόσεστι δὲ τούτῳ καὶ τὸ μὴ, εἰς ἃ δεῖ κεφάλαια, τετελευτηκέναι τὴν ἱστορίαν. ἔτη γὰρ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι περιειληφότος τοῦ πολέμου, πάντα τὸν χρόνον τοῦτον ἕως τῆς καταλύσεως αὐτοῦ βιώσας, μέχρι τοῦ δευτέρου καὶ εἰκοστοῦ κατεβίβασεν ἔτους τὴν ἱστορίαν, τῇ περὶ Κυνὸς σῆμα ναυμαχίᾳ τὴν ὀγδόην βίβλον παρεκτείνας· καὶ ταῦτα προειρηκὼς ἐν τῷ προοιμίῳ, πάντα περιλήψεσθαι τὰ πραχθέντα κατὰ τόνδε τὸν πόλεμον· καὶ ἐν τῇ πέμπτῃ βίβλῳ πάλιν συνανακεφαλαιῶν τε τοὺς χρόνους, ἀφ' οὗ τ' ἤρξατο, καὶ μέχρις οὗ προελθὼν κατελύθη, ταῦτα κατὰ λέξιν γέγραφε· „Καὶ τοῖς [ἀπὸ] χρη- „σμῶν τι ἰσχυρισαμένοις, μόνον δὲ τοῦτο ὀχυρῶς „ξυμβάν. ἀεὶ γὰρ ἔγωγε μέμνημαι, καὶ ἀρχομένου „τοῦ πολέμου, καὶ μέχρις οὗ ἐτελεύτησε, προφερό- „μενον ὑπὸ πολλῶν, ὅτι τρὶς ἐννέα ἔτη δέοι γενέ- „σθαι αὐτόν. ἐπεβίων δὲ διὰ παντὸς αὐτοῦ, αἰ- „σθανόμενός τε τῇ ἡλικίᾳ, καὶ προσέχων τὴν γνώ- „μην, ὅπως ἀκριβῶς τι εἴσομαι· καὶ ξυνέβη μοι „φεύγειν τὴν ἐμαυτοῦ, ἔτη εἴκοσι μετὰ τὴν ἐς Ἀμ- „φίπολιν στρατηγίαν· καὶ γενομένῳ παρ' ἀμφοτέ-

„ροις τοῖς πράγμασι, καὶ οὐχ ἧσσον τοῖς Πελοποννησίοις διὰ τὴν φυγὴν, καθ' ἡσυχίαν τι αὐτῶν „μᾶλλον αἰσθέσθαι. τὴν οὖν μετὰ [τὰ] δέκα ἔτη „διαφορὰν τε καὶ ξύγχυσιν τῶν σπονδῶν, καὶ τὰ „ἔπειτα, ὡς ἐπολεμήθη, ἐξηγήσομαι."

13. Ὅτι δὲ καὶ περὶ τὰς ἐξεργασίας τῶν κεφαλαίων ἧττον ἐπιμελής ἐστιν, ἢ πλείονας τοῦ δέοντος λόγους ἀποδιδοὺς τοῖς ἐλαττόνων δεομένοις, ἢ ῥαθυμότερον ἐπιτρέχων τὰ δεόμενα πλείονος ἐξεργασίας, πολλοῖς τεκμηρίοις βεβαιῶσαι δυνάμενος, ὀλίγοις χρήσομαι, τὰς μὲν πρώτας Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων ναυμαχίας ἀμφοτέρας περὶ τὴν τελευτὴν τῆς δευτέρας βίβλου γράφειν ἀρξάμενος· ἐν αἷς πρὸς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ναῦς Πελοποννησίων εἴκοσι ναυσὶν Ἀθηναῖοι μόνοι πρὸς πολλαπλασίους τῶν βαρβάρων ναυμαχήσαντες, ἃς μὲν διέφθειραν, ἃς δ' αὐτάνδρους ἔλαβον, οὐκ ἐλάττους, ἢ ὅσας ἔστειλαν ἐπὶ τὸν πόλεμον. Θήσω δὲ καὶ τὴν λέξιν αὐτοῦ· „Ἐγένετο [δὲ] μετὰ ταῦτα „καὶ ἡ ἐπ' Εὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πεζο„μαχία, καὶ ναυμαχία Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων „πρὸς Μήδους· καὶ ἐνίκων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀμφότε„ρα Ἀθηναῖοι, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατη„γοῦντος, καὶ εἷλον τριήρεις Φοινίκων, καὶ διέ„φθειραν τὰς πάσας ἐς διακοσίας." ὅμοια δ' ἐστι παρ' αὐτῷ καὶ τὰ κατὰ τὰς πεζικὰς μάχας, ἢ μηκυνόμενα πέρα τοῦ δέοντος, ἢ συναγόμενα εἰς ἔλαττον τοῦ μετρίου. τὰ μὲν γε περὶ Πύλον Ἀθηναίοις πραχθέντα, καὶ τὰ περὶ τὴν Σφακτηρίαν καλουμέ-

νην νῆσον, ἐν ᾗ Λακεδαιμονίους κατακλείσαντες ἐξεπολιόρκησαν, ἀρξάμενος ἐν τῇ τετάρτῃ βίβλῳ διηγεῖσθαι, καὶ μεταξὺ τοῦ πολέμου τοῦδε πράξεις τινὰς ἑτέρας παραδιηγησάμενος· εἶτ' αὖθις ἐπιστρέψας ἐπὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἑξῆς, ἅπαντα τὰ γεγενημένα κατὰ τὰς μάχας ὑπ' ἀμφοτέρων διελήλυθεν ἀκριβῶς καὶ δυνατῶς· πλείους, ἢ τριακοσίους στίχους αὐτὸς ἀποδεδωκὼς ταῖς μάχαις· καὶ ταῦτα οὐ πολλῶν ὄντων, οὔτε τῶν ἀπολομένων, οὔτε τῶν παραδόντων τὰ ὅπλα. αὐτός γέ τοι συγκεφαλαιούμενος τὰ περὶ τὴν μάχην, κατὰ λέξιν οὕτω γράφει· „Ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ζῶντες ἐλήφθησαν „τοσοίδε· εἴκοσι μὲν ὁπλῖται διέβησαν καὶ τετρα„κόσιοι οἱ πάντες. τούτων ζῶντες ἐκομίσθησαν „ὀκτὼ ἀποδέοντες τριακόσιοι· οἱ δ' ἄλλοι ἀπέθα„νον. καὶ Σπαρτιᾶται τούτων ἦσαν τῶν ζώντων „[περὶ] εἴκοσι καὶ ἑκατόν· Ἀθηναίων δὲ οὐ πολλοὶ „διεφθάρησαν."

14. Τῆς δὲ Νικίου στρατηγίας μνησθεὶς, ὅτι ναῦς ἑξήκοντα καὶ δισχιλίους ὁπλίτας Ἀθηναίων ἐπαγόμενος, ἐπὶ Πελοπόννησον ἔπλευσε· κατακλείσας δὲ Λακεδαιμονίους εἰς τὰ φρούρια, τοὺς ἐν Κυθάροις κατοικοῦντας ἐξεπολιόρκησε, καὶ τῆς ἄλλης Πελοποννήσου πολλὴν ἐδῄωσεν· ἐξ ἧς αἰχμαλώτων πλῆθος ἐπαγόμενος, ἀπέπλευσεν εἰς τὰς Ἀθήνας· οὕτως εἴρηκεν ἐπιτροχάδην, περὶ μὲν τῶν ἐν Κυθήροις πραγμάτων· „Καὶ μάχης γενομένης, „ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὑπέστησαν οἱ Κυθήριοι· „ἔπειτα τραπόμενοι, κατέφυγον εἰς τὴν ἄνω πόλιν

„καὶ ὕστερον ξυνέβησαν πρὸς Νικίαν καὶ τοὺς ξυν-„άρχοντας, Ἀθηναίοις ἐπιτρέψαι περὶ σφῶν αὐτῶν, „πλὴν θανάτου.“ περὶ δὲ τῆς Αἰγινητῶν ἁλώσεως τῶν ἐν Θυρέᾳ· „Ἐν τούτῳ δ' οἱ Ἀθηναῖοι κατα-„σχόντες, καὶ χωρήσαντες εὐθὺς πάσῃ τῇ στρατιᾷ, „αἱροῦσι τὴν Θυρέαν· καὶ τήν τε πόλιν κατέκαυ-„σαν, καὶ τὰ ἐνόντα ἐξεπόρθησαν. τούς τε Αἰγινή-„τας, ὅσοι μὴ ἐν χερσὶ διεφθάρησαν, ἄγοντες, ἀφί-„κοντο εἰς τὰς Ἀθήνας.“ γενομένων δὲ περὶ τὰς πόλεις ἀμφοτέρας εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πολέμου μεγάλων συμφορῶν, δι' ἃς ἐπεθύμησαν ἀμφότεραι τῆς εἰρήνης, περὶ μὲν τῆς προτέρας, ὅτε Ἀθηναῖοι, τετμημένης μὲν αὐτοῖς τῆς χώρας, οἰκοφθορημένης δὲ τῆς πόλεως ὑπὸ λοιμοῦ, πᾶσαν ἀπογνόντες βοήθειαν ἄλλην, ἀπέστειλαν πρεσβείαν εἰς Σπάρτην, εἰρήνης τυχεῖν δεόμενοι· οὔτε τοὺς ἀποσταλέντας ἄνδρας εἴρηκεν, οὔτε τοὺς ῥηθέντας ἐκεῖ λόγους ὑπ' αὐτῶν, οὔτε τοὺς ἐναντιωθέντας· ὑφ' ὧν πεισθέντες Λακεδαιμόνιοι, τὰς διαλλαγὰς ἀπεψηφίσαντο. φαύλως δέ πως καὶ ῥᾳθύμως, ὡς περὶ μικρῶν καὶ ἀδόξων πραγμάτων, ταῦτα εἴρηκε· „Μετὰ δὲ τὴν „δευτέραν εἰσβολὴν τῶν Πελοποννησίων οἱ Ἀθη-„ναῖοι, ὡς ἥ τε γῆ αὐτῶν ἐτέτμητο τὸ δεύτερον, καὶ „ἡ νόσος ἐπέκειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἠλλοίωντο „τὰς γνώμας· καὶ τὸν Περικλέα ἐν αἰτίᾳ εἶχον, ὡς „πείσαντα σφᾶς πολεμεῖν, καὶ δι' ἐκεῖνον ταῖς συμ-„φοραῖς περιπεπτωκότες· πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμο-„νίους ὥρμηντο συγχωρεῖν. καὶ πρέσβεις τινὰς „πέμψαντες πρὸς αὐτούς, ἄπρακτοι ἐγένοντο.“

περὶ δὲ τῆς ὑστέρας, ὅτε Λακεδαιμόνιοι τοὺς περὶ Πύλον ἁλόντας τριακοσίους κομίσασθαι προθέμενοι, πρεσβείας ἀπέστειλαν εἰς τὰς Ἀθήνας· καὶ τοὺς λόγους εἴρηκε τοὺς ὑπὸ τοῦ Λακεδαιμονίου ῥηθέντας τότε, καὶ τὰς αἰτίας ἐπελήλυθε, δι' ἃς οὐκ ἐπετελέσθησαν αἱ σπονδαί.

15. Εἰ μὲν οὖν ἡ ἐπὶ τῆς Ἀθηναίων πρεσβείας τὰ κεφάλαια τῶν γινομένων περιειληφυῖα δήλωσις ἤρκει· λόγων δὲ καὶ παρακλήσεων, αἷς ἐχρήσαντο οἱ πρέσβεις, οὐδὲν ἔδει, μήτε πεισθέντων, μήτε δεξαμένων τὰς σπονδὰς Λακεδαιμονίων· τί δή ποτε οὐ τὴν αὐτὴν προαίρεσιν ἐφύλαξε καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ τῆς Σπάρτης ἀφικομένων εἰς τὰς Ἀθήνας; οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι διαπραξάμενοι τὴν εἰρήνην ἀπῆλθον. εἰ δ' ἀκριβῶς δεῖ ταῦτα εἰρῆσθαι, διὰ τί παρέλιπε ῥαθύμως ἐκεῖνα; οὐ γὰρ δή γε ἀσθενείᾳ δυνάμεως ἐξείργετο περὶ ἀμφοτέρων τοὺς ἐνόντας εὑρεῖν τε καὶ ἐξειπεῖν λόγους. εἰ δὲ δὴ κατὰ λογισμόν τινα τὴν ἑτέραν προείλετο πρεσβείαν ἐξεργάσασθαι, οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, κατὰ τί τὴν Λακωνικὴν προέκρινε τῆς Ἀττικῆς μᾶλλον, τὴν ὑστέραν τοῖς χρόνοις ἀντὶ τῆς προτέρας, καὶ τὴν ἀλλοτρίαν ἀντὶ τῆς ἰδίας, καὶ τὴν ἐπ' ἐλάττοσι κακοῖς γενομένην, ἀντὶ τῆς ἐπὶ μείζοσι. πόλεων δὲ ἁλώσεις καὶ κατασκαφάς, καὶ ἀνδραποδισμούς, καὶ ἄλλας τοιαύτας συμφορὰς πολλάκις ἀναγκασθεὶς γράφειν, ποτὲ μὲν οὕτως ὠμά, καὶ δεινά, καὶ οἴκτων ἄξια φαίνεσθαι ποιεῖ τὰ πάθη, ὥστε μηδεμίαν ὑπερβολὴν μήτε ἱστοριογράφοις, μήτε ποιηταῖς, καταλιπεῖν· ποτὲ δὲ οὕτω ταπεινὰ

καὶ μικρά, ὥστε μηδ' εἰς αἴσθησιν ἡμῶν τι πεσεῖν γνώρισμα τοῖς ἀναγινώσκουσι τὸν ἄνδρα. λέγων τε, ἃ περὶ τῆς Πλαταιέων πόλεως εἴρηκε, καὶ περὶ τῆς Μιτυληναίων, καὶ περὶ τῆς Μηλίων, οὐδὲν δέομαι τὰς λέξεις ἐκείνας φέρειν, ἐν αἷς ἀπὸ τῆς ἄκρας δυνάμεως ἐξείργασται τὰς συμφορὰς αὐτῶν· ἐν αἷς δ' ἐπιτρέχει καὶ μικρὰ ποιεῖ τὰ πάθη αὐτῶν, κατὰ πολλοὺς τόπους τῆς ἱστορίας, τούτων μνησθήσομαι· „Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτους Σκιωναίους „Ἀθηναῖοι ἐκπολιορκήσαντες, ἀπέκτειναν τοὺς „ἡβῶντας· παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἠνδραπόδισαν· „καὶ τὴν γῆν Πλαταιεῦσιν ἔδωκαν νέμεσθαι." „Καὶ Ἀθηναῖοι πάλιν ἐς Εὔβοιαν διαβάντες, Περι„κλέους στρατηγοῦντος, κατεστρέψαντο πᾶσαν· καὶ „τὴν μὲν ἄλλην ὁμολογίᾳ κατέστησαν· Ἑστιαιεῖς „δ' ἐξοικίσαντες, αὐτοὶ τὴν γῆν ἔσχον." „Ἀνέστη„σαν δὲ Αἰγινήτας τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ ἐξ Αἰγίνης „Ἀθηναῖοι, αὐτούς τε, καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας· „ἐπικαλέσαντες, οὐχ ἥκιστα τοῦ πολέμου σφίσιν „αἰτίους εἶναι· καὶ τὴν Αἴγιναν ἀσφαλέστερον ἂν „ἐφαίνοντο, τῇ Πελοποννησίων ἐπικειμένην, αὐτῶν „πέμψαντες ἐποίκους, ἔχειν."

16. Πολλὰ καὶ ἄλλα τις ἂν εὕροι δι' ὅλης τῆς ἱστορίας, ἢ τῆς ἄκρας ἐξεργασίας τετυχηκότα, καὶ μήτε πρόσθεσιν δεχόμενα, μήτ' ἀφαίρεσιν· ἢ ῥαθύμως ἐπιτετροχασμένα, καὶ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔμφασιν ἔχοντα της δεινότητος ἐκείνης, μάλιστα δ' ἐν ταῖς δημηγορίαις, καὶ ἐν τοῖς διαλόγοις, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ῥητορείαις. ὧν προνοούμενος, ἔοικεν ἀτελῆ

τὴν ἱστορίαν καταλιπεῖν, ὡς καὶ Κράτιππος, ὁ συναχμάσας αὐτῷ, καὶ τὰ παραλειφθέντα ὑπ᾽ αὐτοῦ συναγαγὼν, , γέγραφεν· οὐ μόνον ταῖς πράξεσιν αὐταῖς ἐμποδὼν γεγενῆσθαι λέγων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀκούουσιν ὀχληρὰς εἶναι. τοῦτό γέ τοι συνέντα αὐτὸν, ἐν τοῖς τελευταίοις τῆς ἱστορίας φησὶ μηδεμίαν τάξαι ῥητορείαν, πολλῶν μὲν κατὰ τὴν Ἰωνίαν γενομένων, πολλῶν δ᾽ ἐν ταῖς Ἀθήναις, ὅσα διὰ λόγων καὶ δημηγοριῶν ἐπράχθη. εἴ γέ τοι τὴν πρώτην καὶ τὴν ὀγδόην βίβλον ἀντιπαρεξετάζοι τις ἀλλήλαις, οὔτε τῆς αὐτῆς ἂν προαιρέσεως δόξειεν ἀμφοτέρας ὑπάρχειν, οὔτε τῆς αὐτῆς δυνάμεως· ἡ μὲν γὰρ, ὀλίγα πράγματα καὶ μικρὰ περιέχουσα, πληθύει τῶν ῥητορειῶν· ἡ δὲ, περὶ πολλὰς καὶ μεγάλας συνταχθεῖσα πράξεις, δημηγορικῶν σπανίζει λόγων.

17. Ἤδη δ᾽ ἔγωγε καὶ ἐν αὐταῖς ἔδοξα ταῖς ῥητορείαις τοῦτο συμβεβηκέναι τῷ ἀνδρὶ τὸ πάθος, ὥστε περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ τιθέναι μὲν, ἃς οὐκ ἔδει, παραλιπεῖν δὲ, ἃς ἔδει λέγεσθαι. οἷόν τι καὶ περὶ τῆς Μιτυληναίων πόλεως ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ πεποίηκε. μετὰ γὰρ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς, καὶ τὴν τῶν αἰχμαλώτων ἄφιξιν, οὓς ἀπέστειλεν ὁ στρατηγὸς Πάχης, διττῶν ἐκκλησιῶν γενομένων ἐν ταῖς Ἀθήναις, τοὺς μὲν ἐν τῇ προτέρᾳ ῥηθέντας ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν λόγους παρέλειπεν, ὡς οὐκ ἀναγκαίους· ἐν ᾗ τούς τ᾽ αἰχμαλώτους ἀποκτεῖναι ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, καὶ τοὺς ἄλλους Μιτυληναίους ἡβηδὸν, γυναῖκας δὲ καὶ παῖδας ἀν

δραποδίσαι· τοὺς δ' ἐν τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ῥηθέντας, ἐν ᾗ μετάνοιά τις ὑπεισῆλθε τοὺς πολλοὺς, περὶ την αὐτὴν συνταχθέντας ὑπόθεσιν, παρέλαβεν ὡς ἀναγκαίους.

18. Ὁ δὲ περιβόητος ἐπιτάφιος, ὃν ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ διελήλυθε, κατὰ τίνα δή ποτε λογισμὸν ἐν τούτῳ κεῖται τῷ τόπῳ μᾶλλον, ἢ οὐκ ἐν ἑτέρῳ; εἴτε γὰρ ἐν ταῖς μεγάλαις συμφοραῖς τῆς πόλεως, ἐν αἷς Ἀθηναίων πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ μαχόμενοι διεφθάρησαν, τοὺς εἰωθότας ὀλοφυρμοὺς ἐπ' αὐτοῖς ἐχρῆν λέγεσθαι· εἴτ' ἐπὶ ταῖς μεγάλαις εὐπραγίαις, ἐξ ὧν δόξα τις ἐπιφανὴς, ἢ δύναμις, ἐγένετο τῇ πόλει, τιμᾶσθαι τοῖς ἐπιταφίοις ἐπαίνοις τοὺς ἀποθανόντας· ἐν ᾗ βούλεταί τις μᾶλλον βίβλῳ. ἢ ἐν ταύτῃ, τὸν ἐπιτάφιον ἥρμοττεν εἰρῆσθαι· ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ οἱ κατὰ τὴν πρώτην τῶν Πελοποννησίων εἰσβολὴν πεσόντες Ἀθηναῖοι κομιδῇ τινες ἦσαν ὀλίγοι, καὶ οὐδ' οὗτοι λαμπρόν τι πράξαντες ἔργον, ὡς αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης γράφει. προειπὼν γὰρ περὶ τοῦ Περικλέους, ὅτι τὴν πόλιν ἐφύλασσε, καὶ δι' ἡσυχίας μάλιστα, ὅσον ἐδύνατο, εἶχεν· „Ἱππέας μέντοι [τινὰς] ἐξέπεμπεν ἀεὶ, τοῦ μὴ προδρόμους, ἀπὸ τῆς στρατιᾶς ἐπιπίπτοντας ἐς τοὺς „ἀγροὺς τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως, κακουργεῖν· καὶ „ἱππομαχίαν, φησὶ, γενέσθαι βραχεῖαν ἐν Φρυ„γίοις, τῶν τε Ἀθηναίων τέλει ἑνὶ τῶν ἱππέων, καὶ „Θεσσαλοῖς μετ' αὐτῶν, πρὸς τοὺς Βοιωτῶν ἱππέας· „ἐν ᾗ οὐκ ἔλαττον ἔσχον οἱ Θεσσαλοὶ καὶ Ἀθηναῖοι, „μέχρις οὗ, προσβοηθησάντων τοῖς Βοιωτοῖς τῶν

„ὁπλιτῶν, τροπὴ ἐγένετο αὐτῶν· καὶ ἀπέθανον „τῶν Θεσσαλῶν καὶ Ἀθηναίων οὐ πολλοί· ἀνείλοντο „μέντοι αὐτοὺς αὐθημερὸν ἀσπόνδους· καὶ οἱ Πε- „λοποννήσιοι τρόπαιον τῇ ὑστεραίᾳ ἔστησαν." ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ βίβλῳ οἱ μετὰ Δημοσθένους, περὶ Πύλον, ἀγωνισάμενοι πρὸς Λακεδαιμονίων δύναμιν καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάττης, καὶ νικήσαντες ἐν ἀμφοτέραις ταῖς μάχαις, δι' οὓς ἡ πόλις αὐχήματος ἐπληρώθη, πολλῷ πλείους τε καὶ κρείττους ἦσαν ἐκείνων. τί δή ποτ' οὖν ἐπὶ μὲν τοῖς ὀλίγοις ἱππεῦσι, καὶ οὐδεμίαν οὔτε δόξαν, οὔτε δύναμιν, τῇ πόλει κτησαμένοις, τάς τε ταφὰς ἀνοίγει τὰς δημοσίας ὁ συγγραφεὺς, καὶ τὸν ἐπιφανέστατον τῶν δημαγωγῶν, Περικλέα, τὴν ὑψηλὴν τραγῳδίαν ἐκείνην εἰσάγει διατιθέμενον· ἐπὶ δὲ τοῖς πλείοσι καὶ κρείττοσι, δι' οὓς ὑπέπεσον Ἀθηναίοις οἱ τὸν πόλεμον ἐξενέγκαντες κατ' αὐτῶν, ἐπιτηδειοτέροις οὖσι ταύτης τῆς τιμῆς τυγχάνειν, οὐκ ἐποίησε τὸν ἐπιτάφιον; ἵνα δὲ πάσας ἀφῶ τὰς ἄλλας μάχας, τάς τε κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἐν αἷς πολλοὶ διεφθάρησαν, οὓς πολὺ δικαιότερον ἦν κοσμεῖσθαι τοῖς ἐπιταφίοις ἐπαίνοις, ἢ τοὺς πολλοὺς τῆς Ἀττικῆς, ἱππεῖς δέκα, ἢ πεντεκαίδεκα ὄντας· οἱ ἐν Σικελίᾳ μετὰ Νικίου καὶ Δημοσθένους ἀποθανόντες Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων, ἔν τε ταῖς ναυμαχίαις, ἔν τε τοῖς κατὰ γῆν ἀγῶσι, καὶ τὸ τελευταῖον ἐν τῇ δυστήνῳ φυγῇ τετράκις μυρίων οὐκ ἐλάττους ὄντες, καὶ οὐδὲ ταφῆς δυνηθέντες τυχεῖν τῆς νομίμου, πόσῳ μᾶλλον ἦσαν

ἐπιτηδειότεροι τυγχάνειν οἴκτων τε καὶ κόσμων ἐπιταφίων; ὁ δ' οὕτως ἠμέληκε τῶν ἀνδρῶν, ὥστε μηδὲ τοῦτ' αὐτὸ εἰπεῖν, ὅτι πένθος δημοσίᾳ προὔθετο ἡ πόλις, καὶ τοὺς εἰωθότας ἐναγισμοὺς τοῖς ἐπὶ ξένης ἀποθανοῦσιν, ἐπετέλεσε, καὶ τὸν ἐροῦντα ἐπ' αὐτοῖς ἀπέδειξεν, ὃς τῶν τότε ῥητόρων λέγειν ἦν ἱκανώτατος. οὐ γὰρ δὴ εἰκὸς ἦν Ἀθηναίους ἐπὶ μὲν τοῖς πεντεκαίδεκα ἱππεῦσι δημοσίᾳ πενθεῖν· τῶν δ' ἐκ καταλόγου πλείους διαφθαρέντας, ἢ πεντακισχιλίους, μηδὲ μιᾶς ἀξιῶσαι τιμῆς. ἀλλ' ἔοικεν ὁ συγγραφεὺς· εἰρήσεται γὰρ, ἃ φρονῶ· τῷ Περικλέους προσώπῳ βουλόμενος ἀποχρήσασθαι, καὶ τὸν ἐπιτάφιον ἔπαινον ὡς ὑπ' ἐκείνου ῥηθέντα συνθεῖναι· ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ἐτελεύτησεν ἀνὴρ τοῦδε τοῦ πολέμου, καὶ οὐδὲ μιᾷ τῶν μετὰ ταῦτα γενομένων τῇ πόλει συμφορῶν παρεγένετο, εἰς ἐκεῖνο τὸ μικρὸν, καὶ οὐκ ἄξιον σπουδῆς ἔργον, τὸν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τοῦ πράγματος ἔπαινον ἀποθέσθαι.

19. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἴδοι τις ἂν τὸ περὶ τὰς ἐξεργασίας τοῦ συγγραφέως ἀνώμαλον, ἐπιλογισάμενος, ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα πράγματα παραλιπὼν, προοίμιον τῆς ἱστορίας μέχρι πεντακοσίων ἐκμηκύνει στίχων, τὰ πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου πραχθέντα τοῖς Ἕλλησι, μικρὰ βουλόμενος ἀποδεῖξαι, καὶ οὐκ ἄξια τῷδε παραβάλλεσθαι. οὔτε γὰρ τἀληθὲς οὕτως εἶχεν, ὡς ἐκ πολλῶν ἐστι παραδεῖξαι πραγμάτων· οὔτε ὁ τῆς τέχνης ὑπαγορεύει λόγος, οὕτω μεθοδεύειν τὰς αὐξήσεις. οὐ

γὰρ, εἴ τι τῶν μικρῶν μεῖζόν ἐστι, διὰ τοῦτό ἐστιν ἤδη μέγα· ἀλλ' εἴ τι τῶν μεγάλων ὑπερέχει. γέγονέ τε αὐτῷ τὸ προοίμιον τοσαύτας εἰληφὸς ἀποδεικτικὰς τῆς προθέσεως ἐξεργασίας, ἱστορία τις αὐτὴ καθ' αὑτήν. οἱ δὲ τὰς ῥητορικὰς συνταξάμενοι τέχνας, παραγγέλλουσι δείγματα τῶν λόγων τὰ προοίμια ποιεῖν, αὐτὰ τὰ κεφάλαια τῶν μελλόντων δηλοῦσθαι προσλαμβάνοντας. ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ προοιμίου, μέλλων ἄρχεσθαι τῆς διηγήσεως, ἐν ἐλάττοσιν, ἢ πεντήκοντα, στίχοις. ὥστε τὰ πολλὰ ἐκεῖνα καὶ καταβλητικὰ τοῦ μεγέθους τῆς Ἑλλάδος, οὐκ ἀναγκαίως αὐτῷ παρέλκεσθαι· ὅτι κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον οὔπω σύμπασα ἐκαλεῖτο ἑνὶ ὀνόματι ἡ Ἑλλάς· καὶ ὅτι περαιοῦσθαι ναυσὶν ἐπ' ἀλλήλους οἱ τροφῆς ἀπορούμενοι ἤρξαντο· καὶ προσπίπτοντες πόλεσιν ἀτειχίστοις καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις, ἥρπαζον, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο. τί δ' ἦν ἀναγκαῖον περὶ τῆς Ἀθηναίων τρυφῆς, ᾗ τὸ παλαιὸν ἐχρῶντο, λέγειν; ὅτι κρωβύλους τε ἀνεπλέκοντο, καὶ χρυσοῦς τέττιγας εἶχον ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς· καὶ ὅτι Λακεδαιμόνιοι ἐγυμνώθησάν τε πρῶτοι, καὶ εἰς τὸ φανερὸν ἀποδύντες. λίπα μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι ἠλείψαντο; ὁ δὲ δὴ ναυπηγὸς ὁ Κορίνθιος, Ἀμεινοκλῆς, ὁ κατασκευάσας Σαμίοις πρῶτος τέτταρας τριήρεις· καὶ ὁ Σάμου τύραννος, Πολυκράτης, ὁ Ῥήνειαν ἑλὼν, καὶ ἀναθεὶς τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ· καὶ οἱ Φωκαεῖς οἱ Μασσαλίαν οἰκίσαντες, ὅτι ναυμαχίᾳ

Καρχηδονίους ἐνίκων· καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα τούτοις ἐστὶν ὅμοια, τίνα καιρὸν εἶχε πρὸ τῆς διηγήσεως λέγεσθαι;

20. Εἰ δ' ἔστιν ὅσιόν μοι καὶ θεμιτὸν εἰπεῖν, ἃ φρονῶ, δοκεῖ μοι κράτιστον ἂν γενέσθαι προοίμιον, εἰ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ μέρος τῇ προθέσει προσήρμοσε, πάντα τὰ ἐν μέσῳ παραλιπών· καὶ τοῦτον τὸν τρόπον αὐτὸ κατεσκεύασε· „Θουκυδί-„δης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελο-„ποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς „ἀλλήλους· ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου, καὶ „ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν „προγεγενημένων· τεκμαιρόμενος, ὅτι ἀκμάζοντές „τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι παρασκευῇ τῇ πάσῃ, „καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὁρῶν ξυνιστάμενον πρὸς „ἑκατέρους, τὸ μὲν εὐθύς, τὸ δὲ καὶ διανοούμενον. „κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο, „καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων. ὡς δ' εἰπεῖν, καὶ „ἐπιπλεῖστον ἀνθρώπων. τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν, καὶ „τὰ ἔτι παλαιότερα, σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου „πλῆθος ἀδύνατον ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων, ὧν ἐπὶ „μακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει, „οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι, οὔτε κατὰ τοὺς πο-„λέμους, οὔτε ἐς τὰ ἄλλα· οὔτε, ὡς ποιηταὶ „ὑμνήκασι περὶ αὐτῶν, ἐπὶ τὸ μεῖζον κοσμοῦντες, „μᾶλλον πιστεύων· οὔτε, ὡς λογογράφοι ξυνέθε-„σαν ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσει, ἢ ἀλη-„θέστερον, ὄντα ἀνεξέλεγκτα, καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ „χρόνου αὐτῶν ἀπίστως ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενικη-

„κότα· εὑρῆσθαι δὲ ἡγησάμενος ἐκ τῶν ἐπιφανε-
„στάτων σημείων, ὡς παλαιὰ εἶναι, ἀποχρώντως.
„καὶ ὁ πόλεμος οὗτος, καίπερ τῶν ἀνθρώπων, ἐν
„ᾧ μὲν ἂν πολεμῶσι, τὸν παρόντα ἀεὶ μέγιστον
„κρινόντων, παυσαμένων δὲ, τἀρχαῖα μᾶλλον θαυ-
„μαζόντων, ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων σκοποῦσι, δη-
„λώσει ὅμως μείζων γεγενημένος αὐτῶν. καὶ ὅσα
„μὲν λόγῳ εἶπον ἕκαστοι, ἢ μέλλοντες πολεμήσειν,
„ἢ ἐν αὐτῷ ἤδη ὄντες, χαλεπὸν τὴν [ἀκρίβειαν] αὐ-
„τὴν τῶν λεχθέντων [διαμνημονεῦσαι] ἦν, ἐμοί τε
„ὧν αὐτὸς ἤκουσα, καὶ τοῖς ἄλλοθέν ποθεν ἐμοὶ
„ἀπαγγέλλουσιν. ὡς δ᾽ ἂν ἐδόκουν μοι ἕκαστοι
„περὶ τῶν ἀεὶ παρόντων τὰ δέοντα μάλιστα εἰπεῖν,
„ἐχομένῳ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ξυμπάσης γνώμης τῶν
„ἀληθῶς λεχθέντων, οὕτως εἴρηται. τὰ δ᾽ ἔργα τῶν
„πραχθέντων ἐν τῷ πολέμῳ, οὐκ ἐκ τοῦ παρατυ-
„χόντος πυνθανόμενος ἠξίωσα γράφειν, οὐδ᾽ ὡς
„ἐμοὶ ἐδόκει· ἀλλ᾽ οἷς τε αὐτὸς παρῆν, καὶ παρὰ
„τῶν ἄλλων, ὅσον δυνατὸν, ἀκριβείᾳ περὶ ἑκάστου
„ἐπεξελθών. ἐπιπόνως δὲ εὑρίσκετο, διότι οἱ παρ-
„όντες τοῖς ἔργοις ἑκάστοις οὐ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐ-
„τῶν ἔλεγον, ἀλλ᾽ ὡς ἑκατέρων τις εὐνοίας, ἢ μνή-
„μης, ἔχοι· καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶ-
„δες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι δὲ βουλή-
„σονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ
„τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπινον,
„τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα
„κρίνειν αὐτὰ, ἀρκούντως ἕξει· κτῆμά τε ἐς αἰεὶ
„μᾶλλον, ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα, ἀκούειν

„ξύγκειται. τῶν δὲ πρότερον ἔργων μέγιστον ἐπρά-
„χθη τὸ Μηδικόν· καὶ τοῦτο ὅμως δυεῖν ναυμαχί-
„αιν [καὶ πεζομαχίαιν ταχεῖαν] τὴν κρίσιν ἔσχε·
„τούτου δὲ τοῦ πολέμου μῆκός τε μέγα προὔβη, πα-
„θήματά τε ξυνηνέχθη γενέσθαι ἐν αὐτῷ τῇ Ἑλ-
„λάδι, οἷα οὐχ ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις
„τοσαίδε ληφθεῖσαι ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρ
„βάρων, αἱ δ' ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων·
„εἰσὶ δὲ αἳ καὶ οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι·
„οὔτε φυγαὶ τοσαίδε ἀνθρώπων, καὶ φόνος, ὁ μὲν
„κατ' αὐτὸν [τὸν]·πόλεμον, ὁ δὲ διὰ τὸ στασιάζειν.
„τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπα-
„νιώτερον βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σει-
„σμῶν τε πέρι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ
„ἰσχυρότεροι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον, ἡλίου τε ἐκλείψεις,
„αἳ πυκνότεραι παρὰ τὰς ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνη-
„μονευομένας ξυνέβησαν· αὐχμοί τε ἔστι παρ' οἷς
„μεγάλοι, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί· καὶ ἡ οὐχ
„ἥκιστα βλάψασα, καὶ μέρος τι φθείρασα, ἡ λοι-
„μώδης νόσος· ταῦτα γὰρ πάντα μετὰ τοῦδε τοῦ
„πολέμου ἅμα ξυνεπέθετο. ἤρξαντο δὲ αὐτοῦ Ἀθη-
„ναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι, λύσαντες τὰς τριακον-
„τούτεις σπονδάς, αἳ αὐτοῖς ἐγένοντο μετὰ Εὐ-
„βοίας ἅλωσιν. διότι δὲ ἔλυσαν, τὰς αἰτίας προέ-
„γραψα πρῶτον, καὶ τὰς διαφορὰς τοῦ μή τινας
„ζητῆσαί ποτε, ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλ-
„λησι κατέστη."

21. Τὰ μὲν δὴ περὶ τὸ πραγματικὸν μέρος ἁμαρτήματά τε καὶ κατορθώματα τοῦ συγγραφέως,

ταῦτά ἐστι· τὰ δὲ περὶ τὸ λεκτικὸν, ἐν ᾧ μάλιστα ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ διάδηλός ἐστι, μέλλω νυνὶ λέγειν. ἀνάγκη δ' ἴσως καὶ περὶ ταύτης τῆς ἰδέας προειπεῖν, εἰς πόσα μέρη διαιρεῖσθαι πέφυκεν ἡ λέξις, καὶ τίνας περιείληφεν ἀρετάς· ἔπειτα δηλῶσαι, πῶς ἔχουσαν αὐτὴν ὁ Θουκυδίδης παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ γενομένων συγγραφέων παρέλαβε· καὶ τίνα μέρη πρῶτος ἁπάντων ἐκαίνωσεν, εἴτ' ἐπὶ τὸ κρεῖττον, εἴτ' ἐπὶ το χεῖρον, μηδὲν ἀποκρυψάμενον.

22. Ὅτι μὲν οὖν ἅπασα λέξις εἰς δύο μέρη διαιρεῖται τὰ πρῶτα, εἴς τε τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, ὑφ' ὧν δηλοῦται τὰ πράγματα, καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν ἐλαττόνων τε καὶ μειζόνων μορίων· καὶ ὅτι τούτων αὖθις ἑκάτερον εἰς ἕτερα μόρια διαιρεῖται· ἡ μὲν ἐκλογὴ τῶν στοιχειωδῶν μορίων, ὀνοματικῶν λέγω καὶ ῥηματικῶν καὶ συνδετικῶν, εἴς τε τὴν κυρίαν φράσιν, καὶ εἰς τὴν τροπικήν· ἡ δὲ σύνθεσις εἴς τε τὰ κόμματα, καὶ τὰ κῶλα, καὶ τὰς περιόδους· καὶ ὅτι τούτοις ἀμφοτέροις συμβέβηκε, λέγω δὴ τοῖς τε ἁπλοῖς καὶ ἀτόμοις ὀνόμασι, καὶ τοῖς ἐκ τούτων συνθέτοις, τὰ καλούμενα σχήματα· καὶ ὅτι τῶν καλουμένων ἀρετῶν αἱ μέν εἰσιν ἀναγκαῖαι, καὶ ἐν ἅπασιν ὀφείλουσι παρεῖναι τοῖς λόγοις· αἱ δ' ἐπίθετοι· καὶ ὅταν ὑφεστῶσιν αἱ πρῶται, τότε τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν λαμβάνουσιν, εἴρηται πολλοῖς πρότερον. ὥστ' οὐδὲν δεῖ περὶ αὐτῶν ἐμὲ νυνὶ λέγειν· οὐδ' ἐξ ὧν θεωρημάτων τε καὶ πραγμάτων τούτων τῶν ἀρετῶν ἑκάστη γίνεται, πολλῶν ὄντων· καὶ γὰρ ταῦτα τῆς ἀκριβεστάτης τέτευχεν ἐξεργασίας.

23. Τίσι δ' αὐτῶν ἐχρήσαντο πάντες οἱ πρὸ Θουκυδίδου γενόμενοι συγγραφεῖς, καὶ τίνων ἐπὶ μικρὸν ἥψαντο, ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβὼν ὥσπερ ὑπεσχόμην, κεφαλαιωδῶς διέξειμι. ἀκριβέστερον γὰρ οὕτω γνώσεταί τις τὸν ἴδιον τοῦ ἀνδρὸς χαρακτῆρα. οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι πάνυ, καὶ ἀπ' αὐτῶν μόνον γινωσκόμενοι τῶν ὀνομάτων, ποίαν τε λέξιν ἐπετήδευσαν, οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, πότερα τὴν λιτὴν, καὶ ἀκόσμητον, καὶ μηδὲν ἔχουσαν περιττὸν, ἀλλ' αὐτὰ τὰ χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα· ἢ τὴν πομπικὴν καὶ ἀξιωματικὴν, καὶ ἐγκατάσκευον, καὶ τοὺς ἐπιθέτους προσειληφυῖαν κόσμους. οὔτε γὰρ διασώζονται τῶν πλειόνων αἱ γραφαὶ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων· οὐθ' αἱ διασωζόμεναι παρὰ πᾶσιν, ὡς ἐκείνων οὖσαι τῶν ἀνδρῶν, πιστεύονται· ἐν αἷς εἰσιν αἵ τε Κάδμου τοῦ Μιλησίου, καὶ Ἀρισταίου τοῦ Προικοννησίου, καὶ τῶν παραπλησίων τούτοις οἱ δὲ πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ γενόμενοι πολέμου, καὶ μέχρι τῆς Θουκυδίδου παρεκτείναντες ἡλικίας, ὁμοίας ἔσχον ἅπαντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προαιρέσεις· οἵ τε τὴν Ἰάδα προελόμενοι διάλεκτον, τὴν τε τοῖς τότε χρόνοις μάλιστ' ἀνθοῦσαν, καὶ οἱ τὴν ἀρχαίαν Ἀτθίδα, μικράς τινας ἔχουσαν διαφορὰς παρὰ τὴν Ἰάδα. πάντες γὰρ οὗτοι, καθάπερ ἔφην, περὶ τὴν κυρίαν λέξιν μᾶλλον ἐσπούδασαν, ἢ περὶ τὴν τροπικήν· ταύτην δὲ ὥσπερ ἥδυσμα παρελάμβανον. σύνθεσίν τε ὀνομάτων ὁμοίαν ἅπαντες ἐπετήδευσαν, τὴν ἀφελῆ καὶ ἀνεπιτήδευτον· καὶ οὐδ' ἐν τῷ σχηματίζειν τὰς λέξεις, τὰς νοήσεις ἐξέβησαν

ἐπὶ πολὺ τῆς τετριμμένης καὶ κοινῆς καὶ συνήθους ἅπασι διαλέκτου. τὰς μὲν οὖν ἀναγκαίας ἀρετὰς ἡ λέξις αὐτῶν πάντων ἔχει· καὶ γὰρ καθαρὰ, καὶ σαφὴς, καὶ σύντομός ἐστιν, ἀποχρώντως σώζουσα τὸν ἴδιον ἑκάστης διαλέκτου χαρακτῆρα· τὰς δ' ἐπιθέτους, ἐξ ὧν μάλιστα διάδηλος ἡ τοῦ ῥήτορος γίνεται δύναμις, οὔτε ἁπάσας, οὔτ' εἰς ἄκρον ἡκούσας, ἀλλ' ὀλίγας καὶ ἐπὶ βραχύ· ὕψος λέγω, καὶ καλλιῤῥημοσύνην, καὶ σεμνολογίαν, καὶ μεγαλοπρέπειαν· οὐδὲ δὴ τόνον, οὐδὲ βάρος, οὐδὲ πάθος, διεγεῖροντα τὸν νοῦν· οὐδὲ τὸ ἐῤῥωμένον καὶ ἐναγώνιον πνεῦμα, ἐξ ὧν ἡ καλουμένη γίνεται δεινότης, πλὴν ἑνὸς Ἡροδότου. οὗτος δὲ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν, καὶ κατὰ τὴν τῶν σχηματισμῶν ποικιλίαν, μακρῷ δή τινι τοὺς ἄλλους ὑπερεβάλλετο, καὶ παρεσκεύασε τῇ κρατίστῃ ποιήσει τὴν πεζὴν φράσιν ὁμοίαν γενέσθαι, πειθοῦς τε, καὶ χαρίτων, καὶ τῆς εἰς ἄκρον ἡκούσης ἡδονῆς ἕνεκα· ἀρετάς τε τὰς μεγίστας καὶ λαμπροτάτας ἔξω τῶν ἐναγωνίων οὐδὲν ἐν ταύταις ἐνέλιπεν· εἴτ' οὐκ εὖ πεφυκὼς πρὸς αὐτὰς, εἴτε κατὰ λογισμόν τινα ἑκουσίως ὑπεριδὼν, ὡς οὐχ ἁρμοττούσας ἱστορίαις. οὐδὲ γὰρ δημηγορίαις πολλαῖς ὁ ἀνὴρ, οὐδ' ἐναγωνίοις κέχρηται λόγοις, οὐδ' ἐν τῷ παθαίνειν καὶ δεινοποιεῖν τὰ πράγματα, τὴν ἀλκὴν ἔχει.

24. Τούτῳ δὲ δὴ τῷ ἀνδρὶ Θουκυδίδης ἐπιβαλὼν, καὶ τοῖς ἄλλοις, ὧν πρότερον ἐμνήσθην, καὶ συνιδὼν, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἔσχεν ἀρετὰς, ἰδιόν τινα

χαρακτῆρα, καὶ παρεωραμένον ἅπασι, πρῶτος εἰς τὴν ἱστορικὴν πραγματείαν ἐσπούδασεν εἰσαγαγεῖν· ἐπὶ μὲν τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων τὴν τροπικὴν, καὶ γλωττηματικὴν, καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ ξένην λέξιν προελόμενος ἀντὶ τῆς κοινῆς καὶ συνήθους τοῖς κατ' αὐτὸν ἀνθρώποις· ἐπὶ δὲ τῆς συνθέσεως τῶν τ' ἐλαττόνων καὶ τῶν μειζόνων μορίων, τὴν ἀξιωματικὴν, καὶ αὐστηρὰν, καὶ στιβαρὰν, καὶ βεβηκυῖαν, καὶ τραχύνουσαν ταῖς τῶν γραμμάτων ἀντιτυπίαις τὰς ἀκοὰς, ἀντὶ τῆς λιγυρᾶς, καὶ μαλακῆς, καὶ συνεξεσμένης, καὶ μηδὲν ἐχούσης ἀντίτυπον· ἐπὶ δὲ τῶν σχηματισμῶν, ἐν οἷς μάλιστα ἐβουλήθη διενέγκαι τῶν πρὸ αὐτοῦ, πλείστην εἰσενεγκάμενος σπουδήν. διετέλεσέ γέ τοι τὸν ἑπτακαιεικοσαετῆ χρόνον τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τῆς τελευτῆς, τὰς ὀκτὼ βίβλους, ἃς μόνας κατέλιπεν, στρέφων ἄνω καὶ κάτω, καὶ καθ' ἓν ἕκαστον τῶν τῆς φράσεως μορίων ῥινῶν καὶ τορεύων· καὶ τοτὲ μὲν λόγον ἐξ ὀνόματος ποιῶν, τοτὲ δ' εἰς ὄνομα συνάγων τὸν λόγον· καὶ νῦν μὲν τὸ ῥηματικὸν ὀνομαστικῶς ἐκφέρων, αὖθις δὲ τοὔνομα ῥῆμα ποιῶν, καὶ αὐτῶν γε τούτων ἀναστρέφων τὰς χρήσεις, ἵνα τὸ μὲν ὀνομαστικὸν προσηγορικὸν γένηται, τὸ δὲ προσηγορικὸν ὀνομαστικῶς λέγηται· καὶ τὰ μὲν παθητικὰ ῥήματα, δραστήρια, τὰ δὲ δραστήρια, παθητικά· πληθυντικῶν τε καὶ ἑνικῶν ἐναλλάττων τὰς φύσεις, καὶ ἀντικατηγορῶν ταῦτα ἀλλήλων· θηλυκά τ' ἀρσενικοῖς, καὶ ἀρσενικὰ θηλυκοῖς, καὶ οὐδέτερα τούτων τισὶ συνάπτων, ἐξ ὧν ἡ κατὰ φύ-

σιν ἀκολουθία πλανᾶται· τὰς δὲ τῶν ὀνοματικῶν, ἢ μετοχικῶν, πτώσεις ποτὲ μὲν πρὸς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τοῦ σημαίνοντος ἀποστρέφων, ποτὲ δὲ πρὸς τὸ σημαῖνον ἀπὸ τοῦ σημαινομένου· ἐν δὲ τοῖς συνδετικοῖς καὶ τοῖς προθετικοῖς μορίοις, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς διαρθροῦσι τὰς τῶν ὀνομάτων δυνάμεις, ποιητοῦ τρόπον ἐνεξουσιάζων. πλεῖστα δ' ἄν τις εὕροι παρ' αὐτῷ σχήματα, προσώπων τ' ἀποστροφαῖς, καὶ χρόνων ἐναλλαγαῖς, καὶ τοπικῶν σημειώσεων μεταφοραῖς ἐξηλλαγμένα τῶν συνήθων, καὶ σολοικισμῶν λαμβάνοντα φαντασίας· ὁπόσα τε γίγνεται πράγματα ἀντὶ σωμάτων, ἢ σώματα ἀντὶ πραγμάτων· καὶ ἐφ' ὧν ἐνθυμημάτων αἱ μεταξὺ παρεμπτώσεις πολλαὶ γινόμεναι, διὰ πολλοῦ τὴν ἀκολουθίαν κομίζονται· τά τε σκολιὰ, καὶ πολύπλοκα, καὶ δυσεξέλικτα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ συγγενῆ τούτοις. εὕροι δ' ἄν τις οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν θεατρικῶν σχημάτων κείμενα παρ' αὐτῷ· τὰς παρισώσεις λέγω, καὶ παρομοιασίας, καὶ ἀντιθέσεις· ἐν αἷς ἐπλεόνασε Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, καὶ οἱ περὶ Πῶλον, καὶ Λικύμνιον, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων. ἐκδηλότατα δ' αὐτοῦ καὶ χαρακτηρικώτατά ἐστι, τό τε πειρᾶσθαι δι' ἐλαχίστων ὀνομάτων πλεῖστα σημαίνειν πράγματα, καὶ πολλὰ συντιθέναι νοήματα εἰς ἕν, καὶ ἔτι προσδεχόμενόν τι τὸν ἀκροατὴν ἀκούσεσθαι, καταλιπεῖν· ὑφ' ὧν ἀσαφὲς γίνεται τὸ βραχύ. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, τέτταρα μέν ἐστιν ὥσπερ ὄργανα τῆς Θουκυδίδου λέξεως· τὸ ποιητικὸν τῶν ὀνομάτων, τὸ πολυειδὲς τῶν σχημά-

των, τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας, τὸ τάχος τῶν σχημάτων. χρώματα δ' αὐτῆς, τό τε στρυφνὸν, καὶ τὸ πυκνὸν, καὶ τὸ πικρὸν, καὶ τὸ αὐστηρὸν, καὶ τὸ ἐμβριθὲς, καὶ τὸ δεινὸν, καὶ τὸ φοβερόν· ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα τὸ παθητικόν. τοιοῦτος μὲν δή τίς ἐστιν ὁ Θουκυδίδης κατὰ τὸν τῆς λέξεως χαρακτῆρα, ᾧ παρὰ τοὺς ἄλλους διήνεγκεν. ὅταν μὲν οὖν ἥ τε προαίρεσις αὐτοῦ καὶ ἡ δύναμις συνεκδράμῃ, τέλεια γίνεται κατορθώματα καὶ δαιμόνια· ὅταν δ' ἐλλείπῃ τὸ τῆς δυνάμεως, οὐ παραμείναντος μέχρι πάντων τοῦ τόνου διὰ τὸ τάχος τῆς ἀπαγγελίας, ἀσαφής τε ἡ λέξις γίνεται, καὶ ἄλλας τινὰς ἐπιφέρει κῆρας οὐκ εὐπρεπεῖς. τὸ γὰρ ἐν ᾧ δεῖ τόπῳ τὰ ξένα καὶ πεποιημένα λέγεσθαι, καὶ μέχρι πόσου προελθόντα πεπαῦσθαι, καλὰ καὶ ἀναγκαῖα θεωρήματα ἐν πᾶσιν ὄντα τοῖς ἔργοις, οὐ διὰ πάσης τῆς ἱστορίας φυλάττει.

25. Προειρημένων δὲ τούτων κεφαλαιωδῶς, ἐπὶ τὰς ἀποδείξεις αὐτῶν ὥρα τρέπεσθαι· ποιήσομαι δ' οὐ χωρὶς ὑπὲρ ἑκάστης ἰδέας τὸν λόγον, ὑποτάττων αὐταῖς τὴν Θουκυδίδου λέξιν, ἀλλὰ κατὰ περιοχάς τινας καὶ τόπους, μέρη λαμβάνων τῆς τε διηγήσεως καὶ τῶν ῥητορειῶν, καὶ παρατιθεὶς τοῖς τε πραγματικοῖς καὶ τοῖς λεκτικοῖς κατορθώμασιν, ἢ ἁμαρτήμασι, τὰς αἰτίας, δι' ἃς τοιαῦτά ἐστι· δεηθεὶς σου πάλιν, καὶ τῶν ἄλλων φιλολόγων, τῶν ἐντευξομένων τῇ γραφῇ, τὸ βούλημά μου τῆς ὑποθέσεως, ἧς προήρημαι, σκοπεῖν, ὅτι χαρακτῆρός ἐστι δήλωσις, ἅπαντα περιειληφυῖα τὰ συμβεβηκότα

αὐτῷ καὶ δεόμενα λόγου, σκοπὸν ἔχουσα τὴν ὠφέλειαν αὐτῶν τῶν βουλησομένων μιμεῖσθαι τὸν ἄνδρα. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν τοῦ προοιμίου προθέσει χρησάμενος, ὅτι μέγιστος ἐγένετο τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων ὁ Πελοποννησιακὸς, κατὰ λέξιν οὕτω γράφει·
„Τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν, καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα, σαφῶς „μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατον ἦν· ἐκ δὲ „τεκμηρίων, ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πι„στεῦσαι ξυμβαίνει, οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι, „οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους, οὔτε ἐς τὰ ἄλλα. φαίνε„ται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη, οὐ πάλαι βεβαίως „οἰκουμένη· ἀλλὰ μεταναστάσεις τε οὖσαι τὰ πρό„τερα, καὶ ῥᾳδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀπολείπον„τες, βιαζόμενοι ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων. τῆς γὰρ „ἐμπορίας οὐκ οὔσης, οὐδ᾽ ἐπιμιγνύντες ἀδεῶς „ἀλλήλοις, οὔτε κατὰ γῆν, οὔτε διὰ θαλάσσης, „νεμόμενοί τε τὰ αὐτῶν ἕκαστοι, ὅσον ἀποζῆν, „καὶ περιουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γῆν „φυτεύοντες . . . .
„ . . . . [τῶν δὲ Λακεδαιμονίων „οὐκέτι ὀξέως ἐπεκθεῖν, ῇ προσπίπτοιεν, δυναμένων, „γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη ὄντας „τῷ ἀμύνασθαι, καὶ αὐτοὶ τῇ ὄψει τοῦ θαρσεῖν „τὸ πλεῖστον εἰληφότες, πολλαπλάσιοι φαινόμενοι, „καὶ ξυνειθισμένοι μᾶλλον μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς „ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι, ὅτι οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς „προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ὥσπερ ὅτε πρῶτον ἐπέ„βαινον τῇ γνώμῃ] δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαι„μονίους. καταφρονήσαντες [οὖν αὐτῶν,] καὶ ἐμ-

„βοήσαντες, ἀθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς.“ ἦν δ' ἡ περιοχὴ ὠφελίμη κατεσκευάσθαι μὴ τοῦτον ὑπ' αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἀλλὰ κοινότερον μᾶλλον καὶ ὠφελιμώτερον, τοῦ τελευταίου μορίου τῷ πρώτῳ προστεθέντος, τῶν δὲ διὰ μέσου, τὴν μετὰ ταῦτα χώραν λαβόντων. ἀγκυλωτέρα μὲν οὖν ἡ φράσις οὕτω σχηματισθεῖσα γέγονε, καὶ δεινοτέρα· σαφεστέρα δὲ καὶ ἡδίων ἐκείνως ἂν κατασκευασθεῖσα· „Τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκέτι ἀπελθεῖν, ᾗ προσ„πίπτειν, δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βρα„δυτέρους ἤδη, συστραφέντες καὶ ἐμβοήσαντες, ὥρ„μησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόοι· ἔκ τε τῆς ὄψεως τὸ „θαῤῥεῖν προσειληφότες, ὅτι πολλαπλάσιοι ἦσαν· „καὶ, ἐκ τοῦ μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσιν „φαίνεσθαι, καταφρονήσαντες, ἐπειδὴ οὐκ εὐθὺς „ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ἣν ἔσχον ὑπό„ληψιν, ὅτε πρῶτον ἐπέβαινον, τῇ γνώμῃ δεδουλω„μένοι, ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους.“

26. Ὑπεξαιρουμένης δὲ τῆς περιγραφῆς πάσης, τἄλλα πάντα ὠνόμασταί τε τοῖς προσφυεστάτοις ὀνόμασι, καὶ περιείληπται τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις σχηματισμοῖς. ἀρετῆς τ' οὐδεμιᾶς, ὡς εἰπεῖν, οὔτε λεκτικῆς, οὔτε πραγματικῆς, ἐνδεῶς ἔσχηκεν· ἃς οὐδὲν δέομαι πάλιν ἐξαριθμεῖσθαι. ἐν δὲ τῇ ἑβδόμῃ βίβλῳ τὴν ἐσχάτην ναυμαχίαν Ἀθηναίων καὶ Συρακουσίων ἀφηγούμενος, οὕτως ὠνόμακέ τε καὶ ἐσχημάτικε τὰ πραχθέντα· „Ὁ δὲ Δημοσθένης καὶ „Μένανδρος καὶ Εὐθύδημος· οὗτοι γὰρ ἐπὶ τὰς „ναῦς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἐπέβησαν ἄραντες

„ἀπὸ τοῦ ἑαυτῶν στρατοπέδου, εὐθὺς ἔπλεον πρὸς „τὸ ζεῦγμα τοῦ λιμένος· καὶ τὸν παραλειφθέντα „διέκπλουν βουλόμενοι βιάσασθαι ἐς τὸ ἔξω. προεξ-„αναγόμενοι δὲ οἱ Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι „ναυσὶ παραπλησίαις τὸν ἀριθμὸν, καὶ πρότερον „κατά τε τὸν ἔκπλουν, μέρει αὐτῶν ἐφύλασσον, καὶ „κατὰ τὸν ἄλλον κύκλῳ λιμένα, ὅπως πανταχόθεν „ἅμα προσπίπτοιεν τοῖς Ἀθηναίοις· καὶ ὁ πεζὸς „αὐτοῖς ἅμα παρεβοήθει, ᾗπερ καὶ αἱ νῆες κατί-„σχοιεν. ἦρχον δὲ τοῦ ναυτικοῦ τοῖς Συρακουσίοις „Σικανὸς μὲν καὶ Ἀγάθαρχος, κέρας ἑκάτερος τοῦ „παντὸς ἔχων, Πυθὴν δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι τὸ μέ-„σον. ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι προσέμισγον „τῷ ζεύγματι, τῇ μὲν πρώτῃ ῥύμῃ ἐπιπλέοντες, „ἐκράτουν τῶν τεταγμένων νεῶν πρὸς αὐτῷ, καὶ „ἐπειρῶντο λύειν τὰς κλείσεις· μετὰ δὲ τοῦτο, παν-„ταχόθεν σφίσι τῶν Συρακουσίων καὶ τῶν ξυμμά-„χων ἐπιφερομένων, οὐ μόνον πρὸς τῷ ζεύγματι ἡ „ναυμαχία, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λιμένα ἐγίγνετο· καὶ „ἦν καρτερὰ, καὶ οἵα οὐχ ἑτέρα τῶν πρότερον. πολ-„λὴ μὲν γὰρ ἑκατέροις προθυμία ἀπὸ τῶν ναυτῶν „ἐς τὸ ἐπιπλεῖν, ὁπότε κελευσθείη, ἐγίγνετο, πολλὴ „δ' ἡ ἀντιτέχνησις τῶν κυβερνητῶν, καὶ ἀγωνισμὸς „πρὸς ἀλλήλους. οἵ τε ἐπιβάται ἐθεράπευον, ὅτε „προσπέσοι ναῦς νηῒ, μὴ λείπεσθαι τὰ ἀπὸ τοῦ „καταστρώματος τῆς ἄλλης τέχνης· πᾶς τέ τις, ἐν ᾧ „προσετέτακτο, αὐτὸς ἕκαστος ἠπείγετο πρῶτος „φαίνεσθαι. ξυμπεσουσῶν δ' ἐν ὀλίγῳ πολλῶν „νεῶν· πλεῖσται γὰρ δὴ αὗται ἐν ἐλαχίστῳ ἐναυμά-

„χησαν· βραχὺ γὰρ ἀπέλιπον ξυναμφότεραι διακό-
„σιαι γενέσθαι· αἱ μὲν ἐμβολαὶ, διὰ τὸ μὴ εἶναι
„τὰς ἀνακρούσεις καὶ διέκπλους, ὀλίγαι ἐγίγνοντο·
„αἱ δὲ προσβολαὶ, ὡς τύχοι ναῦς νηῒ προσπεσοῦσα,
„ἢ διὰ τὸ φυγεῖν, ἢ ἄλλῃ ἐπιπλέουσα, πυκνότεραι
„ἦσαν. καὶ ὅσον μὲν χρόνον προσφέροιτο ναῦς, οἱ
„ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων τοῖς ἀκοντίοις καὶ τοξεύ-
„μασι καὶ λίθοις ἀφθόνως ἐπ' αὐτὴν ἐχρῶντο·
„ἐπειδὴ δὲ προσμίξειαν, οἱ ἐπιβάται εἰς χεῖρας ἰόν-
„τες ἐπειρῶντο ταῖς ἀλλήλων ναυσὶν ἐπιβαίνειν
„ξυνετύγχανέ τε πολλαχοῦ, διὰ τὴν στενοχωρίαν,
„τὰ μὲν ἄλλοις ἐμβεβληκέναι, τὰ δὲ αὐτοὺς ἐμβε-
„βλῆσθαι, δύο τε περὶ μίαν, καὶ ἔστιν ᾗ καὶ πλεί-
„ους ναῦς κατ' ἀνάγκην ξυνηρτῆσθαι· καὶ τοῖς
„κυβερνήταις τῶν μὲν φυλακὴν, τῶν δ' ἐπιβουλὴν,
„μὴ καθ' ἓν ἕκαστον, κατὰ πολλὰ δὲ πανταχόθεν
„περιεστάναι. καὶ τὸν κτύπον [μέγαν] ἀπὸ πολ-
„λῶν [τῶν] νεῶν ξυμπιπτουσῶν, ἔκπληξίν τε ἅμα
„καὶ ἀποστέρησιν τῆς ἀκοῆς, ὧν οἱ κελευσταὶ
„ἐφθέγγοντο, παρέχειν. πολλὴ γὰρ δὴ παρακέλευσις
„καὶ [ἡ] βοὴ ἀφ' ἑκατέρων τοῖς κελευσταῖς κατά
„τε τὴν τέχνην καὶ πρὸς τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν
„ἐγίγνετο· τοῖς μὲν Ἀθηναίοις βιάζεσθαί τε τὸν
„ἔκπλουν ἐπιβοῶντες, καὶ περὶ τῆς ἐς τὴν πατρίδα
„σωτηρίας νῦν, εἴ ποτε καὶ αὖθις, προθύμως ἀντι-
„λαμβάνεσθαι· τοῖς δὲ Συρακουσίοις καὶ ξυμμά-
„χοις καλὸν εἶναι κωλῦσαί τε αὐτοὺς διαφυγεῖν,
„καὶ τὴν οἰκείαν ἑκάστου πατρίδα νικήσαντες
„ἐπαυξῆσαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ προσέτι ἑκατέρων, εἴ

„τινά που ὁρῷεν μὴ κατ' ἀνάγκην πρύμναν κρουό-
„μενον, ἀνακαλοῦντες ὀνομαστὶ τὸν τριήραρχον, ἠρώ·
„των· οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, εἰ τὴν πολεμιωτάτην [γῆν]
„οἰκειοτέραν ἤδη τῆς οὐ δι' ὀλίγου [πόνου] κεκτη-
„μένης θαλάσσης ἡγούμενοι ἀποχωροῦσιν· οἱ δὲ
„Συρακούσιοι, εἰ οὓς σαφῶς ἴσασι προθυμουμένους
„Ἀθηναίους παντὶ τρόπῳ διαφυγεῖν, τούτους αὐτοὶ
„φεύγοντας φεύγουσιν. ὅ τ' ἐκ τῆς γῆς πεζὸς ἀμ-
„φοτέρων, ἰσοῤῥόπου τῆς ναυμαχίας καθεστηκυίας,
„πολὺν τὸν ἀγῶνα καὶ ξύστασιν τῆς γνώμης εἶχε·
„φιλονεικῶν μὲν ὁ αὐτόθεν περὶ τοῦ πλείονος ἤδη
„καλοῦ· δεδιότες δὲ οἱ ἐπελθόντες, μὴ τῶν παρόν-
„των ἔτι χείρω πράξωσι. πάντων γὰρ δὴ ἀνακειμέ-
„νων τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὰς ναῦς, ὅ τε φόβος ἦν
„ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος οὐδενὶ ἐοικώς, καὶ διὰ τὸ,
„ἀνώμαλον καὶ τὴν ἔποψιν τῆς ναυμαχίας ἐκ τῆς
„γῆς ἠναγκάζοντο ἔχειν· δι' ὀλίγου γὰρ οὔσης τῆς
„θέας, καὶ οὐ πάντων ἅμα ἐς τὸ αὐτὸ σκοπούντων,
„εἰ μέν τινες ἴδοιέν πη τοὺς σφετέρους ἐπικρατοῦν-
„τας, ἀνεθάρσησάν τε ἂν, καὶ πρὸς ἀνάκλησιν
„θεῶν, μὴ στερῆσαι σφᾶς τῆς σωτηρίας, ἐτρέποντο·
„οἱ δὲ, ἐπὶ τὸ ἡσσώμενον βλέψαντες, ὀλοφυρμῷ τε
„ἅμα μετὰ βοῆς ἐχρῶντο· καὶ ἀπὸ τῶν δρωμένων
„τῆς ὄψεως, καὶ τὴν γνώμην μᾶλλον τῶν ἐν τῷ ἔργῳ·
„ἐδουλοῦντο· ἄλλοι δὲ, καὶ πρὸς ἀντιπάλου τι τῆς
„ναυμαχίας ἀπιδόντες, διὰ τὸ ἀκρίτως ξυνεχὲς τῆς
„ἁμίλλης, καὶ τοῖς σώμασιν αὐτοῖς ἴσα τῇ δόξῃ
„περιδεῶς ξυναπονεύοντες, ἐν τοῖς χαλεπώτατα διῆ-
„γον· ἀεὶ γὰρ παρ' ὀλίγον ἢ διέφευγον, ἢ ἀπώλ.

„λυντο· ἦν τε ἐν τῷ στρατεύματι τῶν Ἀθηναίων, „ἕως ἀγχώμαλα ἐναυμάχουν, πάντα ὁμοῦ ἀκοῦσαι, „ὀλοφυρμὸς, βοὴ, νικῶντες, κρατούμενοι, ἄλλα, ὅσα „ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ μέγα στρατόπεδον πολυειδῆ „ἀναγκάζοιτο φθέγγεσθαι. παραπλήσια δὲ καὶ οἱ „ἐπὶ τῶν νεῶν αὐτοῖς ἔπασχον· πρίν γε δὴ οἱ Συ„ρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, ἐπὶ πολὺ ἀντισχούσης „τῆς ναυμαχίας, ἔτρεψάν τε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ „ἐπικείμενοι λαμπρῶς, πολλῇ κραυγῇ καὶ διακελευ„σμῷ χρώμενοι, κατεδίωκον ἐς τὴν γῆν. τότε δὴ ὁ „μὲν ναυτικὸς στρατὸς, ἄλλος ἄλλῃ, ὅσοι μὴ μετέω„ροι ἑάλωσαν, κατενεχθέντες, ἐξέπεσον ἐς τὸ στρα„τόπεδον. ὁ δὲ πεζὸς, οὐκέτι διαφόρως, ἀλλ᾽ ἀπὸ „μιᾶς ὁρμῆς, οἰμωγῇ τε καὶ στόνῳ, πάντες δυσανα„σχετοῦντες τὰ γιγνόμενα, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς ναῦς „παρεβοήθουν, οἱ δὲ πρὸς τὸ λοιπὸν τοῦ τείχους ἐς „φυλακήν· ἄλλοι δὲ, καὶ οἱ πλεῖστοι ἤδη, περὶ „σφᾶς αὐτοὺς καὶ ὅπῃ σωθήσονται διεσκόπουν. ἦν „τε ἐν τῷ παραυτίκα οὐδεμιᾶς δὴ τῶν ξυμπασῶν „ἐλάσσων ἔκπληξις· παραπλήσιά τε ἐπεπόνθεσαν „καὶ ἔδρασαν αὐτοὶ ἐν Πύλῳ. διαφθαρεισῶν γὰρ „τῶν νεῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, προσαπώλλυντο „αὐταῖς καὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρες διαβεβηκότες. „καὶ τότε τοῖς Ἀθηναίοις ἀνέλπιστον ἦν τὸ κατὰ „γῆν σωθήσεσθαι, ἢν μή τι παρὰ λόγον γίγνηται. „γενομένης δ᾽ ἰσχυρᾶς τῆς ναυμαχίας, καὶ πολλῶν „νεῶν ἀμφοτέροις καὶ ἀνδρῶν ἀπολομένων, οἱ „Συρακούσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπικρατοῦντες, „τά τε ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνείλοντο·

„καὶ ἀποπλεύσαντες πρὸς τὴν πόλιν, τρόπαιον „ἔστησαν.“

27. Ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις ἄξια ζήλου τε καὶ μιμήσεως ἐφάνη· τήν τε μεγαληγορίαν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τὴν καλλιλογίαν, καὶ τὴν δεινότητα, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, ἐν τούτοις τοῖς ἔργοις ἐπείσθην τελειοτάτας εἶναι· τεκμαιρόμενος, ὅτι πᾶσα ψυχὴ τούτῳ τῷ γένει τῆς λέξεως ἄγεται, καὶ οὔτε τὸ ἄλογον τῆς διανοίας κριτήριον, ᾧ πεφύκαμεν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἡδέων, ἢ ἀνιαρῶν, ἀλλοτριοῦται πρὸς αὐτό· οὔτε τὸ λογικὸν, ὑφ' οὗ διαγιγνώσκεται τὸ ἐν ἑκάστῃ τέχνῃ καλόν· οὐδ' ἂν ἔχοιεν οὔθ' οἱ μὴ πάνυ λόγων ἔμπειροι πολιτικῶν εἰπεῖν, ἐφ' ὅτῳ δυσχεραίνουσιν ὀνόματι, ἢ σχήματι· οὔθ' οἱ πάνυ περιττοὶ, καὶ τῆς τῶν πολλῶν ὑπερορῶντες ἀμαθίας, μέμψασθαι τὴν κατασκευὴν ταύτης τῆς λέξεως· ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν πολλῶν καὶ τῶν ἀλόγων τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν ἕξει. ὁ μέν γε πολὺς ἐκεῖνος ἰδιώτης οὐ δυσχεραίνει τὸ φορτικὸν τῆς λέξεως καὶ σκολιὸν καὶ δυσπαρακολούθητον· ὁ δὲ σπάνιος, καὶ οὐδ' ἐκ τῆς τυχούσης ἀγωγῆς γιγνόμενος τεχνίτης, οὐ μέμψεται τὸ ἀγενὲς καὶ χαμαιτυπὲς καὶ ἀκατάσκευον· ἀλλὰ συνῳδὸν ἔσται τό τε λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον κριτήριον· ὑφ' ὧν ἀμφοτέρων ἀξιοῦμεν ἅπαντα κρίνεσθαι κατὰ τὰς τέχνας ἐργάσηται θάτερον οὐκέτι καλὸν, οὐδὲ τέλειον, ἀποδίδωσι τὸ ἕτερον.

28. Ἐγὼ γοῦν οὐκ ἔχω, πῶς ἐκεῖνα ἐπαινέσω τα δοκοῦντα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ εἶναί τισιν, ὅσα

μηδὲ τὰς πρώτας ἀρετὰς ἔχει καὶ κοινοτάτας, ἀλλ' ἐκνενίκηται τῷ περιέργῳ καὶ περιττῷ, μήτε ἡδέα εἶναι, μήτ' ὠφέλιμα· ὧν ὀλίγα παρέξομαι δείγματα, παρατιθεὶς εὐθὺς ἑκάστοις τὰς αἰτίας, δι' ἃς περιέστηκεν εἰς τὰς ἐναντίας ταῖς ἀρεταῖς κακίας. ἐν μὲν οὖν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τὰ περὶ Κέρκυραν ὠμὰ καὶ ἀνόσια ἔργα διὰ τὴν στάσιν εἰς τοὺς δυνατωτάτους ἐκ τοῦ δήμου γενόμενα διεξιὼν, ἕως μὲν ἐν τῷ κοινῷ καὶ συνήθει τῆς διαλέκτου τρόπῳ τὰ πραχθέντα δηλοῖ, σαφῶς τε καὶ συντόμως καὶ δυνατῶς ἅπαντα εἴρηκεν· ἀρξάμενος δ' ἐπιτραγῳδεῖν τὰς κοινὰς τῶν Ἑλλήνων συμφορὰς, καὶ τὴν διάνοιαν ἐξαλλάττειν ἐκ τῶν ἐν ἔθει, μακρῷ τινι γίγνεται χείρων αὐτὸς ἑαυτοῦ. ἔστι δὲ τὰ μὲν πρῶτα, ὧν οὐδεὶς ἂν ὡς ἡμαρτημένων ἐπιλάβοιτο, ταῦτα· „Κερκυραῖοι δὲ, „αἰσθανόμενοι τάς τε Ἀττικὰς ναῦς προσπλεούσας, „τάς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόντες τούς τε „Μεσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον, πρότερον ἔξω ὄν- „τας· καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες, ἃς „ἐπλήρωσαν, ἐς τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα, ἐν ὅσῳ περιε- „κομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον. „καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσους ἔπεισαν ἐσβῆναι, ἐκβιβά- „ζοντες, ἀνεχώρησαν· ἐς τὸ Ἡραιόν τε ἐλθόντες, „τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποσχεῖν „ἔπεισαν, καὶ κατέγνωσαν ἁπάντων θάνατον. οἱ δὲ „πολλοὶ τῶν ἱκετῶν, ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν, ὡς ἑώρων „τὰ γιγνόμενα, διέφθειραν αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλή- „λους· καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγχοντο· οἱ δ', „ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο, ἀνηλοῦντο. ἡμέρας τε ἑπτὰ,

„ὡς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ „παρέμεινεν, οἱ Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς „ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνευον, τὴν μὲν αἰτίαν „ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν· ἀπέθα-„νον δέ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα, καὶ ἄλλοι „χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων. „πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου· καὶ, οἷον φιλεῖ ἐν „τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν, ὅ τι οὐ ξυνέβη, καὶ „ἔτι περαιτέρω καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε, „καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο, καὶ πρὸς αὐτοῖς „ἐκτείνοντο· οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν „τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ ἀπέθανον. οὕτως ὠμὴ στά-„σις προὐχώρησε, καὶ ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς „πρώτη ἐγένετο· ἐπεὶ ὕστερόν γε καὶ πᾶν, ὡς εἰ-„πεῖν, τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορῶν οὐσῶν „ἑκασταχοῦ, τοῖς τε τῶν δήμων προστάταις τοὺς „Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι, καὶ τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λα-„κεδαιμονίους.“

29. Ἃ δὲ τούτοις ἐπιφερει, σκολιὰ καὶ δυσπαρακολούθητα, καὶ τὰς τῶν σχηματισμῶν πλοκὰς σολοικοφανεῖς ἔχοντα· καὶ οὔτε τοῖς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν βίον γενομένοις ἐπιτηδευθέντα, οὔτε τοῖς ὕστερον, ὅτε μάλιστα ἤκμασεν ἡ πολιτικὴ δύναμις· ἃ μέλλω νυνὶ λέγειν· „Ἐστασίαζόν τε οὖν τὰ τῶν „πόλεων, καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που, πύστει τῶν „προγενομένων, πολλὴν ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν τοῦ „καινοῦσθαι τὰς διανοίας, τῶν τ᾽ ἐπιχειρήσεων „περιτεχνήσει, καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ.“ ἐν τούτοις τὸ μὲν πρῶτον τῶν κώλων περιπέφρασται πρὸς

οὐδὲν ἀναγκαῖον· „Ἐστασιάζετο οὖν τὰ τῶν πό-„λεων.“ ὑγιέστερον γὰρ ἦν εἰπεῖν· „Ἐστασίαζον „αἱ πόλεις.“ τὸ δ᾽ ἐπὶ τούτῳ λεγόμενον· „Καὶ τὰ „ἐφυστερίζοντά που·“ δυσείκαστόν ἐστι. σαφέστερον δ᾽ ἂν ἐγένετο ῥηθὲν οὕτω· „Αἱ δ᾽ ὑστεροῦσαι „πόλεις.“ οἷς ἐπίκειται· „Ἐπὶ πύστει τῶν προγε-„γενημένων, πολλὴν ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν ἐς τὸ „καινοῦσθαι τὰς διανοίας.“ βούλεται μὲν γὰρ λέγειν· Οἱ δὲ ὑστερίζοντες, ἐπιπυνθανόμενοι τὰ γεγενημένα παρ᾽ ἑτέρων, ἐλάμβανον ὑπερβολὴν ἐπὶ τὸ διανοεῖσθαί τι καινότερον. χωρὶς δὲ τῆς πλοκῆς, οὐδὲ οἱ τῶν ὀνομάτων σχηματισμοὶ ταῖς ἀκοαῖς εἰσιν ἡδεῖς. τούτοις ἐπιφέρει κεφάλαιον ἄλλο ποιητικῆς, μᾶλλον δὲ διθυραμβικῆς, σκευωρίας οἰκειότερον· „Τῶν τ᾽ ἐπιχειρήσεων ἐπιτεχνήσει, καὶ τῶν τι-„μωριῶν ἀτοπίᾳ· καὶ τὴν εἰωθυῖαν τῶν ὀνομάτων „ἀξίωσιν ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει.“ ὃ γὰρ βούλεται δηλοῦν ἐν τῇ δυσεξελίκτῳ πλοκῇ, τοιοῦτόν ἐστι· „Πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανον „εἰς τὸ διανοεῖσθαί τι καινότερον περὶ τὰς τέχνας „τῶν ἐγχειρημάτων, καὶ περὶ τὰς ὑπερβολὰς τῶν „τιμωριῶν· τά τ᾽ εἰωθότα ὀνόματα ἐπὶ τοῖς πρά-„γμασι λέγεσθαι μετατιθέντες, ἄλλως ἠξίουν αὐτὰ „καλεῖν.“ ἡ δ᾽ „Ἐπιτέχνησις“ καὶ ἡ „Τῶν τιμωριῶν ἀτοπία,“ καὶ ἡ „Εἰωθυῖα τῶν ὀνομάτων ἀξίωσις,“ καὶ ἡ „Εἰς τὰ ἔργα ἀντηλλαγμένη δικαίωσις,“ περιφράσεως ποιητικῆς ἐστιν οἰκειοτέρα· οἷς ἐπιτίθησι τὰ θεατρικὰ σχήματα ταυτί· „Τόλμα μὲν „γὰρ ἀλόγιστος, ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλ-

„λησις δὲ προμηθής, δειλία εὐπρεπής." παρομοιώσεις γὰρ ἀμφότερα ταῦτα καὶ παρισώσεις περιέχει, καὶ τὰ ἐπίθετα καλλωπισμοῦ χάριν κεῖται· τὸ γὰρ οὔτε θεατρικὸν, ἀλλ' ἀναγκαῖον; τῆς λέξεως σχῆμα, τοιοῦτ' ἂν ἦν· „Τὴν μὲν γὰρ τόλμαν ἀνδρίαν ἐκάλουν· τὴν δὲ μέλλησιν δειλίαν." ὅμοια δὲ τούτοις ἐστὶ καὶ τὰ συναπτόμενα· „Τὸ δὲ σῶφρον, τοῦ „ἀνάνδρου πρόσχημα· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν, „ἐπίπαν ἀργόν·" κυριώτερον δ' ἂν οὕτως ἐλέχθη· „Οἱ δὲ σώφρονες, ἄνανδροι· καὶ οἱ συνετοὶ πρὸς „ἅπαντα, ἐν ἅπασιν ἀργοί."

30. Εἰ μέχρι τούτων προελθὼν ἐπαύσατο, τὰ μὲν καλλωπίζων, τὰ δὲ σκληραγωγῶν τὴν λέξιν, ἧττον ἂν ὀχληρὸς ἦν. νῦν δ' ἐπιτίθησιν ἀσφαλείᾳ· „Ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀποτροπῆς πρό„φασις εὔλογος. καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων, πιστὸς ἀεί, „ὁ δ' ἀντιλέγων αὐτῷ, ὕποπτος." καὶ γὰρ ἐν τούτοις πάλιν ἄδηλον μέν ἐστι, τίνα βούλεται δηλοῦν τὸν χαλεπαίνοντα καὶ περὶ τίνος· τίνα δὲ τὸν ἀντιλέγοντα, καὶ ἐφ' ὅτῳ. „Ἐπιβουλεύσας δέ τι, φησὶ. τυχών τε, ξυνετός· καὶ ὑπονοήσας, ἔτι δεινότερος· „προβουλεύσας δὲ, ὅπως μηδὲν αὐτῶν δεήσει, τῆς τε „ἑταιρίας διαλυτὴς, καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπλη„γμένος." οὔτε γὰρ ὁ „Τυχὼν" ἐμφαίνει μᾶλλον, ὃ βούλεται δηλοῦν, οὔτε ὁ αὐτὸς „Τυχών" τε καὶ „Ἐπινοήσας" ἅμα νοῆσθαι δύναται· εἴ γε ὁ μὲν „Τυχὼν" ἐπὶ τοῦ κατορθώσαντος καὶ ἐπιτυχόντος, ὃ ἤλπισε, λέγεται· ὁ δὲ „Νοήσας" ἐπὶ τοῦ προαισθομένου τὸ μήπω πραχθὲν, ἀλλ' ἔτι μέλλον κακόν.

καθαρὸς δὲ καὶ τηλαυγὴς ὁ νοῦς οὕτως ἂν ἦν·
„Οἵ τ' ἐπιβουλεύοντες ἑτέροις, εἰ κατορθώσειαν,
„δεινοί· καὶ οἱ τὰς ἐπιβουλὰς προεπινοοῦντες, εἰ
„φυλάξαιντο, ἔτι δεινότεροι· ὁ δὲ προειδόμενος,
„ὅπως μηδὲν αὐτῷ δεήσει μήτ' ἐπιβουλῆς, μήτε φυ-
„λακῆς, τάς τε ἑταιρίας διαλύειν ἐδόκει, καὶ τοὺς
„ἐναντίους ἐκπεπλῆχθαι."

31. Μίαν δὲ τούτοις ἐπιθεὶς περιοδον ἀγκύλως εἰρημένην καὶ δυνατῶς μετὰ τοῦ σαφῶς· „Ἁπλῶς „δὲ ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακόν τι δρᾷν, ἐπῃνεῖ-„το, καὶ ὁ ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον·" ποιητικῇ πάλιν ἐχρήσατο μεταλήψει· „Καὶ μὴν καὶ „τὸ ξυγγενὲς τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο, „διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾷν." τὸ γὰρ „Συγγενὲς" καὶ τὸ „Ἑταιρικὸν" κείμενον μετείληπται· τό τε „Ἀπροφασίστως τολμᾷν," ἄδηλον, εἴτε ἐπὶ τῶν φίλων κεῖται νῦν, εἴτε ἐπὶ τῶν συγγενῶν. αἰτίαν γὰρ ἀποδιδοὺς, δι' ἣν τοὺς συγγενεῖς ἀλλοτριωτέρους ἔκρινον τῶν φίλων, ἐπιτίθησιν, ὅτι τόλμαν ἀπροφάσιστον παρείχοντο. σαφὴς δ' ἂν ἦν λόγος, εἰ τοῦτον ἐξήνεγκε τὸν τρόπον, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν σχηματίζων· „Καὶ μὴν καὶ „τὸ ἑταιρικὸν, οἰκειότερον ἐγένετο τοῦ συγγενοῦς, „διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾷν." περιπέφρασται δὲ καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις, καὶ οὔτ' ἰσχυρῶς, οὔτε σαφῶς, ἀπήγγελται· „Οὐ γὰρ μετὰ „τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι, „ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ." ὁ μὲν νοῦς ἐστὶ τοιόσδε· „Οὐ γὰρ ἐπὶ ταῖς κατὰ νόμον

„ὠφελείαις αἱ τῶν ἑταιριῶν ἐγίγνοντο σύνοδοι, ἀλλ „ἐπὶ τῷ παρὰ τοὺς νόμους τι πλεονεκτεῖν.“ „Καὶ „ὅρκοι, φησὶν, εἴ που ἄρα ἐγίγνοντο ξυναλλαγῆς, ἐν „τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι, „ἴσχυον, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν.“ ἐν τούτοις ὑπέρβατόν τε καὶ περίφρασις· οἱ μὲν γὰρ „Ὅρκοι τῆς συναλλαγῆς“ τὸ σημαινόμενον ἔχουσι τοιοῦτον· „Οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι εἴ που ἄρα „γένοιτο.“ τὸ δὲ „Ἴσχυον,“ δι' ὑπερβάτου κείμενον, τῷ „Αὐτίκα“ ἕπεται· βούλεται γὰρ δηλοῦν· „Ἐν τῷ παραυτίκα ἴσχυον“ τὸ δὲ, „Πρὸς τὸ „ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν „δύναμιν,“ σαφέστερον ἂν ἦν οὕτως ἐξενεχθέν· „Διὰ τὸ μηδὲ μίαν ἄλλην ἔχειν δύναμιν, κατὰ τὸ „ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι.“ τὸ δὲ κατάλληλον τῆς διανοίας ἦν ἂν τοιοῦτο· „Οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας „ὅρκοι, εἴ που ἄρα γένοιντο, ἀπορίᾳ πίστεως ἄλ„λης, ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἐν τῷ παραχρῆμα ἴσχυον.“

32. Σκολιώτερα δὲ τούτων ἐστὶ καὶ ἃ μετὰ ταῦτα τίθησιν· „Ἐν δὲ τῷ παρατυχόντι ὁ φθάσας „θαῤῥῆσαι, εἰ ἴδοι ἄφρακτον, ἥδιον διὰ τὴν πίστιν „ἐτιμωρεῖτο, ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς· καὶ τό τε „ἀσφαλὲς ἐλογίζετο, καὶ ὅτι ἀπάτῃ περιγενόμενος, „ξυνέσεως ἀγώνισμα προσελάμβανε“ τὸ δὲ „Παρα„τυχόν“ ἀντὶ τοῦ „Παραχρῆμα“ κεῖται· τό τε „Ἄφρακτον“ ἀντὶ τοῦ „Ἀφυλάκτου·“ καὶ τὸ, „Ἥδιον τιμωρεῖσθαι διὰ τὴν πίστιν μᾶλλον, ἢ ἀπὸ „τοῦ προφανοῦς,“ σκοτεινῶς περιπέφρασται, καὶ ἐλλείπει τι μόριον εἰς τὸ συμπληρωθῆναι τὴν νόησιν.

εἰκάζειν δέ ἐστιν, ὅτι τοῦτο βούλεται λέγειν· „Εἰ „δέ που παρατύχοι τινὶ καιρός, καὶ μάθοι τὸν „ἐχθρὸν ἀφύλακτον, ἥδιον ἐτιμωρεῖτο, ὅτι πιστεύ-„σαντι ἐπέθετο μᾶλλον, ἢ φυλαττομένῳ· καὶ συνέ-„σεως δόξαν προσελάμβανε, τό τε ἀσφαλὲς λογιζό-„μενος, καὶ ὅτι διὰ τὴν ἀπάτην αὐτοῦ περιεγένε-„το“ „Ῥᾷον δ᾽ οἱ πολλοὶ κακοῦργοι, φησὶν, ὄντες, „δεξιοὶ κέκληνται, ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί· καὶ τῷ μὲν „αἰσχύνονται· ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται.“ ταῦτα γὰρ ἀγκύλως μὲν εἴρηται καὶ βραχέως, ἐν ἀφανεῖ δὲ κείμενον ἔχει τὸ σημαινόμενον. χαλεπὸν γὰρ μαθεῖν, τίνας δή ποτε νοεῖ τοὺς ἀμαθεῖς τε καὶ ἀγαθούς. εἴτε γὰρ ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τοὺς κακούργους, οὐκ ἂν εἴησαν ἀμαθεῖς οἱ μὴ κακοί· εἴτ᾽ ἐπὶ τῶν ἀνοήτων καὶ ἀφρόνων τίθησι τοὺς ἀμαθεῖς, κατὰ τί δή ποτε τούτους ἀγαθοὺς καλεῖ; „Καὶ τῷ „μὲν αἰσχύνονται,“ τίνες; ἄδηλον γάρ, πότερον ἀμφότεροι, ἢ οἱ ἀμαθεῖς. „Ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται·“ κἀνταῦθα ἄδηλον, τίνες. εἰ μὲν γὰρ ἐπ᾽ ἀμφοτέρων τίθησιν, οὐκ ἔχει νοῦν· οὔτε γὰρ ἐπὶ τοῖς κακούργοις οἱ ἀγαθοὶ ἀγάλλονται, οὔτ᾽ ἐπὶ τοῖς ἀμαθέσιν οἱ κακοῦργοι αἰσχύνονται.

33. Οὗτος ὁ χαρακτὴρ της ἀσαφοῦς καὶ πεπλεγμένης λέξεως, ἐν ᾗ πλείων ἔνεστι τῆς λέξεως ἡ σκοτίζουσα τὴν διάνοιαν ὄχλησις, ἕως ἑκατὸν ἐκμηκύνεται στίχων· θήσω δὴ καὶ τὰ ἑξῆς, οὐδὲ μίαν ἔτι λέξιν ἐμαυτοῦ προστιθείς· „Πάντων δ᾽ αὐτῶν αἴ-„τιον ἡ ἀρχὴ ἡ διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν· ἐκ „δ᾽ αὐτῶν καὶ ἐς τὸ φιλονεικεῖν καθισταμένων τὸ

„πρόθυμον. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι προστάντες, μετ᾽
„ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονο-
„μίας πολιτικῆς, καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος προ-
„τιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες ἆθλα
„ἐποιοῦντο· παντὶ δὲ τρόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων
„περιγίγνεσθαι, ἐτόλμησάν τε τὰ δεινότατα, ἐπ-
„εξῄεσάν τε, τὰς τιμωρίας ἔτι μείζους, οὐ μέχρι τοῦ
„δικαίου καὶ τῇ πόλει ξυμφόρου, προστιθέντες, ἐς
„δὲ τὸ ἑκατέροις που αἰεὶ ἡδονὴν ἔχον ὁρίζοντες·
„καὶ ἢ μετὰ ψήφου ἀδίκου καταγνώσεως, ἢ χειρὶ
„κτώμενοι τὸ κρατεῖν, ἕτοιμοι ἦσαν τὴν αὐτίκα φι-
„λονεικίαν ἐκπιμπλάναι. ὥστ᾽ εὐσεβείᾳ μὲν οὐδέτε-
„ροι ἐνόμιζον, εὐπρεπείᾳ δὲ λόγου, οἷς ξυμβαίη
„ἐπιφθόνως τι διαπράξασθαι, ἄμεινον ἤκουον· τὰ
„δὲ μέσα τῶν πολιτῶν ὑπ᾽ ἀμφοτέρων, ἢ ὅτι οὐ
„ξυνηγωνίζοντο, ἢ φθόνῳ τοῦ περιεῖναι, διεφθεί-
„ροντο. οὕτω πᾶσα ἰδέα κατέστη κακοτροπίας, διὰ
„τὰς στάσεις, τῷ Ἑλληνικῷ· καὶ τὸ εὔηθες, οὗ τὸ
„γενναῖον πλεῖστον μετέχει, καταγελασθὲν ἠφανί-
„σθη· τὸ δὲ ἀντιτετάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ ἀπί-
„στως, ἐπὶ πολὺ διήνεγκεν. οὐ γὰρ ἦν ὁ διαλύσων
„οὔτε λόγος ἐχυρὸς, οὔτε ὅρκος φοβερός. κρείττους
„δὲ ὄντες ἅπαντες λογισμῷ ἐς τὸ ἀνέλπιστον τοῦ
„βεβαίου, μὴ παθεῖν μᾶλλον προεσκόπουν, ἢ πι-
„στεῦσαι ἐδύναντο. καὶ οἱ φαυλότεροι γνώμην, ὡς
„τὰ πλείω περιεγίγνοντο. τῷ γὰρ δεδιέναι τό τε αὐ-
„τῶν ἐνδεὲς, καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ξυνετὸν, μὴ λόγοις
„τε ἥττους ὦσι, καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν τῆς
„γνώμης φθάσωσι προεπιβουλευόμενοι, τολμηρῶς

„πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν· οἱ δὲ καταφρονοῦντες κἂν „προαισθέσθαι,, καὶ ἔργῳ οὐδὲν σφᾶς δεῖν λαμβά„νειν, ἃ γνώμη ἔξεστιν, ἄφρακτοι μᾶλλον διεφθεί„ροντο.“ ἐκ πολλῶν ἔτι δυνάμενος παραδειγμάτων ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι κρείττων ἐστὶν ἐν τοῖς διηγήμασιν, ὅταν ἐν τῷ συνήθει καὶ κοινῷ τῆς διαλέκτου χαρακτῆρι μένῃ, χείρων δὲ, ὅταν ἐκτρέψῃ τὴν διάλεκτον ἐκ τῆς συνήθους ἐπὶ τὰ ξένα ὀνόματα, καὶ βεβιασμένα σχήματα, ὧν ἔνια σολοικισμῶν παρέχεται δόξαν, ἀρκεσθήσομαι τούτοις, ἵνα μὴ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἡ γραφή μοι προβῇ.

34. Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τῶν δημηγοριῶν αὐτοῦ τὰ δοκοῦντά μοι φανερὰ ποιήσειν ὑπεσχόμην, ἐν αἷς οἴονταί τινες τὴν ἄκραν τοῦ συγγραφέως εἶναι δύναμιν, διελόμενος καὶ ταύτην διχῇ τὴν θεωρίαν, εἴς τε τὸ πραγματικὸν μέρος, καὶ εἰς τὸ λεκτικὸν, χωρὶς ὑπὲρ ἑκατέρου ποιήσομαι τὸν λόγον· ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ πραγματικοῦ. ἐν ᾧ πρώτην μὲν ἔχοι μοῖραν ἡ τῶν ἐνθυμημάτων τε καὶ νοημάτων εὕρεσις, δευτέραν δὲ ἡ τῶν εὑρεθέντων χρῆσις· ἐκείνη μὲν ἐν τῇ φύσει μᾶλλον ἔχουσα τὴν ἰσχὺν, αὕτη δὲ ἐν τῇ τέχνῃ. τούτων ἡ μὲν πλέον ἔχουσα τοῦ τεχνικοῦ τὸ φυσικὸν, καὶ διδαχῆς ἐλάττονος δεομένη, θαυμαστή τις ἐστὶ παρὰ τῷ συγγραφεῖ· φέρει γὰρ, ὥσπερ ἐκ πηγῆς πλουσίας, ἄπειρόν τι χρῆμα νοημάτων καὶ ἐνθυμημάτων περιττῶν καὶ ξένων καὶ παραδόξων. ἡ δὲ πλεῖον ἔχουσα τὸ τεχνικὸν, καὶ λαμπροτέραν ποιοῦσα φαίνεσθαι τὴν ἑτέραν, ἐνδεεστέρα τοῦ δέοντος ἐπὶ πολλῶν. ὅσοι μὲν οὖν ἐκτε-

θαυμάκασιν αὐτὸν ὑπὲρ τὸ μέτριον, ὡς μηδὲν τῶν θεοφορήτων διαφέρειν, διὰ τὸ πλῆθος ἐοίκασι τῶν ἐνθυμημάτων τοῦτ᾽ ἐσχηκέναι τὸ πάθος. οὓς ἐὰν διδάσκῃ τις ἐφ᾽ ἑκάστῳ πράγματι παρατιθεὶς τὸν λόγον, ὅτι ταυτὶ μὲν οὐκ ἦν ἐπιτήδεια ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ, καὶ ὑπὸ τούτων τῶν προσώπων λέγεσθαι, ταυτὶ τ᾽ οὐκ ἐπὶ τούτοις τοῖς πράγμασιν, οὐδὲ μέχρι τούτου, δυσχεραίνουσιν, ὅμοιόν τι πάσχοντες τοῖς κεκρατημένοις ὑφ᾽ οἵας δή τινος ὄψεως ἔρωτι, μὴ πολὺ ἀπέχοντι μανίας. ἐκεῖνοί τε γὰρ πάσας τὰς ἀρετὰς, ὁπόσαι γίνονται περὶ μορφὰς εὐπρεπεῖς, ταῖς καταδεδουλωμέναις αὐτοὺς προσεῖναι νομίζουσι, καὶ τοὺς ἐξονειδίζειν ἐπιχειροῦντας, εἴ τις περὶ αὐτὰς ὑπάρχει σῖνος, ὡς βασκάνους καὶ συκοφάντας προβέβληνται· οὗτοί τε ὑπὸ τῆς μιᾶς ταύτης ἀρετῆς κεκαρωμένοι τὴν διάνοιαν, ἅπαντα καὶ τὰ μὴ προσόντα τῷ συγγραφεῖ μαρτυροῦσιν. ἃ γὰρ ἕκαστος εἶναι βούλεται περὶ τὸ φιλούμενόν τε καὶ θαυμαζόμενον ὑφ᾽ ἑαυτοῦ, ταῦτα οἴεται. ὅσοι δ᾽ ἀδέκαστον τὴν διάνοιαν φυλάσσουσι, καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν λόγων ἐπὶ τοὺς ὀρθοὺς κανόνας ἀναφέρουσιν, εἴτε φυσικῆς τινος κρίσεως μετειληφότες, εἴτε καὶ διδαχῆς ἰσχυρὰ τὰ κριτήρια κατασκευάσαντες, οὔτε ἅπαντα ἐπαινοῦσιν ἐπίσης, οὔτε πρὸς ἅπαντα δυσχεραίνουσιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν κατορθώμασι τὴν προσήκουσαν μαρτυρίαν ἀπονέμουσιν· εἰ δέ τι διημάρτηται μέρος ἐν αὐτοῖς, οὐκ ἐπαινοῦσιν.

35. Οὔτ᾽ οὖν ἐπὶ πάντων ἐγὼ τῶν ἐμαυτοῦ θεωρημάτων κανόνας ὑποτιθέμενος, οὔτε πρότερον

ὤκνησα τὰ δοκοῦντά μοι φέρειν εἰς μέσον, οὔτε νῦν ἀποστρέψομαι. διδοὺς δὴ τὸ πρῶτον, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἔφην, τὸ περὶ τὴν εὕρεσιν τοῦ συγγραφέως εὔστοχον, [καὶ εἴ τις ἄλλως προσυπείληφεν, εἴτε διὰ φιλονεικίαν, εἴτε δι' ἀναισθησίαν. ἁμαρτάνειν αὐτὸν οἰόμενος,] θάτερον οὐκέτι δίδωμι, τὸ περὶ τὰς οἰκονομίας αὐτῷ τεχνικὸν, πλὴν ἐπ' ὀλίγων πάνυ δημηγοριῶν. ὁρῶ δὲ καὶ περὶ τὴν λέξιν ἐλαττώματα, περὶ ὧν ἤδη προείρηκα, πλεῖστα καὶ μέγιστα ταύταις συμβεβηκότα ταῖς ἰδέαις· καὶ γὰρ αἱ γλωττηματικαὶ καὶ ξέναι καὶ πεποιημέναι λέξεις ἐν ταύταις μάλιστα ἐπιπολάζουσι, καὶ τὰ πολύπλοκα καὶ ἀγκύλα καὶ βεβιασμένα σχήματα, πλεῖστα περὶ ταύτας ἐστίν. εἰ δὲ τὰ εἰκότα ἔγνωκα, σύ τε κρινεῖς, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος, ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν ἀγόμενος τῶν ἔργων. ἔστω δὲ κατὰ ταὐτὰ ἡ παράθεσις αὐτῶν ἀντιπαρεξεταζομένων τοῖς ἄριστά μοι δοκοῦσιν ἔχειν τῶν οὔτε κατὰ τὰς οἰκονομίας κατορθουμένων, οὔτε κατὰ τὴν φράσιν ἀνεγκλήτων.

36. Ἐν μὲν οὖν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ ἐπὶ Πλαταιὰς Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν συμμάχων ἔλασιν ἀρξάμενος γράφειν, ὑποτίθεται, τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων, Ἀρχιδάμου, μέλλοντος δῃώσειν τὴν γῆν, πρέσβεις παρὰ τῶν Πλαταιέων ἀφιγμένους πρὸς αὐτὸν, καὶ λόγους ἀποδίδωσιν, οὓς εἰκὸς ἦν ὑπ' ἀμφοτέρων εἰρῆσθαι τοῖς προσώποις πρέποντας, καὶ τοῖς πράγμασιν οἰκείους· καὶ μήτε λείποντας τοῦ μετρίου, μήτε ὑπεραίροντας· λέξει τε κεκόσμηκεν αὐτοὺς καθαρᾷ καὶ σαφεῖ καὶ συντόμῳ, καὶ

τάς ἄλλας ἀρετὰς ἐχούσῃ· τήν τε ἁρμονίαν οὕτως ἔναυλον ἀποδέδωκεν ἅμα τοῖς ἡδίστοις παρεξετάζεσθαι· „Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους, οἱ Πελο-„ποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ „ἐσέβαλον· ἐστράτευσαν δ' ἐπὶ Πλάταιαν. ἡγεῖτο „δ' Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασι-„λεύς· καὶ καθίσας τὸν στρατὸν, ἔμελλε δῃώσειν „τὴν γῆν. οἱ δὲ Πλαταιεῖς, εὐθὺς πρέσβεις πέμψαν-„τες πρὸς αὐτὸν, ἔλεγον τοιάδε·" „Ἀρχίδαμε, καὶ „Λακεδαιμόνιοι, οὐ δίκαια ποιεῖτε, οὔτε ἄξια οὔθ' „ὑμῶν, οὔτε πατέρων, ὧν ἐστὲ, ἐς γῆν τὴν Πλα-„ταιέων στρατεύοντες. Παυσανίας γὰρ ὁ Κλεομβρό-„του Λακεδαιμόνιος, ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ „τῶν Μήδων, μετὰ Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων „ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης, ἣ παρ' ἡμῖν „ἐγένετο, θύσας ἐν τῇ Πλαταιέων ἀγορᾷ Διῒ ἐλευθε-„ρίῳ ἱερὰ, καὶ ξυγκαλέσας πάντας τοὺς ξυμμάχους, „ἀπεδίδου Πλαταιεῦσι, γῆν καὶ πόλιν τὴν σφετέραν „ἔχοντας, αὐτονόμους οἰκεῖν, στρατεῦσαί τε μηδένα „ποτὲ ἀδίκως ἐπ' αὐτοὺς, μηδ' ἐπὶ δουλείᾳ· εἰ δὲ „μὴ, ἀμύνειν τοὺς παρόντας ξυμμάχους κατὰ δύ-„ναμιν. τάδε μὲν ἡμῖν πατέρες οἱ ὑμέτεροι ἔδοσαν, „ἀρετῆς ἕνεκα, καὶ προθυμίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς „κινδύνοις γενομένης. ὑμεῖς δὲ, τἀναντία [ἐκείνοις] „δρᾶτε· μετὰ γὰρ Θηβαίων τῶν ἡμῖν ἐχθίστων, „ἐπὶ δουλείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἥκετε. μάρτυρας δὲ θεοὺς, „τούς τε ὁρκίους τότε γενομένους ποιούμενοι, καὶ „τοὺς ἡμετέρους πατρῴους, καὶ ἡμετέρους ἐγχω-„ρίους, λέγομεν ὑμῖν, γῆν τὴν Πλαταιΐδα μὴ ἀδι-

„κεῖν, μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους· ἐᾶν δὲ οἰκεῖν „αὐτονόμους, καθάπερ Παυσανίας ἐδικαίωσε." „τοσαῦτα εἰπόντων [τῶν] Πλαταιέων, Ἀρχίδαμος „ὑπολαβὼν εἶπεν·" „Δίκαια λέγετε, ὦ ἄνδρες Πλα„ταιεῖς, ἢν ποιῆτε ὅμοια τοῖς λόγοις. καθάπερ γὰρ „Παυσανίας ὑμῖν παρέδωκεν, αὐτοί τε αὐτονομεῖ„σθε, καὶ τοὺς ἄλλους ξυνελευθεροῦτε, ὅσοι μετα„σχόντες τῶν τότε κινδύνων, ὑμῖν τε ξυνώμοσαν, „καὶ εἰσὶ νῦν ὑπ' Ἀθηναίοις· παρασκευή τε τοσήδε „καὶ πόλεμος γεγένηται αὐτῶν ἕνεκα καὶ τῶν ἄλλων „ἐλευθερώσεως. ἧς μάλιστα μὲν μετασχόντες καὶ „αὐτοὶ ἐμμείνατε τοῖς ὅρκοις. εἰ δὲ μή, ἅπερ καὶ „τὸ πρότερον ἤδη προὐκαλεσάμεθα, ἡσυχίαν ἄγετε, „νεμόμενοι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν· καὶ ἔστε μηδὲ μεθ' „ἑτέρων· δέχεσθε δ' ἀμφοτέρους φίλους, ἐπὶ πολέ„μῳ δὲ μηδ' ἑτέρους. καὶ τάδε ἡμῖν ἀρκέσει." „ὁ „μὲν Ἀρχίδαμος τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Πλαταιῶν „πρέσβεις, ἀκούσαντες ταῦτα, ἐσῆλθον ἐς τὴν πό„λιν· καὶ τῷ πλήθει τὰ ῥηθέντα κοινώσαντες, ἀπε„κρίναντο αὐτῷ·" „Ὅτι ἀδύνατα σφίσιν εἴη ποιεῖν, „ἃ προκαλεῖται, ἄνευ Ἀθηναίων· παῖδες γὰρ σφῶν „καὶ γυναῖκες παρ' ἐκείνοις εἴησαν. δεδιέναι δὲ καὶ „περὶ πάσῃ τῇ πόλει, μή, ἐκείνων ἀποχωρησάντων, „Ἀθηναῖοι ἐλθόντες σφίσιν οὐκ ἐπιτρέπωσιν· ἢ „Θηβαῖοι, ὡς ἔνορκοι ὄντες, κατὰ τὸ ἀμφοτέρους „δέχεσθαι, αὖθις σφῶν τὴν πόλιν πειράσωσι κατα„λαβεῖν." „ὁ δέ, θαρσύνων αὐτούς, πρὸς ταῦτα „ἔφη·" „Ὑμεῖς δὲ πόλιν μὲν καὶ οἰκίας παράδοτε „ἡμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις· καὶ γῆς ὅρους ἀπο-

„δείξατε, καὶ δένδρα ἀριθμῷ τὰ ὑμέτερα, καὶ ἄλλο „εἴ τι δυνατὸν εἰς ἀριθμὸν ἐλθεῖν· αὐτοὶ δὲ μετα- „χωρήσατε, ὅποι βούλεσθε, ἕως ἂν ὁ πόλεμος ᾖ· „ἐπειδὰν δὲ παρέλθῃ, ἀποδώσομεν [ὑμῖν, ἃ ἂν „παραλάβωμεν.] μέχρι δὲ τοῦδε ἕξομεν παρακα- „ταθήκην, ἐργαζόμενοι καὶ φορὰν φέροντες, ἣ ἂν „ὑμῖν μέλλῃ ἱκανὴ ἔσεσθαι." „οἱ δέ, ἀκούσαντες, „αὖθις ἐσῆλθον ἐς τὴν πόλιν, καὶ βουλευσάμενοι „μετὰ τοῦ πλήθους, ἔλεξαν·" „Ὅτι βούλονται, ἃ „προκαλεῖται, Ἀθηναίοις κοινῶσαι πρῶτον· καί, ἢν „πείθωσιν αὐτούς, ποιεῖν ταῦτα." „μέχρι δὲ τού- „του σπείσασθαι σφίσιν ἐκέλευον, καὶ τὴν γῆν μὴ „δῃοῦν. ὁ δ᾽ ἡμέρας τε ἐσπείσατο, ἐν αἷς εἰκὸς ἦν „κομισθῆναι, καὶ τὴν γῆν οὐκ ἔτεμεν. ἐλθόντες δὲ „οἱ Πλαταιεῖς πρέσβεις ὡς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ „βουλευσάμενοι μετ᾽ αὐτῶν, πάλιν ἦλθον ἀπαγγέλ- „λοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει τοιάδε·" „Οὔτ᾽ ἐν τῷ „προτοῦ χρόνῳ, [ὦ] ἄνδρες Πλαταιεῖς, ἀφ᾽ οὗ „ξύμμαχοι ἐγενόμεθα, Ἀθηναῖοι φασὶν ἐν οὐδενὶ „ἡμᾶς προέσθαι ἀδικουμένους, οὔτε νῦν περιόψε- „σθαι, βοηθήσειν δὲ κατὰ δύναμιν· ἐπισκήπτουσί „τε ὑμῖν πρὸς τῶν ὅρκων, οὓς οἱ πατέρες ὤμοσαν, „μηδὲν νεωτερίζειν περὶ τὴν ξυμμαχίαν." „Τοι- „αῦτα τῶν πρέσβεων ἀπαγγειλάντων, οἱ Πλαταιεῖς „ἐβουλεύσαντο Ἀθηναίους μὴ προδιδόναι, ἀλλ᾽ „ἀνέχεσθαι καὶ γῆν τεμνομένην, εἰ δέοι, ὁρῶντας, „καὶ ἄλλο πάσχοντας, ὅ τι ἂν ξυμβαίνῃ· ἐξελθεῖν „τε μηδένα ἔτι, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ τείχους ἀποκρίνα- „σθαι," „Ὅτι ἀδύνατα σφίσι ποιεῖν ἐστιν, ἃ Λα-

„κεδαιμόνιοι προκαλοῦνται." „ὡς δ' ἀπεκρίναντο, „ἐντεῦθεν δὴ πρῶτον μὲν ἐς ἐπιμαρτυρίαν καὶ „θεῶν καὶ ἡρώων τῶν ἐγχωρίων Ἀρχίδαμος ὁ βασι-„λεὺς κατέστη, λέγων ὧδε·" „Θεοὶ, ὅσοι γῆν τὴν „Πλαταιΐδα ἔχετε, καὶ ἥρωες, ξυνίστορές ἐστε, ὅτι „οὔτε τὴν ἀρχὴν ἀδίκως ἐκλιπόντων τῶνδε πρότερον „τὸ ξυνώμοτον, ἐπὶ γῆν τήνδε ἤλθομεν· ἐν ᾗ οἱ πα-„τέρες ἡμῶν εὐξάμενοι ὑμῖν Μήδων ἐκράτησαν, καὶ „παρέσχετε αὐτὴν εὐμενῆ ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλ-„λησιν· οὔτε νῦν, ἤν τι ποιῶμεν, ἀδικήσομεν· προ-„καλεσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ εἰκότα, οὐ τυγχάνομεν „ξυγγνώμονες δὲ ἔστε, τῆς μὲν ἀδικίας κολάζεσθαι „τοῖς ὑπάρχουσι προτέροις, τῆς δὲ τιμωρίας τυγχά-„νειν τοῖς ἐπιφέρουσι νομίμως." „τοσαῦτα ἐπι-„θειάσας, καθίστη ἐς πόλεμον τὸν στρατόν."

37. Ἐξετάσωμεν δὴ παρὰ τοῦτον τὸν διάλογον, οὕτω καλῶς καὶ περιττῶς ἔχοντα, ἕτερον αὐτοῦ διάλογον, ὃν μάλιστα ἐπαινοῦσιν οἱ τοῦ χαρακτῆρος τούτου θαυμασταί. ὑποτίθεται δὴ, στρατιὰν ἀποστειλάντων Ἀθηναίων ἐπὶ Μηλίους Λακεδαιμονίων ἀποίκους, πρὶν ἄρξασθαι τοῦ πολέμου, τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων, καὶ τοὺς προβούλους τῶν Μηλίων, συνιόντας εἰς λόγους περὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκ τοῦ ἰδίου προσώπου δηλοῖ τὰ λεχθέντα ὑφ' ἑκατέρων· ἐπὶ μιᾶς δ' ἀποκρίσεως τοῦτο τὸ σχῆμα διατηρήσας, τὸ διηγηματικὸν, προσωποποιεῖ τὸν μετὰ ταῦτα διάλογον καὶ δραματικόν. ἄρχει δ' ὁ Ἀθηναῖος τάδε λέγων· „Ἐπειδὴ οὐ πρὸς τὸ πλῆθος οἱ λόγοι γίγνονται,

„ὅπως δὴ μὴ ξυνεχεῖ ῥήσει οἱ πολλοὶ ἐπαγωγὰ καὶ „ἀνέλεγκτα ἐσάπαξ ἀκούσαντες ἡμῶν, ἀπατηθῶσι· „γινώσκομεν γὰρ, ὅτι τοῦτο φρονεῖ ἡμῶν ἡ ἐς τοὺς „ὀλίγους ἀγωγὴ, ὑμεῖς οἱ καθήμενοι, ἔτι ἀσφαλέ- „στερον ποιήσατε. καθ' ἕκαστον γὰρ καὶ μηδ' ὑμεῖς „ἑνὶ λόγῳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ δοκοῦν ἐπιτηδείως λέ- „γεσθαι, εὐθὺς ὑπολαμβάνοντες, κρίνετε· καὶ πρῶ- „τον, εἰ ἀρέσκει, ὡς λέγομεν, εἴπατε." „οἱ δὲ τῶν „Μηλίων ξύνεδροι ἀπεκρίναντο·" „Ἡ μὲν ἐπιεί- „κεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν ἀλλήλους, οὐ „ψέγεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόντα ἤδη, καὶ οὐ „μέλλοντα, διαφέροντα αὐτοῦ φαίνεται." τοῦτο τὸ τελευταῖον εἴ τις ἐν τοῖς σχήμασιν ἀξιώσει φέρειν, οὐκ ἂν φθάνοι πάντας τοὺς σολοικισμοὺς, ὅσοι γίγνονται παρὰ τοὺς ἀριθμοὺς καὶ παρὰ τὰς πτώσεις, σχήματα καλῶν. προθεὶς γάρ· „Ἡ μὲν ἐπιεί- „κεια τοῦ διδάσκειν καθ' ἡσυχίαν, οὐ ψέγεται" ἔπειτα συνάψας τῷ ἑνικῷ καὶ κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐξενηνεγμένα πτῶσιν· „Τὰ δὲ τοῦ πολέμου, παρόν- „τα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα·" ἐπιζεύγνυσι τούτοις ἑνικὸν, καὶ κατὰ τὴν γενικὴν ἐσχηματισμένον πτῶσιν, εἴτε ἄρθρον δεικτικὸν βούλεταί τις αὐτὸ καλεῖν, εἴτε ἀντωνυμίαν, τὸ „Αὐτοῦ·" τοῦτο δ' οὔτε τῷ θηλυκῷ καὶ ἑνικῷ καὶ ὀνομαστικῷ προσαρμοττόμενον σώζει τὴν ἀκολουθίαν, οὔτε τῷ πληθυντικῷ καὶ οὐδετέρῳ κατὰ τὴν αἰτιατικὴν ἐσχηματισμένῳ πτῶσιν. ἣν δ' ἂν ὁ λόγος κατάλληλος, οὕτως σχηματισθείς· „Ἡ μὲν ἐπιείκεια τοῦ διδάσκειν καθ' „ἡσυχίαν ἀλλήλους, οὐ ψέγεται· τὰ δὲ τοῦ πολέμου

„παρόντα ἤδη, καὶ οὐ μέλλοντα, διαφέροντα αὐτῆς „φαίνεται.“ τούτοις ἐπιτίθησιν ἐνθύμημα νενοημένον μὲν οὐκ ἀτόπως, ἡρμηνευμένον δὲ οὐκ εὐπαρακολουθήτως· „Εἰ μὲν τοίνυν ὑπονοίας τῶν μελ„λόντων λογιούμενοι, ἢ ἄλλο τι, ξυνήκετε, ἢ ἐκ τῶν „παρόντων, καὶ ὧν ὁρᾶτε, περὶ σωτηρίας βουλεύ„σοντες τῇ πόλει, παυοίμεθ᾽ ἄν· εἰ δ᾽ ἐπὶ τοῦτο, „λέγοιμεν ἄν.“

38. Καὶ μετὰ τοῦτο ἀποστρέψας τοῦ διηγήματος τὸν διάλογον ἐπὶ τὸ δραματικὸν, ταῦτα τὸν Ἀθηναῖον ἀποκρινόμενον ποιεῖ· „Εἰκὸς μὲν καὶ „ξυγγνώμη, ἐν τῷ τοιῷδε καθεστῶτας, ἐπὶ πολλὰ „καὶ λέγοντας καὶ δοκοῦντας τρέπεσθαι.“ ἔπειτα εὐσχήμονα πρόθεσιν ὑποθέμενος· „Ἡ μέντοι ξύνο„δος καὶ περὶ σωτηρίας ἤδε πάρεστι· καὶ ὁ λόγος, „ᾧ προκαλεῖσθε τρόπῳ, εἰ δοκεῖ, γιγνέσθω.“ πρῶτον μὲν εὕρηκεν ἐνθύμημα οὔτε τῆς Ἀθηναίων πόλεως ἄξιον, οὔτ᾽ ἐπὶ τοιούτοις πράγμασιν ἁρμόττον λέγεσθαι· „Ἡμεῖς τοίνυν οὔτε αὐτοὶ μετ᾽ ὀνομά„των καλῶν, ὡς ἢ δικαίως τὸν Μῆδον καταλύσαν„τες ἄρχομεν, ἢ ἀδικούμενοι νῦν ἐπεξερχόμεθα, „λόγων μῆκος ἄπιστον παρέξομεν.“ τοῦτο δέ ἐστιν ὁμολογοῦντος τὴν ἐπὶ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας στράτευσιν· ἐπειδὴ περὶ μηδετέρου τούτων βούλεται τὸν λόγον ὑπέχειν. οἷς ἐπιτίθησιν· „Οὔθ᾽ ὑμᾶς „ἀξιοῦμεν, ἢ ὅτι Λακεδαιμονίων ἄποικοι ὄντες, οὐ „ξυνεστρατεύσατε· ἢ ὡς ἡμᾶς οὐδὲν ἠδικήκατε, λέ„γοντας, οἴεσθαι πείσειν· τὰ δυνατὰ δ᾽ ἐξ ὧν ἑκά„τεροι ἀληθῶς φρονοῦμεν διαπράσσεσθαι.“ τοῦτο

δέ ἐστιν· „Ὑμεῖς μὲν ἀληθῶς φρονοῦντες, ὅτι ἀδι-„κεῖσθε, τὴν ἀνάγκην φέρετε, καὶ εἴκετε· ἡμεῖς δέ, „οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἀδικοῦμεν ὑμᾶς, τῆς ἀσθε-„νείας ὑμῶν περιεσόμεθα τῇ βίᾳ.“ ταῦτα γὰρ ἑκατέροις δυνατά. ἔπειτα τὴν αἰτίαν ἀποδοῦναι τού-„του βουληθείς, ἐπιλέγει· „Ὅτι δίκαια μὲν ἐν τῷ „ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται· „δυνατὰ δὲ οἱ προὔχοντες πράσσουσι, καὶ οἱ ἀσθε-„νεῖς ξυγχωροῦσι.“

39. Βασιλεῦσι γὰρ βαρβάροις ταῦτα πρὸς Ἕλληνας ἥρμοττε λέγειν· Ἀθηναίοις δὲ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οὓς ἠλευθέρωσαν ἀπὸ τῶν Μήδων, οὐκ ἦν προσήκοντα εἰρῆσθαι, ὅτι τὰ δίκαια τοῖς ἴσοις ἐστὶ πρὸς ἀλλήλους, τὰ δὲ βίαια τοῖς ἰσχυροῖς πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς. ὀλίγα δὲ πρὸς ταῦτα τῶν Μηλίων ἀποκρινομένων, ὅτι καλῶς ἂν ἔχοι τοῖς Ἀθηναίοις προνοεῖν τοῦ δικαίου, μὴ καὶ αὐτοί ποτε, σφαλέντες ὑπ᾿ ἄλλων, ἐν ἐξουσίᾳ γένωνται, καὶ τὰ αὐτὰ πάσχωσιν ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων, ἀποκρινόμενον ποιεῖ τὸν Ἀθηναῖον· „Ἡμεῖς δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, ἢν „καὶ παυθῇ, οὐκ ἀθυμοῦμεν τὴν τελευτήν.“ τούτου δ᾿ αἰτίαν ἀποδιδόντα, ὅτι, κἂν καταλύσωσιν αὐτῶν Λακεδαιμόνιοι τὴν ἀρχήν, συγγνώμην ἕξουσι, καὶ αὐτοὶ πολλὰ τοιαῦτα πράσσοντες. θήσω δὲ καὶ τὴν λέξιν αὐτοῦ· „Οὐ γὰρ οἱ ἄρχοντες ἄλλων, „ὥσπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὗτοι δεινοὶ τοῖς νικη-„θεῖσι.“ τοῦτο δὲ ὅμοιόν ἐστι τῷ λέγειν, ὅτι παρὰ τοῖς τυράννοις οὐ μισοῦνται τύραννοι. οἷς ἐπιτίθησι· „Καὶ περὶ μὲν τούτου ἡμῖν ἀφείσθω κινδυ-

„νεύεσθαι.“ ὃ μόλις ἂν εἴπε τῶν καταποντιστῶν τις, ἢ λῃστῶν, οὐδὲν ἐπιστρεφόμενος τῆς μετὰ ταῦτα τιμωρίας, χαρισάμενος ἐπιθυμίαις ἐν τῷ παρόντι. ἔπειτ᾽ ὀλίγων τῶν μεταξὺ γενομένων ἀμοιβαίων, καὶ τῶν Μηλίων εἰς ἐπιεικῆ συγκαταβαινόντων αἵρεσιν· „Ὥστε δὲ ἡσυχίαν ἄγοντας ἡμᾶς, φίλους μὲν εἶναι „ἀντὶ πολεμίων, ξυμμάχους δὲ μηδετέρων, οὐκ ἂν „δέξοισθε;“ ἀποκρινόμενον ποιεῖ τὸν Ἀθηναῖον· „Οὐ γὰρ τοσοῦτον ἡμᾶς βλάπτει ἡ ἔχθρα ὑμῶν, „ὅσον ἡ φιλία μὲν, ἀσθενείας· τὸ δὲ μῖσος, δυ„νάμεως παράδειγμα τοῖς ἀρχομένοις δηλούμενον.“ ἐνθύμημα πονηρὸν καὶ σκολιῶς ἀπηγγελμένον. εἰ δὲ τὸ νόημα βούλεταί τις αὐτοῦ σκοπεῖν, τοιόνδε ἐστίν· „Ὅτι φιλοῦντες μὲν ἡμᾶς, ἀσθενεῖς φαί„νεσθαι πρὸς τοὺς ἄλλους ποιήσετε· μισοῦντες δὲ, „ἰσχυρούς. οὐ γὰρ ζητοῦμεν εὐνοίᾳ τῶν ὑπηκόων „ἄρχειν, ἀλλὰ φόβῳ.“

40. Τούτοις ἕτερα προσθεὶς πάλιν ἀμοιβαῖα περίεργα καὶ πικρὰ, τοὺς Μηλίους ὑποτίθεται λέγοντας, ὅτι κοινὰς τὰς τύχας φέρουσιν οἱ πολέμιοι· καὶ τὸ μὲν εἶξαι εὐθὺς, ἀνέλπιστον, μετὰ δὲ τοῦ δρωμένου ἔτι καὶ στῆναι ἐλπὶς ὀρθῶς. πρὸς ταῦτα ποιεῖ τὸν Ἀθηναῖον ἀποκρινόμενον λαβυρίνθων σκολιώτερα περὶ τῆς ἐλπίδος, ἐπὶ κακῷ τοῖς ἀνθρώποις γινομένης, κατὰ λέξιν οὕτως γράφων· „Ἐλ„πὶς δὲ, κινδύνῳ παραμύθιον οὖσα, τοὺς μὲν ἀπὸ „περιουσίας χρωμένους αὐτῇ, κἂν βλάψῃ, οὐ καθ„εῖλε· τοῖς δὲ ἐς ἅπαν τὸ ὑπάρχον ἀναῤῥίπτουσι· „δάπανος γὰρ φύσει, ἅμα τε γινώσκεται σφαλέν-

„των· καὶ ἐν ὅτῳ ἔτι φυλάξεταί τις αὐτὴν γνωρι-
„σθεῖσαν, οὐκ ἐλλείπει. ὃ ὑμεῖς, ἀσθενεῖς τε καὶ
„ἐπὶ ῥοπῆς μιᾶς ὄντες, μὴ βούλησθε παθεῖν, μηδ'
„ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς, οἷς παρὸν ἀνθρωπείως
„ἔτι σώζεσθαι, ἐπειδὰν πιεζομένους αὐτοὺς ἐπιλεί-
„πωσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καθί-
„στανται, μαντικήν τε καὶ χρησμοὺς, καὶ ὅσα τοι-
„αῦτα μετ' ἐλπίδων λυμαίνεται." ταῦτα οὐκ οἶδα
πῶς ἄν τις ἐπαινέσειεν ὡς προσήκοντα εἰρῆσθαι
στρατηγοῖς Ἀθηναίων, ὅτι λυμαίνεται τοὺς ἀνθρώ-
πους ἡ παρὰ τῶν θεῶν ἐλπὶς, καὶ οὔτε χρησμῶν
ὄφελος, οὔτε μαντικῆς, τοῖς εὐσεβῆ καὶ δίκαιον
προῃρημένοις τὸν βίον. εἰ γάρ τι ἄλλο τῆς Ἀθη-
ναίων πόλεως, καὶ τοῦτ' ἐν πρώτοις ἐστὶν ἐγκώ-
μιον, τὸ περὶ παντὸς πράγματος, καὶ ἐν παντὶ
καιρῷ, τοῖς θεοῖς ἕπεσθαι, καὶ μηθὲν ἄνευ μαντι-
κῆς καὶ χρησμῶν ἐπιτελεῖν. λεγόντων τε τῶν Μη-
λίων, ὅτι σὺν τῇ παρὰ τῶν θεῶν βοηθείᾳ, καὶ
Λακεδαιμονίοις πεποίθασιν, οὓς εἰ καὶ διὰ μηδὲν
ἄλλο, διὰ γοῦν τὴν αἰσχύνην αὐτοῖς βοηθήσειν,
καὶ οὐ περιόψεσθαι καὶ συγγενεῖς ἀπολλυμένους·
αὐθαδέστερον ἔτι τὸν Ἀθηναῖον ἀποκρινόμενον
εἰσάγει· „Τῆς μὲν τοίνυν πρὸς τὸ θεῖον εὐμε-
„νείας οὐδ' ἡμεῖς οἰόμεθα λελείψεσθαι· οὐδὲν γὰρ
„ἔξω τῆς ἀνθρωπείας, τῶν μὲν, ἐς τὸ θεῖον νομί-
„σεως, τῶν δὲ, ἐς σφᾶς αὐτοὺς βουλήσεως, δικαιοῦ-
„μεν, ἢ πράσσομεν. ἡγούμεθα γὰρ τό τε θεῖον δό-
„ξῃ, τἀνθρώπειόν τε σαφῶς διὰ παντὸς ὑπὸ φύ-
„σεως ἀναγκαίως, οὗ ἂν κρατῇ, ἄρχειν" τούτων ὁ

νοῦς ἐστι μὲν δυσείκαστος, καὶ τοῖς πάνυ δοκοῦσιν ἐμπείρως τοῦ ἀνδρὸς ἔχειν· κατακλείεται δ' εἰς τοιοῦτόν τι πέρας· ὅτι τὸ μὲν θεῖον δόξῃ γινώσκουσιν ἅπαντες, τὰ δὲ πρὸς ἀλλήλους δίκαια τῷ κοινῷ τῆς φύσεως κρίνουσι νόμῳ· οὗτος δ' ἐστιν, ἄρχειν ὧν δύνηταί τις κρατεῖν. ἀκόλουθα καὶ ταῦτα τοῖς πρώτοις, καὶ οὔτε Ἀθηναίοις, οὔτε Ἕλλησι, πρέποντα εἰρῆσθαι.

41. Πολλὰς δυνάμενος εἰς διανοίας παρασχέσθαι, τὸ συνετὸν ἐχούσας πονηρόν· ἵνα μὴ πλείων ὁ λόγος γένοιτό μοι τοῦ μετρίου, τὴν τελευταίαν ἔτι προυθήκην παραλήψομαι μόνην· ἣν ἀπαλλαττόμενος ἐκ τοῦ συλλόγου ὁ Ἀθηναῖος εἴρηκεν· „Ἀλλ' ὑμῶν τὰ μὲν ἰσχυρὰ ὄντα ἐλπιζόμενα μέλλεται· τὰ δὲ παρόντα, βραχέα πρὸς τὰ ἤδη ἀντιτεταγμένα περιγενέσθαι. πολλήν γε ἀλογίαν, φησί, „τῆς διανοίας παρέχετε, εἰ μὴ μεταστησάμενοι [ἔτι] „ἡμᾶς, ἄλλο τι τῶνδε σωφρονέστερον γνώσεσθε." οἷς ἐπιτίθησιν· „Οὐ γὰρ δὴ ἐπί γε τὴν ἐν τοῖς „αἰσχροῖς καὶ προύπτοις κινδύνοις πλεῖστα διαφθείρουσαν ἀνθρώπους αἰσχύνην τρέψεσθε. πολλοῖς „γὰρ προορωμένοις ἔτι, ἐς οἷα φέρονται, τὸ αἰσχρὸν καλούμενον, ὀνόματος ἐπαγωγοῦ δυνάμει „ἐπεσπάσατο ἡσσηθεῖσι τοῦ ῥήματος, ἔργῳ ξυμφοραῖς ἀνηκέστοις ἑκόντας περιπεσεῖν." τούτων τῶν λόγων ὅτι μὲν οὔτ' αὐτὸς μετέσχεν ὁ συγγραφεύς, τῷ συλλόγῳ τότε παρατυχὼν, οὔτε τῶν διαθεμένων αὐτοὺς Ἀθηναίων, ἢ Μηλίων, ἤκουσεν, ἐξ ὧν αὐτὸς ἐν τῇ πρὸ αὐτῆς βίβλῳ περὶ αὐτοῦ

γράφει, μαθεῖν ῥᾴδιον· ὅτι μετὰ τὴν ἐν Ἀμφιπόλει στρατηγίαν ἐξελαθεὶς τῆς πατρίδος, πάντα τὸν λοιπὸν τοῦ πολέμου χρόνον ἐν Θρᾴκῃ διέτριψε. λείπεται δὴ σκοπεῖν, εἰ τοῖς τε πράγμασι προσήκοντα, καὶ τοῖς συνεληλυθόσιν εἰς τὸν σύλλογον προσώποις ἁρμόττοντα πέπλακε διάλογον ἐχόμενος, ὡς ἔγγιστα τῆς συμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἱστορίας προείρηκεν. ἆρ᾽ οὖν, ὥσπερ τοῖς Μηλίοις οἰκεῖοι καὶ προσήκοντες ἦσαν οἱ περὶ τῆς ἐλευθερίας λόγοι, παρακαλοῦντες τοὺς Ἀθηναίους μὴ καταδουλοῦσθαι πόλιν Ἑλληνίδα μηδὲν ἁμαρτάνουσαν εἰς αὐτοὺς, οὕτως καὶ τοῖς Ἀθηναίων στρατηγοῖς πρέποντες ἦσαν οἱ περὶ τῶν δικαίων, μήτ᾽ ἐξετάζειν ἐῶντες, μήτε λέγειν, ἀλλὰ τὸν τῆς βίας καὶ πλεονεξίας νόμον εἰσάγοντες, καὶ ταῦτ᾽ εἶναι δίκαια τοῖς ἀσθενέσιν ἀποφαίνοντες, ὅσα τοῖς ἰσχυροτέροις δοκεῖ; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἴομαι, τοῖς ἐκ τῆς εὐνομωτάτης πόλεως ἐπὶ τὰς ἔξω πόλεις ἀποστελλομένοις ἡγεμόσι ταῦτα προσήκειν λέγεσθαι· οὐδ᾽ ἂν ἀξιώσαιμι τοὺς μὲν μικροπολίτας καὶ μηδὲν ἔργον ἐπιφανὲς ἀποδειξαμένους Μηλίους, πλέονα τοῦ καλοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ἢ τοῦ ἀσφαλοῦς, καὶ πάντα ἑτοίμους εἶναι τὰ δεινὰ ὑποφέρειν, ἵνα μηδὲν ἄσχημον ἀναγκασθῶσι πράττειν· τοὺς δὲ προελομένους τήν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν κατὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον Ἀθηναίους, ἵνα μηδὲν αἰσχρὸν ὑπομείνωσιν ἐπίταγμα, τῶν ταῦτα προαιρουμένων ὡς ἀνοήτων κατηγορεῖν. οἴομαι δ᾽, ὅτι, κἂν εἴ τινες ἄλλοι, παρόντων Ἀθη-

ναίων, ταῦτα ἐπεχείρουν λέγειν, ἐπαχθῶς ἤνεγκαν ἂν οἱ τὸν κοινὸν βίον ἐξημερώσαντες. ἐγὼ μὲν δὴ διὰ ταύτας τὰς αἰτίας οὐκ ἐπαινῶ τὸν λόγον τοῦτον, ἀντιπαρεξετάζων τὸν ἕτερον. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ Ἀρχίδαμος ὁ Λακεδαιμόνιος δίκαιά τε προκαλεῖται τοὺς Πλαταιεῖς, καὶ λέξει κέχρηται καθαρᾷ καὶ σαφεῖ, καὶ οὐδὲν ἐχούσῃ σχῆμα βεβασανισμένον, οὐδὲ ἀνακόλουθον· ἐν τούτῳ δὲ οἱ φρονιμώτατοι τῶν Ἑλλήνων αἴσχιστα μὲν ἐνθυμήματα φέρουσιν, ἀηδεστάτῃ δ' αὐτὰ περιλαμβάνουσι λέξει· εἰ μὴ ἄρα μνησικακῶν ὁ συγγραφεὺς τῇ πόλει διὰ τὴν καταδίκην, ταῦτα τὰ ὀνείδη κατεσκέδασεν αὐτῆς, ἐξ ὧν ἅπαντες μισήσειν αὐτὴν ἔμελλον. ἃ γὰρ οἱ προεστηκότες τῶν πόλεων, καὶ τηλικαύτας ἐξουσίας πιστευόμενοι, φρονεῖν τε καὶ λέγειν πρὸς τὰς πόλεις ὑπὲρ τῆς αὐτῶν πατρίδος, ταῦτα κοινὰ ὑπολαμβάνουσιν ἅπαντες εἶναι τῆς ἀποστελλούσης πόλεως αὐτούς. καὶ περὶ μὲν τῶν διαλόγων ἅλις.

42. Τῶν δημηγορικῶν λόγων τεθαύμακα μὲν τὸν ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ ῥηθέντα ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Περικλέους περὶ τοῦ μὴ εἴκειν Λακεδαιμονίοις, τὸν ἔχοντα τήνδε τὴν ἀρχήν· „Τῆς μὲν γνώμης, ὦ „Ἀθηναῖοι, ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχομαι, μὴ εἴκειν Πε„λοποννησίοις·“ ὡς καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἡρμηνευμένον δαιμονίως, καὶ οὔτε κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν μορίων, οὔτε κατὰ τὴν ἐξαλλαγὴν τῶν σχηματισμῶν τῶν ἀνακολούθων καὶ βεβιασμένων ἐνοχλοῦντα τὰς ἀκοάς, πάσας δὲ περιειληφότα τὰς ἀρετάς, ὁπόσαι γίγνονται περὶ δημηγορικούς· καὶ τοὺς ὑπὸ

Νικίου τοῦ στρατηγοῦ ῥηθέντας ἐν Ἀθήναις ὑπὲρ τῆς εἰς Σικελίαν στρατείας· τήν τε πεμφθεῖσαν ὑπὸ αὐτοῦ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιστολήν, ἐν ῇ χρήζει συμμαχίας ἄλλης καὶ διαδόχου, κάμνων τὸ σῶμα ὑπὸ νόσου· καὶ τὴν παράκλησιν τῶν στρατιωτῶν, ἣν ἐποιήσατο πρὸ τῆς τελευταίας ναυμαχίας· καὶ τὸν παραμυθητικὸν λόγον, ὅτε πεζῇ τὴν στρατιὰν ἔμελλεν ἀπάγειν, ἀπολωλεκὼς τὰς τριήρεις ἁπάσας· καὶ εἴ τινες εἰσὶν ἄλλαι τοιαῦται δημηγορίαι καθαραὶ καὶ σαφεῖς, καὶ εἰς τοὺς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐπιτήδειοι. ὑπὲρ ἁπάσας δὲ τὰς ἐν ταῖς ἑπτὰ βίβλοις φερομένας τὴν Πλαταιέων ἀπολογίαν τεθαύμακα, παρ' οὐδὲν οὕτως ἕτερον, ὡς τὸ μὴ βεβασανίσθαι, μηδὲ κατεπιτηδεῦσθαι, ἀληθεῖ δέ τινι καὶ φυσικῷ κεκοσμῆσθαι χρώματι. τά τε γὰρ ἐνθυμήματα πάθους ἐστὶ μεστά, καὶ ἡ λέξις οὐκ ἀποστρέφουσα τὰς ἀκοάς· ἥ τε γὰρ σύνθεσις εὐεπής, καὶ τὰ σχήματα τῶν πραγμάτων ἴδια. ταῦτα δὴ τὰ Θουκυδίδου ζηλωτὰ ἔργα, καὶ ἀπὸ τούτων τὰ μιμήματα τοῖς ἱστοριογραφοῦσιν ὑποτίθεται λαμβάνειν.

43 Τὴν δ' ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ Περικλέους ἀπολογίαν, ἣν ὑπὲρ αὐτοῦ διετίθετο. τραχυνομένων Ἀθηναίων, ὅτι τὸν πόλεμον ἔπεισεν αὐτοὺς ἀναλαβεῖν, οὐχ ὅλην ἐπαινῶ· οὐδὲ τὰς περὶ τῆς Μιτυληναίων πόλεως δημηγορίας, ἃς διέθετο Κλέων καὶ Διόδοτος ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ· οὐδὲ τὴν Ἑρμοκράτους τοῦ Συρακουσίου πρὸς Καμαριναίους· οὐδὲ τὴν Εὐφήμου, τοῦ πρεσβευτοῦ τῶν Ἀθηναίων, τὴν ἐναντίαν ταύτης· οὐδὲ τὰς ὁμοίας ταύ-

ταις. οὐ γὰρ ἀνάγκη πάσας ἐξαριθμεῖσθαι τὰς εἰς τὸν αὐτὸν κατεσκευασμένας τῆς διαλέκτου χαρακτῆρα. ἵνα δὲ μὴ δόξῃ τις φάσεις ἀναποδείκτους με λέγειν, πολλὰς παρασχέσθαι πίστεις δυνάμενος, δυσὶν ἀρκεσθήσομαι δημηγορίαις, ἵνα μὴ μακρὸς ὁ λόγος γένηται, τῇ Περικλέους ἀπολογίᾳ, καὶ τῇ Ἑρμοκράτους πρὸς Καμαριναίους κατηγορίᾳ κατὰ τῆς Ἀθηναίων πόλεως.

44. Ὁ μὲν οὖν Περικλῆς ταῦτα λέγει· „Καὶ „προσδεχομένῳ μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἐς ἐμὲ γεγέ„νηται· αἰσθάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας· καὶ ἐκκλη„σίαν τούτου ἕνεκα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω „καὶ μέμψωμαι, εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἢ ἐμοὶ χαλεπαίνετε, „ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε.“ ταῦτα Θουκυδίδῃ μὲν, γράφοντι περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐν ἱστορικῷ σχήματι, προσήκοντα ἦν· Περικλεῖ δὲ, ἀπολογουμένῳ πρὸς ἠρεθισμένον ὄχλον, οὐκ ἦν ἐπιτήδεια εἰρῆσθαι· καὶ ταῦτα ἐν ἀρχαῖς τῆς ἀπολογίας, πρὶν ἑτέροις τισὶν ἀπομειλίξασθαι λόγοις τὰς ὀργὰς τῶν εἰκότως ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἀχθομένων, τετμημένης μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων τῆς κρατίστης γῆς, πολλοῦ δὲ κατὰ τὸν λοιμὸν ἀπολωλότος ὄχλου, τὴν δ' αἰτίαν τῶν κακῶν τούτων τοῦ πολέμου παρεσχηκότος, ὃν ὑπ' ἐκείνου πεισθέντες ἀνεδέξαντο. σχῆμά τ' οὐ τοῦτο τῇ διανοίᾳ πρεπωδέστατον ἦν τὸ ἐπιτιμητικὸν, ἀλλὰ τὸ παραιτητικόν. οὐ γὰρ ἐρεθίζειν προσῆκε τὰς τῶν ὄχλων ὀργὰς τοὺς δημηγοροῦντας, ἀλλὰ πραΰνειν. τούτοις ἐπιτίθησι διάνοιαν, ἀληθῆ μὲν καὶ δεινῶς ἀπηγγελμένην, οὐ μέντοι γε τῷ παρόντι

καιρῷ χρησίμην· „Ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι, φησὶ, πό„λιν πλείω ξύμπασαν ὀρθουμένην ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώ„τας, ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, „ἀθρόαν δὲ σφαλλομένην. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος „ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτὸν, διαφθειρομένης τῆς πατρί„δος, οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται· κακοτυχῶν δὲ ἐν „εὐτυχούσῃ, πολλῷ μᾶλλον διασώζεται." εἰ μὲν γὰρ ἰδίᾳ τινὲς ἐβλάπτοντο τῶν πολιτῶν, εὐτύχει δὲ τὸ κοινὸν, καλῶς ταῦτ' ἔλεγεν· ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς ἦσαν ἅπαντες, οὐκέτι καλῶς. οὐδὲ γὰρ ἡ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπὶς, ὅτι ταῦτα πρὸς ἀγαθοῦ τῇ πόλει γενήσεται τὰ δεινὰ, βέβαιον εἶχέν τι· ἀφανὲς γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ μέλλον· καὶ πρὸς τὰ παρόντα τὰς περὶ τῶν ἐσομένων γνώμας αἱ τύχαι τρέπουσι.

45. Τούτοις ἐπιτίθησιν ἔτι φορτικωτέραν διάνοιαν, καὶ ἥκιστα τῷ παρόντι καιρῷ πρέπουσαν· „Καίτοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε· ὃς οὐδενὸς „οἴομαι ἥσσων εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα, καὶ ἑρ„μηνεῦσαι ταῦτα· φιλόπολίς τε, καὶ χρημάτων „κρείσσων." θαυμαστὸν γὰρ, εἰ Περικλῆς, ὁ μέγιστος τῶν τότε ῥητόρων, ἠγνόει τοῦτο, ὃ μηδεὶς ἂν τῶν ἐχόντων μέτριον νοῦν ἠγνόησεν, ὅτι πανταχῇ μὲν οἱ μὴ τεταμιευμένως ἐπαινοῦντες τὰς ἑαυτῶν ἀρετὰς, ἐπαχθεῖς τοῖς ἀκούουσι φαίνονται· μάλιστα δ' ἐν τοῖς πρὸς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας ἀγῶσιν· ἐν οἷς γε δὴ μὴ περὶ τιμῶν αὐτοῖς ἐστιν, ἀλλὰ περὶ τιμωριῶν, ὁ κίνδυνος. τότε γὰρ οὐκ ἐπαχθεῖς μόνον εἰσὶν ἑτέροις, ἀλλὰ καὶ δυστυ-

χεῖς ἑαυτοῖς, ἐμβαλούμενοι τὸν παρὰ τῶν πολλῶν φθόνον. ὅταν δὲ τοὺς αὐτοὺς τις ἔχῃ δικαστάς τε καὶ κατηγόρους, μυρίων αὐτῷ δεῖ δακρύων τε καὶ οἴκτων εἰς αὐτὸ τοῦτο, πρῶτον τὸ μετ᾽ εὐνοίας ἀκουσθῆναι. ὁ δὲ δημαγωγὸς οὐκ ἀρκεῖται τούτοις· ἀλλ᾽ ἐπεξεργάζεταί τε τούτοις, καὶ μεταφράζει τὰ ῥηθέντα· „Ὅ τε γὰρ γνοὺς, φησὶ, καὶ μὴ σαφῶς „διδάξας, ἐν ἴσῳ εἰ καὶ μὴ ἐνεθυμήθη· ὅ τε ἔχων „ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τι „οἰκείως φράζοι. προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήμασι „δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτου ἑνὸς ἂν πωλοῖ-„το.“ οὐδ᾽ οἶδ᾽, εἴ τις ἂν ὁμολογήσειεν, ὥσπερ ἀληθῆ ταῦτα ἦν, οὕτως καὶ προσήκοντα εἶναι ὑπὸ Περικλέους ἐν Ἀθηναίοις ἠρεθισμένοις πρὸς αὐτὸν λέγεσθαι. ἦν δὲ γ᾽ οὐχ ἡ τῶν κρατίστων ἐνθυμημάτων τε καὶ νοημάτων εὕρεσις αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν ἀξία σπουδῆς, εἰ μὴ καὶ τοῖς πράγμασιν εἴη προσήκοντα. καὶ τοῖς καιροῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν· ἀλλ᾽, ὅπερ καὶ κατ᾽ ἀρχὰς ἔφην, τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀποδεικνύμενος ὁ συγγραφεὺς, ἣν εἶχε περὶ τῆς Περικλέους ἀρετῆς, παρὰ τόπον ἔοικεν εἰρηκέναι ταῦτα. ἐχρῆν δέ γ᾽ αὐτὸν μὲν, ὅ τι βούλεται, περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀποφαίνεσθαι, τῷ δὲ κινδυνεύοντι τοὺς ταπεινοὺς καὶ παραιτητικοὺς τῆς ὀργῆς ἀποδοῦναι λόγους. τοῦτο γὰρ ἦν πρέπον τῷ μιμεῖσθαι βουλομένῳ συγγραφεῖ τὴν ἀλήθειαν.

46. Ὀχληρὰ δὲ κἀκεῖνα τὰ μειρακιώδη καλλωπίσματα τῆς λέξεως, καὶ τὰ πολύπλοκα τῶν ἐνθυμημάτων ὀνόματα· „Ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε,

„[καὶ ἀμύνεσθαι] μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ „καταφρονήματι. φρόνημα μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ ἀμαθί-„ας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ τινι ἐγγίνεται· καταφρό-„νησις δὲ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων „προέχειν· ὃ ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ τὴν τόλμαν ἀπὸ „τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος „ὀχυρωτέραν παρέχεται· ἐλπίδι τε ἧσσον πιστεύει, „ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς· γνώμῃ δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρ-„χόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια." τά τε γὰρ φρονήματα ψυχρότερά ἐστι, καὶ τῆς Γοργίου προ αιρέσεως μᾶλλον οἰκειότερα· ἥ τε τῶν ὀνομάτων ἐξήγησις ἀμφότερον, σοφιστικὴ καὶ ἀπειρόκαλος· „ἥ τε τόλμα, ἣν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ „τοῦ ὑπέρφρονος ὀχυρωτέραν παρέχεται," τῶν Ἡ-ρακλητείων σκοτεινῶν ἀσαφεστέραν ἔχει τὴν δήλω-σιν· „ἥ τε τῆς ἐλπίδος ἐν τῷ ἀπόρῳ ἰσχὺς," καὶ „ἡ τῆς γνώμης ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων βεβαιοτέρα „πρόνοια," ποιητικώτερον περιπέφρασται. βούλε-ται γὰρ λέγειν, ὅτι δεῖ τῇ γνώμῃ πιστεύειν μᾶλλον, ἣν ἐκ τῶν παρόντων λαμβάνομεν, ἢ ταῖς ἐλπίσιν, ὧν ἐν τῷ μέλλειν ἐστὶν ἡ ἰσχύς.

47. Ἤδη δ' ἔγωγε κἀκεῖνο ἐνεθυμήθην, ὅτι παραμυθούμενος τὴν ὀργὴν τὴν κατειληφυῖαν αὐ-τοὺς ἐπὶ ταῖς παρούσαις συμφοραῖς, ὧν αἱ πλείους παράλογοί τε συνέβησαν αὐτοῖς καὶ ἀπροσδόκητοι, καὶ παρακαλῶν τὰς συμφορὰς γενναίως ὑφίστασθαι, μὴ ἀφανίζοντας τὴν τῆς πόλεως ἀξίωσιν, ἀπαλγή σαντας δὲ τὰ ἴδια, τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀντι-λαμβάνεσθαι· καὶ μετὰ τοῦτο διεξελθὼν, ὅτι τὴν

κατὰ θάλατταν ἀρχὴν βεβαίως ἔχοντες, οὔτε ὑπὸ βασιλέως, οὔτε ὑπὸ Λακεδαιμονίων, οὔτε ὑπ' ἄλλου ἀνθρώπων ἔθνους οὐδενὸς καταλυθήσονται· ὧν ἡ πίστις οὐχ ἡ παροῦσα ἦν, ἀλλ' ἡ μέλλουσα· οὐδ' ἐν τῇ προνοίᾳ τὸ βέβαιον ἔχουσα, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐλπίσιν· ἔπειτα τούτων ἐπιλαθόμενος, ἀξιοῖ μὴ πιστεύειν τῇ ἐλπίδι, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς. ἐναντία γὰρ ταῦτα ἀλλήλοις· εἴ γε δὴ τὸ μὲν λυποῦν τὴν αἴσθησιν εἶχεν ἤδη παροῦσαν, τῆς δ' ὠφελείας ἡ δήλωσις ἔτι ἀπῆν. ἀλλ' ὥσπερ ταῦτα οὐκ ἐπαινῶ, οὔτε κατὰ τὸ πραγματικὸν μέρος, οὔτε κατὰ τὸ λεκτικόν, οὕτως ἐκεῖνα τεθαύμακα, ὡς νενοημένα τε ἀκριβῶς, καὶ ἡρμηνευμένα περιττῶς, καὶ συγκείμενα ἡδέως· „Καὶ γὰρ οἷς μὲν αἵρεσις γεγένη-„ται τὰ ἄλλα εὐτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πολεμῆσαι· „εἰ δ' ἀναγκαῖον ἦν, ἢ εἴξαντας εὐθὺς τοῖς πέλας „ὑπακοῦσαι, ἢ κινδυνεύσαντας περιγενέσθαι, ὁ „φυγὼν τὸν κίνδυνον τοῦ ὑποστάντος μεμπτότερος· „καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἐξίσταμαι· „ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε· ἐπειδὴ ξυνέβη ὑμῖν πει-„σθῆναι μὲν ἀκεραίοις, μεταμέλειν δὲ κακουμένοις." καὶ ἔτι ἐκεῖνα· „Δουλοῖ γὰρ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον „καὶ [τὸ] ἀπροσδόκητον, καὶ τὸ πλείστῳ παραλό-„γῳ ξυμβαῖνον· ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐχ ἥκι-„στα καὶ κατὰ τὴν νόσον γεγένηται. ὅμως δὲ πόλιν „μεγάλην οἰκοῦντας, καὶ ἐν ἤθεσιν ἀντιπάλοις αὐ-„τῇ τεθραμμένους, χρεὼν καὶ τὰς συμφορὰς ἐθέ-„λειν ὑφίστασθαι, καὶ τὴν ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν· „ἐν ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε ὑπαρ-

„χούσης δόξης αἰτιᾶσθαι, ὅστις ἂν μαλακίᾳ ἐλλεί-
„πῃ, καὶ τῆς μὴ προσηκούσης μισεῖν τὸν θρασύ-
„τητι ὀρεγόμενον." καὶ ἔτι τὰ διεγείροντα τὰς
ψυχὰς τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τὸ φρόνημα τὸ πάτριον,
ταυτί· „Τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῳ
„ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, ᾧ ὑπὲρ ἅπαντας ἀγάλλεσθε, βοη-
„θεῖν καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους, ἢ μηδὲ τὰς τι-
„μὰς διώκειν· μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου δου-
„λείας ἀντ' ἐλευθερίας ἀγωνίζεσθαι· ἀλλὰ καὶ ἀρ-
„χῆς στερήσεως καὶ κινδύνου, ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπη-
„χθεσθε. ἧς οὐδ' ἐκστῆναι ἔτι ὑμῖν ἐστιν, εἴ τις
„καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι δεδιὼς ἀπραγμοσύνῃ ἀν-
„δραγαθίζεται. ὡς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε αὐτὴν,
„ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ εἶναι, ἀφεῖναι δὲ ἐπι-
„κίνδυνον." καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· ὅσα τὰς τ'
ἐξαλλαγὰς τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν σχημάτων μετρίας
ἔχει, καὶ οὔτε περιέργους, οὔτε δυσπαρακολου-
θήτους.

48. Ἐκ δὲ τῆς Ἑρμοκράτους δημηγορίας ἐπαι-
νεῖν μὲν ἔχω ταῦτα τὰ κατορθώματα τοῦ συγγρα-
φέως· „Ἀλλ' οὐ γὰρ δὴ τὴν [τῶν] Ἀθηναίων εὐκα-
„τηγόρητον οὖσαν πόλιν νῦν ἥκομεν ἀποφανοῦντες
„ἐν εἰδόσιν, ὅσα ἀδικεῖ· πολὺ δὲ μᾶλλον ἡμᾶς αὐ-
„τοὺς αἰτιασόμενοι, ὅτι ἔχοντες παραδείγματα τῶν
„τ' ἐκεῖσ' Ἑλλήνων, ὡς ἐδουλώθησαν οὐκ ἀμύνον-
„τες σφίσιν αὐτοῖς· καὶ νῦν ἐφ' ἡμᾶς ταῦτα παρ-
„όντα σοφίσματα, Λεοντίνων τε ξυγγενῶν κατοι-
„κίσεις, καὶ Αἰγεσταίων ξυμμάχων ἐπικουρίας, οὐ
„ξυστραφέντες βουλόμεθα προθυμότερον δεῖξαι αὐ-

„τοὺς, ὅτι οὐκ Ἴωνές ταῦτά εἰσιν, οὐδὲ Ἑλλησπόντιοι „καὶ νησιῶται, οἳ δεσπότην ἢ Μῆδον, ἢ ἕνα γέ τινα ἀεὶ „μεταβάλλοντες δουλοῦνται· ἀλλὰ Δωριεῖς ἐλεύθε-„ροι ἀπ' αὐτονόμου τῆς Πελοποννήσου τὴν Σικε-„λίαν οἰκοῦντες. ἢ μένομεν, ἕως ἂν ἕκαστοι κατὰ „πόλεις ληφθῶμεν· εἰδότες, ὅτι ταύτῃ μόνον ἁλω-„τοί ἐσμεν;" ταῦτα γὰρ ἐν τῷ σαφεῖ καὶ καθαρῷ τῆς διαλέκτου τρόπῳ λεγόμενα προσείληφε καὶ τὸ τάχος, καὶ τὸ κάλλος, καὶ τὸν τόνον, καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὴν δεινότητα· καὶ πάθους ἐστὶν ἐναγωνίου μεστά· οἷς ἂν καὶ ἐν δικαστηρίῳ χρήσαιτό τις, καὶ ἐν ἐκκλησίαις καὶ φίλοις διαλεγόμενος. καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ἐκεῖνα· „Εἴ τέ τις „φθονεῖ μέν, ἢ καὶ φοβεῖται· ἀμφότερα γὰρ τάδε „πάσχει τὰ μείζω· διὰ δὲ αὐτὰ τὰς Συρακούσας „κακωθῆναι μέν, ἵνα σωφρονισθῶμεν, βούλεται. „περιγενέσθαι δὲ ἕνεκα τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας, οὐκ „ἀνθρωπείας δυνάμεως βούλησιν ἐλπίζει· οὐ γὰρ „οἷόν τε ἅμα τῆς τε ἐπιθυμίας καὶ τῆς τύχης τὸν „αὐτὸν ὁμοίως ταμίαν γενέσθαι." καὶ τὰ ἐπὶ τελευτῇ κείμενα τοῦ λόγου· „Δεόμεθα οὖν καὶ μαρ-„τυρόμεθα [ἅμα,] εἰ μὴ πείσομεν, ὅτι ἐπιβουλευό-„μεθα μὲν ὑπὸ Ἰώνων ἀεὶ πολεμίων· προδιδόμε-„θα [δὲ ὑφ' ὑμῶν Δωριεῖς Δωριέων. καὶ εἰ κα-„ταστρέψονται ἡμᾶς Ἀθηναῖοι, ταῖς μὲν ὑμετέραις „γνώμαις κρατήσουσι, τῷ δ' αὐτῶν ὀνόματι τιμη-„θήσονται, καὶ τῆς νίκης οὐκ ἄλλον τινὰ ἆθλον, ἢ „τὸν τὴν νίκην παρασχόντα, λήψονται." ταῦτα μὲν δή, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, καλὰ καὶ ζήλου

ἄξια ἡγοῦμαι· ἐκεῖνα δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ἐπαινέσαιμι· „Ἥκουσι γὰρ ἐς τὴν Σικελίαν, προφάσει „μὲν, ᾗ πυνθάνεσθε· διανοίᾳ δὲ, ἣν πάντες ὑπο„νοοῦμεν. καί μοι δοκοῦσιν οὐ Λεοντίνους βούλε„σθαι κατοικίσαι, ἀλλ' ἡμᾶς μᾶλλον ἐξοικίσαι.“ ψυχρὰ γὰρ ἡ παρονομασία, καὶ οὐ προσβάλλουσα πάθος, ἀλλ' ἐπιτήδευσιν. καὶ ἔτι τὰ πεπλεγμένα καὶ πολλὰς τὰς ἕλικας ἔχοντα σχήματα ταυτί· „Καὶ „οὐ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἄρα, οὔτε οἵδε τῶν Ἑλ„λήνων, οὔτε οἱ Ἕλληνες τῆς ἑαυτῶν, τῷ Μήδῳ „ἀντέστησαν· περὶ δὲ τῆς οἱ μὲν σφίσιν, ἀλλὰ μὴ „ἐκείνῳ, καταδουλώσεως· οἱ δ', ἐπὶ δεσπότου με„ταβολῇ, οὐκ ἀξυνετωτέρου, [κακοξυνετωτέρου] δέ.“ καὶ ἔτι τὸ καταχορὲς τῆς μεταγωγῆς ἔκ τε τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὸ ἑνικὸν, καὶ ἐκ τοῦ περὶ προσώπου λόγου εἰς τὸ τοῦ λέγοντος πρόσωπον· „Καὶ εἴ τῳ „ἄρα παρέστηκε, τὸν μὲν Συρακούσιον, ἑαυτὸν δ' „οὐ πολέμιον εἶναι τῷ Ἀθηναίῳ· καὶ δεινὸν ἡγεῖ„ται ὑπέρ γε τῆς ἐμῆς κινδυνεύειν· ἐνθυμηθήτω „οὐ περὶ τῆς ἐμῆς μᾶλλον, ἐν ἴσῳ δὲ καὶ τῆς ἑαυτοῦ „ἅμα ἐν τῇ ἐμῇ μαχούμενος· τοσούτῳ δὲ καὶ ἀσφα„λέστερον, ὅσον οὐ προδιεφθαρμένου ἐμοῦ, ἔχων „δὲ ξύμμαχον ἐμὲ, καὶ οὐκ ἔρημος, ἀγωνιεῖται· „τόν τε Ἀθηναῖον μὴ τὴν τοῦ Συρακουσίου ἔχθραν „κολάσασθαι, τῇ δ' ἐμῇ προφάσει τὴν ἐκείνου δου„λείαν βεβαιώσασθαι βούλεσθαι.“ ταῦτα γὰρ καὶ μειρακιώδη καὶ περίεργα, καὶ τῶν λεγομένων αἰνιγμάτων ἀσαφέστερα. καὶ ἐκεῖνα ἔτι πρὸς τούτοις· „Καὶ εἰ γνώμῃ ἁμάρτοι, τοῖς αὐτοῦ κακοῖς ὀλο-

„φυρθεὶς, τάχ᾽ ἂν ἴσως καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀγαθοῖς πο-„τὲ βουληθείη αὖθις φθονῆσαι· ἀδύνατον δὲ προε-„μένῳ, καὶ μὴ τοὺς αὐτοὺς κινδύνους οὐ περὶ τῶν „ὀνομάτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἔργων ἐθελήσαντι προσ-„λαβεῖν.“ οἷς ἐπιτίθησιν οὐδὲ μειρακίῳ προσῆκον ἐπιφώνημα· „Λόγῳ μὲν γὰρ, τὴν ἡμετέραν δύνα-„μιν σώζοι ἄν τις· ἔργῳ δὲ, τὴν ἑαυτοῦ σωτη-„ρίαν.“

49. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα ἐν τῇ δημηγορίᾳ ταύτῃ μέμψεως ἄξια· περὶ ὧν οὐδὲν δέομαι τὰ πλείω λέγειν· ἱκανῶς δ᾽ οἴομαι καὶ διὰ τούτων φανερὸν πεποιηκέναι τὸ προκείμενον, ὅτι τῆς Θουκυδίδου λέξεως κρατίστη μὲν ἐστὶν ἡ μετρίως ἐκβεβηκυῖα τὰ συνήθη, καὶ τὰς πρώτας καὶ ἀναγκαίας ἀρετὰς φυλάσσουσα· χείρων δὲ, ἡ λαμβάνουσα πολλὴν ἐκτροπὴν ἐκ τῶν κοινῶν ὀνομάτων τε καὶ σχημάτων εἰς τὰ ξένα καὶ βεβιασμένα καὶ ἀνακολούθητα· δι᾽ ἣν οὐδὲ τῶν ἄλλων ἀρετῶν οὐδεμία τὴν ἑαυτῆς ἐπιδείκνυται δύναμιν. οὔτε γὰρ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις χρήσιμόν ἐστι τοῦτο τὸ γένος τῆς φράσεως, ἐν αἷς ὑπὲρ εἰρήνης καὶ πολέμου καὶ νόμων εἰσφορᾶς καὶ πολιτειῶν κόσμου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κοινῶν καὶ μεγάλων αἱ πόλεις βουλευσόμεναι συνέρχονται, οὔτ᾽ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἔνθα περὶ θανάτου, καὶ φυγῆς, καὶ ἀτιμίας, καὶ δεσμῶν, καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεως, οἱ λόγοι πρὸς τοὺς ἀνειληφότας τὴν ὑπὲρ τούτων ἐξουσίαν λέγονται, αἳ λυποῦσι τὸν πολιτικὸν ὄχλον, οὐκ ὄντα τῶν τοιούτων ἀκουσμάτων ἐν ἔθει· οὐδ᾽ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς ὁμιλίαις, ἐν αἷς περὶ

τῶν βιωτικῶν διαλεγόμεθα πολίταις, ἢ φίλοις, ἢ συγγενέσιν, διηγούμενοί τι τῶν συμβεβηκότων ἑαυτοῖς, ἢ συμβουλευόμενοι περί τινος τῶν ἀναγκαίων, ἢ νουθετοῦντες, ἢ παρακαλοῦντες, ἢ συνηδόμενοι τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ συναλγοῦντες τοῖς κακοῖς· ἐῶ γὰρ λέγειν, ὅτι τῶν οὕτως διαλεγομένων οὐδὲ αἱ μητέρες ἂν καὶ οἱ πατέρες ἀνάσχοιντο διὰ τὴν ἀηδίαν· ἀλλ' ὥσπερ ἄλλου ἔθνους γλώσσης ἀκούοντες, τῶν ἑρμηνευσόντων ἂν δεηθεῖεν. ταῦτά ἐστιν, ἃ περὶ τοῦ συγγραφέως ἐπείσθην, μετὰ πάσης ἀληθείας εἰρημένα, κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν.

50. Ἀνάγκη δὲ καὶ τὰ λεγόμενα ὑπὲρ αὐτοῦ τισὶν ἐξετάσαι δι' ὀλίγων, ἵνα μηδὲν παρεικέναι δοκῶ. ὅτι μὲν οὖν οὔτ' εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας ἐπιτήδειός ἐστιν, οὔτ' εἰς τὰς ὁμιλίας τὰς βιωτικὰς, οὗτος ὁ χαρακτὴρ, ἅπαντες ὁμολογήσουσιν οἱ μὴ διεφθαρμένοι τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ φύσιν τὰς αἰσθήσεις ἔχοντες. ἐπιχειροῦσι δέ τινες οὐκ ἄδοξοι σοφισταὶ λέγειν, ὅτι τοῖς μὲν πρὸς τὰς ὀχλικὰς ἐντεύξεις παρεσκευασμένοις καὶ τὰ δίκαια λέγουσιν, οὐκ ἔστιν ἐπιτήδειος οὗτος ὁ χαρακτήρ· τοῖς δὲ τὰς ἱστορικὰς πραγματείας ἐκφέρουσιν αἷς μεγαλοπρεπείας τε δεῖ καὶ σεμνολογίας καὶ καταπλήξεως, παντὸς μάλιστα προσήκει ταύτην ἀσκεῖν τὴν φράσιν τὴν γλωττηματικήν τε καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ τροπικὴν, καὶ ἐξηλλαγμένην τῶν ἐν ἔθει σχημάτων ἐπὶ τὸ ξένον καὶ περιττόν. οὐ γὰρ αγοραίοις ἀνθρώποις, οὐδ' ἐπιδιφρίοις, ἢ χειροτέχναις, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις, οἳ μὴ μετέσχον ἀγωγῆς ἐλευθε-

ρίου, ταύτας κατασκευάζεσθαι τὰς γραφὰς ἀλλ' ἀνδράσι διὰ τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων ἐπὶ ῥητορικήν τε καὶ φιλοσοφίαν ἐληλυθόσιν, οἷς οὐδὲν φανήσεται τούτων ξένον. ἤδη δέ τινες ἐπεχείρησαν λέγειν, ὡς οὐ τῶν μεθ' ἑαυτὸν ἐσομένων στοχαζόμενος ὁ συγγραφεὺς, οὕτως ἔγραψε τὰς ἱστορίας, ἀλλὰ τῶν καθ' ἑαυτὸν ὄντων, οἷς ἦν ἡ διάλεκτος χρήσιμος οὗτος ὁ χαρακτὴρ· οὔτ' εἰς τοὺς συμβουλευτικοὺς, οὔτ' εἰς τοὺς δικανικοὺς ἀγῶνας, ἐν οἷς οἵ τ' ἐκκλησιάζοντες, καὶ οἱ δικάζοντες, οὐχ οἵους ὁ Θουκυδίδης ὑπέθετο, συνέρχονται.

51. Πρὸς μὲν οὖν τοὺς οἰομένους μόνων εἶναι τῶν εὐπαιδεύτων, ἀναγνῶναί τε καὶ συνεῖναι τὴν Θουκυδίδου διάλεκτον, ταῦτα λέγειν ἔχω, ὅτι τὸ τοῦ πράγματος ἀναγκαῖόν τε καὶ χρήσιμον ἅπασιν· οὐδὲν γὰρ ἀναγκαιότερον γένοιτο, οὐδὲ πολυωφελέστερον· ἀναιροῦσιν ἐκ τοῦ κοινοῦ βίου, ὀλίγων παντάπασιν ἀνθρώπων τοῦτο ποιοῦντες, ὥσπερ ἐν ταῖς ὀλιγαρχουμέναις, ἢ τυραννουμέναις πόλεσιν. εὐαρίθμητοι γάρ τινες εἰσὶν οἱ πάντα τὰ Θουκυδίδου συμβαλεῖν δυνάμενοι, καὶ οὐδ' οὗτοι χωρὶς ἐξηγήσεως γραμματικῆς ἔνια. πρὸς δὲ τοὺς ἐπὶ τὸν ἀρχαῖον βίον ἀναφέροντας τὴν Θουκυδίδου διάλεκτον, ὡς δὴ τότε ἀνθρώποις οὖσαν συνήθη, βραχὺς ἀπέχρη μοι λόγος καὶ σαφής, ὅτι, πολλῶν γενομένων Ἀθήνησι κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ῥητόρων τε καὶ φιλοσόφων, οὐδεὶς αὐτῶν κέχρηται ταύτῃ τῇ διαλέκτῳ, οὐδ' οἱ περὶ Ἀνδοκίδην καὶ Ἀντιφῶντα καὶ Λυσίαν ῥήτορες, οὐθ' οἱ περὶ Κρι-

τίων καὶ Ἀντισθένη καὶ Ξενοφῶντα, Σωκρατικοί. ἐκ δὴ τούτων ἁπάντων δῆλός ἐστιν ἀνὴρ πρῶτος ἐπιτετηδευκὼς ταύτην τὴν ἑρμηνείαν, ἵνα διαλλάξῃ τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς. ὅταν μὲν οὖν τεταμιευμένως αὐτῇ χρήσηται καὶ μετρίως, θαυμαστός ἐστι, καὶ οὐδὲ συγκριτικὸς οὐδ' ἑτέρῳ· ὅταν δὲ κατακόρως καὶ ἀπειροκάλως, μήτε τοὺς καιροὺς διορίζων, μήτε τὴν ποσότητα ὁρῶν, μεμπτός. ἐγὼ δ' οὔτ' αὐχμηρὰν καὶ ἀκόσμητον καὶ ἰδιωτικὴν τὴν ἱστορικὴν εἶναι πραγματείαν ἀξιώσαιμ' ἄν, ἀλλ' ἔχουσάν τι καὶ ποιητικόν· οὔτε παντάπασι ποιητικήν, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ἐκβεβηκυῖαν τῆς ἐν ἔθει. ἀνιαρὸν γὰρ ὁ κόρος, καὶ τῶν πάνυ ἡδέων· ἡ δὲ συμμετρία, πανταχῇ χρήσιμον.

52. Εἷς ἔτι μοι καταλείπεται λόγος περὶ τῶν μιμησομένων τὸν ἄνδρα, ῥητόρων τε καὶ συγγραφέων, ὥσπερ τις καὶ ἄλλος, εἰς τὴν συντέλειαν τῆς ὑποθέσεως, ὄκνον δέ τινα καὶ πολλὴν εὐλάβειαν ἡμῖν παρέχων, μή τινα παράσχωμεν ἀφορμὴν διαβολῆς τοῖς πάντα συκοφαντεῖν εἰωθόσιν, ἀλλοτρίαν τῆς ἐπιεικείας, ᾗ κεχρήμεθα καὶ περὶ τοὺς λόγους καὶ περὶ τὰ ἤθη· οἷς τάχα βάσκανόν τι καὶ κακόηθες πρᾶγμα δόξομεν, εἰ τοὺς μὴ καλῶς τῇ μιμήσει χρησαμένους παράγομεν καὶ παρεχόμεθα τὰς γραφὰς αὐτῶν, ἐφ' αἷς μέγιστον ἐφρόνουν ἐκεῖνοι, καὶ δι' ἃς πλούτους τε μεγάλους ἐκτήσαντο, καὶ δόξης λαμπρᾶς κατηξιώθησαν. ἵνα δὲ μηδὲ μία ὑποψία καθ' ἡμῶν τοιαύτη γένηται, τὸ μὲν ἐπιτιμᾶν τισι καὶ μεμνῆσθαι τῶν ἡμαρτημένων αὐτοῖς, ἐάσομεν·

περὶ δὲ τῶν κατορθωσάντων ἐν τῇ μιμήσει, μικρὰ προσθέντες ἔτι, καταπαύσομεν αὐτοῦ τὸν λόγον. συγγραφέων μὲν οὖν ἀρχαίων, ὅσα κἀμὲ εἰδέναι, Θουκυδίδου μιμητὴς οὐδεὶς ἐγένετο, κατὰ ταῦτά γε, καθ' ἃ δοκεῖ μάλιστα τῶν ἄλλων διαφέρειν, κατὰ τὴν γλωσσηματικὴν, καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ ποιητικὴν, καὶ ξένην λέξιν, καὶ κατὰ τὰς ὑπερβατοὺς καὶ πολυπλόκους, καὶ ἐξ ἀποκοπῆς πολλὰ σημαίνειν πράγματα βουλομένας, καὶ διὰ μακροῦ τὰς ἀποδόσεις λαμβανούσας νοήσεις· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις κατὰ τοὺς σκαιοὺς καὶ πεπλανημένους ἐκ τῆς κατὰ φύσιν συζυγίας, καὶ οὐδ' ἐν ἁπάσῃ ποιητικῇ χώραν ἔχοντας σχηματισμοὺς, ἐξ ὧν ἡ πάντα λυμαινομένη τὰ καλὰ, καὶ σκότον παρέχουσα ταῖς ἀρεταῖς ἀσάφεια παρῆλθεν εἰς τοὺς λόγους.

53. Ῥητόρων δὲ Δημοσθένης μόνος, ὥσπερ τῶν ἄλλων ὅσοι μέγα τι καὶ λαμπρὸν ἔδοξαν ποιεῖν ἐν λόγοις, οὕτω καὶ Θουκυδίδου ζηλωτὴς ἐγένετο κατὰ πολλὰ, καὶ προσέθηκε τοῖς πολιτικοῖς λόγοις παρ' ἐκείνου λαβὼν, ἃς οὔτ' Ἀντιφῶν, οὔτε Λυσίας, οὔτ' Ἰσοκράτης, οἱ πρωτεύσαντες τῶν τότε ῥητόρων, ἔσχον ἀρετὰς, τὰ τάχη λέγω καὶ τὰς συστροφὰς, καὶ τοὺς τόνους, καὶ τὸ πικρὸν, καὶ τὸ στρυφνὸν, καὶ τὴν ἐξεγείρουσαν τὰ πάθη δεινότητα. τὸ δὲ κατάγλωσσον τῆς λέξεως, καὶ ξένον, καὶ ποιητικὸν, οὐχ ἡγησάμενος ἐπιτήδεια τοῖς ἀληθινοῖς ἀγῶσι, παρέλιπε. καὶ οὐδὲ τῶν σχημάτων τὸ πεπλανημένον ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἀκολουθίας, καὶ τὸ σολοικοφανὲς, ἠγάπησεν· ἀλλ' ἐν τοῖς συνήθεσιν ἔμει-

τε, ταῖς μεταβολαῖς καὶ τῇ ποικιλίᾳ, καὶ τῷ μηδὲν ἁπλῶς ἀσχημάτιστον ἐκφέρειν νόημα, κοσμῶν τὴν φράσιν· τὰς δὲ πολυπλόκους νοήσεις, καὶ πολλὰ δηλούσας ἐν ὀλίγοις, καὶ διὰ μακροῦ κομιζομένας τὴν ἀκολουθίαν, καὶ ἐκ παραδόξου τὰ ἐνθυμήματα φερούσας. ἐζήλωσέ τε καὶ προσέθηκε τοῖς τε δημηγορικοῖς καὶ τοῖς δικανικοῖς λόγοις, ἧττον μὲν ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν, δαψιλέστερον δ' ἐπὶ τῶν δημοσίων ἀγώνων.

54. Θήσω δ' ἐξ ἀμφοτέρων παραδείγματα, πολλῶν ὄντων ὀλίγα, καὶ τοῖς ἀνεγνωκόσι τὸν ἄνδρα ἀρκοῦντα. ἔστι δή τις αὐτῷ δημηγορία, τὴν μὲν ὑπόθεσιν ἔχουσα περὶ τοῦ πρὸς βασιλέα πολέμου, παρακαλοῦσα δὲ τοὺς Ἀθηναίους μὴ προχείρως αὐτὸν ἄρασθαι, ὡς οὔτε τῆς οἰκείας αὐτῶν δυνάμεως ἀξιομάχου πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ὑπαρχούσης, οὔτε τῆς συμμαχικῆς πιστῶς καὶ βεβαίως τῶν κινδύνων ἀντιληψομένης. παρακαλεῖ τ' αὐτούς, παρασκευασαμένους τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, φανεροὺς εἶναι τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι τὸν ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας κίνδυνον ὑπομενοῦσιν, ἐάν τις ἐπ' αὐτοὺς ἴῃ· πρὸ δὲ τοῦ παρεσκευάσθαι, πρέσβεις οὐκ ἐᾷ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀποστέλλειν, τοὺς καλέσοντας αὐτοὺς ἐπὶ τὸν πόλεμον, ὡς οὐχ ὑπακουσομένους. τοῦτο λαβὼν τὸ νόημα, κατεσκεύακέν τε καὶ ἐσχημάτικεν οὕτως·

„Οὐδεὶς δήπου τῶν ἁπάντων Ἑλλήνων τηλικοῦτον „ἐφ' ἑαυτῷ φρονήσει, ὅστις ὁρῶν ὑμῖν χιλίους μὲν „ἱππέας, ὁπλίτας δέ, ὅσους ἂν ἐθέλῃ τις, ναῦς δὲ „τριακοσίας, οὐχ ἥξει καὶ δεήσεται, μετὰ τούτων

„ἀσφαλέστατ᾽ ἂν ἡγούμενος σωθῆναι· οὐκοῦν, ἐκ „μὲν τοῦ καλεῖν ἤδη, τὸ δεῖσθαι, κἂν μὴ τύχητε, „ἀφαμαρτεῖν· ἐκ δὲ τοῦ μετὰ τοῦ παρασκευάσασθαι „τὰ ὑμέτερα αὐτῶν, ἐπισχεῖν, δεομένους σώζειν, καὶ „εὖ εἰδέναι πάντας ἥξοντάς ἐστι." Ταῦτα ἐξήλλακται μὲν ἐκ τῆς πολλῆς καὶ συνήθους τοῖς πολλοῖς ἀπαγγελίας, καὶ κρείττονά ἐστιν, ἢ κατὰ τὸν ἰδιώτην· οὐ μὲν ἐσκότισταί γε, οὐδ᾽ ἀσαφῆ γέγονεν, ὥστε ἐξηγήσεως δεῖσθαι. ἀρξάμενός τ᾽ ἀπὸ τῆς παρασκευῆς λέγειν, ταῦτα ἐπιτίθησιν· „Ἔστι τοίνυν πρῶτον μὲν τῆς παρασκευῆς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ μέγιστον, οὕτω διακεῖσθαι τὰς γνώμας „ὑμᾶς, ὡς ἕκαστον ἑκόντα προθύμως, ὅ τι ἂν δέῃ, „ποιήσοντα. ὁρᾶτε γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι, „ὅσα μὲν πώποθ᾽ ἅπαντες [ὑμεῖς] ἐβουλήθητε, καὶ „μετὰ ταῦτα τὸ πράττειν αὐτὸς ἕκαστος ἑαυτῷ „προσήκειν ἡγήσατο, οὐδὲν πώποθ᾽ ὑμᾶς ἐξέφυγεν· „ὅσα δὲ ἐβουλήθητε μέν, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπεβλέψατε εἰς ἀλλήλους, ὡς αὐτὸς μὲν ἕκαστος οὐ ποιήσων, „τὸν δὲ πλησίον [τὰ δέοντα] πράξοντα, οὐδὲν πώποθ᾽ ὑμῖν ἐγένετο." καὶ γὰρ ἐνταῦθα πέπλεκται μὲν ἡ διάνοια πολυπλόκως, λέλεκται δ᾽ ἐκ τῆς κοινότητος εἰς τὴν ἀσυνήθη φράσιν ἐκβεβηκότα· φυλάττεται δὲ τὸ περιττὸν αὐτῶν ἐν τῷ σαφεῖ. ἐν δὲ τῇ μεγίστῃ τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν καὶ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς οὕτως κατεσκεύακε· „Πολλῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γιγνομένων, ὀλίγου δεῖν „καθ᾽ ἑκάστην ἐκκλησίαν, περὶ ὧν Φίλιππος, ἀφ᾽ οὗ „τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ

„τοὺς ἄλλους [Ἕλληνας] ἀδικεῖ· καὶ πάντων εὖ οἶδ'
„ὅτι φησάντων γ' ἄν, εἰ καὶ μὴ ποιοῦσι τοῦτο, καὶ
„λέγειν [δεῖν] καὶ πράττειν ἅπασι προσήκειν, ὅπως
„ἐκεῖνος παύσεται τῆς ὕβρεως καὶ δίκην δώσει, εἰς
„τοῦτο ὑπηγμένα πάντα τὰ πράγματα καὶ προειμέ-
„να ὁρῶ, ὥστε δέδοικα μὴ βλάσφημον μὲν εἰπεῖν,
„ἀληθὲς δ' ᾖ, εἰ καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλονθ' οἱ
„παριόντες, καὶ χειροτονεῖν ὑμεῖς, ἐξ ὧν ὡς φαυλό-
„τατα ἔμελλε τὰ πράγμαθ' ἕξειν, οὐκ ἂν ἡγοῦμαι
„δύνασθαι χεῖρον, ἢ νῦν, διατεθῆναι." ὅμοια δὲ
τούτοις ἐστι κἀκεῖνα· „Εἶτ' οἴεσθε, οἳ μὲν οὐδὲν
„ἂν αὐτὸν ἐδυνήθησαν ποιῆσαι κακόν, μὴ παθεῖν
„δ' ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως, τούτους μὲν ἐξαπατᾷν
„αἱρεῖσθαι μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι· ὑμῖν
„δὲ ἐκ προῤῥήσεως πολεμήσειν; καὶ ταῦθ' ἕως ἂν
„ἑκόντες ἐξαπατᾶσθε." ἐν δὲ τῷ κρατίστῳ τῶν
δικανικῶν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου γραφέντι λόγῳ,
τῆς Φιλίππου δεινότητος, ῇ κατεστρατήγει τὰς πό-
λεις, μνησθεὶς, οὕτω τὴν διάνοιαν ἐσχημάτικε·
„Καὶ οὐκέτι προστίθημι, ὅτι τῆς μὲν ὠμότητος, ἣν
„ἐν οἷς καθάπαξ τινῶν κατέστη κύριος ὁ Φίλιππος,
„ἔστιν ἰδεῖν, ἑτέροις πειραθῆναι συνέβη, τῆς δὲ
„φιλανθρωπίας, ἣν τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων ἐκεῖ-
„νος περιβαλόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐπλάττετο, ὑμεῖς
„καλῶς ποιοῦντες τοὺς καρποὺς ἐκομίσασθε." καὶ
ἐν οἷς τοὺς προδιδόντας τῷ Φιλίππῳ τὰ πράγματα
πάντων αἰτίους ἀποφαίνει τῶν συμβεβηκότων τοῖς
Ἕλλησι κακῶν, κατὰ λέξιν οὕτως γράφων· „Καί-
„τοι, νὴ τὸν Ἡρακλέα καὶ πάντας τοὺς θεοὺς, εἴ γ'

„ἐπ᾽ ἀληθείας δέοι σκοπεῖσθαι τὸ καταψεύδεσθαι „καὶ δι᾽ ἔχθραν τι λέγειν ἀνελόντας ἐκ μέσου, τίνες „ὡς ἀληθῶς ἦσαν, οἷς ἂν εἰκότως καὶ δικαίως τὴν „τῶν γεγενημένων αἰτίαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναθεῖεν „ἅπαντες, τοὺς ὁμοίους τούτῳ παρ᾽ ἑκάστῃ τῶν πό-„λεων εὕροιτ᾽ ἄν, οὐχὶ τοὺς ἐμοί· οἵ, ὅτ᾽ ἦν ἀσθενῆ „τὰ Φιλίππου πράγματα καὶ κομιδῇ μικρά, πολλά-„κις προλεγόντων ἡμῶν καὶ παρακαλούντων καὶ δι-„δασκόντων τὰ βέλτιστα, τῆς ἰδίας ἕνεκ᾽ αἰσχροκερ-„δείας τὰ κοινῇ συμφέροντα προΐεντο, τοὺς ὑπάρ-„χοντας ἕκαστοι πολίτας ἐξαπατῶντες καὶ διαφθεί-„ροντες, ἕως δούλους ἐποίησαν.“

55. Μυρία παραδείγματα φέρειν δυναίμην ἂν ἐκ τῶν τοῦ Δημοσθένους λόγων, τῶν τε δημηγορικῶν καὶ τῶν δικανικῶν, ἃ παρὰ τὸν Θουκυδίδου κατεσκεύασται χαρακτῆρα, τὸν ἐν τῇ κοινῇ καὶ συνήθει διαλέκτῳ τὴν ἐξαλλαγὴν ἔχοντα. ἀλλ᾽, ἵνα μὴ μακρότερος τοῦ δέοντος ὁ λόγος γένοιτό μοι, τούτοις ἀρκεσθεὶς ἱκανοῖς οὖσι βεβαιῶσαι τὸ προκείμενον, οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι τοῖς ἀσκοῦσι τοὺς πολιτικοὺς λόγους ὑποτίθεσθαι, τοῖς γε δὴ τὰς κρίσεις ἀδιαστρόφους ἔτι φυλάσσουσι, Δημοσθένει συμβούλῳ χρησαμένους, ὃν ἁπάντων ῥητόρων κράτιστον γεγενῆσθαι πειθόμεθα, ταύτας μιμεῖσθαι τὰς κατασκευάς, ἐν αἷς ἥ τε βραχύτης, καὶ ἡ δεινότης, καὶ ἡ ἰσχύς, καὶ ὁ τόνος, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια, καὶ αἱ συγγενεῖς ταύταις ἀρεταὶ, πᾶσιν ἀνθρώποις εἰσὶ φανεραί· τὰς δ᾽ αἰνιγματώδεις καὶ δυσκαταμαθήτους, καὶ γραμματικῶν ἐξηγήσεων δεομένας, καὶ

πολὺ τὸ βεβασανισμένον, καὶ τὸ σολοικοφανὲς ἐν τοῖς σχηματισμοῖς ἐχούσας, μήτε θαυμάζειν, μήτε μιμεῖσθαι. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω, ἀμφότερα μὲν ἐπ᾽ ἴσης ζηλωτὰ εἶναι, τά τε μὴ σαφῶς εἰρημένα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, καὶ τὰ προσειληφότα σὺν ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς τὴν σαφήνειαν, οὐκ ἔχει λόγον. ἀνάγκη δὲ ὁμολογεῖν, κρείττονα τῶν ἀτελεστέρων εἶναι τὰ τελειότερα, καὶ τῶν ἀφανεστέρων τά γ᾽ ἐμφανέστερα. τί οὖν μαθόντες ἅπασαν τὴν διάλεκτον τοῦ συγγραφέως ἐπαινοῦμεν, καὶ βιαζόμεθα λέγειν, ὅτι τοῖς καθ᾽ ἑαυτὸν οὖσιν ἀνθρώποις αὐτὰ ὁ Θουκυδίδης ἔγραψε, συνήθη πᾶσι καὶ γνώριμα ὄντα, ἡμῶν δὲ λόγος αὐτῷ τῶν ὕστερον ἐσομένων οὐκ ἦν; οὐδ᾽ ἐκβάλλομεν ἐκ τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἅπασαν τὴν Θουκυδίδου λέξιν ὡς ἄχρηστον· ἀλλ᾽ ὁμολογοῦμεν, τὸ διηγηματικὸν μέρος αὐτῆς πλὴν ὀλίγων πάνυ θαυμαστῶς ἔχειν, καὶ εἰς πάσας εἶναι τὰς χρείας εὔθετον· τὸ δὲ δημηγορικὸν οὐχ ἅπαν εἰς μίμησιν ἐπιτήδειον εἶναι, ἀλλ᾽ ὅσον ἐστὶν αὐτοῦ μέρος, γνωσθῆναι μὲν ἅπασιν ἀνθρώποις εὔπορον, κατασκευασθῆναι δ᾽ οὐχ ἅπασι δυνατόν. τούτων ἥδιω μέν εἶχόν σοι περὶ Θουκυδίδου γράφειν, ὦ βέλτιστε Κόϊντε Αἴλιε Τουβέρων, οὐ μὴν ἀληθέστερα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΛΕΚΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ
ΔΕΙΝΟΤΗΤΟΣ.

* * * * * * * *

„[ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλε]ων, καὶ τὰ ἐφυστερί-
„ζοντά που, πύστει τῶν προγενομένων, πολὺ ἐπέφερε
„τὴν ὑπερβολὴν ἐς τὸ καινοῦσθαι τὰς διανοίας, τῶν
„τ' ἐπιχειρήσεων περιτεχνήσει, καὶ [τῇ] τῶν τιμωριῶν
„ἀτοπίᾳ. καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς
„τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. τόλμα μὲν ἀλόγι-
„στος, ἀνδρία φιλέταιρος ἐνομίσθη· μέλλησις δὲ
„προμηθὴς, δειλία εὐπρεπής· τὸ δὲ σῶφρον, τοῦ
„ἀνάνδρου πρόσχημα· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν,
„ἐπίπαν ἀργόν· τὸ δ' ἐμπλήκτως ὀξὺ, ἀνδρὸς μοίρᾳ
„προσετέθη· ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀπο-
„τροπῆς πρόφασις εὔλογος· καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων,
„πιστὸς ἀεί· ὁ δὲ ἀντιλέγων αὐτῷ, ὕποπτος· ἐπι-
„βουλεύσας δέ τις, τυχὼν [τε,] ξυνετός· καὶ ὑπονοή-
„σας, ἔτι δεινότερος· προβουλεύσας δὲ, ὅπως μηδὲν

„αὐτῷ δεήσει, τῆς τε ἑταιρίας διαλυτὴς, καὶ τοὺς „ἐναντίους ἐκπεπληγμένος. ἁπλῶς δὲ, ὁ φθάσας τὸν „μέλλοντα κακόν τι δρᾷν, ἐπῃνεῖτο, καὶ ὁ ἐπικελεύ- „σας τὸν μὴ διανοούμενον. καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς „τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο, διὰ τὸ ἑτοι- „μότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾷν. οὐ γὰρ μετὰ „τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι, „ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ. καὶ τὰς ἐς „σφᾶς αὐτοὺς πίστεις οὐ τῷ θείῳ καὶ νομίμῳ μᾶλ- „λον ἐκρατύνοντο, ἢ τῷ κοινῇ τι παρανομῆσαι· τά „τε ἀπὸ τῶν ἐναντίων καλῶς λεγόμενα, ἐνεδέχοντο „ἔργων φυλακῇ, εἰ προὔχοιεν, καὶ οὐ γενναιότητι. „ἀντιτιμωρήσασθαί τε τινὰ, περὶ πλείονος ἦν, ἢ αὐ „τὸν μὴ προπαθεῖν. καὶ ὅρκοι εἴ που ἄρα γένοιντο „ξυναλλαγῆς ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον [ἑκατέρῳ „διδόμενοι, ἴσχυον, οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν] δύναμιν.“ ἡ μὲν οὖν ἐξηλλαγμένη καὶ περιττὴ καὶ ἐγκατά- σκευος, καὶ τοῖς ἐπιθέτοις κόσμοις ἅπασι συμπε- πληρωμένη λέξις, ἧς ὅρος καὶ κανὼν ὁ Θουκυδίδης, ὃν οὐθεὶς οὔθ' ὑπερεβάλετο τῶν ἐπιγενομένων, οὔτ' ἐμιμήσατο, τοιαύτη τις ἦν.

2. Ἡ δὲ ἑτέρα λέξις, ἡ λιτὴ καὶ ἀφελὴς, καὶ δοκοῦσα κατασκευὴν τε καὶ ἰσχὺν τὴν πρὸς ἰδιώτην ἔχειν λόγον καὶ ὁμοιότητα, πολλοὺς μὲν ἔσχε καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας προστάτας, συγγραφεῖς τε καὶ φι- λοσόφους καὶ ῥήτορας. καὶ γὰρ οἱ τὰς γενεαλογίας ἐξενέγκαντες, καὶ οἱ τὰς τοπικὰς ἱστορίας πραγμα- τευσάμενοι, καὶ οἱ τὰ φυσικὰ φιλοσοφήσαντες, καὶ οἱ τῶν ἠθικῶν διαλόγων ποιηταὶ, ὧν ἦν τὸ Σωκρα-

τικὸν διδασκαλεῖον πᾶν, ἔξω Πλάτωνος· καὶ οἱ τοὺς δημηγορικοὺς, ἢ δικανικοὺς, συντατιόμενοι λόγους, ὀλίγου δεῖν πάντες ταύτης ἐγένοντο τῆς προαιρέσεως. ἐτελείωσε δ' αὐτὴν καὶ εἰς ἄκρον ἤγαγε τῆς ἰδίας ἀρετῆς Λυσίας ὁ Κεφάλου, κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Γοργίᾳ τε καὶ Θουκυδίδῃ γενόμενος· τίς δὲ ἦν ἡ προαίρεσις αὐτοῦ, καὶ τίς ἡ δύναμις, ἐν τῇ πρὸ ταύτης δεδήλωται γραφῇ, καὶ οὐδὲν δεῖ νῦν πάλιν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν λέγειν· ἀρκέσει δὲ τοσοῦτο μόνον εἰπεῖν, ὅτι τὴν διαπασῶν ἁρμονίαν οὗτοι πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνδρες ἡρμόσαντο, τὰς ἀκρότητας ἀμφοτέρας τῆς λέξεως, αἳ πλεῖστον ἀλλήλων ἀπέχουσι, δαιμονίᾳ σπουδῇ προελόμενοί τε καὶ τελειώσαντες. καὶ ὅνπερ ἡ νήτη πρὸς ὑπάτην ἐν μουσικῇ λόγον ἔχει, τοῦτον ἡ Λυσίου λέξις ἐν πολιτικῇ διαλέκτῳ πρὸς τὴν Θουκυδίδου. ἡ μὲν γὰρ καταπλήξασθαι δύναται τὴν διάνοιαν· ἡ δὲ ἡδῦναι. καὶ ἡ μὲν συστρέψαι καὶ συντεῖναι τὸν νοῦν· ἡ δὲ ἀνεῖναι καὶ μαλάξαι· καὶ εἰς πάθος ἐκείνη προαγαγεῖν, εἰς δ' ἦθος αὕτη καταστῆσαι. τί δεῖ τἄλλα. καὶ τὸ μὲν βιάσασθαι, καὶ προσαναγκάσαι τι τῆς Θουκυδίδου λέξεως ἴδιον· τὸ δ' ἀπατῆσαι, καὶ κλέψαι τὰ πράγματα, τῆς Λυσίου. καὶ ἡ μὲν νεωτεροποιΐα καὶ τολμηρὸν, τῆς τοῦ συγγραφέως οἰκεῖον ἰδέας· ἡ δ' ἀσφάλεια καὶ τὸ ἀκίνδυνον, τῆς τοῦ ῥήτορος·

. . . ὅτι οὐκ ἐπιτηδεύσει φαίνεται . . .

. . . .

ἀνεπιτήδευτον εἶναι θέλει. κατεσκεύασται μὲν οὖν ἑκατέρα, καὶ εἰς ἄκρον γε ἥκει τῆς ἰδίας κατα-

σκευῆς· ῥέπει δὲ ἡ μὲν ἐπὶ τὸ μᾶλλον, ἧ πέφυκεν, εἶναι δοκεῖν· ἡ δὲ ἐπὶ τὸ ἧττον. παραδειγμάτων δὲ καὶ ταύτης τῆς λέξεως οὐθὲν ἐν τῷ παρόντι οἶμαι δεῖν. δύο μὲν δὴ χαρακτῆρες οὗτοι λέξεως, τοσοῦτον ἀλλήλων διάφοροι κατὰ τὰς ἀγωγάς· καὶ ἄνδρες οἱ πρωτεύσαντες ἐν αὐτοῖς, οὓς διεξῆλθον· δεινοὶ μὲν ἐν τοῖς αὑτῶν ἔργοις ἀμφότεροι· καθ' ὃ δ' ἴσοι ἀλλήλων ἦσαν, ἀτελεῖς.

3. Τρίτη λέξεως ἦν ἡ μικτή τε καὶ σύνθετος ἐκ τούτων τῶν δυεῖν· ἣν ὁ μὲν πρῶτος ἁρμοσάμενος καὶ καταστήσας εἰς τὸν νῦν ὑπάρχοντα κόσμον, εἴτε Θρασύμαχος ὁ Χαλκηδόνιος ἦν, ὡς οἴεται Θεόφραστος· εἴτε ἄλλος τις, οὐκ ἔχω λέγειν. οἱ δ' ἐκδεξάμενοι καὶ ἀναθρέψαντες, καὶ οὐ πολὺ ἀποσχόντες τοῦ τελειῶσαι, ῥητόρων μὲν, Ἰσοκράτης ὁ Ἀθηναῖος ἐγένετο· φιλοσόφων δὲ, Πλάτων ὁ Σωκρατικός· τούτων γὰρ ἀμήχανον εὑρεῖν τῶν ἀνδρῶν ἑτέρους τινὰς, ἔξω Δημοσθένους, ἢ τἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα κρεῖττον ἀσκήσαντας, ἢ τὴν καλλιλογίαν καὶ τὰς ἐπιθέτους κατασκευὰς βέλτιον ἀποδειξαμένους. ἡ μὲν οὖν Θρασυμάχου λέξις ἡ λοιπὴ, τῆς ὄντως μεσότητος αὐτὴν τὴν προαίρεσιν ἔοικεν ἔχειν σπουδῆς ἀξίαν· κέκραται γὰρ εὖ πως, καὶ αὐτὸ τὸ χρήσιμον εἴληφεν ἑκατέρας δυνάμεως· ὡς δ' οὐκ ἴσῃ βουλήσει κέχρηται, παράδειγμα ἐξ ἑνὸς [θήσω] τῶν δημηγορικῶν λόγων τόδε· „Ἐβουλόμην μὲν, ὦ Ἀθηναῖοι, „μετασχεῖν ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῦ παλαιοῦ καὶ „τῶν πραγμάτων, ἡνίκα σιωπᾶν ἀπέχρη τοῖς νεω„τέροις, τῶν τε πραγμάτων οὐκ ἀναγκαζόντων ἀγο-

„ρεύειν, καὶ τῶν πρεσβυτέρων ὀρθῶς τὴν πόλιν ἐπι „τροπευόντων. καὶ ἐπειδὴ εἰς τοσοῦτον ἡμᾶς ἀνέ „θετο χρόνον ὁ δαίμων, ὥστε . . . . τῆς „πόλεως ἀκούειν· τὰς δὲ συμφορὰς . . αὐτοὺς „καὶ τούτων τὰ μέγιστα μὴ θεῶν ἔργα εἶναι, μηδὲ „τῆς τύχης, ἀλλὰ τῶν ἐπιμεληθέντων, ἀνάγκη δὲ λέ- „γειν· ἢ γὰρ ἀναίσθητος, ἢ καρτερώτατός ἐστιν, „ὅστις ἐξαμαρτάνειν ἑαυτὸν ἔτι παρέξει τοῖς βου- „λομένοις, καὶ τῆς ἑτέρων ἐπιβουλῆς τε καὶ κακίας „αὐτὸς ὑποσχήσει τὰς αἰτίας. ἅλις γὰρ ἡμῖν ὁ παρ- „ελθὼν χρόνος. καὶ ἀντὶ μὲν εἰρήνης, ἐν πολέμῳ „γενέσθαι, καὶ διὰ κινδύνων, εἰς τόνδε τὸν χρόνον „τὴν μὲν παρελθοῦσαν ἡμέραν ἀγαπῶσι, τὴν δ' „ἐπιοῦσαν δεδιόσιν· ἀντὶ δ' ὁμονοίας, εἰς ἔχθραν „καὶ ταραχὰς πρὸς ἀλλήλους ἀφικέσθαι. καὶ τοὺς „μὲν ἄλλους τὸ πλῆθος τῶν ἀγαθῶν ἐσωφρονοῦμεν· „ἐν δὲ τοῖς κακοῖς ἡμάνη μὲν, ὃς τοὺς ἄλλους σω- „φρονίζειν εἴωθεν. τί δῆτα μέλλοι τις ἂν γιγνώσκειν „εἰπεῖν, ὅτῳ γε λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς παροῦσι καὶ „νομίζειν εἴωθεν; τί δῆτα ἔχειν τοιοῦτον, ὡς μηδὲν „ἔτι τοιοῦτον ἔσται; πρῶτον μὲν οὖν τοὺς διαφε- „ρομένους πρὸς ἀλλήλους καὶ τῶν ῥητόρων καὶ τῶν „ἄλλων ἀποδείξω γε, προλέγων πεπονθότας πρὸς „ἀλλήλους, ὅπερ ἀνάγκη τοὺς ἄνευ γνώμης φιλονι- „κοῦντας πάσχειν· οἰόμενοι γὰρ ἐναντία λέγειν ἀλ „λήλοις, οὐκ αἰσθάνονται τὰ αὐτὰ πράττειν πρίτ-. „τοντες· οὐδὲ τὸν τῶν ἑτέρων λόγον ἐν τῷ ἑτέρῳ „λόγῳ ἐνόντα. σκέψασθε γὰρ ἐξ ἀρχῆς, ἃ ζητοῦσιν „ἑκάτεροι. πρῶτον μὲν, ἡ πάτριος πολιτεία ταραχὴν

„αὐτοῖς παρέχει. ῥᾴστη γνωσθῆναι, καὶ κοινοτάτη „τοῖς πολίταις οὖσα πᾶσιν. ὁπόσα μὲν οὖν ἐκείνων „τῆς ἡμετέρας γνώμης ἔστιν ἀκούειν, ἀνάγκη λέγειν „τῶν παλαιοτέρων· ὁπόσα δ' αὐτοὶ ἐπεῖδον οἱ „πρεσβύτεροι, ταῦτα δὲ παρὰ τῶν εἰδότων πυνθά- „νεσθαι.“ τοιαύτη μὲν οὖν τις ἡ Θρασυμάχειος ἑρμηνεία, μέση τοῖν δυεῖν, καὶ εὔκρατος, καὶ εἰς . . τέρους τοὺς χαρακτῆρας ἐπίκαιρον ἀφετήριον.

4. . . . κράτους λέξις, ὃς μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησιν . . . ἀγῶνα μὲν οὔτε ἴδιον, οὔτε δημόσιον οὐδένα . . . νισαμένου, γραφὰς δὲ συνταξαμένου πολλὰς καὶ καλὰς εἰς ἅπασαν ἰδέαν λόγων, ὅντινα χαρακτῆρα ἔχειν ἐφαίνετο μοι, διὰ πλειόνων μὲν ἐδήλωσα πρότερον· οὐθὲν δὲ κωλύσει καὶ νῦν ἐπὶ κεφαλαίων αὐτὰ τὰ ἀναγκαιότατα εἰπεῖν· ὅτι τῆς μὲν Λυσιακῆς λέξεως τὸ καθαρὸν ἔχει, καὶ τὸ ἀκριβές· οὔτε γὰρ ἀρχαίοις, οὔτε πεποιημένοις, οὔτε γλωττηματικοῖς ὀνόμασιν, ἀλλὰ τοῖς κοινοτάτοις καὶ συνηθεστάτοις κέχρηται· ἠθική τε καὶ πιθανὴ καὶ ἡδεῖά ἐστι, καὶ πέφευγε τὴν τροπικήν, ὥσπερ ἐκείνη τὴν ἁπλῆν φράσιν· τῆς δὲ Θουκυδίδου καὶ Γοργίου τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ σεμνότητα καὶ καλλιλογίαν ἀνείληφε· καὶ εἰς μὲν τὸ διδάξαι τὸν ἀκροατὴν σαφέστατα, ὅ τι βούλοιτο, τὴν ἁπλῆν καὶ ἀκόσμητον ἑρμηνείαν ἐπιτηδεύει τὴν Λυσίου· εἰς δὲ τὸ καταπλήξασθαι τῷ κάλλει τῶν ὀνομάτων, σεμνότητά τε καὶ μεγαληγορίαν περιθεῖναι τοῖς πράγμασι, τὴν ἐπίθετον καὶ κατεσκευασμένην φράσιν τῶν περὶ Γοργίαν ἐκμέμαχεν. ἁμαρτά-

νει δέ, ἐν οἷς ὡραΐζεταί ποτε, τοὺς Γοργίου νεαροὺς σχηματισμοὺς ζηλοῦσα· τά γὰρ ἀντίθετά τε καὶ πάρισα, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, οὔτε μετριάζοντα, οὔτε καιρῷ γινόμενα, καταισχύνει τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτῆς, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν οἷς τὴν εὐέπειαν διώκουσα καὶ τὴν εὐρυθμίαν, δι' εὐλαβείας μὲν λαμβάνει τὸ συγκροῦσαι τὰ φωνήεντα τῶν γραμμάτων, δι' εὐλαβείας δὲ ποιεῖται τὸ χρήσασθαί τινι τῶν τραχυνόντων· διώκει δ' ἐκ παντὸς τρόπου τὴν περίοδον, οὐδὲ ταύτην στρογγύλην καὶ πυκνήν, ἀλλ' ὑπαγωγικήν τινα καὶ πλατεῖαν, καὶ πολλοὺς ἀγκῶνας, ὥσπερ οἱ μὴ κατ' εὐθείας ῥέοντες ποταμοὶ ποιοῦσιν, ἐγκαλλωπιζομένην. ταῦτα μέντοι πολλαχῇ μακροτέραν τε αὐτὴν ποιεῖ καὶ ἀληθεστέραν, ἀπαθῆ τε . . . καὶ πανηγυρικὴν μᾶλλον, ἢ ἐναγώνιον. τοῖς δὲ παραδείγμασιν ὀλίγον ὕστερον, ὅταν ὁ καιρὸς ἀπαιτῇ, χρήσομαι.

5. Ἡ δὲ δὴ Πλατωνικὴ διάλεκτος βούλεται μὲν εἶναι καὶ αὐτὴ μίγμα ἑκατέρων τῶν χαρακτήρων, τοῦ τε ὑψηλοῦ καὶ ἰσχνοῦ, καθάπερ εἴρηταί μοι πρότερον· πέφυκε δ' οὐχ ὁμοίως πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς χαρακτῆρας εὐτυχής. ὅταν μὲν οὖν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἀποίητον ἐπιτηδεύῃ φράσιν, ἐκτόπως ἡδεῖά ἐστι καὶ φιλάνθρωπος. καθαρά [τε] γὰρ ἀποχρώντως γίνεται καὶ διαυγής, ὥσπερ τὰ διαφανέστατα τῶν ναμάτων· ἀκριβής τε καὶ λεπτὴ παρ' ἡντινοῦν ἑτέραν τῶν εἰς τὴν αὐτὴν διάλεκτον εἰργασμένων. τήν τε κοινότητα διώκει τῶν ὀνομάτων, καὶ τὴν σαφήνειαν ἀσκεῖ, πάσης ὑπεριδοῦσα κατα-

σκευῆς ἐπιθέτου. ὅ τε πῖνος αὐτῇ καὶ ὁ χνοῦς ὁ τῆς ἀρχαιότητος ἠρέμα καὶ λεληθότως ἐπιτρέχει· χλοερόν τέ τι καὶ τεθηλὸς καὶ μεστὸν ὥρας ἄνθος ἀναδίδωσι· καὶ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν εὐωδεστάτων λειμώνων, αὖρά τις ἡδεῖα ἐξ αὐτῆς φέρεται· καὶ οὔτε τὸ λιγυρὸν ἔοικεν ἐμφαίνειν λάλον, οὔτε τὸ κομψὸν θεατρικόν. ὅταν δ' εἰς τὴν περιττολογίαν καὶ τὸ κάλλιον εἰπεῖν, ὃ πολλάκις εἴωθε ποιεῖν, ἄμετρον ὁρμὴν λάβῃ, πολλῷ χείρων ἑαυτῆς γίνεται· καὶ γὰρ ἀηδεστέρα τῆς ἑτέρας, καὶ κάκιον ἑλληνίζουσα, καὶ παχυτέρα φαίνεται· μελαίνει τε [γὰρ] τὸ σαφὲς, καὶ ζόφῳ ποιεῖ παραπλήσιον· ἕλκει τε μακρὸν ἀποτείνασα τὸν νοῦν, συστρέψαι δέον ἐν ὀνόμασιν ὀλίγοις· ἐκχεῖται δ' εἰς ἀπειροκάλους περιφράσεις, πλοῦτον ὀνομάτων ἐπιδεικνυμένη κενόν· ὑπεριδοῦσά τε τῶν κυρίων καὶ ἐν τῇ κοινῇ χρήσει κειμένων, τὰ πεποιημένα ζητεῖ καὶ ξένα καὶ ἀρχαιοπρεπῆ. μάλιστα δὲ χειμάζεται περὶ τὴν τροπικὴν φράσιν· πολλὴ μὲν [γὰρ] ἐν τοῖς ἐπιθέτοις, ἄκαιρος δ' ἐν ταῖς μετωνυμίαις· σκληρὰ δὲ καὶ οὐ σώζουσα τὴν ἀναλογίαν ἐν ταῖς μεταφοραῖς γίνεται. ἀλληγορίας τε περιβάλλεται μακρὰς καὶ πολλὰς, οὔτε μέτρον ἐχούσας, οὔτε καιρόν. σχήμασί τε ποιητικοῖς ἐσχάτην προσβάλλουσιν ἀηδίαν, καὶ μάλιστα τοῖς Γοργιείοις, ἀκαίρως καὶ μειρακιωδῶς ἐναβρύνεται· καὶ πολυτέλειά τις [ἐστὶν] ἐν τοῖς τοιούτοις παρ' αὐτῷ, ὡς καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς εἴρηκέ που, καὶ ἄλλοι συχνοὶ πρότερον. οὐ γὰρ ἐμὸς ὁ μῦθος.

6. Μηδεὶς δέ με τὰ τοιαῦτα ὑπολάβῃ λέγειν

ἁπάσης καταγινώσκοντα τῆς ἐξηλλαγμένης καὶ ἐγκατασκεύου λέξεως, [ῇ] κέχρηται Πλάτων· μὴ γὰρ ἂν οὕτω σκαιὸς, μηδ᾽ ἀναίσθητος, ἐγὼ γενοίμην, ὥστε ταύτην τὴν δόξαν ὑπὲρ ἀνδρὸς τηλικούτου λαβεῖν· ἐπεὶ πολλὰ [καὶ] περὶ πολλῶν οἶδα μεγάλα καὶ θαυμαστὰ, καὶ ἀπὸ τῆς ἄκρας δυνάμεως ἐξενηνεγμένα ὑπ᾽ αὐτοῦ· ἀλλ᾽ ἐκεῖνο ἐνδείξασθαι βουλόμενος, ὅτι [τὰ] τοιαῦτα ἁμαρτήματα ἐν ταῖς κατασκευαῖς εἴωθεν ἁμαρτάνειν· καὶ χείρων μὲν αὐτὸς αὑτοῦ γίνεται, ὅταν τὸ μέγα διώκῃ καὶ περιττὸν ἐν τῇ φράσει· μακρῷ δέ τινι ἀμείνων, ὅταν τὴν ἰσχνὴν καὶ ἀκριβῆ καὶ δοκοῦσαν μὲν ἀποίητον εἶναι, κατεσκευασμένην δ᾽ ἀμωμήτῳ καὶ ἀφελεῖ κατασκευῇ διάλεκτον εἰσφέρῃ. ἢ γὰρ οὐδὲν ἁμαρτάνει καθάπαξ, ἢ βραχύ τι κομιδῇ, καὶ οὐκ ἄξιον κατηγορίας. ἐγὼ δ᾽ ἠξίουν τηλικοῦτον ἄνδρα πεφυλάχθαι πᾶσαν ἐπιτίμησιν. ταῦτα μέντοι καὶ οἱ κατ᾽ αὐτὸν ἐκεῖνον γενόμενοι, ὡς ἁμαρτάνοντι, τῷ ἀνδρὶ ἐπιτιμῶσιν· ὧν τὰ ὀνόματα οὐθὲν δέομαι λέγειν· καὶ [αὐτὸς] αὐτῷ· τοῦτο γὰρ δὴ τὸ λαμπρότατον. ᾔσθετο γὰρ, ὡς ἔοικε, τῆς ἰδίας ἀπειροκαλίας, καὶ ὄνομα ἔθετο αὐτῇ τὸν διθύραμβον· ὃ νῦν ἂν ᾐδέσθην ἐγὼ λέγειν, ἀληθὲς ὄν. τοῦτο δὲ παθεῖν ἔοικεν, ὡς [μὲν] ἐγὼ νομίζω, τραφεὶς μὲν ἐν τοῖς Σωκρατικοῖς διαλόγοις ἰσχνοτάτοις [οὖσι] καὶ ἀκριβεστάτοις, οὐ μείνας [δ᾽] ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Γοργίου καὶ Θουκυδίδου κατασκευῆς ἐρασθείς. ὥστ᾽ οὐθὲν ἔξω τοῦ εἰκότος ἔμελλε πείσεσθαι, σπάσας τινὰ καὶ τῶν

ἁμαρτημάτων ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς, ὧν ἔχουσιν οἱ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων χαρακτῆρες.

7. Παράδειγμα δὲ ποιοῦμαι τῆς γε ὑψηλῆς λέξεως ἐξ ἑνὸς βιβλίου τῶν πάνυ περιβοήτων, ἐν ᾧ τοὺς ἐρωτικοὺς διατίθεται λόγους ὁ Σωκράτης πρὸς ἕνα τῶν γνωρίμων, Φαῖδρον, ἀφ᾽ οὗ τὴν ἐπιγραφὴν εἴληφε τὸ βυβλίον. ἐν γὰρ δὴ τῷ συγγράμματι τούτῳ πολλὴν μὲν ὥραν ἔχει, καὶ χαρίτων ἐστὶ μεστὰ τὰ πρῶτα ταυτί· „Ὦ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ, καὶ „πόθεν; [Φ.] Παρὰ Λυσίου, ὦ Σώκρατες, τοῦ Κε„φάλου. πορεύομαι δὲ πρὸς περίπατον ἔξω τείχους. „συχνὸν γὰρ ἐκεῖ διέτριψα χρόνον καθήμενος ἐξ „ἑωθινοῦ, [μέχρι τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Λυσιακοῦ „λόγου, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἕως τινός.]“ εἶθ᾽, ὥσπερ ἐξ αἰθρίας εὐδίου καὶ σταθεροῦ πολὺς ἄνεμος καταῤῥαγεὶς, ταράττει τὸ καθαρὸν τῆς φράσεως, εἰς ποιητικὴν ἐκφέρων ἀπειροκαλίαν, ἐνθένδ᾽ ἀρξάμενος· „Ἄγετε δὴ, [ὦ] μοῦσαι, εἴτε δι᾽ ᾠδῆς εἶδος λί„γειαι, εἴτε διὰ γένος τὸ Λιγύων μουσικὸν, ταύτην „ἔσχετε τὴν ἐπωνυμίαν· ξύμμοι λάβεσθε τοῦ μύ„θου.“ ὅτι δὲ ψόφοι ταῦτ᾽ εἰσὶ καὶ διθύραμβοι, κόμπον ὀνομάτων πολὺν, νοῦν δ᾽ ὀλίγον ἔχοντες, αὐτὸς ἐρεῖ. διεξιὼν γὰρ, ἀφ᾽ ἧς αἰτίας ἔρως ἐτέθη τῷ πάθει τοὔνομα, καὶ τῇδε χρησάμενος· „Ἡ γὰρ „ἄνευ λόγου δόξης ἐπὶ τἀγαθὸν ὁρμώσης κρατήσασα „ἐπιθυμία, πρὸς ἡδονὴν ἄγουσα κάλλους, καὶ „[ὑπὸ αὖ] τῶν ἑαυτῆς συγγενῶν ἐπιθυμιαν λαβοῦ„σα, ἐῤῥωμένως ῥωσθεῖσα [καὶ] νικήσασα ἀγωγῇ, „ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λαβοῦσα, ἔρως

„ἐκλήθη.“ καὶ τοσαύτην ἐκμηκύνας περίφρασιν ὀλίγοις τοῖς ὀνόμασι δυναμένου περιληφθῆναι πράγματος, ἐπιλαμβάνεται τῆς ἀκαιρίας αὐτὸς αὑτοῦ, καί φησι· „Σιγῇ τοίνυν μου ἄκουε. τῷ ὄντι γὰρ „θεῖος [ἔοικεν] εἶναι ὁ τόπος. ὥστε, ἂν ἄρα πολλά- „κις νυμφόληπτος γένωμαι, προϊόντος τοῦ λόγου, „μὴ θαυμάσῃς. τὰ νῦν γὰρ οὐκέτι πόῤῥω διθυράμ- „βων [τινῶν] φθέγγομαι“ . . . πολλῶν τοῖς αὐτῶν λόγοις ἁλισκόμεθα . . ἂν, δαιμονιώτατε Πλάτων, διθυράμβων ψόφους καὶ λήρους ἠγαπηκότες. ἃ δ' ἐν τῇ παλινῳδίᾳ τὸν ἔρωτα ἀφοσιούμενος αὖθις ὁ Σωκράτης εἴρηκεν, ἐνθένδε ἀρξάμενος· „Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεὺς, „ἐλαύνων πτηνὸν ἅρμα, πρῶτος πορεύεται, διακο- „σμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος· τοῦ δ' ἕπεται „στρατιὰ θεῶν [τε] καὶ δαιμόνων, κατὰ ἕνδεκα μέρη „κεκοσμημένη· μένει γὰρ Ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη· „τῶν [δὲ] ἄλλων ὅσοι ἐν τῷ τῶν δώδεκα [θεῶν] „ἀριθμῷ τεταγμένοι θεοὶ ἄρχοντες, ἡγοῦνται κατὰ „τάξιν, ἣν ἕκαστος ἐτάχθη. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ μα- „κάριαι θέαι τε καὶ ἔξοδοι ἐντὸς οὐρανοῦ, ἃς θεῶν „γένος εὐδαιμόνων ἐπιστρέφεται, πράττων ἕκαστος „δι' αὑτοῦ τὰ αὑτῶν· ἕπεται δ' αἰεὶ ὁ θέλων τε καὶ „δυνάμενος· φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται.“ ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ πολλά ἐστιν, εἰ λάβοι μέλη καὶ ῥυθμοὺς, ὥσπερ οἱ διθύραμβοι καὶ τὰ ὑπορχήματα, τοῖς Πινδάρου ποιήμασιν ἐοικέναι δόξειεν ἂν, τοῖς εἰς τὸν ἥλιον εἰρημένοις, ὥς γ' ἐμοὶ φαίνεται· „Ἀκτὶς ἀελίου, τί πολύσκοπ' ἐμῆς θεῶ ὦ

„ἄτερ ὀμμάτων. ἄστρον ὑπέρτατον ἐν ἁμέρᾳ κλεπτό-
„μενον ἔθηκας ἀμάχανον ἰσχὺν πτανὸν ἀνδράσι,
„καὶ σοφίας ὁδὸν ἐπισκόπτεν ἄτροπον ἐσσαμένα
„ἐλαύνειν τι νεώτερον, ἢ πάρος. ἀλλά σε πρὸς Διὸς
„ἵππος θοὰς ἱκετεύω, ἀπήμονα ἐς ὄλβον τινὰ τρό-
„ποιο Θήβαις· ὦ πότνια, πάγκοινον τέρας πολέμου
„δὶς ἅμα φέρεις τινός, ἢ καρποῦ φθίσιν, ἢ νιφετοῦ
„σθένος ὑπέρφατον, ἢ στάσιν οὐλομένην, ἢ πόντου
„κενεῶσιν ἀλλὰ πέδον, ἢ παγετὸν χθονός, ἢ νότιον
„θέρος ὕδατι ζακότῳ ἱερόν, ἢ γαῖαν κατακλύσασα,
„θήσει ἀνδρῶν νέον ἐξ ἀρχῆς γένος ὀλοφυ“ . .
πάντων μεταπείσομαι· καὶ ταῦθα οὐ . . .
ὡς παρὰ Πλάτωνι.

8. Ἀλλὰ γὰρ, ἵνα μὴ . . ὁ λόγος μοι προβῇ, Πλάτωνα μὲν ἐάσω, πορεύσομαι δ' ἐπὶ τὸν Δημοσθένην, οὗ δὴ χάριν τούς τε χαρακτῆρας τῆς λέξεως, οὓς ἡγούμην εἶναι κρατίστους, καὶ τοὺς δυναστεύσαντας ἐν αὐτοῖς, κατηριθμησάμην, οὐχ ἅπαντας. Ἀντιφῶν γὰρ δὴ καὶ Θεόδωρος καὶ Πολυκράτης, Ἰσαῖός τε καὶ Ζωΐλος καὶ Ἀναξιμένης, καὶ οἱ κατὰ τοὺς αὐτοὺς γενόμενοι τούτοις χρόνους, οὐθὲν οὔτε καινὸν, οὔτε περιττὸν, ἐπετήδευσαν, ἀλλὰ ἀπὸ τούτων τῶν χαρακτήρων, καὶ παρὰ τούτους τοὺς κανόνας τὰς ἑαυτῶν λέξεις κατεσκεύασαν. τοιαύτην δὴ καταλαβὼν τὴν πολιτικὴν λέξιν ὁ Δημοσθένης, οὕτω κεκινημένην ποικίλως, καὶ τηλικούτοις ἐπεισελθὼν ἀνδράσιν, ἑνὸς οὐθενὸς ἠξίωσε γενέσθαι ζηλωτὴς, οὔτε χαρακτῆρος, οὔτ' ἀνδρός· ἡμιέργους τινὰς ἅπαντας οἰόμενος εἶναι καὶ

ἀτελεῖς· ἐξ ἁπάντων δ' αὐτῶν, ὅσα κράτιστα καὶ χρησιμώτατα ἦν, ἐκλεγόμενος, συνύφαινε, καὶ μίαν ἐκ πολλῶν διάλεκτον ἀπετέλει, μεγαλοπρεπῆ, λιτήν· περιττήν, ἀπέριττον· ἐξηλλαγμένην, συνήθη· πανηγυρικήν, ἀληθινήν· αὐστηράν, ἱλαράν· σύντονον, ἀνειμένην· ἡδεῖαν, πικράν· ἠθικήν, παθητικήν· οὐδὲν διαλλάττουσαν τοῦ μεμυθευμένου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς Πρωτέως· ὃς ἅπασαν ἰδέαν μορφῆς ἀμογητὶ μετελάμβανεν· εἴτε θεός, ἢ δαίμων τις ἐκεῖνος ἄρα ἦν, παρακρουόμενος ὄψεις τὰς ἀνθρωπίνας· εἴτε διαλέκτου ποικίλον δὴ χρῆμα ἐν ἀνδρὶ σοφῷ, πάσης ἀπατηλὸν ἀκοῆς· ὃ μᾶλλον ἄν τις εἰκάσειεν· ἐπειδὴ ταπεινὰς καὶ ἀσχήμονας ὄψεις οὔτε θεοῖς, οὔτε δαίμοσι, προσάπτειν ὅσιον. ἐγὼ μὲν τοιαύτην τινὰ δόξαν ὑπὲρ τῆς Δημοσθένους λέξεως ἔχω, καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον ἀποδίδωμι αὐτῷ, τὸν ἐξ ἁπάσης μικτὸν ἰδέας.

9. Εἰ δὲ τὰ προσήκοντα ἔγνωκα, πάρεστι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν, ἐπ' αὐτῶν ποιουμένῳ τῶν λόγων . . μάτων τὴν ἐξέτασιν. ἃ μὲν οὖν παρὰ τὸν Θουκυδίδου χαρακτῆρα κατεσκεύασται τῷ ῥήτορι· „[Πολλῶν,] ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γινο„μένων, ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, περὶ „ὧν Φίλιππος, ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ „μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους [Ἕλληνας] ἀδι„κεῖ, καὶ πάντων εὖ οἶδ' ὅτι φησάντων γ' ἄν, εἰ „καὶ μὴ ποιοῦσι τοῦτο, καὶ λέγειν [δεῖν] καὶ πράτ„τειν [ἅπασι προσήκειν,] ὅπως ἐκεῖνος παύσεται „τῆς ὕβρεως καὶ δίκην δώσει, εἰς τοῦτο ὑπηγμένα

„πάντα τὰ πράγματα καὶ προειμένα ὁρῶ, ὥστε δε-„δοικα, μὴ βλάσφημον μὲν εἰπεῖν, ἀληθὲς δὲ ᾖ· εἰ „καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλοντο οἱ παριόντες, καὶ „χειροτονεῖν ὑμεῖς, [ἐξ ὧν] ὡς φαυλότατα τὰ πρά-„γματα ἔμελλεν ἕξειν, οὐκ ἂν ἡγοῦμαι δύνασθαι „χεῖρον, ἢ νῦν, διατεθῆναι." κατὰ τί δὴ ταύτην ἡγοῦμαι τὴν λέξιν ἐοικέναι τῇ Θουκυδίδου; καθ' ὃ κἀκείνην πείθομαι μάλιστα διαφέρειν τῶν ἄλλων. τουτὶ δ' ἔστι τὸ μὴ κατ' εὐθεῖαν ἑρμηνείαν ἐξενηνέχθαι τὰ νοήματα, μηδ', ὥς ἐστι τοῖς ἄλλοις συνηθες, λέγειν ἁπλῶς καὶ ἀφελῶς· ἀλλὰ ἐξηλλάχθαι καὶ ἀπεστράφθαι τὴν διάλεκτον ἐκ τῶν ἐν ἔθει καὶ κατὰ φύσιν, εἰς τὰ μὴ συνήθη τοῖς πολλοῖς, μηδ' ὡς ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν. ἁπλῶς ἂν ὁ λόγος ἐστὶ καὶ κατ' εὐθεῖαν ἑρμηνείαν ἐκφερόμενος, εἴ τις οὕτως κατεσκεύασεν αὐτόν· „Πολλῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γιγνομένων „καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἐκκλησίαν, περὶ ὧν ἀδικεῖ „Φίλιππος ἐς ὑμᾶς τε καὶ τοὺς [ἄλλους] Ἕλληνας, „ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο." νυνὶ δὲ τό τε „Ὀλίγου δεῖν" παραληφθὲν ἀντὶ τοῦ „Σχεδόν·" καὶ τὸ „Ἀδικεῖ Φίλιππος" διαιρεθὲν, καὶ διὰ μακροῦ τὴν ἀκολουθίαν κομισάμενον· καὶ τὸ „Οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας," δυνάμενον καὶ χωρὶς ἀποφάσεως διὰ τῆς συμπλοκῆς τὸ πρᾶγμα δηλῶσαι, τοῦ συνήθους ἐξηλλαγμένην καὶ περίεργον πεποίηκε τὴν λέξιν. ὁμοίως δὲ καὶ [τὸ] ἐπιλεγόμενον τούτῳ, εἰ μὲν ἁπλῶς καὶ ἀπεριέργως ἔδει ῥηθῆναι, τοῦτον ἂν δή που τὸν τρόπον

ἀπην . . . „ἁπάντων λεγόντων, καὶ εἴ τινες
„τοῦτο μὴ ποιοῦσι . . . . . δεῖ καὶ λέ-
„γειν [καὶ] πράττειν ταῦτα, ἐξ ὧν ἐκεῖνος παύσεται
„τῆς ὕβρεως καὶ δίκην δώσει." οὕτω δ' ἐξενεχθέν·
„Καὶ πάντων εὖ οἶδ' ὅτι φησάντων γ' ἄν·" οὐ
σώζει τὴν εὐθεῖαν τῆς λέξεως ὁδόν. τό τε γὰρ „Οἶδ'
„ὅτι" χώραν οὐκ ἀναγκαίαν ἔχει· καὶ τὸ „Φη-
„σάντων γ' ἄν," ἀντὶ τοῦ „Φασκόντων" παρειλημ-
μένον, οὐ τὴν ἀφελῆ διάλεκτον, ἀλλὰ τὴν ἐξηλλαγμέ-
νην καὶ περίεργον ἐμφαίνει. ὅμοια δὲ τούτοις ἐστὶ
κἀκεῖνα· „Εἶτ' οἴεσθε, οἳ μὲν [οὐδὲν] ἂν αὐτὸν
„ἐδυνήθησαν ποιῆσαι κακόν, αὐτοὶ δὲ μὴ παθεῖν
„ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως, τούτοις μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖ-
„σθαι μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι;" ἐν-
ταυθοῖ γὰρ οὐθὲν ἂν εἶχεν περίεργον ἡ λέξις, οὐδὲ
σκολιόν, εἰ τοῦτον ἐξήνεγκε τὸν τρόπον· „Εἶτ'
„οἴεσθε αὐτόν, οὓς μὲν ἑώρα μηδὲν δυναμένους αὐ-
„τῶν, αὐτὸν διαθεῖναι κακόν, φυλαξαμένους δὲ ἂν
„ἴσως μὴ παθεῖν, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν αἱρεῖσθαι
„μᾶλλον, ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι;" ἐναλλαγείσης
δὲ τῆς πτώσεως, καὶ τῶν συνδέσμων πολλῶν εἰς
βραχὺ συναχθέντων, οἶμαι, περίεργός τε καὶ ἀσυν-
ήθης καὶ ἐξηλλαγμένη γέγονεν ἡ διάλεκτος. ἔτι κἀ-
κεῖνα τῆς αὐτῆς ἐστιν ἰδέας· „Νῦν δὲ τοῦτο μὲν
„οὐκ ἐποίησεν, ἐν ᾧ τὸν δῆμον ἐτίμησεν ἄν, οὐδ'
„ἐνεανιεύσατο τοιοῦτον οὐδέν. ἐμοὶ δέ, ὅς, εἴτε τις,
„ὦ Ἀθηναῖοι, βούλεται νομίσαι μανίαν· μανία γὰρ
„ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ δύναμιν τὶ ποιεῖν· εἴτε καὶ φιλο-
„τιμίαν· χορηγὸς ὑπέστην· οὕτω φανερῶς καὶ μια-

„ρῶς ἐπηρεάζων παρηκολούθησεν, ὥστε μηδὲ τῶν „ἱματίων, μηδὲ τοῦ χοροῦ, μηδὲ τοῦ σώματος, τῷ „χεῖρε τελευτῶν ἀποσχέσθαι μου.“ τί δὴ πάλιν ἐστὶν ἐν τούτοις τὸ συνταράττον τὴν κατὰ φύσιν ἀπαγγελίαν; πρῶτον μὲν, τὸ, πρὶν ἀπαρτίσαι τὸ ἡγούμενον, εἴτε νόημα χρὴ λέγειν, εἴτε κῶλον, ἕτερον παρεμβαλεῖν· καὶ μηδὲ τοῦ δευτέρου τέλος ἔχοντος, τὸ τρίτον ἐπιζεῦξαι· εἶτα τὴν τοῦ δευτέρου νοήματος ἀκολουθίαν ἐπὶ τῷ τρίτῳ τέλος εἰληφότι, θεῖναι· κἄπειτα ἐπὶ πᾶσιν, ὃ τοῦ πρώτου μέρος ἦν, διὰ μακροῦ, καὶ οὐκ τῆς διανοίας αὐτῷ προσεχομένης, ἀποδοῦναι. Ἐμοὶ γὰρ, ὅς . οὔπω τοῦτο τέλος ἔχει. „Εἴτε τις, ὦ Ἀθηναῖοι, βούλεται νομίσαι „μανίαν·“ ἕτερον τοῦτο κεχωρισμένον τοῦ προτέρου, ἀτελὲς καὶ αὐτό· „Μανία γὰρ ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ „δύναμιν τὶ ποιεῖν·“ οὐδετέρου τοῦτο πάλιν τῶν προειρημένων μέρος, ἀλλ᾽ αὐτὸ καθ᾽ αὐτό· κεφαλαιώδης γάρ τίς ἐστιν ἀπόφασις· εἴτε φιλοτιμίαν· τοῦτο δὲ τοῦ δευτέρου μέρος ἦν, τοῦ, „Εἴτε τις „βούλεται νομίσαι μανίαν.“ τὸ δ᾽ ἐπὶ τούτοις λεγόμενον ἅπαν, τὸ, „Χορηγὸς ὑπέστην,“ τοῦ πρώτου μέρος ἦν, τοῦ, „Ἐμοὶ δὲ, ὅς.“ μυρία τοιαῦτα ἐστὶ παρὰ Δημοσθένει, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ Φιλίππου λόγοις· μᾶλλον δὲ σπάνια τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα· πλὴν ἑνὸς λόγου τοῦ περὶ Ἁλοννήσου· πολλὰ δὲ καὶ ἐν τοῖς δικανικοῖς ἀγῶσι· τοῖς γ᾽ οὖν δημοσίοις· καὶ σχεδὸν ἔν τε τούτοις, καὶ ταῖς δημηγορίαις· ὥσπερ ἔφην ἂν διαγνοίης σημείῳ προχειροτάτῳ τὸν Δημοσθένους χαρακτῆρα. τῷ δὲ ἧττον, ἢ μᾶλ

λον, αὐτοῖς κεχρῆσθαι τὸν ἄνδρα πρὸς τὰς φύσεις ἀποβλέποντα τῶν ὑποθέσεων, καὶ τὰς ἀξιώσεις τῶν προσώπων, πλανηθήσεταί τις· ὅπερ ἴσως οὐκ ἄλογον.

10. Φέρε δὴ καὶ τίνι διαλλάττει τῆς Θουκυδίδου λέξεως ἡ Δημοσθένους, ἡ παρὰ τὸν αὐτὸν κατεσκευασμένη χαρακτῆρα, εἴπωμεν. ἀπαιτεῖ γὰρ ὁ λόγος. οὐχὶ τῷ ποιῷ, μὰ Δία· τοῦτο μὲν γὰρ ὁμοίως ἐπιτηδεύουσιν ἀμφότεροι· λέγω δὲ τὸ ἐξαλλάττειν ἐκ τοῦ συνήθους, καὶ μὴ τὸ κοινὸν, ἀλλὰ τὸ περιττὸν διώκειν· τῷ δὲ πόσῳ, καὶ ἔτι μᾶλλον τοῖς καιροῖς. ὁ μὲν γὰρ ἀταμιεύτως τῇ κατασκευῇ κέχρηται· καὶ ἄγεται μᾶλλον ὑπ' αὐτῆς ἄγει· καὶ οὐδὲ τὸν καιρὸν αὐτῆς ἐπίσταται λαβεῖν δεξιῶς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦτον πολλάκις ἁμαρτάνει. καθ' ὃ ἡ μὲν ἀμετρία τῆς ἐξαλλαγῆς ἀσαφῆ ποιεῖ τὴν λέξιν αὐτοῦ· τὸ δὲ μὴ κρατεῖν τῶν καιρῶν, ἀηδῆ. ὁ δὲ ῥήτωρ τοῦ τ' ἀρκοῦντος στοχάζεται, καὶ τοὺς καιροὺς συμμετρεῖται· οὐκ εἰς ἀνάθημα καὶ κτῆμα κα . . . . . τὴν λέξιν μόνον, ὥσπερ ὁ συγγραφεὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς χρῆσιν. ὥστε οὔτε τὸ σαφὲς ἐκβέβηκεν, οὗ πρώτου τοῖς ἐναγωνίοις λόγοις δεῖ· τό τε δεινὸς εἶναι δοκεῖν, ἐφ' ᾧ μάλιστα φαίνεται σπουδάζων, προσείληφε. τοιαῦτα μὲν δή τινά ἐστιν, ἃ παρὰ τὸν ὑψηλὸν καὶ ἐγκατάσκευον καὶ ἐξηλλαγμένον τοῦ συνήθους χαρακτῆρος, οὗ τὸ κράτος ἅπαν ἦν ἐν τῇ δεινότητι, καὶ Θουκυδίδην τὸν ἐν αὐτῷ πείσαντα μιμούμενος ὁ Δημοσθένης κατεσκεύακεν.

11. Ἃ δὲ παρὰ τὸν βο . . τε καὶ ἀκριβῆ καὶ καθαρὸν καὶ ζηλωτὸν ἀπὸ τοῦ διαλάμψαντος ἐν αὐτῷ· Λυσιακὸς δ᾽ ἂν εἰκότως λέγοιτο· τοιαῦτα. κωλύσει δ᾽ οὐδὲν, ἴσως δὲ χαριεστέραν ποιήσει τὴν θεωρίαν, τεθεῖσα πρῶτον ἡ Λυσίου λέξις, ἢ τὴν Δημοσθένους ἐοικέναι πείθομαι, διήγησίν τινα περιέχουσα ὑβριστικήν· „Ἄρχιππος γὰρ οὗτος, ὦ „Ἀθηναῖοι, ἀπεδύσατο μὲν εἰς τὴν αὐτὴν παλαί-„στραν, οὗπερ καὶ Τίσις ὁ φεύγων τὴν δίκην. ὀρ-„γῆς δὲ γενομένης, ἐς κόμματά τε αὐτῆς καὶ ἀντι-„λογίαν καὶ ἔχθραν καὶ λοιδορίαν κατέστησαν. „ἔστιν οὖν Πυθέας ἐραστὴς μὲν τοῦ μειρακίου· „πάντα γὰρ εἰρήσεται τἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς· ἐπίτρο-„πος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλελειμμένος. οὗτος, „ἐπειδὴ Τίσις πρὸς αὐτὸν [τὴν] ἐν τῇ παλαίστρᾳ „λοιδορίαν διηγήσατο, βουλόμενος χαρίζεσθαι, καὶ „δοκεῖν δεινὸς καὶ ἐπίβουλος εἶναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν, „ὡς ἡμεῖς ἔκ τε τῶν πεπραγμένων ᾐσθήμεθα, καὶ „τῶν εὖ εἰδότων ἐπυθόμεθα, ἐν μὲν τῷ παρόντι „διαλλαγῆναι, σκοπεῖν δὲ, ὅπως αὐτὸν μόνον που „λήψεται. πεισθεὶς δὲ ταῦτα καὶ ἀπαλλαγεὶς, καὶ „χρώμενος, καὶ προσποιούμενος ἐπιτήδειος εἶναι, „εἰς τοῦτο μανίας, τηλικοῦτος ὢν, ἀφίστατο . . „τ᾽ ἐτύγχανεν μὲν οὖσα ἱπποδρομία ἀνακείων . „ . . δ᾽ αὐτὸν μετ᾽ ἐμοῦ παρὰ τὴν θύραν „παριόντων . . . . ἀλλήλων τυγχάνουσιν „ὄντες· τὸ μὲν πρῶτον . . . ἐκέλευεν· ἐπειδὴ „δὲ οὐ μετ᾽ αὐτοῦ . . . δειπνήσαντες οὖν, „ἤδη συσκοτάζοντος, ἐλθόντες, κόπτομεν τὴν θύ-

„ρὰν. οἱ δ' ἡμᾶς ἐκέλευον εἰσιέναι. ἐπειδὴ δὲ ἔνδον „ἐγενόμεθα, ἐμὲ μὲν ἐκβάλλουσιν οἰκίας· τουτονὶ „δὲ συναρπάσαντες, ἔδησαν πρὸς τὸν κίονα· καὶ „λαβὼν μάστιγά τις, ἐντείνας πολλὰς πληγὰς, εἰς „οἴκημα αὐτὸν καθεῖρξε. καὶ οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτῷ „ταῦτα μόνον ἐξαμαρτεῖν· ἀλλ' ἐζηλωκὼς μὲν τῶν „νέων τοὺς πονηροτάτους ἐν τῇ πόλει, νεωστὶ δὲ τὰ „πατρῷα παρειληφὼς, καὶ προσποιούμενος νέος καὶ „πλούσιος εἶναι, πάλιν τοὺς οἰκέτας ἐκέλευεν, ἡμέ-„ρας ἤδη γενομένης, πρὸς τὸν κίονα αὐτὸν δήσαν-„τες μαστιγοῦν. οὕτω δὲ τοῦ σώματος ἤδη πονήρως „διακειμένου, Ἀντίμαχον μεταπεμψάμενος, τῶν μὲν „δειπνῦν τύχοι· οὗτος δὲ μεθύων ἔλθοι· ἐκκόψας „δὲ τὴν θύραν, καὶ εἰσελθὼν, κακῶς λέγοι αὐτὸν, „καὶ τὸν Ἀντίμαχον, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν. Ἀν-„τίμαχος δὲ ὠργίζετο μὲν αὐτοῖς, ὡς μεγάλα ἡμαρ-„τηκόσιν· ὅμως δὲ μάρτυρας παρακαλέσας, ἠρώτα „αὐτὸν, πῶς εἰσέλθοι· ὁ δὲ, κελεύσαντος Τίσιδος „καὶ τῶν οἰκετῶν, ἔφασκε. συμβουλευόντων δὲ τῶν „εἰσελθόντων ὡς τάχιστα λῦσαι, καὶ τὰ γεγενημένα „δεινὰ νομιζόντων εἶναι, ἀπέδοσαν αὐτὸν τοῖς ἀδελ-„φοῖς. οὐ δυναμένου δὲ βαδίζειν, ἐκόμισαν αὐτὸν „εἰς τὸ Δεῖγμα ἐν κλίνῃ, καὶ ἐπέδειξαν πολλοῖς μὲν „Ἀθηναίων, πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ξένων, οὕ-„τως διακείμενον· ὥστε τοὺς ἰδόντας μὴ μόνον „τοῖς ποιήσασιν ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως „κατηγορεῖν, ὅτι οὐ δημοσίᾳ, οὐδὲ παραχρῆμα, „τοὺς τὰ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντας τιμωρεῖται."

12. Αὕτη μὲν ἡ Λυσίου διήγησις ἐκ τοῦ κατὰ

Τίσιδος λόγου. ἣν δὲ νῦν μέλλω λέγειν, Δημοσθένους, ἐκ τοῦ κατὰ Κόνωνος· ἧς τὴν πραγματικὴν ὁμοιότητα ἐάσαντες, ... τὴν ἐν τῇ λέξει σκοπῶμεν· „Ἐξήλθομεν ἔτος [τουτὶ τρίτον] εἰς Πάνακτον, „φρουρᾶς ἡμῖν προγραφείσης· [ἐσκήνωσαν οὖν οἱ „υἱεῖς] οἱ τουτουῒ Κόνωνος ἐγγὺς ἡμῶν, [ὡς] οὐκ „ἂν ἐβουλόμην. ἡ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἔχθρα καὶ τὰ προσ„κρούματα ἐκεῖθεν ἡμῖν συνέβη· ἑξῆς δ' ἀκούσε„σθε. ἔπινον ἑκάστοτε οὗτοι τὴν ἡμέραν ὅλην, „ἐπειδὴ τάχιστα ἀριστήσειαν· καὶ τοῦθ', ἕωσπερ „ἦμεν ἐν τῇ φρουρᾷ, διετέλουν ποιοῦντες. ἡμεῖς δ', „ὥσπερ ἐνθάδε εἰώθειμεν, οὕτω διήγομεν καὶ ἔξω· „καὶ ἣν δειπνοποιεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὥραν συμβαί„νει, ταύτην ἂν οὗτοι ἐπαρῴνουν ἤδη, τὰ μὲν πολ„λὰ εἰς τοὺς ἀκολούθους ἡμῶν, τελευτῶντες [δὲ καὶ „εἰς] ἡμᾶς αὐτούς φήσαντες γὰρ καπνίζειν αὐτοὺς „ὀψοποιουμένους τοὺς παῖδας, ἢ κακῶς λέγειν, ὅ „τι τύχοιεν, ἔτυπτον, καὶ τὰς ἀμίδας κατεσκεδάν„νυσαν, καὶ προσεούρουν, καὶ ἀσελγείας καὶ ὕβρεως „οὐδ' ὁτιοῦν ἀπέλειπον. ὁρῶντες δὲ ἡμεῖς ταῦτα, „καὶ λυπούμενοι, τὸ μὲν πρῶτον ἀπεπεμψάμεθα· „ὡς δ' ἐχλεύαζον ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐπαύοντο, [τῷ „στρατηγῷ] τὸ πρᾶγμα εἴπομεν, κοινῇ πάντες οἱ „σύσσιτοι προσελθόντες, οὐθὲν ἐγὼ τῶν ἄλλων ἔξω. „λοιδορηθέντος δ' αὐτοῖς ἐκείνου, καὶ κακίσαντος „αὐτούς, οὐ μόνον περὶ ὧν εἰς ἡμᾶς ἠσέλγαινον, „ἀλλὰ καὶ περὶ ὧν ἐποίουν ὅλως ἐν τῷ στρατοπέδῳ, „τοσούτου ἐδέησαν παύσασθαι, ἢ αἰσχυνθῆναι,

„ὥστε, ἐπειδὴ θᾶττον συνεσκόταζεν, εὐθὺς ὡς ἡμᾶς „εἰσεπήδησαν ταύτῃ τῇ ἑσπέρᾳ· καὶ τὸ μὲν πρῶτον „κακῶς ἔλεγον, ἔπειτα δὲ καὶ πληγὰς ἐνέτειναν „ἐμοί· καὶ τοσαύτην κραυγὴν καὶ θόρυβον περὶ „τὴν σκηνὴν ἐποίησαν, ὥστε [καὶ τὸν στρατὸν] καὶ „τὸν στρατηγὸν καὶ τοὺς ταξιάρχους ἐλθεῖν, „καὶ τῶν ἄλλων τινὰς στρατιωτῶν· οἳ διεκώλυ- „σαν μηδὲν ἡμᾶς ἀνήκεστον παθεῖν, μηδ' αὐτοὺς „ποιῆσαι, παροινουμένους ὑπὸ τούτων. τοῦ δὲ „πράγματος εἰς τοῦτο παρελθόντος, ὡς δεῦρο „ἀνήλθομεν, [ἦν ἡμῖν,] οἷον εἰκός, ἐκ τούτων „ὀργὴ καὶ ἔχθρα πρὸς ἀλλήλους· οὐ μὴν ἔγωγε [μὰ „τοὺς θεοὺς] ᾤμην δεῖν οὔτε δίκην λαχεῖν αὐτοῖς, „οὔτε λόγον ποιεῖσθαι τῶν συμβάντων [οὐδένα·] „ἀλλ' ἐκεῖνα ἁπλῶς ἐγνώκειν, τὸ λοιπὸν εὐλαβεῖσθαι „καὶ φυλάττεσθαι μὴ πλησιάζειν ὡς τοὺς τοιούτους. „πρῶτον μὲν οὖν, ὧν εἴρηκα, τούτων βούλομαι τὰς „μαρτυρίας παρασχόμενος, μετὰ ταῦτα ὅσα ὑπὸ „τούτου πέπονθα, ἐπιδεῖξαι· ἵνα εἰδῆτε ὅτι [ᾧ] „προσῆκε τοῖς τὸ πρῶτον ἁμαρτηθεῖσιν ἐπιτιμᾶν, „οὗτος αὐτὸς πρὸς τούτοις πολλῷ δεινότερα διαπέ- „πρακται. — Μάρτυρες. — Ὧν μὲν τοίνυν οὐθένα „ᾤμην δεῖν λόγον ποιεῖσθαι, ταῦτα ἐστί. χρόνῳ δ' „ὕστερον οὐ πολλῷ, περιπατοῦντος, ὥσπερ εἰώθειν, „[ἑσπέρας] ἐν ἀγορᾷ μου μετὰ Φανοστράτου τοῦ „Κηφισιέως, τῶν ἡλικιωτῶν τινος, παρέρχεται Κτη- „σίας, ὁ υἱὸς ὁ τούτου, μεθύων, καὶ τὸ Λεωκόριον, „ἐγγὺς ἰὼν Πυθοδώρου. κατιδὼν δὲ ἡμᾶς, καὶ „κραυγάσας, καὶ διαλεχθείς τι πρὸς αὐτὸν οὕτως,

„ὡς ἂν μεθύων, ὥστε μὴ μαθεῖν, ὅ τι λέγει, παρ-
„ῆλθε πρὸς μελέτην ἄνω. ἔπινον δ᾽ ἄρα ἐνταῦθα
„παρὰ Παμφίλῳ τῷ γραφεῖ Κόνων οὑτοσὶ, Θεόδω-
„ρός τις, Ἀλκιβιάδης, Σπίνθαρος ὁ Εὐβούλου,
„Θεογένης ὁ Ἀνδρομένους, πολλοί τινες· οὓς ἐξανα-
„στήσας ὁ Κτησίας, ἐπορεύετο εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ
„ἡμῖν συμβαίνει ἀναστρέφουσιν ἐκ τοῦ Φερεφατ-
„τίου καὶ περιπατοῦσι πάλιν κατ᾽ αὐτό πως τὸ
„Λεωκόριον εἶναι, καὶ τούτῳ περιτυγχάνομεν. ὡς δ᾽
„ἀνεμίχθημεν, εἷς μὲν αὐτῶν, ἀγνώς τις, τῷ Φανο-
„στράτῳ προσπίπτει, καὶ κατεῖχεν ἐκεῖνον· Κόνων
„δὲ οὑτοσὶ, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ Ἀνδρομένους
„υἱὸς, ἐμοὶ περιπεσόντες, τὸ μὲν πρῶτον ἐξέδυον·
„εἶτα ὑποσκελίσαντες καὶ ῥάξαντες [εἰς τὸν βίον]
„εἰς τὸν βόρβορον, οὕτω διέθηκαν ἐναλλόμενοι καὶ
„ὑβρίζοντες, ὥστε τὸ μὲν χεῖλος διακόψαι, τοὺς δ᾽
„ὀφθαλμοὺς [συγκλεῖσαι.] οὕτω δὲ κακῶς ἔχοντα
„κατέλειπον, ὥστε μὴ ἀναστῆναι, μήτε φθέγξασθαι
„δύνασθαι. κείμενος δ᾽ αὐτῶν ἤκουον πολλὰ καὶ
„δεινὰ λεγόντων· καὶ τὰ μὲν ἄλλα βλασφημίας ἔχει
„τινὰς, ἃς καὶ ὀνομάζειν ὀκνήσαιμι· ὃ δὲ τῆς ὕβρε-
„ώς ἐστι τῆς τούτου σημεῖον, καὶ τεκμήριον, ὡς πᾶν
„τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τούτου γενόμενον, τοῦθ᾽ ὑμῖν ἐρῶ·
„ᾖδε γὰρ, [τοὺς] ἀλεκτρυόνας μιμούμενος τοὺς
„νενικηκότας· οἱ δὲ κροτεῖν αὐτὸν ἠξίουν τοῖς
„ἀγκῶσιν ἀντὶ πτερύγων τὰς πλευράς.“

13. Ταῦτα οὐ καθαρὰ καὶ ἀκριβῆ καὶ σαφῆ καὶ διὰ τῶν κυρίων καὶ κοινῶν ὀνομάτων κατεσκευασμένα, ὥσπερ τὰ Λυσίου; ἐμοὶ μὲν γὰρ

ὑπάρχειν δοκεῖ. τί δ' οὐχὶ σύντομα, καὶ στρογγύλα, καὶ ἀληθείας μεστὰ, καὶ τὸν ἀφελῆ καὶ ἀκατάσκευον ἐπιφαίνοντα φύσιν, καθάπερ ἐκεῖνα; πάντων μὲν οὖν μάλιστα. οὐχὶ δὲ καὶ πιθανὰ, καὶ ἐν ἤθει λεγόμενά τινι, καὶ τὸ πρέπον τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις τε καὶ πράγμασι φυλάττοντα; ἡδονῆς δ' ἄρα, καὶ πειθοῦς, καὶ χαρίτων, καιροῦ τε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἃ τοῖς Λυσιακοῖς ἐπανθοῦσιν, ἆρα οὐχὶ πολλὴ μοῖρα; οὐκ ἔνεστ' ἄλλως εἰπεῖν. εἰ γοῦν μὴ διὰ τῆς ἐπιγραφῆς, οὗτινός ἐστιν, ἑκάτερος τῶν λόγων γνώριμος ἦν, ἀλλ' ἀνεπιγράφοις περιετύχομεν αὐτοῖς, οὐ πολλοὺς ἂν ἡμῶν οἴομαι διαγνῶναι ῥᾳδίως, πότερος Δημοσθένους ἐστὶν, ἢ Λυσίου. τοσαύτην οἱ χαρακτῆρες ὁμοιότητα πρὸς ἀλλήλους ἔχουσι. τοιοῦτός ἐστι καὶ ὁ πρὸς Ἀπολλόδωρον ὑπὲρ Φορμίωνος, καὶ ὁ κατ' Ὀλυμπιοδώρου τῆς βλάβης, καὶ ὁ πρὸς Βοιωτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος· ἥ τε πρὸς Εὐβουλίδην ἔφεσις, καὶ ἡ πρὸς Μακάρτατον διαδικασία, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ ἰδιωτικοὶ λόγοι, οὐ πολλῷ πλείους τῶν εἴκοσι ὄντες'' οἷς γε δὴ κατὰ τὸ παρὸν ἐντετυχηκὼς, γνώσῃ, οἷς οἶδα ἐγώ. καὶ τῶν δημοσίων δὲ ἀγώνων πολλὰ μέρη τούτῳ κατεσκεύασται τῷ χαρακτῆρι. ἔφερον δ' ἂν ἐξ ἑκάστου τὰ παραδείγματα· εἰ μὴ πλείων ἔμελλε τοῦ μετρίου γενέσθαι ὁ λόγος· ἐν οἷς δῆλός ἐστι περὶ καλλιλογίαν καὶ σεμνότητα, καὶ πάσας τὰς ἐπιθέτους κατασκευὰς μᾶλλον ἐσπουδακὼς, ἢ περὶ τὴν ἀκρίβειαν. ὁ δὲ περὶ τὴν ἐπιστολὴν καὶ τοὺς πρέσβεις τοὺς παρὰ Φιλίππου ῥηθεὶς λόγος, ὃν ἐπιγράφει Καλλίμαχος

ὑπὲρ Ἀλονήσου· ὁ τὴν ἀρχὴν τήνδε· „Ὦ ἄνδρες „Ἀθηναῖοι, οὐκ ἔστιν, ὅπως αἱ αἰτίαι, ἃς Φίλιππος „αἰτιᾶται·“ ὅλος ἐστὶν ἀκριβὴς καὶ λεπτὸς, καὶ τὸν Λυσιακὸν χαρακτῆρα ἐκμέμακται εἰς ὄνυχα· ἐξαλλαγῆς δὲ, ἢ σεμνολογίας, ἢ δεινότητος, ἢ τῶν ἄλλων τινὸς, ἃ τῇ Δημοσθένους δυνάμει παρακολουθεῖν πέφυκεν, ὀλίγην ἐπίδειξιν ἔχει. τίς οὖν ἐστι κἀν τούτοις ἡ διαφορά; καὶ πῶς ἂν διαγνοίη τις, ὅταν εἰς τὸν ἀναγκαῖον καταβῇ χαρακτῆρα ὁ Δημοσθένης, πῇ κρείττων ἐστὶ Λυσίου καὶ κατὰ τὴν λέξιν; ἄξιοῖς γὰρ δὴ καὶ τοῦτο μαθεῖν. φυσική τις ἐπιτρέχει τοῖς Λυσίου λόγοις εὐστομία καὶ χάρις, ὥσπερ ἔφην καὶ πρότερον· ᾗ προὔχει, πλὴν Δημοσθένους, τῶν ἄλλων ῥητόρων. αὕτη μέντοι, καθάπερ νότιός τις αὔρα, μέχρι προοιμίου καὶ διηγήσεως αὐτὸν ἄγει. ὅταν [δὲ] εἰς τοὺς ἀποδεικτικοὺς ἔλθῃ λόγους, ἀμυδρά τις γίνεται καὶ ἀσθενής· ἐν δὲ δὴ τοῖς παθητικοῖς εἰς τέλος ἀποσβέννυται· τόνος γὰρ οὐ πολὺς αὐτῇ πρόσεστιν, οὐδ' ἰσχύς. παρὰ δὲ τῷ Δημοσθένει πολὺς μὲν ὁ τόνος, αὐταρκὴς δ' ἡ χάρις· ὥστε κἂν ταύτῃ τῷ διαρκεῖ καὶ μετρίῳ νικᾶν, κἀν ἐκείνῳ τῷ παντὶ προέχειν. τοῦτο παρατήρημα δεύτερον, ᾧ διαγνοίη τις ἂν τὴν Δημοσθένους διάλεκτον, ὅταν εἰς ταῦτα τἀναγκαῖα συνάγηται. οὐ γὰρ, ὥσπερ τὴν ἐξαλλαγὴν, καὶ περιττολογίαν, καὶ πάντας τοὺς ἐπιθέτους ἐκδύεται κόσμους, οὕτως καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸν τόνον· ἀλλ' ἔστιν αὐτῆς ἀναφαίρετος οὗτος, εἴτ' ἄρα συγγενὴς, εἴτ' ἀσκήσει παρὼν εἰς φύσιν. ἐπιτάσεις μέντοι καὶ ἀνέσεις λαμβάνει

τινὰς ἀναλόγους. καὶ ταῦτ' ἤδη γνώριμα οἷς λέγω, καὶ οὐθὲν δεόμεθα παραδειγμάτων.

14. Ὥστε περὶ μὲν τοῦ μεταξὺ τῶν ἄκρων ἑκατέρου, ὃν ἀτελῆ παραλαβὼν ὁ Δημοσθένης παρ' Ἰσοκράτους τε καὶ ἔτι πρότερον Θρασυμάχου καὶ τελευταίου Πλάτωνος, ἐτελείωσεν, ὅσον ἦν ἀνθρωπίνῃ φύσει δυνατόν, πολλὰ μὲν ἄν τις ἐκ τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν, πολλὰ δ' ἐκ τῶν δημοσίων λόγων παραδείγματα λάβοι· πλεῖστα δὲ καὶ κάλλιστα ἐκ τῆς περὶ Κτησιφῶντος ἀπολογίας· οὗτος γὰρ δή μοι δοκεῖ καλλίστῃ καὶ μετριωτάτῃ κατασκευῇ λέξεως κεχρῆσθαι ὁ λόγος· εἰ μὲν οὖν χρόνον ἀρκοῦντα εἶχον, καὶ τὰς λέξεις αὐτὰς ἂν παρετίθην. πολλῶν δέ μοι καὶ ἀναγκαίων ἔτι καταλειπομένων, τοῦτο μὲν ἐάσω, δείγμασι δὲ μόνον ἐν τῷ παρόντι χρήσομαι βραχυτάτοις, ὡς ἐν εἰδόσι λέγων. ἔστι δὴ τὰ τοιαῦτα τοῦ μέσου χαρακτῆρος παραδείγματα, ἐκ μὲν τῆς Αἰσχίνου κατηγορίας· „Ἀεὶ μὲν γάρ, „ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, προσήκει μισεῖν καὶ κολάζειν „τοὺς προδότας καὶ δωροδόκους· μάλιστα δὲ νῦν „ἐπὶ τοῦ καιροῦ τούτου γένοιτ' ἄν, καὶ πάντες „ὠφελήσειεν ἀνθρώπους κοινῇ. νόσημα γάρ, ὦ ἄν„δρες Ἀθηναῖοι, δεινὸν ἐμπέπτωκεν εἰς τὴν Ἑλλά„δα, καὶ χαλεπόν· ὃ πολλῆς τινος εὐτυχίας καὶ „παρ' ὑμῶν ἐπιμελείας δεόμενον·" καὶ [τὰ] ἑπόμενα τούτοις. ἐκ δὲ τῆς Ἀριστοκράτους κατηγορίας· „Πολλὰ μὲν δὴ παρ' ἡμῖν ἐστι τοιαῦτα, οἷα οὐχ „ἑτέρωθι· ἓν δ' οὖν ἰδιώτατον πάντων καὶ σεμνό„τατον, τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δικαστήριον, περὶ οὗ

„τοσαῦτά ἐστιν [εἰπεῖν] καλὰ παραδεδομένα καὶ „μυθώδη, καὶ ὧν αὐτοὶ μάρτυρές ἐσμεν, ὅσα περὶ „οὐδενὸς ἄλλου δικαστηρίου·“ καὶ τὰ ἑξῆς. ἐκ δὲ τοῦ περὶ τῶν ἀτελειῶν λόγου· „Πρῶτον μὲν τοίνυν „Κόνωνα σκοπεῖτε, εἰ ἄρα ἄξιον καταμεμψαμένους „ἢ τὸν ἄνδρα, ἢ τὰ πεπραγμένα [αὐτῷ.] ἄκυρόν τι „ποιῆσαι τῶν ἐκείνῳ δοθέντων. οὗτος γὰρ [ἀνήρ,] „ὡς ὑμῶν τινων ἔστιν ἀκοῦσαι, τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν „ἡλικίαν ὄντων, μετὰ τὴν τοῦ δήμου κάθοδον, τὴν „ἐκ Πειραιέως, ἀσθενοῦς ἡμῶν τῆς πόλεως οὔσης·“ καὶ τὰ ἀκόλουθα. ἐκ δὲ τῆς περὶ Κτησιφῶντος ἀπολογίας· „Ἃ μὲν οὖν πρὸ τοῦ πολιτεύεσθαι „[καὶ] δημηγορεῖν ἐμὲ προὔλαβε καὶ κατέσχε Φί„λιππος, ἐάσω· οὐδὲν γὰρ ἡγοῦμαι τούτων εἶναι „πρὸς ἐμέ· ἃ δὲ ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπὶ ταῦτα ἐπέστην „ἐγὼ, διεκώλυον λαβεῖν, ταῦτα ἀναμνήσω, καὶ „[περὶ] τούτων ὑφέξω λόγον, τοσοῦτον ὑπειπών· „πλεονέκτημα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μέγα ὑπῆρξε „Φιλίππῳ. παρὰ γὰρ τοῖς Ἕλλησιν, οὐ τισὶν, ἀλλὰ „πᾶσιν ὁμοίως, φορὰ προδοτῶν καὶ δωροδόκων καὶ „θεοῖς ἐχθρῶν ἀνθρώπων συνέβη, ὅσην οὐδεὶς τὸ „πρότερον μέμνηται γεγονυῖαν·“ καὶ τὰ συναπτόμενα τούτοις.

15. Τοῦτον ἔγωγε τὸν χαρακτῆρα, εἴ τις μὴ μάλιστα ἀποδέχοιτο τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὔτε τὰ Θουκυδίδεια ἐκεῖνα, περιττὰ καὶ ἐξηλλαγμένα τοῦ συνήθους, κράτιστα ἡγοῦμαι, οὔτ' ἐπὶ τοῖς Λυσιακοῖς τοῖς ἰσχνοῖς καὶ συνεσπασμένοις, τὴν τελείαν τῆς λέξεως ἀρετὴν τίθεμαι, τοῦτ' ἂν εἴποιμι πρὸς αὐ-

τόν· οἱ συνιόντες εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς ἄλλους συλλόγους, ἔνθα πολιτικῶν δεῖ λόγων, οὔτε δεινοὶ καὶ περιττοὶ πάντες εἰσὶ, καὶ τὸν Θουκυδίδου νοῦν ἔχοντες, οὔθ' ἅπαντες ἰδιῶται, καὶ κατασκευῆς λόγων γενναίων ἄπειροι· ἀλλ' οἱ μὲν ἀπὸ γεωργίας· οἱ δ' ἀπὸ θαλαττουργίας· οἱ δ' ἀπὸ τῶν βαναύσων τεχνῶν συνεῤῥυηκότες· οἷς ἁπλούστερον καὶ κοινότερον διαλεγόμενος, μᾶλλον ἄν τις ἀρέσαι. τὸ γὰρ ἀκριβὲς καὶ περιττὸν καὶ ξένον, καὶ πᾶν, ὅ τι μὴ σύνηθες αὐτοῖς ἀκούειν τε καὶ λέγειν, ὀχληρῶς διατίθησιν αὐτούς· καὶ ὥσπερ τι τῶν πάνυ ἀνιαρῶν ἐδεσμάτων, ἢ ποτῶν, ἀποστρέφει τοὺς στομάχους, οὕτως ἐκεῖνα ὀχληρῶς διατίθησι τὰς ἀκοάς. οἱ δὲ, πολιτικοί τε, καὶ ἀπ' ἀγορᾶς καὶ διὰ τῆς ἐγκυκλίου παιδείας ἐληλυθότες· οἷς οὐκ ἔνι τὸν αὐτὸν, ὅνπερ ἐκείνοις, διαλέγεσθαι τρόπον, ἀλλὰ δεῖ τὴν ἐγκατάσκευον καὶ περιττὴν καὶ ξένην διάλεκτον τούτοις προσφέρειν. εἰσὶ μὲν οὖν ἴσως ἐλάττους οἱ τοιοῦτοι τῶν ἑτέρων, μᾶλλον δὲ πολλοστὸν ἐκείνων μέρος· καὶ τοῦτο οὐθεὶς ἀγνοεῖ· οὐ μὴν καταφρονεῖσθαί γε διὰ ταῦτα ἄξιοι. ὁ μὲν οὖν τῶν ὀλίγων καὶ εὐπαιδεύτων στοχαζόμενος λόγος οὐκ ἔσται τῷ φαύλῳ καὶ ἀμαθεῖ πλήθει πιθανός· ὁ δὲ τοῖς πολλοῖς καὶ ἰδιώταις ἀρέσκειν ἀξιῶν καταφρονηθήσεται πρὸς τῶν χαριεστέρων· ὁ δ' ἀμφότερα τἀκροατήρια πείθειν ζητῶν ἧττον ἀποτεύξεται τοῦ τέλους. ἔστι δὲ οὗτος, ὁ μεμιγμένος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν χαρακτήρων. διὰ ταῦτα ἐγὼ τὴν οὕτως κατεσκευασμένην λέξιν μετριωτάτην εἶναι τῶν ἀλ-

λωι γενόμικα· καὶ τῶν λόγων τούτους μάλιστα ἀποδέχομαι, τοὺς πεφευγότας ἑκατέρου τῶν χαρακτήρων τὰς ὑπερβολάς.

16. Εἰρηκὼς δὲ κατ' ἀρχάς, ὅτι μοι δοκοῦσιν Ἰσοκράτης τε καὶ Πλάτων κράτιστα τῶν ἄλλων ἐπιτετηδευκέναι τοῦτο τὸ γένος τοῦ χαρακτῆρος, καὶ προαγαγεῖν μὲν αὐτὸ ἐπὶ μήκιστον, οὐ μὴν καὶ τελειῶσαι· ὅσα δ' ἐνέλιπεν ἐκείνων ἑκάτερος, ταῦτα Δημοσθένην ἐξειργασμένον ἐπιδείξειν ὑποσχόμενος, ἐπὶ τοῦτ' ἤδη πορεύσομαι, τὰς ἄριστα δοκούσας ἔχειν παρ' ἑκατέρῳ τῶν ἀνδρῶν λέξεις προχειρισάμενος, καὶ ἀντιπαραθεὶς αὐταῖς τὰς Δημοσθένους, ὅσαι παρὰ τὰς αὐτὰς συνετάχθησαν ὑποθέσεις· ἵνα μᾶλλον αἱ τῶν ἀνδρῶν προαιρέσεις τε καὶ δυνάμεις γένωνται καταφανεῖς, τὴν ἀκριβεστάτην βάσανον ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἔργων λαβοῦσαι.

17. Εἰσαγέσθω δὲ πρῶτος Ἰσοκράτης, καὶ τούτου λαμβανέσθω λέξις· ἐκ τοῦ περὶ τῆς εἰρήνης λόγου, χαριέστατα δοκοῦσα ἔχειν· ἣν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ τῆς ἀντιδόσεως λόγῳ προφέρεται, μέγα ἐπ' αὐτῇ φρονῶν· δι' ἧς συγκρίνει τὴν ἐπὶ τῶν προγόνων πολιτείαν τῇ τότε καθεστώσῃ, καὶ τὰς πράξεις τὰς παλαιὰς ἀντιπαρατίθησι ταῖς νέαις, τὰς μὲν ἀρχαίας ἐπαινῶν, τὰς δ' ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν χρόνῳ μεμφόμενος, τῆς τε μεταβολῆς τῆς ἐπὶ τὰ χείρω τοὺς δημαγωγοὺς ἀποφαίνων αἰτίους, ὡς οὐ τὰ κράτιστα εἰσηγουμένους, ἀλλὰ τὰ πρὸς ἡδονὴν τῷ πλήθει δημαγωγοῦντας. μακροτέρας δ' οὔσης τῆς συγκρίσεως, μετὰ τὰ κυριώτατα ὑπ' ἐμοῦ παρειλη-

πται. ἔστι δὲ ταυτί· „Τίς γὰρ [ἂν] ἄλλοθεν ἀπελθὼν, „καὶ μὴ [πω] συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης „ἐπιστὰς τοῖς γινομένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι καὶ πα- „ραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν; οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν „ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκ „τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν, οὐδὲν „δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, ἀλλὰ πᾶν τοὐ- „ναντίον. οἱ μὲν γὰρ, ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τοῖς βαρ- „βάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν· ἡμεῖς δὲ, τοὺς ἐκ „τῆς Ἀσίας τὸν βίον πορίζομένους, ἐκεῖθεν ἀναστή- „σαντες, ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν, „ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοη- „θοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν· ἡμεῖς „δὲ, καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράτ- „τοντες, ἀγανακτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις „τιμὴν ἕξομεν. οἳ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς „ἔργοις καὶ ταῖς διανοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρό- „νον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν, ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλή- „νων σωτηρίας τήν τε πατρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπεῖν „ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες τοὺς „βαρβάρους ἐνίκησαν· ἡμεῖς δ', οὐδ' ὑπὲρ τῆς „ἡμετέρας [αὐτῶν] πλεονεξίας κινδυνεύειν ἀξιοῦμεν· „ἀλλ' ἄρχειν μὲν ἁπάντων ζητοῦμεν, στρατεύειν δ' „οὐκ ἐθέλομεν. καὶ πόλεμον μὲν μικροῦ δεῖν πρὸς „πάντας ἀνθρώπους ἀναιρούμεθα, πρὸς δὲ τοῦ- „τον οὐχ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀσκοῦμεν· ἀλλ' ἀνθρώ- „πους τοὺς μὲν ἀπόλιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς „δ' ἐκ τῶν ἄλλων κακουργιῶν συνεῤῥυηκότας· οἷς „ὁπόταν τινὲς διδῶσι πλείω μισθὸν, μετ' ἐκείνων

„ἐφ᾽ ἡμᾶς ἀκολουθήσουσιν· ἀλλ᾽ ὅμως οὕτως αὐ-„τοὺς ἀγαπῶμεν, ὥσθ᾽ ὑπὲρ μὲν τῶν παίδων τῶν „ἡμετέρων, εἴπερ τινὲς ἐξαμαρτάνοιεν, οὐκ ἂν ἐθε-„λήσαιμεν δίκας ὑποσχεῖν· ὑπὲρ δὲ τῆς ἐκείνων ἀρ-„παγῆς καὶ βίας καὶ παρανομίας μελλόντων τῶν „ἐγκλημάτων ἐφ᾽ ἡμᾶς ἥκειν, οὐχ ὅπως ἀγανακτοῦ-„μεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν, ὅταν ἀκούσωμεν αὐτοὺς „τοιοῦτόν τι διαπεπραγμένους. εἰς τοῦτο δὲ μωρίας „ἐληλύθαμεν, ὥστ᾽ αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς ἐσμεν τῶν καθ᾽ „ἡμέραν, ξενοτροφεῖν δὲ ἐπικεχειρήκαμεν· καὶ τοὺς „συμμάχους τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν [ἰδίᾳ] λυμαινό-„μεθα, καὶ δασμολογοῦμεν, ἵνα τοῖς ἁπάντων κοι-„νοῖς [ἀνθρώπων] ἐχθροῖς τὸν μισθὸν ἐκπορίζωμεν. „τοσούτῳ δὲ [καὶ] χεῖρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, οὐ „μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μιση-„θέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν, εἰ πολεμεῖν πρός τινας „ψηφίσαιντο, μεστῆς οὔσης ἀργυρίου καὶ χρυσίου „τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς „αὐτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν· ἡμεῖς δ᾽, „εἰς [τοσαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες, καὶ] τοσοῦ-„τοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας, μι-„σθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. καὶ τότε μὲν, „εἰ τριήρεις ἐπληροῦμεν, τοὺς μὲν ξένους καὶ τοὺς „δούλους ναύτας ἐνεβιβάζομεν, τοὺς δὲ πολίτας „μεθ᾽ ὅπλων ἐξεπέμπομεν· νῦν δὲ, τοῖς μὲν ξένοις „ὁπλίταις χρώμεθα, τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν „ἀναγκάζομεν· ὥσθ᾽, ὁπόταν ἀποβαίνωσιν εἰς τὴν „τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦν-„τες ὑπηρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν· [οἱ δὲ τοιοῦτοι

„τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, „μεθ' ὅπλων κινδυνεύουσιν.] ἀλλὰ γὰρ [καὶ] τὰ „κατὰ τὴν πόλιν ἰδὼν ἄν τις καλῶς διοικούμενα, „καὶ περὶ τῶν ἄλλων θαρσήσειεν, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐπ' „αὐτοῖς τούτοις[1] μάλιστ' ἀγανακτήσειεν; οἵτινες „αὐτόχθονες μὲν εἶναι φαμὲν, καὶ τὴν πόλιν ταύ- „την προτέραν οἰκισθῆναι τῶν ἄλλων· προσῆκον „δ' ἡμᾶς εἶναι τῶν ἄλλων παράδειγμα τοῦ καλῶς τε „καὶ τεταγμένως πολιτεύεσθαι, χεῖρον καὶ ταραχω- „δέστερον τὴν ἡμετέραν αὐτῶν διοικοῦμεν, τῶν „ἄρτι τὰς πόλεις οἰκιζόντων. καὶ σεμνυνόμεθα μὲν „καὶ μεγαλοφρονοῦμεν ἐπὶ τῷ βέλτιον τῶν ἄλλων „γεγονέναι· ῥᾷον δὲ μεταδίδομεν τοῖς βουλομένοις „ταύτης τῆς εὐγενείας, ἢ Τριβαλλοί τε καὶ Λευκα- „νοὶ τῆς [αὐτῶν] δυσγενείας.“

18. Ἡ μὲν οὖν Ἰσοκράτους λέξις ἡ κάλλιστα τῶν ἄλλων δοκοῦσα ἔχειν, τοιαύτη τίς ἐστι, πολλῶν μὲν ἕνεκα θαυμάζειν ἀξία· καθαρεύει τε γὰρ, εἴ τις ἄλλη, τοῖς νοήμασι, καὶ τὴν διάλεκτόν ἐστιν ἀκριβής· φανερά τ' ἐστὶ καὶ κοινή· καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας περιείληφεν, ἐξ ὧν ἂν μάλιστα γένοιτο διάλεκτος σαφής· πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἐπιθέτων κόσμων ἔχει. καὶ γὰρ ὑψηλὴ, καὶ σεμνὴ, καὶ ἀξιωματικὴ, καλλιῤῥήμων τε, καὶ ἡδεῖα, καὶ εὔμορφος ἀποχρώντως ἐστίν· οὐ μὴν τελεία γε κατὰ τοῦτο τὸ μέρος· ἀλλ' ἔστιν ὧν ἄν τις αὐτὴν ὡς ἐλλειπόντων μέμψαιτο, καὶ οὐ μὰ Δία τῶν φαυλοτάτων. πρῶτον μὲν, τῆς συντομίας· στοχαζομένη γὰρ τοῦ σαφοῦς, ὀλιγωρεῖ πολλάκις τοῦ μετρίου· ἐχρῆν δὲ

ὁμοίως προνοεῖν ἀμφοτέρων. μετὰ τοῦτο, τῆς συστροφῆς· ὑπτία γάρ ἐστι καὶ ἐπαγωγικὴ καὶ περιῤῥέουσα τοῖς νοήμασιν, ὥσπερ εἰσὶν αἱ τῶν ἱστορικῶν· ἡ δ' ἐναγώνιος στρογγύλη τ' εἶναι βούλεται, καὶ συγκεκροτημένη, καὶ μηδὲν ἔχουσα κολπῶδες. ἔτι πρὸς τούτοις κἀκεῖνα πρόσεστι τῷ ἀνδρί. ἄτολμός ἐστι περὶ τὰς τροπικὰς κατασκευάς, καὶ ψοφοδεής, καὶ οὐκ εἰσφέρεται τόνους κραταιούς· καίτοι γε τοῖς ἀθληταῖς τῆς ἀληθινῆς λέξεως ἰσχυρὰς τὰς ἁφὰς προσεῖναι δεῖ, καὶ ἀφύκτους τὰς λαβάς. παθαίνειν τ' οὐ δύναται τοὺς ἀκροωμένους, ὁπόσα βούλεται· τὰ πολλὰ δ' οὐδὲ βούλεται· πείθεται δ' ἀποχρῆν τῷ πολιτικῷ διάνοιαν ἀποδεῖξασθαι σπουδαίαν, καὶ ἦθος ἐπιεικές· καὶ τυγχάνει μέντοι γε τούτων ἑκατέρου· δεῖ γὰρ τἀληθῆ μαρτυρεῖν. ἦν δ' ἄρα πάντων ἰσχυρότατον τῷ μέλλοντι πείθειν δῆμον, ἢ δικαστήριον, ἐπὶ τὰ πάθη τοὺς ἀκροατὰς ἀγαγεῖν. οὐδὲ δὴ τοῦ πρέποντος ἐν ἅπασιν ἐπιτυγχάνει· ἀνθηρὰν δὲ καὶ θεατρικὴν ἐκ παντὸς ἀξιῶν εἶναι τὴν διάλεκτον, ὡς τῆς ἡδονῆς ἅπαν ἐχούσης ἐν λόγοις τὸ κράτος, ἀπολείπεταί ποτε τοῦ πρέποντος. οὐχ ἅπαντα δέ γε τὰ πράγματα τὴν αὐτὴν ἀπαιτεῖ διάλεκτον· ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ σώμασι πρέπουσά τις ἐσθής, οὕτως καὶ νοήμασιν ἁρμόττουσά τις ὀνομασία. τὸ δ' ἐκ παντὸς ἡδύνειν τὰς ἀκοάς, εὐφώνων τε καὶ ἐκλέκτων ὀνομάτων ἐκλογή, καὶ πάντα ἀξιοῦν εἰς εὐρύθμους κατακλείειν περιόδων ἁρμονίας, καὶ διὰ τῶν θεατρικῶν σχημάτων καλλωπίζειν τὸν λόγον, οὐκ ἦν πανταχῆ

χρήσιμον· ἀλλὰ τοῦτό γε διδάσκουσιν ἡμᾶς καὶ οἱ τὰ ἔπη, καὶ οἱ τὰς τραγῳδίας, καὶ οἱ τὰ μέλη τὰ σπουδαῖα γράψαντες, οὐ τοσαύτην ποιούμενοι τῆς ἡδονῆς δόσιν, ὅσην τῆς ἀληθείας.

19. Εἰ δ' ὀρθῶς ἐπιλογίζομαι ταῦτ' ἐγὼ, καὶ ἔστιν ἐν ταύταις ταῖς ἀρεταῖς ἐνδεέστερος ὁ ἀνὴρ, πάρεστι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν ἐπὶ τῆς ἀρτίως παρατεθείσης λέξεως ποιουμένῳ τὴν ἐξέτασιν. εὐθέως οὖν τὴν πρώτην διάνοιαν ὀλίγοις ὀνόμασιν ἐξενεχθῆναι δυναμένην, μακρὰν ποιεῖ, κυκλογραφῶν, καὶ δὶς, ἢ τρὶς, τὰ αὐτὰ λέγων. ἐνῆν μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ κώλῳ τῷ· „Τίς γὰρ ἂν ἄλλοθεν ἐπελθὼν·" τό· „Καὶ μὴ συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης „ἐπιστὰς τοῖς γινομένοις·" δυνάμει γὰρ ἄμφω ταὐτά. καὶ ἐν τῷ· „Οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς „τῶν προγόνων ἔργοις·". τό· „Καὶ τὴν πόλιν ἐκ „τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν·" τὸ γὰρ αὐτὸ „Φιλοτιμεῖσθαι" καὶ „Ἐπαινεῖν." καὶ ἐν τῷ· „Οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν·" τό· „Ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον." ἤρκει γὰρ αὐτῶν εἰρῆσθαι θάτερον. ἐξῆν τε γὰρ μίαν ἐκ τῶν δυεῖν ποιῆσαι περίοδον, καὶ συντομωτέραν καὶ χαριεστέραν· „Τίς γὰρ ἂν ἄλλοθεν ἐπελθὼν, οὐκ ἂν „μαίνεσθαι νομίσειεν ἡμᾶς· οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν „ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν „ἐκείνοις πράττομεν;" Πολλὰ τοιαῦτα ἐστὶ παραπληρώματα καθ' ἑκάστην ὀλίγου δεῖν περίοδον, οὐκ ἀναγκαίαν ἔχοντα χώραν, ἃ ποιεῖ τὴν ἑρμηνείαν ἀμετροτέραν, τὴν δὲ περίοδον κομψοτέραν

μακρὰ μὲν οὖν ἡ λέξις οὕτως ἐστὶν αὐτῷ· πλατεῖα δὲ [καὶ] ἀσυγκρότητος πῶς; „Κἀκεῖνοι μὲν, ἐλευ-„θεροῦντες τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας, καὶ βοη-„θοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθησαν· ἡμεῖς „δὲ, καὶ καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε „πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἐκεί-„νοις τιμὴν ἕξομεν." ταῦτα κεκολπωμένα σφίγξαι μᾶλλον ἐνῆν, καὶ στρογγυλώτερα ὧδέ πως ποιῆσαι· „Κἀκεῖνοι μὲν, ἐλευθεροῦντες τὴν Ἑλλάδα καὶ σώ-„ζοντες, ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν προῆλθον· ἡμεῖς δὲ, „καταδουλούμενοι καὶ διολλύντες, ἀγανακτοῦμεν, „εἰ μὴ τῶν ἴσων τευξόμεθα." καὶ ἡ μετὰ ταῦτα διάνοια πλατέως τ' εἴρηται, καὶ ἀσυγκρότητός ἐστιν· „Οἳ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ ταῖς διανοίαις „καὶ τοῖς ἔργοις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενο-„μένων, ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευ-„θερίας τήν τε πατρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλ-„μησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες, τοὺς „βαρβάρους ἐνίκησαν." . . . . . αὐτῆς ἐπιστρέψαι τὸ πλάτος, οὕτως ἐξενεγκών. „Οἳ τοσούτῳ χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων, ὅσον οἱ „μὲν, ὑπὲρ τοῦ σῶσαι τοὺς Ἕλληνας, τήν τε πα-„τρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐξέλιπον, καὶ μαχόμενοι πρὸς „τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν." μυρία καὶ ταύτης ἐστὶ λαβεῖν τῆς ἀσθενείας δείγματα· ἔξω γὰρ ὀλίγων τινῶν, οἷς οὐκ ἐκ προνοίας μᾶλλον, ἢ κατ' αὐτοματισμὸν, συμβέβηκε τὸ συνεστράφθαι, τἆλλα ἐν πλάτει λέγεται.

20. Ἄτονος δὲ δὴ καὶ λαβὰς οὐ κραταιὰς ἔχου-

σά πως ἐστὶν ἡ λέξις, τῷ ἐπιφέρειν τινὰ τοῖς εἰρημένοις διάνοιαν ταύτην· „Τοσοῦτον δὲ χείρους „ἐσμὲν τῶν προγόνων, οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάν„των, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν, „εἰ πολεμεῖν πρός τινα ψηφίσαιντο, μεστῆς οὔσης „ἀργυρίου καὶ χρυσίου τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ „τῶν δοξάντων τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν „κινδυνεύειν· ἡμεῖς δὲ, εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐλη„λυθότες, καὶ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ „βασιλεὺς ὁ μέγας, μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρα„τοπέδοις.·“ φέρε δὲ πῶς ἐνῆν αὐτὴν εἰπεῖν στρογγυλωτέραν; „Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως χείρους ἐσμὲν „τῶν προγόνων, τὰ δ' ἄλλα βελτίους· οὐ λέγω τῶν „εὐδοκιμησάντων· πόθεν γάρ; ἀλλὰ τῶν μισηθέν„των. καὶ τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν πλείστων „ποτὲ πληρώσαντες χρημάτων τὴν ἀκρόπολιν, οὐ „κατεμισθοφόρουν τὸν κοινὸν πλοῦτον εἰς τοὺς πο„λεμίους· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἰδίων εἰσφέροντες, ἔστιν „ὅτε καὶ τοῖς ἑαυτῶν σώμασι κινδυνεύειν ἠξίουν· „ἡμεῖς δὲ, οὕτως ὄντες ἄποροι, καὶ τοσοῦτοι τὸ „πλῆθος, μισθοφόροις τοῖς στρατεύμασι πολεμοῦ„μεν, ὥσπερ καὶ βασιλεὺς ὁ μέγας.“ ἀλλὰ μὴν ὅτι γ' ἄψυχός ἐστιν ἡ διάλεκτος αὐτοῦ, καὶ οὐ παθητικὴ, πνεύματός τε, οὗ μάλιστα δεῖ τοῖς ἐναγωνίοις λόγοις, ἐλαχίστην ἔχουσα μοῖραν, οἴομαι μὲν ἔγωγε καὶ χωρὶς ὑπομνήσεως ἅπασιν εἶναι φανερόν· εἰ δ' ἄρα καὶ παραδειγμάτων δεῖ, πολλῶν ὄντων, ἅ τις ἂν εἰπεῖν ἔχοι, μιᾷ διανοίᾳ χρησάμενος ἀρκεσθήσομαι. διαδέχεται δὴ τὴν ὀλίγῳ πρότερον

ἐξετασθεῖσαν ἀντίθεσιν ἑτέρα τοιαύτη τις ἀντίθεσις· „Καὶ τότε μὲν, εἰ τριήρεις ἐπληροῦμεν, τοὺς „μὲν ξένους καὶ δούλους ναύτας ἐνεβιβάζομεν, τοὺς „δὲ πολίτας μεθ᾽ ὅπλων ἐξεπέμπομεν· νῦν δὲ τοῖς „μὲν ξένοις ὁπλίταις χρώμεθα, τοὺς δὲ πολίτας „ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν. ὥσθ᾽, ὁπόταν ἀποβαίνωσιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν Ἑλ-„λήνων ἀξιοῦντες, ὑπηρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν· „οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλίγῳ πρό-„τερον εἶπον, μεθ᾽ ὅπλων κινδυνεύουσιν." ἐν τούτοις οὐ μέμφομαι τὸν ἄνδρα τοῦ λήμματος· γενναία γὰρ ἡ διάνοια, καὶ δυναμένη κινῆσαι πάθος· τὸ δὲ τῆς λέξεως λεῖον καὶ μαλακὸν αἰτιῶμαι. τραχεῖαν γὰρ ἔδει καὶ πικρὰν εἶναι, καὶ πληγῇ τι παραπλήσιον ποιεῖν· ἡ δ᾽ ἔστιν ὑγρὰ καὶ ὁμαλὴ, καὶ ὥσπερ ἔλαιον ἀψοφητὶ διὰ τῆς ἀκοῆς ῥέουσα, θέλγειν γέ τοι καὶ ἡδύνειν ζητοῦσα τὴν ἀκοήν. ἀλλ᾽ ἐν τοῖς σχήμασιν ἔχει τοὺς ἀγῶνας, πολλοῖς οὖσι καὶ ποικίλοις· καὶ διὰ τούτων παθαίνει τοὺς ἀκούοντας; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. τὰ γὰρ ἐκλύοντα μάλιστα τὴν δύναμιν αὐτοῖς, καὶ ἀποστρέφοντα τὴν ἀκοὴν, τοῦτ᾽ ἔστι τὰ μειρακιώδη πάρισα, καὶ τὰ ψυχρὰ ἀντίθετα, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, αὐτίκα ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ λέξει, περὶ ἧς ὁ λόγος. τό τε πρᾶγμα ὅλον ἐστὶν ἀντίκειται· καὶ τῶν περιόδων ἑκάστη δι᾽ ἀντιθέτων κατεσκεύασται, ὥστ᾽ ἀποκναίειν τοὺς ἀκούοντας ἀηδίᾳ καὶ κόρῳ. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστι. πάσης διανοίας καὶ περιόδου καὶ λήμματος αἵ τ᾽ ἀρχαὶ καὶ αἱ ἐπιφοραὶ τοιαῦταί εἰσιν·

„Ἐκεῖνοι μὲν γάρ," „Ἡμεῖς δέ," καὶ „Τοῦτο „μέν," „Τοῦτο δέ." ταῦτ᾽ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως τελευτῆς κύκλῳ· καὶ τροπαὶ δὲ καὶ μεταβολαί, καὶ ποικιλίαι σχημάτων, ἃ πέφυκε λύειν τὸν τῆς διανοίας σκοπόν, οὐδαμοῦ. πολλὰ ἄν τις ἔχοι καὶ ἄλλα ἐπιτιμᾶν Ἰσοκράτει, τῶν περὶ τὴν διάλεκτον ἐλλειμμάτων. ἀλλὰ καὶ ταῦθ᾽ ἱκανά.

21. Εἰσαγέσθω δὴ μετὰ τοῦτον ὁ Δημοσθένης, καὶ λαμβανέσθω κἀκείνου λέξις ἐκ μιᾶς τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγορίας, δι᾽ ἧς καὶ αὐτὸς συγκρίνει τὰ καθ᾽ ἑαυτὸν ἔργα τοῖς ἐπὶ τῶν προγόνων, καὶ τοὺς νέους δημαγωγοὺς τοῖς παλαιοῖς· οὐ καθ᾽ ἓν ἔργον ἕκαστον ἀρχαῖον ἔργῳ καινῷ παρατιθείς, οὐδὲ πάντα μικρολογῶν συγκρίσει, ἀλλὰ ὅλη ποιούμενος ὅλην τὴν ἀντίθεσιν διεξοδικήν. οὕτως· „Καίτοι σκέψασθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἅ τις ἂν „κεφάλαια εἰπεῖν ἔχοι, τῶν τ᾽ ἐπὶ τῶν προγόνων „[ἔργων,] καὶ τῶν ἐφ᾽ ἡμῶν. ἔσται δὲ βραχὺς [καὶ] „γνώριμος ὑμῖν ὁ λόγος. οὐ γὰρ ἀλλοτρίοις χρωμέ„νοις ὑμῖν παραδείγμασιν, ἀλλ᾽ οἰκείοις, ὦ ἄνδρες „Ἀθηναῖοι, εὐδαίμοσιν ἔξεστι γίγνεσθαι. ἐκεῖνοι „τοίνυν, οἷς οὐκ ἐχαρίζοντο οἱ λέγοντες, οὐδ᾽ ἐφί„λουν αὐτούς, ὥσπερ ὑμᾶς οὗτοι νῦν, πέντε μὲν „καὶ τετταράκοντα ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἦρξαν ἑκόντων· „πλείω δ᾽, ἢ μύρια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν „συνήγαγον· ὑπήκους δὲ ὁ ταύτην τὴν χώραν ἔχων „αὐτοῖς βασιλεύς, ὥσπερ ἐστὶ προσῆκον βάρβαρον „Ἕλλησι· πολλὰ δὲ καὶ καλὰ καὶ πεζοὶ καὶ ναυμα„χοῦντες ἔστησαν τρόπαια αὐτοὶ στρατευόμενοι·

„μόνοι δ' ἀνθρώπων κρείττω τὴν ἐπὶ τοῖς ἔργοις „δόξαν τῶν φθονούντων κατέλιπον. ἐπὶ μὲν δὴ „τῶν Ἑλληνικῶν ἦσαν τοιοῦτοι· ἐν δὲ τοῖς κατὰ „τὴν πόλιν αὐτὴν, θεάσασθε, ὁποῖοι ἔν [τε] τοῖς „κοινοῖς καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις. δημοσίᾳ μὲν τοίνυν οἰ„κοδομήματα καὶ κάλλη τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα κα„τεσκεύασαν ἡμῖν ἱερῶν καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀναθη„μάτων, ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβο„λὴν λειφθῆναι. ἰδίᾳ δὲ οὕτω σώφρονες ἦσαν καὶ „σφόδρα ἐν τῷ τῆς πολιτείας ἤθει μένοντες, ὥστε τὴν „Ἀριστείδου καὶ Μιλτιάδου καὶ τῶν τότε λαμπρῶν οἰ„κίαν, εἴ τις ἄρ' οἶδεν ὑμῶν, ὁποία ποτ' ἐστὶν, ὁρᾷ „τῆς τοῦ γείτονος οὐδὲν σεμνοτέραν οὖσαν. οὐ γὰρ εἰς „περιουσίαν αὐτοῖς ἐπράττετο τὰ τῆς πόλεως, ἀλλὰ „τὸ κοινὸν αὔξειν ἕκαστος ᾤετο δεῖν. ἐκ δὲ τοῦ τὰ „μὲν Ἑλληνικὰ πιστῶς, τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσε„βῶς, τὰ δ' ἐν αὐτοῖς ἴσως διοικεῖν, μεγάλην εἰκό„τως ἐκέκτηντο εὐδαιμονίαν. τότε μὲν δὴ τοῦτον „τὸν τρόπον εἶχε τὰ πράγματα [ἐκείνοις, χρωμέ„νοις, οἷς εἶπον, προστάταις. νυνὶ δὲ πῶς ὑμῖν „ὑπὸ τῶν χρηστῶν τῶν νῦν τὰ πράγματα] ἔχει; ἆρά „γε ὁμοίως καὶ παραπλησίως; τὰ μὲν ἄλλα σιωπῶ, „πολλὰ ἔχων εἰπεῖν· ἀλλ' ὅσης πάντες ὁρᾶτε ἐρη„μίας ἐπειλημμένοι, καὶ Λακεδαιμονίων μὲν ἀπο„λωλότων, Θηβαίων δ' ἀσχόλων ὄντων, τῶν δ' ἄλ„λων οὐδενὸς ὄντος ἀξιόχρεω περὶ τῶν πρωτείων „ὑμῖν ἀνταρᾶι· ἐξὸν [δ'] ἡμῖν καὶ τὰ ἡμέτερα αὐ„τῶν ἀσφαλῶς ἔχειν, καὶ τὰ τῶν ἄλλων δίκαια „βραβεύειν, ἀπεστερήμεθα μὲν χώρας οἰκείας, πλείω

„δ', ἢ χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα ἀνηλώκαμεν „εἰς οὐδὲν δέον· οὓς δ' ἐν τῷ πολέμῳ συμμάχους „ἐκτησάμεθα, εἰρήνης οὔσης ἀπολωλέκασιν οὗτοι „ἐχθρὸν δ' ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς τηλικοῦτον ἠσκήκαμεν. „ἢ φρασάτω τις ἐμοὶ παρελθὼν, πόθεν ἄλλοθεν „ἰσχυρὸς γέγονεν, ἢ παρ' ἡμῶν αὐτῶν, ὁ Φίλιπ-„πος; ἀλλ' ὦ τᾶν εἰ ταῦτα φαύλως, τά γ' ἐν αὐτῇ „τῇ πόλει νῦν ἄμεινον ἔχει. καὶ τί δὴ εἰπεῖν τις „ἔχοι τὰς ἐπάλξεις, ἃς κονιῶμεν, καὶ τὰς ὁδοὺς, „ἃς ἐπισκευάζομεν, καὶ κρήνας, καὶ κλήρους; ἀπο-„βλέψατε δὴ πρὸς τοὺς ταῦτα πολιτευομένους, ὡς „οἱ μὲν ἐκ πτωχῶν πλούσιοι γεγόνασιν, οἱ δ' ἐξ „ἀδόξων ἔντιμοι· ἔνιοι δὲ τὰς ἰδίας οἰκίας τῶν δη-„μοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας εἰσὶ κατεσκευ-„ασμένοι· ὅσῳ δὲ τὰ τῆς πόλεως ἐλάσσω γέγονε, „τοσούτῳ τὰ τούτων ηὔξηται. τί δὴ τὸ πάντων αἴ-„τιον τούτων; καὶ τί δή ποτ' εἶχεν ἅπαντα καλῶς „τότε, καὶ νῦν οὐκ ὀρθῶς; ὅτι τὸ μὲν πρῶτον καὶ „στρατεύεσθαι τολμῶν αὐτὸς ὁ δῆμος δεσπότης τῶν „πολιτευομένων ἦν, [καὶ κύριος αὐτὸς ἁπάντων „τῶν ἀγαθῶν· καὶ ἀγαπητὸν ἦν] παρὰ τοῦ δήμου „τῶν ἄλλων ἑκάστῳ καὶ τιμῆς καὶ ἀρχῆς καὶ ἀγα-„θοῦ τινος μεταλαβεῖν. νῦν δὲ τοὐναντίον, κύριοι „μὲν τῶν ἀγαθῶν οἱ πολιτευόμενοι, καὶ διὰ τούτων „ἅπαντα πράττεται· ὑμεῖς δὲ, ὁ δῆμος, ἐκνενευρισ-„μένοι καὶ περιῃρημένοι χρήματα, συμμάχους, ἐν „ὑπηρέτου καὶ προσθήκης μέρει γεγένησθε, ἀγαπῶν-„τες, ἂν μεταδῶσι θεωρικὸν ὑμῖν, ἢ βοΐδια πέμ-„ψωσιν οὗτοι· καὶ, τὸ πάντων ἀνανδρότατον, τῶν

„ὑμετέρων αὐτῶν χάριν προσοφείλετε. οἱ δ' ἐν αὐ-
„τῇ τῇ πόλει καθείρξαντες ὑμᾶς, ἐπάγουσιν ἐπὶ
„ταῦτα, καὶ τιθασσεύουσι, χειροήθεις αὐτοῖς ποι-
„οῦντες. ἔστι δ' οὐδέποτ', οἶμαι, μέγα καὶ νεα-
„νικὸν φρόνημα λαβεῖν, μικρὰ καὶ φαῦλα πράτ-
„τοντας. ὁποῖ' ἄττα γὰρ [ἂν] τὰ ἐπιτηδεύματα
„τῶν ἀνθρώπων ᾖ, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ τὸ φρό-
„νημα ἔχειν. ταῦτα, μὰ τὴν Δήμητρα, οὐκ ἂν
„θαυμάσαιμι, εἰ μείζων εἰπόντι μοι γένοιτο παρ'
„ὑμῶν βλάβη, ἢ τῶν πεποιηκότων αὐτὰ ἑκάστῳ.
„οὐδὲ γὰρ παῤῥησία περὶ πάντων ἀεὶ παρ' ὑμῖν
„ἐστιν. ἀλλ' ἔγωγ', ὅτι καὶ νῦν γέγονε, θαυμάζω."
ταύτην τὴν διάλεξιν τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειε καὶ
κατὰ τἄλλα μὲν πάντα διαφέρειν τῆς Ἰσοκράτους; καὶ
γὰρ εὐγενέστερον ἐκείνης καὶ μεγαλοπρεπέστερον ἡρ-
μήνευκε τὰ πράγματα καὶ περιείληφεν ὀνόμασι· συγ-
κεκρότηταί [τε] καὶ συνέσπασται καὶ περιτετόρευται
τοῖς ὀνόμασιν ἄμεινον· ἰσχύϊ τε πλείονι χρῆται καὶ
τόνοις ἐμβριθεστέροις· καὶ πέφευγε τὰ ψυχρὰ καὶ
μειρακιώδη σχήματα, οἷς ἐκείνη καλλωπίζεται πέρα
τοῦ μετρίου· μάλιστα δὲ κατὰ τὸ δραστήριον καὶ
ἐναγώνιον καὶ ἐμπαθές, ὅλῳ καὶ τῷ παντὶ κρεῖττον
ἔχει ἐκείνης. ἐγὼ γοῦν, ὃ πρὸς ἀμφοτέρας πάσχω
τὰς λέξεις, ἐρῶ· οἴομαι δὲ κοινόν τι πάθος ἁπάν-
των ἐρεῖν, καὶ οὐκ ἐμὸν ἴδιον μόνον.

22. Ὅταν μέν τινα τῶν Ἰσοκράτους ἀναγινώσκω λόγων, εἴτε τῶν πρὸς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας γεγραμμένων, ἢ τῶν ἐν ἔθει, σπουδαῖος γίνομαι, καὶ πολὺ τὸ εὐσταθὲς ἔχω τῆς γνώμης, ὥσπερ οἱ

τῶν σπονδείων αὐλημάτων, ἢ τῶν δωρίων τε καὶ ἁρμονίων μερῶν, ἀκροώμενοι. ὅταν δὲ Δημοσθένους τινὰ λάβω λόγων, ἐνθουσιῶ τε, καὶ δεῦρο κἀκεῖσε ἄγομαι, πάθος ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταλαμβάνων, ἀπιστῶν, ἀγωνιῶν, δεδιώς, καταφρονῶν, μισῶν, ἐλεῶν, εὐνοῶν, ὀργιζόμενος, φθονῶν, ἅπαντα τὰ πάθη μεταλαμβάνων, ὅσα κρατεῖν ἀνθρωπίνης γνώμης· διαφέρειν τ᾽ οὐδὲν ἐμαυτῷ δοκῶ τῶν τὰ μητρῷα καὶ τὰ κορυβαντικά, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσιά ἐστι, τελουμένων· εἴτ᾽ ὀσμαῖς ἐκεῖνοί γε, εἴτ᾽ ἤχοις, εἴτε τῶν δαιμόνων πνεύματι αὐτῷ κινούμενοι, τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας ἐκεῖνοι λαμβάνουσι φαντασίας. καὶ δή ποτε καὶ ἐνεθυμήθην, τί ποτε τοὺς τότ᾽ ἀνθρώπους ἀκούοντας αὐτοῦ λέγοντος ταῦτα, πάσχειν εἰκὸς ἦν. ὅπου γὰρ ἡμεῖς, οἱ τοσοῦτον ἀπηρτημένοι τοῖς χρόνοις, καὶ οὐθὲν πρὸς τὰ πράγματα πεπονθότες, οὕτως ὑπαγόμεθα καὶ κρατούμεθα, καὶ ὅποι ποτ᾽ ἂν ἡμᾶς ὁ λόγος ἄγῃ, πορευόμεθα· πῶς τότε Ἀθηναῖοί τε καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἤγοντο ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῶν ἀληθινῶν τε καὶ ἰδίων ἀγώνων, αὐτοῦ λέγοντος ἐκείνου τὰ ἑαυτοῦ μετὰ τῆς ἀξιώσεως, ἧς εἶχε τὴν αὐτοπάθειαν, καὶ τὸ παράστημα τῆς ψυχῆς ἀποδεικνυμένου, κοσμοῦντος ἅπαντα καὶ χρηματίζοντος τῇ πρεπούσῃ ὑποκρίσει, ἧς δεινότατος ἀσκητὴς ἐγένετο, ὡς ἅπαντές τε ὁμολογοῦσι, καὶ ἐξ αὐτῶν ἰδεῖν ἐστι τῶν λόγων, ὧν ἄρτι προηνεγκάμην, οὓς οὐκ ἔνι τῷ βουλομένῳ ἐν ἡδονῇ ὡς ἀνάγνωμα διελθεῖν, ἀλλ᾽ αὐτοὶ διδάσκουσι, πῶς αὐτοὺς ὑποκρίνεσθαι δεῖ, νῦν

μὲν εἰρωνευόμενον, νῦν δ' ἀγανακτοῦντα, νῦν δε νεμεσῶντα· δεδιττόμενον αὖ καὶ θεραπεύοντα, καὶ νουθετοῦντα, καὶ παρορμῶντα, καὶ πάνθ', ἃ βούλεται ποιεῖν ἡ λέξις, ἀποδεικνύμενον ἐπὶ τῆς προφορᾶς. εἰ δὴ τὸ διὰ τοσούτων ἐγκαταμιγνυμενον τοῖς βιβλίοις πνεῦμα τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει, καὶ οὕτως ἄγων ἐπὶ τῶν αὐτῶν, ἦ που τό τε ὑπερφυές τι καὶ δεινὸν χρῆμα ἦν ἐπὶ τῶν ἐκείνου λόγων.

23. Ἀλλὰ γὰρ, ἵνα μὴ περὶ ταῦτα διατρίβων ἀναγκασθῶ παραλιπεῖν τι τῶν περιλειπομένων, Ἰσοκράτην μὲν, καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀγωγῆς ἐκείνης ἐάσω, περὶ δὲ Πλάτωνος ἤδη διαλέξομαι τά γ' ἐμοὶ δοκοῦντα, μετὰ παῤῥησίας, οὐθὲν οὔτε τῇ δόξῃ τἀνδρὸς προστιθεὶς, οὔτε τῆς ἀληθείας ἀφαιρούμενος· καὶ μάλιστα ἐπεὶ τινες ἀξιοῦσι πάντων αὐτὸν ἀποφαίνειν φιλοσόφων τε καὶ ῥητόρων ἑρμηνεῦσαι τὰ πράγματα δαιμονιώτατον, παρακελεύονταί τε ἡμῖν ὅρῳ καὶ κανόνι χρῆσθαι καθαρῶν ἅμα καὶ ἰσχυρῶν λόγων τούτῳ τῷ ἀνδρί. ἤδη δέ τινων ἤκουσα ἐγὼ λεγόντων, ὡς, εἰ καὶ παρὰ θεοῖς διάλεκτός ἐστιν, ᾗ τὸ τῶν ἀνθρώπων κέχρηται γένος, οὐκ ἄλλως ὁ βασιλεὺς ὢν αὐτῶν διαλέγεται θεὸς, ἢ ὡς Πλάτων. πρὸς δὴ τοιαύτας ὑπολήψεις καὶ τερατείας ἀνθρώπων ἡμιτελῶν περὶ λόγους, οἳ τὴν εὐγενῆ κατασκευὴν οὐκ ἴσασιν, ἥτις ποτ' ἐστὶν, οὐδὲ δύνανται . . . . . . πᾶσαν εἰρωνείαν ἀφεὶς, ὡς πέφυκα, διαλέξομαι. ὃν δ' ἀξιῶ τρόπον ποιήσασθαι τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ, βούλομαι προειπεῖν. ἐγὼ τὴν μὲν ἐν τοῖς διαλόγοις δεινότητα τοῦ

ἀνδρὸς, καὶ μάλιστα ἐν οἷς ἂν φυλάττῃ τὸν Σωκρατικὸν χαρακτῆρα, ὥσπερ ἐν τῷ Φιλήβῳ, πάνυ ἄγαμαί τε καὶ τεθαίμακα· τῆς δ᾽ ἀπειροκαλίας αὐτὸν οὐδεπώποτ᾽ ἐζήλωσα τῆς ἐν ταῖς ἐπιθέτοις κατασκευαῖς, ὥσπερ ἔφην καὶ πρότερον, καὶ πάντων ἥκιστα ἐν οἷς ἂν εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις συγκαθεὶς, ἐγκώμια καὶ ψόγους, κατηγορίας τε καὶ ἀπολογίας ἐπιχειρῇ γράφειν. ἕτερος γάρ τις αὐτοῦ γίνεται τότε, καὶ καταισχύνει τὴν φιλόσοφον ἀξίωσιν· καί μοι γε πολλάκις ἐπῆλθεν εἰπεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων αὐτοῦ λόγων, ὃ πεποίηται παρ᾽ Ὁμήρῳ πρὸς τὴν Ἀφροδίτην ὁ Ζεὺς λέγων·

Οὔ τοι, τέκνον ἐμὸν, δέδοται πολεμήϊα ἔργα·
Ἀλλὰ σὺ γ᾽ ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.

Σωκρατικῶν διαλόγων· ταῦτα δὲ πολιτικοῖς καὶ ῥήτορσιν ἀνδράσι μελήσει. ποιοῦμαι δὲ τῆς ἐμαυτοῦ δόξης κοινοὺς κριτὰς τοὺς φιλολόγους ἅπαντας· ὑπεξαιρούμενος, εἴ τινές εἰσι φιλότιμοι, καὶ πρὸς τὰς δόξας, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, κρίνοντας τὰ πράγματα. τὸ μὲν οὖν ἐκλέγειν ἐξ ἁπάντων αὐτοῦ τῶν λόγων, εἴ τι κάκιστον εἴρηται, ὃ ποιοῦσιν ἕτεροί τινες, κἄπειτα τούτοις ἀντιπαρατιθέναι τὴν κράτιστα ἔχουσαν Δημοσθένους λέξιν, οὐκ ἐδοκίμαζον· τὸ δ᾽ ἐκ τῶν ἀμφοτέρων μάλιστα εὐδοκιμούντων, ταῦτα παρ᾽ ἄλληλα θεὶς, ἐξετάζειν τὰ κρείττω, τοῦτ᾽ ἔδοξεν εἶναι δίκαιον· καὶ ἐπ᾽ αὐτὸ δὴ τρέψομαι τὸ μέρος. δικανικὸς μὲν οὖν λόγος εἷς ἐστι Πλάτωνι, Σωκράτους ἀπολογία, δικαστηρίου μὲν, ἢ ἀγορᾶς, οὐδὲ θύρας ἰδὼν, καὶ ἄλλην δέ τινα βου-

λησιν γεγραμμένος, οὔτ' ἐν λόγοις τόπον ἔχων, οὔτ' ἐν διαλόγοις· τοῦτο μὲν οὖν ἐῶ· δημηγορία δ' οὐδεμία· πλὴν εἴ τις ἄρα τὰς ἐπιστολὰς βούλεται δημηγορίας καλεῖν·· ἀφίστωσαν δὴ καὶ αὗται. ἐγκώμια δ' ἐν τῷ συμποσίῳ πολλὰ μὲν ἔρωτος· ὧν ἔνια οὐκ ἄξια σπουδῆς οὐδὲ Σωκράτους, ὁποῖόν τι δή ποτε. νῦν δ' οὐθὲν δέομαι περὶ τούτου λέγειν. κράτιστος δὴ πάντων τῶν πολιτικῶν λόγων ὁ Μενέξενος, ἐν ᾧ τὸν ἐπιτάφιον διεξέρχεται λόγον, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, Θουκυδίδην παραμιμούμενος· ὡς δ' αὐτός φησιν, Ἀρχῖνον καὶ Δίωνα. τοῦτον δὴ παραλήψομαι τὸν λόγον, καὶ παρ' αὐτὸν ἐξετάσω Δημοσθένους λέξεις τινάς· οὐκ ἐκ τούτου· τὸν μὲν γὰρ οὐχ ἡγοῦμαι ὑπ' ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς γεγράφθαι· ἀλλ' ἐκ τῶν ἄλλων αὐτοῦ λόγων, ὅσοι περί τε τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς εἴρηνται· μᾶλλον δ' ἐξ ἑνὸς ἀγῶνος· οὐ γὰρ ἔχω καιρὸν ὅσοις βούλομαι παραδείγμασι χρήσασθαι, πάντων μάλιστα βουληθεὶς ἄν. τοιοῦτος μὲν οὖν τις ὁ τρόπος ἔσται μοι τῆς συγκρίσεως.

24. Λαμβανέσθω δὴ πρότερος Πλάτων. καὶ ἐπειδὴ μέγα φρονεῖν ἔοικεν ἐπί τ' ἀκριβείᾳ καὶ σεμνότητι ὀνομάτων, ταῦτα ἐπὶ τῶν αὐτοῦ βασανίσω, ἀρξάμενος, ὅθεν περ κἀκεῖνος, τοῦ λόγου· ,,Ἔργῳ μὲν ἡμῖν οἵδε ἔχουσι τὰ προσήκοντα σφίσιν ,,αὐτοῖς· ὧν τυχόντες, πορεύονται τὴν εἱμαρμένην , πορείαν." ἡ μὲν εἰσβολὴ θαυμαστὴ καὶ πρέπουσα τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι, κάλλους τ' ὀνομάτων ἕνεκα, καὶ σεμνότητος, καὶ ἁρμονίας· τὰ δ'

ἐπιλεγόμενα οὐκέθ' ὅμοια τοῖς πρώτοις αὐτίκα· „Προπεμφθέντες κοινῇ μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως, ἰδίᾳ „δὲ ὑπὸ τῶν οἰκείων.“ ἐν γὰρ τῷ, „Πάντα τὰ „προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς ἔχειν θαπτομένους,“ ἐνῆν καὶ τὸ „Προπεμφθῆναι τὰ σώματ' αὐτῶν ἐπὶ „τὰς ταφὰς δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ.“ ὥστ' ἀναγκαῖον ἦν πάλιν ταὐτὸ λέγειν· εἰ μὴ κράτιστον . . . τῶν περὶ τὰς ταφὰς νομίμων τοῦτο ὑπελάμβανεν ὁ ἀνὴρ εἶναι· λέγω δὴ τὸ παρεῖναι πολλοὺς ταῖς ἐκκομιδαῖς· καὶ οὐθὲν ἄτοπον ἐδόκει ποιεῖν συμπεριλαβών τ' αὐτὸ τοῖς ἄλλοις, καὶ χωρὶς ὑπὲρ αὐτοῦ μόνου λέγων. ἠλίθιος ἄρα τις ἦν, εἰ τοῦτον ἐδόκει τελευτήσασι λαμπρότατον εἶναι τῶν κόσμων, οἷς ἡ πόλις αὐτοὺς ἐκόσμει. ἵνα γὰρ ἀφῶ πάντα τὰ ἄλλα, τὸ δημοσίᾳ γηροτροφεῖσθαι τοὺς υἱεῖς ἕως ἥβης, πόσῳ κρεῖττον ἦν τοῦ προπέμπεσθαι τὰ σώματα δημοσίᾳ; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μακρῷ. οὐκοῦν οὐκ ἀναγκαία Πλάτωνι ἡ προσθήκη. ἀλλ' ἄρα γ' εἰ μὴ τοῦ ἀναγκαίου, κάλλους γε, ἢ τῶν ἄλλων τινὸς τῶν ἐπιθέτων ἕνεκα κόσμων, παρείληπται τὸ κῶλον αὐτῷ τουτί; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· προσδιαφθείρει καὶ τὴν πρὸ αὐτῆς περίοδον, λυμαίνεται γοῦν τήν τε συμμετρίαν αὐτῆς καὶ τὴν εὐφωνίαν. νῦν μὲν γὰρ δυσὶ περιλαμβανομένη κώλοις, σύμμετρός ἐστι καὶ ἐναρμόνιος καὶ στογγύλη, καὶ βάσιν εἴληφεν ἀσφαλῆ· ἐὰν δὲ προσλάβῃ τουτὶ κῶλον, ἅπαντα ταῦτ' ἀπεκρίθησαν, καὶ μεταλήψεται τὸν ἱστορικὸν ἀντὶ τοῦ λογικοῦ τύπον. εἰ δὲ χωρίσαντες τοῦτο τὸ κῶλον ἀπὸ τῶν προηγουμένων, αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἐξοίσομεν,

οὐ περίοδος ἡμῖν γενήσεται καθ' ἑαυτὸ γενόμενον οὔτ' ἦθος, ἢ πάθος, ἕξει μὰ Δία, οὔτ' ἄλλην πειθὼ καὶ χάριν οὐδεμίαν. εἰ δὴ μήτε τοῦ ἀναγκαίου χάριν ἡ προσθήκη παρείληπται, μήτε τοῦ περιττοῦ περὶ ταῦτα δὲ καὶ ἐν τούτοις ἡ τῆς λέξεως κατασκευή, τίς ἂν τοῦτο ἔτι ἕτερον ὀνομάσειεν, εἰ μὴ τοῦθ', ὅπερ ἐστὶν ἀληθῶς, ἀκαιρίαν. τούτοις ἐκεῖνα ἐπιτίθησιν ὁ ἀνήρ· „Λόγῳ δὲ δὴ τὸν λειπόμενον „κόσμον ὅ τε νόμος προστάττει [τούτοις] ἀποδοῦ-„ναι τοῖς ἀνδράσι, καὶ χρή." τὸ „Καὶ χρή," πάλιν . . . . . κείμενον ἐπὶ τελευτῆς, τίνος ἕνεκα παρείληπται, καὶ διὰ τί; πότερα σαφεστέραν ποιῆσαι τὴν λέξιν; ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῆς προσθέσεως ταύτης ἐστὶ σαφής. εἶχ' οὖν οὕτως εἶχε· „Λόγῳ δὲ „δὴ τὸν λειπόμενον κόσμον ὁ νόμος ἀποδοῦναι „προστάττει τοῖς ἀνδράσι·" τίς ἂν ταύτην ἐμέμψατο ὡς οὐ σαφῆ; ἀλλὰ τοῦτο ἥδιον ἀκουσθῆναι, καὶ μεγαλοπρεπέστερον; πᾶν μὲν οὖν τοὐναντίον ἠφάνικεν αὐτῆς τὸ σεμνόν, καὶ λελύμανται· καὶ τοῦτο οὐ λόγῳ δεῖ μαθεῖν ἕκαστον, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑαυτοῦ γνῶναι παθῶν. ταῖς γὰρ ἀλόγοις αἰσθήσεσιν ἅπαντα τὰ ὀχληρὰ καὶ ἡδέα κρίνεται, καὶ οὐθὲν δεῖ ταύταις οὔτε παραμυθίας.

25. Συκοφαντεῖς τὸ πρᾶγμα, τάχ' ἂν εἴποι τις, εὐέπειαν ἀπαιτῶν καὶ καλλιλογίαν παρὰ ἀνδρὸς οὐ ταῦτα σοφοῦ· τὰς νοήσεις ἐξέταζε, εἰ καλαὶ καὶ μεγαλοπρεπεῖς εἰσι, καὶ παρ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων κείμεναι. περὶ ταύτας ἐκεῖνος ἐσπούδαζεν, ἐν ταύταις δεινὸς ἦν· τούτων εὐθύνας παρ' αὐτοῦ λάμβανε,

τὸν δὲ τρόπον τῆς λέξεως ἔα. καὶ πῶς ἔνι ταῦτ᾽ εἰπεῖν; τοὐναντίον γὰρ ἅπαντες ἴσασιν, ὅτι πλείονι κέχρηται φιλοτιμίᾳ περὶ τὴν ἑρμηνείαν ὁ φιλόσοφος, ἢ περὶ τὰ πράγματα. μυρία τούτου τεκμήρια φέρειν ἔχοι τις ἄν· ἀλλ᾽ ἀπόχρη λόγος εἷς οὗτος ἐπιδείξασθαι τὴν κενοσπουδίαν τοῦ ἀνδρός, ᾗ κέχρηται περὶ τὸν περιττὸν καλλωπισμὸν τῆς ἀπαγγελίας. αὐτίκα γ᾽ οὖν τοῖς προειρημένοις ἐπιτιθεὶς διάνοιάν τινα, οὔτε περιττήν, οὔτε θαυμαστήν, ἀλλ᾽ ὑπὸ πολλῶν εἰρημένην, καὶ πολλάκις· ὅτι γὰρ ὁ τῶν καλῶν ἔργων ἔπαινος ἀθανάτους τὰς τιμὰς καὶ τὰς μνήμας δύναται ποιεῖν τοῖς ἀγαθοῖς, μυρίοις τῶν ἔμπροσθεν εἴρηται· συνιδὼν οὐθὲν οὔτε σοφόν, οὔτε περιττόν, τὴν γνώμην ἔχουσαν, ὅπερ οἶμαι λοιπὸν ἦν . . . . . τῆς ἑρμηνείας αὐτὴν ἡδύνειν βούλεται. ἔπειθ᾽ ὥσπερ τὰ μειράκια, καταβὰς ἀπὸ τῶν γενναίων καὶ μεγαλοπρεπῶν ὀνομάτων τε καὶ σχημάτων, ἐπὶ τὰ θεατρικὰ τὰ Γοργίεια ταυτὶ παραγίνεται· τὰς ἀντιθέσεις καὶ τὰς παρισώσεις λέγω· καὶ διὰ τῶν λήρων τούτων κοσμεῖ τὴν φράσιν.

26. Ἀκούσωμεν δ᾽ αὐτοῦ, πῶς λέγει· „Ἔργων „γὰρ εὖ πραχθέντων, λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη „καὶ κόσμος τοῖς πράξασι γίνεται παρὰ τῶν ἀκου „σάντων.“ ἐνταῦθα τοῖς μὲν ἔργοις ὁ λόγος ἀντίκειται, τῷ δὲ πραχθῆναι τὸ ῥηθῆναι· μετωνόμασται δ᾽ ἀντὶ τοῦ „Εὖ“ τὸ „Καλῶς·“ παρισοῦνται δὲ τὰ τρία μόρια τοῦ λόγου τοῖς τρισί. τοῦ δ᾽ ἀσφαλῶς βῆναι τὴν περίοδον ἕνεκα, καὶ οὐθενὸς

ἀναγκαίου, τέλος ἤδη τῆς διανοίας ἐχούσης, προσείληπται τὸ „Παρὰ τῶν ἀκουσάντων.“ ἆρά γε ὁμοίως ἡρμήνευται ὁ αὐτὸς νοῦς οὑτοσὶ τοῖς ποιηταῖς, οὓς περιφρονεῖ καὶ ἀπελαύνει τῆς πολιτείας ὁ φιλόσοφος· ἢ κάλλιον καὶ γενναιότερον; „Πρέπει „δ᾽ ἐσθλοῖσιν ὑμνεῖσθαι καλλίσταις ἀοιδαῖς. τοῦτο „γὰρ ἀθανάτοις τιμαῖσι ποτιψαύει μόνον ῥηθέν· „θνάσκει δὲ σιγαθὲν καλὸν ἔργον.“ Πίνδαρος τοῦτο πεποίηκεν εἰς Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα, περὶ τὰ μέλη καὶ τοὺς ῥυθμοὺς μᾶλλον, ἢ περὶ τὴν λέξιν, ἐσπουδακώς· Πλάτων δὲ, ὃς ἐπαγγέλλεται σοφίαν, τρυφεροῖς καλλωπίζει καὶ περιέργοις σχήμασι τὴν φράσιν. καὶ οὔπω τοῦθ᾽ ἱκανόν· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μετ᾽ αὐτὴν περιόδῳ τὰ αὐτὰ ποιῶν φανήσεται. φησὶ γάρ· „Δεῖ δὴ τοιούτου τινὸς λόγου, ὅστις τοὺς „μὲν τετελευτηκότας ἱκανῶς ἐπαινέσει, τοῖς δὲ ζῶ-„σιν εὐμενῶς παραινέσει.“ οὐκοῦν ἐπίῤῥημα ἐπιῤῥήματι παράκειται, καὶ ῥήματι ῥῆμα· τὸ μὲν „Ἱκανῶς“ τῷ „Εὐμενῶς,“ τῷ δ᾽ „Ἐπαινέσει“ τὸ „Παραινέσει,“ καὶ ταῦτα τὰ πάρισα; οὐ Λικύμνιοι ταῦτ᾽ εἰσὶν, οὐδ᾽ Ἀγάθωνες, οἱ λέγοντες ὕβριν ἢ πριν μισθῷ ποθὲν, ἢ μόχθον πατρίδων· ἀλλ᾽ ὁ δαιμόνιος ἑρμηνεῦσαι Πλάτων. καὶ οὐ τοῖς σχήμασιν ἐπιτιμῶ· φέρει γάρ ποτε καὶ ταῦτα τοῖς λόγοις ὥραν οὐ χαρ . . . . οὐδ᾽ αὐτὴν τὴν ἐπιτήδευσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἀκαιρίαν αὐτῶν· καὶ μάλιστα ὅταν ὑπὸ τοιούτου γένηται ἀνδρὸς, ᾧ κανόνι ὀρθοεπείας χρήσασθαι ἀξιοῦμεν. ἐν γὰρ δὴ τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ κἀκεῖνά ἐστιν· „Ὧν δ᾽ οὔτε ποιητής πω

„δόξαν ἀξίαν ἐπ᾽ ἀξίοις λαβὼν ἔχει.“ καὶ αὖθις· „Τειχισαμένη δὲ, καὶ ναυπηγησαμένη, ἐκδεξαμένη „τὸν πόλεμον.“ καὶ ἔτι· „Ὧν ἕνεκα καὶ πρῶτον, „καὶ ὕστατον, καὶ διὰ παντὸς, πᾶσαν πάντως προ„θυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν.“ καὶ πάλιν· „Φέροντες „μὲν τὰς συμφορὰς ἀνδρείως, δόξουσι τῷ ὄντι ἀν„δρείων παίδων πατέρες εἶναι.“ κἀκεῖνα γέ τοι· „Τοὺς μὲν παιδεύοντες κοσμίως, τοὺς δὲ γηροτρο„φοῦντες ἀξίως.“ καὶ πάλιν που· „Καὶ αὐτὸς „δέομαι ὑπὲρ ἐκείνων, τῶν μὲν, μιμεῖσθαι τοὺς „ἑαυτῶν, τῶν δ᾽, ἐγκαρτερεῖν ὑπὲρ ἑαυτῶν.“ καὶ ταυτί· „Πολιτεία γὰρ ἀνθρώπων τροφός ἐστι· καὶ „ἡ μὲν ἀγαθὴ ἀγαθῶν· μὴ καλὴ δὲ, κακῶν.“ κἀκεῖνα δ᾽ ἔτι· „Νικήσαντες μὲν τοὺς πολεμίους, „λυσάμενοι δὲ τοὺς φίλους, ἀναξίου τύχης τυχόν„τες.“ πολύς ἐστι τῶν τοιούτων σχημάτων ὄχλος δι᾽ ὅλου τοῦ ἐπιταφίου. ἀλλ᾽ ἐάσας τὸ περὶ τούτων ἀκριβολογεῖν, ἐπ᾽ ἐκεῖνά τ᾽ ἐλεύσομαι, καί μοι πάνυ μὲν αἰδουμένῳ καὶ ὀκνοῦντι εἰπεῖν, ὅμως δ᾽ εἰρήσεται, ὅτι παχύτητος καὶ ἀδυναστίας ἔδοξεν εἶναι μηνύματα τὰ τοιαῦτα.

27. Προειπὼν γὰρ ὁ ἀνὴρ ποῖόν τι σχῆμα λαβεῖν ἁρμόττει τὸν λόγον, ἐπιτίθησι ταυτί· „Ἐπὶ „[δὲ] τούτοις τὴν τῶν ἔργων πρᾶξιν ἐπιδείξωμεν, „ὡς καλὴν [καὶ] ἀξίαν ἀποφηναμένην.“ οὐκ οἶδα, εἴ τις ἂν ἠξίωσεν εἰπεῖν τῶν τὴν λεπτὴν καὶ ἀκριβῆ καὶ καθαρὰν διάλεκτον ἐπιτηδευόντων. πράττεται μὲν γὰρ τὰ πράγματα, ἐργάζεται δὲ τὰ ἔργα, ἀποφάσεως δ᾽ ἀξιοῦνται τὰ ἄληπτα. τουτὶ μὲν δὴ παχὺ

εἴρηται τὸ τὸν τούτῳ λεγόμενον ἐνθύμημα, ἀσθενέστερον. διά μακροῦ τε γὰρ, καὶ ἀκατάλληλον, καὶ οὔτε δεινότητα ἔχον, οὔτε σύνταξιν· „Τῆς δ' εὐγε„νείας πρῶτον ὑπῆρξε τοῖσδε ἡ τῶν προγόνων γένε„σις, οὐκ ἔπηλυς οὖσα, οὐδὲ τοὺς ἐκγόνους τούτους „ἀποφηναμένη μετοικοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοθεν „σφῶν ἡκόντων, ἀλλ' αὐτόχθονας καὶ τῷ ὄντι πα„τρίδα οἰκοῦντας· καὶ ζῶντας καὶ τρεφομένους „οὐχ ὑπὸ μητρυιᾶς, ὡς οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ὑπὸ μητρὸς „τῆς χώρας, ἐν ᾗ ᾤκουν· καὶ νῦν κεῖσθαι τελευτή„σαντας ἐν οἰκείοις τόποις, τῆς τεκούσης τε καὶ „θρεψάσης καὶ ὑποδεξαμένης." ποῖον ἔθνος ἀνθρώπων, καθαρᾷ διαλέκτῳ χρώμενον, ἐρεῖ γένεσιν, τὴν μὲν, αὐτόχθονα, τὴν δ', ἐπήλυδα; ἡμῖν γὰρ δή τι συμβεβηκός ἐστι τὸ εἶναι αὐτόχθοσιν, ἢ μὴ ἐπιχωρίοις, οὐχὶ τῇ γενέσει. δύναται γοῦν τις ἀλλαχῇ γενόμενος ἀνὴρ, ἑτέρωσε μετοικῆσαι. ἢ τίς ἂν ἀξιώσειε τῶν εὖ διαλέγεσθαι σπουδαζόντων εἰπεῖν, ὅτι ἡ γένεσις ἡ τῶν προγόνων τοὺς ὕστερον γενησομένους ἀπεφήνατο αὐτόχθονας καὶ μὴ μετοίκους εἶναι τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἐγένοντο; οὔτε γὰρ ἡ γένεσις αὐτή τι ἀποφαίνεσθαι φύσιν ἔχει, οὔτε μετοικεῖν τις, ἐν ᾗ ἂν γένηται· ἀλλ' ἀποφαινόμεθα μὲν ἡμεῖς τὰ λεκτὰ, μετοικοῦσι δ' οἱ ἐξ ἄλλης ἀφικόμενοι χώρας ἐν τῇ ὑποδεξαμένῃ. τίς δὲ βουλόμενος σώζειν τὴν ἀκολουθίαν, εἶπε τὴν γένεσιν· καὶ περὶ ταύτης τὸν λόγον ἀποδιδοὺς ἐπιζεύξειεν ἂν τό· „Ἄλλοθεν „σφῶν ἡκόντων·" τὸ ἀῤῥενικὸν τῷ θηλυκῷ, καὶ τὸ ἑνικὸν τῷ πληθυντικῷ; ἦν γὰρ δή που κατάλληλος

ὁ λόγος, εἰ πρὸς τὴν γένεσιν ἀναφέρων, ὑπὲρ ἧς ὁ λόγος ἦν, ἐπέθηκεν· „Ἄλλοθεν αὐτῆς ἡκούσης·“ ἐπὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν μέλλων ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἂν κατεστήσατο τὴν φράσιν· „Τῆς δ' „εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξαν τοῖσδε οἱ πρόγονοι, „οὐχὶ ἐπήλυδες ὄντες, οὐδὲ τοὺς ἐκγόνους τούτους „ἀποφήναντες μετοικοῦντας ἐν τῇ χώρᾳ, ἄλλοθεν „σφᾶς ἥκοντας, ἀλλ' αὐτόχθονας.“

28. Ἄξιον δὲ, ὃ καὶ περὶ τῆς εὐγενείας τῶν ἀνδρῶν εἴρηκε, τὴν χώραν πρῶτον ἐπαινῶν, ἐξ ἧς ἐγένοντο, μὴ παρέργως ἰδεῖν. φησὶ δὲ, θεοφιλῆ αὐτὴν εἶναι· καὶ παρέχεται τούτου μάρτυρας τοὺς ἀμφισβητήσαντας περὶ αὐτῆς θεοὺς, κοινόν τι πρᾶγμα, καὶ ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν ἐπαινεσάντων τὴν πόλιν εἰρημένον. καὶ οὐ τοῦτο συκοφαντεῖν ἄξιον, ἀλλὰ, πῶς ἡρμήνευκεν αὐτὴν, καταμαθεῖν· „Μαρ-„τυρεῖ δ' ἡμῖν τῷ λόγῳ ἡ τῶν ἀμφισβητησάντων „περὶ αὐτῆς θεῶν ἔρις. ἣν δὲ θεοὶ ἐπήνεσαν, πῶς „οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε συμπάντων δικαία ἐπαινεῖ-„σθαι;“ ταπεινή μοι δοκεῖ καὶ ἄζηλος ἡ λέξις, καὶ οὐδὲν ἔχουσα τῆς περιμαχήτου πόλεως ἄξιον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. ποῖος γὰρ ἐνθάδε πλοῦτος ὀνομάτων; ποία σεμνότης; ποῖον ὕψος; τί οὐ μαλακώτερον τῆς ἀξίας; τί δ' οὐκ ἐνδεέστερον τῆς ἀληθείας; οὕτως ἐχρῆν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρῆσθαι τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος ὑπὲρ τῆς Ἀττικῆς στάσιν, ἔριν τε, καὶ κρίσιν; οὕτως τὸν ἔρωτα, ὃν ἔσχον οἱ θεοὶ τῶν ἐν αὐτῇ τιμῶν, εἰς φαῦλόν τι καὶ μέτριον ῥῆμα ἀγαγεῖν; „Ἣν δὲ θεοὶ ἐπήνεσαν,“ εἰπόντα· ἀλλὰ

γὰρ ἃ μετὰ ταῦτα ἐπιτίθησιν εἰς ἔπαινον τῆς γῆς, ὅτι γένος τὸ τ' ἀνθρώπων πρώτη ἐγεννήσατο, καὶ καρποὺς ἡμέρους αὐτῶν συνεξήνεγκεν, ἄξιον ἰδεῖν· „Ἐξελέξατο δὲ τῶν ζώων καὶ ἐγέννησεν ἄνθρωπον· „ὃ συνέσει τε ὑπερέχει τῶν ἄλλων, καὶ δίκην καὶ „θεοὺς μόνον νομίζει." οὐκ οἶδα, εἰ ἐπὶ λαμπροτάτου ἄλλο πρᾶγμα τούτου εὐτελέστερον εἴρηται Πλάτωνι καὶ ἰδιωτικώτερον. δῶμεν αὐτῷ τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐγκώμιον οὕτως εἰπεῖν ὀλιγώρως καὶ ἀσθενῶς· ἀλλὰ περί γε τῆς τροφῆς αὐτοῦ γενναίᾳ χρήσει καὶ φράσει· „Μόνη γὰρ ἐν τῷ τότε καὶ πρώτη τροφὴν „ἀνθρωπείαν ἤνεγκεν, τὸν τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν „καρπόν." ὦ θεοὶ καὶ δαίμονες, ποῦ τὸ Πλατωνικὸν νᾶμα, τὸ πλούσιον καὶ τὰς μεγάλας κατασκευὰς καχλάζον; οὕτως μικρολογεῖ, καὶ κατὰ στράγγα ῥεῖ τὸ δωδεκάκρουνον ἐκεῖνο στόμα τοῦ σοφοῦ; ἐταμιεύσατο νὴ Δία, καὶ ὑφῆκε τῆς κατασκευῆς ἑκών, ἴσως τις ἐρεῖ. καὶ πῶς; ὃς οὐκ οἴεται τὸ γάλα σεμνὸν εἶναι ὄνομα, ἀλλὰ πηγὴν τροφῆς αὐτὸ μετονομάζει διὰ τῶν ἑξῆς.

29. Ἐῶμεν καὶ τοῦτο· πῶς δὲ τῆς δωρεᾶς αὐτῆς εἶπε τὸ μέγεθος, ἐξετάσωμεν· „Ὧι κάλλιστα „καὶ ἄριστα τρέφεται τὸ ἀνθρώπειον γένος." εἰ τῶν ἐπιγείων τις ἡμῶν καὶ χαμαὶ ἐρχομένων „Κάλλιστα „[καὶ] ἄριστα" εἶπεν, ὅσον ἐκίνησε γέλωτα; πλὴν ἀφείσθω καὶ τοῦτο· „Τούτου δὲ τοῦ καρποῦ οὐκ „ἐφθόνησεν, ἀλλ' ἔνειμε καὶ τοῖς ἄλλοις." εἴ τις βουλήσεται παράδειγμα λαβεῖν μένην λέξεως, ἡ τοῦ καρποῦ μὴ φθονήσασα γῆ οὐχ ἡ πρώτη παρακείσε-

ται; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ· ἡ δὲ μεταδοῦσα τῶν ἑαυτῆς ἀγαθῶν ἅπασιν ἀνθρώποις, καὶ τηλικούτῳ κατασπείρασα πλούτῳ βάρβαρόν τε καὶ Ἑλλάδα γῆ, τούτοις ἀξία κοσμεῖσθαι τοῖς ῥήμασιν, ὅτι οὐκ ἐφθόνησε τῶν σπερμάτων, καὶ ὅτι ἔνειμεν αὐτὰ τοῖς ἄλλοις; οὐ τοῦ μὲν „Μὴ φθονῆσαι τοῖς πέλας," οὐδὲ „Μιμνῆσθαι τοῖς πέλας," παντάπασι κέχρηται· οὐδὲ „Νεῖμαι τοὺς καρποὺς," σεμνοτέρῳ ὀνόματι δωρεᾶς, ἢ χάριτος, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων, περιλαβεῖν; ἐῶ ταῦτα. τὴν δὲ τῆς Ἀθηνᾶς δωρεὰν οὕτως εἴρηκε· „Μετὰ δὲ ταῦτα τὴν ἐλαίου „γένεσιν, πόνων ἀρωγὴν, ἀνῆκε τοῖς ἐγγόνοις." περιφράσεις πάλιν ἐνταῦθα καὶ διθύραμβοι. καὶ τί δεῖ τὰ πλείω λέγειν; δἰ ὅλου γὰρ ἄν τις εὕροι τοῦ λόγου πορευόμενος τὰ μὲν οὐκ ἀκριβῶς, οὐδὲ λεπτῶς, εἰρημένα· τὰ δὲ μειρακιωδῶς καὶ ψυχρῶς· τὰ δὲ, οὐκ ἔχοντα δὲ διθυραμβώδη καὶ φορτικά. ἐγὼ δ' ἠξίουν πάντα γενναῖα εἶναι καὶ σπουδῆς ἄξια. Πλάτων γάρ ἐστιν ὁ ταῦτα γράφων· ὃς εἰ μὴ καὶ τὰ πρωτεῖα οἴσεται τῆς λέξεως, περί γε τῶν δευτερείων πολὺν ἀγῶνα παρέξει τοῖς διαμιλλησομένοις. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις.

30. Ἃ δὲ δὴ κράτιστα εἰρῆσθαι τῷ ἀνδρὶ δοκοῦσί τινες ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου, κἀγὼ σύμφημι, ταῦτα παραθεὶς, ἐπὶ τὸν Δημοσθένην τρέψομαι. ὁ δὲ τὸν ἔπαινον αὐτῶν διεξιὼν, φησὶν ἐπισκῆψαι τοῖς παροῦσιν ἐν τῷ πολέμῳ τοὺς μέλλοντας τελευτᾷν, ἃ χρὴ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν παῖδάς τε καὶ πατέρας ἀπαγγέλλειν, εἴ τι παθεῖν αὐτοὺς συμβαίη κατὰ

τὴν μάχην. ἔστι δὲ τάδε· „Φράσω δὲ ὑμῖν, ἅ τε „αὐτῶν ἤκουσα ἐκείνων, καὶ οἷα νῦν ἡδέως [ἂν] „εἴποιεν ὑμῖν, ἀναλαβόντες δύναμιν· τεκμαιρόμε„νος ἐξ ὧν τότ' ἔλεγον. ἀλλὰ χρὴ νομίζειν ἀκούειν „αὐτῶν ἐκείνων, ἃ [ἂν] ἀπαγγέλλω. ἔστι δὲ τάδε· ὦ „παῖδες, ὅτι μὲν ἐστὲ πατέρων ἀγαθῶν, αὐτὸ μη„νύει τὸ νῦν παρόν. ἡμῖν γὰρ ἐξὸν ζῆν μὴ καλῶς, „[καλῶς] αἱρούμεθα μᾶλλον τελευτᾷν, πρὶν ὑμᾶς „τε καὶ τοὺς ἔπειτα εἰς ὀνείδη καταστῆσαι, καὶ πρὶν „τοὺς ἡμετέρους πατέρας καὶ πᾶν τὸ πρόσθεν γέ„νος αἰσχῦναι· ἡγούμενοι τῷ τοὺς αὑτοῦ αἰσχύνον„τι ἀβίωτον εἶναι, καὶ τῷ τοιούτῳ οὔτε τινὰ ἀν„θρώπων, οὔτε θεῶν, φίλον εἶναι, οὔτ' ἐπὶ γῆς, „οὔθ' ὑπὸ γῆς τελευτήσαντι. χρὴ οὖν μεμνημένους „τῶν ἡμετέρων λόγων, ἤν τι καὶ ἄλλο ἀσκῆτε, „ἀσκεῖν μετ' ἀρετῆς· εἰδότας, ὅτι τούτου λειπόμενα „πάντα καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα, αἰσχρὰ καὶ „κακά. οὔτε γὰρ πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημέ„νῳ ἀνδρίαν· ἄλλοις γὰρ ὁ τοιοῦτος πλουτήσει, καὶ „οὐχ ἑαυτῷ· οὔτε κάλλος σώματος, οὔτ' ἰσχὺς, δει„λῷ καὶ κακῷ ξυνοικοῦντα, πρέποντα φαίνεται, „ἀλλ' ἀπρεπῆ, καὶ ἐπιφανεστέραν ἔχοντα τὴν δει„λίαν· πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης „καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, [ἀλλ'] οὐ σοφία „γίνεται. ὧν ἕνεκα πρῶτα καὶ ὕστατα καὶ διὰ παν„τὸς πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειρᾶσθε ἔχειν, „ὅπως μάλιστα μὲν ὑπερβαλεῖσθε καὶ ἡμᾶς καὶ „τοὺς πρόσθεν εὐκλείᾳ· εἰ δὲ μὴ, ἴστε, ὡς ἡμῖν, ἂν „μὲν νικῶμεν ὑμᾶς ἀρετῇ, ἡ νίκη αἰσχύνην φέρει·

„ἡ δὲ ἧττα, ἐὰν ἡττώμεθα, εὐδαιμονίαν. μᾶλλον δ' „ἂν νικώμεθα, καὶ ὑμεῖς νικῷητε, εἰ παρασκευάσε-„σθε τῇ τῶν προγόνων δόξῃ μὴ καταχρησάμενοι, „μηδ' ἀναλώσαντες ταύτην· γνόντες, ὅτι ἀνδρὶ, „οἰομένῳ τὶ εἶναι, οὐκ ἔστιν αἴσχιον [οὐδὲν,] ἢ „παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι' αὑτὸν, ἀλλὰ διὰ „δόξαν προγόνων. εἶναι μὲν γὰρ τιμὰς γονέων ἐκγό-„νοις, καλὸς θησαυρὸς καὶ μεγαλοπρεπής· κατα-„χρήσασθαι δὲ χρημάτων καὶ τιμῶν θησαυρῷ, καὶ „μὴ τοῖς ἐκγόνοις παραδιδόναι, αἰσχρὸν καὶ ἄναν-„δρον, ἀπορίᾳ ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων τε καὶ εὐδο-„ξιῶν. καὶ ἢν μὲν ταῦτα ἐπιτηδεύσητε, φίλοι παρὰ „φίλους ἡμᾶς ἀφίξεσθε, ὅταν [δὴ] ὑμᾶς ἡ προσή-„κουσα μοῖρα κομίσῃ· ἀμελήσαντες δὲ ὑμᾶς καὶ „κακισθέντας, οὐδεὶς εὐμενῶς ὑποδέξεται. τοῖς μὲν „οὖν παισὶ ταῦτ' εἰρήσθω. πατέρας [δὲ ἡμῶν, οἷς „εἰσι, καὶ μητέρας] ἀεὶ χρὴ παραμυθεῖσθαι, ὡς „[χρὴ] ῥᾷστα φέρειν τὴν συμφοράν, [ἐὰν ἄρα ξυμβῇ „γενέσθαι, καὶ μὴ ξυνοδύρεσθαι· οὐ γὰρ] τοῦ λυ-„πήσαντος προσδεήσονται· ἱκανὴ γὰρ ἔσται καὶ ἡ „γενομένη τύχη τοῦτο πορίζειν. ἀλλ' ἰωμένους καὶ „πραΰνοντας, ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς, ὅτι, ὧν εὔ-„χοντο, τὰ μέγιστα αὐτοῖς οἱ θεοὶ ἐπήκοοι γεγόνα-„σιν. οὐ γὰρ ἀθανάτους σφίσι [τοὺς] παῖδας εὔ-„χοντο γενέσθαι, ἀλλ' ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς· ὧν „ἔτυχον, μεγίστων ἀγαθῶν ὄντων· πάντα δ' οὐ „ῥᾴδιον θνητῷ ἀνδρὶ κατὰ νοῦν ἐν τῷ σφετέρῳ βίῳ „ἐκβαίνειν. καὶ φέροντες μὲν τὰς συμφορὰς ἀνδρεί-„ως, δόξουσι τῷ ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες εἶ-

„ναι, καὶ αὐτοὶ τοιοῦτοι· ὑπείκοντες δ', ὑποψίαν
„παρέξουσιν, ἢ μὴ ἡμέτεροι εἶναι, ἢ ἡμῶν τοὺς
„ἐπαινοῦντας καταψεύδεσθαι. χρὴ δὲ οὐδέτερα τού-
„των· ἀλλ' ἐκείνους μάλιστα [πάντων] ἐπαινέτας
„ἡμῶν εἶναι, ἔργῳ παρέχοντας αὐτοὺς φαινομένους
„τῷ ὄντι πατέρας ὄντας ἄνδρας ἀνδρῶν. πάλαι γὰρ
„[δὴ] τὸ Μηδὲν ἄγαν λεγόμενον, καλῶς δοκεῖ λέγε-
„σθαι· τῷ ὄντι γὰρ εὖ λέγεται. ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς
„ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέ-
„ροντα, ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώ-
„ποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ εὖ, ἢ κακῶς, πραξάντων
„πλανᾶσθαι ἠναγκάσθη καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄρι-
„στα παρεσκεύασται ζῆν, οὗτός ἐστι ὁ σώφρων, καὶ
„οὗτος ἀνδρεῖος, καὶ φρόνιμος οὗτος, γιγνομένων
„παίδων καὶ χρημάτων, καὶ διαφθειρομένων, καὶ
„μάλιστα πείθεται τῇ παροιμίᾳ· οὔτε γὰρ χαίρων,
„οὔτε λυπούμενος ἄγαν φανήσεται, διὰ τὸ αὐτῷ
„πεποιθέναι. τοιούτους δὴ ἡμεῖς [γε] ἀξιοῦμεν καὶ
„τοὺς ἡμετέρους εἶναι, καὶ βουλόμεθα, καὶ φαμέν·
„καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς νῦν παρέχομεν τοιούτους, οὐκ
„ἀγανακτοῦντας, οὐδὲ φοβουμένους ἄγαν, εἰ δεῖ τε-
„λευτᾶν ἐν τῷ παρόντι. δεόμεθα δὲ καὶ πατέρων
„καὶ μητέρων, τῇ αὐτῇ ταύτῃ διανοίᾳ χρωμένους,
„τὸν ἐπίλοιπον βίον διάγειν, καὶ εἰδέναι, ὅτι οὐ
„θρηνοῦντες, οὐδ' ὀλοφυρόμενοι ἡμᾶς, ἡμῖν μάλι-
„στα χαριοῦνται· ἀλλ' εἴ τις ἐστὶ τοῖς τετελευτηκό-
„σιν αἴσθησις τῶν ζώντων, οὕτως ἀχάριστοι εἶεν ἂν
„μάλιστα, [ἑαυτούς τε κακοῦντες, καὶ βαρέως φέ-
ροντες τὰς ξυμφοράς· κούφως δὲ καὶ μετρίως,

„μάλιστ' ἂν] χαρίζοιντο. τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα τελευ-
„τὴν ἤδη ἕξει, ἥπερ καλλίστη γίγνεται ἀνθρώποις·
„ὥστε πρέπει αὐτὰ μᾶλλον κοσμεῖν, ἢ θρηνεῖν. γυ-
„ναικῶν δὲ τῶν ἡμετέρων καὶ παίδων ἐπιμελούμε-
„νοι, [καὶ τρέφοντες] καὶ ἐνταῦθα τὸν νοῦν τρέπον-
„τες, τῆς τε τύχης μάλιστ' ἂν εἶεν ἐν λήθῃ, καὶ ζῷεν
„κάλλιον καὶ ὀρθότερον, καὶ ἡμῖν προσφιλέστερον.
„ταῦτα δὴ ἱκανὰ τοῖς ἡμετέροις παρ' ἡμῶν ἀπαγ-
„γέλλειν· τῇ δὲ πόλει παρακελευόμεθα, ὅπως ἡμῖν
„καὶ πατέρων καὶ υἱῶν ἐπιμελήσονται· τοὺς μὲν,
„παιδεύοντες κοσμίως· τοὺς δὲ, γηροτροφοῦντες
„ἀξίως. νῦν δ' ἴσμεν, ὅτι, κἂν μὴ ἡμεῖς παρακε-
„λευώμεθα, ἱκανῶς ἐπιμελήσεται. ταῦτ' οὖν, ὦ γο-
„νεῖς καὶ παῖδες τῶν τελευτησάντων, ἐκεῖνοί τ' ἐπέ-
„σκηπτον ὑμῖν [ἀπαγγέλλειν, καὶ ἐγὼ, ὡς δύναμαι,
„προθυμότατα] ἀπαγγέλλω.“ αὕτη δοκεῖ κάλλιστα ἔχειν Πλάτωνι ἡ λέξις ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ. ἔχει μέντοι τὰ πλείω καλῶς. οὐ γὰρ δοκεῖ ψεύδεσθαι, πλὴν ὅτι πολιτικόν γε τὸ σχῆμα αὐτῆς ἐστιν, οὐκ ἐναγώνιον.

31. Ἀντιπαρεξετάσωμεν οὖν ταύτῃ Δημοσθένους λαβόντες λέξιν ἐκ τοῦ κατὰ Κτησιφῶντος λόγου. ἔστι δ' οὐ παράκλησις Ἀθηναίων ἐπὶ τὸ καλὸν καὶ τὴν ἀρετὴν, ὥσπερ παρὰ τῷ Πλάτωνι, ἀλλ' ἐγκώμιον τῆς πόλεως, ὅτι πάντα ἡγεῖται τἄλλα ἐλάττω τιμῆς δόξης, ἧς φέρουσι καλαὶ πράξεις, κἂν εἰ μή τις αὐτὰς μέλλῃ κατορθοῦν. ἔστι δ' ἡ λέξις ἥδε· „Ἐπειδὴ δὲ πολὺς τοῖς συμβεβηκόσιν ἔγκει-
„ται, βούλομαί τι καὶ παράδοξον εἰπεῖν· καί μου,

,,πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, μηδεὶς τὴν ὑπερβολὴν θαυ-
,,μάσῃ, ἀλλὰ μετ' εὐνοίας, ἃ λέγω, θεωρησάτω. εἰ
,,γὰρ ἦν ἅπασι πρόδηλα τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι,
,,καὶ προῄδεσαν ἅπαντες, καὶ σὺ προὔλεγες, [Αἰσχί-
,,νη,] καὶ διεμαρτύρου, βοῶν καὶ κεκραγὼς· ὃς
,,οὐδ' ἐφθέγξω· οὐδ' οὕτως ἀποστατέον τῇ πόλει
,,τούτων ἦν, εἴπερ [ἢ] δόξης, ἢ προγόνων, ἢ τοῦ
,,μέλλοντος αἰῶνος, εἶχε λόγον. νῦν μέν γ' ἀποτυ-
,,χεῖν δοκεῖ τῶν πραγμάτων· ὃ πᾶσι κοινόν ἐστιν
,,ἀνθρώποις, ὅταν τῷ θεῷ ταῦτα δοκῇ· τότε δ'
,,ἀξιοῦσα προεστάναι τῶν Ἑλλήνων, εἶτ' ἀποστᾶσα
,,τούτου, Φιλίππῳ προδεδωκέναι πάντως ἂν ἔσχεν
,,αἰτίαν. εἰ γὰρ ταῦτα προεῖτο ἀκονιτὶ, περὶ ὧν οὐ-
,,θένα κίνδυνον ὁντινοῦν οὐχ ὑπέμειναν οἱ πρόγο-
,,νοι, τίς οὐχὶ κατέπτυσεν ἂν σου; μὴ γὰρ τῆς πό-
,λεώς γε, μηδ' ἐμοῦ. τίσι δ' ὀφθαλμοῖς, πρὸς Διὸς,
,,ἑωρῶμεν ἂν τοὺς εἰς τὴν πόλιν ἀνθρώπους ἀφι-
,,κνουμένους, εἰ τὰ μὲν πράγματα εἰς ὅπερ νυνὶ πε-
,,ριέστη, ἡγεμὼν δὲ καὶ κύριος ᾑρέθη Φίλιππος
,,ἁπάντων· τὸν δ' ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι ταῦτα
,,ἀγῶνα, ἕτεροί [τινες] χωρὶς ἡμῶν ἦσαν πεποιημέ-
,,νοι; καὶ ταῦτα μηδεπώποτε τῆς πόλεως ἐν τοῖς
,,πρόσθε χρόνοις ἀσφάλειαν ἄδοξον μᾶλλον, ἢ τὸν
,,ὑπὲρ τῶν καλῶν κίνδυνον, ᾑρημένης. τίς γὰρ οὐκ
,,οἶδεν Ἑλλήνων, τίς δὲ βαρβάρων, ὅτι καὶ παρὰ
,,[Θηβαίων καὶ παρὰ] τῶν ἔτι τούτων πρότερον
,,ἰσχυρῶν γενομένων Λακεδαιμονίων, καὶ παρὰ τοῦ
,,Περσῶν βασιλέως, μετὰ πολλῆς χάριτος τοῦτ' ἂν
,,ἀσμένως ἐδόθη τῇ πόλει, ὅ τι βούλεται, λαβούσῃ.

„καὶ τὰ ἑαυτῆς ἐχούσῃ, τὸ κελευόμενον ποιεῖν, καὶ „ἐᾷν ἕτερον τῶν Ἑλλήνων προεστάναι; ἀλλ' οὐκ ἦν, „ὡς ἔοικε, ταῦτα τοῖς [τότε] Ἀθηναίοις πάτρια, οὐδ' „ἀνεκτὰ, οὐδ' ἔμφυτα· οὐδ' ἐδυνήθη πώποτε τὴν „πόλιν οὐδεὶς ἐκ παντὸς τοῦ χρόνου πεῖσαι τοῖς „ἰσχύουσι μὲν, μὴ δίκαια δὲ πράττουσι, προστιθε„μένην, ἀσφαλῶς δουλεύειν· ἀλλ' ἀγωνιζομένη περὶ „πρωτείων καὶ [ὑπὲρ] τιμῆς καὶ δόξης, κινδυνεύου„σα πάντα τὸν αἰῶνα διετέλεσε. καὶ ταῦθ' οὕτως „σεμνὰ [καὶ καλὰ] καὶ προσήκοντα τοῖς ὑμετέροις „ἤθεσιν ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε εἶναι, ὥστε καὶ τῶν „προγόνων τοὺς ταῦτα πράξαντας μάλιστα ἐπαινεῖ„τε· εἰκότως. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τῶν ἀνδρῶν „ἐκείνων τῆς ἀρετῆς, οἳ καὶ τὴν χώραν καὶ τὴν πό„λιν ἐκλιπεῖν ὑπέμειναν, εἰς τὰς τριήρεις ἐμβάντες, „ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸ κελευόμενον ποιῆσαι· τὸν μὲν „ταῦτα συμβουλεύσαντα Θεμιστοκλέα στρατηγὸν „ἑλόμενοι, τὸν δ' ὑπακούειν ἀποφηνάμενον τοῖς „ἐπιταττομένοις Κυρσίλον καταλιθώσαντες, οὐ μό„νον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αἱ ὑμέτεραι τὴν „γυναῖκα αὐτοῦ; οὐ γὰρ ἐζήτουν οἱ τότ' Ἀθηναῖοι „οὔτε ῥήτορα, οὔτε στρατηγὸν, δι' ὅτου δουλεύσου„σιν εὐτυχῶς· ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἠξίουν, εἰ μὴ μετ' „ἐλευθερίας [αὐτοῖς] ἐξέσται τοῦτο ποιεῖν. ἡγεῖτο „γὰρ αὐτῶν ἕκαστος, οὐχὶ τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ „μόνον γεγενῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι. διαφέρει „δὲ τί; ὅτι ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι μόνον γεγενῆσθαι „νομίζων, τὸν τῆς εἱμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον „θάνατον περιμένει· ὁ δὲ καὶ τῇ πατρίδι, ὑπὲρ

„τοῦ μὴ ταύτην ἐπιδεῖν δουλεύουσαν, ἀποθνήσκειν „ἐθελήσει, καὶ φοβερωτέρας ἡγήσεται [τοῦ θανά„του] τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἀτιμίας, ἃς ἐν δουλευούσῃ „τῇ πόλει φέρειν ἀνάγκη. εἰ μὲν τοίνυν τοῦτ᾽ ἐπε„χείρησα [νῦν] λέγειν, ὡς ἐγὼ προήγαγον ὑμᾶς „ἄξια τῶν προγόνων φρονεῖν, τίς οὐκ ἂν εἰκότως „ἐπετίμησέ μοι; νῦν [δ᾽] ἐγὼ μὲν ὑμετέρας τὰς „τοιαύτας προαιρέσεις ἀποφαίνω, καὶ δείκνυμι, ὅτι „καὶ πρὸ ἐμοῦ τοῦτ᾽ εἶχε τὸ φρόνημα ἡ πόλις· τῆς „μέντοι διακονίας τῆς ἐφ᾽ ἑκάστοις τῶν πεπραγμέ„νων, καὶ ἐμαυτῷ μετεῖναί φημι. οὗτος δὲ [ὁ] τῶν „ὅλων κατηγορῶν, καὶ κελεύων ὑμᾶς ἐμοὶ πικρῶς „ἔχειν, ὡς φόβων καὶ κινδύνων αἰτίῳ τῇ πόλει [γε„γενημένῳ,] τῆς μὲν εἰς τὸ παρὸν τιμῆς ἐμὲ ἀπο„στερῆσαι γλίχεται, τὰ δ᾽ εἰς ἅπαντα τὸν [λοιπὸν] „χρόνον ἐγκώμια ὑμῶν ἀφαιρεῖται. εἰ γὰρ, ὡς οὐ „τὰ βέλτιστα ἐμοῦ πολιτευσαμένου, [τουδὶ] κατα„ψηφιεῖσθε, διημαρτηκέναι δόξετε, οὐ τῇ τῆς τύχης „ἀγνωμοσύνῃ τὰ συμβάντα παθεῖν. ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν, „ὅπως ἡμάρτετε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, [οἱ] τὸν ὑπὲρ „τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας κίνδυνον „ἀράμενοι. οὐ μὰ τοὺς ἐν Μαραθῶνι προκινδυνεύ„σαντας τῶν προγόνων, καὶ τοὺς ἐν Πλαταιαῖς „παραταξαμένους, καὶ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχή„σαντας, καὶ τοὺς ἐπ᾽ Ἀρτεμισίῳ, καὶ πολλοὺς ἑτέ„ρους τοὺς ἐν τοῖς δημοσίοις μνήμασι κειμένους „ἀγαθοὺς ἄνδρας· οὓς ἅπαντας ὁμοίως ἡ πόλις τῆς „αὐτῆς ἀξιώσασα τιμῆς, ἔθαψεν, Αἰσχίνη, οὐχὶ „τοὺς κρατήσαντας αὐτῶν, οὐδὲ τοὺς κατορθώσαν-

„τας μόνους· δικαίως. ὃ μὲν γὰρ ἦν ἀγαθῶν ἀν-„δρῶν ἔργον, ἅπασι πέπρακται· τῇ τύχῃ δὲ, ἣν „ὁ δαίμων ἔνειμεν ἑκάστοις, ταύτῃ κέχρηνται.“

32. Οὐθεὶς ἐστιν, ὃς οὐχ ὁμολογήσειεν, εἰ μόνον ἔχοι μετρίαν αἴσθησιν περὶ λόγους, καὶ μήτε βάσκανος ᾖ, μήτε δύσερίς τις, οὕτω διαφέρειν τὴν ἀρτίως παρατεθεῖσαν λέξιν τῆς προτέρας, ὅσῳ διαλλάττει πολεμιστήρια μὲν ὅπλα πομπευτηρίων, ἀληθιναὶ δ' ὄψεις εἰδώλων, ἐν ἡλίῳ δὲ καὶ πόνοις τεθραμμένα σώματα τῶν σκιὰς καὶ ῥᾳστώνας διωκόντων. ἡ μὲν γὰρ, οὐδὲν ἔξω τῆς εὐμορφίας ἐπιτηδεύει, καὶ παρὰ τοῦτ' ἔστιν αὐτοῖς τὸ κακὸν ἐν ἀληθεύσιν· ἡ δ' οὐδὲν, ὅ τι οὐκ ἐπὶ τὸ χρήσιμον καὶ ἀληθινὸν ἄγει. καί μοι δοκεῖ τις οὐκ ἂν ἁμαρτεῖν. τὴν μὲν Πλάτωνος λέξιν εἰκάσας ἀνθηρῷ χωρίῳ καταγωγὰς ἡδείας ἔχοντι καὶ τέρψεις ἐφημέρους, τὴν δὲ Δημοσθένους διάλεκτον εὐκάρπῳ καὶ παμφόρῳ γῇ, καὶ οὔτε τῶν ἀναγκαίων εἰς βίον, οὔτε τῶν περιττῶν εἰς τέρψιν, σπανιζούσῃ. δυνάμενος δ' ἂν, εἰ βουλοίμην, καὶ τὰ κατὰ μέρος ἑκατέρας κατορθώματα ἐξετάζειν, καὶ δεικνύειν, ὅσῳ κρείττων ἐστὶν ἡ Δημοσθένους λέξις τῆς Πλατωνικῆς, οὐ μόνον κατὰ τὸ ἀληθινὸν καὶ πρὸς ἀγῶνας ἐπιτήδειον· τοῦτο μὲν γὰρ, ὡς προειδότας ὁμοίως ἅπαντας, οὐδὲ λόγου δεῖν οἶμαι· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ τροπικὸν, περὶ ὃ μάλιστα δεινὸς ὁ Πλάτων δοκεῖ εἶναι. καὶ πολλὰς ἔχων ἀφορμὰς λόγων, ταύτην μὲν εἰς ἕτερον καιρὸν ἀναβάλλομαι τὴν θεωρίαν, εἴπερ προσίσταται μοι χρόνος· ἰδίαν γὰρ οὐκ ὀκνήσω περὶ αὐτῆς ἐξενέγκαι

πραγματείαν· νυνὶ δὲ, ὅσα ἐν τῷ παρόντι ἥρμοττεν, εἴρηται. ἐπειδὴ δὲ παρελθεῖν ἡμῖν οὐκ ἐνῆν Πλάτωνα, ᾧ τὰ πρωτεῖα τινὲς ἀπονέμουσι, κατατρίψαι δὲ τὸν χρόνον περὶ μίαν ταύτην θεωρίαν, ἐπιλελησμένον τῆς ὑποθέσεως, ἣν, τῇδέ μοι περιγεγράφθω. βούλομαι δὲ δὴ καὶ συλλογίσασθαι τὰ εἰρημένα ἐξ ἀρχῆς, καὶ δεῖξαι πάνθ᾽, ὅσα ὑπεσχόμην ἀρχόμενος τῆς θεωρίας τοῦ λεκτικοῦ τόπου, πεποιηκότα ἐμαυτόν.

33. Ἡ πρόθεσις ἦν μοι καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, τῇ κρατίστῃ λέξει καὶ πρὸς ἅπασαν ἀνθρώπου φύσιν ἡρμοσμένῃ μετριώτατα, Δημοσθένη κεχρημένον ἐπιδεῖξαι, καὶ τοῦτό γε συνάγειν ἐπειρώμην, οὐκ ἐξ αὐτῆς ἐκείνης μόνης τὰς πίστεις διδούς· ᾔδειν γὰρ, ὅτι οὐδὲν αὔταρκές ἐστιν ἐφ᾽ ἑαυτοῦ θεωρούμενον, οἷόν ἐστιν ὀφθῆναι καὶ καθαρῶς· ἀλλ᾽ ἀντιπαρατιθεὶς αὐτῇ τὰς τῶν ἄλλων ῥητόρων τε καὶ φιλοσόφων λέξεις τὰς κράτιστα δοκούσας ἔχειν, καὶ τῇ δι᾽ ἀλλήλων βασάνῳ φανερὰν ποιῶν τὴν ἀμείνω· ἵνα τὴν φυσικὴν ὁδὸν ὁ λόγος μοι λάβῃ. τοὺς χαρακτῆρας τῶν διαλέκτων τοὺς ἀξιολογωτάτους κατηριθμησάμην, καὶ τοὺς πρώτους ὄντας ἐν αὐτοῖς ἄνδρας ἐπῆλθον· ἔπειτα, δείξας ἀτελεῖς ἅπαντας ἐκείνους, καὶ καθ᾽ ὃ μάλιστα ἀδέκαστον ὑπελάμβανον τοῦ τέλους ἐκλογισάμενος διὰ βραχέων, ἦλθον ἐπὶ τὸν Δημοσθένη. τοῦτον δὲ ἑνὸς μὲν οὐδενὸς ἀποφηνάμενος οὔτε χαρακτῆρος, οὔτ᾽ ἀνδρὸς, ζηλωτὴν γενέσθαι, ἐξ ἁπάντων δὲ τὰ κράτιστα ἐκλεξάμενον, κοινὴν καὶ φιλάνθρωπον τὴν ἑρμηνείαν

κατεσκευακέναι, καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα διαφέρειν τῶν ἄλλων, πίστεις ὑπὲρ τοῦδε παρειχόμην· διελόμενος μὲν τὴν λέξιν εἰς τρεῖς χαρακτῆρας τοὺς γενικωτάτους, τόν τ' ἰσχνὸν, καὶ τὸν ὑψηλὸν, καὶ τὸν μεταξὺ τούτων· ἀποδεικνὺς δ' αὐτὸν ἐν τοῖς τρισὶ γένεσι κατορθοῦντα τῶν ἄλλων μάλιστα, λέξεις τινὰς αὐτοῦ λαμβάνων, αἷς ἀντιπαρεξήταζον ἑτέρας ὁμοειδεῖς, λόγου μὲν ἀξίας, οὐ μὴν ἀνεπιλήπτους γε τελέως, οὐδ', ὥσπερ ἐκείνη, πάσας τὰς ἀρετὰς ἐχούσας. καὶ γὰρ ἥ τ' Ἰσοκράτους καὶ Πλάτωνος καὶ τῶν θαυμασιωτάτων ἀνδρῶν μνήμη καὶ σύγκρισις, οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος ἐγίγνετό μοι· ἀλλ', ἐπεὶ τοῦ μέσου καὶ κρατίστου χαρακτῆρος οὗτοι ζηλωταὶ γενόμενοι, μεγίστης δόξης ἔτυχον· ἵνα δείξαιμι, κἂν, εἰ τῶν ἄλλων ἀμείνους εἰσὶ, Δημοσθένει γ' οὐκ ἀξίους ὄντας ἁμιλλᾶσθαι περὶ τῶν ἀριστείων· ὀλίγα τούτοις ἔτι προσθεὶς περὶ τῆς λέξεως, ἐπὶ τὸ καταλειπόμενον τῆς θεωρίας μέρος μεταβήσομαι.

34. Ταῦτα δ' ἐστὶν, ἃ τοῖς τρισὶ πλάσμασιν ἔφην ἰδίας ἀρετὰς συμβεβηκέναι τοῖς Δημοσθενικοῦ, μηνύματα χαρακτηριστικὰ καὶ ἀναφαίρετα· ὑπομνήσω δὲ πρῶτον μὲν, ἃ τοῖς ἄλλοις πλάσμασιν ἔφην ἰδίας ἀρετὰς συμβεβηκέναι τοῖς Δημοσθένους, ἢ Λυσίου· ἵν' εὐσύνοπτος μᾶλλον γένηταί μοι ὁ λόγος. δοκεῖ δή μοι τῶν μὲν ὑψηλῇ καὶ περιττῇ καὶ ἐξηλλαγμένῃ λέξει κεχρημένων, κατὰ τὸ σαφέστερον καὶ κοινότερον τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι, προὔχειν ὁ Δημοσθένης. τούτων γὰρ ἐν πάσῃ κατασκευῇ στοχάζεται μέγεθος ἐχούσῃ, καὶ ταύταις κέχρηται χα-

ρακτηριστικωτάταις ἀρεταῖς ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς καὶ ξενοπρεποῦς ὀνομασίας, ὥς γε μάλιστα· τῶν δὲ τὴν λιτὴν καὶ ἰσχνὴν καὶ ἀπέριττον ἐπιτηδευόντων φράσιν, τῷ τόνῳ τῆς λέξεως ἐδόκει μοι διαλλάττειν, καὶ τῷ βάρει, καὶ τῇ στρυφνότητι, καὶ τῷ πικραίνειν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ταῦτα γάρ ἐστιν ἐκείνου χαρακτηριστικὰ τοῦ πλάσματος παρ' αὐτῷ, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. τῶν δὲ τὴν μέσην διάλεκτον ἠσκηκότων, ἣν δὴ κρατίστην ἀποφαίνομαι, κατὰ ταῦτα διαφέρειν αὐτὸν ὑπελάμβανον, κατὰ τὴν ποικιλίαν, κατὰ τὴν συμμετρίαν, κατὰ τὴν εὐκαιρίαν· ἔτι πρὸς τούτοις κατὰ τὸ παθητικόν τε καὶ ἐναγώνιον καὶ δραστήριον, καὶ τελευταῖον τὸ πρέπον, ὃ τῶν ἄστρων ψαύει παρὰ Δημοσθένει. ταῦτα μὲν οὖν χωρὶς ἑκάστῳ τῶν τριῶν πλασμάτων παρακολουθεῖν ἔφην, καὶ ἐκ τούτων ἠξίουν τὴν Δημοσθένους δύναμιν· πεφυκότα μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις παρακολουθεῖν πλάσμασι, κρατίστην δ' ὄψιν ἔχοντα καὶ ἐκπρεπεστάτην ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις. εἰ δέ τις ἀξιώσει συκοφαντεῖν τὴν διαίρεσιν, ἐπειδὴ τὰς κοινῇ παρακολουθούσας πᾶσι τοῖς πλάσμασιν ἀρετὰς τρίχα διανείμασα, τὸ ἴδιον ἑκάσταις ἀποδίδωσιν, ἐκεῖνα ἂν εἴποιμι πρὸς αὐτὸν, ὅτι καθ' ὃ μάλιστα χωρίον ἑκάστη τῶν ἀρετῶν ὄψιν ἡδίστην ἔχει καὶ χρῆσιν ὠφελιμωτάτην, κατὰ τοῦτο τάττειν αὐτὴν ἀξιῶ· ἐπεὶ καὶ τῆς σαφηνείας καὶ τῆς συντομίας καὶ τοῦ πιθανοῦ χωρίον ἀποφαίνουσιν οἱ τεχνογράφοι τὴν διήγησιν· οὐχ, ὡς οὐκ ἀλλαχοῦ οὐδαμοῦ δέον

ἐξετάζεσθαι τὰς ἀρετὰς ταύτας. πάνυ γὰρ ἄτοπον· ἀλλ' ὡς ἐν τῇ διηγήσει δέον μάλιστα.

35. Φέρε δὲ, τούτων εἰρημένων ἡμῖν, λέγωμεν ἤδη καὶ τῶν ὀνομάτων ᾗ κέχρηται ὁ ἀνήρ. ὅτι μὲν οὖν περιττή τις ἐστὶν ἡ τῆς λέξεως τῆς Δημοσθένους ἁρμονία, καὶ μακρῷ δή τινι διαλλάττουσα τὰς τῶν ἄλλων ῥητόρων, οὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος. ἅπαντές γὰρ εὖ οἶδ' ὅτι ταύτην αὐτῷ τὴν ἀρετὴν μαρτυρήσειαν, ὅσοι μὴ παντάπασι πολιτικῶν εἰσιν ἄπειροι λόγων· ὅπου γε καὶ οἱ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν ἀκμάσαντες ἐκείνῳ, θαυμάζοντές τε δῆλοί εἰσιν αὐτοῦ, καὶ ζηλοῦντες ταύτην μάλιστα τὴν εὐτεχνίαν· καίτοι τινὲς οὐδ' οἰκείως διακείμενοι πρὸς αὐτὸν, ὥστε κολακείας ἐξενέγκασθαι δόξαν· ἀλλ' ἔνιοί γε καὶ σφόδρα ἐπαχθεῖς, καὶ ἀδιαλλάκτους ἐπανῃρημένοι πολέμους· ὧν ἦν Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ, ἀνὴρ λαμπροτάτῃ φύσει περὶ λόγους χρησάμενος· ὃς οὐ πολὺ ἂν ἀπέχειν δοκεῖ τῶν ἄλλων ῥητόρων, καὶ μετὰ Δημοσθένην μηδενὸς δεύτερος ἀριθμεῖσθαι. οὗτος μὲν δὴ τῆς ἄλλης δεινότητος, ἣ περὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐγένετο, κατὰ τὸ λεκτικὸν ἔτι διακνίζει καὶ συκοφαντεῖ, πρᾶγμα ἐχθροῦ ποιῶν. καὶ γὰρ καινότητα ὀνομάτων, καὶ ἀηδίαν, καὶ περιεργίαν, καὶ τὸ σκοτεινὸν δὴ τοῦτο καὶ πικρὸν, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα προστρίβεται αὐτῷ, βασκαίνων μὲν, ὥσπερ ἔφην, καὶ ταῦτα· ὅμως δ' οὖν ἀφορμάς γέ τινας τοῦ συκοφαντεῖν εὐλόγους λαμβάνων· περὶ δὲ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων οὐδὲν οὔτε μεῖζον ἢ καὶ γέλωτα φέρων. ἢ οὐχὶ τοῦτό πω θαυμάζειν, ἀλλ' ὅτι καὶ μαρ-

τυρῶν πολλαχῇ τὴν ἀρετὴν τῷ ῥήτορι κατάδηλός ἐστι καὶ ζηλῶν. φανερὸν δὲ τοῦτο γένοιτ' ἂν ἐξ ὧν αὐτὸς εἴρηκε, τότε μὲν οὕτω πως γράφων· „Ὅταν „δ' ἄνθρωπος ἐξ ὀνομάτων συγκείμενος, καὶ τού„των πικρῶν καὶ περιέργων." ἐν γὰρ δὴ τούτοις αὐτὴν ἐκλογὴν ἐπαινεῖ τῶν ὀνομάτων αὐτοῦ, νὴ Δία. τίς γὰρ ἂν γένοιτο πικρᾶς καὶ περιέργου ζῆλος ὀνομασίας ἐν ἀηδίᾳ; ἑτέρῳ δὲ λόγῳ οὑτωσί πως λέγων· „Ὡς ὑμᾶς ὀῤῥωδῶ κακῶς πάσχοντας, τὴν „σύνθεσιν τῶν Δημοσθένους ὀνομάτων ἀγαπήσαν„τας." καὶ γὰρ ἐνταῦθα πάλιν οὐ δέδοικε, μὴ τὸ κάλλος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ τῶν ὀνομάτων ἀγαπήσωσιν Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ μὴ λάθωσιν ὑπὸ τῆς συνθέσεως γοητευθέντες· ὥστε καὶ τῶν φανερῶν αὐτὸν ἀδικημάτων ἀφεῖναι διὰ τὰς σειρῆνας τὰς ἐπὶ τῆς ἁρμονίας. ἐκ δὲ τούτων οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν, ὅτι δεινότητα μὲν αὐτῷ, ὅσην οὐχ ἑτέρῳ, μαρτυρῶν, καὶ ταῖς σειρῆσιν ἀπεικάζων αὐτοῦ τὴν μουσικὴν, ἀγάμενος δ' οὐ τῆς ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων αὐτὸν, ἀλλὰ τῆς συνθέσεως, ἀναμφιλόγως αὐτῷ ταύτην παρακεχώρηκε τὴν ἀρετήν.

36. Τουτὶ μὲν οὖν τὸ μέρος, ὡς οὐ πολλοῦ λόγου δεόμενον, λέγω δὴ τὸ περιττὸν εἶναι συνθέτην ὀνομάτων τὸν Δημοσθένην, μαρτυρίαις τ' ἀξιοχρέοις καὶ τῷ μηδένα τἀναντία ἔχειν εἰπεῖν βεβαιούμενον, ἐάσω. τίς δὲ ὁ τῆς ἁρμονίας αὐτοῦ χαρακτὴρ, καὶ ἀπὸ ποίας γέγονεν ἐπιτηδεύσεως τοιοῦτος, καὶ πῶς ἄν τις αὐτὸν διαγνοίη παρεξετάζων ἑτέροις, ταύτῃ πειράσομαι λέγειν, ἐκεῖνα προειπών· Πολλή

τις ἐγένετο ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐπιθυμία καὶ πρόνοια τοῦ καλῶς ἁρμόττειν τὰ ὀνόματα, ἔν τε μέτροις, καὶ δίχα μέτρων· καὶ πάντες, οἳ σπουδαίας ἐβουλήθησαν ἐξενεγκεῖν γραφὰς, οὐ μόνον ἐζήτησαν ὀνομάσαι τὰ νοήματα καλῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ εὐκόσμῳ συνθέσει περιλαβεῖν· πλὴν οὐ τὴν αὐτήν γε πάντες ἐπετήδευσαν ἁρμονίαν· ὥστ᾽ οὐδὲ κατὰ τὰς αὐτὰς ἦλθον ἅπαντες ὁδούς. τούτου δ᾽ αἰτίας οἴομαι γενέσθαι πολλάς. πρῶτον μὲν, τὴν ἑκάστου φύσιν, ᾗ ἄλλοι πρὸς ἄλλα πεφύκαμεν εὖ. δευτέραν δὲ, τὴν ἐκ λόγου καὶ προαιρέσεως ἐμφυομένην δόξαν, δι᾽ ἣν τὰ μὲν ἀσπαζόμεθα, τοῖς δ᾽ ἀπεχθόμεθα. τρίτην δὲ, τὴν ἐκ συνηθείας χρονίου κατασκευαζομένην ὑπόληψιν, ὡς σπουδῆς ἀξίων, ὧν ἂν τοὺς ἐθισμοὺς λάβωμεν. τετάρτην ἐπὶ τὴν πρὸς οὓς ἂν φιλοτιμούμενοι τυγχάνομεν ὁποῖ᾽ ἅττα ἂν ἐκεῖνοι ζηλῶσιν, ἀναφοράν τε καὶ μίμησιν. ἔχοι δ᾽ ἄν τις καὶ ἄλλα λέγειν. ἀλλὰ ἐγὼ τὰ φανερώτατα εἰπὼν, ἐῶ τὰ λοιπὰ, ὅθεν οἱ μὲν, τὴν εὐσταθῆ καὶ βαρεῖαν καὶ αὐστηρὰν καὶ φιλάρχαιον καὶ σεμνὴν καὶ φεύγουσαν ἅπαν τὸ κομψὸν, ἐπιτηδεύουσιν ἁρμονίαν· οἱ δὲ, τὴν γλαφυρὰν καὶ λιγυρὰν καὶ θεατρικὴν, καὶ πολὺ τὸ κομψὸν καὶ αἱμύλον ἐπιφαίνουσαν, ᾗ πανηγύρεις τε κηλοῦνται, καὶ ὁ συμφορητὸς ὄχλος· οἱ δὲ, συνθέντες ἀφ᾽ ἑκατέρας χρησιμωτάτην, μικτὴν καὶ μέσην ἐζήλωσαν ἀγωγήν.

37. Τρεῖς γὰρ δὴ συνθέσεως σπουδαίας χαρακτῆρες οὗτοι οἱ γενικώτατοι· οἱ δ᾽ ἄλλοι παρὰ τούτους τε καὶ ἀπὸ τούτων εἰσὶ κατεσκευασμένοι, πολ-

λοὶ σφόδρα ὄντες, ἐπιτάσει τε καὶ ἀνέσει διαφέροντες ἀλλήλων. εἰλικρινὴς μὲν οὖν ἁρμονία, καὶ ἀκράιφνὴς χαρακτὴρ κατὰ πᾶν, οὐκ ἂν εὑρεθείη παρ' οὐδενί, οὔτ' ἐμμέτρων, οὔτε πεζῶν ποιητῇ λόγων, οὐδὲ χρὴ μαρτύρια τοιαῦτα παρ' οὐδενὸς ἀπαιτεῖν. ὅπου γὰρ οὐδὲ τῶν στοιχείων τῶν πρώτων, ἐξ ὧν ἡ τοῦ παντὸς συνέστη φύσις, γῆς τε καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος καὶ πυρός, οὐδὲν εἰλικρινές ἐστιν, ἀλλὰ πάντα μετέχει πάντων, ὠνόμασται δ' ἕκαστον αὐτῶν κατὰ τὸ πλεονάζον· τί θαυμαστόν, εἰ αἱ τῆς λέξεως ἁρμονίαι, τρεῖς οὖσαι τὸν ἀριθμόν, οὐκ ἔχουσιν εἰλικρινῆ τὴν φύσιν, οὐδ' ἀνεπίμικτον, ἀλλ' ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβεβηκότων αὐταῖς ὀνόματός τ' ἠξίωνται καὶ χαρακτῆρος ἰδίου; ὥσθ', ὅταν παρέχωμαι δείγματα ἑκάστης, καὶ μαρτύρια φέρω, λέξεις τινὰς παρατιθεὶς τῶν χρησαμένων αὐταῖς ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων, μηδεὶς συκοφαντείτω τὰς ἐπιπλοκὰς καὶ τὰς κατὰ μόρια ποιότητας αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεονάζον ἕκαστον τῶν παραλαμβανόντων σκοπείτω, τεκμαιρόμενος, εἰ πολλαχῇ τοιοῦτόν ἐστι τὸ δεικνύμενον, οὐκ εἰ ἁπανταχῇ.

38. Τῆς μὲν οὖν αὐστηρᾶς καὶ φιλαρχαίου καὶ μὴ τὸ κομψόν, ἀλλὰ τὸ σεμνὸν ἐπιτηδευούσης ἁρμονίας, τοιόσδε ὁ χαρακτήρ· ὀνόμασι χρῆσθαι φιλεῖ μεγάλοις καὶ μακροσυλλάβοις, καὶ τὰς ἕδρας αὐτῶν εἶναι πλουσίως πάνυ βεβηκυίας, χρόνων δ' ἀξιολόγων ἐμπεριλήψει διορίζεσθαι θάτερα ἀπὸ τῶν ἑτέρων. τοῦτο τὸ σχῆμα τῆς ἁρμονίας ποιοῦσιν αἱ τῶν φωνηέντων γραμμάτων παραθέσεις, ὅταν ἥ τε προη-

γουμένη λέξις εἰς ἓν τούτων λήγῃ, καὶ ἡ συνάπτουσα ταύτῃ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τούτων τινὸς λαμβάνῃ. ἀναγκαῖον γάρ ἐστι χρόνον τινὰ μέσον ἀμφοῖν ἀξιόλογον ἀπολαμβάνεσθαι. καὶ μηδεὶς εἴπῃ· „Τί δὲ τοῦτό ἐστιν," ἢ πῶς ἄν τις γένοιτο χρόνος, ὃς μεταθῇ ὀνόματα ἀπ᾽ ἀλλήλων διεστάναι κατὰ τὰς τῶν φονηέντων συμβολάς; δείκνυται γὰρ ὑπό τε μουσικῶν καὶ μετρικῶν ὁ διὰ μέσου τῶν φωνηέντων χρόνος, ἑτέρων παρεμβολῇ γραμμάτων ἡμιφώνων ἀναπληροῦσθαι δυνάμενος. τοῦτο δ᾽ οὐκ ἂν ἐγίγνετο, μὴ σιωπῆς τινος ἀξιολόγου διειργούσης τὰ φωνήεντα ἀπ᾽ ἀλλήλων. πρῶτον μὲν δὴ τοῦτο τῆς ἁρμονίας ταύτης ἐστὶν ἴδιωμα, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἕτερον δέ, τοιοῦτον· ἀνακοπὰς καὶ ἀντιστηριγμοὺς λαμβάνειν καὶ τραχύτητας ἐν ταῖς συμπλοκαῖς τῶν ὀνομάτων, ἐπιστυφούσας τὴν ἀκοὴν ἡσυχῇ βούλεται. ἐνταῦθα πάλιν ἡ τῶν ἀφώνων τε καὶ ἡμιφώνων γραμμάτων δύναμις αἰτία, ὁπότ᾽ ἂν τὰ λήγοντα τῶν ἡγουμένων μορίων ἢ γράμματα τοῖς ἡγουμένοις, ὡς μηδὲν τῶν ἐπιφερομένων μήτε συναλείφεσθαι, μήτε συγχεῖσθαι, φύσιν ἔχῃ. πολὺ γὰρ δὴ τὸ ἀντίτυπον ἐν ταῖς τούτων συμβολαῖς γίνεται, ὥσπερ γε καὶ ἐν αὐτοῖς ὀνόμασιν, ὅτ᾽ ἂν ἐκ τῶν τραχυνόντων τὴν φωνὴν γραμμάτων αἱ καλούμεναι συλλαβαὶ συντεθῶσι. πολλῆς δέ τινος ἐνταῦθα δεῖ τῆς τεχνήσεως, ἵνα μὴ κακόφωνον, μηδ᾽ ἀηδές, μηδ᾽ ἄλλην τινὰ ὄχλησιν, ἐνεγκάμεναι ταῖς ἀκοαῖς λάθωσιν αἱ τοιαῦται συζυγίαι, ἀλλ᾽ ἐπανθῇ τις αὐταῖς χνοῦς ἀρχαιοπινὴς καὶ χάρις ἀβίαστος. ἀρκεῖ γάρ, ὡς ἐν εἰδόσι λέγοντας,

ὅτι φύσιν ἔχει μηδὲν τῶν σπουδαίων ῥημάτων ἄμοιρον ὥρας εἶναι καὶ χάριτος ἰδίας, τοσοῦτον μόνον εἰπεῖν.

39. Ἐν μὲν δὴ τοῖς ἐλαχίστοις τε καὶ στοιχειώδεσι μορίοις τῆς λέξεως ταῦτα χαρακτηρικὰ τῆς πρώτης ἐστὶν ἁρμονίας· ἐν δὲ τοῖς καλουμένοις κώλοις, ἃ συντίθεται μὲν ἐκ τῶν ὀνομάτων, συμπληροῖ δὲ τὰς περιόδους, οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τὸ τοὺς ῥυθμοὺς τοὺς καταμετροῦντας αὐτὰ, μὴ ταπεινοὺς, μηδὲ μαλθακοὺς, μηδ' ἀγενεῖς εἶναι, ὑψηλοὺς δὲ καὶ ἀνδρώδεις καὶ μεγαλοπρεπεῖς. οὐ γὰρ δὴ φαῦλόν τι πρᾶγμα ῥυθμὸς ἐν λόγοις, οὐδὲ προσθήκης τινὸς μοῖραν ἔχον οὐκ ἀναγκαίας· ἀλλ' εἰ δεῖ τἀληθὲς, ὡς ἐμὴ δόξα, εἰπεῖν, ἁπάντων κυριώτατον τῶν γοητεύειν δυναμένων, κηλεῖν τὰς ἀκοάς. πρὸς δὲ τοῖς ῥυθμοῖς καὶ τὸ τοὺς σχηματισμοὺς τῶν ἐννοιῶν γενναίους εἶναι καὶ ἀξιωματικοὺς, οὐ μόνον τοὺς κατὰ τὰς νοήσεις, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν λέξιν συνισταμένους. ἐξαριθμεῖσθαι δὲ νῦν, ὅσα γένη σχηματισμῶν ἐστι, τῶν τε κατωνομασμένων καὶ τῶν ἀκατονομάστων, καὶ τίσιν αὐτῶν ἡ τοιαύτη μάλιστα πέφυκεν ἁρμονία χαίρειν, οὐκ ἔχω καιρόν· ἐπεὶ τῆς ἁρμονίας ταύτης οἰκεῖόν ἐστι καὶ τὸ τὰς περιόδους αὐτουργούς τινας εἶναι καὶ ἀφελεῖς, καὶ μήτε συναρπαζούσας ἑαυταῖς τὸν νοῦν, μήτε συμμετρουμένας τῷ πνεύματι τοῦ λέγοντος, μηδέ γε παραπληρώμασι τῶν ὀνομάτων οὐκ ἀναγκαίοις, ὡς πρὸς τὴν ὑποκειμένην διάνοιαν, χρωμένας, μηδ' εἰς θεατρικούς τινας καὶ γλαφυροὺς καταληγούσας

ῥυθμούς. καθόλου δέ γ' οὐδ' ἀσπάζεται τὸ ἐμπερίοδον ἥδε ἡ σύνθεσις ὡς τὰ πολλά· ἀποιήτως δέ πως καὶ ἀφελῶς, καὶ τὰ πλείω κομματικῶς κατεσκευάσθαι βούλεται, παράδειγμα ποιουμένη τὴν ἀκατάσκευον φύσιν. „εἰ δέ ποτ' ἀκολουθήσειεν τοῖς ἀνευπιτοθεμένοις κώλοις, ἢ περιόδοις, ἢ βάσεσιν εὐρύθμοις, τὸ συμβὰν ἐκ τῆς αὐτομάτου τύχης, οὐκ ἀπωθεῖται. καὶ ταῦτα δ' ἔτι τῆς ἀρχαίας καὶ αὐστηρᾶς ἁρμονίας ἐστὶ χαρακτηρικά· τὸ μήτε συνδέσμοις χρῆσθαι πολλοῖς, μήτ' ἄρθροις συνεχέσιν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐλάττοσι· τὸ μὴ χρονίζειν ἐπὶ τῶν αὐτῶν πτώσεων τὸν λόγον, ἀλλὰ θαμινὰ μεταπέμπειν· τὸ τῆς ἀκολουθίας τῶν προεξενεχθέντων ὑπεροπτικῶς ἔχειν τὴν φράσιν, μηδὲ κατάλληλον· τὸ περιττῶς καὶ ἰδίως καὶ μὴ κατὰ τὴν ὑπόληψιν, ἢ βούλησιν τῶν πολλῶν συζεύγνυσθαι τὰ μόρια. καὶ παραδείγματα δ' αὐτῆς ποιητῶν μὲν καὶ μελοποιῶν ἢ τ' Αἰσχύλου λέξις ὀλίγου δεῖν πᾶσα, καὶ ἡ Πινδάρου· χωρὶς ὅτι μετὰ Παρθένεια, καὶ εἴ τινα τούτοις ὅμοια. κἂν τούτοις εὐγένεια καὶ σεμνότης ἁρμονίας τὸν ἀρχαῖον φυλάττουσα πῖνον. συγγραφέων δὲ λαμπρότατός τε καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων κατορθῶν περὶ ταύτην τὴν ἰδέαν Θουκυδίδης. εἰ δέ τῳ δοκεῖ μαρτυρίων ἔτι δεῖν τῷ λόγῳ, παρελθὼν τοὺς ποιητὰς, ἐκ τῆς Θουκυδίδου λέξεως ταυτί· „Τούτου δὲ τοῦ πολέμου „μῆκός τε μέγα προὔβη, παθήματά τε ξυνέβη γε„νέσθαι [ἐν αὐτῷ] τῇ Ἑλλάδι [πολλὰ,] οἷα οὐχ „ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις τοσαίδε λῃφ-

„θεῖσαι ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων, αἱ „δὲ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων· εἰσὶ δὲ αἳ καὶ „οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι· οὔτε φυγαὶ „τοσαίδε ἀνθρώπων, καὶ φόνος, ὁ μὲν κατ' αὐτὸν „τὸν πόλεμον, ὁ δὲ διὰ τὸ στασιάζειν. τά τε πρό- „τερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον „βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σεισμῶν τε „πέρι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ ἰσχυρό- „τατοι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον· ἡλίου τ' ἐκλείψεις αἳ „πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημο- „νευόμενα ξυνέβησαν· αὐχμοί τ' ἔστι παρ' οἷς με- „γάλοι· καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί· καὶ οὐχ ἥκιστα „καὶ ἡ βλάψασα καὶ μέρος τι φθείρασα, ἡ λοιμώ- „δης νόσος.“ ἡ μὲν δὴ πρώτη τῶν ἁρμονιῶν ἡ γε- νικὴ καὶ αὐστηρὰ καὶ μεγαλόφρων καὶ τὸ ἀρχαιο- πρεπὲς διώκουσα, τοιάδε τίς ἐστι κατὰ τὸν χα- ρακτῆρα.

40. Ἡ δὲ μετὰ ταύτην γλαφυρὰ καὶ θεατρικὴ, καὶ τὸ κομψὸν αἱρουμένη πρὸ τοῦ σεμνοῦ, τοιαύτη· ὀνομάτων αἰεὶ βούλεται λαμβάνειν τὰ λειότατα καὶ μαλακώτατα, τὴν εὐφωνίαν θηρωμένη καὶ τὴν ἐμ- μέλειαν, ἐξ αὐτῶν δὲ τὸ ἡδύ· ἔπειτα οὐχ ὡς ἔτυ- χεν ἄξιοῖ ταῦτα τιθέναι, οὐδ' ἀπερισκέπτως συν- αρμόττειν θάτερα τοῖς ἑτέροις, ἀλλὰ διακρίνουσα τὰ ποῖα τοῖς ποίοις παρατιθέμενα μουσικωτάτους ποιεῖν δυνήσεται τοὺς ἤχους· καὶ σκοποῦσα, κατὰ ποῖον σχῆμα ληφθέντα χαριεστέρας ἀποτελέσει τὰς συζυγίας, οὕτως συναρμόττειν ἕκαστα πειρᾶται, πολλὴν σφόδρα ποιουμένη φροντίδα τοῦ συνεξέσθαι

καὶ συνειλῆφθαι, καὶ προσπετεῖς ἁπάντων αὐτῶν εἶναι τὰς ἁρμονίας. καὶ διὰ τοῦτο φεύγει μὲν ἁπάσῃ σπουδῇ τὰς τῶν φωνηέντων συμβολὰς, ὡς τὴν λειότητα καὶ τὴν εὐέπειαν διασπώσας· φεύγει δὲ, ὅση δύναμις αὐτῇ, τῶν ἡμιφώνων τε καὶ ἀφώνων γραμμάτων τὰς συζυγίας, ὅσαι τραχύνουσι τοὺς ἤχους, καὶ ταράττειν δύνανται τὰς ἀκοάς. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται πᾶσαν σημαίνουσαν σῶμα [ἢ] πρᾶγμα λέξιν ἐξ εὐφώνων συγκεῖσθαι, τὰς αὐτὰς καὶ κακῶς ἐνδέχεται. ὃ δὴ δίδωσιν ἡ φύσις, τοῦτο πειρᾶται λαμβάνειν ταῖς συζυγίαις αὐταῖς, καὶ ποιεῖν ἡδίους καὶ μαλακωτέρας λέξεις ὑπομένει, πρὸς τὸν ὑποκείμενον νοῦν οὔτ᾽ ἀναγκαίας, οὔτ᾽ ἴσως χρησίμας, δεσμοῦ δέ τινος, ἢ κόλλης, τάξιν ταῖς πρὸ αὐτῶν καὶ μετὰ ταύτας κειμέναις ὀνομασίαις παρεξομένας· ἵνα μὴ συναπτόμεναι πρὸς ἀλλήλας αἵ καταλήγουσαί τε εἰς τραχὺ γράμμα, καὶ αἱ τὴν ἀρχὴν ἀπό τινος τοιούτου λαμβάνουσαι, σπαδονισμοὺς τῶν ἤχων ποιῶσι καὶ ἀντιτυπίας, τῇ δὲ παρεμπιπτούσῃ λέξει προσαναπαυόμεναι, μαλακοὺς φαίνεσθαι ποιῶσι τοὺς ἤχους καὶ συνεχεῖς· τὸ γὰρ ὅλον ἐστὶν αὐτῆς βούλημα, καὶ ἡ πολλὴ πραγματεία, περὶ τὸ συσπασθῆναί τε καὶ συνυφάνθαι πάντα τὰ μόρια τῆς περιόδου, μιᾶς λέξεως ἀποτελοῦντα φαντασίαν· καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ περὶ τὸ πᾶσαν εἶναι τὴν λέξιν, ὥσπερ ἐν ταῖς μουσικαῖς συμφωνίαις, ἡδεῖαν καὶ λιγυράν. τούτων δὲ τὸ μὲν αἱ τῶν ἁρμονιῶν ἀκρίβειαι ποιοῦσι, τὸ δὲ αἱ τῶν πραγμάτων δυνάμεις οἰκείως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα

ταῖς κατὰ τοὺς νόμους συμπαθείαις· ὑπὲρ ὧν ἑτέρας ἐπιστήμης θεωρία. ἐπιτρόχαλος δή τις γίνεται καὶ καταφερὴς ἡ φύσις τῆς λέξεως, ὥσπερ κατὰ πρανοῦς φερόμενα χωρίου σώματα, μηδενὸς αὐτῆς ἀνακούοντος· καὶ διαῤῥεῖ διὰ τῆς ἀκοῆς ἡδέως πως καὶ ἀσπαστῶς, οὐδὲν ἧττον, ἢ τὰ δι᾽ ᾠδῆς καὶ ὀργάνου μουσωθέντα κρούματα καὶ μέλη. ἔτι τῆς συνθέσεως ταύτης ἐστὶ καὶ τὰ κῶλα δεῖνα ποιήμασιν ἐμφερῆ, μαλακόφωνα καὶ λεῖα, πολὺ τὸ κωτίλον ἔχοντα, κατά τινα φιλότητα φυσικὴν συζευγνύμενα ἀλλήλοις, ἐξ ὧν ἡ περίοδος συνέστηκεν. οὐδὲν γὰρ ἔξω περιόδου συντίθησιν ἐπὶ τῶν ῥυθμῶν. εἰς ἃς δὲ ἀποστέλλεται περιόδους, οὐ τοὺς ἀξιωματικοὺς βούλεται λαμβάνειν, ἀλλὰ τοὺς χαριεστάτους· εὐκόρυφοι δὴ φαίνονται καὶ εὔγραμμοι διὰ τοῦτο, καὶ εἰς ἕδραν ἀσφαλῆ τελευτῶσι· τῶν δὲ σχημάτων διώκει τὰ κινητικώτατα τῶν ὄχλων· καλλωπίζεται γὰρ καὶ τέθηλε τούτοις, ἂν ἄχρι τοῦ μὴ λυπῆσαι τὰς ἀκοὰς προβαίνῃ· ὡς εἰσὶν αἵ τε παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις καὶ ἀντιθέσεις, καὶ τὰ παρωνομασμένα, τά τ᾽ ἀντιστρέφοντα, καὶ τὰ ἐπαναφερόμενα, καὶ ἄλλα πολλά. τοιαῦτά τινά μοι καὶ ταύτης εἶναι φαίνεται χαρακτηριστικὰ τῆς ἁρμονίας. παραδείγματα δ᾽ αὐτῆς ποιοῦμαι, ποιητῶν μὲν Ἡσίοδόν τε καὶ Σαπφῶ καὶ Ἀνακρέοντα· τῶν δὲ πεζῇ λέξει χρησαμένων Ἰσοκράτην τε τὸν Ἀθηναῖον, καὶ τοὺς ἐκείνῳ πλησιάσαντας. εἴρηνται μὲν οὖν πρότερον ἤδη λέξεις τινές, ἐν αἷς τὸν ὅλον χαρακτῆρα αὐτοῦ τῆς λέξεως ὑπέγραφον· ἐξ ὧν καὶ τὰ περὶ τὴν σύνθεσιν, εἰ τοιαῦτά

ἐστιν, οἷα λέγομεν ἡμεῖς, οὐ χαλεπῶς ἄν τις ἴδοι. ἵνα δὲ μὴ δόξωμεν διαρτᾷν τὰς ἀκολουθίας, τοὺς ἀναγινώσκοντας ἐπὶ τὰ ἐν ἀρχαῖς ῥηθέντα παραδείγματα κελεύοντες ἀναστρέφειν, λαμβανέσθω κἀνταῦθα ἐκ τῶν πανηγυρικῶν αὐτοῦ λόγων λέξις οὐ πολλὴν διατριβὴν παρέξουσα τοῖς ἀναγνωσομένοις, ἐν ᾗ διεξέρχεται τὰ πραχθέντα Ἀθηναίοις περὶ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. ἔστι δὲ ἥδε·
„Ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷοί τε ἦσαν πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα „παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παραλαβόντες ἅπαν„τα τὸν ὄχλον, ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἐχομένην νῆ„σον ἐξέπλευσαν, ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν δύνα„μιν, καὶ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα, κινδυνεύωσι. „καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνους, ἢ μᾶλλον „φιλέλληνες ὄντες ἐπιδειχθεῖεν, οἵτινες ἔτλησαν „ἐπιδεῖν, ὥστε μὴ τοῖς πολλοῖς αἴτιοι γενέσθαι τῆς „δουλείας, ἐρήμην μὲν [τὴν] πόλιν γιγνομένην, τὴν „δὲ χώραν πορθουμένην, ἱερὰ δὲ συλώμενα, καὶ „νεὼς ἐμπιμπραμένους, ἅπαντα δὲ τὸν πόλεμον „περὶ [τὴν] πατρίδα τὴν αὑτῶν γενόμενον; καὶ „μηδὲ ταῦτ' ἀπέχρησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς διακοσίας „καὶ χιλίας τριήρεις μόνοι διαναυμαχεῖν οὐκ ἐμέλ„λησαν, οὐ μὴν εἰάθησάν [γε.] καταισχυνθέντες „[τε] γὰρ Πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ „νομίσαντες, προδιαφθαρέντων μὲν τῶν ἡμετέρων, „οὐδ' αὐτοὶ σωθήσεσθαι, κατορθωσάντων δ', εἰς „ἀτιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν, ἠναγκά„σθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. καὶ τοὺς μὲν „θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγματι γιγνομένους, καὶ

„τὰς κραυγὰς καὶ τὰς παρακελεύσεις, ἃ κοινὰ πάν-„των ἐστὶ τῶν ναυμαχούντων, οὐκ οἶδ', ὅ τι δεῖ „λέγοντα διατρίβειν· ἃ δ' ἔστιν ἴδια καὶ τῆς ἡγε-„μονίας ἄξια, καὶ τοῖς προειρημένοις ὁμολογούμε-„να, ταῦτα δ' ἐμὸν ἔργον ἐστὶν εἰπεῖν. τοσοῦτον „γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν, ὅτε ἦν ἀκέραιος, ὥστε „ἀνάστατος γενομένη, πλείους μὲν συνεβάλετο τριή-„ρεις εἰς τὸν κίνδυνον τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἢ „σύμπαντες οἱ [ναυμαχήσαντες. οὐδεὶς δὲ πρὸς „ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμενῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὁμολο-„γήσειε, διὰ μὲν τὴν] ναυμαχίαν ἡμᾶς τῷ πολέμῳ „κρατῆσαι, ταύτης δὲ τὴν πόλιν αἰτίαν γεγενῆσθαι. „καίτοι μελλούσης στρατείας ἐπὶ τοὺς βαρβάρους „ἔσεσθαι, τίνας χρὴ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν; οὐ τοὺς „ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ μάλιστα εὐδοκιμήσαντας, „καὶ πολλάκις μὲν ἰδίᾳ προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ „τοῖς κοινοῖς τῶν ἀγώνων, ἀριστείων ἀξιωθέντας; „οὐ τοὺς τὴν αὐτῶν καταλιπόντας περὶ τῆς τῶν ἄλ-„λων σωτηρίας, καὶ τό τε παλαιὸν οἰκιστὰς πλεί-„στων πόλεων γενομένους, καὶ πάλιν αὐτὰς ἐκ τῶν „μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; πῶς δ' οὐκ „ἂν δεινὰ πάθοιμεν, εἰ τῶν κακῶν πλεῖστον μέρος „μετασχόντες, ἔλαττον ταῖς τιμαῖς ἔχειν ἀξιωθείη-„μεν, καὶ τότε προταχθέντες πρὸ τῶν ἄλλων, νῦν „ἑτέροις ἀκολουθεῖν ἀναγκασθείημεν;"

41. Τῆς δὲ τρίτης ἁρμονίας, ἣν ἔφην μικτὴν ἐξ ἀμφοῖν εἶναι, τὰ χρησιμώτατα ἐκλέγουσαν ἀφ' ἑκατέρας, οὐδείς ἐστι χαρακτὴρ ἴδιος· ἀλλ' ὡς ἂν οἱ μετιόντες αὐτὴν προαιρέσεως ἔχωσιν, ἢ δυνά-

μεως, τὰ μὲν φυγεῖν, τὰ δὲ λαβεῖν, οὕτως κίρνανται, καθάπερ ἐν τῇ ζωγραφίᾳ τὰ μίγματα. ταύτης τῆς ἁρμονίας κράτιστος μὲν ἐγένετο κανὼν ὁ ποιητὴς Ὅμηρος, καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι λέξιν ἄμεινον ἡρμοσμένην τῆς ἐκείνου πρὸς ἄμφω ταῦτα· λέγω δὲ τήν τε ἡδονὴν, καὶ τὸ σεμνόν. ἐζήλωσαν δ᾽ αὐτὸν ἐπῶν τε πολλοὶ ποιηταὶ καὶ μελῶν, ἔτι δὲ τραγῳδίας τε καὶ κωμῳδίας· συγγραφεῖς τ᾽ ἀρχαῖοι καὶ φιλόσοφοι καὶ ῥήτορες· ὧν ἁπάντων μεμνῆσθαι πολὺ ἂν ἔργον εἴη. ἀρκέσει δὲ τῶν ἐν λόγοις δυναστευσάντων, οὓς ἐγὼ κρατίστους εἶναι πείθομαι, δύω παρασχέσθαι μόνους· συγγραφέων μὲν Ἡρόδοτον, φιλοσόφων δὲ Πλάτωνα· καὶ γὰρ ἀξίωμα καὶ χάρις αὐτῶν ἐπιτρέχει ταῖς ἁρμονίαις. εἰ δ᾽ ὀρθὰ ἐγὼ καὶ εἰκότα ἔγνωκα περὶ αὐτῶν ἐξετάσας, τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν ἐστιν. φέρε δὴ τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειε τῆς τ᾽ αὐστηρᾶς καὶ τῆς ἡδείας ἁρμονίας μέσην εἶναι τήνδε τὴν λέξιν, καὶ τὰ κράτιστα εἰληφέναι παρ᾽ ἑκατέρας, ᾗ κέχρηται Ἡρόδοτος Ξέρξῃ περιτιθεὶς τὸν λόγον, ὅτ᾽ ἐβουλεύετο περὶ τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας στρατείας, μετακεκόμισται δ᾽ εἰς τὴν Ἀτθίδα διάλεκτον ἡ λέξις· „Ἄνδρες Πέρσαι, „οὔτ᾽ αὐτὸς καθηγήσομαι νόμον τόνδ᾽ ἐν ὑμῖν τι„θείς· παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι. ὡς [γὰρ] „ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδένα χρό„νον ἠτρεμήσαμεν, ἐξ οὗ παρελάβομεν τὴν ἡγεμο„νίαν τήνδε παρὰ [τῶν] Μήδων, Κύρου καθελόν„τος Ἀστυάγην· ἀλλὰ θεός τε οὕτως ἐνάγει, καὶ „αὐτοῖς ἡμῖν πολλὰ ἐπιοῦσι συμφέρεται ἐπὶ τὸ

„ἄμεινον. ἃ μὲν δὴ Κῦρός τε καὶ Καμβύσης, πα-
„τήρ τε ὁ ἐμὸς, Δαρεῖος, κατειργάσαντο [καὶ προσ-
„εκτήσαντο] ἔθνη, ἐπισταμένοις οὐκ ἄν τις λέγοι
„ἐγὼ δ', ἐπειδὴ παρέλαβον τὸν θρόνον, τούτου
„ἐφρόντιζον, ὅπως μὴ λείψωμαι τῶν πρότερον γε-
„νομένων ἐν [τῇ] τιμῇ τῇδε, μηδ' ἐλάσσω προσκτή-
„σωμαι δύναμιν Πέρσαις. φροντίζων δὲ εὑρίσκω
„ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν προσγινόμενον, χώραν τε,
„ἧς νῦν κεκτήμεθα, οὐκ ἐλάσσονα, οὐδὲ φαυλο-
„τέραν, παμφορωτέραν τε, ἅμα δὲ τιμωρίαν καὶ
„τίσιν γινομένην. διὰ δὴ ταῦτα νῦν ὑμᾶς ἐγὼ συν-
„έλεξα, ἵνα, ἃ διανοοῦμαι πράττειν, ὑποθῶ ὑμῖν.
„μέλλω, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, ἐλαύνειν στρα-
„τὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθη-
„ναίους τιμωρήσωμαι, ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας
„τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὁρᾶτε μὲν δὴ καὶ [πα-
„τέρα τὸν ἐμὸν] Δαρεῖον προθημούμενον στρατεύε-
„σθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους· ἀλλ' ὁ μὲν τετε-
„λεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετ' αὐτῷ τιμωρήσασθαι·
„ἐγὼ δ' ὑπέρ τ' ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσῶν οὐ
„πρότερον παύσομαι, πρὶν ἕλω τε καὶ πυρώσω τὰς
„Ἀθήνας· οἵ γε ἐμέ τε καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν ὑπῆρ-
„ξαν ἄδικα ποιοῦντες. πρῶτα μὲν εἰς Σάρδεις ἐλ-
„θόντες ἅμα Ἀρισταγόρᾳ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ
„ἡμετέρῳ, ἐνέπρησαν τά τ' ἄλση καὶ τὰ ἱερά· δεύ-
„τερα δὲ, ὑμᾶς οἷα ἔδρασαν, εἰς τὴν γῆν τὴν σφε-
„τέραν ἀποβάντας, ὅτε Δᾶτις τε καὶ Ἀρταφέρνης
„ἐστρατήγουν, ἐπίστασθέ που πάντες. τούτων μέν-
„τοι ἕνεκα ἀνώρμημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι.

„ἀγαθὰ δ' ἐν αὐτοῖς τοσάδε ἀνευρίσκω λογιζόμε-„νος, εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοις πλησιοχώρους „καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέ-„μονται χώραν, γῆν τε τὴν Περσίδα ἀποδείξομεν „τῷ Διὸς αἰθέρι ὅμορον οὖσαν. οὐ γὰρ δὴ χώραν „γε οὐδὲ μίαν κατόψεται ὁ ἥλιος ὅμορον οὖσαν τῇ „ἡμετέρᾳ, ἀλλ' αὐτὰς ἁπάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν „χώραν θήσω, διὰ πάσης ἐξελθὼν τῆς Εὐρώπης. „πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν· οὔτε τινὰ πόλιν αὐ-„τῶν οὐδεμίαν, οὔτε ἔθνος ἀνθρώπων οὐδὲν, ὑπο-„λείπεσθαι ἡμῖν, ὃ οἷόν τε ἔσται ἐλθεῖν εἰς μάχην, „τούτων, ὧν ἔλεξα, ὑπεξῃρημένων. οὕτως οἵ τε „ἡμῖν αἴτιοι ἕξουσι δούλιον ζυγὸν, οἵ τε Ἀθηναῖοι. „ὑμεῖς δ' ἂν μοι τάδε ποιοῦντες χαρίζεσθε, ἐπει-„δὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον, εἰς ὃν ἡμῖν ἥκειν „δοκεῖ, προθύμως ὑμᾶς ἅπαντας δεῖ παρεῖναι. „ὃς δ' ἂν ἔλθοι ἔχων κατεσκευασμένον στρατὸν „κάλλιστα, δώσω αὐτῷ δωρεὰν, ἣ δὴ τιμιωτάτη „νομίζεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ. ποιητέα μὲν δὴ ταῦτ' „ἐστιν οὕτω. ἵνα δὲ μὴ ἰδιοβουλεύειν ὑμῖν δοκῶ, „τίθημι τὸ πρᾶγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων „ὑμῶν τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι."

42. Ἐβουλόμην ἔτι πλείω παρασχέσθαι παραδείγματα τῆς τοῦ συγγραφέως ἀγωγῆς· ἰσχυροτέρα γὰρ ἡ πίστις οὕτως ἂν ἐγένετο. νῦν δ' ἐξείργομαι, σπεύδων ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, καὶ ἅμα δόξαν ὑφορώμενος ἀκαιρίας. συγγνώσεται δέ μοι καὶ Πλάτων ὁ θαυμάσιος, εἰ μὴ παραθήσομαι κἀκείνου λέξεις. ἡ γὰρ ὑπόμνησις ὡς ἐν εἰδόσι. καὶ ταῦτα δὲ δὴ βου-

λόμενος τάς τε διαφορὰς τῶν ἁρμονιῶν, καὶ τοὺς χαρακτῆρας αὐτῶν καὶ τοὺς πρωτεύσαντας ἐν αὐτοῖς διῆλθον· ἵν', ἐπειδὰν ἀποφαίνωμαι γνώμην, ὅτι τὴν μέσην τε καὶ μικτὴν ἁρμονίαν ἐπετήδευσεν ὁ Δημοσθένης, μηδεὶς ὑποτυγχάνῃ μοι, ταῦτα λέγων· Αἱ γὰρ ἄκραι τίνες εἰσὶν ἁρμονίαι; καὶ τίς αὐτῶν ἑκατέρας φύσις; καὶ τίς ἡ μίξις, ἢ ἡ κρᾶσις αὐτῶν; οὐδὲν γὰρ δεῖ τῶν ἄκρων. τούτου μὲν δὴ πρώτου χάριν, ὥσπερ ἔφην, ἠναγκάσθην προειπεῖν. ἔπειτα, ἵνα μοι μὴ μονόκωλος ᾖ, μηδ' αὐστηρὸς ὁ λόγος, ἀλλ' ἔχῃ τινὰς εὐπαιδεύτους διαγωγάς· οὔτε γὰρ πιστεύειν τὰς τοιαύτας προσθήκας, οὔτ' ἀπαιτοῦντος λόγου παραλιπεῖν καλῶς ἂν ἔχοι.

43. Δεδειγμένης δή μοι τῆς διαιρέσεως τοῦ ῥήτορος ταύτης, ἤδη τις παρ' ἑαυτῷ σκοπείτω τὰ λεχθέντα, ὅτι τοιαῦτ' ἔστιν, ἐνθυμούμενος μέν, ὅσα σεμνῶς κατεσκεύαστο τῷ ἀνδρὶ καὶ αὐστηρῶς καὶ ἀξιωματικῶς· ἐνθυμούμενος δέ, ὅσα τερπνῶς καὶ ἡδέως. εἰ δὲ κἀνταῦθα δόξει τι δεῖν ἡ πίστις ἀποδείξεως, ὅντινα βούλεται τῶν λόγων αὐτοῦ προχειρισάμενος, καὶ ἀφ' οὗ βούλεται μέρους ἀρξάμενος, καταβαινέτω τε καὶ σκοπείτω τῶν λεγομένων ἕκαστον, εἰ τὰ μὲν ἀναβεβλημένας ἔχει τὰς ἁρμονίας καὶ διεστώσας, τὰ δὲ προσκολλώσας καὶ συμπεπυκνωμένας· καὶ τὰ μὲν ἀποτραχύνει τε καὶ πικραίνει τὴν ἀκοήν, τὰ δὲ πραΰνει καὶ λεαίνει· καὶ τὰ μὲν εἰς πάθος ἐκτρέπει τοὺς ἀκούοντας, τὰ δ' εἰς ἦθος ὑπάγεται, τὰ δ' ἄλλας τινὰς ἐργάζεται καὶ

πολλὰς διαφορὰς παρ' αὐτὴν τὴν σύνθεσιν, οἷά ἐστι ταυτί· χρήσομαι δὲ παραδείγμασιν οὐκ ἐξ ἐπιτηδεύσεως, ἀλλ' οἷς ἐνέτυχον, ἐξ ἑνὸς τῶν Φιλιππικῶν λαβών· „Εἰ δέ τις ὑμῶν, ὦ [ἄνδρες] Ἀθη„ναῖοι, τὸν Φίλιππον εὐτυχοῦντα ὁρῶν, ταύτῃ φο„βερὸν προσπολεμῆσαι νομίζει, σώφρονος μὲν ἀν„θρώπου προνοίᾳ χρῆται· μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλ„λον δὲ ὅλον ἡ τύχη παρὰ πάντ' ἐστι τὰ τῶν ἀν„θρώπων πράγματα. οὐ μὴν ἀλλ' ἔγωγε, εἴ τις αἵ„ρεσίν μοι δοίη, τὴν τῆς ἡμετέρας πόλεως τύχην „ἂν ἑλοίμην, ἐθελόντων, ἃ προσήκει ποιεῖν, ὑμῶν „καὶ κατὰ μικρόν, ἢ τὴν ἐκείνου.“ ἐν ταῖς τρισὶ περιόδοις ταύταις τὰ μὲν ἄλλα ὀνόματα πάντα εὐφώνως τε σύγκειται καὶ ἡδέως, τῷ συγκεῖσθαι σφόδρα, καὶ μαλακὰς αὐτῶν εἶναι τὰς ἁρμονίας· ὀλίγα δ' ἐστι παντάπασιν, ἃ διΐστησι τὰς ἁρμονίας, καὶ τραχείας φαίνεσθαι ποιεῖ αὐτάς. ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιόδῳ κατὰ δύο τρόπους τὰ φωνήεντα συγκρουόμενα, ἔν τε τῷ „Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,“ καὶ [ἐν τῷ] „Εὐτυχοῦντα „ὁρῶν·“ ἃ καὶ διΐστησι τὸ συναφές. καὶ κατ' ἄλλους δύο τρόπους, ἢ τρεῖς, τὰ ἡμίφωνα παραπίπτοντα ἀλλήλοις τὰ φύσιν οὐκ ἔχοντα συναλείφεσθαι, ἔν τε τῷ „Τὸν Φίλιππον,“ καὶ ἐν τῷ „Ταύτῃ φοβερὸν προσπολεμῆσαι,“ ταράττει τοὺς ἤχους μετρίως, καὶ οὐκ ἐᾷ φαίνεσθαι μαλακούς. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περιόδῳ τραχύνεται μὲν ἡ σύνθεσις ἐν τῷ „Μεγάλη γὰρ ῥοπή,“ διὰ τὸ μὴ συναλείφεσθαι τὰ δύο ρ ρ· καὶ ἐν τῷ „Ἀνθρώπων πρά„γματα,“ διὰ τὸ μὴ συλλειαίνεσθαι τῷ ἑξῆς· δια-

σπᾶται δ' ἐν τῷ „Μᾶλλον δὲ ὅλον ἡ τύχη,“ βραχέων φωνηέντων πολὺν τὸν μεταξὺ χρόνον περιλαμβανόντων. ἐν δὲ τῇ τρίτῃ περιόδῳ τὰ φωνήεντα μὲν, εἴ τις αὐτὰ βούλοιτο συναλείψας ἐκθλίβειν, ὥσπερ τὸ „Οἴομαι“ καὶ „Δέον,“ οὐκ ἂν εὕροις συμπλεκόμενα ἀλλήλοις. τῶν δὲ συμφωνουμένων δυσὶν, ἢ τρισὶν χωρίοις τὴν λειότητα μὴ φυλάττουσαι συντυπαιμένοις εὑρεθήσονται, ἐν τῷ „Αἵρεσίν μοι „δοίη,“ καὶ ἐν τῷ „Τῆς ἡμετέρας πόλεως.“ μέχρι μὲν δὴ τῶν ἡ δευτέρα τὰ πρωτεῖα ἁρμονία φέρει· ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς ἡ προτέρα διέσπασται μᾶλλον τῆς ἑτέρας· „Πολὺ γὰρ πλείους ἀφορμὰς εἰς τὸ „τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔχειν ὁρῶ ὑμῖν ἐνού„σας, ἢ ἐκείνῳ. ἀλλ', οἴομαι, καθήμεθα οὐδὲν „ποιοῦντες· οὐκ ἔνι δ' αὐτὸν ἀργοῦντα οὐδὲ φί„λοις ἐπιτάττειν, μή τί γε θεοῖς.“ ἐν τούτοις γὰρ δὴ τὰ φωνήεντα πολλαχῇ συγκρουόμενα δῆλά ἐστι, καὶ τὰ ἡμίφωνα καὶ ἄφωνα· ἐξ ὧν στηριγμούς τε καὶ ἐγκαθισμοὺς αἱ ἁρμονίαι λαμβάνουσι, καὶ τραχύτητας αἱ φωναὶ συχνάς· ἔπειθ' αἱ ταύταις ἐπιβάλλουσι φωνηέντων· καὶ παρὰ τοῦτο ἐπιτρόχαλος αὐτῶν ἐστιν ἡ σύνθεσις. ἀφώνων δὲ καὶ ἡμιφώνων συμβολαῖς διαχαραττόμεναι, τραχύνουσι τὴν φωνὴν συμμέτρως. καὶ τἆλλα δὲ τὸν αὐτὸν ἅπαντα κατεσκεύασται τρόπον. τί γὰρ δεῖ τὰ πλείω λέγοντα μηκύνειν; οὐ μόνον δὲ αἱ τῶν ὀνομάτων συζυγίαι τὴν μικτὴν ἁρμονίαν λαμβάνουσι παρ' αὐτῷ καὶ μέσην, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν κώλων κατασκευαί τε καὶ συνθέσεις, καὶ τὰ τῶν περιόδων μήκη τε καὶ

σχήματα, καὶ οἱ περιλαμβάνοντες αὐτάς τε καὶ τὰ κῶλα ῥυθμοί. καὶ γὰρ καὶ κατὰ κόμματα πολλὰ εἴρηται τῷ ἀνδρί· καὶ τὰ πλεῖστά γε οὕτως κατεσκεύασται· καὶ ἐν περιόδοις οὐκ ὀλίγα. τῶν δὲ περιόδων αἱ μὲν εἰσιν εὐκόρυφοι καὶ στρογγύλαι ὥσπερ ἀπὸ τόρνου· αἱ δὲ ὕπτιαί τε καὶ κεχυμέναι, καὶ οὐκ ἔχουσαι τὰς βάσεις περιττάς· μήκει τε αἱ μὲν θάττους, ὥστε συμμετρηθῆναι πρὸς ἀνδρὸς πνεῦμα· αἱ δὲ πολλῷ μείζους, οἷαι καὶ μέχρι τῆς τετάρτης ἀναπαύσεως προελθοῦσαι, τότε λήγειν εἰς πέρας. τῶν τε σχημάτων ἔνθα μὲν ἄν τις εὕροι τὰ σεμνὰ καὶ αὐστηρὰ καὶ ἀρχαῖα πλεονάζοντα· ἔνθα δὲ τὰ λυρὰ καὶ γλαφυρὰ καὶ ἀρχαῖα καὶ θεατρικά· καὶ τῶν ῥυθμῶν πολλαχῇ μὲν τοὺς ἀνδρώδεις καὶ ἀξιωματικοὺς καὶ εὐγενεῖς, σπανίως δέ που τοὺς ὑπορχηματικούς τε καὶ Ἰωνικοὺς καὶ διακλωμένους· ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν· ἕτερος γὰρ ἐπιτηδειότερος αὐτοῖς ἔσται τόπος· νυνὶ δέ, ὃ προσαπαιτεῖν ἔοικεν ὁ λόγος, ἔτι προσθεὶς, ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῶν προκειμένων μεταβήσομαι.

44. Τί δὲ τοῦτ᾽ ἔστιν; ἐπειδὴ κρατίστην μὲν ἔφην εἶναι τὴν μικτὴν σύνθεσιν, ταύτῃ δὲ κεχρῆσθαί φημι τὸν Δημοσθένην ἁπάντων μετριώτατα τῶν ἄλλων, ἐπιτάσεις δὲ καὶ ἀνέσεις ἀξιολόγους ἐν αὐτῇ ποιεῖσθαι, τοτὲ μὲν ἀξιωματικωτέραν, τοτὲ δ᾽ εὐπρεπεστέραν ποιοῦντα τὴν ἀγωγήν· τί δή ποτε βουλόμενος οὐ πορεύεται μίαν αἰεὶ καὶ τὴν [αὐτὴν] ὁδόν; καὶ τὸ ἐν τῷδε, ἢ τῷδε, πλεονάζειν χαρακτῆρι, ποίοις τισὶν ὁρίζει κανόσι; δοκεῖ δή

μοι φύσει τε καὶ πείρᾳ διδαχθεὶς ὁ ἀνήρ, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο καταμαθεῖν, ὅτι οὐχ ὁμοίας ἀπαιτοῦσι κατασκευὰς λέξεως οἱ πρὸς τὰς πανηγύρεις καὶ σχολὰς συῤῥέοντες ὄχλοι τοῖς εἰς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐκκλησίας ἀπαντῶσιν· ἀλλ' οἱ μὲν ἀπάτης ὀρέγονται καὶ ψυχαγωγίας, οἱ δὲ διδαχῆς ὧν ἐπιζητοῦσι καὶ ὠφελείας. οὐδε δὴ τὸν ἐν δικαστηρίοις λόγον ᾤετο δεῖν κωτίλλειν καὶ λιγαίνειν, οὔτε τὸν ἐπιδεικτικὸν αὐχμοῦ μεστὸν εἶναι καὶ πίνου. πανηγυρικοὺς μὲν οὖν λόγους οὐκ ἔχομεν αὐτοῦ παρασχέσθαι· πάντας γὰρ ἔγωγε τοὺς ἀναφερομένους εἰς αὐτὸν, ἀλλοτρίους εἶναι πείθομαι, καὶ οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἔχονας τὸν ἐκείνου χαρακτῆρα, οὔτ' ἐν τοῖς νοήμασι, τῆς δὲ συνθέσεως ὅλῳ καὶ τῷ παντὶ λειπομένους· ὧν ἐστιν ὅ τε φορτικὸς καὶ κενὸς καὶ παιδαριώδης ἐπιτάφιος, καὶ τὸ τοῦ σοφιστικοῦ λήρου μεστὸν ἐγκώμιον εἰς Παυσανίαν. τὰς δὲ περὶ τούτων ἀποδείξεις οὐχ οὗτος ὁ καιρὸς λέγειν.

45. Ἐκ δὲ τῶν ἐναγωνίων αὐτοῦ λόγων, ὁπόσοι πρὸς δικαστήρια γεγόνασιν, ἢ πρὸς ἐκκλησίας, τεκμαίρομαι, ὅτι ταύτην τὴν γνώμην ὁ ἀνὴρ εἶχεν. ὁρῶ γὰρ αὐτὸν, εἴ ποτε λάβοι πράγματα χαριεστέρας δεόμενα κατασκευῆς, πανηγυρικὴν αὐτοῖς ἀποδιδόντα τῆς λέξεως ἁρμονίαν, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους πεποίηκε λόγῳ, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, μάλιστα δ' ἐν οἷς τὸν περὶ τῶν νόμων ἀποδίδωσι λόγον, καὶ τὸν περὶ τῶν φονικῶν δικαστηρίων, ἐφ' ἧς χρείας ἕκαστον αὐτῶν τέτακται· κἀν τῷ κατὰ Λεπτίνου περὶ τῆς ἀτελείας, κατὰ πολλὰ μέρη, μά-

λιστα δ' ἐν τοῖς ἐγκωμίοις τῶν εὐεργετῶν τῆς πόλεως, Χαβρίου τε, καὶ Κόνωνος, καί τινων ἑτέρων· κἀν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου, καὶ ἐν ἄλλοις συχνοῖς. τοῦτο δὲ δή μοι πρῶτον ἐνθυμηθεὶς δοκεῖ συμμεθαρμόζεσθαι ταῖς ὑποθέσεσι τὸν χαρακτῆρα τῆς συνθέσεως τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι. καὶ ἔτι μετὰ τοῦτο τὰς ἰδέας τοῦ λόγου καταμαθὼν, ὅτι οὐχ ἅπασαι τὸν αὐτὸν ἀπαιτοῦσιν οὔτ' ἐκλογῆς ὀνομάτων κόσμον, οὔτε συνθέσεως, ἀλλ' αἱ μὲν τὸν γλαφυρώτερον, αἱ δὲ τὸν αὐστηρότερον· καὶ τῇ τούτων ἀκολουθήσας χρείᾳ, τὰ μὲν προοίμια καὶ τὰς διηγήσεις ποιεῖ τὸ πλεῖον ἐχούσας·τοῦ σεμνοῦ τὸ ἡδύ· τὰς δὲ πίστεις καὶ τοὺς ἐπιλόγους, τῆς μὲν ἡδείας συνθέσεως ἐλάττω μοῖραν ἐχούσας, τῆς δ' αὐστηρᾶς καὶ πεπινωμένης πλείω. ἐν αἷς μὲν γὰρ δεῖ κολακευθῆναι τὸν ἀκροατὴν, καὶ παρακολουθῆσαι τοῖς πράγμασι, κακῶν ἀλλοτρίων διηγήσεσιν αὐχμηρὰς, ἐνίοτε καὶ ἀηδεῖς ἀκούοντα· ἔνθα εἰ μὴ τὸ παρηδῦνον ἡ σύνθεσις ἐπενέγκοι, ἢ παραμηθήσαιτο τὸν τῆς διανοίας σκοπὸν, οὐχ ἕξουσιν αἱ πίστεις βάσιν ἀσφαλῆ· ἐν οἷς δὲ τὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ συμφέρον συντείνοντα λέγεσθαι, ταῦτα δὲ ἁπλοϊκῶς πως καὶ γενναίως καὶ μετὰ σεμνότητος αὐστηρᾶς ἀπαιτοῦσιν οἱ πολλοὶ μανθάνειν· τὸ δὲ κωτίλον ἐν τούτοις καὶ ἀπατηλὸν ὥραν οὐκ ἔχει ἐπὶ τῶν ἐναγωνίων λόγων. οὐ τὴν αὐτὴν οὖν ἐπιστάμενος ἁπάντων φύσιν, οὐδὲ τοὺς αὐτοὺς ᾤετο δεῖν πᾶσι προσήκειν κόσμους· ἀλλὰ τοῖς μὲν δημηγορικοῖς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν μεγαληγορίαν μᾶλ-

λον ἁρμόττειν, τοῖς δὲ δικανικοῖς, ἔνθα τῶν ἀλλοτρίων ἀκουστὴς γίνεται κακῶν ὁ δικαστής, ψυχῆς τε καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τιμιώτατά ἐστιν ἀνθρώποις, ἀχρειῶν, τὴν χάριν, καὶ τὴν ἡδονὴν, καὶ τὴν ἀπάτην, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. διὰ τοῦτο ἐν μὲν ταῖς συμβουλαῖς, καὶ μάλιστα ταῖς κατὰ Φιλίππου, κατακορεστέραις κέχρηται ταῖς τοιαύταις ἁρμονίαις· ἐν δὲ τοῖς πρὸς τὰ δικαστήρια συνταχθεῖσι, ταῖς γλαφυραῖς· καὶ αὐτῶν δὲ τῶν δικανικῶν πάλιν ἐν μὲν τοῖς δημοσίοις, ἔνθα τὸ ἀξίωμα ἔδει τῆς πόλεως φυλάξαι, ταῖς μεγαλοπρεπεστέραις πλείοσιν· ἐν δὲ τοῖς ἰδιωτικοῖς, ἐλάττοσι.

46. Συνελόντι δ' εἰπεῖν, οὐ μόνον παρὰ τὰς ἰδιότητας τῶν λόγων καὶ τὰς παραλλαγὰς τῶν ὑποθέσεων, διαφόρους ᾤετο δεῖν ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις τῶν ἐν τῇ συνθέσει χαρακτήρων, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτὰ τὰ γένη τῶν ἐπιχειρημάτων, τὰ συμπληρωτικὰ μέρη διαφόρους ἔχοντα τὰς φύσεις, ὁρῶν, διαλλαττούσαις κατασκευαῖς τὰς ἁρμονίας ἐπειρᾶτο κοσμεῖν, ἄλλως μὲν τὰς γνωμολογίας συντιθεὶς, ἄλλως δὲ τὰ ἐνθυμήματα, διαφόρως δὲ τὰ παραδείγματα. πολὺς ἂν εἴη λόγος, εἰ τὰς διαφορὰς ἁπάσας βουλοίμην λέγειν, ὅσας ἐκεῖνος ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ ὁρῶν, καὶ πρὸς χρῶμα ἕκαστον ἀεὶ σχηματίζων τὸν λόγον, ἀνέσει τε καὶ ἐπιτάσει ταμιευόμενος τῶν ἁρμονιῶν ἑκατέραν, τοὺς καλοὺς ἐκείνους λόγους ἀνέπλασεν. παραδειγμάτων δ' οὐκ οἴομαι δεῖν ἐνταῦθα, ἵνα μοι μείζονα πίστιν ὁ λόγος λά-

βη, τῶν ἔργων τοῦ ῥήτορος ἐξεταζομένων, εἰ τοιαῦτά ἐστιν, οἷα λέγω. πολὺ γὰρ ἡ σύνταξις τὸ μῆκος λάβοι, καὶ δέος, μή ποτ' εἰς τοὺς σχολικοὺς ἐκβῇ χαρακτῆρας ἐκ τῶν ὑπομνηματισμῶν· ὀλίγα δὲ ληφθέντα, τῶν πολλῶν ἱκανὰ τεκμήρια, καὶ ἅμα πρὸς ἐπισταμένους· οὐ γὰρ δὴ γε τοῖς ἀπείροις τοῦ ἀνδρὸς τάδε γράφω. τὸ δεῖξαι τὰ πράγματα συμβολικῶς ἀπόχρῃ. ἐπάνειμι δ' οὖν ἐπὶ τὰ λοιπά, ὧν ἐν ἀρχῇ προὐθέμην ἐρεῖν.

47. Δεύτερον δὴ κεφάλαιον ἦν, ἐπιδεῖξαι, τίσι θεωρήμασι χρώμενος, καὶ διὰ ποίας ἀσκήσεως προελθών, τὸ κράτιστον μέρος ἔλαβε τῆς ἁρμονίας. ἐρῶ δὴ καὶ περὶ τούτων, ὡς ἔχω δόξης. δυεῖν ὄντων τελῶν περὶ πᾶν ἔργον, ὡς εἰπεῖν, ὧν τε φύσις δημιουργός, καὶ ὧν αἱ τέχναι μητέρες, τοῦ καλοῦ, καὶ τῆς ἡδονῆς, εἶδεν, ὅτι κἂν τοῖς λόγοις, τοῖς τ' ἐμμέτροις καὶ τοῖς ἔξω τοῦ ἐμμέτρου κατασκευαζομένοις, ἔμελλεν ἀποχρώντως ἕξειν ἀμφοτέρων τούτων· χωρισθὲν γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν θατέρου, πρὸς τῷ μὴ τέλειον εἶναι, καὶ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ἀμαυροτέραν ἴσχει. ταῦτα δὴ συνιδών, καὶ τῆς μὲν αὐστηρᾶς τὸ καλὸν ὑπολαβὼν εἶναι τὸ τέλος, τῆς δὲ γλαφυρᾶς τὸ ἡδύ, ἐζήτει, τίνα ποιητικὰ τοῦ κάλλους ἐστὶ, καὶ τίνα τῆς ἡδονῆς. εὕρισκε δὴ τὰ μὲν αὐτὰ ἀμφοτέρων ὄντα αἴτια, τὰ μέλη, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰς μεταβολάς, καὶ τὸ παρακολουθοῦν ἅπασιν αὐτοῖς παραίτιον· οὐ μὴν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑκάτερα σχηματιζόμενα. ὃν δὲ λόγον ἔχει τούτων ἕκαστον, ἐγὼ πειράσομαι διδάσκειν.

48. Τοῖς πρώτοις μορίοις τῆς λέξεως, ἃ δὴ στοιχεῖα ὑπό τινων καλεῖται, εἴτε τρία ταῦτ' ἐστιν, ὡς Θεοδέκτῃ τε καὶ Ἀριστοτέλει δοκεῖ, ὀνόματα καὶ ῥήματα καὶ σύνδεσμοι, εἴτε πλείω, δύο ταῦτα ἀκολουθεῖ, μέλος καὶ χρόνος ἴσα. κατὰ μὲν δὴ τὰς ὀξύτητάς τε καὶ βαρύτητας αὐτῶν, τάττεται τὸ μέλος· κατὰ δὲ τὰ μήκη καὶ τὰς βραχύτητας, ὁ χρόνος. οὗτος δὲ γίγνεται ῥυθμός, εἴτ' ἀπὸ δυεῖν ἀρξάμενος συνίστασθαι βραχειῶν, ὥσπερ οἴονταί τινες, καὶ καλοῦσι τὸν οὕτως κατασκευασθέντα ῥυθμὸν ἡγεμόνα, πρῶτον ἔχοντα λόγον τῶν ἴσων ἄρσει τε καὶ θέσει χρόνων· εἴτ' ἀπὸ τριῶν βραχειῶν, ὡς τοῖς περὶ Ἀριστόξενον ἔδοξεν, ὃς ἐν τῷ διπλασίῳ κατεσκεύασται λόγῳ πρῶτον. τοῖς δ' ἐκ τῶν πρώτων μορίων τῆς λέξεως συντιθεμένοις τό τε μέρος εἰς αὔξησιν ἤδη συμπροάγει, καὶ οἱ ῥυθμοὶ προβαίνουσιν εἰς τὰ καλούμενα μέτρα. ὅταν δὲ μέλλῃ τούτων ἑκάτερον ὑπεραίρειν τῷ μέτρῳ, ἡ μεταβολὴ τότε εἰσελθοῦσα, ταμιεύεται τὸ οἰκεῖον αὐτῶν ἀγαθὸν ἑκατέρου. ἐπειδὰν δὲ τὴν ἁρμόττουσαν ταῦτα χώραν λάβῃ, τότ' ἀποδίδωσιν αὐτοῖς τὴν προσήκουσαν ὥραν τὸ πρέπον· καὶ τοῦτο οὐ χαλεπὸν ἐπὶ τῶν τῆς μουσικῆς ἔργων καταμαθεῖν. φέρε γάρ, εἴ τις ᾠδαῖς, ἢ κρούμασιν ὀργάνων, τὸ κάλλιστον ἐντείνας μέλος, ῥυθμοῦ μηδένα ποιῆται λόγον, ἔσθ' ὅπως ἄν τις ἀνάσχοιτο τῆς τοιαύτης μουσικῆς; τί δέ, εἰ τούτων μὲν ἀμφοτέρων προνοηθείη μετρίως, μένοι δ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς μελῳδίας καὶ τῶν αὐτῶν ῥυθμῶν, οὐδὲν ἂν ἐξαλλάττων, οὐδὲ ποικίλλων; ἆρ' οὐχ ὅλον δια-

φθείροι τὸ ἀγαθόν; εἰ δὲ καὶ τούτου στοχάσαιτο, μηδεμίαν δὲ πρόνοιαν ἔχων φαίνοιτο τοῦ πρέποντος τοῖς ὑποκειμένοις, οὐκ ἀνόνητος αὐτῷ πᾶς ὁ περὶ ἐκεῖνα ἔσται πόνος; ἐμοί γ' οὖν δοκεῖ. ταῦτα δὴ καταμαθὼν ὁ Δημοσθένης, τά τε μέλη τῶν ὀνομάτων καὶ κώλων, καὶ τοὺς χρόνους αὐτῶν ἐπιλογιζόμενος, οὕτω συναρμόττειν αὐτὰ ἐπειρᾶτο, ὥστ' ἐμμελῆ φαίνεσθαι καὶ εὔρυθμα. ἐξαλλάττειν τε καὶ ποικίλλειν ἑκάτερον αὐτῶν ἐπειρᾶτο μυρίοις ὅσοις σχήμασι καὶ τρόποις· καὶ τοῦ πρέποντος, ὅσην οὐδεὶς τῶν περὶ λόγους σπουδαζόντων, ἐποιεῖτο δόσιν. ἐνθυμηθεὶς δὲ, ὥσπερ ἔφην, ὡς διὰ τῶν αὐτῶν τούτων θεωρημάτων ὅ τε ἡδὺς γίνεται λόγος καὶ ὁ καλὸς, ἐσκόπει πάλιν, τί ποτ' ἦν τὸ αἴτιον, ὅτι τὰ αὐτὰ οὐ τῶν αὐτῶν ἦν ποιητικά. εὕρισκε δὴ τῶν τε μελῶν οὔσας διαφορὰς, αἳ ποιοῦσιν, ἃ μὲν ἀξιωματικὰ φαίνεσθαι αὐτῶν, ἃ δὲ γλαφυρὰ, ὥσπερ ἐν τοῖς μουσικοῖς ἔχει πρὸς τὴν ἁρμονίαν τὸ χρῶμα· κἂν τοῖς ῥυθμοῖς δὲ τὸ παραπλήσιον γινόμενον, ὥστε τοὺς μὲν ἀξιωματικοὺς αὐτῶν φαίνεσθαι καὶ μεγαλοπρεπεῖς, τοὺς δὲ τρυφεροὺς καὶ μαλακούς· ἔν τε ταῖς μεταβολαῖς τοτὲ μὲν ἀρχαιοπρεπὲς καὶ αὐστηρὸν, τό τε λεγόμενον ἐχθρὸν καὶ φιλόκαινον ἐμφαινόμενον· τό τε δὴ πρέπον, ἁπάντων μάλιστα μεγάλην παρέχον εἰς ἑκάτερον αὐτῶν ῥοπήν. συνιδὼν δὴ ταῦτα, ὁπότε μὲν τοῦ καλοῦ πλείονα δεῖν αὐτῷ τὴν κατασκευὴν ὑπολάβοι, τά τε μέλη ἐποίει μεγαλοπρεπῆ, καὶ τοὺς ῥυθμοὺς ἀξιωματικοὺς, καὶ τὰς μεταβολὰς γενναίας· ὁπότε δὲ τῆς ἑτέρας αὐτῷ

φανείη δεῖσθαι συνθέσεως ἡ λέξις, πάντα ταῦτα κατεβίβαζεν ἐπὶ τὸ μουσικώτερον. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ, θαυμαστὸν εἶναι τὸν λόγον, εἰ καὶ τῇ πεζῇ λέξει φημὶ δεῖν ἐμμελείας καὶ εὐρυθμίας καὶ μεταβολῶν, ὥσπερ ταῖς ᾠδαῖς καὶ τοῖς ὀργάνοις, εἰ μηδενὸς τούτων ἀντιλαμβάνεται τῆς Δημοσθένους ἀκούων λέξεως· μηδὲ κακουργεῖν ὑπολάβῃ τὰ προσόντα τῇ ψιλῇ λέξει προσμαρτυροῦντα. ἔχει γὰρ ταῦτα ἡ καλῶς κατεσκευασμένη λέξις, καὶ μάλιστά γε ἡ τοῦδε τοῦ ῥήτορος· τῇ δ᾽ εὐκαιρίᾳ καὶ τῇ ποσότητι τὴν αἴσθησιν διαλανθάνει· τὰ μὲν γὰρ συγκέχυται, τὰ δὲ συνέφθαρται, τὰ δ᾽ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ τὴν ἀκρίβειαν ἐκβέβηκε τῆς κατασκευῆς· ὥστ᾽ αὐτὸν ἐξηλλάχθαι δοκεῖν τῷ παντὶ, καὶ κατὰ μηδὲν ἐοικέναι τοῖς ποιήμασιν.

49. Ἆρά γ᾽ ἀπαιτήσει μέ τις ἐνταυθοῖ λόγον μελῶν τε καὶ ῥυθμῶν, καὶ τῶν ἐν ταῖς μεταβολαῖς σχημάτων, καὶ τοῦ ἐν ἑκάστῳ πρέποντος, ἀξιῶν ἀκοῦσαι, τίνα τ᾽ αὐτῶν ἐστιν, οἷς ἡ φιλάρχαιος ἁρμονία κοσμεῖται, καὶ τίνα τῆς κωτίλης γένοιτ᾽ ἂν ἁρμονίας· ἢ οἰκειοτέραν τὴν ἐκ παιδὸς εὐφαιρόμενος εὐμουσίαν, ἣν ἔκ τε μουσικῆς καὶ γραμματικῆς ἐσχηκέναι ταῦτ᾽ ἔχουσι τὰ θεωρήματα περιλαβόντα τὸ χρονίζειν ἐν τοῖς κοινοῖς καὶ γνωρίμοις τὸν λόγον οὐ συκοφαντήσει· ἄλλως τε καὶ τοῦ ῥοῦ τὰ μέτρα ὁρῶν ἄλλων ἔχω· ἀρξάμενος ἀπὸ σοῦ, φίλτατε Ἀμμαῖε, καὶ ἐκ τῆς εὐμουσίας τῆς σῆς λαμβάνω. εἰ δέ τις ἀπαιτήσει καὶ ταῦτ᾽ ἔτι μαθεῖν, ἢ μή ποτ᾽ ἴδοι, τοὺς ὑπομνηματισμοὺς ἡμῶν λαβὼν, οὓς περὶ

τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων πεπραγματεύμεθα, πάντα, ὅσα ποθεῖ, τῶν ἐνθάδε παραλειπομένων εἴσεται. ἐγὼ δὲ τῇδέ πῃ περιγράψας τὸν ὑπὲρ τούτων λόγον, ἐπὶ τὸ περιλειπόμενον ἐλεύσομαι μέρος.

50. Ὑπεσχόμην γὰρ καὶ τοῦτο δείξειν ἔτι, πῶς ἄν τις διαγνοίη τὸν χαρακτῆρα τῆς Δημοσθένους συνθέσεως, καὶ ποίοις χρώμενος σημείοις ἀπὸ τῶν ἄλλων διορίσειεν. ἓν μὲν οὖν οὐδέν ἐστι παράσημον αὐτῆς ἐκφανὲς οὕτως, ὥστε μόνῃ ταύτῃ καὶ μηδεμιᾷ τῶν ἄλλων παρακολουθεῖν. ἡ δὲ συνδρομή τε καὶ πλεονασμὸς, οἷς ἐλέγχεσθαι πέφυκε παντὸς πράγματος καὶ σώματος γνῶσις, ἴδιος αὐτῆς γίνεται χαρακτήρ· χρήσομαι δ᾽ εἰκόνι φανερᾷ, τῆς σαφηνείας ἕνεκα, τοῖς σώμασι τῶν ἀνθρώπων. ἅπασι δή που συμβέβηκε μέγεθός τε καὶ χρῶμα καὶ σχῆμα καὶ μέλη, καὶ ῥυθμός τις τῶν μελῶν, καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις. εἰ δή τις ἀφ᾽ ἑνὸς τούτων ἀξιώσει τὸν χαρακτῆρα σκοπεῖν, οὐδὲν ἀκριβὲς εἴσεται. ἐν πολλαῖς γὰρ ἂν εὕροι μορφαῖς τοιοῦτον δὴ ἕτερον, οἷον ἔθετο τῆς μιᾶς μορφῆς σύμβολον. ἐὰν δὲ πάντα τὰ συνήθη συμβεβηκότα τῇ μορφῇ, ἢ τὰ πλεῖστα, ἢ τὰ κυριώτατα, ταχεῖάν τε πάνυ τὴν γνῶσιν λήψεται, καὶ οὐκ ἐπίσεται ταῖς ὁμοιότησι. τοῦτο δὴ ποιεῖν ἀξιώσαιμ᾽ ἂν καὶ τοὺς βουλομένους τὴν σύνθεσιν ἀκριβῶς εἰδέναι τὴν Δημοσθένους, ἐκ πολλῶν αὐτὴν δοκιμάζειν ἰδιωμάτων· λέγω δὴ τῶν κρατίστων τε καὶ κυριωτάτων· πρῶτον ἐκ τῆς ἐμμελείας, ἧς κριτήριον ἄριστον ἡ ἄλογος αἴσθησις. δεῖ δ᾽ αὐτῇ τριβῆς πολλῆς καὶ κατηχήσεως χρονίου· οὐ γὰρ δὴ

πλάσται μὲν καὶ ζωγράφων παῖδες, εἰ μὴ πολλὴν ἐμπειρίαν λάβοιεν, χρόνῳ τρίψαντες τὰς ὁράσεις μακρῷ περὶ τὰς τῶν ἀρχαίων δημιουργῶν τέχνας, οὐκ ἂν εὐπετῶς αὐτὰς διαγνοῖεν, καὶ οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν βεβαίως, ὅτι τῇ φήμῃ παραλαβόντες τουτὶ μέν ἐστι Πολυκλείτου τὸ ἔργον, τουτὶ δὲ Φειδίου, τουτὶ δ' Ἀλκαμένους· καὶ τῶν γραφῶν Πολυγνώτου μὲν αὕτη, Τιμάνθους δ' ἐκείνη, αὕτη [δὲ] Παρασίου. λόγων δ' ἄρα τινὲς ἀκριβῶς ἐξ ὀλίγων παραγγελμάτων καὶ προσκαίρου κατηχήσεως, ἐμμελοῦς ἁρμονίας εἴσονται φύσιν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον οἴομαι δεῖν σκοπεῖν· ἐπιστήμῃ γε καὶ ἔθει· μετὰ δὲ τοῦτο, τὴν εὐρυθμίαν. οὐ γάρ ἐστι λέξις οὐδεμία Δημοσθένους, ἥτις οὐκ ἐμπεριείληφε ῥυθμοὺς καὶ μέτρα τὰ μὲν ἀπηρτισμένα καὶ τέλεια, τὰ δ' ἀτελῆ, τοιαύτην ἐπιπλοκὴν ἔχοντα ἐν ἀλλήλοις, καὶ οὕτως συνηρμοσμένα, ὥστε μηδ' ἡμῖν νοεῖν, ὅτι ἐστὶ μέτρα· οὐ γὰρ ἂν ἄλλως γένοιτο πολιτικὴ λέξις παρ' αὐτὴν τὴν σύνθεσιν ἐμφερὴς ποιήμασιν, ἂν μὴ περιέχῃ μέτρα καὶ ῥυθμούς τινας ἐγκατακεχωρισμένους ἀδήλους. οὐ μέντοι γε προσήκει, αὐτὴν ἔμμετρον, οὐδ' ἔῤῥυθμον εἶναι δοκεῖν, ἵνα μὴ γένηται ποίημα, ἢ μέλος, ἐκβᾶσα τὸν αὐτῆς χαρακτῆρα· ἀλλ' εὔρυθμον αὐτὴν ἀπόχρη φαίνεσθαι καὶ εὔμετρον. οὕτω γὰρ ἂν εἴη ποιητικὴ μέν, οὐ μὴν ποίημά γε· καὶ μελίζουσα μέν, οὐ μὴν μέλος. τίνα δ' ἔχει ταῦτα διαφοράν, οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. ἡ μὲν ὅμοια παραλαμβάνουσα μέτρα καὶ ῥυθμοὺς τεταγμένους, εἴτε κατὰ στίχον, εἴτε κατὰ

περίοδον, ἣν καλοῦσιν οἱ μουσικοὶ στροφήν· κἄπειτα πάλιν τοῖς αὐτοῖς ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ἐπὶ τῶν αὐτῶν στίχων, ἢ περιόδων, ἃς ἀντιστρόφους ὀνομάζουσι, χρωμένη, καὶ τῷ σχήματι τούτῳ τῆς κατασκευῆς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους προβαίνουσα, ἔμμετρός τ' ἐστὶ καὶ ἔῤῥυθμος, καὶ ὀνόματα κεῖται τῇ τοιαύτῃ λέξει μέτρον καὶ μέλος· ἡ δὲ περιπεπλανημένα μέτρα καὶ ῥυθμοὺς ἀτάκτους ἐμπεριλαμβάνουσα, καὶ μήτ' ἀκολουθίαν αὐτῶν φυλάττουσα, μήτε ὁμοζυγίαν, μήτ' ἄλλην ὁμοιότητα τεταγμένην μηδεμίαν, εὔρυθμος μέν ἐστι καὶ εὔμετρος, ἐπειδὴ διαπεποίκιλται μέτροις τε καὶ ῥυθμοῖς τισιν, οὐ μὴν ἔῤῥυθμός γ', οὐδ' ἔμμετρος, ἐπειδὴ οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς, οὐδὲ κατὰ ταὐτὰ ἔχουσι. τοιαύτην δέ φημι πᾶσαν εἶναι λέξιν πολιτικὴν, ἐν ᾗ τὸ ποιητικὸν ἐμφαίνεται κάλλος· ᾗ καὶ τὸν Δημοσθένη κεχρημένον ὁρῶ. τὰς δὲ περὶ τούτου τοῦ μέρους πίστεις ἐν τοῖς περὶ τῆς συνθέσεως γραφεῖσιν ἀποδεδωκὼς, οὐκ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι κἀνταῦθα λέγειν. τρίτον ἔτι καὶ τέταρτον ἰδίωμα τῆς συνθέσεως τοῦ ῥήτορος ἦν, τό τ' ἐξαλλάττειν παντοδαπῶς, καὶ τὸ σχηματίζειν ποικίλως τὰ κῶλα καὶ τὰς περιόδους. οὐδὲ γάρ ἐστιν οὐδεὶς ἁπλῶς τόπος, ὃς οὐχὶ διαπεποίκιλται ταῖς τ' ἐξαλλαγαῖς καὶ τοῖς σχηματισμοῖς, ὡς ἅπαντες ἴσασι· καί μοι δοκεῖ ταῦτα μὴ λόγων δεῖσθαι, γνώριμα καὶ τοῖς φαυλοτάτοις ὄντα.

51. Ταυτί μοι δοκεῖ μηνύματα τῆς συνθέσεως εἶναι τῆς Δημοσθένους, καὶ χαρακτηρικά, ἐξ ὧν ἄν

τις αὐτὴν διαγνοίη πᾶσαν ἐξετάζειν βουληθείς. εἰ δέ τις ὑποτεύξεται πρὸς ταῦτα, θαυμάζειν λέγων, εἰ καὶ κακοδαίμων οὕτως ἦν ὁ τηλικοῦτος ἀνὴρ, ὥσθ', ὅτε γράφει τοὺς λόγους, ἄνω καὶ κάτω στρέφειν τὰ μόρια τῆς λέξεως, καὶ τὰ ἐκ τούτων συντιθέμενα κῶλα, ἐμμελείας τε καὶ ῥυθμοὺς καὶ μέτρα, μουσικῆς οἰκεῖα θεωρίας πράγματα καὶ ποιητικῆς, εἰς τὴν πολιτικὴν ἐναρμόττειν φράσιν, ἧ τούτων οὐδενὸς μέτεστιν. πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ἐνθυμηθήτω, ὅτι ὁ τοσαύτης δόξης ἠξιωμένος ἀνὴρ ἐπὶ λόγοις, ὅσης οὐδεὶς τῶν πρότερον, αἰώνια συντατιόμενος ἔργα, καὶ τῷ πάντα βασανίζοντι χρόνῳ παραδιδούς, οὐδὲν ἐκ τοῦ ἐπιτυχόντος ἔγραφεν· ἀλλ' ὥσπερ τῆς ἐν τοῖς νοήμασιν οἰκονομίας πολλὴν ἐποιεῖτο δόσιν, οὕτω καὶ τῆς ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἁρμονίας. ὁρῶν γε δὴ τοὺς θαυμαζομένους ἐπὶ σοφίᾳ, καὶ κρατίστων λόγων ποιητὰς νομιζομένους, Ἰσοκράτην καὶ Πλάτωνα, γλυπτοῖς καὶ τορευτοῖς ἐοικότας ἐκφέροντας λόγους· ἐνθυμούμενος δ', ὅτι τοῦ λέγειν εὖ διττὴ ἡ διαίρεσίς ἐστιν, εἴς τε τὸν πραγματικὸν τρόπον καὶ εἰς τὸν λεκτικόν, καὶ τούτων πάλιν ἀμφοτέρων εἰς τὰς ἴσας διαιρεθέντων τομάς, τοῦ πραγματικοῦ μέν, εἴς τε τὴν παρασκευήν, ἣν οἱ παλαιοὶ καλοῦσιν εὕρεσιν, καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν παρεσκευασμένων, ἣν προσαγορεύουσιν οἰκονομίαν· τοῦ λεκτικοῦ δέ, εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν ἐκλεγέντων· ἐν ἑκατέρῳ τούτων πλείω μοῖραν ἔχει τὰ δεύτερα τῶν προτέρων· τὸ μὲν οἰκονομικόν, ἐν τῷ πραγματικῷ· τὸ δὲ συντιθέμενον, ἐν τῷ λεκτι-

κῷ· περὶ ὧν οὐ καιρὸς ἐν τῷ παρόντι μηκύνειν. ταῦτα γὰρ ἐννοηθείη ἄν, εἴ τις εἴη κομιδῇ σκαιὸς, ἢ δύσερις, καὶ οὐκ ἂν θαυμάσειεν, εἰ φροντὶς ἐγίνετο Δημοσθένει ἔτι μελῶν καὶ ῥυθμῶν καὶ σχημάτων, καὶ τῶν ἄλλων πάντων, οἷς ἡδεῖα καὶ καλὴ γίνεται σύνθεσις· τοὐναντίον γὰρ, μᾶλλον ὑπολάβοι τις ἀνὴρ μήτ᾽ ὀλιγόπονος, μήτε τερψίχορος, μήτ᾽ ἀκρόσοφος, ἄπορον εἶναι καὶ ἀμήχανον, ἢ μηδεμίαν ἐπιμέλειαν πεποιῆσθαι τὸν ῥήτορα τῆς ἁρμονίας τῶν λόγων, ἢ φαύλην τινὰ, βουλόμενον μνημεῖα τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ἀθάνατα καταλιπεῖν. οὐ γὰρ δή τοι πλάσται μὲν καὶ γραφεῖς ἐν ὕλῃ φθαρτῇ χείροντες πόνους, ὥστε καὶ φλέβια καὶ πτίλα καὶ χνοῦς, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια εἰς ἄκρον ἐξεργάζεσθαι, καὶ κατατήκειν εἰς ταῦτα τὰς τέχνας· πολιτικὸς δ᾽ ἄρα δημιουργὸς, πάντας ὑπεράρας τοὺς καθ᾽ αὑτὸν φύσει τε καὶ πόνῳ, τῶν ἐλαχίστων τινὸς εἰς τὸ εὖ λέγειν, εἰ δὴ καὶ ταῦτα ἐλάχιστα, ὠλιγώρησε

52. Βουλοίμην δ᾽ ἂν καὶ ταῦτα ἐνθυμηθῆναι τοὺς ἔτι δυσπείστως ἔχοντας πρὸς τὰ εἰρημένα, ὅτι μειράκιον μὲν ἔτι ὄντα καὶ νεωστὶ τοῦ μαθήματος ἁπτόμενον αὐτὸν, οὐκ ἄλογον ἦν καὶ ταῦτα καὶ τἄλλα πάντα διὰ πολλῆς ἐπιμελείας τε καὶ φροντίδος ἔχειν· ἐπειδὴ δ᾽ ἡ χρόνιος ἄσκησις ἕξιν αὐτῷ ἐνεποίησε πολλὴν καὶ τύπους ἰσχυροὺς ἐνειργάσατο τῶν ἀεὶ μελετωμένων, τότ᾽ ἀπὸ τοῦ ῥᾴστου τε καὶ τῆς ἕξεως αὐτὸ ποιεῖν· οἷόν τι γίνεται καὶ περὶ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ οὐχ ἥκιστα περὶ τὴν καλουμένην

γραμματικήν. ἱκανὴ γὰρ αὕτη καὶ τὰς ἄλλας τεκμηριῶσαι, φανερωτάτη πασῶν οὖσα καὶ θαυμασιωτάτη. ταύτην γὰρ ὅταν ἐκμάθωμεν, πρῶτον μὲν τὰ ὀνόματα τῶν στοιχείων τῆς φωνῆς ἀναλαμβάνομεν, ἃ καλεῖται γράμματα· ἔπειτα τύπους τ' αὐτῶν καὶ δυνάμεις· ὅταν δὲ ταῦτα μάθωμεν, τότε τὰς συλλαβὰς αὐτῶν, καὶ τὰ περὶ ταῦτα πάθη· κρατήσαντες δὲ τούτων, τὰ τοῦ λόγου μόρια· ὀνόματα λέγω καὶ ῥήματα καὶ συνδέσμους· καὶ τὰ συμβεβηκότα τούτοις, συστολὰς, ἐκτάσεις, ὀξύτητας, βαρύτητας, γένη, πτώσεις, ἀριθμοὺς, ἐγκλίσεις, τὰ ἄλλα παραπλήσια τούτοις μυρία ὀνόματα. ὅταν δὲ τὴν τούτων ἁπάντων ἐπιστήμην περιλάβωμεν, τότ' ἀρχόμεθα γράφειν τε καὶ ἀναγινώσκειν, κατὰ συλλαβὴν μὲν καὶ βραδέως τὸ πρῶτον, ἅτε νεαρᾶς οὔσης ἔτι τῆς ἕξεως· προβαίνοντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ τόνον ἰσχυρὸν τῇ ψυχῇ περιτιθέντος ἐκ τῆς συνεχοῦς μελέτης, τότ' ἀπταίστως τε καὶ κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν· καὶ πᾶν ὅ τι ἂν ἐπιδῷ τις βυβλίον, οὐδὲν ἐκείνων ἔτι τῶν πολλῶν θεωρημάτων ἀναπολοῦντες, ἅμα νοήσει διερχόμεθα. τοιοῦτον δή τι καὶ περὶ ταύτην ὑποληπτέον γενέσθαι τὴν τέχνην, ἐκ τῶν μικρῶν καὶ γλίσχρων θεωρημάτων αὐξομένην τὴν ἕξιν σὺν χρόνῳ ῥᾳδίως αὐτῶν κρατεῖν, ὥστε ἅμα νοήσει κεκριμένον τε καὶ ἄπταιστον αὐτῆς εἶναι τὸ ἔργον. εἰ δέ τῳ δοκεῖ ταῦτα καὶ πόνου πολλοῦ καὶ πραγματείας μεγάλης ἔργα εἶναι, καὶ μάλα ὀρθῶς δοκεῖ κατὰ τὸν Δημοσθένη· οὐδὲν γὰρ τῶν μεγάλων, μικρῶν ἐστι πόνων ὤνιον· ἀλλ' ἐὰν ἐπιλογίση-

ται τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτοῖς καρποὺς, μᾶλλον δ' ἂν ἕνα μόνον τὸν ἔπαινον, ὃν ἀποδίδωσιν ὁ χρόνος καὶ ζῶσι καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν, πᾶσαν ἡγήσεται τὴν πραγματείαν ἐλάττω τῆς προσηκούσης.

53. Εἷς ἔτι μοι καταλείπεται λόγος, ὁ περὶ τῆς ὑποκρίσεως, ᾗ κεκόσμηκε τὴν λέξιν ἀνὴρ, ἀναγκαίας ἀρετῆς οὔσης περὶ λόγους, καὶ μάλιστα τοὺς πολιτικούς· ἧς παρούσης μὲν, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς γίνεται χώρα καὶ τότε· ἀπούσης δ', οὐδοτιοῦν ὄφελος, οὐδ' ἐκείνων οὐδεμιᾶς. τεκμήραιτο δ' ἄν τις, ἡλίκην ἰσχὺν τοῦτο τὸ στοιχεῖον ἔχει, καταμαθὼν, ὅσον ἀλλήλων ἀλλάττουσιν οἱ τραγῳδίας τε καὶ κωμῳδίας ὑποκρινόμενοι· τὰ γὰρ αὐτὰ ποιήματα λέγοντες, οὐχ ὡσαύτως ἡμᾶς κηλοῦσιν ἅπαντες, ἀλλ' ἐνίοις τ' ἀχθόμεθα, καὶ ὥσπερ ἀδικούμενοί τι, καθυποκρινομένοις καὶ διαφθείρουσι τὰς βουλήσεις τῶν ποιημάτων, χαλεπαίνομεν. ταύτης δή φημι τῆς ἀρετῆς πάνυ δεῖν τοῖς ἐναγωνίοις λόγοις, εἰ μέλλουσιν ἕξειν πολὺ τὸ ἀληθινὸν καὶ ἔμψυχον· ἧς πλείστην, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων, πρόνοιαν ἔσχεν οὗτος ὁ ἀνήρ. διττὴν δὲ τὴν φύσιν αὐτῆς οὖσαν ὁρῶν, περὶ ἄμφω τὰ μέρη σφόδρα ἐσπούδασε. καὶ γὰρ τὰ πάθη τὰ τῆς φωνῆς, καὶ τὰ σχήματα τοῦ σώματος, οἷς κράτιστα ἕξειν ἔμελλεν, οὐ μικρῷ πόνῳ κατειργάσατο· καίτοι φύσει πρὸς ταῦτα οὐ πάνυ εὐτυχεῖ χρησάμενος, ὡς Δημήτριος ὁ Φαλερεὺς φησὶ, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ τὸν βίον αὐτοῦ συγγράψαντες. τί δὴ ταῦτα πρὸς τὴν λέξιν αὐτοῦ συντείνει; φαίη τις ἄν. ἡ λέξις μὲν οὖν, εἴποιμ' ἄν,

οἰκείως κατεσκεύασται πρὸς ταῦτα, μεστὴ πολλῶν οὖσα ἠθῶν καὶ παθῶν, καὶ διδάσκουσα, οἵας ὑποκρίσεως αὐτῇ δεῖ. ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας τὸν ῥήτορα τοῦτον ἐπιμελῶς χρὴ παρατηρεῖν, ἵνα τοῦτον ἕκαστα λέγηται τὸν τρόπον, ᾧ ἐκεῖνος ἐβούλετο. αὐτὴ γὰρ ἡ λέξις διδάσκει τοὺς ἔχοντας ψυχὴν εὐκίνητον, μεθ' οἵας τῆς ὑποκρίσεως ἐκφέρεσθαι δεήσει. ὃ δ' ἐγὼ σαφὲς ἐπὶ τῶν πραγμάτων ποιήσω.

54. Φέρε γάρ, ἐπιχειρείτω τις προφέρεσθαι τούσδε ἀριθμούς· „Ὄλυνθον μὲν δὴ καὶ Μεθώ„νην καὶ Ἀπολλωνίαν, καὶ δύο καὶ τριάκοντα πόλεις „ἐπὶ Θρᾴκης ἐῶ, ἃς ἁπάσας οὕτως ὠμῶς ἀνῄρηκεν, „ὥστε μηδ', εἰ πώποτε ᾠκίσθησαν, ῥᾴδιον ἦν προελ„θόντας εἰπεῖν· καὶ τὸ Φωκέων τοσοῦτον ἔθνος „ἀνῃρημένον σιωπῶ." ἐνταῦθα ἡ λέξις αὐτὴ διδάσκει, τίνος ὑποκρίσεως δεῖ αὐτῇ. διῃρηκὼς γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ἀνῃρημένων ὑπὸ Φιλίππου πόλεων ἐπὶ Θρᾴκης, οὔ φησιν ἐρεῖν. οὐχὶ ταυτ' οὖν εἰρωνευόμενον δεῖ λέγειν, καὶ ἅμα ὑπαγανακτοῦντα, καὶ παρεντείνοντα τὸν ἦχον; ἔπειτα φησὶν οὐκ ἔχειν ἐρεῖν ταῦθ' ὥσπερ δεινὰ καὶ πέρα δεινῶν· ὅμως ὀδύρεται πόλεων κατάλογον, καὶ ταχεῖαν ἀναίρεσιν διέξεισιν, ὡς οὐδ' ἴχνος ἔτι λοιπὸν ἐχουσῶν τῆς παλαιᾶς οἰκήσεως. οὐ δι' ὀργῆς γοῦν ταῦτα ὑπερβαλλούσης καὶ οἴκτου λέγεσθαι προσήκει; τίνες οὖν εἰσιν ὀργῆς καὶ ὀλοφυρμοῦ τόνοι, καὶ ἐγκλίσεις, καὶ σχηματισμοὶ προσώπου, καὶ φοραὶ χειρῶν; ἃς οἱ κατ' ἀλήθειαν ταῦτα πεπονθότες ἐπιτελοῦσι. πάνυ γὰρ εὔηθες ἄλλο τι ζητεῖν ὑποκρί-

σίως διδασκάλιον, ἀφέντας τὴν ἀλήθειαν. καὶ αὖθις ἐπιφέρει ὁ ἀνήρ· „Ἀλλὰ Θετταλία πῶς ἔχει; οὐχὶ „[τὰς πόλεις καὶ] τὰς πολιτείας αὐτῶν ἀφῄρηται, „καὶ τετραρχίας καθέστακεν. ἵνα μὴ μόνον κατὰ „πόλεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἔθνη δουλεύωσιν; αἱ δ' „ἐν Εὐβοίᾳ πόλεις οὐκ ἤδη τυραννοῦνται, καὶ ταῦ„τα ἐν νήσῳ [πλησίον] Θηβῶν καὶ Ἀθηνῶν;" ταῦτα πάλιν ἑτέραν ὑπόκρισιν ἀπαιτεῖ. πυνθάνεται γάρ, εἶτ' ἀνθυποφέρει, καὶ παρ' ἕκαστον ἀγανακτεῖ, καὶ τὸ δεινὸν αὔξει. ἴδιον δὲ δή που σχῆμα πεύσεως, ἴδιον δ' ἀνθυποφορᾶς, ἴδιον δ' αὐξήσεως· οὐ δύναται ταῦτα ἑνὶ τόνῳ καὶ μιᾷ μορφῇ φωνῆς λέγεσθαι. τούτοις ἐκεῖνα ἕπεται· „Καὶ οὐ γράφει „μὲν ταῦτα, τοῖς δ' ἔργοις οὐ ποιεῖ· ἀλλ' ἐφ' Ἑλ„λήσποντον οἴχεται· πρότερον ἧκεν ἐπ' Ἀμβρακίαν. „Ἦλιν ἔχει, τηλικαύτην πόλιν ἐν Πελοποννήσῳ· „Μεγάροις ἐπεβούλευσεν [πρώην·] οὔθ' ἡ Ἑλλάς, „οὔθ' ἡ βάρβαρος χωρεῖ τὴν πλεονεξίαν τοῦ ἀν„θρώπου." ταῦτα ἔνεστι προφέρεσθαι ἡδονῇ ἐν παρῳδικοῖς μέλεσιν ὥσπερ ἱστορίαν· οὐ καταβοᾷ, καὶ διδάσκει, πῶς αὐτὰ δεῖ λέγεσθαι, μόνον οὐ φωνὴν ἀφιέντα· ἐνταῦθα ἀστεῖον ἦχον· ταῦτα ἐσπευσμένως εἰπέ, ταῦτ' ἀναβεβλημένως· δευρὶ δ' ἀπόλιπε τὸ συνεχές, ἐνταυθοῖ σύναψον τὰ ἑξῆς· τούτοις συνάλγησον, τούτων καταφρόνησον ταῦτα ἐκδειμάτωσον, ταῦτα διάσυρον, ταῦτα αὔξησον. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, οὐκ ἔνεστιν ἀλόγου ζώου ψυχὴν ἔχοντα, μᾶλλον δὲ λίθου φύσιν νωθρὰν, ἀναίσθητον, ἀκίνητον, ἀπαθῆ, τὴν Δημοσθένους προφέρεσθαι λέξιν. πολλοῦ

γε καὶ δεῖ· ἐπεὶ τὸ κάλλιστον αὐτῆς ἀγαθὸν ἀπολεῖται, τὸ πνεῦμα, καὶ οὐδὲν διοίσει σώματος καλοῦ μὲν, ἀκινήτου δὲ καὶ νεκροῦ. πολλά τις εἰς τοῦτο τὸ μέρος εἰπεῖν ἔχοι· τοῦ δὲ συντάγματος ἱκανὸν εἰληφότος ἤδη μῆκος, αὐτοῦ που καταπαῦσαι χρὴ τὸν λόγον, ἐκεῖνο ἔτι νὴ Δία τοῖς εἰρημένοις προσαποδόντας, ὅτι πάσας ἔχουσα τὰς ἀρετὰς ἡ Δημοσθένους λέξις, λείπεται εὐτραπελίας, ἣν οἱ πολλοὶ καλοῦσι χάριν· πλεῖστον γὰρ αὐτῆς μετέχει μέρος·

Οὐ γάρ πως ἅμα πάντα θεοὶ δόσαν ἀνθρώποισι.

ὡς καὶ τοὺς ἀστεϊσμοὺς ἅμα ἐν τοῖς Δημοσθένους λόγοις. οὐδὲν γάρ, ὧν ἑτέροις τισὶν ἔδωκεν ἀγαθῶν ὁ δαίμων, ἐκείνῳ ἐφθόνησεν.

55. Ἃ δὲ γ' Αἰσχίνης περὶ αὐτοῦ γράφει συκοφαντῶν, ὥσπερ ἔφην, τοτὲ μὲν ὡς πικροῖς καὶ περιέργοις ὀνόμασι χρωμένου, τοτὲ δ' ὡς ἀηδέσι καὶ φορτικοῖς, ῥᾳδίας ἔχει τὰς ἀπολογίας. εἴ γέ τοι βουληθείη τις χωρὶς ἕκαστον τῶν ἐγκλημάτων σκοπεῖν, τὰ μὲν ἐπαίνου μᾶλλον, ἢ κατηγορίας, ἄξια εὑρήσει· τὰ δ' οὐκ ἀληθῶς εἰρημένα ὑπ' αὐτοῦ. τὸ μὲν γὰρ πικραίνειν τὴν διάλεκτον, ὅταν ἀπαιτῶσιν οἱ καιροί· πολλάκις δ' ἀπαιτοῦσι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς παθητικοῖς τῶν ἐπιχειρημάτων· ἐγκώμιόν ἐστι τοῦ ῥήτορος· εἴ γε δὴ τὸ ποιεῖν τὸν ἀκροατὴν αὐστηρὸν τῶν νόμων φύλακα, καὶ πικρὸν ἐξεταστὴν τῶν ἀδικημάτων, καὶ τιμωρὸν ἀπαραίτητον τῶν παρανομούντων, παρὰ τῆς ῥητορικῆς

δυνάμεως ἣ μόνον, ἣ μάλιστα τῶν ἄλλων ἀπαιτοῦμεν· ἀμήχανον δὲ τρυφεροῖς ὀνόμασι καλλωπίζοντα τὴν διάλεκτον, ὀργὴν, ἢ μῖσος, ἢ τῶν παραπλησίων τι κινῆσαι παθῶν· ἀλλ' ἀνάγκη καὶ νοήματ' ἐξευρεῖν, ἃ δὴ τῶν τοιούτων ἔσται παθῶν ἀγωγὰ, καὶ ὀνόμασι τοιούτοις αὐτὰ περιλαβεῖν, οἷς πέφυκεν ἀκοὴ πικραίνεσθαι. εἰ μὲν οὖν μὴ κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν τῇ πικραινούσῃ διαλέκτῳ χρώμενον ἀπεδείκνυεν αὐτὸν, ἢ πλεονάζοντα ἐν αὐτῇ, καὶ τῆς ποσότητος ἀστοχοῦντα, εἰκότως ἂν ὡς ἁμαρτάνοντα διέβαλλεν. ὁ δὲ τούτων μὲν οὐθέτερον ἔχει δεικνύναι, κοινῶς δὲ διαβάλλει τὴν παθητικὴν διάλεκτον, οὖσαν ἐπιτηδειοτάτην εἰς πολιτικοὺς παραλαμβάνεσθαι λόγους, λεληθότα ἐγκώμια μεταφέρων εἰς τὰς κατηγορίας, ὥσπερ ἔφην.

56. Τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τῆς περιέργου λέξεως ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν πρὸς τὸν Αἰσχίνην, ἐπειδὴ καὶ ταύτην αὐτοῦ χλευάζει τὴν ἀρετήν. δεχέσθω δέ τις τὴν περιεργίαν τῶν ὀνομάτων ὑπ' αὐτοῦ λέγεσθαι νυνὶ, περιττὴν ἐργασίαν καὶ ἐξηλλαγμένην τῶν ἐν ἔθει. οὐ γὰρ δή γε εἰ ὁ καθ' ἡμᾶς βίος πολλὰ καὶ ἄλλα εἰκῇ τιθεὶς ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ὀνόματα, καὶ ταύτην ἀδιαφόρως καλεῖ τὴν λέξιν ἐπὶ τῆς πολυπραγμοσύνης, οὕτω καὶ τοὺς ἀρχαίους εἰκὸς αὐτῇ κεχρῆσθαι. εἰ μὲν οὖν τὴν ἀκαιρίαν, ἢ τὸν πλεονασμὸν, τῆς ἐξηλλαγμένης ἑρμηνείας διασύρων, καὶ ταῦτα εἴρηκεν, ὡς τοῦ Δημοσθένους περὶ ἑκάτερον αὐτῶν ἁμαρτάνοντος, ψεύδεται περιφανῶς. ὁ γὰρ ἀνὴρ ἐν μὲν ταῖς δημηγορίαις καὶ τοῖς δημοσίοις

ἀγῶσι πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν ὑποθέσεων ἀποβλέπων, κέχρηται τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ πολλάκις· ἐν δὲ τοῖς ἰδιωτικοῖς λόγοις, οὓς περὶ μικρῶν συμβολαίων ἰδιώταις ἀνθρώποις ἔγραψε, τὴν κοινὴν καὶ συνήθη λέξιν ἐπιτηδεύει, σπανίως δέ ποτε τὴν περιττὴν, καὶ οὐδὲ ταύτην ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἀλλ' ὥστε λαθεῖν. εἰ δὲ κἀνταῦθα τῷ γένει τῆς ἐξαλλαγῆς ὅλῳ πολεμῶν ταῦτ' εἴρηκεν Αἰσχίνης, ἄτοπόν τι ποιεῖ πρᾶγμα, ταύτην διασύρων τὴν δεινότητα, ἧς πλείστης τῷ ῥήτορι δεῖ. τὸ γὰρ μὴ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως ἐκφέρειν τὰς νοήσεις, ἀλλ' ἐπὶ τὸ σεμνότερον καὶ ποιητικώτερον ἐκβιβάζειν τὴν ὀνομασίαν, παρὰ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως μάλιστα ἀπαιτεῖται. ταῦτα μὲν οὖν, ἐγκώμια τῆς Δημοσθένους δεινότητος ὄντα, ὡς ἁμαρτήματα φέρων Αἰσχίνης, οὐκ ἀληθῶς μὲν, εὐλόγως δ' ἴσως, ἐχθρὸς ὢν, καὶ οὐδὲν ἄλλο διαβάλλειν δυνάμενος, ἀπεριςκέπτως, ὡς ἐγὼ κρίνω, συκοφαντεῖ.

57. Τὸ δὲ φάσκειν, φορτικοῖς καὶ ἀηδέσι τοῖς ὀνόμασιν αὐτὸν κεχρῆσθαι, πόθεν ἐπῆλθεν αὐτῷ λέγειν, ὑπὲρ πάντα ἔγωγε τεθαύμακα. οὐδὲν γὰρ εὑρίσκω τούτων παρὰ Δημοσθένει κείμενον, ὧν εἰρηκέναι φησὶν αὐτὸν Αἰσχίνης· οἷον ὅτι „οὐ δεῖ τῆς „φιλίας ἀποῤῥῆξαι τὴν συμμαχίαν·“ καὶ ὅτι „ἀμ„πελουργοῦσί τινες τὴν πόλιν·“ καὶ „ὑποτέτμη„ται τὰ νεῦρα τοῦ δήμου“ καὶ „φορμοῤῥαφού„μεθα·“ καὶ „ἐπὶ τὰ στενά τινες ὥσπερ τὰς βελό„νας διείρουσιν·“ οἷς αὐτὸς ἐπιτίθησι διακωμῳδῶν. „ταῦτα δ', ὦ κίναδος, τί ἐστι; ῥήματα, ἢ

„θαύματα;“ οὐδέ γ' ἄλλα τινὰ φορτικὰ καὶ ἀηδῆ ὀνόματα ἐν οὐδενὶ τῶν Δημοσθένους λόγων εὑρεῖν δεδύνημαι· καὶ ταῦτα πέντε, ἢ ἓξ μυριάδας στίχων ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς καταλελοιπότος. εἰ μέντοι ἔνιοι ψευδεπίγραφοί εἰσι λόγοι ἀηδεῖς, καὶ φορτικαὶ καὶ ἄγροικοι κατασκευαὶ, ὡς ἐν τῇ κατ' Ἀριστογείτονος β', καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ τῶν δώρων, καὶ ἐν τῷ μὴ ἐκδοῦναι Ἅρπαλον, καὶ ἐν τῷ κατὰ Νεαίρας, καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνθηκῶν, ἐν ἄλλοις τε συχνοῖς, οὓς ὁ Δημοσθένης οὐκ ἔγραψεν, ἐν ἑτέρᾳ δηλοῦνταί μοι πραγματείᾳ τὰ περὶ Δημοσθένη. καὶ περὶ μὲν ὧν Αἰσχίνης ἐπιτετίμηκεν αὐτῷ, ταῦτα ἱκανά.

58. Ἤδη δέ που κἀκεῖνό τινες οἱ μὲν ὡς χαρακτηριστικὸν, οἱ δ' ὡς ἁμάρτημα τοῦ ῥήτορος ἐσημειώσαντο· λέγω δὲ τὸ πολλοῖς ὀνόμασι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα δηλοῦν ἐνίοτε· οἷά ἐστι ταυτί· „Φιλίππῳ „δ' ἐξέσται καὶ πράττειν καὶ ποιεῖν, ὅ τι βούλεται·“ καί· „Τὸν Μηδίαν τοῦτον, οὐκ εἰδὼς, ὅστις ποτ' „ἐστὶν, οὐδὲ γινώσκω·“ καί· „Τῆς ἀδελφῆς ἐναν„τίον, κόρης ἔτι καὶ παιδὸς οὔσης·“ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. ὅσοι μὲν οὖν ἰδίωμα τοῦ χαρακτῆρος αὐτὸ ἀποφαίνουσι τοῦ Δημοσθένους, ὀρθῶς λέγουσι· κέχρηται γὰρ αὐτῷ χρησίμως ὁ ἀνὴρ, ὥσπερ τῇ τμητικῇ καὶ τῇ βραχυλογίᾳ, πάντων γε μᾶλλον καὶ εὐκαιρότερον. ὅσοι δ' ἐν ἁμαρτήματος οὕτω μοίρᾳ φέρουσι, τὰς αἰτίας οὐκ ἐξητακότες, δι' ἃς εἴωθε πλεονάζειν ἐν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν, οὐ δεόντως αὐτοῦ κατηγοροῦσιν, ἀλλ' ἐοίκασιν οἱ τοῦτο

συκοφαντοῦντες, τὴν βραχυλογίαν ἐκ παντὸς ἀπαιτεῖν· ἥν, ὅπερ εἶπον, παντὸς μᾶλλον καὶ εὐκαιρότερον παρέχεται· τῶν δ᾽ ἄλλων ἀρετῶν οὐδὲ μίαν, οὐκέτι συνορῶντες, ὅτι καὶ τῆς σαφηνείας δεῖ στοχάζεσθαι τὸν ῥήτορα, καὶ τῆς ἐνεργείας, τῆς αὐξήσεως, καὶ τῆς περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων εὐρυθμίας· ὑπὲρ ἅπαντα δὲ ταῦτα, τοῦ παθητικήν τε καὶ ἠθικὴν καὶ ἐναγώνιον ποιεῖν τὴν λέξιν· ἐν οἷς ἐστιν ἡ πλείστη τοῦ πιθανοῦ μοῖρα. τούτων δὲ τῶν ἀρετῶν ἑκάστην οὐχ ἡ βραχυλογία κράτιστα δύναται ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ὁ πλεονασμὸς ἐνίων ὀνομάτων, ᾧ καὶ ὁ Δημοσθένης κέχρηται. ἔφερον δ᾽ ἂν σοι παραδείγματα τῶν εἰρημένων, εἰ μὴ κοπώδης ἔμελλον φανήσεσθαι, πρὸς σὲ δῆτα λέγων. ταῦτα, ὦ κράτιστε Ἀμμαῖε, γράφειν εἴχομέν σοι περὶ τῆς Δημοσθένους λέξεως. ἐὰν δὲ σώζῃ τὸ δαιμόνιον ἡμᾶς, καὶ περὶ τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ δεινότητος, ἔτι μείζονος, ἢ τοῦδε, καὶ θαυμαστοτέρου θεωρήματος, ἐν τοῖς ἑξῆς γραφησομένοις ἀποδώσομέν σοι τὸν λόγον.